هازىرقى زامان ئىسلام ئويغۇنۇش هەركىتىنىڭ ئاساسچىلىرىدىن

مۇھەممەد قۇتۇب ئەسەرلىرىدىن

ركائزالايمان

ئىمان تۈۋرۈكلىرى

الشيخ محمد قطب

ركائزالايمان

ئىمان تۆۋرۈكلىرى

(1-قىسىم)

مۇھەممەد قۇتۇب

محمد قطب

رحمه الله

منبر التوحيد والجهاد

الدّال على الخير كفاعله

http://www.tawhed.ws

http://www.almaqdese.net

http://www.alsunnah.info

مۇھەممەد قۇتۇبنىڭ ھاياتى

مۇھەممەد قۇتۇب 1919 ـ يىلى مىسىرنىڭ ئاسيۇت شەھىرىدە تۇغۇلغان. ئاتىسى ھاجى ئىبراھىم قۇتۇب ئاسيۇتقا قاراشلىق كالىئا يېزىسىدا ۋەتەن پارتىيىسىنىڭ ئەزالىقىغا سايلانغان.

مۇھەممەد قۇتۇب شەھىد سەييىد قۇتۇبنىڭ ئەڭ كىچىك قېرىندىشى بولۇپ باشقا قېرىنداشلىرى بولسا نەفسە، ئەمنە، ھەمىدە قۇتۇبلاردۇر.

مۇھەممەد قۇتۇب تولۇق ئوتتۇرا مەكتەبنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، قاھىرە ئونىۋېرسىتېتى ئىنگلىز فىلولوگىيىسى فاكۇلتېتىنى ۋە ئالىي دەرىجىلىك ئوقۇتقۇچىلار سىنىپىنى پۈتتۈرگەن. ئونىۋېرسىتېتدىكى ۋاقتلاردا بىر تەرەپتىن پسىخولوگىيە ئىلمى ھەققىدە تەربىيە ئالغان ۋە يەنە بىر تەرەپتىن ئىسلامنى ئۆگەنگەن ۋە تەتقىقاتلار بىلەن شۇغۇللانغان.كېيىن مەككىدە ئۇممۇل قۇرئا ئۇنىۋېرسىتېتىدا فىروپىسورلۇق ۋەزىپىسىنى ئۆتىگەن. بۇنىڭدىن باشقا ئاكادېمىك خىزمەتنىمۇ قىلىدىغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ تەتقىقاتىغا يېتەكچىلىك قىلغان.

مۇھەممەد قۇتۇب ئەسەرلىرىدە ئۆزگىچە خاسلىق بىلەن «ئىسلام» ئىسمى ئالدىدا مۇسۇلمانلار ئارىسىغا سىڭىپ كىرىلىشى ئىستەلگەن ئاتېئىزىم ئىدىيىسى

ۋە ئۇنىڭ تەرەققي قىلىش ۋەزىيىتىدە ئالدىنقى ئورۇندا تۇرىدىغان دەۋىرداش فىكىر ئادەملىرى بىلەن ھىسابلىشىشقا تىرىشتى، مۇسۇلمانلارنى بۇنداق جاھىلى چۈشەنچىلەرگە قارشى ئويغاق بولۇشقا، ھەق يولدا مۇستەھكەم بولۇپ مېڭىشقا چاقىردى.

مۇھەممەد قۇتۇبنىڭ 20 دىن ئارتۇق ئەسىرى بار بولۇپ ۋە بۇلارنىڭ كۆپ قىسمى تۇرۇكچىگە تەرجىمە قىلىنغانلىقى ئۈچۈن ئۇ تۇركىيىدە تونۇلغان بىر ئىسلام مۇتەپپەكۇردۇر...

مۇھەممەد قۇتۇب ئاكىسىنىڭ ئۆزىگە تەپەككۇر قىلىش ۋە يېزىقچىلىق قىلىشىدا يېتەكچىلىك قىلغانلىقىنى تىلغا ئېلىپ مۇنداق دېگەن «مەرھۇم سەييىدنىڭ سايىسىدا ئىسلامنى يېزىقچىلىق ئارقىلىق باشقىلارغا بۇلدۇرۇشنى بىر مۇقەددەس ۋەزىپە قىلدىم.»

مۇھەممەد قۇتۇبنىڭ تۇرمە ھاياتى

ئۇستاز مۇھەممەد قۇتۇب 7 يىلغا يېقىن تۇرمىدە ياتقان ۋە ئاكسىنىڭ مۇجادەلىسىگە ئورتاق بولغان. مىسىر جۇمھۇرىيىتى باشلىقى جامال ئابدۇ ناسىر رەھبەرلىكىگە قارشى بەرگەن مۇجادەلە سەۋەبلىك 1954يىلى تۇرمىگە كىرگەن ۋە 1955يىلى قويۇپ بېرىلگەن. ئەمما 1965-يىلى تەكرار تۇتۇلغان.

ئۇستازنىڭ تۇتۇلۇشىنى زەينەپ غەززالى تۆۋەندىكىدەك بايان قىلىدۇ :«5-ئاۋغۇست كۈنى سەييىد قۇتۇبنىڭ تۇتۇلغىنىنى بىلدىم. مۇھەممەد قۇتۇب ئەسلىدە بىرقانچە كۈن بالدۇر تۇتۇلغان ئىدى.» زەينەب غەززالى زىنداندىكى ۋاقتىدا ئۇنىڭدىن «مۇھەممەد قۇتۇبنىڭ تەشكىلاتى نېمە؟» دەپ سورالغان.

زەينەب غەززالى «بۇرۇنمۇ بۇ سۇئالنىڭ جاۋابىنى بەرگەن ئىدىم. مۇھەممەد قۇتۇبنىڭ تەشكىلاتى يوقلىقىنى، پەقەت ئىسلام تېمىسىدا يازىدىغان بىر تەتقىقاتچى ئىكەنلىكىنى ئېيتقان ئىدىم. ئۇنىڭ پۈتۈن ئىشى ئىنسانلارغا توغرا يول كۆرسەتمەكىدۇر. مۇسۇلمانلارغا ئىسلام چۈشەنچىسىنى بىلدۈرمەك ۋە ئاڭلاتماقىدۇر. ئىنسانلار بۇلارنى بىلگەندىن كېيىن ئىشەنگەنلىرى ۋە تەرجىھ ئەتكەنلىرى شەكىلدە زورىيىدۇ.» دەپ جاۋاب بەرگەن.

مۇھەممەد قۇتۇبنىڭ تۇرمە ھاياتى 1971-يىلىغا قەدەر داۋام قىلغان.

مۇھەممەد قۇتۇبنىڭ «20-ئەسىر جاھالىيتى» قاتارلىق ئەسەرلىرىدە ئوتتۇرىغا قويغان قاراشلىرى ۋە بۇ توغرىسىدا بەزى ياشلارنىڭ بۇ تېمىدا سۇئال سۇرىماق ئۈچۈن ئۇنىڭ قېشىغا بارغانلىقى ئۇنىڭ «جامال ئابدۇناسىرنى قەستلەشنى پىلانلاۋاتىدۇ» دېگەن قالپاق بىلەن تۇرمىگە كىرىشكە سەۋەب بولغان.

شەھىد سەييىد قۇتۇب قېرىندىشىنىڭ تۇرمىگە كىرىشىنى تۆۋەندىكىدەك بايان قىلغان:«29-ئىيۇل قېرىندىشىم مۇھەممەد قۇتۇب تۇتۇلدى. مەن 2-ياكى 3- ئاۋغۇستدا قاھىرەگە كەلدىم. مۇھەممەدنى ئىزدەۋاتقان ساقچىلار 2 كۈن بۇرۇن ئۆينىڭ ھەر تەرىپىنى پايلاپ يۈرگەن ئىكەن.

قاھىرەگە بېرىپ كېتىپ تۇرىدىغان يېقىنلىرىمىدىن ئەزىم بەكىر ۋە رىفات بەكىر دىن يۈز بېشى ئەھمەد رىساھغا خەت ئەۋەتىپ مۇھەممەدنىڭ ئەھۋالىنى سورىدىم.

خەتتە مۇھەممەدنىڭ قانۇنسىز تۇتۇلغانلىقىنى ۋە قەيەردە ئىكەنلىكىنى بىلەلمىگەنلىكىمىزنى، مۇھەممەدنىڭ تۇتۇلۇشىنى ۋە ئۇلارنىڭ كېسەللىكىمگە قارشى ماڭا قىلغان مۇئامىلىسىنى شىكايەت قىلدىم چۈنكى ئىككى كۈن ئاۋال كېچە ئامانلىقىنى قوغدۇغۇچىلار دېرىزىدىن ئۆيگە كىرىپ ئۆيىنى قالايمقان ئاختۇرغان ۋە ماڭا ھايۋانلارچە مۇئامىلە قىلغان ئىدى...

ئەۋەتكەن شىكايەت خېتىدە، بېرتراند رۇسسەل ھۆكۈمتى تەنقىد قىلىنغانلىقى ئۈچۈن ئىلگىرى تۇتۇلغاندا كۆرگەن مۇئامىلە بىلەن مۇھەممەدنىڭ تۇتۇلۇشىنىڭ ئالدى كەينىدە ئۇچرىغان مۇئامىلە ئوتتۇرىسىدا ئاسمان زېمىن پەرىق بارلىقىنى، مۇھەممەدنىڭ بىر يازغۇچى ئىكەنلىكىنى، ھېچ بولمىسا مۇھەممەدنىڭ قەيەردە تۇتۇلغانلىقىنى بىلىشنى تولىمۇ خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردۈم. بۇ خەتتىن 5 كۈن كېيىن 9-ئاۋغۇست كۈنى مەن تۇتۇلدۇم ...»

شۇنداق مۇھەممەد قۇتۇب ئامانلىق ئىچىدىن ئورۇن ئالغان ئالىم بولغىنىدەك ئۇ مۇسۇلمان قېرىنداشلار تەشكىلاتىغا ئەزا بولمىغان. ئەمما ئۇنىڭ تۇتۇلۇشىنىڭ مۇسۇلمان قېرىنداشلارنىڭ بېشىغا چوڭ بىر ئىغىرچىلىق ئەكەلگەنلىكى بىر قاراشدىنلا بىلىنىپ تۇراتتى.

شۇنداق قىلىپ مۇھەممەد قۇتۇب، ھېچ مەھكىمە تەرىپىدىن چىقىرىلمىغان قارلاش بىلەن ئۆمرىنىڭ 7 يىلىنى تۈرمىدە تۈرلۈك ئىشكاللار ۋە قىيىن قىستاقلار بىلەن مەھرۇملۇق ئىچىدە ئۆتكۈزگەن. كېيىن مىسىرنى تەرك ئېتىپ سەئۇدى-ئەرەبىستانىغا ماكانلاشقان. ئۇستاز مۇھەممەد قۇتۇب 86 يېشىدا ۋاپات بولغان.

المقدمة

إن الحمد لله ، نحمده ونستعينه ونستهديه ، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا . من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هادي له . ونشهد ألا إله إلا الله وحده لا شريك له ، وأن محمداً صلى الله عليه وسلم عبده ورسوله . وبعد :

كىرىش سۆز

بارلىق ھەمدۇ-سانائاملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللەقا خاستۇر،اللەقا ھەمدۇ ئىيتىمىز. اللەدىن ياردەم قىلىشنى ۋە تۇغرا يولغا يىتەكلەشنى سورايمىز، نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە يامان ئەمەللىرىمىزدىن اللەقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز، الله ھىدايەت قىلغان كىشىنى ئازدۇرغۇچى يوق، الله ئازدۇرغان كىشىنى ھىدايەت قىلغۇچى يوق. گۇۋاھلىق بېرىمىزكى، اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق. موھەممەد ئەلەيھىسالام اللەنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.
مەقسەتكە كەلسەك، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب (الله ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) رىۋايەت قىلغان ھەدىستە مۇنداق كەلدى:

" بينما نحن جلوس عند رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم إذ طلع علينا رجل شديد بياض الثياب شديد سواد الشعر، لا يرى عليه أثر السفر ، ولا يعرفه منا أحد ، حتى جلس إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأسند ركبتيه إلى ركبتيه ووضع كفيه على فخديه، وقال : يا محمد ، أخبرني عن الإسلام . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : الإسلام أن تشهد ألا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله ، وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا . قال : صدقت . فعجبنا له يسأله ويصدقه . قال : أخبرني عن الإيمان . قال : أن تؤمن

بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره . قال : صدقت . قال : فأخبرني عن الإحسان . قال : أن تعبد الله كأنك تراه ، فإن لم تكن تراه فإنه يراك .. " الحديث . أخرجه مسلم .

‹بىز بىر كۈنى رەسۇلۇللانىڭ قىشىدا ئولتۇراتتۇق، تۈيۈقسىز، كىيىملىرى ئاپئاق، چىچى قاپقارا، ئۈستىده سەپەرنىڭ ئىزناسى كۆرۈنمەيدىغان، ئارىمىزدىن ھېچكىشى ئۇنى تونۇمايدىغان بىر ئادەم كېلىپ، رەسۇلۇللانىڭ يېنىدا ئولتۇردى، ئىككى تىزىنى رەسۇلۇللانىڭ ئىككى تىزىغا تىرىدى، ئىككى ئالقىنىنى رەسۇلۇللانىڭ ئىككى يوتىسىدا قويدى ۋە ئى موھەممەد! ماڭا ئىسلامنى خەۋەر قىلغىن، دېدى. رەسۇلۇللا: ئىسلام بولسا اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق. موھەممەد اللەنىڭ ئەلچىسى، دەپ گۇۋاھلىق بېرىشىڭ، نامаз ئوقۇشۇڭ، زاكات بېرىشىڭ، رامىزاندا روزا تۇتۇشۇڭ، يول جەھەتتە قادىر بولالىساڭ ھەج قىلىشىڭدۇر، دېدى. ئۇ ئادەم راست ئېيتتىڭ، دېدى. ئۇ ئادەمنىڭ ئۆزى سوراپ، ئۆزى راست ئېيتتىڭ دېگەنلىكىدىن ھەيران بولدۇق، ئىماننى خەۋەر قىلغىن، دېدى. رەسۇلۇللا؛ اللەقا، اللەنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، ئەلچىلىرىگە، قىيامەت كۈنىگە، تەقدىرنىڭ يامىنىغا ۋە ياخشىسىغا ئىمان ئېيتىشىڭدۇر، دېدى. ئۇ ئادەم راست ئېيتتىڭ دېدى. ئاندىن ئۇ ئادەم: ئىھساننى خەۋەر قىلغىن دېدى. رەسۇلۇللا؛ اللەنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىشىڭدۇر، گەرچە سەن اللەنى كۆرمىسەڭمۇ، اللە سېنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، دېدى .....› (مۇسلىم چىقارغان).

ئەنە ئاشۇلار ھەربىر مۇسۇلمان ئۆز دىنىنى توغرا شەكىلده ئىجرا قىلىش ئۈچۈن، ئۇلارنى چوقۇم بىلىشى كېرەك بولغان ھەقىقەتلەردۇر، ئەۋلاتمۇ-ئەۋلات مۇسۇلمانلار اللەقا ئىبادەت قىلىشنىڭ توغرا شەكلىنى بىلىش ئۈچۈن مۇشۇ ھەقىقەتلەرنى ئۆگىنىپ كەلگەنىدى، الله مۇنداق دېگەن:

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْأِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) [1] .

«جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم ›. (زارىيات 56-)

[1] سورة الذاريات [56] .

ئىسلام ھەقىقەتلىرى مۇقىمدۇر، ئۇلار رەسۇلۇللاغا چۈشۈرۈلگەندىن تارتىپ، قىيامەت بولغىچە ئۆزگەرمەيدۇ. ئىسلام ھەقىقەتلىرىدىكى مەنبە اللەنىڭ كىتابى ۋە اللەنىڭ ئەلچىسىنىڭ سۈننىتىدۇر. لىكىن، ئىسلام ھەقىقەتلىرى ھەممە دەۋر كىشىلىرىنىڭ تونۇشىدا رۇشەن، توغرا،تۇتۇقلۇق ۋە خاتالىق ئارىلاشمىغان ھالەتتە تۇرىشى ئۈچۈن، ئۇلار ئىچىدىكى ئۇممەت ئالىملىرى ئىسلام ھەقىقەتلىرىنى شۇ دەۋرنىڭ ريئاللىقىغا، شۇ دەۋردە پەيدا بولغان ئەھۋاللارغا ۋە شۇ دەۋردە پەيدا بولغان چۈشەنچە، ياكى ھەركەتتىكى خاتالىققا بىرلەشتۈرۈپ شەرھىلەپ ۋە تەپسىرلەپ بىرىدۇ.

بىز ئۇنىڭ ئىچىدە ياشاۋاتقان بۇ دەۋر كىشىلىرى ئىسلام ئەھلىنىڭ قەلبىدىكى ئىسلامنى قىيناۋاتقان غېرىبلىق سەۋەبىدىن ئۆز دىنىنىڭ ھەقىقەتلىرىنى بىلىشكە ئەڭ مۇھتاج كىشىلەرنىڭ جۈملىسىدىندۇر. رەسۇلۇللا پەرۋەردىگارىنىڭ ۋەھيىسىگە ئاساسەن، ئاشۇ غېرىبلىق ھەققىدە خەۋەر بىرىپ، مۇنداق دىگەنىدى:

فقال عليه الصلاة والسلام : " بدأ الإسلام غريباً ، وسيعود غريباً كما بدأ ، فطوبى للغرباء " [1] .

‹ئىسلام غېرىب باشلاندى. يەنىدا، باشتىكىدەك غېرىب بولۇپ قالىدۇ. غېرىبلارغا (يەنى ئىسلام غېرىب بولۇپ قالغاندىمۇ ئۇنى چىڭ تۇتقانلارغا) خۇش موبارەك بولسۇن› . (مۇسلىم چىقارغان).

ئوقۇرمەن ئالدىدىكى بۇ كىتاب بايانىن ئىشارەت قىلغان ھەدىستە سۆزلەنگەن ئىمان تۆۋرۈكلىرىنى، يەنى ئاللاھقا، ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، ئەلچىلىرىگە، ئاخىرەت كۈنىگە، تەقدىرنىڭ ياخشىسىغىمۇ ۋە يامىنىغىمۇ ئىمان ئېيتىشنى بايان قىلىدۇ.

بۇ كىتابتا،كۆچۈمنىڭ يېتىشىچە، كىتابنىڭ ئىبارىتى ئاسان بولۇشقا، ئوقۇرمەن بىلەن بىز دىنىنىڭ ھەقىقەتلىرىنى ئۇنىڭدىن ئالىدىغان بىرىنچى مەنبە بولغان اللەنىڭ كىتابى ئوتتۇرىسىدا مۇستەھكەم مۇناسىۋەت ئورنىتىشقا كۆڭۈل بۆلدۈم. شۇڭا، ھەربىر مەسىلىدە اللەنىڭ كىتابىدىن ئىلىنغان بىر، ياكى ئىككى دەلىلنى ئۇلارنىڭ مەزمۇنىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ بىرىدىغان بايانلار ئارقىلىق چۈشەندۈرۈلگەن ھالدا كەلتۈردۈم. ئاندىن، اللەنىڭ كىتابىدىن يەنە باشقا تېكىستلەرنى كەلتۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئالدىدا، شەرھىلەنگەن ھالدا

---

[1] أخرجه مسلم .

كەلتۈرۈلگەن تىكىستلەر ئاساسىدا مەزمۇن چىقىرىۋالسۇن دەپ ئوقۇرمەنلىك ئويلىنىشىغا ۋە مۇلاھىزە قىلىشىغا قالدۇردۇم. ئۇمىدكى، ئوقۇرمەن اللەنىڭ ئايەتلىرىنى ئوقۇغان چاغدا ئۇلارنى ئويلىنىشقا ئادەتلەنسۇن، چۈنكى، بىز ئوقۇشقا بۇيرۇلۇش بىلەن بىرگە ئويلىنىشقا بۇيرۇلغان. اللە تائالا مۇنداق دىگەن؛

قال تعالى : (أَفَلا يَتَدَّبَرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلافاً كَثِيراً) [①] ،

‹ئۇلار قۇرئان ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزمەمدۇ؟ ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغانىدەك) االله تىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى› .(نىسا 82 ـ)

وقال تعالى : (كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ) [②] .

‹(بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلەرنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر› .(ساد 29 ـ)

بۇ كىتابنى يىزىشتىكى مەقسىتىمگە ئازراق بولسىمۇ مۇۋاپىق قىلىنغان بولۇشۇمنى ئارزۇ قىلىمەن.

(وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ) [③] .

‹مەن پەقەت (سىلەرنى) قولۇمدىن كېلىشىچە تۈزەشنى خالايمەن، مەن پەقەت االله نىڭ ياردىمى بولغانىدىلا مۇۋاپىقىيەت قازىنالايمەن، (ھەممە ئىشتا) االله قا تايىنىمەن ۋە ئۇنىڭغا يۈزلىنىمەن› . (ھۇد 88 ـ)

[①] سورة النساء : 82 .

[②] سورة ص : 29 .

[③] سورة هود : 88 .

محمد قطب

الباب الأول

الإيمان بالله تعالى

(1ـباب اللهقا ئىمان ئېيتىش)

- أصول العقيدة الإسلامية .(ئىسلام ئەقىدىسىنىڭ يىلتىزلىرى)
- الدين والفطرة .
- طريقة القرآن في هداية النفس البشرية .
- تيقظ الإيمان المركوز بالفطرة وقت الشدة .
- القرآن يتولى الرد على دعاوى المبطلين .
- تثبيت الإيمان .
- تحكيم شريعة الله .
- الإيمان بأسماء الله وصفاته .
- الانحراف عن الإيمان والتوحيد .
- الشرك أسبابه ودوافعه وآثاره .
- الإلحاد وآثاره في واقع البشرية المعاصر .

1ـباب اللەقا ئىمان ئېيتىش

ئىسلامنىڭ باش مەنىسى يۈزىنى اللەقا بويسۇندۇرۇش، شىرىكتىن ۋە شىرىك ئەھلىدىن ئايرىلىشتۇر. يەنى اللەقا يۈزلىنىش ۋە اللەنىڭ بۇيرۇقلىرىغا تولۇق بويسۇنۇش دىگەنلىكتۇر، الله سۇبھانەھۇ تائالا مۇنداق دەيدۇ:

يقول الله سبحانه وتعالى : (**بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ**) [البقرة : 112] .

‹ئۇنداق ئەمەس، كىمكى ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان ھالدا ئۆزىنى الله قا تاپشۇرىدىكەن (يەنى الله نىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇپ، ئەمەلىنى خالىس الله ئۈچۈن قىلىدىكەن)، ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا ساۋابتىن بەھرىمەن بولىدۇ. ئۇلارغا (ئاخىرەتتە) ھېچ قورقۇنچ ۋە غەم-قايغۇ بولمايدۇ› (بەقەرە 112-)

ويقول : **(وَمَنْ أَحْسَنُ دِيناً مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفاً وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلاً)** [النساء : 125]

‹ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان ھالدا ئۆزىنى الله قا تاپشۇرغان (يەنى الله نىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇپ، ئەمەلىنى خالىس الله ئۈچۈن قىلغان)، باتىل دىنلاردىن بۇرالغان ھالدا ئىبراھىمنىڭ دىنىغا ئەگەشكەن كىشىدىن (دىنىي جەھەتتە) ياخشىراق ئادەم بارمۇ؟ الله ئىبراھىمنى دوست تۇتتى› .(نىسا 125-)

‹يۈزىنى اللەقا بويسۇندۇرۇش› دىگەن سۆز ئۆزىنى پۈتۈنلەي اللەقا بويسۇندۇرۇش دىگەن مەنىدە. ئۇ بولسا الله ئۆزى ئۈلارنىڭ ۋە بۇ كائىناتنىڭ ياراتقۇچىسى ۋە بىردىنبىر باشقۇرغۇچىسى بولغاچقا بارلىق ئىنسانلاردىن تەلەپ قىلىدىغان ئىشتۇر. دىمەك، ئۇ، ئىلاھنىڭ بەندىلەر ئۈستىدىكى ھەققىدۇر. شۇنداقلا، مەخلۇقاتلارنىڭ ئۆز پەرۋەردىگارىغا ۋە ياراتقۇچىسىغا ئىبادەت قىلىشنىڭ تەقەززاسىدۇر.

مانا بۇ ئىسلام، ئادەم، نوھ، ۋە ئۇنىڭدىن كىيىنكى، تاكى موھەممەد ئەلەيھىسالامغىچە بولغان پەيغەمبەرلەر ئۈنىڭ ئۈستىدە ماڭغان يولدۇر.

چۈنكى، گەرچە شاخچە مەسىلىلەردىكى شەرىئەتلەر ئوخشىمىسىمۇ، ئىتتىقاد بىر ئىدى. ئىنسانىيەت تۈغۈلغاندىن بۇيانقى پەيغەمبەرلەرگە ئەگەشكەن بارلىق كىشىلەر ئاشۇ ئىسلام ئۇستىدە ئىدى. قۇرئان كەرىمدە ئىبراھىم ئەلەيھىسالام توغرۇلۇق مۇنداق كەلدى:

جاء في القرآن الكريم عن إبراهيم عليه السلام : (وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ، إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) [البقرة : 130 ، 131] .

‹ئۆزىنى ئەخمەق قىلغانلاردىن باشقا كىم ئىبراھىمنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈيدۇ، ھەقىقەتەن بىز ئۇنى بۇ دۇنيادا (پەيغەمبەرلىككە) تاللىدۇق. شەك-شۈبھىسىزكى، ئاخىرەتتە ئۇ ياخشىلار قاتاردا بولىدۇ› .(بەقەرە130-)

وجاء على لسان إبراهيم وإسماعيل عليهما السلام : (وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ، رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) [البقرة : 127 ، 128] .

‹پەرۋەردىگارىمىز! ئىككىمىزنى ئۆزۈڭگە ئىتائەتمەن قىلغىن، بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىزدىنمۇ ئۆزۈڭگە ئىتائەتمەن ئۈممەت چىقارغىن، بىزگە ھەجىمىزنىڭ قائىدىلىرىنى بىلدۈرگىن، تەۋبىمىزنى قوبۇل قىلغىن، چۈنكى سەن تەۋبىنى ناھايىتى قوبۇل قىلغۇچىسەن، ناھايىتى مېھرىبانسەن› .(بەقەرە 128-)

ويقول الله عن التوراة : (إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدىً وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا) [المائدة : 44] .

تەۋرات ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ‹بىز ھەقىقەتەن (مۇساغا) تەۋراتنى نازىل قىلدۇق، تەۋراتتا (توغرا يولغا يېتەكلەيدىغان) ھىدايەت ۋە نۇر بار، (الله نىڭ ھۆكمىگە) بويسۇنغان پەيغەمبەرلەر يەھۇدىيلار ئارىسىدا (تەۋرات بىلەن) ھۆكۈم قىلىدۇ› .(مائىدە 44-)

ويقول عن يعقوب وبنيه: (أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهاً وَاحِداً وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ) [البقرة : 133] .

يەئقۇب ۋە ئۇنىڭ ئوغۇللىرى توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: ‹يەئقۇب جان ئۈزۈۋاتقان ۋاقتىدا سىلەر يېنىدا بارمىدىڭلار؟ شۇ چاغدا يەئقۇب ئوغۇللىرىدىن: «مەن ئۆلگەندىن كېيىن سىلەر كىمگە ئىبادەت قىلىسىلەر؟» دەپ سورىدى. ئۇلار: «سېنىڭ ئىلاھىڭ ۋە ئاتا-بوۋىلىرىڭ ئىبراھىم، ئىسمائىل، ئىسھاقلارنىڭ ئىلاھى بولغان بىر الله قا ئىبادەت قىلىمىز، biz ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىمىز» دېدى› .(بەقەرە 133 ـ)

وجاء على لسان يوسف عليه السلام : (رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِماً وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ) [يوسف : 101] .

يۈسۈف ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلىدا مۇنداق دەيدۇ: ‹پەرۋەردىگارىم! ماڭا ھەقىقەتەن پادىشاھلىق ئاتا قىلدىڭ، چۈش تەبىرىنى بىلدۈردۈڭ، ئى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى زات! دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مېنىڭ ئىگەمسەن، مېنى مۇسۇلمان پېتىمچە قەبىزى روھ قىلغىن، مېنى ياخشى بەندىلەر قاتارىدا قىلغىن» دېدى› .(يۈسۈف 101 ـ)

مۇشۇ ئومۇمى مەنىدىكى ئىسلام بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋە ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ، الله زىمىنغا ۋە زىمىن ئۈستىدىكى كىشىلەرگە ۋارىس بولۇپ بولغىچە ئارىلىقتىكى اللەقا ۋە اللەنىڭ ئەلچىلىرىگە ئىمان ئېيتقۇچىلارنىڭ دىنىدۇر.

لىكىن، الله موھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىگە پەزلى قىلىپ، ‹مۇسۇلمان ئۈممەت› ۋە ‹مۇسۇلمانلار› نامىنى مەخسۇس شۇلارغا بەردى.

قال تعالى : (وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيداً عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ) [الحج : 78] .

الله تائالا مۇنداق دىدى: ‹الله نىڭ يولىدا (يۇل-مېلىڭلار بىلەن، جېنىڭلار بىلەن) تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە جىھاد قىلىڭلار، الله (دىنىغا پەيغەمبەرنى سىلەرگە خاس قىلدى). سىلەرگە دىندا ھېچقانداق مۇشكۈللۈكنى قىلمىدى (سىلەرنى سىلەر تاقەت قىلالايدىغان ئىشلارنى قىلىشقا تەكلىپ

قىلمىدى). (بۇ) ئاتاقلار ئىبراھىمنىڭ دىنىدۇر (بۇ توغرا دىن بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى مەھكەم ئۇچلاقلار)، الله سىلەرنى ئىلگىرى (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرىكى كىتابلاردا) مۇسۇلمان دەپ ئاتىدۇ. قۇرئاندىمۇ شۇنداق ئاتىدۇ. (الله) پەيغەمبەرنى سىلەرگە گۇۋاھ بولۇشقا ۋە سىلەرنى كىشىلەرگە گۇۋاھ بولۇشقا (تاللىدى)، نامار ئوقۇقلار، زاكات بېرىڭلار، الله قا يېپىشىڭلار، الله سىلەرنىڭ ئىگەڭلاردۇر، الله نېمىدېگەن ياخشى ئىگە! نېمىدېگەن ياخشى مەدەتكار!› .(ھەج 78 ـ)

ئىسلامنىڭ مەنىسى بۇ ئۈممەتتە بۇنىدىن بۇرۇنقى ھەرقانداق ئۈممەتتىكىدىن بەكرەك ئەمىللەشتى. ھەتتا بۇ ئۈممەت اللەنىڭ مۇنۇ سۆزى بىلەن سۈپەتلىشىگە لايىق كەلدى.

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) [آل عمران : 110].

‹(ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان الله قا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر› . (ئال ئىمران 110 ـ) ئەمدى، بۇ ئۈممەتنىڭ ئۇنى مۇشۇ يۇقىرى ئورۇنغا كۆتۈرگەن ۋە ئۇ شۇنىڭغا تايىنىپ، ئىسمى مۇسۇلمان ئۈممەت بولۇش ۋە ‹ئىنسانلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۈممەت بولۇش› دىگەن مۇشۇ ئىلاھى ھۆرمەتكە سازاۋەر بولغان ئەقىدىسىگە قاراپ باقايلى!

ئىسلام ئەقىدىسىنىڭ يىلتىزلىرى

عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه ، قال : بينا نحن عند رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم، إذ طلع علينا رجل شديد بياض الثياب، شديد سواد الشعر، لا يُرى عليه أثر السفر، ولا يعرفه منا أحد، حتى جلس إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأسند ركبتيه إلى ركبتيه، ووضع كفيه على فخديه ، وقال : يا محمد ! أخبرني عن الإسلام، قال : " الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله ، وتقيم الصلاة ، وتؤتي الزكاة ، وتصوم رمضان ، وتحج البيت إن استطعتَ إليه سبيلاً ". قال : صدقت . فعجبنا له :

يسأله ويصدقه ! قال : فأخبرني عن الإيمان . قال : " الإيمان أن تؤمن بالله ، وملائكته ، وكتبه ، ورسله ، واليوم الآخر، وتؤمن بالقدر خيره وشره " . قال : صدقت . قال : أخبرني عن الإحسان . قال : " أن تعبد الله كأنَّك تراه ، فإن لم تكن تراه فإنه يراك " . قال : فأخبرني عن الساعة . قال : " ما المسئول عنها بأعلم من السائل " . قال : فأخبرني عن أمارتها . قال : " أن تلد الأمة ربتها ، وأن ترى الحُفاة العُراة العالة رعاء الشاء يتطاولون في البنيان " .

قال : ثم انطلق فلبثت مليّا ، ثم قال لي : " يا عمر ! أتدري مَن السّائل ؟ " قلتُ : الله ورسوله أعلم . قال : " فإنه جبريل أتاكم يعلّمكم دينكم " [1] .

ئۇمەر ئىبنى خەتتاب (الله ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) دىن رىۋايەت قىلىندى. ئۇ ئىيتتى: بىز بىر كۈنى رەسۇلۇللانىڭ قىشىدا ئولتۇراتتۇق، تۈيۈقسىز، قىشىمىزغا كىيىمى ئاپئاق، چاچلىرى قاپقارا، ئۈستىدە سەپەر ئىزناسى كۆرۈنمەيدىغان ۋە ئىچىمىزدىن ھېچكىم ئۇنى تونۇمايدىغان بىر ئادەم كېلىپ، رەسۇلۇللانىڭ قىشىدا ئولتۇردى. ئىككى تىزىنى رەسۇلۇللانىڭ ئىككى تىزىغا تىرىدى. ئىككى ئالقىنىنى رەسۇلۇللانىڭ ئىككى يوتىسى ئۈستىدە قويدى ۋە ئى موھەممەد! ماڭا ئىسلامنى خەۋەر قىلغىن دىدى، رەسۇلۇللا؛ «ئىسلام بولسا اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق، موھەممەد اللەنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىشىڭ، نامازنى ئوقۇشۇڭ، زاكات بېرىشىڭ، رامىزاندا روزا تۇتۇشۇڭ، يول جەھەتتە قادىر بولالىساڭ ھەج قىلىشىڭدۇر، دىدى. ئۇ ئادەم راست ئىيتتىڭ دىدى. بىز ئۇ ئادەمنىڭ ئۆزى سوراپ، ئۆزى راست ئىيتتىڭ دېگىنىدىن ھەيران بولدۇق، ئاندىن، ئىمانىنى خەبەر قىلغىن دىدى. رەسۇلۇللا؛ اللەقا، اللەنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، ئەلچىلىرىگە، ئاخىرەت كۈنىگە ۋە تەقدىرنىڭ ياخشىسىغىمۇ ۋە يامىنىغىمۇ ئىمان ئىيتىشتۇر، دىدى. ئۇ ئادەم راست ئىيتتىڭ دىدى. ئاندىن، ماڭا ئىسلامنى خەۋەر قىلغىن دىدى. رەسۇلۇللا: اللەنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىشتۇر، گەرچە سەن اللەنى كۆرمىسەڭمۇ، الله سېنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، دىدى. ئۇ ئادەم؛ ماڭا قىيامەتنىن

---

[1] رواه مسلم .

خەبەر بەرگىن دىدى. رەسۇلۇللا: سۇئال سورالغۇچى سۇئال سورىغۇچىدىن ئالىمراق ئەمەس دىدى. ئۇ ئادەم؛ ئۇنداقتا، قىيامەتنىڭ بەلگىسىنى خەۋەر قىلغىن دىدى. رەسۇلۇللا؛ دىدەكنىڭ ئۆزىنىڭ ئايال خوجايىنىنى تۇغۇشى ۋە يالاڭئاياغ، يالىڭاچ، كەمبەغەل قوي باققۇچىلارنىڭ بىنا سلىشتا بەسلەشكەنلىكىنى كۆرۈشىڭدۇر. دىدى› ..ئۆمەر مۇنداق دىدى؛ ھىلىقى كىشى كەتتى. مەن بىر دەم تۇردۇم. ئاندىن، رەسۇلۇللا ماڭا؛ ‹ئى ئۆمەر! ھىلىقى سۇئال سورىغۇچىنىڭ كىملىكىنى بىلەمسەن؟ دىدى، مەن: اللە ۋە اللەنىڭ ئەلچىسى ئەڭ ئوبدان بىلىدۇ، دىدىم، رەسۇلۇللا؛ ئۇ جىبرىئىل. سىلەرگە دىنىڭلارنى ئۆگىتىش ئۈچۈن كەلگەن، دىدى› .(مۇسلىم رىۋايەت قىلغان).

مۇشۇ ھەدىستىن ئايان بولىدۇكى، ئىسلام ئەقىدىسىنىڭ ئالتە يىلتىزى بار؛

1ـ اللەقا ئىمان ئېيتىش.
2ـ پەرىشتىلەرگە ئىمان ئېيتىش.
3ـ ساماۋى كىتابلارغا ئىمان ئېيتىش.
4ـ ئەلچىلەرگە ئىمان ئېيتىش.
5ـ ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتىش.
6ـ قازا ۋە قەدەرگە ئىمان ئېيتىش.

1.اللەقا ئىمان ئېيتىش بىزنىڭ بۇ بابتىكى سۆزىمىزنىڭ تېمىسىدۇر. لىكىن بىز بۇ ئالتە يىلتىزنىڭ ھەربىرىنىڭ مەقسىتىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋۇلىشىمىز ئۈچۈن ئۇلارنى قىسقىچە بايان قىلىمىز. اللەقا ئىمان ئېيتىشتىن، اللە سۈبھانەھۇ تائالانىڭ بارلىقى، ئۇلۇھىيەتتە، رۇبۇبىيەتتە، ئۆزىنى قۇرئان كەرىمدە سۈپەتلىگەن، ياكى ئۇنىڭ ئەلچىسى سۈپەتلىگەن ئىسىملاردا ۋە سۈپەتلەردە يىگانە ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

2.پەرىشتىلەرگە ئىشىنىش؛ ئۇلارنىڭ مەۋجۇد ئىكەنلىكىگە، ئۇلارنىڭ اللەنىڭ مەخلۇقلىرى ئىچىدىكى اللەقا ئىبادەت قىلىشتىن سۈسلىشىپ قالمايدىغان، اللەنىڭ بۇيرۇقىغا ئاسىيلىق قىلمايدىغان، اللە بۇيرىغانىنى قىلىدىغان بىر مەخلۇقات ئىكەنلىكىگە، ئۇلارنىڭ اللە بەلگىلىگەن خىزمەتلىرى بارلىقىغا، ئۇلار ئۇ خىزمەتلەرنى اللەقا تولۇق ئىتائەت قىلىش ئىچىدە ئىجرا قىلىدىغانلىقىغا، اللەنىڭ ئەلچىلىرىگە ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ۋەھىي ئىلىپ چۈشۈش، ئىنسانلارنىڭ ئەمەللىرىنى يېزىش ۋە خاتىرلەش، مۇئمىنلەرنىڭ

قەلبىگە خاتىرجەملىك ۋە خۇش بىشارەت ئېلىپ چۈشۈش شۇ خىزمەتلەرنىڭ بىر قىسمى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

3.ساماۋى كىتابلارغا ئىمان ئېيتىش، گەرچە ئىلگىرىكى كىتابلارنىڭ ھەممىسى بۇرمىلانغان بولسىمۇ، اللە ئۆزئەلچىلىرىگە چۈشۈرگەن كىتابلارنىڭ ھەممىسىگە ئىمان ئېيتىشنى مەزمۇن قىلىدۇ، قۇرئان كەرىمىمۇ شۇ كىتابلارنىڭ ئىچىدە. لېكىن، ئۇنى اللە قوغداپ قالدى، **(إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ)** [الحجر : 9] . اللە مۇنداق دېدى: ‹قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز› .(ھىجر 9-)

4.ئەلچىلەرگە ئىمان ئېيتىش، اللە تائالا ئىنسانىيەتكە نۇرغۇن ئەلچىلەرنى ئەۋەتكەنلىكىگە ئىمان ئېيتىشنى تەقەززا قىلىدۇ. ئۇ ئەلچىلەرنىڭ بەزىلىرىنى اللە ئۆز پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسالامغا بايان قىلىپ بەردى، بەزىلىرىنى بايان قىلىپ بەرمىدى. اللە مۇنداق دېدى؛

قال تعالى : **(إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُوراً ، وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيماً)** [النساء : 163 ، 164] .

‹(ئى مۇھەممەد!) بىز نۇھقا ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھىي قىلغانىدەك، ھەقىقەتەن ساڭا ۋەھىي قىلىدۇق ھەمدە ئىبراھىمغا، ئىسمائىلغا، ئىسھاققا، يەئقۇبقا، يەئقۇبنىڭ ئەۋلادلىرىغا، ئىساغا، ئەييۇبقا، يۇنۇسقا، ھارۇنغا، سۇلايمانغا ۋەھىي قىلدۇق، داۋۇدقا زەبۇرنى ئاتا قىلدۇق. بىز نۇرغۇن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىلگىرى (ئى مۇھەممەد!) ساڭا بايان قىلغانلىرىمىزمۇ بار، ساڭا بايان قىلمىغانلىرىمىزمۇ بار،اللە مۇساغا (بىۋاستە) سۆز قىلدى› . (نىسا163-164-)

اللە بۇ ئەلچىلەرنىڭ ھەممىسىگە كىشىلەرگە بىشارەت بېرىشنى ۋە ئاگاھلاندۇرۇشنى ۋەھىي قىلدى. يەنى اللە ۋە اللەنىڭ ئەلچىلىرىگە ئىتائەت قىلغانلارغا جەننەت بىلەن بىشارەت بېرىشنى، اللەقا ۋە اللەنىڭ ئەلچىلىرىگە ئاسىيلىق قىلغانلارنى ئاگاھلاندۇرۇشنى ۋەھىي قىلدى. خۇددى اللە يۇقارقى ئىككى ئايەتتىن كېيىن مۇنداق ئېيتقىنىدەك؛

(رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزاً حَكِيماً) [النساء : 165].

‹ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەردىن كېيىن الله نىڭ ئالدىدا كىشىلەر (يەنى پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن بولسا ئەلۋەتتە ئىمان ئېيتاتتىم ۋە ئىتائەت قىلاتتىم دېگۈچىلەر) گە باھانە بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن، (ئىتائەت قىلغۇچىلارغا جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنى دوزاختىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق، الله غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر› .(نىسا 165 ـ)

بارلىق پەيغەمبەرلەر بىرلا سۆزنى ئىلىپ كەلدى، ئۇلار بۇ سۆزنى رەببىدىن قوبۇل قىلدى ھەمدە بۇ سۆزنى كىشىلەرگە تەبلىغ قىلىشقا بۇيرۇلدى.

ئۇ سۆز ـ(لا إله إلا الله) دىگەن ئىمان كەلىمىسىدۇر ۋە شىرىكى يوق يېگانە اللەغا ئىبادەت قىلىش. (اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ) [الأعراف : 59] .

5.ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتىشنىڭ مەنىسى ـــــ ئۆلگەندىن كېيىن قايتا تىرىلىشكە، الله قىيامەت كۈنى بارلىق ئىنسانلارنى تىرىلدۈرۈپ، ئۇلارنى ئۆزىنىڭ دەرگاھىغا جۇغلاپ، دۇنيادا قىلغان بارلىق ئىشلىرىغا ھېساب ئالدىغانلىقىغا ئاندىن، مۇكاپات ـ جازا بىرىدىغانلىقىغا ئىشىنىش دىگەنلىك بولىدۇ،

(فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَراً يَرَهُ) [الزلزلة: 7،8].

<< كىمكى زەررىچىلىك ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرىدۇ (7). كىمكى زەررىچىلىك يامان ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ (8).>>سۈرەزەلزەله 7 ـ 8 ـ ئايەت. شۇنداقلا، جەننەت ـ دوزاخقا ۋە قۇرئان ـ ھەدىسته كەلگەن تىرىلىش، جۇغلىنىش، جازا ـ مۇكاپات ھەققىدىكى بايانلارغا ئىمان ئېيتىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

6.قازا ـ قەدەرگە ئىمان ئېيتىش ـ ئىنسان ئۈچۈن يۈز بەرگەن بارلىق ياخشىلىق ـ يامانلىق تەقدىر قىلىنغان دەپ ئىمان ئېيتىشتۇر. (وأن ما أصابك لم يكن ليخطئك وأن ما أخطأك لم يكن ليصيبك)

<<ساڭا يېتىدىغان نەرسە سەندىن ئۆتۈپ كەتمەيدۇ.سەندىن ئۆتۈپ كېتىدىغان نەرسە ساڭا يەتمەيدۇ.>>

شۇنداقلا، قازا-قەدەرگە ئىمان ئېيتىش قازا-قەدەر ئۇنىڭ ئارقىلىق يۈرۈشۈاتقان ئىشلاردىكى ئىلاھى ئادىللىققا ئىمان ئېيتىشنى تەقەززا قىلىدۇ. ئەنە ئاشۇ ئىسلام ئەقىدىنىڭ نېگىز ئالتە يىلتىزىدۇر. ئالتە يىلتىزنىڭ بىرىنجىسى ۋە ئەڭ كاتتىسى الله قا ئىمان ئېيتىش. بۇ بابتا مەخسۇس اللەغا ئىمان ئېيتىشنى سۆزلەيمىز.

دىن ۋە فىترەت

ھەر بىر بوۋاق فىترەت ئۈستىگە تۇغۇلىدۇ. فىترەتنىڭ ئۆزى اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى بىلگەن، اللەنىڭ بىردىنبىر ئىلاھ ئىكەنلىكىگە ۋە پۈتۈن كائىناتتا ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ يوق ئىكەنلىكىگە ئىشەنگەن ھالدا اللەغا يۈزلىنىدۇ.

فىترەت ئۆز ياراتقۇچىسى تەرەپكە قانداق ماڭىدۇ؟ الله بىزگە ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ كىتابىدا، مەخلۇقاتلارنى ياراتقان چاغدا ئۆزىنى تونۇتقانلىقىنى، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئۇلارنى ياراتقان ۋە ئۇلار ئۇنىڭغا قۇلچىلىق بىلەن بويسۇنۇشى كېرەك بولغان، قۇدرەتلىك پەرۋەردىگار ئىكەنلىكىنى تونۇتقانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ:

(وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا) [الأعراف : 172].

<<ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم بالىلىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۇۋاھ قىلىپ: <<مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟>> دىدى (يەنى الله ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى). ئۇلار: <<ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن، گۇۋاھلىق بەردۇق>> دىدى› . (سۈرە ئەئراف 172-173)

والرسول الكريم صلى الله عليه وسلم يخبرنا كذلك : " ما من مولود إلا يولد عل الفطرة ، فأبواه يهوِّدانه أو ينصِّرانه أو يمجِّسانه كما تنتج البهيمة بهيمة جمعاء ، هل تحسون فيها من جدعاء [1] ؟ " ثم يتلو قوله تعالى : (فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ) [الروم : 30] والحديث متفق عليه .

شۇنىڭدەك ، ھۆرمەتلىك ئەلچى پەيغەمبەر(ئۇنىڭغا رەھمەتلەر ۋە سالاملار بولسۇن) مۇنداق دەپ خەۋەر بېرىدۇ:

<<ھەرقانداق بوۋاق فىترەت ئۈستىگە تۇغۇلىدۇ. ئاتا-ئانىسى ئۇ بالىنى يەھۇدى قىلىدۇ، ياكى ناسارا قىلىدۇ، ياكى مەجۇسى قىلىدۇ. بۇ، ھايۋاننىڭ ساق تۇغۇلغىنىغا ئوخشايدۇ. يېڭى تۇغۇلغان ھايۋانلار ئىچىدە قۇلىقى كېسىكنى ھېس قىلامسىلەر؟>>. ئاندىن، پەيغەمبەر (ئۇنىڭغا رەھمەتلەر ۋە سالاملار بولسۇن) اللەنىڭ تۆۋەندىكى ئايىتىنى تىلاۋەت قىلىدۇ:

<<باتىل دىنلاردىن بۇرۇلۇپ ئىسلام دىنىغا يۈزلەنگىن، اللەنىڭ دىنىغا (ئەگەشكىنكى)، اللە ئىنسانلارنى شۇ دىن بىلەن ياراتقان، اللەنىڭ ياراتقىنىدا ئۆزگىرىش بولمايدۇ، بۇ توغرا دىندۇر، لىكىن، ئىنسانلارنىڭ تولىسى بىلمەيدۇ .>> (رۇم 30-). (بىرلىككە كېلىنگەن ھەدىس)

ھەقىقەت شۇكى، ئىنسان فىترىتى بىز ئويلىغاندىنمۇ كېچىك چېغىدا، ياراتقۇچىنىڭ بارلىقىغا دىققەت قىلىدۇ. بىز ئادەتتە چوڭ ئادەملا اللەنىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكى توغۇرىسىدا پىكىر قىلىدۇ دەپ ئويلايمىز. لىكىن، بىز كېچىك بالىنىڭ ھاياتىنى مۇلاھىزە قىلساق، ئۆز ھاياتىنىڭ مۇئەييەن باسقۇچىدىكى بالىنىڭ ئاتا-ئانىدىن تۇغمىس سۇئاللارنى سوراشقا باشلىغانلىقىنى تاپالايمىز.

ئاسمانىنى پەيدا قىلغان كىشى كىم؟ ئاسمان نېمىشقا كۆك؟ قۇياش كېچىدە قەيەرگە كېتىدۇ؟ نېمىشقا قۇياش كېچىدە كۆرۈنمەيدۇ؟ قاراڭغۇ چۈشكەن چاغدا نۇر قەيەرگە كېتىدۇ؟ نېمىشقا يۇلتۇزلار چاقنايدۇ؟ زېمىن قەيەردە ئاخىرلىشىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن بۇ گۈل پۇراقلىق، يەنە بىر گۈل پۇراقسىز؟ مەن قەيەردىن كەلدىم؟ كېلىشتىن بۇرۇن قەيەردە ئىدىم؟..... ۋە باشقىلار.

---

[1] الجمعاء هي السليمة المكتملة الأعضاء . والجدعاء هي المقطوعة الأذن .

ئەملىيەتتە، بۇ سۇئاللارنىڭ مەنىسى نىمە؟ ئۇقۇمىچۇ؟ بۇ سۇئاللارنىڭ ھەقىقى ئۇقۇمى ــ بۇ بوۋاقنىڭ فىترىتى ئويغىنىشقا باشلىغانلىقى، ئاسمان-زېمىننىڭ ياراتقۇچىسىنى ئۇنىڭ كۆزگە كۆرۈنىدىغان، سەزگۈر ئەزالار بىلەن ھېس قىلغىلى بولىدىغان مەخلۇقاتلىرى ئارقىلىق تونۇشقا ۋە اللە ئۇنى ياراتقاندىن باشلاپ، گۈۋاھلىق بەرگۈزگەن ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى تونۇشى ئاستا-ئاستا يۇقىرىلاشقا باشلىغانلىقىدۇر. گويا كى يەر ئاستىغا يۇشۇرۇنغان ئۇرۇق ئۆسۈپ، چوڭىيىپ، ياپيېشىل بولغاندەك.

ئىنسان سىزىمگە تەسىر قىلىپ، ئىنسانىنى اللەنىڭ بارلىقى، بىرلىكى ۋە تەڭداشسىزلىقىنىڭ ھەقىقىتىگە ئاگاھلاندۇرىدىغان بىر قانچە تەسىرلىك ئامىللار بار.

سىزىمنى اللەنىڭ مەۋجۇدلىقىنىڭ ھەقىقىتىگە ئاگاھلاندۇرۇش ئامىللىرى:

1. كائىنات ئۆزىنىڭ ئىنتايىن چوڭ‌لىقى ۋە مۆجىزە خاراكتېرلىك ئىنچىكىلىكى بىلەن ئىنسانىنى بۇ ھەقىقەتكە ئويغۇتىشى چۇقۇمدۇر. ئاسمان-زېمىندىكى بۇ ئىنتايىن يىراق ئارىلىقلارنى ۋە سان بىلەن ساناپ بولغىلى بولمايدىغان ئىنتايىن چوڭ ئاسمان جىسىملىرىنى كىم ۋۇجۇدقا كەلتۈردى؟

ھەقىقەتەن، (باشقا ئاسمان جىسىملىرىغا نىسبەتەن ئىنتايىن كىچىك جىسىم بولغان) زېمىن بىز پۇتۇن ئۆمرىمىزنى سەرىپ قىلساقمۇ، بىز پەقەت ئۇلارنىڭ ئاز بىر قىسمىنلا بىلەلەيدىغان تاغلارنى، تۈزلەڭلىكلەرنى، ئوكيانلارنى، دېڭىزلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئۇنداقتا، بىزنىڭ زېمىنىمىز ئۇنىڭ بىر پارچىسى بولغان قۇياش سىستېمىسىدىكى يۇلتۇزلار تۈركۈمى قانداقتۇ ھە؟ بىزنىڭ قۇياش سىستېمىسىدىكى يۇلتۇزلار تۈركۈمىمز، ئۇنىڭ كىچىك بىر پارچىسى ھىسابلىنىدىغان سامان يولى سىستېمىسى قانداقتۇ ھە؟ بىزنىڭ سامان يولى سىستېمىمزغا ئوخشاش، نەچچە مىليۇن سىستېملارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان باشقا ئاسمان جىسمى تۈركۈملىرى قانداقتۇ ھە؟

بىزنىڭ قۇياشىمىز ئۇنىڭغا سېلىشتۇرغاندا كىچىك سانىلىدىغان مىليۇن-مىليۇن يۇلتۇزلار قانداقتۇ ھە؟

كائىنات مۇشۇنداق چوڭلۇقى بىلەن بىرگە، مۆجىزە خاراكتېرلىك ئىنچىكىدۇر. كىچە-كۈندۈز شۇ قەدەر ئىنچىكە نۆۋەتلىشىدۇكى، بىز سائەتلىرىمىزنى شۇنىڭغا ئاساسەن توغرىلايمىز. پۈتۈن كائىنات ئۆزىنىڭ پەلەكتىكى ئايلىنىشىدا شۇ دەرىجىدە ئىنتىزاملىق ئىكەنلىكى ھەقىقەتتۇركى، رەسەتخانا سائەتلىرىنىڭ ئۆزى ئاسمان جىسىمنىڭ ئىنتايىن ئىنچىكە بولغان ئايلىنىشىغا ئاساسەن توغرىلىنىدۇ. ئاسمان جىسىملىرىنىڭ ئايلىنىشى ئەسرلەر ۋە دەۋرلەر ئۆتسىمۇ، الله خالىغان چاغقىچە قالايمىقانلاشمايدۇ. (رەسەتخانا سائەتلىرى بىزدىكى ئەڭ ئىنچىكە، رادىئو قاتارلىقلارنىڭ سائەتلىرىنى شۇنىڭغا ئاساسلىنىپ توغرىلايدىغان ۋە ۋاقىتنى مىڭ سىكۇنۇتنى بىرلىك قىلىپ ئۆلچەيدىغان سائەتتۇر).

الله ياراتقان بارلىق كائىنات مەيلى جانلىق بولسۇن، ياكى مەيلى جانسىز بولسۇن، مۇشۇنداق مۆجىزەۋى ئىنچىكىلىك بىلەن خارەكتېرلىنىدۇ.

سىز ئىنتايىن كىچىك جانلىق ھۈجەيرىنى كۆردىڭىزمۇ؟ ھەتتاكى، ئۇ ھۈجەيرىنى مىكروسكوپتىن باشقا نەرسىدە كۆرگىلى بولمايدۇ. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ ھۈجەيرە ئۆسىدۇ، پارچىلىنىدۇ ۋە ئىنتايىن ھەيران قالارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتەيدۇ. ئىنسان ئۇنىڭ ئالدىدا گاڭگىراپ، اللەنىڭ قۇدرىتى ئالدىدا قورقۇپ توختايدۇ. ئۇنداقتا، ئۇ ھۈجەيرىگە ھاياتلىق سىرىنى ئۇرۇنلاشتۇرغان زات كىم؟ بۇ ھەيران قالارلىق ۋەزىپىنى ئۆتەشكە اللەدىن باشقا كىم يېتەكلىدى؟ مىكروبنى كۆز بىلەن كۆرۈش مۇمكىن بولمايدۇ. مىكروبلارنىڭ قاتارىدا <<ۋىروس>> دەپ ئاتىلىدىغان، ھەتتاكى ئاددى مىكروسكوپ بىلەنمۇ كۆرگىلى بولمايدىغان، ئىنتايىن ئىنچىكە بىر تۈر بار. شۇنداق بولسىمۇ، سىز ئۇقۇغان دەرسلەردىن ۋىروسقا قارشى دورا، ياكى ئوكۇل بىلەن قوغدانمىسا، ۋىرۇس ئىنسانغا ئەجەللىك كىسەللىكلەرنى يەتكۈزۈشى مومكىنلىكىنى بىلىسىز.

ھۈجەيرىلىرى خىلمۇ-خىل مەۋجۇداتنىڭ ــ ئىنسان مەۋجۇداتلارنىڭ ئەڭ ئالىيسى-بارلىققا كىلىشىدە ئۇرۇقلانغان بىر ھۈجەيرە بولىدۇ. ئۇ پارچىلىنىدۇ ۋە ئۆسىدۇ، ھەتتاكى مۇكەممەل مەۋجۇداتقا ئايلىنىدۇ. اللەنىڭ قۇدرىتىدىن باشقا قايسى قۇدرەت ئۇ مەۋجۇداتقا ھاياتنى، ھەرىكەتنى ۋە پائالىيەتچانلىقنى بىرەلەيدۇ؟

بۇ پارچىلىنىش پائالىيىتىدىكى ئەڭ ھەيران قالارلىق ئىش شۇكى، ھۈجەيرىلەرنىڭ ھەممىسى دەسلەپكى يارىتىلىشىدا ــ كۆز بىلەن قارىماققا ــ بىر-بىرىگە ئوخشاش كۆرىنىدۇ. ئاندىن، ھۈجەيرىلەرگە بۇيرۇق چىقىرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن خۇسۇسىيەتلەر شەكىللىنىدۇ ۋە مۇئەييەن شەكىلگە كىرىدۇ. بىر ھۈجەيرە مۇئەييەن ئورۇنغا يۈزلىنىپ قۇلاق، ياكى قۇلاقدىن بىر پارچىغا

ئايلىنىدۇ. يەنە بىر ھۈجەيرە يەنە بىر ئورۇنغا يۆزلىنىپ كۆز، ياكى كۆزدىن بىر پارچىغا ئايلىنىدۇ. ئۇچىنچى ھۈجەيرە يىلىك ھۈجەيرىلىرىدىن بىر ھۈجەيرىگە ئايلىنىدۇ. تۆتىنچى ھۈجەيرە سۆڭەككە ئۆزگىرىدۇ. مانا مۇشۇنداق!

دېمەك، ئۇ كۆز بىلەن كۆرۈنمەيدىغان نەرسە بولسىمۇ، ئۇنىڭغا چىقىرىلغان، ئۇ ئۇنىڭغا بويسۇنغان ۋە ئۇنى مۇشۇنداق ئاجايىپ ئىنچىكىلىك بىلەن ئىجرا قىلغان بۈيرۇق قايسى؟ ئۇ ھەقىقەتەن، ياراتقۇچى، ئىجاد قىلغۇچى اللەنىڭ بۈيرۇقى. الله ھۈجەيرىگە بۈيرۈيدۇ، ھۈجەيرە ئىتائەت قىلىدۇ ۋە اللەنىڭ خاھىشى بويىچە ھەرىكەت قىلىدۇ، الله ئىرادە قىلغاندىكىدەك شەكىلگە كىرىدۇ ۋە الله ئىرادە قىلغان رولنى ئۆتەيدۇ.

سىز خۇشپۇراقلىق، ئۆز-ئارا كىرىشىپ كەتكەن ھەرخىل رەڭدىكى چىرايلىق گۈل-چىچەكلەرنى كۆردىڭىزمۇ؟

بۇ خۇشپۇراقنى ئورۇنلاشتۇرغان زات كىم؟ ئاشۇ رەڭلەر گۈل-چىچەكلەرگە قانداق توپلاندى؟ ئەگەر سىز بىر گۈلگە خۇشپۇراق بىرىپ، ئەتىگەندىن-كەچكىچە پۈرىقى تۆگىمەيدىغان ۋە يوقالمايدىغان قىلماقچى بولسىڭىز..... ئۆزىڭىزدىكى بارلىق رەڭلەر ئارقىلىق بىر گۈلگە ئۇنىڭ رەڭلىرى ساقلانغان ھالدا رەڭ بەرمەكچى بولسىڭىز، ئۇ گۈل ئەسى ھالىتىدە تۇرمايدۇ، ئاشۇنداق قىلىش سىزگە قانچىلىك جاپا-مۇشەققەت كەلتۈرەر؟ سىز تىرىشچانلىقىڭىزدا قانچىلىك مۇۋەپپىقىيەت قازىنالارسىز؟

ئەگەر زىمىن ئۈستىدىكى بارلىق ئىنسانلار زىمىن ئۈستىدىكى ۋە دېڭىز ئاستىدىكى گۈل-چىچەكلەرگە رەڭ بېرىش بىلەن مەشغۇل بولسىمۇ، ئۇلار شۇنداق قىلىشقا قادىر بولالامدۇ؟ ئەگەر ئۇلار قادىر بولالىسا، ئاشۇنىڭدىن باشقا ئىشلارنى قىلىش ئۈچۈن قانچىلىك ۋاقىت، قانچىلىك كۈچ قالىدۇ؟

لىكىن، بىر تال گۈل ـــ ۋە زىمىندىكى مىليۇنلىغان گۈللەر- قەتئى جاپاسىزلا ۋە بۇ ئىش اللەنى كەڭ زور كائىناتنى باشقۇرۇشتىن كاشىلا قىلماستىن، مۇشۇنداق كۆركەم، رەڭلىك، خۇشپۇراقلىق ھالدا ئۆسۈپ چىقىدۇ.

(وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ [1] حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ) [البقرة : 255].

<<بىر اللەدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر؛ الله ھەمىشە تىرىكتۇر، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر؛ ئۇ مۇگدەپ قالمايدۇ، ئۇنى ئۇيقۇ

[1] أي لا يتعب سبحانه من حفظهما .

باسمايدۇ؛ ئاسمانلاردىكى زېمىندىكى ھەممە نەرسە اللە نىڭ (مۇلكى) دۇر؛ اللەنىڭ رۇخستىسىز كىممۇ اللەنىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن؛ اللە ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى (يەنى دۇنيادا قىلغان)، كەينىدىكى (يەنى ئۇلار ئۆچۈن ئاخىرەتتە تەييارلىغان) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار اللەنىڭ مەلۇماتىدىن (اللە) ئۇلارغا بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن (يەنى پەيغەمبەرلەرنىڭ تىلى ئارقىلىق بىلدۈرگەن نەرسىلەردىن)باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ، اللەنىڭ كۇرسى (مەلۇماتى) ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاسمان-زېمىننى ساقلاش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلمەيدۇ. ئۇ يۇقىرى مەرتىۋىلىكتۇر، ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر.>> (بەقەرە:255-)

چۈنكى، اللە ھەرقانداق نەرسىگە: بولغىن، دەيدۇ،شۇ زامان بولىدۇ.

<<اللە بىرەر شەيئىنى (يارىتىشنى) ئىراده قىلسا ئۇنىڭغا <<ھۇجۇتقا كەل>>دەيدۇ-دە ئۇ ۋۇجۇتقا كىلىدۇ .>> سۈره ياسىن: 82-ئايەت

شۇنداقلا، ئۆلۈم ۋە ھاياتلىق ھادىسىسى ئىنسانىنىڭ ھېس-تۇيغۇسىنى اللەنىڭ ئۆلتۈرەلەيدىغان ۋە تىرىلدۈرەلەيدىغان مۆجىزەۋى قۇدرىتىگە قارىتىدۇ. ھايات ئۆز ھەقىقىتىده نىمە؟ ئۇ ھەقىقەتەن، ھېچكىم ئۇنىڭ ماھىيىتىنى بىلمەيدىغان، ئۇنى چۈشەندۈرۈشكە قادىر بولالمايدىغان، چۈشۈنۈلمەيدىغان سىردۇر. ئىنسان بۇگۈنگىچە قىلغان تىرىشچانلىقلارنىڭ ھەممىسى پەقەت ھەرىكەت، ئۆسۈش ۋە ئەزالار ئۇرۇنلايدىغان خىلمۇ-خىل فونكسىيەلەرنى چۈشەندۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر. ھاياتلىقنىڭ ئۆزىگە كەلسەك، ئۇ نىمە؟ ھاياتلىق جانلىق مەۋجۇداتتا قانداق پەيدا بولىدۇ؟ جانلىق مەۋجۇداتنى ئۆزلىرى ئۆتەيدىغان ۋەزىپىلەرنى ئادا قىلىشقا قانداق يۇزلەندۈرىدۇ؟ مۇشۇنىڭ ھەممىسى ئىنسانلار بىلىشكە قادىر بولالمايدىغان، چۈشىنەلمەيدىغان سىرلاردۇر. ئىنسانلار ــ بارلىق ئالىملىرى ۋە ئۆزلىرىدىكى بارلىق بىلىمگە تايىنىپ ــ ئىلاھى يارىتىش ئۇنىڭ بىلەن ساقلىنىۋاتقان، اللە ئۇنى ئۆز ئىلمى ۋە قۇدرىتى بىلەن يالغۇز ۋۇجۇتقا كەلتۈرگەن، تىرىلىۋىلىغان تىرىك ھۇجەيرىلەردىن پەقەتلا بىر ھۇجەيرىنى يارىتىشقا بىھۇده ئۇرۇندى.

ئىنسانغا كىلىۋاتقان رىزىق مەيلى، ئاسماندىن چۈشكەن كۆپ يامغۇر بولسۇن، ياكى زېمىندىن ئۆسكەن زىرائەت بولسۇن، ياكى بىلىق، ئۇچار قۇش ۋە ھايۋان بولسۇن، ياكى زېمىن قوينىدىكى بايلىقلار ۋە كان بايلىقلىرى بولسۇن، ياكى نەپەسلىنىۋاتقان ھاۋا بولسۇن، ياكى دېڭىزدا كىمىلەرنى ماڭدۇرىۋاتقان شامال بولسۇن، ياكى ھور كۆچىگە ئوخشاش، ياكى ئىلىكتىر كۆچىگە ئوخشاش، ياكى يادرو كۆچىگە ئوخشاش، ياكى ئوت كۆچىگە ئوخشاش، ياكى ئىگىزدىن چۈشكەن سۇ كۆچىگە ئوخشاش، ئىنسانىنىڭ

ئۇسكىنلىرىنى چۆرگىلىتىۋاتقان كۈچ شەكلىدە بولسۇن، ئاشۇنىڭ ھەممىسىنى اللەدىن باشقا كىم قىلالايدۇ؟

<<اللە ھەقىقەتەن، ھەممىگە رىزىق بەرگۈچىدۇر، قۇدرەتلىكتۇر، (اللە نىڭ) قۇۋۋىتى ئارتۇقتۇر.>> (زارىيات: 58 ـ).

كائىناتتىكى ھەممە نەرسىنى ئورۇنلاشتۇرغۇچى، خۇشاللىق، غەم ـ قايغۇ، كۈلكە ـ يىغلاش باي ـ كەمبەغەللىك، ساقلىق ـ كېسەللىك، ئۆلۈۋاتقان ئۆلۈكلەر، كىچە ـ كۈندۈزنىڭ ھەر ـ بىر ۋاقتىدا تۈغلىۋاتقان بۇۋاقلار قاتارلىق ئىنسان ھاياتىدا ۋە كائىناتتا بولۇۋاتقان ھادىسىلەرنى پەيدا قىلىدىغان، ئۇلارنى رەتلەيدىغان ۋە ئۇرۇنلاشتۇرىدىغان، اللەدىن باشقا كىم بار؟

اللەدىن باشقىسى بىلمەيدىغان، بىلگىلى بولمايدىغان غەيبى نەرسىلەر ئىنسانىنى ئۆزلىرىنى تونۇشقا تەلپۈندۈرىدۇ ـ يۇ، ئىنسان ھەرقانچە قىلسىمۇ، ئۇلارنى بىلەلمەيدۇ. ئىنسان كەلگۈسى ھاياتىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى، بەلكى، تېخى كىينكى يىلدىكى نىسۈنسىنىڭ نىمە بولىدىغانلىقىنى، بەلكى، بىر ئايدىن، ياكى ھەپتىدىن كېيىن، ياكى ئەتە نىمە ھادىسە بولىدىغانلىقىنى، بەلكى، بىر سائەتتىن كېيىن، ياكى بىر مىنۇتتىن كېيىن نىمە ھادىسە يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلمەكچى بولىدۇ. ئىنسان بىر مىنۇتتىن كېيىن بولىدىغان ئىشلارنى ۋە ئۆزىنى كۈتۈپ تۇرىۋاتقان ياخشى ـ يامان نەرسىلەرنى بىلەلمەيدۇ.

ھەرقانداق نەرسىنى يارىتىدىغان، ياراتقان نەرسىلەرنى بىلىدىغان، ئۇنىڭ ئىلمىدىن ئاسمان ـ زىمىندىكى ھېچنەرسە چىقىپ كېتەلمەيدىغان اللەدىن باشقا، كىم ئاشۇ نامەلۇم، بىلىنمەيدىغان ئىشنى ئومومى، ھەممىنى قورشاپ تۇرىدىغان ۋە ھەممىدىن خەۋەردار ئىلمى ئارقىلىق بىلەلەيدۇ؟

كۆپ ئىشلار، ئىنتايىن كۆپ ئىشلار ئىنسانىيەت قەلبىگە ئۆز تەسىرىنى تاشلايدۇ ـ دە شۇنىڭ بىلەن قەلب ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىگە دىققەت قىلىدۇ. قەلب اللە مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى، اللەنىڭ يەككە ـ يىگانە، شېرىكى يوق ئىكەنلىكىنى ۋە اللەنىڭ مۇكەممەللىكتە، قۇدرەتتە، ئۇلۇغلۇقتا، كاتتىلىقتا ۋە چەك ـ چىگىرالار چەكلىيەلمەيدىغان ھۆكۈمرانلىقتا تەڭداشسىز ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن، ئۇ قەلب نورمال فىتىرەت ئۈستىدە ۋە اللە ياراتقاندىكىدەك ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە بولىدۇ .<<بىز ئىنسانىنى شەك ـ شۈبھىسىز ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە ياراتتۇق>>(تىن 4 ـ)

شۇنىڭ بىلەن، ئىنسان ھىدايەت تاپقۇچى، ئىمان ئېيتقۇچى، ۋە ئاسمان زېمىنىدىكى مەخلۇقاتلار ئۇنىڭدىن مەمنۇن بولغۇچى بولىدۇ. ئۇنىڭ زېمىنىدىكى ئۆمرى ياخشى ئەمەللەر ئارقىلىق بەرىكەتلىك بولىدۇ.

لىكىن فىترەت بەزىدە ئاغرىپ قالىدۇ، ۋە كەينىگە چىكىنىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئىنسان ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە چۈشۈپ قالىدۇ. <<بىز ئىنسانىنى شەكـ شۈبھىسىز ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە ياراتتۇق (4). ئاندىن ئۇنى (چىرايلىق ياراتقانلىق نېممىتىمىزگە شۈكۈر قىلماي ئاسىيلىق قىلغانلىقتىن) دوزاخقا قايتۇردۇق (5). پەقەت ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا. بۇلارغا ئۈزۈلمەس ساۋاب بېرىلىدۇ.(6)>> (تىن 4~ 6ـ)

بىۋاستە سىزنىم بەزىدە دۆتلىشىپ قالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، كائىنات ۋە ھاياتتىكى مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى ئۇنتۇيدۇ. رىزىقنى ۋە ھادىسىلەرنى جارى قىلدۇرۇاتقان ۋە ئۆز ئىلمى بىلەن غەيبىنى ئۆزـئىچىگە ئالىدىغان قۇدرەتنى ئۇنتۇيدۇ.

ئىنساننىڭ سىزىمنى دۆتلەشتۈرۈپ قويىدىغان سەۋەبلەر؛
كۆرۈنۈشنىڭ تەكرارلىنىشى:

ئىنسان يېڭى بىر تەجرىبىنى ئىشلىگەن چاغدا، ئۇ تەجرىبىگە بارلىق سەزگۈـئەزالىرىنى ئاچىدۇ. بىر كۆرۈنۈشنى تۇنجى قېتىم كۆرسە، ياكى بىر نەرسىنى تۇنجى قېتىم ئاڭلىسا، ياكى يېڭى بىر شەھەرگە، ياكى يېڭى كوچىغا،ياكى يېڭى بىر ئۆيگە بارسا، ھەقىقەتەن، ئۇ ئىنسان بارلىق سەزگۈـ ئەزالىرى بىلەن دىققەت قىلىدۇ. يېڭى نەرسىلەرنى تەپسىلى بىلمەكچى بولىدۇ. ئۇ نەرسىلەر يېڭى بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ ئىنساندا ئۇ نەرسىلەرگە نىسبەتەن يېتەرلىك تەسىرات بولىدۇ. لىكىن، ئىنسان كۆرۈنۈشكە ۋە ئۆيگە كۈنۈپ قالغان چاغدا ۋە ئۇ كۆرۈنۈشنى كۆرۈش تەكرارلانغان چاغدا، ھەقىقەتەن، ئۇنىڭ سەزگۈـئەزالىرى ئۇ نەرسىلەرگە ئالاھىدە دىققەت قىلماستىن، ئۆتۈپ كېتىدۇ. بەلكى، قەتئىي دىققەت قىلماستىن ئۆتۈپ كېتىدۇ.

ئىنسان بەزى چاغلاردا اللەقىمۇ ئاشۇنداق قىلىدۇ. اللەنىڭ ياراتقۇچى، ئورۇنلاشتۇرغۇچى، رىزىق بەرگۈچى ۋە ئۆلتۈرگۈچى، تىرىلدۈرگۈچى ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ قالىدۇ. ئىنسان بۇ كائىناتتىن، ئۇنىڭدىكى مۆجىزىلەرگە قارىماي ئۆتۈپ كېتىدۇ.

پارلاپ تۇرغان قۇياشقا، يۇرۇقى كەتكەن ۋە ئۇنى قاراڭغۇ قاپلاپ كەتكەن نۇرغا دىققەت قىلمايدۇ. رەڭلىرى گۈزەل، خۇش-پۇراقلىق، چىرايلىق گۈلگە دىققەت قىلمايدۇ. شاخ ئۈستىدە ئىككى قانىتىنى كۆتۈرۈپ تۇرۇپ ناخشا ئېيتىۋاتقان ئوماق قۇشقا دىققەت قىلمايدۇ. بۇلۇتتىن چۈشكەن ئىنتايىن كۆپ سۇغا، ئاسماندىكى گۈلدۇرماما ۋە چاقماققا دىققەت قىلمايدۇ.

تۇغۇلغان بالىغا ۋە ئۆلۈپ كەتكەن ئىنسانغا دىققەت قىلمايدۇ. اللەنىڭ قۇدرىتى ئالدىدا ئۆزىنىڭ مۇتلەق ئاجىز ئىكەنلىكىگە دىققەت قىلمايدۇ. ياكى ئىنسانىنىڭ سىزىمى باشقا بىر سەۋەبتىن دۆتلىشىپ قالىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئىنسان ئۆزىنىڭ يىمەك-ئىچمىكى، ئارزۇلىرى ۋە يېقىن دۇنيانىڭ مال-مەنپەئەتلىرى بىلەن مەشغۇل. ئاشۇ مال-دۇنيا ئۇنى كائىنات مۆجىزىلىرى ھەققىدە ئويلىنىشتىن، كائىنات ۋە ھاياتنىڭ ياراتقۇچىسىغا يېقىنلىشىشتىن، ئاخىرەتنى ۋە ئاخىرەتتىكى ھىساب-جازانى ئەسلەشتىن غەپلەتتە قالدۇرىدۇ.

ياكى، ئىنسانىنىڭ سىزىمى اللەنىڭ بۇيرۇقلىرىغا بويسۇنۇشىنى خالىمايدىغانلىقى ئۈچۈن دۆتلىشىپ قالىدۇ. ئىنسان زېمىندا چوڭچىلىق قىلماقچى ۋە ھاۋايى ھەۋىسىگە ئەگەشمەكچى بولىدۇ. ئۇ ئىنسانىنىڭ كۆڭلىدە اللە ھالال قىلىپ بەرگەن نەرسىگە قانايىدىغان شەھۋانىيلىق بولغانلىقى ئۈچۈن، اللە ھالال قىلغان ھالال نەرسىدىن ھالقىپ كەتمەكچى بولىدۇ. ياكى باشقىلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلماقچى، ئۇلارنى ئۆزىنىڭ ھاۋايى-ھەۋىسىگە قۇل قىلماقچى، ئۇلارنىڭ مالىلىرىغا، ئابرويىغا، قانلىرىغا تاجاۋۇز قىلماقچى ۋە زېمىندا اللەنىڭ ئورنىدا، ئىتائەت قىلىنىدىغان ئىلاھ بولماقچى بولىدۇ.

ياكى، ئىنسانىنىڭ قەلبىدە اللەغا ئىبادەت قىلىشتىن تەكەببۇرلۇق قىلىدىغان كىبىر بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ سىزىمى دۆتلىشىپ قالىدۇ. ئىنسان ئۆز ئالدىدىكى نەرسىلەرگە، ئۆزىنىڭ ئەقلىگە، ياكى بەدىنىگە، ياكى مېلىغا، ياكى اللە ئۇنىڭغا بەرگەن ھەرقانداق نەرسىگە گول بولغانلىقى ئۈچۈن سىزىمى دۆتلىشىپ قالىدۇ. ئۇ ھەقىقەتەن، ئۇ نەرسىلەر ئۆزەمنىڭ ئىقتىدارىدىن كەلگەن دەپ ئىتىقاد قىلىدۇ. اللەنىڭ دەرگاھىدىن كەلگەنلىكىنى ئۇنتۇيدۇ.

ئۇنىڭ روھىدا چىكىنىشلەرنى ۋە بۇزۇلۇشلارنى پەيدا قىلىدىغان بۇ سەۋەبلەرنىڭ بىرەرسى تۈپەيلىدىن ،ياكى باشقا نەرسە تۈپەيلىدىن سىزىم دۆتلىشىپ كېتىدۇ ۋە روھ كىسەل بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، روھ اللەنى تولۇق ئۇنتۇيدۇ. ياكى اللەغا باشقا نەرسىلەرنى شېرىك كەلتۈرىدۇ ۋە بۇ كائىناتتىكى بىرەر كىشى، ياكى بىرەر نەرسە اللە بىلەن بىرگە تەسىر كۆرسىتىدۇ دەپ ئويلاپ قالىدۇ.

شۇ چاغدا، ئىنسان الله ئۈنى ياراتقىنىدەك چىرايلىق شەكىلدىكى ساغلام فىترەتتە بولمايدۇ، ئەكسىچە خار دەرىجىدە بولىدۇ. ئىلاھى ھىدايەتتىن ۋە اللەنىڭ رازىلىقىدىن يىراقلاشقان ئۇ كىشىگگە شەيتان پادىشاھلىق قىلىپ، ئۇنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرىدۇ①. لىكىن، الله ــ ئۆز بەندىلىرىگە رەھىم قىلغانلىقتىن ـ ئۇلارنى بۇنداق ھىدايەتسىز ھالدا تاشلاپ قويمايدۇ. بەلكى، ئۇلارغا ئۇلارنى ھىدايەتكە چاقىرىدىغان ۋە ئۇلارنى ھەقىقە قايتۇرۇپ كىلىدىغان ئەلچىلەرنى ئەۋەتىدۇ.

ھەقىقەتەن، الله مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبەرلەرنىڭ خاتىمىسى بولۇش، قىيامەت كۈنىگىچە بارلىق ئىنسانلار ئۈچۈن خۇش بىشارەت بەرگۈچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇش ئۈچۈن ئەۋەتتى. ئەڭ تۇغرا يولغا باشلايدىغان قۇرئان كەرىمنى چۈشۈردى ۋە ئۇنى ساقلاشقا كىپىل بولدى. الله مۇنداق دىدى: <<قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چۇقۇم ئۇنى قوغدايمىز.>> (ھىجر9ـ)

الله قۇرئاننى، فىترەتنى ئۆزىنىڭ ساقلىقىغا قايتۇرىدىغان، ئۇنىڭدىن كىرـكىسەللەرنى يوقىتىدىغان، ئۇنى ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىگە باشلايدىغان، كائىناتنى ياراتقۇچى، ئۇرۇنلاشتۇرغۇچى، بارلىق ئىشلارنىڭ شېرىكسىز ھۆكۈمرانى بولغان ھەق اللەنى تونۇتىدىغان بارلىق ھىدايەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلدى.

ئەمدى، قۇرئاننىڭ ئىنسانىيەت روھىنى يىتەكلەشتىكى ۋە ئېغىپ كەتكەن ھەرخىل ئازغۇنلۇقلاردىن قايتۇرۇشتىكى رولىنى ئوتتۇرغا قويىمىز.

قۇرئاننىڭ ئىنسانىيەت روھىنى يىتەكلەشتىكى ۋە ھەرخىل ئازغۇنلۇقلاردىن قايتۇرۇشتىكى ئۇسۇلى

① مۇسلىم ‹.....ئىياز ئىبنى ھەمارىلمۇجاشئ› دىن رىۋايەت قىلىدى: رەسۇلۇللا بىر كۈنى ئۆز خۇتبىسىدە مۇنداق دىدى: <<ئاگاھ بۇلۇڭلار! پەرۋەردىگارىم ماڭا بۇگۈن ئۆگەتكەن نەرسىلەردىن سىلەر بىلمەيدىغانلارنى سىلەرگە ئۆگۈتۈشىمنى بۇيرىدى: مەن بەندىمگە بەرگەن ھەرقانداق مال ھالالدۇر. مەن بەندىلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ھەق دىنغا ئىتىقاد قىلغۇچى قىلىپ ياراتتىم. ئۇلارنىڭ قېشىغا شەيتانلار كىلىپ ئۇلارنى دىنىدىن ئازدۇردى. مەن ئۇلارغا ھالال قىلىپ بەرگەن نەرسىلەرنى ھارام دەپ بەلگىلىدى ۋە ئۇلارنى مەن پاكىت چۈشۈرمىگەن نەرسىلەرنى ماڭا شېرىك قىلىشقا بۇيرىدى.>>

قۇرئـان كەرىمنـى، بولۇپمـۇ ئەقىـده تىمىسـىنى بايـان قىلـىدىغان ئـايەتلەرنى ئويلانغـان چېغىمـزدا، قۇرئاننـك سـاغلام ئەقىـدىنى روشەنلەشتۈرۈپ بـرىش ۋە ئىنسـانلارغا جـاھىلىيەت غالـب كىلىـپ، ئـۇلارنى ئىلاھى يولدىن يىراقلاشتۇرغان چاغدا، ئىنسانلار شۇنىڭغا چۈشۈپ قالىدىغان خاتالىقلارنى توغۇرىلاش، ئەقىدىنى مۇستەھكەملەش ۋە ئەقىدىنىك روھتىكى تەسىرىنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش ئۈچۈن ھەرخىل ۋاستە ۋە تۈرلـۈك ئۇسـلۇبلارنى ئىشلەتكەنلىكىنى ھېس قىلالايمـز. تۆۋەنـدىكىلەر شـۇ ۋاستىلەرنىك بـىر قىسمىدۇر:

بىۋاسـتە سـىزىمنى اللەنـىك كائىنـاتتىكى مـۆجىزىلىرىنى ئويلىنىشـقا قوزغاش، تەكـرار كۆرۈنۈشلەرسـەۋەبىدىن ئىنسـانىنىك سـىزىمىدە پەيـدا بولـۇپ قالغان دۆتلۈكنى يوقىتىش.

ئەنە ئاشۇ ئىنتايىن چوڭ، مۆجىزەۋى ئىنچىكە كائىنـات ھەققىـده، ئۆلـۈم ۋە ھايـاتلىق ھەققىـده، رىزىـق يەتكـۈزۈپ بـرىش ۋە ئىشـلارنى يۈرۈشـتۈرۈش ھەققىده، اللەنىك چەكسىز قۇدرىتى ۋە غەيىبنـى ئـۆز ئىچىـگە ئـالغۇچى ئىلمـى ھەققىـده سۆزلەشـنى ئـۆز ئىچىـگە ئالىـدۇ. ئاشـۇنىك ھەممىسـى، ئىنسـاننى ئىشلارنىك ھەممىسگە تۇنجى قېـتىم قاراۋاتقانـدەك ۋە كۆرىۋاتقانـدەك تۇيغـۇدا مۇئامىلە قىلىشـقا سـەۋەب بولـدىغان ئۇسـلۇبتا سـۆزلىنىدۇ. شـۇنىك بـىلەن، ئىنسـاننىك سـىزىمى ئـۇ ئىشـلاردىن تەسـىرلىنىدۇ ۋە ئۇلـۇھىيەت ھەقىقـىتىگە دىققەت قىلـدۇ. بـۇ كائىناتنـىك ياراتقۇچىسـى بـارلىقىنى، ئۇنـىك يارىتىشـتا، رىزىـق بىرىشـته ۋە ئىشـلارنى ئورۇنلاشتۇرۇشـتا شـىرىكى بولـۇش مـومكىن بولمايـدىغانلىقىنى بىلىشـى ئۈچـۈن ئەقىلنـى اللەنـىك مەخلۇقـاتلىرى ھەققىـده پىكىر قىلىشقا قوزغاش.

بـۇ ئىلگىركـى ئىشـارەتلەرنى ئـۆز ئىچىـگە ئالىـدۇ. لىكىـن، بـۇ قوزغـاش بىۋاسـتە سـىزىمنى قوزغـاش ۋە تەسىرلەندۈرۈشـتىن باشـقا ئۇسـۇل ئـارقىلىق بولىدۇ. يەنى لوگىكىلىق تەپەككۇر قىلىش ئارقىلىق بولىدۇ. گەرچە بۇ ئىككـى ئۇسۇل، قۇرئاننىك نۇرغۇن ئايەتلىرىده كۆپىنچە بىللە كىلىـپ، قۇرئـان بـىرلا ۋاقىتتا، بىۋاستە سىزىمگە ھەم ئەقىلگە خىتاپ قىلىـدىغانلىقى ھەممىـگە مەلـۇم بولسـىمۇ. قىيىنچىلىـق ۋاقىتتـا كۆڭۈلـده پەيـدا بولـىدىغان اللەقـا قايتـىپ، شىرىكلەرنى ئۇنتۇشـنى؛ كىرىزىسـنىك يوقىلىشـى ۋە ئـۇ ئادەمنـىك خەتەردىـن ئۆتۈپ كىتىشى بىلەنـلا روھتـا پەيـدا بولـىدىغان غەپلەتنـى، ئۇنتۇغـاقلىقنى ۋە زىمىندا ناھەق بۇزۇقچىلىق قىلىشنى ئىنسانىنىك يۈزىگە سىلىش.

ھەقىقەت شۇكى، ئىنسان ئۇ ھەقىقەتلەرنى كۆپىنچە ئۇنتۇپ قالىدۇ، شۇڭا، قۇرئان ئىنسانغا الله ئالدىدىكى ھەركىتىنى توغرىلىشى ۋە ساغلام ئەقىدە ئۈستىدە مۇستەھكەم تۇرۇشى ئۈچۈن، ئۇ ھەقىقەتلەرنى ئەسلىتىدۇ.

جاھىلىيەتچىلەر ئۇنىڭغا چۈشۈپ قالغان خاتالىقلارنى، بىر قېتىم ئەقلى دەلىلگە، يەنە بىر قېتىم بىۋاستە سىزىمنىڭ دەلىلگە تايىنىپ مۇھاكىمە قىلىش ۋە ئاغدۇرۇپ تاشلاش ھەم ئۇلارنىڭ ئەرزىمەس نەرسىلەر ئىكەنلىكىنى، جاھىلىيەتنىڭ ھەرقانداق ساغلام ئاساسقا تايانمايدىغانلىقىنى بايان قىلىش. كۈرۈڭالايمىزكى، خاتالىقلارنى مۇھاكىمە قىلىشتا، ئەقلى دەلىل بىلەن بىۋاستە سىزىمنىڭ دەلىلى بىلله كىلىدۇ. قەلبلەر قورقۇپ، اللەقا بويسۇنىشى ئۈچۈن، اللەنىڭ چەكسىز قۇدرىتىنى ۋە كاتتىلىقنى ۋە ئۇلۇغلىقنى دائىم ئەسلىتىش.

الله ئىنسان بىلەن بىلله ئىكەنلىكىنى، ئۇنى كۆرۈپ، كۆزىتىپ تۇرىدىغانلىقىنى، قىلغان ياخشى-يامان ئەمەللەردىن ھىساب ئالىدىغانلىقىنى دائىم ئەسلىتىش.

اللەنىڭ، ئاسمان-زىمىندىكى زەررىچىلىك نەرسىمۇ ئۇنىڭغا غەيىب بولمايدىغان، ئىنسان ئەملىدىن ھەرقانداق نەرسە، ھەتتاكى سىرلارمۇ ۋە سىردىنمۇ مەخپىيراق ئىشلارمۇ ئۇنىڭغا مەخپى قالمايدىغان، ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى ئىلمىنى ئىنسانغا ھېس قىلدۇرۇش.

اللەنى كەڭرىچىلىك ۋە قىينچىلىق ھالىتىنىڭ ھەر ئىككىلىسىدە، دائىم ئەسلىتىش. ئىنسان كەڭرىچىلىكتە ئۆزىگە نىئمەت بەرگۈچىنى دائىم ئەسلىشى ۋە ئۇنىڭغا شۈكرى قىلىشى كىرەك. قىينچىلىقتا اللەنىڭ قازاسىغا سەبرى قىلىشى ۋە قىينچىلىقلارنى ئېچىۋېتىش ئۈچۈن اللەغا يۈزلىنىشى كىرەك.

پەيغەمبەرلەرنى، ئۇلارنىڭ ئەزىيەتكە چىدامچان بولغانلىقىنى،الله ئاخىردا ئۇلارغا غەلىبە ئاتا قىلغانلىقىنى ۋە كاپىرلارنى، ئۇلارنىڭ بۇيۇنتاۋلىق قىلغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئاخىردا ھالاك قىلىنغانلىقىنى سۆزلەپ ئىمانىنى مۇستەھكەملەيدىغان قىسسىلەرنى كەلتۈرۈش.

مۇئمىنلەرگە ياخشى كۆرۈلىدىغان ھالەتلەرنى، ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرىنى ۋە ئۇلارغا تەييارلانغان مۇكاپاتلارنى تەسۋىرلەش، كاپىرلارنىڭ يىرگىنىشلىك، يامان كۆرۈلىدىغان كۆرۈنۈشلىرىنى ۋە ئۇلارغا تەييارلانغان جازانى تەسۋىرلەش.

كىيىنكى بۆلۈملەردە،بۇ ۋاستىلەرنى ئازراق شەرھىلەيمىز.

قۇرئان ۋە بىۋاستە سىزىم

ئىنسانىنىڭ سىزىمى تەكرار كۆرۈنۈشلەرگە دۆتلىشىپ قالىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ ھەقىقى ئەھمىيىتىنى ئۇنتۇپ قالىدۇ، دېگەندەك.

ئىنسان كىچە-كۈندۈز، قۇياش، ئاي، بۇلۇت، يامغۇر، يېشىل ئۆسۈملۈكلەرنىڭ كۆرۈنۈشىگە كۆنۈپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، بۇ كۆرۈنۈشلەر ئۇنىڭ بىۋاستە سىزىمىنى تەۋرىتەلمەس، ياكى ياراتقۇچىنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا، ئۇنىڭ ھەممىدىن كاتتا، ھەممىنى باشقۇرغۇچى، ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، يارىتىش ۋە ئىجاد قىلىشتا يەككە-يىگانە، مۇكەممەل ئىكەنلىكىگە ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتالماس بولۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئىلاھى قۇدرەتنىڭ مۆجىزىسىنى ئۇنتۇيدۇ.

قۇرئان، ئۆزىنىڭ مۆجىزىۋى چىرايلىق ئۇسلۇبى ئارقىلىق، قەلبىنى قاپلىۋالىدىغان ۋە سىزىمنى دۆتلەشتۈرۈپ قويىدىغان ئاشۇ پەردىنى يوقىتىدۇ. اللەنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىنى بىۋاستە سىزىم ئۇلارنى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك تەسىراتقا كىلىدىغان جانلىق شەكىلدە ئوتتۇرىغا قويىدۇ. بىۋاستە سىزىم تەسىرلەنگەن، خىيال ئوتتۇرىغا قويۇلغان كۆرۈنۈشلەرنى ئويلىنىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلغان چاغدا...، ھىس-تۇيغۇلار ھەرخىل تەسىراتلار سەۋەبىدىن ھەرىكەتكە ئۆتكەن چاغدا...، قۇرئان بۇ كۆرۈنۈشلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ كەينىدە اللەنىڭ مۆجىزىۋى قۇدرىتى بار، ئۇ كۆرۈنۈشلەرنى پەيدا قىلغۇچى، ياراتقۇچى بار. ئۇ بولسىمۇ اللە ئىكەنلىكىگە، شۇ ھەممىگە قادىر ئىلاھقا ئىبادەت قىلىش ۋە ئىبادەتتە ئۇنىڭغا يۈزلىنىش لايىق ئىكەنلىكىگە ئىنسانىنى يۈزلەندۈرىدۇ،

قۇرئان بۇ جانلىق، چىرايلىق ئۇسلۇب ئارقىلىق: كائىناتتىكى شۇ كائىناتنىڭ چوڭلىقىنى ۋە شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، مۆجىزىۋى ئىنچىكىلىكىنى تەسۋىرلەپ بىرىدىغان كۆرۈنۈشلەرنى، بەزىدە ئۆسۈملۈكلەر ۋە ئىنسانلارنىڭ ھاياتلىق باسقۇچلىرىنى تەپسىلى ئوتتۇرىغا قويۇش بىلەن بىرگە، ئۆلۈش ۋە ھاياتلىق ھادىسىسىنى ئىنسانلارغا، شۇنىڭدەك، ھايۋانلارغىمۇ رىزىق بىرىلىش ئەھۋالىنى، كائىناتتىكى، ياكى ئىنسانىنىڭ يىقىن مۇھىتىدىكى رىئال ھادىسىلەرنىڭ يۈز بىرىش ئەھۋالىنى، ۋە اللەنىڭ غەيبىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىلمى قاتارلىقلارنى سۆزلەيدۇ ۋە ھەر قېتىمدا، مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ياراتقۇچىسى اللە، شۇڭا ئۇ يالغۇز ئىبادەت قىلىنىشقا، يۈز

كەلتۈرۈلۈشكە، دۇئا قىلىنىشقا، قورقۇلۇشقا ۋە ئۈمىد قىلىنىشقا لايىق دىگەن خۇلاسىنى چىقىرىدۇ.

گەرچە ئىلگىركى تىملارنىڭ كۆپىنچىسى قۇرئان ئايەتلىرىدە بىر-بىرىدىن ئايرىلماي كەلسىمۇ، ئەمدى، ئۇلارنىڭ ھەر بىرىگە مىسالىلارنى كەلتۈرىمىز.

1-كائىناتتىكى مۆجىزىلەر:

<<الله سىلەرگە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى، ئۇنىڭدىن ئىچسىلەر ۋە شۇ يامغۇر ئارقىلىق ئۆسكەن دەل-دەرەخلەر بىلەن چارۋاڭلارنى باقسىلەر (10). الله سىلەرگە شۇ يامغۇر بىلەن زىرائەتلەرنى ئۆستۈرۈپ بىرىدۇ، زەيتۇن، خورما، ئۈزۈم ۋە تۈرلۈك مىۋىلەرنى ئۆستۈرۈپ بىرىدۇ، چوڭقۇر پىكىر قىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن بۇنىڭدا ھەقىقەتەن (اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) دەلىللەر بار (11). الله سىلەرگە كېچىنى، كۈندۈزنى، كۈننى، ئايىنى، بويسۇندۇرۇپ بەردى، يۇلتۇزلارمۇ اللەنىڭ ئەمرى بىلەن بويسۇندۇرۇلغاندۇر؛ چۈشۈنىدىغان قەۋم ئۈچۈن بۇنىڭدا نۇرغۇن دەلىللەر بار (12). الله يەنە يەر يۈزىدە سىلەر ئۈچۈن ياراتقان رەڭگارەڭ نەرسىلەرنى (سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەردى)، ۋەز-نەسىھەت ئالىدىغان قەۋم ئۈچۈن بۇنىڭدا ئەلۋەتتە ئىبرەت بار(13). الله سىلەرنى دېڭىزنىڭ يېڭى گۆشلىرى (يەنى بىلىقلىرى)نى يىسۇن، تاقايىدىغان زىننەت بۇيۇملىرى(يەنى ئۇنچە-مارجانلار) نى چىقارسۇن دەپ سىلەرگە دېڭىزنى بويسۇندۇرۇپ بەردى. اللەنىڭ نېئمەتلىرىنى تەلەپ قىلىشىڭلار ۋە ئۇنىڭغا شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈن، (اللەنىڭ بويسۇندۇرۇشى بىلەن يېمەك-ئىچمەكلەر ۋە يۇڭ-تاقىلار قاچىلانغان) كېمىلەرنىڭ دېڭىزدا دولقۇن يېرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرىسەن (14). زېمىننىڭ سىلەرنى تەۋرىتىۋەتمەسلىكى ئۈچۈن، الله ئۇنىڭدا تاغلارنى بەرپا قىلدى، (زىرائەتلىرىڭلارنى،چارۋا-ماللىرىڭلارنى سۇغىرىشىڭلار ئۈچۈن) ئېرىق-ئۆستەڭلەرنى، ئېزىپ قالماسلىقىڭلار ئۈچۈن يوللارنى پەيدا قىلدى (15). (يوللارغا) بەلگىلەرنى قىلدى. ئۇلار(كېچىسى قۇرۇقلۇقتا ۋە دېڭىزلاردا) يۇلتۇزلار بىلەن يول تاپىدۇ(16). (پۈتۈن كائىناتنى) ياراتقان الله بىلەن (ھېچ نەرسىنى) يارىتالمايىدىغان (بۇتلار) ئوخشاش بۇلامدۇ؟ ئويلىمامسىلەر(17). ئەگەر اللەنىڭ (سىلەرگە بەرگەن) نېئمىتىنى سانىساڭلار، ئۇنىڭ ھىسابىنى ئېلىپ بۇلالمايسىلەر. شۈبھىسىزكى، الله سىلەرنىڭ بۇ جەھەتتىكى

يېتەرسىزلىكىگىلار) نى ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، (بەندىلىرىگە) مېھرىبانىدۇر (18).>>(نەھل؛10ـ18)

بۇ ئايەتلەردە، اللەنىڭ كائىناتتىكى بەزى مۆجىزىلىرى دۆتلىشىپ كەتكەن سىزىم ئىگىسى بولغان بۇ ئىنسانىنى، ئۇ ئۇنتۇپ قالغان ياكى ئۇنىڭغا ئەسلا دىققەت قىلمىغان تەرەپلەرگە دىققەت قىلدۇرۇش ئارقىلىق ئۇنىڭ سىزىمىدىن تەكرار كۆرۈنۈشلەر ئالدىدا دۆت بولۇپ قىلىشنى يوقىتىدىغان ئۇسلۇبدا ئوتتۇرىغا قويۇلىدۇ.

ئىنسان بۇ مۆجىزىلەرنى بىلگەن ۋە ئېسىگە ئالغان چاغدا كۆرۈنۈشلەر ئۇنىڭ سىزىمىگە يېڭىچە تۈيۇلىدۇ. ئۇ كۆرۈنۈشلەرگە ئىلگىرى قاراپ باقمىغان يېڭى كۆز بىلەن قارايدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇنىڭ بىۋاستە سىزىمى تەسىرلىنىدۇ ۋە ھىسسىياتلىرى ھەركەتكە كىلىدۇ.

سىزىمى دۆتلىشىپ قالغان ئىنسان ئاسماندىن چۈشكەن سۇنى كۆرىدۇ، بۇ يامغۇر ئۆزى ئۇنىڭدىن سۇ ئىچىۋاتقان بۇلاقلار، قۇدۇقلار ۋە دەريالارغا ئۆزگىرىدىغانلىقىنى ئەسلىمەيدۇ.

يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇ ئىنسان ئۆزىنىڭ ئالدىدىكى ئاسانلا تاپقان سۇنى ئىچىپ، بۇ سۇ زىمىندا ئۆزلىكىدىن تېپىلمايدىغانلىقىنى، بەلكى، ئۇنى اللە يامغۇر شەكلىدە چۈشۈرۈپ بەرگەنلىكىنى، اللەنىڭ قۇدرىتىسىز ھەرگىز چۈشمەيدىغانلىقىنى ئۇنتۇيدۇ.

اللە ئۆزى كائىناتقا بىكىتكەن قانۇنىيەت ۋە يوللار بويىچە بۇلۇتلارنى ماڭغۇزدى ۋە سۇنى چۈشۈردى. شۇنىڭ بىلەن، قۇرئاننىڭ تىكىستى ئىنسانىنى بىرلا ۋاقىتتا بۇ ئىككى ھەقىقەتكە ئويغىتىدۇ.<<اللە سىلەرگە ئاسماندىن سۇنى چۈشۈرۈپ بەردى، سىلەر ئۇنىڭدىن ئىچىسىلەر.>>. قۇرئان ئىنسانىنى ھەم بۇ سۇدىن ئۇنۇپ چىققان دەرەخكە قارىتىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئاسماندىن چۈشكەن يامغۇر ئىنسانىنىڭ سىزىمىدە، ئۇنى ئاسماندىن چۈشۈرگەن اللە بىلەن مۇناسىۋەتسىز،كۆنۈلگەن، تەكرارلانغۇچى كۆرۈنۈش بولۇپ قالماستىن، اللەنىڭ قۇدرىتىگە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. بۇ كۆرۈنۈش ئىنئام قىلغۇچى، ئاتايى-ئېھسانلارنى بەرگۈچى اللەغا باغلىنىش ئارقىلىق كۆڭۈلدە جانلىنىپ كۆڭۈلگە تەسىر قىلىدۇ.

بايان ئىلگىركى ئايەت ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلغان ئۆسۈملۈك تۈرلىرىنى ئوتتۇرىغا قويغان ھالدا داۋاملىشىدۇ. ئاندىن بارلىق زىرائەتنى ۋە زەيتۇن دەرىخىنى، خورما دەرىخىنى ۋە ئۈزۈمنى، (ۋە ھەربىر مۇۋىلەردىن) دەپ سۆزلەيدۇ.

بەزى تـۇرلەرنى تەپسـىلى سـۆزلەش ۋە قالغانلىرىغـا ئومـۇمى ئىشـارەت قىلىشـتىكى بـۇ ئۇسـۇل، خيـالنى ئەملىيەتـتە، سـۆزلەنگەنلىرىنى ئـويلاپ بولغاندىن كېيىن، تەپسىلى سۆزلەنمىگەنلىرىنمۇ ئويلاشقا ھەركەتلەندۈرىـدۇ. كۆرۈنۈشنى تەسەۋۋۇر قىلىشتا، خيـال بـىلەن بۇاسـتە سـىزىم مانـا مۇشـۇنداق ئورتاقلىشىدۇ ۋە ئۇ كۆرۈنۈشكە يېڭى ھاياتى كۈچ بېرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئـۇ كۆرۈنۈش سىزىم ئۇنىڭدىن تەسىرلەنمەيدىغان، كۆنـۈلگەن تەكـرار كۆرۈنـۈش بولۇپ قالمايدۇ.

ئاندىن كىچە-كۈندۈزگە، قۇياشـقا، ئـاي-يۇلتۇزلارغـا ئىشـارەت قىلىـدۇ. ئۇلارنىڭ ھەممىسى تەكرارلىنىۋەرگەچكە سىزىم ئۇلاردىن تەسـىرلەنمەس بولـۇپ قالىدىغان كۆرۈنۈشلەردۇر. لىكىن، بايانىنىڭ داۋامى يېڭى بىر ئىشنى سۆزلەپ، ئـۇ كۆرۈنۈشـلەرنىڭ روھتىكـى تەسـىرىنى ئۆزگەرتـىپ، ئـۇلارنى تـۇنجى قېتـىم كۆرگەندەك تۇيغۇغا كەلتۈرىدۇ. ئاشۇ بولسا اللەنىڭ <<اللـه سـىلەرگە كـىچە-كۈندۈزنى، قۇياشنى، ئايىنى بويسۇندۇرۇپ بەردى، يۇلتۇزلارمۇ اللەنىڭ ئەمـرى بىلەن بويسۇندۇرۇلغاندۇر>> دىگەن سۆزىدۇر.

شـۇنىڭ بـىلەن، كـىچە-كۈنـدۈز،قۇياش،ئاي-يۇلتـۇزلار سـىزىم ئۇلارغـا كۆنۈپ قالغـان ۋە ئۆزىنىـڭ روھتىكـى ئەھمىيىتىنـى يوقاتقـان، ئـادەتلىنىلگەن كائىنـات كۆرۈنۈشـلىرى بولـۇپ قالمـدى. ئـۇلار اللەنـىڭ ئەمـرى بـىلەن بويسۇندۇرۇلغان نەرسىلەردۇر..

شەكسىزكى، بۇ مەنا بـۇ كۆرۈنۈشـلەرنىڭ، بـۇ ئاسـمان جىسـىملىرىنىڭ خۇددى ئۆزلىكىدىن مەۋجۇت بولغاندەك ۋە ئۆز ھەركىتىـدە ھەرقانـداق نەرسـە بىلەن مۇناسىۋەتسىزدەك كۆرۈنىدىغان ھەممـىگە مەلـۇم كۆرۈنۈشـىنى پۈتـۈنلەي ئۆزگەرتتى.

بۇ ئاسمان جىسىملىرى مۇئەييەن ۋەزىپىنى، يەنى اللە ئـۇلارنى تەكلـىپ قىلغـان ئىلاھـى ۋەزىپىنـى ئۆتەيـدۇ. ئۇنـداقتا، ئۇلارنـىڭ دائىملـىق ھەركىتـى دۆتلىشىپ كەتكەن سىزىم تەسەۋۋۇر قىلغاندەك، ئاپتوماتىك ھەرىـكەت ئەمەس. ئـۇ غايىلىـك، نىشـانلىق، جـانلىق ھەرىكەتتـۇر. بـۇ ھەرىكەتنـىڭ كىچە،يـاكى كۈندۈزدىكى ھەر بىر قىسمى بىر بۆلۈك ۋەزىپىنىڭ ئىجرا قىلىنىشـىدۇركى، بـۇ ۋەزىـپە الـله بـۇ كائىناتنـىڭ ئىنتىزامىنـى ئۆزگەرتـىدىغان كۈنـدە، يەنـى ۋەدە قىلىنغان كۈندە ئاخىرقى چېكىگە يېتىدۇ.

ئەنە ئاشۇ بولسا اللەنىڭ <<سىلەرگە كىچىنى،كۈندۈزنى بويسـۇندۇرۇپ بەردى>> دىـگەن سـۆزى ئـارقىلىق ئـۆز نىئىمىتىنـى ئەسلىتىشـتىن ئايرىمـدۇر. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇكى، بۇ سۈرىنىڭ مۇھىتى ئىنساننىڭ بۇاسته سـىزىمى يـالغۇز

بىر اللەقىلا يۈزلىنىش ئارقىلىق اللەنىڭ ئىنئامىغا شۈكرى قىلىشقا ھەربىرىمىزنى ئۈچۈن، ئىنسانغا اللەنىڭ نېئمەتلىرىنى ئەسلىتىش مۇھىتتۇر.

ئۇنىڭدىن كېيىن، بايانىنىڭ داۋامى باشقا تېمىغا بۇرۇلۇپ، اللە زېمىن ئۈستىدە ياراتقان مەۋجۇداتلاردىكى رەھمەتلىرىنىڭ ھەرخىل بولۇشىغا سىزىمنى قارىتىدۇ.<<اللە يەنە يەر يۈزىدە سىلەر ئۈچۈن ياراتقان رەھمەتكارەك نەرسىلەرنى بويسۇندۇرۇپ بەردى.>>

بۇ يەردە، يەنە شۇنىڭدەك، خىيالنى بۇ كۆرۈنۈشىنى ئويلىنىشقا قوزغاشنىڭ باشقا بىر تۈرىنى كۆرىمىز. ئايەت مۇنداق دەيدۇ.<< اللە يەنە يەر يۈزىدە سىلەر ئۈچۈن ياراتقان رەھمەتكارەك نەرسىلەرنى بويسۇندۇرۇپ بەردى.>> ئۆسۈملۈك، ياكى ھايۋان، ياكى باشقا نەرسە دەپ ئىنىق بىر نەرسىگە خاسلاشتۇرماستىن <<نەرسىلەرنى>> دېيىلدى.

بۇ يەردە، خىيال اللە زېمىندا ياراتقان رەھمەتلىرى ھەرخىل نەرسىلەرنىڭ ھەربىرىنى ئويلىنىشقا ئاتلىنىدۇ.شۇنىڭ بىلەن، بۇ نەرسىلەر بىۋاستە سىزىمدە جانلىق نەرسىگە ئايلىنىدۇ-دە دۆتلىشىپ كېتىش ۋە ئۇنتۇش ۋاقتىدىكىدىن باشقا بىر شەكىلگە كىرىدۇ.

اللە مۇنداق دەيدۇ:<< اللە سىلەرنى دېڭىزنىڭ يېڭى گۆشلىرى (يەنى بىلىقلىرى) نى يىسۇن، تاقايدىغان زىننەت بۇيۇملىرى (يەنى ئۇنچە-مارجانلار) نى چىقارسۇن دەپ سىلەرگە دېڭىزنى بويسۇندۇرۇپ بەردى. اللەنىڭ نېئمەتلىرىنى تەلەپ قىلىشىڭلار ۋە ئۇنىڭغا شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈن، (اللەنىڭ بويسۇندۇرۇشى بىلەن يىمەك-ئىچمەكلەر ۋە يۇڭ-تاقىلار قاچىلانغان) كېمىلەرنىڭ دېڭىزدا دولقۇن يېرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرىسەن.>> ئىنسان بۇ ئايەتلەرنى ئوقۇغاندىن كېيىن دېڭىزنىڭ قېشىدىن ھاياجانلانماي ئۆتۈپ كېتىشى مۇمكىنمۇ؟

دېڭىز بۇ يەردە پۈتۈنلەي ھەربىرىكە كىلىدۇ ۋە جانلىنىدۇ. كۈچلۈك مۇناسىۋەتلەرئارقىلىق ئىنسان سېزىمىگە باغلىنىدۇ. ئىنسان دېڭىزدىن يېيىش ئۈچۈن يېڭى گۆشنى ۋە زىننەتلىنىش ئۈچۈن زىننەت بويۇملىرىنى چىقىرىدۇ. دېڭىزدا كىمىلەر ئېغىر يۈك-تاقىلارنى ۋە رىزىقلارنى يۆتكەش ئۈچۈن دولقۇن يېرىپ ماڭىدۇ. اللەنىڭ پەزلىگە شۈكۈر قىلمايمىزمۇ؟ ئاندىن، كائىنات كۆرۈنۈشلىرىدىن تاغلار، دەريالار، يوللار، يول بەلگىلىرى ۋە يۆلتۈزلارنى سىزىمنى تارتىدىغان ۋە خىيالنى ھەربىرىكە تەلەندۈرىدىغان ئۇسلۇبتا سۆزلەيدۇ ۋە ھەر قېتىمدا ئۇلار، اللەنىڭ ئىنسانغا بەرگەن نېئمەتلىرىنىڭ بىرى ئىكەنلىكىنى ئەسلىتىدۇ.

ئاشۇ كۆرۈنۈشلەرنى سىزىمنى دۆتلۈكتىن چىقىرىپ، ئۇ نەرسىلەرگە خۇددى يىپىيگى نەرسىلەرگە قارىغاندەك قارايدىغان، ئۇ نەرسىلەردىن تەسىرلىنىدىغان ۋە ئۇلار بىلەن بىللە ھەرىكەتلىنىدىغان ھالەتكە كەلتۈرىدىغان مۇشۇنداق جانلىق(ئۇسلۇبتا) بايان قىلغاندىن كېيىن، مۇشۇنىڭ ھەممىسىدىن كېيىن، ئەسكەرتمەكچى بولغان ئەڭ چوڭ ھەقىقەتنى كەلتۈرىدۇ. <<ياراتقان اللە بىلەن ھېچ نەرسىنى يارىتالمايدىغان (بۇتلار) ئوخشاش بولامدۇ؟>>

بۇ ئايەتتە سىزىمنى اللەنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرى ئارقىلىق مۇشۇنداق قوزغاپ بولغاندىن كېيىن، بۇ سۇئال كىلىدۇ، ئۇ چىن قەلبىتىن چىققان، رۇشەن، مۇستەھكەم جاۋاپقا ئىرىشىدۇ.

ياق! ئى رەببىم! يارىتالايدىغان اللە بىلەن يارىتالمايدىغان بۇتلار ئوخشاش ئەمەس. ھەممىنى ياراتقۇچى، ھەممىدىن ئۇلۇغ اللە! سەن پاكتۇرسەن!

بۇ ئايەتتە سىزىمنى تېخمۇ قوزغايدىغان، كۆڭۈلنى اللەقا تېخمۇ باغلايدىغان سۆزلەر بىلەن بايان ئاخىرلىشىدۇ.

<<ئەگەر اللەنىڭ (سىلەرگە بەرگەن) نېمەتلىرى سانىساڭلار، ئۇنىڭ ھىسابىنى ئېلىپ بولالمايسىلەر، اللە (سىلەرنىڭ بۇ جەھەتتىكى يېتەرسىزلىكىڭلارنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، (بەندىلىرىگە) مېھرىباندۇر.>>

بۇ ئۇلگىنى بايان قىلغاندىن كېيىن، ئەمدى سىز ئۇنىڭ نۇرىغا ئاساسەن، قۇرئان كەرىمدىكى باشقا ئوخشاش ئايەتلەرنى چۈشۈنۈپ ئوقۇيالايسىز. بىز بۇنىڭغا ئوخشاش ئىككى ئۇلگىنى كەلتۈرۈش بىلەن كۇپايىلىنىمىز.

<<ئەلىف،لام،را.بۇ كىتاب(يەنى قۇرئان)نىڭ ئايەتلىرىدۇر. (قۇرئاندا) ساڭا پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان نەرسىلەر ھەقتۇر،لىكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى ئۇنىڭغا (يەنى قۇرئانىنىڭ اللە تەرىپىدىن نازىل بولغانلىقىغا) ئىشەنمەيدۇ(1). اللە ئاسمانلارنى تۈۋرۈكسىز بەرپا قىلدى،سىلەر ئۇنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتىسىلەر، ئاندىن ئۇ ئەرش ئۈستىدە(ئۆزىگە لايىق رەۋىشتە) قارار ئالدى. كۈن بىلەن ئاينى (بەندىلەرنىڭ مەنپەئىتى ئۈچۈن) بويسۇندۇردى، (ئۇلارنىڭ) ھەر بىرى مۇئەييەن مۇددەتكىچە (يەنى دۇنيانىڭ تۈگەيدىغان ۋاقتىغىچە) سەير قىلىدۇ، اللە(ئۆز ھىكمىتى ۋە قۇدرىتى بىلەن) مەخلۇقاتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇپ تۇرىدۇ، سىلەرنى پەرۋەردىگارىڭلارغا مۇلاقات بۇلۇشقا ئىشەنسۇن دەپ، (قۇدرىتىنىڭ) دەلىللىرىنى تەپسىلى بايان

قىلىدۇ (2). يۇزىنى (ئۇزۇنسىغا ۋە توغۇرىسىغا) سوزۇپ كەڭ ياراتتى، يەر يۈزىدە تاغلارنى ۋە دەريالارنى ياراتتى، مۇئىلەرنىڭ ھەر-بىر تۈرىنى ئەركەك-چىشى-ئىككى جىنسىلىق قىلىپ ياراتتى، كىچىنى كۈندۈزگە كىرىشتۈردى (يەنى كىچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى بىلەن كۈندۈزنىڭ يورۇقلىقىنى ياپتى). بۇلاردا تەپەككۇر قىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن (اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) دەلىللەر بار (3). يەر يۈزىدە بىر-بىرىگە تۇتىشاڭغۇ قىتئەلەر بار ۋە تۈرلۈك زىرائەتلەر بار، كۆپ شاخلىق بولغان ۋە كۆپ شاخلىق بولمىغان (بىر ئۇرۇقتىن بىر قانچە تال ئۈنۈپ چىققان، بىر ئۇرۇقتىن پەقەت بىر تال ئۈنۈپ چىققان) خورما دەرەخلىرى بار، (ئۇلارنىڭ ھەممىسى) بىر خىل سۇ بىلەن سۇغىرىلىدۇ، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن تەمدە ئارتۇق قىلىمىز، بۇلاردا چۈشۈنىدىغان قەۋم ئۈچۈن(اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن دەلىللەر بار(4).<< (رەئىد 1-4-)

<<سىلەر ئاخشامدا ۋە ئەتتىگەنىدە اللەقا تەسبىھ ئېيتىڭلار (17). ئاسمانلاردىكى، زىمىنىدىكى ھەمدۇ-سانا، كەچ ۋە پېشىن ۋاقىتلىرىدىكى ھەمدۇ-سانانىڭ ھەممىسى اللەغا خاستۇر(18). اللە جانسىز نەرسىلەردىن جانلىق نەرسىلەرنى چىقىرىدۇ، جانلىق نەرسىلەردىن جانسىز نەرسىلەرنى چىقىرىدۇ، ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرىدۇ (يەنى قۇرغاق زېمىننى ئۆسۈملۈكلەر بىلەن كۆكەرتىدۇ)، سىلەرمۇ مۇشۇنداق تىرىلدۈرۈلىسىلەر(19). اللەنىڭ سىلەرنى تۇپراقتىن ياراتقانلىقى، ئاندىن سىلەرنىڭ ئىنسان بولۇپ زېمىنىدا تارىلىپ يۈرۈشۈڭلار اللەنىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىنىدۇر (20). ئاياللار بىلەن ئۇنسىيەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن (اللەنىڭ) ئۇلارنى سىلەرنىڭ ئۆز تېپىڭلاردىن ياراتقانلىقى، ئاراڭلاردا (يەنى ئەر-خوتۇن ئارىسىدا) مېھرى-مۇھەببەت ئورناتقانلىقى اللەنىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىنىدۇر، پىكىر يۈرگۈزۈدىغان قەۋم ئۈچۈن، شەك-شۈبھىسىزكى، بۇنىڭدا نۇرغۇن ئىبرەتلەر بار. اللەنىڭ ئاسمانىنى، زېمىننى ياراتقانلىقى، تىللىرىڭلارنىڭ، رەڭگىڭلارنىڭ خىلمۇ-خىل بولۇشى اللەنىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىنىدۇر(20)، بۇنىڭدا بىلىملىك كىشىلەر ئۈچۈن ھەقىقەتەن نۇرغۇن ئالامەتلەر بار. سىلەرنىڭ كېچىسى ۋە كۈندۈزى ئۇخلىشىڭلار، (كۈندۈزى) اللەنىڭ مەرھەمىتىدىن (رىزىق) تەلەپ قىلىپ (ھەرىكەتلىنىشىڭلار) اللەنىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىنىدۇر، شەك-شۈبھىسىزكى، بۇنىڭدا ئاڭلايدىغان قەۋم ئۈچۈن نۇرغۇن ئىبرەتلەر بار (21). اللەنىڭ سىلەرگە چاقماقنى قورقۇنچ ۋە ئۈمىد قىلىپ كۆرسىتىشى، بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ

ئۇنىڭ بىلەن ئۆزلگەن زېمىننى تىرىلدۈرىشى اللەنىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، بۇنىڭدا بىلىملىك كىشىلەر ئۈچۈن ھەقىقەتەن نۇرغۇن ئالامەتلەر بار (22) سىلەرنىڭ كېچىسى ۋە كۈندۈزى ئۇخلىشىڭلار، (كۈندۈزى) اللەنىڭ مەرھەمىتىدىن (رىزىق) تەلەپ قىلىپ (ھەركەتلىنىشىڭلار) اللەنىڭ (كامالى-قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، شەك-شۈبھىسىزكى، بۇنىڭدا ئاڭلايدىغان قەۋم ئۈچۈن نۇرغۇن ئىبرەتلەر بار(23). اللەنىڭ سىلەرگە چاقماقنى قورقۇنچ ۋە ئۈمۈد قىلىپ كۆرسىتىشى، بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ ئۇنىڭ بىلەن ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرۈشى اللەنىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان)ئالامەتلىرىدىندۇر، چۈشۈنەلەيدىغان قەۋم ئۈچۈن بۇنىڭدا، شەك-شۈبھىسىزكى، نۇرغۇن ئىبرەتلەر بار(24). اللەنىڭ ئاسمانىنى-زېمىننى ئۆز ئەمرى بىلەن (مۇئەللەق) تۇرغۇزۇشى اللەنىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، ئاندىن اللە (قەبرىلەردە كۆمۈلۈپ ياتقان) سىلەرنى يەر ئاستىدىن چاقىرسا، دەرھال چىقىسىلەر(25).>> (رۇم17-25)

2-ئۆلۈش ۋە ھاياتلىق ھادىسىسى

ئىنسان كۆپىنچە دىققەت قىلماستىن ۋە ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بەرمەستىن ئۆتۈپ كېتىدىغان بۇ مۆجىزەۋى ھادىسىنى قۇرئان كۆپ سۆزلەيدۇ، بۇنى سۆزلەشتىن مەقسەت شۇ ئارقىلىق ئىنسانىنىڭ بۇ ئاسىتە سىزىمىنى سىلكىشتۇر. ۋەھالەنكى، ئىنسان ئۇ ھادىسىگە دىققەت قىلغان چاغدا ئۇنىڭ كۆڭلىدە مۇنۇ سوئاللار تۇغۇلىشى كېرەك ئىدى: مەيلى ئۆسۈملۈكتىكى بولسۇن، ياكى ئىنسانى جانلىقلاردىكى بولسۇن، جانلىق ھۈجەيرە ئىچىدىكى ھاياتلىقنى ياراتقان زات كىم؟ قايسى مۆجىزىلىك قۇدرەت ئاشۇ جانلىق ھۈجەيرىنى ھەرىكەتلىنىدىغان، ئۆسىدىغان، چوڭ بولىدىغان ۋە ھەر خىل شەكىلگە كىرىدىغان قىلدى؟ ئۇلار ئۆزلىكىدىن بولدىمۇ؟ ئۇنداقتا، نېمىشقا ئۆلۈك ھۈجەيرىمۇ شۇنداق قىلالمايدۇ؟

بۇ جانلىق ھۈجەيرىدە مۆجىزەۋى سىر يوقمۇ؟ ياراتقۇچى اللە ھاياتلىق سىرىدىن ئىبارەت ئاشۇ مۆجىزەۋى سىرنى ئورۇنلاشتۇرغان ئەمەسمۇ؟

جانلىق ھۈجەيرە ۋە جانلىق مەۋجۇدات ئۆلگەن چاغدا، ئۇنىڭدا بار بولغان ھاياتلىق قەيەرگە كېتىدۇ؟ ئۇ ئۆسۈملۈك بولسۇن، ياكى ھايۋان بولسۇن، ياكى ئىنسان بولسۇن،بىز ئاددىيلا قىلىپ ئۇ ئۆلۈپ قالدى دەيمىز. لىكىن، ئىش ئەمىلىيەتتە، مۇشۇنداق ئاددى بولامدۇ؟ جانلىق مەۋجۇداتقا

هايـاتلىقنى بەرگەن، مـۆجىزەۋى قـۇدرەت ئىگىسـى بولغـان زات ئۇنىڭـدىن هاياتلىقنى قايتۇرۇۋېلىپ ئۇنى جان يوق، ئۆلۈك هالەتتە قالدۇرغان ئەمەسمۇ؟

ئىلىـم-پەن بـىزگە هايـاتلىق ۋە ئۆلـۈم كۆرۈنىشـلىرىنىڭ بـىر قىسـمى هەققىدە سۆزلەپ مۇنداق دەيدۇ: تىرىك نەرسىنىڭ تىرىكلىـك ئەهـۋالى بولسا ئـۇ نەرسـەنىڭ غىزالىنىشـى، ئۆسىشـى، هەركەت قىلىشـى ۋە كۆپىيىشـىدۇر. جانلىق نەرسىنىڭ ئۆلۈشى بولسا ئاشۇ هەرىكەتلەرنىڭ هەممىسـىدىن توختـاپ، غىزالىنالماسلىقى، ئۆسمەسلىكى، هەرىكەت قىلماسلىقى ۋە كۆپەيمەسلىكىدۇر.

شـۇنداق! لىكىـن ئىلىـم-پەن هـازىرغىچە هاياتلىقنىـڭ سـىرىنىڭ نـىمە ئىكەنلىكىنى، جانلىق هـۈجەيرىنى مۇشـۇنداق قىلغۇزىـدىغان نەرسـىنىڭ نـىمە ئىكەنلىكىنى ئېيتالمايدۇ.

بـىز ئىلىـم-پەنـدىن هـۈجەيرە نىمىشقا ئۆلـۈپ قالىدۇ؟نىمىشقا مەڭگـۈ تىرىـك تۇرمايـدۇ دەپ سورىساق هـۈجەيرە قېرىيـدۇ ۋە ئاجىزلايـدۇ. ئانـدىن، ئۆلىدۇ دىگەندىن باشقا جاۋابنى بىرىشكە قـادىر بولالمـىدى. شـۇنداق! لىكىـن نىمىشقا ئاشۇ هادىسە پەيدا بولىدۇ؟ نىمىشقا هاياتلىق داۋاملاشـمايدۇ؟ جـانلىق كائىناتنىـڭ هەر بـىرى هايـاتلىقنى سـۆيىدۇ ۋە ئۆلـۈمنى هەرگـىز ياخشـى كۆرمەيدۇ، هەتتاكى، چۈنىمۇ شۇنداق. سىز چۈنىنى ئۆلتۈرمەكچى بولسىڭىز، ئۆلۈمدىن يىراق بولۇش ئۈچۈن سىزدىن يىراق قاچىـدۇ. لىكىن،مەۋجۇداتنىـڭ هەربىرى نىمىشقا ئۆلىـدۇ؟ دەپ بېقىـڭ! ئەگەر، هايـاتلىق مەۋجۇداتنىـڭ ئـۆز قولىدا بولسا ئىدى، هاياتلىقتىن مەڭگۈ ئايرىلارمىدى؟ ياق! لىكىن، ئۇ ئۆلىدۇ. چۈنكى الله ئۇنىڭغا ئۆلۈمنى پۈتكەن، بۇ كۆزلەرگە كۆرۈنىدىغان سەۋەبلەرنىڭ هەربىرىنىڭ كەينىدىكى هەقىقى سىردۇر.

ئۇنداقتا، ئۆلۈم ۋە هاياتلىقنىڭ هەر ئىككىلىسى الله تەرىپىدىنىدۇر، هەر ئىككىلىسى ئىلاهى خاهىش ۋە ئىلاهى تەقدىردۇر. مانا بۇ، ئىنسانىنىڭ سىزىمى تەكرار كۆرۈنۈشلەردىن تەسىرلەنمەس بولۇپ قالغان چاغدا بۈاستە سـىزىمدىن ۋە بـىز ئىلگـىرى سـۆزلەپ ئـۆتكەن كـۆپ سـەۋەبلەرنىڭ بـىرەرى تۈپەيلىـدىن، ئىنسانىنىڭ بەسىرىتى ئۆچكەن چاغدا ئەقلىدىن يوقايدىغان نەرسىدۇر.

قۇرئان دەهرىيلەربايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:<<ئـۇلار(يەنـى قىيـامەتنى ئىنكار قىلغۇچىلار) :<هايات دىگەن پەقەت دۇنيادىكى هايـاتىمىزدۇر، ئـۆلىمىز ۋە تىرىلىمىز(يەنى تۇغۇلىمىز). پەقەت زامانىنىڭ ئۆتىشى بىلەن يـوق بـۇلىمىز> (دەيدۇ). ئۇلار بۇ خۇسۇستا هېچقانـداق مەلۇماتقـا ئىـگە ئەمەس، ئـۇلار پەقەت گۇمان بىلەن سۆزلەيدۇ.>> (جاسىيە24ـ)

يـاكى دارۋىننىـڭ دىگىنىـدەك، هايـاتلىقنى يارىتىـدىغان ۋە جـانلىق كائىناتتىن هاياتلىقنى تارتىۋالالايدىغان نەرسە تەبىئەت، دەيدۇ.

قۇرئان كىلىپ روھتىن ئاشۇ پەردىنى يوقىتىدۇ ، ئۆلۈم ۋە ھاياتلىق ھەققىدە، بىۋاستە سىزىمنى سىلكىگىدەك سۆزلەيدۇ. بىۋاستە سىزىم دۆتلىكتىن ئويغۇنىدۇ ۋە ئۆلۈش-ھاياتلىق ئۇنىڭغا تەۋە بولغان ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىگە دىققەت قىلىدۇ.

<<(پۈتۈن ئاسمان-زېمىنىڭ)پادىشاھلىقى ئىلكىدە بولغان اللەنىڭ بەرىكىتى بۈيۈكتۇر. اللە ھەرنەرسىگە قادىردۇ (1) سىلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن، اللە ئۆلۈمنى ۋە تىرىكلىكنى ياراتتى، اللە غالىبتۇر، (تەۋبە قىلغۇچىنى) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر (2). اللە يەتتە ئاسمانىنى بىرىنى بىرىنىڭ ئۈستىدە قىلىپ ياراتتى، مېھرىبان اللەنىڭ يارىتىشىدا ھېچ نوقسانىنى كۆرمەيسەن، سەن (ئاسمانلارغا) تەكرار قاراپ باققىنكى، بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن (3). ئاندىن سەن يەنە ئىككى قېتىم قارىغىن. كۆزۈڭ (ئاسمانلاردىكى بىرەر نوقسانىنى تېپىشتىن) ئۈمىد ئۈزگەن ۋە تالغان ھالدا قايتىدۇ(4).>> (مۇلك 1~4)

دىمەك، پادىشاھلىق ئۇنىڭ قولىدا بولغان ۋە ھەرقانداق نەرسىگە قادىر زات اللە ئۆلۈشنى ۋە ھاياتلىقنى ياراتقان زاتتۇر. اللەدىن باشقىسى ئۆلۈمنى ۋە ھاياتلىقنى يارىتىشقا قادىر بولالمايدۇ. مۆجىزەۋى سىرلارغا ئىگە ئۆلۈم بىلەن ھاياتلىق ھەرقانداق نەرسىنىڭ پادىشاھلىقى ئۇنىڭ قولىدا بولغان، ھېچنەرسە ئۇنى توسۇپ قالالمايدىغان ۋە ئاجىز كەلتۈرەلمەيدىغان قۇدرەتلىك زاتتىن باشقىسى قادىر بولالمايدىغان ئىشلادۇر.

مۇشۇ ھەممىگە قادىر ئىلاھ ئۆلۈشنى ۋە ھاياتلىقنى ئۆز قۇدرىتى بىلەن ياراتتى ۋە ئۇ ئىككىسىنى <<سىلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن>>دىگەن ھىكمەت سەۋەبىدىن ياراتتى. اللەنىڭ خاھىشى ئىنسان زېمىن ئۈستىدە مۇئەييەن ۋاقىت ياشىشىنى، زېمىنىدا ئىشلىشىنى، پائالىيەت ئېلىپ بىرىشنى، ھەرىكەت قىلىشنى، ئاندىن يەنە بىر قېتىم تىرىلىپ، ئەمەللىرىدىن ھېساب بىرىش ئۈچۈن ئۆلۈشنى تەقەززا قىلدى.

شۇنىڭدەك، ـــ ئۆزى خالايدىغان نامەلۇم بىر ھىكمەت جەھەتتىن ـــ ھەرقانداق جانلىق مەۋجۇداتنى مەلۇم مەزگىل ياشىغاندىن كىيىن ئۆلۈشكە ھۆكۈم قىلدى.

اللە زېمىن ئۈستىدە ھاياتلىقنى ياراتقاندىن باشلاپ، ۋەدە قىلىنغان كۈنگىچە،يەنى قىيامەت كۈنىگىچە بولغان تىرىلىۈنلىغان جانلىقلارنىڭ ھەربىرىگە ئۆلۈشنى تەقدىر قىلدى.

قۇرئاننىڭ بايانى كائىناتتىكى قۇدرەت مۆجىزىلىرى ھەققىدىكى سۆزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۆلۈش ۋە ھاياتلىق ھادىسىسىگە نەزەرنى تارتىدۇ. ئۇنىڭدىن

مەقسەت دۆتلىشىپ قالغان سىزنىڭ كاتتىلىق ۋە مۆجىزىلىك جەھەتتە ئۇنىڭغا پەقەت اللەلا قادىر بولالايدىغان يارىتىش مۆجىزىلىرى بىلەن بىللە كىلىدىغان بۇ ھادىسىگە دىققەت قىلدۇرۇشتۇر.

بۇ ئايەتنىڭ ئالدىدا اللە ئۆزىنىڭ پادىشاھلىق ئۇنىڭ قولىدا، ھەر نەرسىگە قادىر زات ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلدى.ئۇنىڭدىن كېيىن << اللە يەتتە ئاسمانىنى بىرىنىڭ ئۈستىدە قىلىپ ياراتتى>> دەپ يارىتىشقا قايىتتى.

<<مەھرىبان اللەنىڭ يارىتىشىدا ھېچ نوقسانىنى كۆرمەيسەن>> دىگەن چاغدا، اللە ئىنسانىنى كەڭرى كائىناتقا نەزەر سېلىشقا چاقىرىدۇ. ئىنسان ئۇنى ئويلىنىدۇ. اللە ياراتقان بۇ مەخلۇقاتلار ئىچىدە قالايمىقانچىلىق، خاتالىق ۋە نوقسان بار-يوقلىقىنى كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن تەپەككۇر قىلىدۇ. <<سەن (ئاسمانلارغا)تەكرار قاراپ باققىنكى، بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن>>؟ ئىنسان كۆزى، خىيالى ۋە پىكرى ئارقىلىق بۇ كەڭرى كائىناتنى ۋە كائىناتتىكى قۇدرەتنى ئۇزۇن كۈزەتكەن چاغدا، ئۇنىڭ بۇئاستە سىزنىڭ اللەنىڭ كاتتىلىقى ۋە مۆجىزە خاراكتېرلىك قۇدرىتىدىن تەسىرلىنىدۇ. قۇرئاننىڭ بايانى اللەنىڭ يارىتىشىدا نوقسان ۋە ئىللەتنى ئىزدەش ئۈچۈن ئىنسانىدىن يەنە بىر قېتىم قاراشنى تەلەپ قىلغان چاغدا، ئىنسان ئاشۇنىڭدىن يوچۇق تاپالامدۇ؟ ياكى ئاشۇ ۋەزىپىگە قادىر بولالماي كۆزى تالغان ھالەتتە قايتامدۇ؟ <<كۆزۈڭ (ئاسمانلاردابىرەر نوقسانىنى تېپىشتىن) ئۈمىد ئۈزگەن ۋە تالغان ھالدا قايتىدۇ >>. شۇ چاغدا بۇئاستە سىزنىم ھاياجانلىنىشىنىڭ ۋە تەسىرلىنىشىنىڭ ئەڭ يۇقىرى چېكىگە يەتكەن بولىدۇ، اللەنىڭ كاتتىلىقىنى،ئۇلۇغلىقىنى ۋە چەكسىز قۇدرىتىنى ئىقرار قىلىدۇكى، ئۇنىڭدىن قېچىشقا ئورۇن يوق ئىدى.

<<بىز ئىنسانىنى ھەقىقەتەن لاينىڭ جەۋھىرىدىن ياراتتۇق (12). ئاندىن ئۇنى بىر پۇختا قارارگاھ(يەنى بەچچىدان) دا (جايلاشقان) ئابىمەنى قىلدۇق (13). ئاندىن ئابىمەنىنى لەختە قانغا ئايلاندۇردۇق، ئاندىن لەختە قانىنى پارچە گۆشكە ئايلاندۇردۇق، ئاندىن پارچە گۆشنى سۆڭەككە ئايلاندۇردۇق، ئاندىن سۆڭەككە گۆش قوندۇردۇق، ئاندىن ئۇنى (جان كىرگۈزۈپ) باشقا مەخلۇققا ئايلاندۇردۇق، ئەڭ ماھىر ياراتقۇچى اللە (ھېكمەت ۋە قۇدرەت جەھەتتىن) ئۇلۇغدۇر(14). ئاندىن سىلەر چۈقۇم ئۆلىسىلەر(15). ئاندىن سىلەر ھەقىقەتەن قىيامەت كۈنى (قەبرەڭلاردىن) تۇرغۇزۇلىسىلەر (16). بىز ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردا يەتتە قەۋەت ئاسمانىنى ياراتتۇق، بىز مەخلۇقاتتىن غاپىل ئەمەسمىز(17). بىز بۇلۇتتىن ھاجەتكە قاراپ يامغۇر

ياغدۇردۇق، ئۇنى زېمىندا توختاتتۇق، ئۇنى قۇرىتىۋېتىشقا ئەلۋەتتە قادىرمىز (18).>>. (مۇئىمىنۇن 12~18)

<<سەن بىلمەمسەنكى، الله بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرىدۇ. ئاندىن ئۇنى يەرگە سىڭدۈرۈپ بۇلاقنى پەيدا قىلىدۇ. ئاندىن الله ئۇنىڭ بىلەن رەڭگى خىلمۇ-خىل زىرائەتلەرنى ئۈندۈرىدۇ. ئاندىن ئۇ قۇرۇيدۇ. ئۇنىڭ سارغىيىپ كەتكەنلىكىنى كۆرىسەن. ئاندىن الله ئۇنى شاخ-شۇمبىغا ئايلاندۇرىدۇ، ئۇنىڭدا ھەقىقەتەن ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن (اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئىبرەت بار.>>(زۇمەر 21-)

3-رىزىق

الله ئىنسانغا زېمىندىن يەتكۈزۈپ بېرىدىغان رىزىقنىڭ ئىشى مۇئمىنىنىڭ قەلبىنى اللەغا باغلايدىغان ئەڭ كۈچلۈك ئامىللارنىڭ بىرى. مۇئمىن اللەنىڭ ئۆزىگە بولغان پەزلىنى ۋە رەھمىتىنى دائىم ھىس قىلىدۇ. چۈنكى، الله ئىنسانغا بېرىۋاتقان رىزىق دائىملىقتۇر، ئۇزۇلۈپ قالمايدۇ. ئەگەر بىر مىنۇت ئۇزۇلۈپ قالسا ئىنسانغا ياشاش مومكىن بولمايتتى.

بىز بەزىدە، رىزىق دېگەن يىمەك-ئىچمەكتە، ياكى كىيىم-كېچەكتە، ياكى ئۆيدە، ياكى بىز سېتىۋالىدىغان تۇۋاردا دەپ ئويلاپ قالىمىز. لېكىن، رىزىق ھەقىقەتتە، بۇنىڭدىن بەك كەڭ دائىرىلىك بولىدۇ. ئىنسانغا ئۇنى ساناپ بولۇش مومكىن بولمايدۇ.

<<ئەگەر اللەنىڭ (سىلەرگە بەرگەن)نېئىمەتلىرىنى سانىساڭلار، ئۇنىڭ ھىسابىنى ئېلىپ بولالمايسىلەر. شۈبھىسىزكى، الله سىلەر(نىڭ بۇ جەھەتتىكى يېتەرسىزلىكىڭلار)نى ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، (بەندىلىرىگە) مېھرىباندۇر. (نەھل 18-)

ئويلاپ باقتىڭىزمۇ؟سىز نەپەسلىنىۋاتقان ھاۋا ھاياتلىقنى زېمىن ئۈستىدە ياشىيالايدىغان قىلىش ئۈچۈن مۇئەييەن نىسبەتتە، ئىلاھى تەرتىپ بويىچە رەتلەنگەن ئېلىمېنتلاردىن تۇزۇلگەن. ئەگەر ھاۋادا ئوكسىگىن نىسبىتى ئاز بولۇپ قالسا، ئەلۋەتتە، ھاياتلىق قىينىلىشاتتى. ئەگەر ئوكسىگىن نىسبىتى كۆپ بولۇپ قالسا زېمىندىكى بارلىق نەرسە ئوت ئېلىپ كۆيۈپ كېتەتتى.

ئويلاپ باقتىڭىزمۇ؟ بىر تەرەپتىن زېمىن بىلەن قۇياش ئوتتۇرىسىدا، يەنە بىر تەرەپتىن زېمىن بىلەن ئاي ئوتتۇرىسىدا مەۋجۇد بولغان تارتىش

كۈچىنى الله ئىنچىكە ھىساب بىلەن بەلگىلىگەن. <<كۈن بىلەن ئاي (ئۆز بۇرۇجلىرىدا) مۇئەييەن ھېساب بويىچە سەير قىلىدۇ.>>.(رەھمان 5ـ)

ئەگەر قوياشنىڭ زېمىننى تارتىش كۈچى ھازىرقى ھالىتىدىن كۈچلۈك بولغان بولسا، قوياش زېمىنغا بەك يېقىنلىشىپ كېتەتتىـدە چىدىغۇسىز ئىسسىق بولاتتى ۋە جانلىق نەرسىلەر ئۆلۈپ كەتكەن بولاتتى. ئەگەر قۇياشنىڭ زىمىننى تارتىش كۈچى ئازراق بولغان بولسا، زېمىن قۇياشتىن بەك يىراقلىشىپ كېتەتتىـدە سوغۇققا چىدىغىلى بولمايتتى ۋە بارلىق جانلىقلار ئۆلەتتى. ئەگەرئاي زېمىنغا يېقىن بولغان بولسا، ئاي بىلەن زىمىن ئارىسىدىكى تارتىش كۈچى كۈچىيىپ، سۇ ئۆرلەش ۋاختىدا سۇ ئۆرلەپ كېتەتتى، ئاندىن پۇتۇن، يەر يۈزىنى سۇ غەرىق قىلىۋېتەتتى ۋە بارلىق جانلىقلارنى ھالاك قىلاتتى.

بىلەمسىز؟ كىچەـكۈندۈزنىڭ ئالمىشىشى، جانلىقلارنىڭ ھاياتلىقى ئۈچۈن زۆرۈر. ئەگەر، ئۇ مەۋجۇت بولمىسا ھاياتلىق مەۋجۇت بولمايتتى، زېمىن گۈللەنمەيتتى. چۈنكى، جانلىق كائىناتنىڭ ھەممىسى ئارام ئالىدىغان ۋە پائالىيەت ئېلىپ بارىدىغان ۋاقىتقا مۇھتاج بولىدۇ.

<< <ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ! ئەگەر الله كىچىنى سىلەر ئۈچۈن قىيامەت كۈنىگىچە سوزىدىغان بولسا، اللەدىن بۆلەك قايسى ئىلاھ سىلەرگە يۇرۇقلۇق ئېلىپ كىلەلەيدۇ،سىلەر ئاڭلىمامسىلەر!> دىگىن (71). <ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ؟ ئەگەر الله كۈندۈزنى سىلەر ئۈچۈن قىيامەت كۈنىگىچە سوزىدىغان بولسا، اللەدىن بۆلەك قايسى ئىلاھ سىلەرگە ئارام ئېلىشىڭلار ئۈچۈن كىچىنى ئېلىپ كىلەلەيدۇ؟ سىلەر كۆرمەمسىلەر؟> دېگىن(72).سىلەرنى كىچىدە ئارام ئالسۇن، كۈندۈزدە(ھاياتلىق يولىدا ھەرىكەتلىنىپ) اللەنىڭ پەزلىنى تەلەپ قىلسۇن ۋە(اللەنىڭ نېئمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلسۇن دەپ، سىلەر ئۈچۈن كىچە بىلەن كۈندۈزنى يارىتىشى اللەنىڭ رەھمىتىدىندۇر(73).>>. (قەسەس 71~73)

بۇلار ۋە بىز اللەنىڭ بەندىلەرگە بەرگەن رىزىقلىرىنى سانىغاندا ئۇنتۇپ قالىدىغان باشقا رىزىق تۈرلىرى ئىلاھى نېئمەتلەر بولۇپ مۇئمىن قەلب ئۇلارنى ھەمدۇـشۈكۈر بىلەن ئەسلەيدۇ. لىكىن، دۆتلىشىپ قالغان سىزىم ئۇلارغا نەزىرىنى سالماستىن ئۆتۈپ كېتىدۇ، ياكى بەزىدە ئۇنىڭ مەغرۇرلۇقى كۈچىيىپ كېتىپ، قۇرئان قارۇندىن رىۋايەت قىلغىنىغا ئوخشاش، مىنىڭ ئالاھىدەئىقتىدارىم بولغانلىقتىن بۇلارغا ئىرىشتىم دەيدۇ.

<<قارۇن:<مىنىڭ ئالاھىدە بىلىمىم بولغانلىقتىن،بۇ بايلىققا ئىرىشتىم> دىدى. قارۇندىن ئىلگىرى ئۆتكەن ئۈممەتلەردىن ئۇنىڭغا قارىغاندا تېخىمۇ كۈچلۈك، توپلىغان (مېلى) تېخىمۇ كۆپ بولغان كىشىلەرنى اللەنىڭ ھالاك

قىلغانلىقىنى ئۇ بىلمىدىمۇ؟ گۇناھكارلارنىڭ گۇناھلىرىنىڭ سورىلىشى(الله بۇنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن) ھاجەتسىزدۇر.>>.(قەسەس78ـ)

يەنى، مەن بۇنىڭغا قۇدرىتىم ۋە تىرىشچانلىقىم بىلەن ئىرىشتىم. بۇ اللەنىڭ دەرگاھىدىن كەلگەن ئەمەس دەيدۇ. ئاشۇنىڭ ئۈچۈن قۇرئان بىۋاستە سىزىمنى الله رىزىق بەرگۈچىدۇر،پۈختا كۈچ-قۇۋۋەت ئىگىسىدۇر. رىزىقلارنىڭ ھەممىسى اللەنىڭ دەرگاھىدىن كىلىدۇ، ئىنسان ھەرقانچە كۈچ سەرىپ قىلسىمۇ، ئەملىيەتتە، رىزىقنى پەيدا قىلالمايدۇ. ئۇ پەقەت رىزىق يولىدا اللەنىڭ قانۇنىيىتى ۋە خاھىشى بويىچە ئەمگەك قىلىدۇ، لىكىن،رىزىقنى الله پەيدا قىلىدۇ دىگەن ھەقىقەتكە ئويغىتىش ئۈچۈن، رىزىق تىمسىنى دۆتلىشىپ قالغان بىۋاسته سىزىمنى سىلكىيدىغان ئۇسۇلدا ئوتتۇرىغاقويىدۇ..

<<سىلەر تېرىغان زىرائەتنى دەپ بېقىڭلارچۇ(63). ئۇنى سىلەر ئۇنىدۇرۇڭلارمۇ ياكى بىز ئۇنىدۇرۇپ(دان چىقىدىغان زىرائەت قىلىپ ئۆستۈردۇقمۇ؟) (64) ئەگەر بىز خالساق ئەلۋەتته ئۇنى دانسىز قۇرۇق چۆپكه ئايلاندۇراتتۇق-ده، سىلەر ئەجەبلىنىپ قايغۇراتتىڭلار(65). سىلەر: <بىز ھەقىقەتەن (ئەمگەك بىلەن ئۇرۇقنى)زىيان تارتتۇق، بەلكى بىز (رىزىقتىن) مەھرۇم قالدۇق> (دەيتتىڭلار) (66ـ67). سىلەر ئىچىۋاتقان سۇنى دەپ بېقىڭلارچۇ (68).ئۇنى بۇلۇتتىن سىلەر چۈشۈردۇڭلارمۇ ياكى بىز چۈشۈردۇقمۇ؟ (69) ئەگەر بىز خالساق ئۇنى تۇزلۇق قىلىپ قويساتتۇق (پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ زور نېئمەتلىرىگه) نىمىشقا شۈكۈر قىلمايسىلەر؟(70) سىلەر يانىدۇرۇۋاتقان ئوتنى دەپ بېقىڭلارچۇ؟ (71)ئۇنىڭ دەرىخىنى(يەنى مۇرخۇ، ئۇبار ناملىق بىرىنىڭ شېخىنى بىرىگه سۈركىسه ھۆل تۈرۈپلا ئوت ئالىدىغان دەرەخنى) سىلەر ئۆستۈردۇڭلارمۇ ياكى بىز ئۆستۈردۇقمۇ؟ (72) ئۇنى بىز ئىبرەت ۋە يولوچىلار پايدىلىنىدىغان نەرسه قىلدۇق(73).>.(ۋاقىئه 63~74)

ئىنسان زېمىنىدا دېھقانچىلىق قىلىدۇ، زېمىنغا ئۇرۇق چاچىدۇ، زىرائەتنى زىرائەت قىلغان كىشى مەن، يەنى زىرائەتنى ئۇندۇرگەن كىشى مەن دەپ ئويلايدۇ. ئۇ ئەملىيەتته ئاشۇنى قىلالايدىغان كىشمۇ؟ پۈتۈن مەۋجۇداتتا مۆجىزەۋى ئىلاھى قۇدرەتتىن باشقا بىرەر كۈچ ئۇرۇقنى ئۆسۈش ئۈچۈن ھەرىكەتلەندۈرۈشكه ۋە ئۇرۇقتىن ئاشۇ رەڭلىرى، شەكىللىرى، تەملىرى ئوخشىمايدىغان زىرائەتلەرنى چىقىرىشقا قادىر بولالامدۇ؟ قاراپ بېقىڭچۇ! ئەگەر الله بۇ ئۇرۇقچىغا ھاياتلىق سىرىنى ئۇرۇنلاشتۇرمىغان بولسا، بارلىق زېمىن ئەھلى ئۇرۇقچىنى ئۆسۈش ۋە مۇۋە بىرىش ئۈچۈن كۆمۈلگەن ئورنىدىن ھەرىكەتلەندۈرۈشكه قادىر بولالامدۇ؟ شۇڭا الله مۇنداق دەيدۇ: << ئۇنى

سىلەر ئۇندۇردۇڭلارمۇ ياكى بىز ئۇندۇرۇپ(دان چىقىدىغان زىرائەت قىلىپ ئۆستۈردۇقمۇ؟>>

ئاندىن سىزنىمنى مەسىلىنىڭ باشقا بىر تەرىپىگە قارىتىدۇ. ئىنسانىنىڭ سىزنىمى تەكرار كۆرۈنۈشكە دۆتلىشىپ قالغان چاغدا، ئۇنىڭدىن غەپلەتتە قالىدۇ.شۇنىڭ بىلەن، زىرائەتتىكى ھەممىگە قادىر اللەنىڭ مۆجىزىسىنى ئۇنتۇپ قالىدۇ. ئىنسان، مۇھە بىرىپ بولغىچە بىر باسقۇچتىن يەنە بىر باسقۇچقا يۆتكىلىپ تۇرىدىغان، ئۆسۈۋاتقان زىرائەتنى كۆرۈپ ئادەتلىنىپ قالغان. شۇڭا، ـــــ غەپلەت ئىچىدە تۇرۇپ ـــــ ئىشلار ئۆزلىكىدىن موشۇنداق بولىدۇ، مەن ئۇرۇقنى سالسام، ئۇرۇق چوقۇم ئۆسۈپ، مېھە بىرىدۇ دەپ ئويلايدۇ. ئۇرۇقنى چىقىرىپ بەرگەن زات اللە ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇيدۇ.شۇنىڭ ئۈچۈن، اللە ئىنسانغا مۇنداق دەيدۇ:

<< ئەگەر بىز خالىساق ئەلۋەتتە ئۇنى دانسىز قۇرۇق چۆپكە ئايلاندۇراتتۇق ـ دە،سىلەر ئەجەبلىنىپ قايغۇراتتىڭلار.سىلەر: <بىز ھەقىقەتەن (ئەمگەك بىلەن ئۇرۇقنى)زىيان تارتتۇق،بەلكى بىز (رىزىقتىن)مەھرۇم قالدۇق>(دەيتتىڭلار).>>

ئەگەر اللە خالىسا، ئۇنى ئەسلا ئۇندۇرمەيدۇ. خالىسا، ئاشۇنداق ئۇندۇرىدۇ، ئاندىن،ئۇنى مۇھە بەرمەستىن قۇرۇق چۆپ قىلىپ قويىدۇ. ئەگەر، ئاشۇنداق بولسا، ئەلۋەتتە، ئۆز ـ ئارا دەرت تۆكۈسىلەر، تىرىشچانلىقىمىزدىن ۋە مېلىمىزدىن زىيان تارتتۇق. زىرائەت ھوسۇل بەرمىدى، ياكى بىزگە مەھرۇملۇق چۈشتى، دەيسىلەر.

ئىنسان ئاسماندىن چۈشكەن سۇنى كۆرىدۇ. لىكىن، ئىنسانىنىڭ سىزنىمى دۆتلىشىپ قالغان چاغدا، ئۇ سۇنى چۈشۈرگەن زات اللە ئىكەنلىكىدىن غەپلەتتە قالىدۇ ۋە بۇ سۇ ئۆزلىكىدىن مۇشۇنداق چۈشىدۇ دەپ ئويلايدۇ،ياكى ياۋرۇپادىكى مىددى تەرەققىياتقائىگە كىشىلەرگە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدىكى ئىنسانغا ئوخشاش، مەغرۇرلۇققا گىرىپتار بولۇپ،مەن ئۆزۈم ئاسماندىن يامغۇر ياغدۇرالايمەن، دەپ ئويلاپ قالىدۇ.چۈنكى، ئۇ بەزىدە، ئايروپىلان ئارقىلىق بۇلۇت ئۈستىگە مەلۇم مىددىلارنى چېچىپ يامغۇر ياغدۇرالىدى.

ئۇلار ۋە بۇلار بىر ھەقىقەتنىن غەپلەتتە قالىدۇ.ئۇ ھەقىقەت بولسا اللە ئەمىلىيەتتە ئۆز خاھىشى ۋە تەقدىرى بويىچە، ئۆزىنىڭ خاھىشى ۋە تەقدىرىنى رىئاللىققا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن يامغۇرنى، ئۆزى كائىناتقا ئورۇنلاشتۇرغان قانۇنىيەت بويىچە چۈشۈرىدىغان زاتتۇر. بۇلۇت ئۈستۈن ھاۋا قاتلىمىدا سۇۋۇغان چاغدا، ياكى بۇلۇتلار ئىگىز تاغلار بىلەن سۇقۇشقان چاغدا

ئېغىرلىشىدۇ، يەنە سۇ ھۆرى ئىغىرلىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ھاۋا بۇلۇتنى كۆتۈرۈشكە قادىر بولالماي، بۇلۇت يامغۇر شەكلىدە(يەرگە) چۈشىدۇ. ئاشۇنىڭ ھەممىسىنى قىلغان زات كىم؟ سۇ ھورىنىڭ تەبىئىتىنى مۇشۇنداق قىلغان زات كىم؟ دەپ بېقىڭ! ئەگەر اللە سۇ ھورىغا بۇ خۇسۇسىيەتلەرنى ئورۇنلاشتۇرمىغان بولسا، بۇلۇت قۇيۇقلاشقان چاغدا يامغۇر ئۆزلىكىدىن چۈشەرمىدى؟ ئايروپىلان ئارقىلىق بۇلۇت ئۈستىگە بەزى ماددىلارنى تاشلاش شۇ نىشانىنى ئەملگە ئاشۇرۇپ، سۇ ھورىنى سۈۋۈتۈپ قۇيۇقلاشتۇرىدىغان ۋە ئۇلار سۈنئىي يامغۇر دەپ ئاتايدىغان شەكىلده چۈشۈرۈدىغان تۇرسا، ئۇنداقتا اللە سۇنى ئۆزى ئۇنىڭغا ئورۇنلاشتۇرغان مۇئەييەن قانۇنىيەت بويىچە يەرگە چۈشۈشكە بويسۇندۇرۇپ بەرمىگەن بولسا، زېمىندىكى بارلىق ئايروپىلانلار ۋە بارلىق ئىنسانلار شۇلارنىڭ بىرەرسىگە قادىر بولالامتى؟

قۇرئان سىزنىمنى يەنە بىر قېتىم مەسىلىنىڭ باشقا بىر تەرىپىگە قارىتىدۇ. يامغۇر، ئىچىشكە بولىدىغان تاتلىق سۇ شەكىلده چۈشىدۇ. غەپلەتتە قالغان سىزنم يامغۇر ئۆزلۈكىدىن مۇشۇنداق شەكىلده چۈشىدۇ دەپ ئويلايدۇ. قۇرئان ئۇنىڭغا ھەقىقەتنى ئەسلىتىدۇ. اللە يامغۇرنى مەخلۇقاتلارغا رەھمەت قىلىپ ئاشۇ تاتلىق شەكىلده چۈشۈرۈپ بەردى. ئەگەر اللە خالىغان بولسا، ئىنتايىن تۇزلۇق، ئىچىشكە ۋە ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ئۈنۈشىگە لايىق كەلمەيدىغان قىلىپ قويساتتى. اللە ئۆزىنىڭ ئاشۇ نېئمىتىگە شۈكۈر قىلىشقا لايىق كەلمەمدۇ؟ ئىنسان ئوت ياقىدۇ. ئوت ياققاندا ياندۇرۇشقا قولاي ئىكەنلىكىنى كۆرگەن ئوتنىڭ كەينىدىكى ياراتقۇچىنىڭ قۇدرىتىنى ئۇنتۇپ قالىدۇ.

ئوت يانىدىغان دەرەخنى كىم پەيدا قىلدى؟ پەيدا قىلغۇچى، ھەممىنى ياتقۇچى، ئىنئام بەرگۈچى اللە ئەمەسمۇ؟ بۇ دەرەخكە ئوغرا كەلگەن سۆز بۈگۈنكى كۈندە مەۋجۇت بولغان باشقا يېقىلغۇ تۈرلىرىگمۇ ئوغرا كىلىدۇ. ئۇنىڭ ھەممىسى اللە تەرىپىدىن كەلگەن.

ئاندىن، قۇرئان ئىنسانغا بۇ مەسىلىنىڭ يەنە بىر تەرىپىنى سۆزلەيدۇ. اللە ئىنسان زېمىندا ياقىدىغان بۇ ئوتنى نىشانغا يېتىشكە ۋە تائام پىشۇرۇشقا ئىھتىياجلىق بولغان مۇساپىرلارغا راھەت قىلىپ بېرىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئەگەر ئىنسان اللەغا ئاسىيلىق قىلسا، ئاخىرەتتە ئۇنى كۈتۈپ تۇرىدىغان دەھشەتلىك ئوتنى ئىنسانغا ئەسلىتىدىغان ئەسلەتمە قىلغانلىقىنى سۆزلەيدۇ.

ئاشۇ بايانىنىڭ ھەممىسى بىلەن بىۋاستە سىزنم سىلكىنگەن چاغدا، بايانىنىڭ داۋامى تەسىرلىنىش ۋە ھاياجانلىنىش ھالىتىدە تۇرغان ئىنسانىنى ئاخىرى ئۆزىگە ئاشۇ رىزىقلارنى بەرگەن ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىغا تەسىبھ ئېيتىش چاقىرىقىنىڭ ئالدىغا ئىلىپ كىلىدۇ.

<<مۇئمىن بەندىلىرىمگە ئېيتقىنكى،ئۇلار نامازنى ئادا قىلسۇن، ئالدى-ساتتىمۇ، دوستلۇقمۇ بولمايدىغان كۈن(يەنى قىيامەت كۈنى) كىلىشتىن بۇرۇن، بىز ئۇلارغا بەرگەن مال-مۇلۈكتىن يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يۇسۇندا سەدىقە قىلسۇن(31).الله ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتتى، بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى، يامغۇر سۈيى بىلەن سىلەرگە رىزىق قىلىپ نۇرغۇن مېۋىلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى، الله سىلەرگە ئۆز ئەمرى بۇيىچە دېڭىزدا قاتنايدىغان كېمىلەرنى بويسۇندۇرۇپ بەردى، سىلەرگە دەريالارنى بويسۇندۇرۇپ بەردى(32). سىلەرگە ئاي بىلەن كۈننى تەرتىپلىك دەۋر قىلىپ تۇرىدىغان قىلىپ بويسۇندۇرۇپ بەردى، سىلەرگە كېچە بىلەن كۈندۈزنى بويسۇندۇرۇپ بەردى(33). الله سىلەرگە سورىغان نەرسىگىلارنىڭ ھەممىسىنى بەردى، سىلەر اللەنىڭ نېئمىتىنى ساناپ تۈگىتەلمەيسىلەر، كاپىر ئادەم، شەك-شۈبھىسىزكى، زۇلۇم قىلغۇچىدۇر، (اللەنىڭ نېئمەتلىرىگە) كۇفرلىق قىلغۇچىدۇر(34).>>(ئىبراھىم 31~34).

<<چاھارپايلاردا سىلەر ئۈچۈن ھەقىقەتەن بىر ئىبرەت بار. سىلەرنى چاھارپايلارنىڭ قارنىدىكى مايا‌ق-تىزەكتىن ۋە قاندىن ئايرىلىپ چىققان پاكىز ۋە تەملىك سۈت بىلەن سۇغىرىمىز.(66)(سىلەر ئۈچۈن يەنە بۇنداق ئىبرەتمۇ بارکى)خورمىدىن، ئۈزۈمدىن شارابلار ۋە پاكىز يىمەكلىكلەر ياسايسىلەر، ئەقىلنى ئىشلىتىدىغان قەۋم ئۈچۈن بۇنىڭدا ھەقىقەتەن اللەنىڭ بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان دەلىل بار(67). پەرۋەردىگارىنىڭ ھەسەل-ھەرىسىگە ئىلھام بىلەن بىلدۈردى: <تاغلارغا، دەرەخلەرگە ۋە (كىشىلەرنىڭ ھەسەل-ھەرىلىرى ئۈچۈن) ياسىغان ئۆيلىرىگە ئۇۋا تۈزگىن(68). ئاندىن كىيىن تۈرلۈك مېۋىلەر (يەنى گۈل-چېچەكلەر) دىن يىگىن پەرۋەردىگارىڭنىڭ يوللىرىغا ئىتائەتمەنلىك بىلەن كىرگىن>. ئۇنىڭ (يەنى ھەسەل-ھەرىسىنىڭ قارنىدىن ئىنسانلارغا شىپا بولىدىغان خىلمۇ-خىل رەڭلىك ئىچىملىك (يەنى ھەسەل) چىقىدۇ. بۇنىڭدا(اللەنىڭ قۇدرىتىنىڭ چوڭلۇقىنى) پىكىر قىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن ئىبرەت بار(69).>> (نەھل 66~69-)

4-يۈز بىرىۋاتقان ھادىسىلەر

ئىنسانىنىڭ ئەتراپىدا، بولۇپمۇ ئىنسانىنىڭ ئۆزىدە، تۇغۇلغان ۋاختىدىن باشلاپ ئۆلگىچە ھەرخىل ھادىسىلەر يۈز بىرىپ تۇرىدۇ. ئۇ ھادىسىلەرنىڭ بەزىسى كائىناتتىكى ئىشلاردۇر. مەسىلەن:كېچە-كۈندۈز، كېچە-كۈندۈزنىڭ

داۋاملىق نۆۋەتلىشىپ تۇرۇشى، قۇياشنىڭ چىقىشى ۋە ئولتۇرۇشى، ئاينىڭ چىقىشى ۋە ئاي يۈزىنىڭ ئاي بېشىدىن تولۇن ئاي بولغىچە چوڭىيىشى،ئاندىن كىچىكلەپ، ھەتتاكى يوشۇرۇنىشى، بۇلۇت،يامغۇر، چاقماق، گۈلدۈرماما ۋە پەسسللەرنىڭ ئالمىشىشى.

ئۇلارنىڭ بەزىسى ئىنسانلاردا يۈز بېرىدىغان ھادىسىلەردۇر. مەسىلەن؛ تۇغۇلۇش، ئۆلۈش، ساقلىق-ئاجىزلىق، بوۋاقلىق، ياشلىق، قىرانلىق، قېرىلىق، باي-كەمبەغەل ۋە ئەزىز-خار بولۇش.

ھاياتتا يۈز بېرىۋاتقان ھادىسىلەرنىڭ مۇئمنگە بولغان تەسىرى:

مۇئمن بۇ ھادىسىلەرنىڭ قېشىدىن ئۆزىگە پايدىلىق ئىبرەتنى ئالغان ھالەتتە ئۆتىدۇ، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدا ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئىلاھنىڭ ھىكمەتلىك تەدبىرى بار ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ. ئۇ اللە ھادىسىلەرنى ئۆز ئىلمى، ھىكمىتى، ۋە قۇدرىتى بىلەن يۈرگۈزىدۇ. پۈتۈن كائىناتنىڭ ئىشىنى ئورۇنلاشتۇرىدۇ.. شۇڭا، بۇ كەڭ، زور كائىناتتا پەقەت اللە خالىغان ئىشلا بولىدۇ. كائىنات ئىشلىرىنىڭ ھەر-قانىدىقى پەقەت اللە خالىغان شەكىلدە تاماملىنىدۇ.

ھاياتتا يۈز بېرىۋاتقان ھادىسىلەرنىڭ كاپىرغا بولغان تەسىرى:

ئەمما غەپلەتتە قالغۇچى، سىزىمى دۆت بولۇپ كەتكەن ئىنسان كائىنات ھادىسىلىرى، ياكى ئىنسانلار مۇھىتىدا بولۇۋاتقان ھادىسىلەرنىڭ قېشىدىن ئۆز غەپلىتىدىن ئويغانماي ۋە ئۇ ھادىسىلەردىكى، اللەنىڭ بارلىقى ۋە بۇ كائىناتقا پادىشاھلىق قىلىشتا بارلىق ئىشلارنى باشقۇرۇشتا يېگانە ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلىگە دىققەت قىلماي ئۆتۈپ كېتىدۇ. شۇڭا، ئۇ ھادىسىلەر ئۇ ئىنسانىنىڭ يېنىدا يۈز بېرىۋاتسىمۇ، ئۇ ئادەم ئۆز غەپلىتىگە كىرىپ كەتكەن، ھوشىنى تاپمىغان ھالداتۇرىۋىردۇ.

قۇرئان كىلىپ، ئۇ غاپىل ئىنسانىنى ھادىسىلەرنىڭ كەينىدىكى يوشۇرۇن ھەقىقەتتىن خەۋەردار قىلىش ئۈچۈن ئۇنى غەپلىتىدىن قاتتىق سىلكىيدۇ.

شۇنداقلا، اللەنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىنى، ئۆلۈم ۋە ھاياتلىق ھادىسىسىنى ۋە رىزىق بېرىلىش ئەھۋالىنى سۆزلەپ، خۇددى ئىنسان ئۇ ھادىسىلەرگە تۇنجى قېتىم ئۇچراشقاندەك جانلىق ھالەتكە، يېڭى ھالەتكە

كەلتۈردۇ. شۇنداقلا، بولۇۋاتقان ھادىسىلەرنى ئۇنىڭ روھىدىن پەردىنى يوقىتىدىغان مەزمۇنلار ئارقىلىق سۆزلەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىۋاستە سىزنىم ھاياجانلىنىدۇ، تەسىرلىنىدۇ، قەلىب ئويغىنىدۇ ۋە ھىس قىلىدۇ.

<<ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ يارىتىلىشىدا، كىچە بىلەن كۈندۈزنىڭ نۆۋەتلىشىشىدە، كىشىلەرگە پايدىلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ دېڭىزدا ئۈزۈپ يۈرگەن كېمىلەردە، الله بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرگەن، ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرىدىغان يامغۇردا، يەر يۈزىگە تارقىتىۋەتكەن ھايۋانلاردا، شامال يۆلىنىشلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ تۇرىشىدا، ئاسمان-زېمىن ئارىسىدا بويسۇندۇرۇلغان بۇلۇتلاردا، چۈشۈنىدىغان كىشىلەر ئۈچۈن، ئەلۋەتتە(اللەنىڭ بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان)دەلىللەر بار.>>(بەقەرە 164 -)

بۇ بىر ئايەتتە، قۇرئان ئىنسانىنىڭ سىزىمىنى غاپىل ئىنسان ئۇنىڭغا كۆنۈپ ۋە ئادەتلىنىپ قالغانلىقى تۈپەيلىدىن، ئۇنىڭ ماھىيىتىگە دىققەت قىلماستىن ئۆتۈپ كىتىدىغان كائىنات ھادىسىلىرىنىڭ زور بىر تۈركۈمىگە قارىتىدۇ.

لىكىن، غاپىل ئىنسانىنىڭ بۇ كائىنات مۆجىزىلىرىنى كۆرىشى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزلىكىدىن پەيدا بولۇشى مومكىن بولمايدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدا تەدبىر ۋە ھىكمەت بارلىقىنى بىلىشى ئۈچۈن، قۇرئان بۇ دۆتلىشىپ كەتكەن سىزىمنى ئويغۇتىدۇ.

بىز بۇ ئايەتنى ئويلانساق، قۇرئاننىڭ دۆتلىشىپ كەتكەن سىزىمنى ئويغىتىش دىگەن غايىگە بىرلا ۋاقىتتا ئىككى ئۇسۇل بىلەن يېتىدىغانلىقىنى ھىس قىلىمىز:

بىرىنچىسى: زور بىر تۈركۈم ھادىسىلەرنى بىر يەرگە توپلاش.

بۇ يەردە، ئاسمان-زېمىن، كىچە-كۈندۈزنىڭ ئالمىشىشى.(يەنى ئۇ ئىككىسىنىڭ داۋاملىق ئالمىشىپ تۇرۇشى ۋە پەسىللەر جەريانىدا كىچە بىلەن كۈندۈز ئۇزۇنلۇقىنىڭ ئوخشىماسلىقى دىگەن مەنىدە) كېمىنىڭ مېڭىشى. ئاسماندىن چۈشكەن يامغۇر، زېمىندا ئۆسكۈچى ھايۋاتلىق (يەنى ئۆسۈملۈك)، زېمىننىڭ تەرەپلىرىگە چېچىلىپ يۈرگەن ھايۋانلار، شامالنىڭ ئۆزگىرىشى، ئاسمان بىلەن زېمىننىڭ ئوتتۇرىسىدا ئېسىقلىق ھالەتتە تۇرغۇچى بۇلۇتلارنىڭ ئۈزۈپ يۈرۈشى بار. مۇشۇنداق توپلاشنىڭ ئۆزى سىزىمنى ئويغىتىدۇ.

بەزىدە، بۇ سىزىم دۆتلىشىپ قالىدۇ ۋە يەكىكە ھالدا يۈز بىرىۋاتقان ئاشۇ ھادىسىلەرگە دىققەت قىلمايدۇ. ئاشۇ ھادىسىلەرنىڭ ھەر بىرى باشقىلاردىن ئايرىم بىر ۋاقىتتا يۈز بىرىدۇ. لىكىن، ئۇلار مۇشۇنداق بىر يەرگە جۇغلىنىپ، مۇشۇنداق ئارقىمۇ-ئارقا، بىرلىكتە ئوتتۇرىغا قويۇلغان چاغدا

سىزىم چوقۇم ئويغىنىدۇ ۋە ئۇ ھادىسىلەرنى ئۆزۈلدۈرمەي ئويلىنىدۇ. بۇ ھادىسىلەر مۇشۇنداق تىزلىكتە، بىرىنى تولۇق ئويلىنىپ بولالماي تۇرۇپ، يەنە بىرى ئارقا-ئارقىدىن كىلىۋاتقاندا، سىزىم غەپلەتتە قېلىشقا، ياكى ئۇخلاپ قېلىشقا پۇرسەت تاپالمايدۇ.

ئىككىنجىسى: بۇ كائىناتتىكى دائىملىق ھەرىكەتكە سىزىمنى قارىتىش يولى ئارقىلىق، بىۋاستە سىزىمنى بۇ ھادىسىلەرگە باغلاش.

سىزىم ھەرىكەتلەنمەيدىغان مۇقىم كۆرۈنۈشكە ئاسانلا كۆنۈپ قالىدۇ ۋە ئاسانلا دۆتلىشىپ كېتىپ، ئۇ كۆرۈنۈش ئۇنى قوزغىتالمايدىغان بولۇپ قالىدۇ. ئەمما، داۋاملاشقۇچى ھەرىكەتكە قارىتا سىزىمنىڭ دۆتلىشىپ قېلىشى مومكىن بولمايدۇ. سىزىم چوقۇم دىققەت قىلىدۇ ۋە ئويغۇنىدۇ.

بۇ ئايەت ئاسمان-زېمىنىڭ يارىتىلىشى بىلەن باشلىنىدۇ. ئاسمان-زېمىنىڭ يارىتىلىشى ئىنسان كۆزۈپ باقمىغان قەدىمكى ھادىسە. لىكىن، ئىنسان ئاسمان-زېمىنىڭ يارىتىلىشىنىڭ ئۆز كۆزى ئالدىدا نامايەن بولغان تەسىرلىرىنى ئوچۇق كۆرىدۇ. لىكىن، قۇرئانى بايانىنىڭ داۋامى، يارىتىلىش كۆرۈنىشىنى سىزىم ئالدىدا ھەرىكەتسىز ھالدا قويماستىن، بەلكى، ئۇ كۆرۈنۈشنىڭ بۆلەكلىرىنى ھەرىكەتلەندۈرۈش ئارقىلىق كۆرۈنۈشنى ھەرىكەتكە كەلتۈرىدۇ. كىچە-كۈندۈز ئايلىنىپ تۇرىدۇ. كىچە-كۈندۈزنىڭ ئايلىنىش ئارلىقىدىكى ئۇزۇنلۇقى ئوخشىمايدۇ. كىمە دېگىزدا ئىنسانلار پايدىلىنىدىغان يۈك-تاقىلار بىلەن ماڭىدۇ. ئاسماندىن چۈشكەن سۇ ھەرىكەت بىلەن خاراكتېرلىنىدۇ. ئۇ ھەرىكەت زېمىن تەرەپكە چۈشۈش ھەرىكىتىدۇر. لىكىن، ھەرىكەت بۇ يەردە ئاخىرلاشمايدۇ. يامغۇر چۈشۈشتىن ئىلگىرى ئۆلۈك بولغان بۇ زېمىندىن جانلىق ئۆسۈملۈك چىقىدۇ. قۇرئاننىڭ سۆزى <<ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرىدىغان يامغۇردا› › دەپ زېمىننىڭ ئۆلۈك ئىكەنلىكىنى، يامغۇر چۈشكەندىن كېيىن جان كىرىپ ھەرىكەتلەنگەنلىكىنى تەسۋىرلەيدۇ. خۇددى سۇرە ھەجدە مۇنداق دىگىنىدەك:

<<ئى ئىنسانلار! ئەگەر سىلەر قايتا تىرىشتىن شەكلەنسەڭلار (گۇمانىڭلارنىڭ تۈگىشى ئۈچۈن ئەسلىدىكى يارىتىلىشىڭلارغا قاراڭلار)، بىز سىلەرگە (اللەنىڭ قۇدرىتىنى بايان قىلىش ئۈچۈن ئاتاڭلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنى) تۇپراقتىن، ئۇنىڭ ئەۋلادىنى(ئالدى بىلەن) ئابى مەنىدىن، ئاندىن لەختە قاندىن، ئاندىن شەكىلگە كىرگۈزۈلگەن ۋە كىرگۈزۈلمىگەن پارچە گۆشتىن ياراتتۇق. بىز خالىغان ئادەمنى بەچچىدانىدا مۇئەييەن مۇددەتكىچە قالدۇرىمىز. ئاندىن سىلەرنى (ئاناڭلارنىڭ قارنىدىن) بۇۋاقلىق ھالىتىڭلاردا چىقىرىمىز (ئاندىن سىلەرنى ئاستا-ئاستا كۈچ-قۇۋۋەتكە

تولدۇرىمىز)، سىلەر (كامالەت يېشى)قىران ۋاقتىڭلارغا يېتىسىلەر، بەزىلىرىڭلار ياشلىقىڭلاردا ۋاپات بۇلۇپ كېتىسىلەر، بەزىلىرىڭلار ياشلىقىڭلاردا ۋاپات بۇلۇپ كېتىسىلەر، بەزىلىرىڭلار، (ئىلگىرى)بىلگەندىن كېيىن ھېچ نەرسىنى بىلمەس ھالىتىڭلارغا قايتۇرلۇش ئۈچۈن، ناھايىتى قېرىپ كەتكۈچە (ھايات) قالدۇرلىسىلەر، (اللەنىڭ ئۆلگەنلەرنى قايتا تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان يەنە بىر دەلىل شۇكى) سەن زېمىننى قاقاس كۆرىسەن، ئۇنىڭغا بىز يامغۇر ياغدۇرساق، ئۇ جانلىنىدۇ ۋە كۆپىشىدۇ، تۈرلۈك چىرايلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۈندۈرۈپ بېرىدۇ.>>(ھەج5-).

لىكىن، ھەرىكەت بۇ يەردە مۇشۇنداقلا ئاخىرلاشمايدۇ. بەلكى، ئايەت بايانىنى داۋاملاشتۇرۇپ، زېمىن يامغۇر ئارقىلىق ئۈندۈرگەن ئۆسۈملۈكلەرنى يېيىشكە ئالدىراپ كەلگەن ھايۋانلارنى تەسۋىرلەيدۇ. قۇرئاننىڭ ئىبارىسى مۇنداق دەيدۇ: <<يەر يۈزىدە تارقىتىۋەتكەن ھايۋانلاردا>>. تارقىتىش-بىرلا ۋاقىتتا ھەممە تەرەپلەردە ھەرىكەت قىلىشتۇر.

ئاندىن شامالنىڭ بايانى كېلىدۇ. شامال تەبىئىلا ھەرىكەتلىنىدۇ. ئۇ پەقەت كۆرۈنەرلىك قاتتىق ھەرىكەتلەنگەن چاغدىلا شامال دەپ ئاتىلىدۇ. ئاخىرىدا، قۇرئان، ئاسمان-زېمىن ئارىسىدىكى بويسۇندۇرۇلغان، ھەرىكەتلىنىپ تۇرۇدىغان بۇلۇتنى سۆزلەيدۇ. ھەر بىر كائىنات مۇشۇنداق ھەرىكەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، سىزنىم دائىملىق ھەرىكىتى ئىچىدە تۇرۇۋاتقان كائىناتنى كۆرۈپ ئويلىنىدۇ، تەسىرلىنىدۇ ۋە كائىنات بىلەن بىرلىكتە ھەرىكەت قىلىدۇ.

شۇنداقلا، قۇرئاننىڭ سۆزى مۇشۇ داۋاملاشقۇچى ھەرىكەتنى ئوتتۇرغا قويۇش ئارلىقىدا، ئىنسانىنىڭ سىزىمنى ئۇنىڭ قۇدرىتى بۇ ھادىسىلەرنىڭ ھەممىسنى ھەرىكەتلەندۈرىدىغان اللەغا قارىتىدىغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالماڭ.

<< اللە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرگەن، ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرىدىغان يامغۇردا، يەر يۈزىگە تارقىتىۋەتكەن ھايۋاناتلاردا>> اللە دىگەن ئۇلۇغ سۆزنى بىر قېتىم مۇشۇنداق ئاشكارە سۆزلەيدۇ ۋە بۇ سۆزدىن كېيىنكى <تىرىلدۈردى> ۋە <تارقاتتى> دىگەن سۆزدە ئارقىمۇ-ئارقا ئىككى قېتىم اللە دىگەن ئۇلۇغ سۆزگە ئالماش قايتىدۇ. ئاندىن، اللەنىڭ<شامال يۆلىنىشلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ تۇرىشىدا> ۋە <ئاسمان-زېمىن ئارىسىدا بويسۇندۇرۇلغان بۇلۇتلاردا> دىگەن سۆزدە، سىزنىم يەنە ئىككى قېتىم اللە تەرەپكە قارايدۇ. چۈنكى، شامالالرنىڭ يۆلىنىشىنى ئۆزگەرتەلەيدىغان ۋە بۇلۇتلارنى بويسۇندۇرالايدىغان زات اللە ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلغانلىقى ناھايىتى ئىنىق.

بۇ ۋاستىلەر بىلەن، قۇرئان ئىنسانىنىڭ سىزىمىنى كائىنات قۇرۇلمىسىدا ۋە ئىنسانلار ھاياتىدا يۈز بىرىۋاتقان ھادىسىلەرگە ئويغۇتىدۇ.

<<ئېيتقىنكى، <پادىشاھلىقنىڭ ئىگىسى بولغان ئى اللە! خالىغان ئادەمگە پادىشاھلىقنى بېرىسەن، خالىغان ئادەمدىن پادىشاھلىقنى تارتىپ ئالىسەن، خالىغان ئادەمنى ئەزىز قىلىسەن، خالىغان ئادەمنى خار قىلىسەن؛ھەممە ياخشىلىق (نىڭ خەزىنىسى يالغۇز) سىنىڭ قولۇڭدىدۇر.سەن ھەقىقەتەن ھەممىگە قادىرسەن(26). كېچىنى كۈندۈزگە كىرگۈزىسەن، كۈندۈزنى كېچىگە كىرگۈزىسەن، (شۇنىڭ بىلەن، كېچە-كۈندۈزنىڭ ئۇزۇن قىسقا بولۇشى پەسىللەر بويىچە نۆۋەتلىشىپ تۇرىدۇ)؛ جانلىقنى (يەنى تىرىك بولغان ئىنساننى، ھايۋاننى) جانسىزدىن (يەنى جانسىز بولغان ئابىمەنىدىن) چىقىرىسەن، جانسىزنى(يەنى جانسىز بولغان ئابىمەننى) جانلىقتىن (يەنى جانلىق بولغان ئىنساندىن، ھايۋاندىن) چىقىرىسەن؛ ئۆزەڭ خالىغان كىشىگە ھىسابسىز رىزىق بېرىسەن(27)>>. (ئال ئىمران 26-27)

<<اللە شاماللارنى ئەۋەتىپ بۇلۇتنى قوزغايدۇ،ئاندىن ئۇنى ئاسماندا خالىغىنى بويىچە تارقىتىدۇ، (گاھى) تارقاق پارچىلارغا بۆلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن يامغۇرنىڭ بۇلۇتىنىڭ ئارىسىدىن چۈشۈاتقانلىقىنى كۆرىسەن، اللە يامغۇرنى خالىغان بەندىلىرىنىڭ ئۈستىگە ياغدۇرغان چاغدا، ئۇلار دەرھال خۇشال بۇلۇپ كېتىدۇ (48). ھالبۇكى ئۇلار يامغۇر يېغىشتىن بۇرۇن ھەقىقەتەن ئۈمىدسىزلىنىپ كەتكەن ئىدى(49). اللەنىڭ رەھمىتىنىڭ نەتىجىلىرىگە قارىغىنكى، ئۇ زېمىننى ئۆلگەندىن كېيىن قانداق تىرىلدۈرىدۇ، شۈبھىسىزكى، اللە ھەقىقەتەن ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرگۈچىدۇر،اللە ھەممە نەرسىگە قادىردۇر (50). ئەگەر بىز (زىرائەتكە زىيانلىق) شامالنى ئەۋەتسەك، ئۇلار(شامالنىڭ تەسىرىدىن) زىرائەتنىڭ سارغىيىپ كەتكەنلىكىنى كۆرسە، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار (اللەنىڭ ئىلگىرىكى نېئىمەتلىرىگە) كۇفرلىق قىلىدۇ (51). شۈبھىسىزكى، سەن ئۆلۈكلەرگە (سۆزۈڭنى) ئاڭلىتالمايسەن، ئارقىسىغا قاراپ يۈز ئۆرۈگەن گاسلارغىمۇ چاقىرىقىڭنى ئاڭلىتالمايسەن(52). كورلارنىمۇ گۇمراھلىقتىن قۇتقۇزۇپ تۇغرا يولغا سالالمايسەن، سەن پەقەت بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە ئىشىنىدىغانلارغىلا (سۆزۈڭنى) ئاڭلىتالايسەن، ئۇلار مۇسۇلمانلاردۇر (53). اللە سىلەرنى ئاجىز يارىتتى، ئاندىن سىلەرنى ئاجىزلىقتىن كۈچلۈك قىلدى، ئاندىن (سىلەرنى) كۈچلۈكلىكتىن ئاجىز قىلدى ۋە سىلەرگە قېرىلىقنى يەتكۈزدى، اللە نىمىنى خالىسا شۇنى يارىتىدۇ، ئۇ ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىگە قادىردۇر(54).>> (رۇم48~54)

5-اللەنىڭ غەيبىنى بىلىشى.

ئىنسان دائىم غەيبىنى بىلىشكە قىزىقىدۇ.ئەتە ۋە كەلگۈسىدە نېمە ھادىسىلەرنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلىشنى ياخشى كۆرىدۇ.

بۇ غەيىب مەيلى، ئىنسان ئۇنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن تىرىشىدىغان ئارزۇ بولسۇن، ياكى ئىنسان ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشنى ياخشى كۆرىدىغان دەرت-ئەلەم بولسۇن، ياكى كۆپەيتىشنى ياخشى كۆرىدىغان بايلىق بولسۇن، ياكى ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشنى ياخشى كۆرىدىغان يامانلىق بولسۇن، غەيبىنى ھەرقانداق شەكىلدە بىلىشكە دائىم تەلپۈنىدۇ. شۇنداق بولسىمۇ قادىر بولالمايدۇ. بەزى ۋاقىتلاردا كۆرگەن چۈشىنىڭ تەبىرىگە مۇراجىئەت قىلىدۇ. چۈش بىلىنمەيدىغان غەيبىنىڭ بىر تەرىپىنىلا ئېچىپ بېرىشى مۇمكىن. بەزىدە بىلىنمەيدىغان ئىشلارنى ئايدىڭلاشتۇرۇشقا ئۇرۇنۇپ ئۆزىنىڭ ئىچكى ھېس-تۇيغۇلىرىغا ئاساسلىنىدۇ. بەزىدە-ئۆزىنىڭ ئىمانى ۋە دىنى ئۇنى ساقلاپ قالالمىغان چاغدا-پالچىلارنىڭ ئېغىزىدىن مۇشۇ غەيىب ھەققىدە ئازراق بىر نەرسىگە ئېرىشىشكە تىرىشىپ، پالچىلارغا مۇراجىئەت قىلىدۇ.

لېكىن، ئىنسان ئۆزىنىڭ ھەرقانچە قىلسىمۇ، غەيبىنى بىلىشتىن ئاجىز كېلىدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ بۇ يولدىكى بارلىق ئۇرۇنۇشلىرى گۇمان، ئاساسى يوق پەرەز ئىكەنلىكىنى، بەلكى ئۇنىڭ بەزىسى چەكلەنگەن ئالدامچىلىق ئىكەنلىكىنى. ئۇلۇغ شەرىئەت ئۇنىڭ بىلەن مۇئامىلە قىلغۇچىنى ۋە ئۇنىڭغا ئىشەنگۈچىنى قاتتىق قورقۇتۇپ كەلگەنلىكىنى بىلدۇ.

مۇشۇنىڭغا بىنائەن، ئىنسانىنىڭ غەيبىنى بىلىدىغان اللەنىڭ قۇدرىتىگە ئىشىنىشى زۆرۈر بولىدۇ. چۈنكى، اللە ئاسمان-زېمىندىكى بارلىق نەرسىلەرنى، ئۆتمۈشتە يۈز بەرگەن، ھازىر ۋە كەلگۈسىدە يۈز بېرىدىغان نەرسىلەرنى بىلگۈچىدۇر.

چۈنكى، اللە ھادىسىلەرنى پەيدا قىلغۇچى ۋە ئۆتمۈشتىكى، ھازىرقى ۋە كەلگۈسىدىكى ھادىسىلەرنى يۈرگۈزگۈچىدۇر. دېمەك، ئۇ ھادىسىلەر بارلىق تەپسىلاتى بىلەن اللەغا مەلۇمدۇر، ئۇنىڭ ھۇزۇرىدا ھازىردۇر، يوقاپ كەتمەيدۇ.

لېكىن، ئىنسان بەزىدە دۆتلىشىپ قالىدۇ ۋە ئۇنتۇپ قالىدۇ.

شۇ چاغدا، قۇرئان ئىنسانىنى ئۆز دۆتلۈكىدىن ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ، ئۇنىڭغا ئۇنىڭ سىزىمىنى سىلكىيدىغان ۋە ئۇ تەسىرلىنىشتىن قېچىشقا قادىر بولالمايدىغان ئۇسۇل بىلەن ئۆزىنىڭ غەپلەتتە ئىكەنلىكىنى ئەسلىتىدۇ.

<<ھەربىر (ھاملىدار)ئايالنىڭ قورسىقىدىكىنى اللە بىلىدۇ(يەنى ئۇغۇلمۇ-قىزمۇ، بىرمۇ-كۆپمۇ، چوڭمۇ-كىچىكمۇ، چىرايلىقمۇ-سەتمۇ، بەختلىكمۇ-بەختسىزمۇ، ئۆمرى ئۇزۇنمۇ-قىسقىمۇ-ھەممىسىنى اللە بىلىدۇ). بەچچىدانلارنىڭ كىچىكلەپ كەتكەنلىكىنى ياكى يوغىناپ كەتكەنلىكىنىمۇ (يەنى بالىنىڭ مۇددىتى توشماي تۇغۇلىدىغانلىقىنى ياكى مۇددىتى ئېشىپ كېتىپ تۇغۇلىدىغانلىقىنى)(اللە)بىلىدۇ.اللەنىڭ دەرگاھىدا ھەممە نەرسە ئۆلچەملىكتۇر(8). اللە مەخپى ۋە ئاشكارا ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن بۈيۈكتۇر، ھەممىدىن ئۈستۈندۇر (10). سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن يۇشۇرۇن سۆز قىلغان، ئاشكارا سۆز قىلغان، كېچىسى يۇشۇرۇنغان، كۈندۈزى ئاشكارا يۈرگەنلەرنىڭ ھەممىسى (اللە ئۈچۈن ئېيتقاندا) ئوخشاشتۇر(يەنى اللە ھەممىنى بىلىپ تۇرىدۇ). ھەربىر ئادەمنىڭ ئالدى-كەينىدە اللەنىڭ ئەمرى بويىچە ئۇنى قوغدايدىغان نۆۋەتچى پەرىشتىلەر بار. ھەرقانداق بىر قەۋم ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمىگىچە(يەنى اللەنىڭ بەرگەن نېئمەتلىرىگە تۇزكورلۇق قىلىپ گۇناھلارغا چۆممىگىچە)اللە ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمەيدۇ (يەنى اللە ئۇلارغا بەرگەن نېئمەت، خاتىرجەملىك ۋە ئىززەت ھۈرمەتنى ئېلىپ تاشلىمايدۇ)، اللە بىرەر قەۋمنى ھالاك قىلماقچى (ياكى ئازابلىماقچى) بولسا، ئۇنىڭغا قارشى تۇرغىلى بولمايدۇ، ئۇلارغا ئازابنى دەپئى قىلىدىغان اللەدىن باشقا ئىگىمۇ بولمايدۇ(11).>>(رەئىد8~11)

سىز بايانىنىڭ داۋامىدا كەلگەن تۇنجى ئايەتنى ئويلىنىڭ. سىز ئۇنىڭ باسقۇچلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلدىڭىزمۇ؟

ئۆزىڭىزنى قايتىدىن ياخشى تەكشۈرۈڭ ۋە بۇ ئىشنى ئىنىقلاڭ.

ياق! سىز ئۇنىڭ ھەممە باسقۇچلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلالمىدىڭىز، ئەڭ كۈچلۈك گۇمان شۇكى، سىز ھەرگىز تەسەۋۋۇر قىلالمايسىز.

<<ھەر بىر (ھاملىدار) ئايالنىڭ قورسىقىدىكىنى>>①دىگەن سۆزنى تەسەۋۋۇر قىلدىڭىزمۇ؟بايانىنىڭ داۋامى قايسى بىر چىشى نەرسە ئىكەنلىكىنى

---

① قۇرئاننىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسىدە ‹ھەربىر (ھاملىدار) ئايالنىڭ› دەپ تەرجىمە قىلىنغان بولسىمۇ،لىكىن،ئايەتنىڭ ئەسلى تېكىستىدە ‹ھەربىر ھاملىدارچىشىنىڭ› دىگەن مەنىدە ئىدى. شۇڭا، ئاپتۇر بۇ يەردە ئايەتنىڭ ئەرەبچە تېكىستىنى ئاساس قىلغان. بۇ سۆزلۈمدىن ھەرگىز ئۇيغۇرچىغا خاتا تەرجىمە قىلىنغان دىگەنلىك چىقمايدۇ، چۈنكى ئىنسانلارنىڭ چىشسى بولغان ئايالمۇ شۇنىڭ ئىچىگە كىرىپ كىتىدۇ. بۇ يەردە ئەسكەرتىپ قويۇش كىرەككى، قۇرئاننىڭ ھەرقانداق تىلدىكى تەرجىمىسى قۇرئاننىڭ ئۆزى ئەمەس. مەزمۇنىدۇر. چۈنكى، ئۇ قۇرئاننىڭ ئەسلى مەناسىنى پۈتۈنلەي ئەكىس ئەتتۈرۈپ بىرەلمەيدۇ. بۇ بارلىق ئالىملارنىڭ ئورتاق پىكرىدۇر. ـــــ تەرجىماندىن.

ئىنىق دىمىدى. بۇ سۆز ئايالالارنى، ھايۋانلىقنىڭ چىشلىرىنى، قۇشلارنىڭ چىشلىرىنى، دېڭىزدىكى بىلىقلارنىڭ چىشلىرىنى، ھاشارەت ۋە ياۋايى ھايۋانلارنىڭ چىشلىرىنى ئۆز قېتىغا ئالىدۇ.

شۇنداق بولسىمۇ، بايانلىقنىڭ داۋامى مەخسۇس ئىنسانلىقنىڭ چىشلىرىنى يەنى ئايالالارنى سۆزلىدى دەپ پەرەز قىلىپ باقايلى! بۇ ئىشنى تەسەۋۋۇر قىلدىڭىزمۇ؟ زېمىن يۈزىدىكى ئايالالاردىن قانچە ئايالنى تەسەۋۋۇر قىلدىڭىز؟ ئۇلارنى ساناشقا قادىر بولالامسىز؟

پەرەز قىلىپ بېقىڭ؟ سىزگە بىرىلگەن بارلىق ۋاستىلەرنى ئىشلىتىش ئارقىلىق زېمىندىكى ھەممە قىتئەلەردە، تۈزلەڭلىكلەردە، تاغلاردا، ۋادىلاردا، ئورمانلىقلاردا، غار-ئۆڭكۈرلەردە، قەسرلەردە، ئۆيلەردە، كەپە-چېدىرلاردا ۋە يىراق چۆل-جەزىرلەردە ۋە ئىمارەتلىك شەھەرلەردىكى قانچە ئايالنى ساناشقا قادىر بولالايسىز؟

سىز نېمىنى سانىدىڭىز؟ سانىغىنىڭىز بۈگۈن سىز ئۇنىڭ قاتارىدا ياشاۋاتقان بىر دەۋىر كىشىلىرى ئىچىدىكى تىرىك ئايالالارنىڭ سانىمۇ؟ ئىنسان يارىتىلغاندىن باشلاپ ئاشۇ دەۋرگىچە ياشىغان بارلىق ئايالالارنىچۇ؟ بۇنداق كېيىنكى، اللەدىن باشقىسى بىلمەيدىغان زامانغىچە ياشايدىغان بارلىق ئايالالارنىچۇ؟

اللەدىن باشقا كىشى ئۇ ئايالالارنى ساناشقا قادىر بولالامدۇ؟

مانا بۇ، سىز تۇنجى قېتىمدا ئۇنىڭ سانىنى تولۇق بىلىپ بولدۇم دەپ تەسەۋۋۇر قىلغان چوڭ ئىشلاردىن بىر باسقۇچ.

بىز خىيالىمىزنى <<ھەربىر (ھاملىدار) ئايالنىڭ قورسىقىدىكىنى اللە بىلىدۇ>> دېگەن كېيىنكى باسقۇچقا يۆتكەپ باقايلى!

ئايالنىڭ ھەربىرى قورسىقىدا ھامىلە كۆتىرەيدۇ. سىز خىيالىڭىزدا اللەنىڭ ئىلمى ئۇنى قورشاپ تۇرغان نەرسىنىڭ قايسى نەرسە ئىكەنلىكىنى بىلىش ئۈچۈن بۇ ئىشنى ئويلىنىپ باقتىڭىزمۇ؟

خىيالىڭىزدا ھامىلىلەرنىڭ ھەربىرى ھەققىدە سىز بىلىدىغان مەلۇماتنىڭ تۈرلىرىنى ئويلىنىپ باقتىڭىزمۇ؟

ئوغۇلمۇ-قىزمۇ؟ ئۇنىڭ تىرىسىنىڭ رەڭگى قانداق؟ ئاقمۇ-قارىمۇ؟ قىزىلمۇ-سېرىقمۇ؟ ئۇنىڭ سىرتقى شەكلى قانداق؟ چىرايى قانداق؟ بۇرنى

قانداق؟ ئېغىزى قانداق؟ ئىككى كۆزى قانداق؟ ئىككى كۆزىنىڭ رەڭگى قانداق؟ چېچىنىڭ رەڭگى قانداق؟ چىرايى چىرايلىقمۇ ياكى سەتمۇ؟ ئىگىزلىكى قانداق؟ بەدەن شەكلى قانداق؟ ئۇ چوڭىيىش باسقۇچلىرىدىن قايسى باسقۇچتا؟ ئىسپىرمىمۇ؟لەختە قانمۇ، ياكى بىر پارچە گۆشمۇ؟.....ياكى... ياكى....؟

مەلۇماتنىڭ تۈرلىرى مۇشۇ چەكتە ئاخرلاشتىمۇ؟ ياق! تېخى ئاخىرلاشمىدى.

خىيالىڭىز بۇ مەلۇماتلارنى تەكشۈرۈشتىن ۋە ھەر بىر ئايال كۆتۈرگەن ھامىلىنىڭ مەلۇماتلىرىنى ساناپ بولۇشتىن ئاجىز كەلگەن ھالدا توختايدۇ. ئاشۇنداق بولسىمۇ، اللەنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئومۇمى ئىلمى بۇ چەكتە توختىمايدۇ. بەلكى، اللەنىڭ ئىلمى سىز تۇنجى قېتىمدا ئۇنىڭغا نەزىرىڭىزنى سالمايدىغان باشقا ئاخباراتلارنىمۇ ئۆز-ئىچىگە ئالىدۇ.

بۇ ھامىلىنىڭ تۇغۇلغان چاغدىكى ئىسمى نىمە؟ مەخلۇقاتلار پەيدا بولغاندىن باشلاپ قىيامەت كۈنىگىچە بولغان ھەربىر ئايال كۆتۈرگەن ھامىلىنىڭ ھەربىرىنىڭ ئىسمى نىمە؟

زىمىندا ئۆتكۈزىدىغان ئۆمرى قانچىلىك؟ تىرىك تۇغۇلامدۇ؟ ئۆلۈك تۇغۇلامدۇ؟ ئەگەر تىرىك بولسا قانچىلىك ياشايدۇ؟

<<ئۆلگەن زىمىننى تىرىلدۈرىدىغان يامغۇردا› › دەپ زىمىننىڭ ئۇلۇك ئىكەنلىكىنى،يامغۇر چۈشكەندىن كېيىن ھايات‌لىق بىلەن ھەرىكەتكە كەلگەنلىكىنى تەسۋىرلەيدۇ. خۇددى سۈرە ھەجدە مۇنداق دىگىنىدەك:

<<ئى ئىنسانلار! ئەگەر سىلەر قايتا تىرىشتىن شەكلەنسىزلار (گۇمانىڭلارنىڭ تۈگىشى ئۈچۈن ئەسلىدىكى يارىتىلىشىڭلارغا قاراڭلار)، بىز سىلەرگە (اللەنىڭ قۇدرىتىنى بايان قىلىش ئۈچۈن ئاتاڭلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنى) تۇپراقتىن، ئۇنىڭ ئەۋلادىنى (ئالدى بىلەن) ئابى مەنىدىن، ئاندىن لەختە قاندىن، ئاندىن شەكىلگە كىرگۈزۈلگەن ۋە كىرگۈزۈلمىگەن پارچە گۆشتىن ياراتتۇق. بىز خالىغان ئادەمنى بەچچىدانىدا مۇئەييەن مۇددەتكىچە قالدۇرىمىز.ئاندىن سىلەرنى (ئاناڭلارنىڭ قارنىدىن) بۇۋاقلىق ھالىتىڭلاردا چىقىرىمىز (ئاندىن سىلەرنى ئاستا-ئاستا كۈچ-قۇۋۋەتكە تولدۇرىمىز)، سىلەر (كامالەت يېشى)قىران ۋاقتىڭلارغا يىتىسىلەر، بەزىلىرىڭلار ياشلىقىڭلاردا ۋاپات بۇلۇپ كىتىسىلەر، بەزىلىرىڭلار ياشلىقىڭلاردا ۋاپات بۇلۇپ كىتىسىلەر، بەزىلىرىڭلار، (ئىلگىرى)بىلگەندىن كېيىن ھېچ نەرسىنى بىلمەس ھالىتىڭلارغا قايتۇرۇلۇش ئۈچۈن، ناھايىتى قېرىپ كەتكۈچە (ھايات) قالدۇرۇلسىلەر، (اللەنىڭ ئۆلگەنلەرنى قايتا تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئىكەنلىكىنى

كۆرسىتىدىغان يەنە بىر دەلىل شۇكى) سەن زېمىننى قاقاس كۆرسەن، ئۇنىڭغا بىز يامغۇر ياغدۇرساق، ئۇ جانلىنىدۇ ۋە كۆپىشىدۇ، تۈرلۈك چىرايلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۈندۈرۈپ بېرىدۇ.>>(ھەج5-)

ئۇنىڭ ئەقلى دەرىجىسى نېمە؟ ئۆزلەشتۈرىدىغان خىسلەتلەر نېمە؟ ياخشىمۇ-ياماننمۇ؟ سىخىيمۇ-بېخىلمۇ؟ باتۇرمۇ-قورقۇنچاقمۇ؟ زېمىندا ئۇنىڭغا بەلگىلەنگەن تەقدىر نېمە؟ ھاياتىدا بولۇپ ئۆتىدىغان ھادىسىلەر نېمە؟

ئاخىردا بەختلىكمۇ-بەختسىزمۇ؟دۇزاخ ئىگىلىرىدىنمۇ ياكى نىئىمەتلىك جەننەت ئىگىلىرىدىنمۇ؟①

بۇ بولسا اللەنىڭ ھەر بىر ئايال كۆتۈرگەن بارلىق ھامىلىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى ئىلمى ئۆز ئىچىگە ئالغان مەلۇماتلارنىڭ بىر قىسمىدۇر. بۇنىڭدىن باشقا مەلۇماتلار ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، اللەدىن باشقا ھېچ كىم ئۇلارنى بىلمەيدۇ.

ئەمدى، سىز بۇ ئىشنى ئۆز ھەقىقىتى بويىچە تەسەۋۋۇر قىلدىڭىزمۇ؟

<<ھەربىر ھامىلدار ئايالنىڭ قورسىقىدىكىنى اللە ئوبدان بىلىدۇ>> دېگەن ئايەت سۆزلەيدىغان بۇ ھەقىقەتنىڭ باسقۇچلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلدىڭىزمۇ؟

<<بەچچىدانلارنىڭ كىچىكلەپ كەتكەنلىكىنى ياكى يوغىناپ كەتكەنلىكىنىمۇ (يەنى بالىنىڭ مۇددىتى توشماي تۇغۇلدىغانلىقىنى ياكى مۇددىتى ئېشىپ كېتىپ تۇغۇلدىغانلىقىنى) (اللە)بىلىدۇ.>> اللە بەچچىدانلارنىڭ ھامىلدار بولۇش ئارقىلىق چوڭايغانلىقىنى ۋە تۇغۇش ئارقىلىق كىچىكلىگەنلىكىنى بىلىدۇ.

خىيالىڭىزنى يەنە بىر قېتىم قايتۇرۇپ، ھەر بىر ئايالنى ئويلاپ بېقىڭ؟

قورساق كۆتۈرۈپ ھامىلىنى تۇغۇپ بولغۇچە بولغان ھامىلدارلىق باسقۇچلىرىنىڭ ھەممىسىنى، ئاشۇنىڭ ھەربىر ئايالدا ئالاھىدە تەكرارلىنىشىنى ۋە ئۇنىڭ پۈتۈن يەر شارىدا، يەر-شارىدىكى بارلىق ئاياللاردا تەكرارلىنىشىنى اللەنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ئىلمى قورشاپ تۇرىدىغانلىقىنى پەقەت

① ئابدۇللائىبنى مەسئۇدتىن رىۋايەت قىلىنىدى: ئۇ مۇنداق دېدى. بىزگە راسچىل ۋە راسچىل ئىكەنلىكى ئىسپاتلانغان رەسۇلۇللا مۇنداق سۆزلەپ بەردى. ھەر بىرىڭلار ئانىسىنىڭ قورسىقىدا 40 كۈن تۇرغۇزىلىدۇ. ئاندىن شۇنىڭدەك، لەختە قان ھالىتىدە 40كۈن تۇرىدۇ. ئاندىن شۇنىڭدەك بىر چىشلەم گۆش ھالىتىدە 40كۈن تۇرىدۇ. ئاندىن اللە ئۇنىڭغا بىر پەرىشتىنى ئەۋەتىپ ئۇنىڭغا جان كىرگۈزىدۇ ۋە ئۇ پەرىشتەگە تۆت سۆزگە بۇيرۇق بېرىلىدۇ. ئۇنىڭ رىزقى، ئەجىلى، ئەملى، بەختسىز ياكى بەختلىك ئىكەنلىكى يېزىلىدۇ. (مۇسلىم رىۋايەت قىلغان).

تەسەۋۋۇر قىلىشقىلا ئۇرۇنۇپ بېقىڭ؟ <<اللەنىڭ دەرگاھىدا ھەرقانداق نەرسە ئۆلچەملىكتۇر>>. سىز يەنە بىر قېتىم، اللەنىڭ دەرگاھىدا <ھەرقانداق نەرسە> ئۆلچەملىك بولۇشنىڭ باسقۇچلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلدىڭىزمۇ؟

<ھەربىر ئايالنىڭ قورسىقىدىكى>دىگەن سۆزدىكى ھەر بىر ئايالنى ئويلىنىپ نىرۋېڭىز چارچاپ، قېينىلىپ كەتكەن ئىدى. ئۇنداقتا، سىزنىڭ نىرۋىڭىز <ھەرقانداق نەرسىنى> ئويلىماقچى بولسا قانداق بولار ھە؟

سىز مەن شۇنداق قىلالايمەن دەپ ئويلامسىز؟ مەن پۈتۈن زېمىنىدىكى كىشىلەر بىلەن بىرلىكتە شۇنداق قىلالايمەن دەپ ئويلامسىز؟ شۇنداق بولسىمۇ، اللەنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى ئىلمى <<ھەرقانداق نەرسىنى >> بىلىدۇ. مۇشۇلا ئەمەس، بەلكى، اللە ھەرقانداق نەرسىنى يارىتىدۇ، شۇنداقلا ئۆلچەملىك يارىتىدۇ.

مەيلى، بۇ يەردىكى مىقدارنىڭ مەنىسى اللە ھەرقانداق نەرسىنى ئۇنىڭ بىلەن ياراتقان ئۆلچەم بولسۇن، ياكى ھەرقانداق نەرسىگە بەلگىلىگەن تەقدىر بولسۇن، ئىنسان خىيالى ئۇنى ستاتىستىكا قىلىش، تولۇق بىلىش تۈگۈل، كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشتىنمۇ ئاجىز كىلىدۇ.

<<اللە مەخپىي ۋە ئاشكارا ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلگۈچىدۇ، ھەممىدىن بۈيۈكتۇر، ھەممىدىن ئۇستۇندۇر>>.

سىز اللەنىڭ غەيبىي ئىلمىدىن بىرلا تەرەپنى كۆردىڭىز، نىرۋىڭىز غەيبىنى ئىز قوغلاپ تەكشۈرۈشكە ۋە ھېسابلاشقا قادىر بولالمىدى. ئاشكارا-مەخپىي ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىشكە ۋە ھېسابلاشقا قانداقمۇ قادىر بولالىسۇن؟

ئىنسانلار مەخپىي سۆز قىلغان چاغدا، بەزىدە ـــ غەپلەت ئىچىدە تۇرۇپ ـــ ئۇ سۆز اللەقا مەخپىي قالىدۇ دەپ تەسەۋۋۇر قىلىدۇ.

ئىنسانلار قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى ۋە مەخپىي ئىشلىرىنى ئىنسانلارنىڭ كۆزىدىن مەخپىي تۇتقان چاغدا، ئۇلار بۇ سىرلار ئىنسانلارغا مەخپىي قالغاندەك، اللەقمۇ مەخپىي قالىدۇ دەپ ئويلايدۇ. لىكىن، اللەنىڭ بىلىمى بارلىق غەيىپنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. اللەنىڭ بىلىمى سۆزنىنى ئاستا قىلغۇچى بىلەن ئۇنلۇك قىلغۇچىگە نىسبەتەن باپباراۋەردۇر.

<<ھەربىر ئادەمنىڭ ئالدى-كەينىدە اللەنىڭ ئەمرى بويىچە ئۇنى قوغدايدىغان نۆۋەتچى پەرىشتىلەر بار.>> ھەقىقەتەن، ئىنسان ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسىنى كۆزىتىپ تۇرىدىغان ۋە خاتىرلەيدىغان پەرىشتىلەر بار.

<<اللەنىڭ ئەمرى بويىچە>> يەنى اللەنىڭ ئەمرى بىلەن. نەدىمۇ ئىنسان ئەمەللىرىدىن بىرەر نەرسە اللەنىڭ ئىلمىدىن ئايرىلىپ قالسۇن!

<<غەيبىنىڭ خەزىنىلىرى اللەنىڭ دەرگاھىدىدۇر، ئۇنى پەقەتلا اللە بىلىدۇ، قۇرۇقلۇقتىكى، دېڭىزدىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى اللە بىلىدۇ، (دەرەختىن) تۆكۈلگەن ياپراقتىن اللە بىلمەيدىغان بىرەرسىمۇ يوق، مەيلى قاراڭغۇ يەر ئاستىدىكى بىرەر دانە ئۇرۇق بولسۇن، مەيلى ھۆل ياكى قۇرۇق نەرسىلەر بولسۇن، ھەممىسى (اللەقا مەلۇم بولۇپ) لەۋھىلمەھپۇزدا يېزىقلىقتۇر.>> (ئەنئام 59-)

<< قىيامەت(نىڭ بولىدىغان ۋاقتى)توغۇرىسىدىكى بىلىم ھەقىقەتەن اللەنىڭ دەرگاھىدىدۇر. اللە يامغۇرنى(ئۆزى بەلگىلىگەن ۋاقىتتا ۋە ئۆزى بەلگىلىگەن جايغا) ياغدۇرىدۇ،بەچچىداندىكىلەرنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى(يەنى ئوغۇلمۇ، قىزمۇ، بىجىرىممۇ، كەمتۈكمۇ، بەختلىكمۇ، بەختسىزمۇ) اللە بىلىدۇ، ھېچ ئادەم ئەتە نىمىلەرنى قىلىدىغانلىقىنى (يەنى ئۇنىڭغا نېمە ئىش بولىدىغانلىقىنى، ياخشى-يامان ئىشلاردىن نېمىلەرنى قىلىدىغانلىقىنى) بىلمەيدۇ،ھېچ ئادەم ئۆزىنىڭ قەيەردە ئۆلىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ، اللە ھەقىقەتەن(پۈتۈن ئىشلارنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر،(شەيئىلەرنىڭ ئىچكى ۋە تاشقى تەرەپلىرىدىن) تۇلۇق خەۋەردارىدۇر.>>(لوقمان34-)

ئەقلى دەلىل

ئىنساننىڭ بۇۋاستە سىزىمىنى ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىگە ئويغۇتۇش ئۈچۈن ئىنساننىڭ بۇۋاستە سىزىمىگە خىتاب قىلغانىدەك، ئىنسان ئەقلىنىڭ پىكىر قىلىشى، ئويلىنىشى ۋە اللەنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىنىڭ ئەھمىيىتىنى بىلىشى ئۈچۈن،قۇرئان ئۇنىڭ ئەقلىگە اللەنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىگە قارىغىن، دەپ خىتاب قىلىدۇ.

ئەقلىنىڭ پىكىر قىلىشى ۋە ئويلىنىشى ئۈچۈن ئەقىلدە پەيدا بولىدىغان سۇئاللاردىن ئۇلگىلەرنى كۆرۈڭ.

بۇ زور كائىناتنىڭ ياراتقۇچىسىز پەيدا بولۇشى مومكىن بولامدۇ؟

بۇ چوڭ كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى ھەممىگە قادىر، ھەممىنى بىلگۈچى ۋە ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئىلاھتىن باشقا ئىلاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى مومكىن بولامدۇ؟

بۇ ئىلاھنىڭ پادىشاھلىقتا، ياكى ئورۇنلاشتۇرۇشتا شېرىكى بولۇشى مومكىن بولامدۇ؟

كائىناتنىڭ ئىچىگەتارقىتىلغان قۇدرەت مۆجىزىلىرى بۇ ئىلاھنىڭ يارىتىش، ئورۇنلاشتۇرۇش، رىزىق بېرىش، تىرىلدۈرۈش، ئۆلتۈرۈش، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرۈش ۋە جازالاش ئىشلىرىنىڭ بىرەرسىدىن ئاجىز كىلىشى مومكىن ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلامدۇ؟

ئاشۇنىڭ ھەممىسى يۇقىرىدا قۇرئان ئۇ ھەقتە بىۋاستە سىزىمگە خىتاب قىلغان ئىشلاردۇر. لىكىن، قۇرئان ئىنسانىنىڭ بىۋاستە سىزىمگە ۋە ئەقلىگە يەنى پۈتۈن ۋۇجۇدىغا خىتاب قىلىدۇ.

قۇرئان بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىۋاستە سىزىمگە ئۇ ئاخىرى قايىل بولىدىغان ۋە ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى بىلىدىغان دەرىجىدە تەسىرلىك ئوتتۇرىغا قويىدۇ.

قۇرئان شۇنىڭدەك، ئۇلارنى ئەقلىگە كۆرسىتىپ، ئەقىل بىلەن مۇنازىرلىشىدۇ ۋە ئەقلىنى ئاخىرى دەل شۇ غايىگە يەنى ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى بىلىش، ئاندىن شېرىك كەلتۈرمەستىن يالغۇز بىر اللەغا ئىمان ئېيتىشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى بىلىشكە ئېلىپ بارىدىغان، لوگىكىغا ئۇيغۇن، ساغلام پىكىر قىلىشقا ئويغىتىدۇ.

ئەقلىگە خىتاپ قىلىدىغان ۋە ئەقلىنى ئويلىنىشقا ۋە پىكىر قىلىشقا چاقىرىدىغان ئايەتلەر قورئاندا ئىنتايىن كۆپ. بىز ئۇنىڭدىن بىر ئۆلگىنى سۆزلەش بىلەن كۇپايىلىنىمىز.

<<زېمىندا ۋە ئۆزىڭلاردا اللەغا چىن ئىتىقاد قىلىدىغانلار ئۈچۈن (اللەنىڭ قۇدرىتىنى ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان)نۇرغۇن ئالامەتلەر بار، (بۇنى) كۆرمەمسىلەر(20ـ21).>>(زارىيات 20ـ21)

ئەگەر، ئىنسان يەرشارىغا ۋە ئۆزىگە چېچىۋىتىلگەن مۆجىزىلەرنى ئۆز ئەقلى بىلەن ئويلانسا، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ ھەربىرى ياراتقۇچىنىڭ مەۋجۇتلىقىغا ۋە ياراتقۇچىنىڭ چەكسىز مۆجىزىۋى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان بۇ مۆجىزىلەرنىڭ ھەربىرىدىن ھەيران قالاتتى ۋە ھۇدۇقۇپ كىتەتتى.

زېمىن بۇ كائىناتقا توشۇپ كەتكەن چوڭ ئاسمان جىسىملىرىغا نىسبەتەن كىچىك جىسىم. زېمىن گويا كى چىكىگە كۆز يەتمەيدىغان كەڭرى چۆللۈكتىكى بىر دانە قۇم دانىچىسىگە ئوخشاش بولۇشتىن ھالقىپ كىتەلمەيدۇ.

شۇنداق بولسىمۇ، زېمىندا اللەنىڭ خىيال ئۇنى ساناپ بولۇش ئۇياقتا تۇرسۇن، كۆزىتىشتىنمۇ ئاجىز كىلىدىغان مۆجىزىلىرى بار ۋە اللە زېمىنغا ئورۇنلاشتۇرغان ئەقىللەر ھاڭـتاڭ قالىدىغان خوسۇسىيەتلەر بار.

ھازىرغىچە بىزنىڭ بىلىشىمىزچە، اللە ئاسمان جىسىملىرىدىن پەقەت زېمىنغىلا ھايات كەچۈرۈش خۇسۇسىيىتى ھازىرلاپ بەردى، ئۇنىڭ ئۈستىدە ھاياتلىقنىڭ مەۋجۇت بولۇشى ۋە داۋاملىشىشى مومكىن بولىدىغان شارائىتلارنى پەيدا قىلدى.

زېمىننىڭ مەركىزى قىسمى زېمىننىڭ تارتىش كۈچىنىڭ بۇزۇلماس ھاۋا قاتلىمى ئارقىلىق زېمىن ئەتراپىنى قوغدىشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىنچىكىلىك بىلەن ئۆلچەنگەندۇر.

بۇ قاتلامدا جانلىق مەۋجۇداتنىڭ نەپەسلىنىشىگە لازىم بولغان ئوكسىگىن مەۋجۇت. ئۇ جانلىقلارنىڭ نەپەسلىنىشىگە مۇۋاپىق ئۆلچەمدە تۇرىدۇ. چۈنكى، ئارتۇق ۋە كەملىكنىڭ ھەر ئىككىلىسى بۇ جانلىقلارغا زىيانلىق. زېمىننىڭ ئىسسىقلىقى جانلىق مەۋجۇداتلار بەرداشلىق بېرەلەيدىغان ۋە ئىسسىقنىڭ كۈچلۈكلىكىدىن، ياكى ئاجىزلىقىدىن ئۆلۈپ قالمايدىغان شەكىلدە ئىلاھى ھىساب بىلەن ئىنچىكە توغۇرلانغاندۇر.زېمىندىكى ئوزۇقلۇقلار كائىنات بىلەن ئۇنىڭ ئۇزۇقلۇقى ئوتتۇرىسىدىكى ئىنچىكە تەڭپۇڭلۇق ئارقىلىق ئاشۇ جانلىقلارنىڭ غىزالىنىش ئېھتىياجىغا تولۇق يېتىدىغان دەرىجىدە توغرىلانغاندۇر.

<<يەر يۈزىنى يېيىپ كەتكۈچى قىلدۇق،تاغلارنى ئورناتتۇق،يەر يۈزىدە ھەرخىل تەكشى ئۆلچەملىك ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈردۇق.>> (ھىجر19ـ)

<<ئەھلى زېمىننىڭ رىزىقىنى بەلگىلىدى› . (فۇسسىلەت10ـ)

جانلىق كائىناتلار بىلەن ئۇزۇقلۇقلار ئارىسىدىكى تەڭپۇڭلۇقمۇ ئاشۇنداق ئىنچىكە ئورۇنلاشتۇرۇلغان.

خەۋەردە ئېيتىلىشىچە: خىتايدىكى كوممۇنىستلارغا ئۇلارنىڭ يامان نەپسى بىز تېرىغان قىممەتلىك زىرائەتنىڭ يۈزدە ئون پىرسەنتىنى يەپ كېتىدۇ، دېگەن باھانە بىلەن، خىتايدىكى ھەممە قۇشقاچلارنى ئۆلتۈرۈشنى چىرايلىق كۆرسەتتى. ئۇلار ھەربىر كەنىت ۋە ھەربىر شەھەرگە ئۈچ كىچەـ كۈندۈز نۆۋەتلىشىپ داپـدۇمباق چالىدىغان ۋە قاڭقىلتىر كەسكەندەك ئاۋاز چىقىرىدىغان ئەترەتلەرنى ئەۋەتتى. ھەر قاچان قۇشلار ئۇخلاش ئۈچۈن، ياكى ئارام ئېلىش ئۈچۈن ئۇۋۇسىغا كىرسە ئۇ ئاۋازلار ئۇلارنى چۈچىتىۋەتتى شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قايتا ئۇچتى، ھەتتاكى بارلىق قۇشقاچلار ئاچلىق، ئۇسسىزلىق، چارچاش ۋە ئۇيقۇسىزلىقتىن ھالاك بولدى.

ياۋۇزلار ئاشۇ كىچىك، ئاجىز مەخلۇقاتلارنى يوقاتقانلىقىدىن خۇشال بولدى ۋە ھوسۇل كېمىيىپ كەتمەي، تولۇق چىقىدۇ دەپ خاتىرجەم بولدى. لىكىن، اللە ئۇلارنى نازارەت قىلىپ تۇرغان ئىدى. ئاشۇ ئۇچار قۇشلار

ئۆلگەندىن كېيىن، ئاشۇ ئۇچار قۇشلار ئۇلارنى يەيدىغان ۋە ئۇلارنىڭ ئەزىيەتلىرىنى زىرائەتتىن اللەنىڭ ھىكمىتى ۋە اللەنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن توسۇپ قالىدىغان زىيانلىق ھاشارەتلەر زېمىنغا تارالدى ۋە ھوسۇلنىڭ يۇزدە ئەللىك پىرسەنتىنى يەپ كەتتى. ئازغۇن ئىنسانلار الله ئۆز ھىكمىتى بىلەن زېمىندا ئورۇنلاشتۇرغان تەڭپۇڭلىقنى بۇزماقچى بولسا اللەنىڭ دەرگاھىدىن ئۇلارنى توسىدىغان جازا كېلىدۇ. ئەگەر ئۇلار ئىبرەت ئالغان بولسا، بۇ بىر مۆجىزە ئىدى. ئەگەر بىز اللەنىڭ يەر شارىدىكى چوڭ-كىچىك مۆجىزىلىرىنى تەكشۈرسەك، چەكسىز ئاجايىباتلارنى تاپالايمىز.

<<يەر يۈزىدە بىر-بىرىگە تۇتىشاڭغۇ قىتئەلەر بار ۋە تۈرلۈك زىرائەتلەر بار، كۆپ شاخلىق بولغان ۋە كۆپ شاخلىق بولمىغان (بىر ئۇرۇقتىن بىر قانچە تال ئۇنۇپ چىققان، بىر ئۇرۇقتىن پەقەت بىرتال ئۇنۇپ چىققان)خورما دەرەخلىرى بار، (ئۇلارنىڭ ھەممىسى) بىر خىل سۇدا سۇغۇرلىدۇ، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن تەمدە ئارتۇق قىلمىز، بۇلاردا چۈشىنىدىغان قەۋم ئۈچۈن (اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان)نۇرغۇن دەلىللەر بار.>> (رەئىد 4-)

زېمىندا بىر-بىرى بىلەن تۇتاش بولسىمۇ، بىرىنىڭ قۇرۇلمىسى يەنە بىرىگە ئوخشىمايدىغان بۆلەكلەر بار. بەزىسى زىرائەت ئۈندۈرىدۇ. بەزىسى ئۈندۈرمەيدۇ. بەزىسى پەقەت زىرائەتتىن مۇئەييەن تۈرگە لايىق كېلىدۇ.

ئاشۇنىڭ ئۆزىلا ھەيران قالارلىق ئىش.

بىر زېمىندىن زىرائەتلەردىن، خورمىلاردىن، ئۈزۈملەردىن ھەرخىل تۈرلەرنى ئۈندۈرىدۇ.ھەممىسى بىر سۇ بىلەن سۇغۇرىلىدۇ.لىكىن، بەزىسى بەزىسىگە ئوخشىمايدۇ. ھەتتاكى خورمىغا ئوخشاش بىر تۈردىنمۇ بىر تاللا ئۇنۇپ چىققان خورما دەرىخى ۋە بىر قانچە تال ئۇنۇپ چىققان خورما دەرىخى چىقىدۇ. ئاشۇ يەنە بىر ھەيران قالارلىق ئىش. بۇ زىرائەتلەرنىڭ تەمى ئوخشىمايدۇ.ئىنسانلار ئۇلارنىڭ تەمنى بىر-بىرىدىن ئارتۇق كۆرىدۇ. ئەنە ئاشۇ ئۇچىنچى ھەيران قالارلىق ئىش.

بىر تەمنى بىر ئىنسان ئارتۇق بىلىدۇ. يەنە بىر ئىنسان ئۆز تەبىئىتىدىكى ئۆزىگە خاس تەم قارىشى بويىچە ئۇ تەمنى ياقتۇرمايدۇ. ئاشۇ تۆتىنچى ھەيران قالارلىق ئىش.

كاتتا الله مۇنداق دەپ راست سۆزلىدى<<ئاشۇنىڭدا ئەقىل ئىشلىتىدىغان قەۋملەر ئۈچۈن ئالامەتلەر بار.>>

ئىنسانىنىڭ ئۆزىدىكى مۆجىزىلەرگە كەلسەك، ئۇلار بەكمۇ ھەيران قالارلىق.

ئۇنىڭدىن ھامىلە شەكىللىنىدىغان ئۇرۇقلانىدۇرۇلغان بىر ھۈجەيرە ئىنسان تۇرىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ۋەھالەنكى، ئۇرۇقلانىدۇرۇلغان ھۈجەيرە كۆزۈنمىگىلى تاس قالىدۇ. ئۇ ھۈجەيرىدىن بارلىق ئىنسانلىق خۇسۇسىيەتكە ئىگە مۇكەممەل بىر ئىنسان ئۆسۈپ يېتىلىدۇ.

ھۈجەيرە پارچىلىنىدۇ ۋە ھاملىنىڭ ئۆسۈشى جەريانىدا ئالاھىدە خۇسۇسىيەت شەكىللەندۈرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن،ھۈجەيرىنىڭ بىر پارچىسى باش، يەنەبىر پارچىسى قول، ئۈچىنچى پارچىسى پۇت بۇلىدۇ.....مانا مۇشۇنداق .....

ھامىلە ئاتا-ئانىدىن، ياكى بوۋىلىرىدىن مىراس ئالىدىغان ئىرسى خۇسۇسىيەتلەرنى ئۆز-ئىچىگە ئالىدۇ. مەسىلەن: ھامىلە دادىنىڭ بىرەر ئالاھىدىلىكىنى، مەسىلەن: چاچنىڭ رەڭگىنى، ئانىسىنىڭ بىرەر ئالاھىدىلىكىنى، مەسىلەن، كۆزنىڭ رەڭگىنى، بىرەر بوۋىسىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى، مەسىلەن: ئىگىز ياكى پاكارلىقىنى، بۇرۇن ياكى كۆزنىڭ شەكلىنى تارتىدۇ. بەلكى، ئاشۇنىڭدىنمۇ ھەيران قالارلىقى؛ سىخىلىق-بىخللىق، باتۇرلۇق-قورقۇنچاقلىق، ئەقىللىق بولۇش-دۆت بولۇش، تەبىئى پەنگە مايىل بولۇش-ئەدەبىياتقا مايىل بولۇش قاتارلىق پىسخىكىلىق ۋە ئەقلى سۈپەتلەرنىڭ ئىرسىيەت قىلىشىدۇر.

بۇ ئەقلى سۈپەتلەرنىڭ ئۆزلىرى قانداق نەرسە؟ ئۇلار قانداق بارلىققا كىلىدۇ؟ قەيەردە بارلىققا كىلىدۇ؟ ئەقىل قانداق شەكىلدە ئويلايدۇ؟ ئىنسان ئەسلەيدىغان نەرسىلەرنى قانداق ئەسلەيدۇ؟ ئىلىم-پەن تەتقىقاتى ھازىرغىچە بىزگە ئەقىل قانداق تەپەككۇر قىلىدىغانلىقىنى، قانداق ئەسلەيدىغانلىقىنى ۋە ئويلار قەيەردە تۇرىدىغانلىقىنى، مەلۇماتلار قەيەردە ساقلىنىدىغانلىقىنى، مەلۇماتلارنى ئىزدىمەكچى بولغاندا قانداق ئىزدەيدىغانلىقىنى، بەزىدە ئىزدىمىسىمۇ ئويلارئىنسان ئېسىگە قانداق كىلىپ قالىدىغانلىقىنى ئېيتىپ بىرىشتىن ئاجىز كەلدى.

شۇنداقلا، پىسخىكىلىق ئالاھىدىلىكلەر دىگەن نىمە؟ ئۇلار قانداق بارلىققا كىلىدۇ؟ قەيەردە بارلىققا كىلىدۇ؟ روھتاسىخىلىق-بىخللىق، باتۇرلۇق-قورقۇنچاقلىق ئالاھىدىلىكلىرى قانداق شەكىللىنىدۇ؟ بۇ

ئالاھىدىلىكلەر ئىنسانىدا قايسى ئورۇنغا يۇشۇرۇنىدۇ؟ ئۇنىڭ بەدىنىگمۇ؟ بەدىننىڭ قەيىرىگە؟ يىلىكىگمۇ؟ يىلكىنىڭ قەيىرىگە؟ ئۇ ماددى نەرسىمۇ؟ ياكى مەنىۋى نەرسىمۇ؟ ھەر ئىككى ھالەتتە، يەنى ئۇ مەنىۋى نەرسە بولغاندا ئىنسانىنىڭ ئىشلىرى ۋە ھەرىكىتىگە قانداق تەسىر كۆرسىتىدۇ؟ ماددى نەرسە بولغان تەقدىردىچۇ؟

ئاشۇنىڭدىنمۇ ھەيران قالارلىقى بولسا ئۇلارنىڭ قانداقسىگە ئىرسىيەت قالدىغانلىقىدۇر. ئەگەر بىز ئىنسان خۇسۇسىيەتلىرىنى ۋە اللەنىڭ ئىنسانلاردىكى مۆجىزىلىرىنى داۋاملىق كۆزەتسەك، بىز ھەر بىر خۇسۇسىيەتتىن ۋە ھەربىر مۆجىزىدىن ئىنتايىن ھەيران قالىمىز. ئەلۋەتتە، مۇشۇنىڭ ھەممىسى بۇنداق ئەقلىنى لال قىلىدىغان ئىنچىكىلىك ئىچىدە ئۆزلۈكىدىن پەيدا بولۇشى مومكىن بولمايدىغانلىقىنى بىلەلەيمىز.

بۇ پەيدا قىلغۇچى ھىكمىتى ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەن، ھىكمەت بىلەن ئىش قىلىدىغان بولۇشى ۋە باشقىلارنى ئاجىز كەلتۈرەلەيدىغان دەرىجىدە قۇدرەتلىك بولىشى كېرەك. ئەگەر ئۇنداق بولمىسا، ھەر بىر قىسمى ھىسابلاپ بولغۇسىز ئاجايىباتلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان مۆجىزەۋى ئىنچىكە بۇ مەخلۇقاتلارنى بارلىققا كەلتۈرۈشكە قادىر بولالمايتتى.

ئاشۇنىڭ ئۈچۈن، اللە ھەق بىلەن مۇنداق دەيدۇ: <<زېمىندا ۋە سىلەرنىڭ نەپسىڭلاردا ئىشەنگۈچىلەر ئۈچۈن مۆجىزىلەر بار، قاراپ باقمامسىلەر.>> (زارىيات 20-21)

ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) زېمىندىكى نەرسىلەرنى ئىلاھ قىلىۋالدى، ئۇلار (يەنى بۇ نەرسىلەر) ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرەلەمدۇ؟ (21) ئەگەر ئاسمان-زېمىندا اللەدىن باشقا ئىلاھلار بولسا ئىدى، (كائىناتنىڭ تەرتىپى) ئەلۋەتتە بۇزۇلاتتى، ئەرشىنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر (22). اللەنىڭ قىلغانلىرىدىن سوئال-سۇراق قىلىنمايدۇ، ئۇلاردىن سوئال-سۇراق قىلىندۇ (23). ئۇلار اللەنى قۇيۇپ، باشقا مەبۇدلارنى ئىلاھ قىلۋالدىمۇ؟ ئېيتقىنكى: <(بۇنىڭغا) دەلىلىڭلارنى كۆرسىتىڭلار، مانا بۇ مەن بىلەن بىللە بولغانلارنىڭ كىتابى (يەنى قۇرئان) دۇر ۋە مەندىن ئىلگىرىكىلەرنىڭ (تەۋرات، ئىنجىل قاتارلىق)كىتابىدۇر، ئۇلارنىڭ تولىسى ھەقنى ئۇقمايدۇ، ئۇلار(تەۋھىد)تىن يۈز ئۆرۈگۈچىلەردۇر>(24).>> (ئەنبىيا 21~24)

بۇ ئايەتلەردە، قۇرئان بۇ ئىشنى ئويلىنىشى ۋە ئۆزىنىڭ ئەتراپىدا كۆرگەن مۆجىزىلەردىن لوگىكىلىق نەتىجە چىقىرىشى ئۈچۈن ئەقىلگە خىتاب قىلىدۇ. ئوچۇق ئاشكارا ھەقگە يەنى بۇ كائىنات ئەقىل تەسەۋۋۇر قىلالمىغۇدەك

دەرىجىدە ماسلاشتۇرۇلغانلىقىغا قارشى كىلىدىغان دەۋاسىغا پاكىت كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلىدۇ.

<<اللە يەتتە ئاسمانىنى بىرىنى بىرىنىڭ ئۈستىدە قىلىپ يارىتتى، مىھرىبان اللەنىڭ يارىتىشىدا ھېچ نوقسانىنى كۆرمەيسەن، سەن (ئاسمانلارغا) تەكرار قاراپ باققىنكى، بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن (3). ئاندىن سەن يەنە ئىككى قېتىم قارىغىن. كۆزۈڭ (ئاسمانلاردا بىرەر نوقسانىنى تېپىشتىن) ئۈمىد ئۈزگەن ۋە تالغان ھالدا قايتىدۇ(4).>> (مۇلك3ـ4ـ)

بۇ كەڭرى كائىناتتا قىلچىلىك خاتالاشمايدىغان، ئىنتىزاملىق ئاسمان جىسىملىرىنىڭ ئايلىنىشى ۋە ئاسمان جىسىملىرىنىڭ ھەرىكىتىدىن بارلىققا كەلگەن ۋە ئۆزىنىڭ بەلگىلەنگەن ۋاختىدا كىلىدىغان كېچە-كۈندۈزنىڭ ئايلىنىشى، پەسىللەر، ئەسىرلەر ۋە دەۋرلەر داۋامىدا مىنۇت، سېكىنۇتقىچە ئىنتىزاملاشتۇرۇلغان.

ماددىلارنىڭ اللە ئورۇنلاشتۇرغان خۇسۇسىيىتى زامانلار بويى بىر قېتىممۇ خاتالىشىپ قالمايدۇ ۋە ھەر قېتىمدا ئوخشايدۇ. تۆمۈر يەنىلا تۆمۈر، مىس يەنىلا مىس، ئوكسىگىن يەنىلا ئوكسىگىن ئۇلارنىڭ تەركىبى ۋە خۇسۇسىيەتلىرى ئۆزگەرمەيدۇ. ئۇلارنىڭ ئىسسىق-سۇغۇق ئالدىدىكى، ياكى بېسىم ئالدىدىكى ھەرىكىتى، ياكى ئۇماددىلارنىڭ باشقا ئېلىمىنتلار بىلەن بولغان خىمىيىلىك رېئاكسىيەسىدىكى ھەرىكىتى ئۆزگەرمەيدۇ.

سۇنىڭ ھىدرو-ئوكسىدتىنمۇ باشقا نەرسىدىن تۈزۈلۈشى يۇز بەرمەيدۇ. بىر قېتىممۇ تۆمۈر قىزىپ سوزۇلماسلىقى يۇز بەرمەيدۇ. تۇچنىڭ سوقۇلۇپ مىجىلماسلىقى بىر قېتىممۇ يۈز بەرمەيدۇ.

ئىلىم-پەنگە بۈگۈنگىچە بايقاش مومكىن بولغان ئېلىمىنتلارنىڭ ئەڭ ئاددىسى بولغان زەررە ئاجايىپ ئىنچىكە ئىنتىزام ئىچىدىدۇر،ئۇ ئاتومدىن (يەنى<پىروتون>دىن) تۈزۈلگەندۇر. ئاتومنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىدىغان ئىنتايىن ئىنچىكە، كىچىك جىسىملار (ئېلىكتىر كۈچلىرى)ئىنچىكە ئىنتىزام ئىچىدە بولۇپ، قوياشقا ۋە قوياش ئەتراپىدىكى يۇلتۇزلارغا ئوخشايدىغان ئىلىكتىر ئىنىرگىيەسى ئىچىدە ئۆز-ئارا تارتىشىپ تەڭپۇڭلىقنى ساقلاپ تۇرىدۇ.

جانلىق ھۈجەيرە ۋە ئۇنىڭ غىزالىنىش، ئاجرالما ئاجرىتىپ چىقىرىش، ئۆسۈش ۋە كۆپۈيۈشتىكى ئاجايىپ ھەرىكىتى...

تىرىك كائىناتنىڭ ۋە ئۇلاردىن ھەر بىر تۈرنىڭ ئۇنى باشقا تۈرلەردىن ئايرىپ تۇرىدىغان ۋە بىر تۈر ئىچىدىكى ھەربىر نەرسىنى باشقا نەرسىدىن ئايرىلىپ تۇرۇشى، مەسىلەن: پۇتۇن ئۆسۈملۈكنىڭ ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكلىرى بولىشى، ھەر بىر تۈردىكى ئۆسۈملۈكنىڭ ئۆزىگە خاس

ئالاھىدىلىكلىرى بولۇشى، ھايۋانلارنىڭ ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكلىرى بار. ھايۋاننىڭ ھەربىر تۈرىنىڭ ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكلىرى بولۇشى ئاجايىپتۇر.

ئىنسان مەۋجۇداتنىڭ ئەڭ مۇرەككىپىدۇر ۋە ئەڭ ئالىيسىدۇر. ئىنسانىنىڭ تۈزۈلۈشىدىكى ھەر بىر پارچە ئۆز-ئارا ماسلىشىشچانلىقتا ۋە ئۆز ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىشتا ھەيران قالارلىقتۇر.

شۇنداق تۇرۇقلىق، ئاسمان- زېمىنغا ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى، ئىشلارنى لايىقىدا ئورۇنلاشتۇرغۇچى، ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى زات اللەدىن باشقا ئىلاھ مەۋجۇت بولۇشى مومكىنمۇ؟ <<ئەگەر ئاسمان-زېمىندا اللەدىن باشقا ئىلاھلار بولغان بولسا ئەلۋەتتە ئاسمان-زېمىننىڭ تەرتىۋى بۇزۇلاتتى.>>

ھەربىر ئىلاھ ئۆزىنىڭ تەڭداشسىزلىقى بىلەن قانداق خالىسا، شۇنداق ياراتمامدۇ؟ ئىلاھلارنىڭ بىرىدىن سادىر بولغان يارىتىش باشقا ئىلاھلاردىن سادىر بولغان يارىتىش بىلەن ماس كىلەمدۇ؟ ئىلاھلاردىن بىرى ياراتقان دەرەخ باشقا بىر ئىلاھ ياراتقان دەرەخكە قانداقمۇ تامامەن ماس كىلىدۇ؟

بىر ئىلاھ ياراتقان سۇ قانداقمۇ، يەنە بىر ئىلاھ ئوكسىگىن زەررىچىلىرى بىلەن ھىدروگىن زەررىچىلىرىدىن ياراتقان سۇنىڭ ئۆزى بولىدۇ؟

ئوخشىمىغان ئىككى ئىلاھ ياراتقان، ئۇنىڭ ئىشلىرىنى كۆپ ئىلاھ باشقۇرىدىغان ئاسمان جىسىملىرىنىڭ ئايلىنىشى قانداقمۇ ئىنتىزامغا چۈشىدۇ؟ ئۇنىڭغا رەھبەرلىك قىلىدىغان خاھىش ۋە ئۇنى ئىجرا قىلدۇرىدىغان ھۆكۈمران كۆپ بولسا، ئىنتىزاملىشىش مومكىن بولامدۇ؟

بىر ئىلاھ قۇياشنى مەشرىقتىن چىقارماقچى بولسا، يەنە بىر ئىلاھ قۇياشنى مەغرىبتىن چىقارماقچى بولىشى يۈز بەرمەمدۇ؟ ئۇنداقتا بۇ ئىش قانداق بولىدۇ؟

بىر ئىلاھ تۆمۈرنى زېمىننى ئاۋات قىلىشتا ئىنسانغا ياردەم بىرىدىغان، اللەنىڭ سۆزىنى ئۇستۇنلىككە ئىرىشتۈرۈشتە ئۇلارغا تايىنىپ ئۇرۇش قىلىنىدىغان قورالنى ياساشتا ئىنسانغا ئەسقاتىدىغان مۇستەھكەم نەرسە بولۇشنى ئىرادە قىلىشى، <<بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلىرىمىزنى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتتۇق ۋە ئۇلار بىلەن بىللە، ئىنسانلارنى ئادالەتنى بەرپا قىلسۇن دەپ كىتابنى، قانۇننى چۈشۈردۇق. تۆمۈرنى ياراتتۇق(تۆمۈردىن ئۇرۇش قورالىرى ياسىلىدىغانلىقى ئۇچۇن)تۆمۈر كۈچ-قۇۋۋەتنى ئۆزئىچىگە ئالغان، تۆمۈردە ئىنسانلار ئۇچۇن نۇرغۇن مەنپەئەتلەر بار، الله اللەنى كۆرمەي تۇرۇپ (قورالارنى ئىشلىتىپ)اللەغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ياردەم بەرگەنلەرنى بىلىش (مەلۇم قىلىش) ئۇچۇن (تۆمۈرنى ياراتتى)، الله ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالىبتۇر.>>(ھەدىد25-)

يەنە بىر ئىلاھنىڭ تۆمۈرنىڭ شەكلى يوق، سۇيۇق، يۇمشاق بۇلۇشىنى خالىشى يۇز بەرمەمدۇ؟ ئۇ چاغدا بۇ ئىش قانداق بولىدۇ؟ شۇ چاغدا كائىناتتا بىرەر نەرسە ئىنتىزاملىشامدۇ؟ ئىش تۈزىلەمدۇ؟ ياكى كائىناتتا ئاسمان جىسملىرى ئۆز-ئارا سوقۇلۇپ ۋە ئۇنىڭغا يېتەكچىلىك قىلمۇاتقان خاھىشلار تۇقۇنۇشۇپ ۋە قارشىلىشىپ قالايمىقانچىلىق پەيدا بولۇپ، يىپى ئۈزۈلگەن مارجانغا ئوخشاش بولۇپ قالامدۇ؟ ئاشۇنىڭ ئۈچۈن قۇرئان ئەقىلگە خىتاب قىلىدۇ ۋە ئەقىل ئۈچۈن مۇنداق دەيدۇ.

<<ئەگەر ئاسمان-زېمىندا اللەدىن باشقا ئىلاھلار بولغان بولسا ئەلۋەتتە ئاسمان-زېمىنىنىڭ تەرتىۋى بۇزۇلاتتى. ئەرىشىنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۇلار سۈپەتلىگەن نوقسانلاردىن پاكتۇر.>>

بۇ بايانىدىن كېيىن قۇرئان ئەقىلگەجەڭ ئىلان قىلىپ، يەنە بىر قېتىم خىتاب قىلىدۇ. <<ئۇلار اللەدىن باشقا ئىلاھلارنى تۇتتىمۇ؟ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام! سىلەرپاكىتىڭلارنى كەلتۈرۈپ بېقىڭلار دېگىن.>> شۇنداق! ئەقىل پاكىت ئىزدەپ باقسۇن. ھەقىقەتەن، ئىش قالايمىقان ئەمەس خىيالى بىلەن سۆزلەيدىغانغا! <ھەربىر سۆزگە پاكىت لازىم، سىلەرمۇ پاكىتىڭلارنى كەلتۈرۈپ بېقىڭلار> كائىنات ئۆزىنىڭ ماسلىشىشچانلىق ئىچىدە تۇرسا اللەنىڭ ئىرادىسىدىن باشقا كائىناتقا ھۆكۈمرانلىق قىلغان يەنە بىر ئىلاھ بارلىقنىغا پاكىت كەلتۈرۈشكە قادىر بولالامسىلەر؟

ئەقىل پاكىت كەلتۈرۈشتىن ئاجىز كەلسە-ئۇ چوقۇم ئاجىز كېلىدۇ-ئۆز ئىشىنى ئويلانسۇن ۋە پادىشاھلىقتا، ھوقۇقتا شېرىكى يوق بىر اللەغا ئىمان ئېيتسۇن.

<<اللەنىڭ بالىسى يوق،ئۇنىڭغا باراۋەر باشقا بىر ئىلاھمۇ يوق، ئەگەر بۇنداق بولسا ئىدى، ئۇ چاغدا ھەر ئىلاھ ئۆزى ياراتقان مەخلۇقنى يالغۇز ئىگەللەيتتى، بەزىسى بەزىسىدىن غالىب كېلەتتى،اللە ئۇلارنىڭ اللەغا بەرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر.>> (مۇئمىنۇن 91-)

بايان بىز ئىلگىرىكى ئابزاستا بايان قىلىپ ئۆتكەن ئەقلى مۇنازىرىگە ئوخشاش، بۇ يەردە ئىنسانىيەت ئەقلى بىلەن مۇنازىرە ئېلىپ بېرىپ، مۇنازىرىگە بىر بۆلۈك ئايەتلەرنى كەلتۈرىدۇ. ئۇ ئايەتلەردە ھېچكىم ئۇ ھەقتە تالاش-تارتىش قىلمايدىغان، ياكى تالاش-تارتىش قىلىنماسلىقى كېرەك بولغان، ھەممە قايىل ھەقىقەتلەرنىڭ بەزىسىگە ئەقىلنى قارىتىدۇ.

<<ئېيتقىنىكى،<زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى مەخلۇقاتلار كىمنىڭ؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلەر (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار)> (84) ئۇلار: اللەنىڭ دەيدۇ. (بۇنىڭدىن) پەند-نەسىھەت ئالمامسىلەر؟ (85) ئېيتقىنىكى، <يەتتە ئاسمانىنىڭ

ۋە ئۇلۇغ ئەرىشىنىڭ پەردىگارى كىم؟>(86) ئۇلار <اللە>دەيدۇ. ئېيتقىنكى، <ئۇنىڭ (ئازابىدىن) قورقمامسىلەر؟> (87) ئېيتقىنكى، ھەممە شەيئىنىڭ پادىشاھلىقى كىمنىڭ قولىدا؟ (ئىلتىجا قىلغانلارغا) پاناھ بولالايدىغان ۋە ئۇنىڭغا قارشى ھېچ نەرسە پاناھ بولالمايدىغان كىم؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار)> (88). ئۇلار: <اللە> دەيدۇ. ئېيتقىنكى، <سىلەر قانداقمۇ قايمۇقتۇرلىسىلەر؟ (89) ئۇنداق ئەمەس، ئۇلارغا بىز ھەق سۆزنى ئېلىپ كەلدۇق،ئۇلار چۇقۇم يالغانچىلاردۇر(90). اللەنىڭ بالىسى يوق، ئۇنىڭغا باراۋەر باشقا بىر ئىلاھمۇ يوق، ئەگەر بۇنداق بولسا ئىدى، ئۇ چاغدا ھەر ئىلاھ ئۆزى ياراتقان مەخلۇقنى يالغۇز ئىگەللەيتتى، بەزىسى بەزىسىدىن غالىب كىلەتتى، اللە ئۇلارنىڭ اللەغا بەرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر(91).>> (مۇئمىنۇن 84~91)

ئىنسان دەسلەپتىلا، زېمىن ۋە زېمىندىكى بارلىق شەيئىلەر اللەنىڭ ئىجادىيىتىدىن ۋە اللەنىڭ بارلىققا كەلتۈرىشىدىن پەيدا بولغان، اللە يەر شارىنىڭ پادىشاھى، يەتتە قات ئاسمان اللەقا تەۋە، اللە ئاسمانىنىڭ ياراتقۇچىسى، ئاسمانىنىڭ ۋە كاتتا ئەرىشىنىڭ پەرۋەردىگارى، ھەرقانداق نەرسىنىڭ پادىشاھلىقى اللەغا تەۋە، ھەرقانداق نەرسىگە تەقدىر بەلگىلۈگۈچى يىگانە اللەدۇر، ئۇ پاناھلىق بېرىدۇ، ھېچكىم ئۇنىڭغا قارشى چىقالمايدۇ. چۈنكى، ئۇ كاتتىلىق ۋە ھۆكۈمرانلىقنىڭ ئىگىسى، بۇلار ئەقىل ئىنكار قىلالمايدىغان ئىنىق ساۋاتلار ئىكەنلىكىگە قايىل بولسا بولسۇن. ئەگەر قايىل بولمىسا سۈرە تۈردا كەلگەن بۇ سوئال ئۇنىڭ ئالدىنى توسىدۇ.

<<ياكى ئۇلار ياراتقۇچىسىز يارىتىلغانمۇ؟ ياكى ئۇلار ئۆزلىرى ياراتقىچىمۇ؟>> (تۇر 35ـ)

بۇ، ھەر بىر ئىنكار قىلغۇچىغا جەڭ ئېلان قىلىدىغان،ئۇنىڭ ئىغزىنى تۇۋاقلايدىغان،توختىتىدىغان سوئالدۇر.

ئىنسان مۇشۇنىڭ ھەممىسگە قايىل بولسا ـ مەنتىقە جەھەتتىنـ بۇ بايانلار ئۇنىڭغا ئېلىپ بارىدىغان نەتىجىگە قايىل بولۇشى لازىم بولىدۇ. ئايەت ئېلىپ بارىدىغان نەتىجە بولسا، ھەقىقەتەن ئۇ بىر ئىلاھدۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر ۋە ئۇنىڭ شېرىكى بولۇشى مومكىن ئەمەس دىگەندىن ئىبارەتتۇر.

ئاشۇنىڭ ئۈچۈن بايانىنىڭ داۋامى ھەر بىر بايانىدىن كىيىن، <ۋەز نەسىھەت ئالمامسىلەر>، <قورقمامسىلەر>، <قانداقمۇ سېھرلىنىپ قالىسىلەر> دىگەن ئەسلەتمىنى تەكرارلايدۇ.

لىكىن، بايانىنىڭ داۋامى، مالامەت بىلەن بىللە كەلگەن ئەسلەتمە بىلەنلا كۈپايىلىنىپ قالمايدۇ. بەلكى، ئىنسان ئەقلى بىلەن مۇنازىرىلىشىشتە

يەنە بىر قەدەم ئالدىغا ماڭىدۇ ۋە بۇ ھەقىقەتنى ئويلىنىپ بېقىشى ئۈچۈن ئىنسانىنىڭ ئالدىغا قويىدۇ.

مۇنازىرە ئۈچۈن اللە بىلەن بىللە يەنە بىر ئىلاھ بار دەپ پەرەز قىلىپ باقايلى ! ئەھۋال قانداق بولۇپ كېتەر؟

<<ئۇ چاغدا ھەر ئىلاھ ئۆزى ياراتقان مەخلۇقاتنى يالغۇز ئىگەللەيتتى، بەزىسى بەزىسىدىن غالىب كېلەتتى.>>

ئىلگىرىكى ئابزاستىكى(يەنى2-نۇمۇرلۇق ئابزاستىكى) سۈرە ئەنبىيانىڭ ئايىتىدە، ئەگەر ئاسمان-زېمىندا اللەدىن باشقا ئىلاھلار بولىدىغان بولسا ئاسمان-زېمىندا چوقۇم يۇز بېرىدىغان بۇزۇلۇشنىڭ ئىشى ئوتتۇرىغا قويۇلغان ئىدى.<<ئەگەر ئاسمان-زېمىندا اللەدىن باشقا ئىلاھلار بولغان بولسا، ئاسمان-زېمىننىڭ تەرتىۋى بۇزۇلاتتى.>>

ئەگەر بۇزۇلۇش يۇز بەرمىسە، كائىنات بىز كۆرگەندەك ئۆز ھەرىكىتىدە ئىنتىزاملىق ئايلانسا، ئۇنداقتا اللەدىن باشقا ئىلاھلارنىڭ مەۋجۇدلىقى يوققا چىقىدۇ.

<<سۈرە مۇئمىنۇن>>نىڭ بۇ ئايىتىدە، بۇ ئىش يەنە بىر تەرەپتىن، يەنى ئەگەر ئىلاھلار بىردىن كۆپ بولغان بولسا ئۇلار ئوتتۇرىسىدا چوقۇم تالاش-تارتىش يۇز بېرەتتى دىگەننوقتىدىن ئوتتۇرىغا قويىلىدۇ.

<<ئۇ چاغدا ھەر ئىلاھ ئۆزى ياراتقان مەخلۇقاتنى يالغۇز ئىگەللەيتتى، بەزىسى بەزىسىدىن غالىب كېلەتتى.>>

ھەر بىر ئىلاھ بىر قىسىم مەخلۇقاتنى ياراتقان چاغدا، ئۆزىنىڭ مەخلۇقاتلىرىنى يەنە بىر ئىلاھقا ئۆتۈنۈپ بېرىشى ئەقىلگە ئۇيغۇن كېلەمدۇ؟ ھەر بىر ئىلاھ ئۆزىنىڭ ياراتقانلىقىنى جاكارلىشى ۋە ئۇلارنى ئىگەللىۋېلىشى ۋە ئۇلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلىش ئۈزىگىلا مەنسۇپ بولۇشقا ئورۇنۇشى ئەقىلگە مۇۋاپىق ۋە ئېنىق ئىشقۇ !

شۇ چاغدا يەنە نېمە ئىش يۇز بېرىدۇ؟ ئاتالمىش ئىلاھلار ئوتتۇرىسىدا ھۆكۈمرانلىق تالىشىش يۇز بېرىدۇ. بۇ باشقۇرماقچى بولىدۇ ۋە بۇمۇ كونترول قىلماقچى بولىدۇ. ھەربىرى كائىناتنا ئۆزىنىڭ سۆزى ئۆتىدىغان بولۇشنى، ئۇنىڭ بۇيرىقى ئىتائەت قىلىنىدىغان بولۇشنى خالايدۇ.بۇ بىر بۇيرۇق چىقىرىپ ئۇنى ئىجرا قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئاۋۇ ئۇنىڭغا قارشى بۇيرۇق چىقىرىپ ئۆزىنىڭكىنى ئىجرا قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ھەممىسى ئۆزىنى ئەڭ يۇقىرى، سۆزى قۇلاق سېلىنىشقا ۋە ئىتائەت قىلىنىشقا ئەڭ لايىق دەپ ئويلاپ ئۆزىنىڭ سۆزىنى تەشەببۇس قىلىدۇ.

بۇ ئاتالمىش ئىلاھلار بىر-بىرى بىلەن مۇشۇنداق مۇئامىلە قىلىشىدىغان تۇرسا ھۆرمەتلىنىشكە لايىقمۇ؟

ياق! ئەگەر نۇرغۇن ئىلاھلار ئۆز-ئارا كۆرەش قىلىپ تالاش - تارتىش قىلىشقان بولسا، كائىناتنىڭ ئەھۋالى مۇقىم بولمايتتى. كائىناتنىڭ ياسلىشى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇلۇشى ماسلاشقان ھالدا كۆرۈنمەيتتى.

ئىنسان ئەقلى ئويلىنىشقا،پىكىر قىلىشقا تەكلىپ قىلىنغان... ئەگەر ئىنسان زىمىن اللەنىڭ، يەتتە قات ئاسمان اللەنىڭ، پادىشاھلىق ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش اللەنىڭ ئىكەنلىكىگە قايىل بولسا،ـــــ ياكى قايىل بولۇشى كىرەك بولسا ـــ ئۇنداقتا، ئاشۇ ئاتالمىش ئىلاھلارغا ئۆتەيدىغان نىمە ۋەزىپە قالدۇ؟

كائىنات ئۆز يولدا كىتىۋاتسا، ئۇنىڭدا كەمچىللىك ۋە قالايمىقانچىلىق كۆرۈنمەي، بەلكى، ئۇنىڭدا تولۇق ماسلىشىش ۋە تەرتىپ-ئىنتىزام كۆرۈنۈۋاتسا، ئەنە ئاشۇ كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇرغان ۋە ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلىدىغان ھۆكۈمراننىڭ يالغۇزلىقىغا دالالەت قىلمامدۇ؟

<<جىمى ھەمدۇسانا اللەقا خاستۇر! ئۇنىڭ (پەيغەمبەرلىككە) تاللىغان بەندىلىرىگە ئامانلىق تىلەيمەن! دىگىن. اللەياخشىمۇ؟ ياكى ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرى ياخشىمۇ؟ (59)ئاسمانلارنى ۋەزىمىننى ياراتقان، سىلەرگە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرگەن، ئۇنىڭ بىلەن گۈزەل باغلارنى يېتىشتۈرۈپ بەرگەن كىم؟ ئۇ باغلارنىڭ دەرەخلىرىنى ئۆستۈرۈش سىلەرنىڭ قۇلۇڭلاردىن كەلمەيدۇ، اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئۇلار (ھەقىقەتتىن) بۇرۇلۇپ كەتكەن قەۋىمدۇر(60). زىمىننى (ئىنسانلارغا ۋە ھايۋانلارغا) تۇرالغۇ قىلغان، ئۇنىڭ تۈرلۈك تەرەپلىرىدە دەريالارنى ئاققۇزغان، ئۇنىڭ ئۈستىدە (تەۋرەپ كەتمەسلىك ئۈچۈن)تاغلارنى ئورناتقان، ئىككى دېڭىز ئارىسىدا (يەنى تاتلىق سۇ بىلەن شورلۇق سۇ ئارىسىدا ئارلىشىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) توساقلارنى قىلغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ (باشقا ئىلاھ يوق) ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار)نىڭ تولىسى بىلمەيدۇ(61). بېشىغا كۈن چۈشكەن ئادەم دۇئا قىلسا (ئۇنىڭ دۇئاسىنى) ئىجابەت قىلىدىغان، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن ئېغىرچىلىقنى كۆتۈر ۋېتىدىغان ۋە سىلەرنى زىمىننىڭ ئۇرۇنباسارلىرى قىلغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ سىلەر ئازغىنا ۋەز-نەسىھەت ئالىسىلەر (62). قۇرۇقلۇقنىڭ ۋە دېڭىزنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىداسىلەرگە يول كۆرسىتىپ بىرىدىغان، رەھمىتىدىن (يەنى يامغۇر ياغدۇرۇپ بىرىشتىن) ئىلگىرى شامالالرنى بىشارەت قىلىپ ئەۋەتىدىغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟(ھېچ ئىلاھ يوقتۇر) اللەئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر(63).

(ئىنسانىنى) دەسلەپتە خەلىق ئەتكەن، ئاندىن ئۇنى تىرىلدۈرىدىغان كىم؟ سىلەرگە ئاسماندىن زېمىندىن رىزىق بېرىدىغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ (ھېچ ئىلاھ يوقتۇر) ئېيتقىنكى (ئەگەر داۋايىڭلاردا)راستچىل بولىدىغان بولساڭلار، دەلىلىڭلارنى كەلتۈرۈڭلار(64).>>(نەمل 59~64ـ)

ھەقىقەتەن، بۇ يەردە بىرلا ۋاقىتتا بۇاستە سىزىم بىلەن ئەقلىگە قارىتىلغان خىتاپ بار. ئىلگىرى، قۇرئان كۆپىنچە بۇاستە سىزىمگە خىتاپ قىلىش بىلەن ئەقلىگە خىتاپ قىلىشنى بىر بايانىدا بىللە كەلتۈرىدۇ، دېگەنىدۇق. لېكىن، بىز بۇيەردە كۆپ كۆچىنى ئەقلى دەلىلگە ۋە ئەقلى پاكىتلارغا مەركەزلەشتۈرىمىز. ئىلگىركى بۆلۈمدە بۇاستە سىزىم ھەققىدە سۆزلىگەنلىرىمىز، بۇاستە سىزىم ھەققىدە سۆزلەشكە يېتەرلىك.

بايان، بىرىنچى ئايەتتە، اللەقا ھەمدۇسانا ئېيتقاندىن كېيىن، اللەنىڭ ئۇلارنى پەيغەمبەرلىك ۋە ئەلچىلىككە تاللىغان بەندىلىرىگە سالام يوللاپ بولغاندىن كېيىن سۇئالنى باشلايدۇ. بۇ سۇئال ئىنسانىنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىغا بۇلۇپمۇ، ئىنسانىنىڭ ئەقلىگە قارىتىلىدۇ .<<اللە ياخشىمۇ؟ ياكى ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرى ياخشىمۇ؟>>

سۇئالنىڭ جاۋابى: بەزى ئىنسانلار اللە بىلەن بىللە، ياكى اللەنى قويۇپ شۇلارغا ئىبادەت قىلىدىغان ئاتالمىش ئىلاھلارنى، ئۇ ئىككىسىنىڭ قايسىسىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ بېرىش ئۈچۈن-ئەگەر سېلىشتۇرۇشقا ئۇرۇن بولسا-اللە بىلەن سېلىشتۇرۇشنى تەقەززا قىلىدۇ، اللە ياخشىمۇ؟، ياكى ئاشۇ ئاتالمىش ئىلاھلار ياخشىمۇ؟ قۇرئانى بايانىنىڭ داۋامى، ئەگەر ئەقىل بىرەر سەۋەب بىلەن توغرا جاۋابىنى بىلمىگەن بولسا، ئۇنىڭ جاۋابىنى بىلۈۋېلىشقا يارەم بېرىدىغان پاكىتقا ئەقلىنى ئالدىرىتىدۇ. شۇڭا، بىلۈۋېلىشقا يارەم بەرگۈچى پاكىتلارنىڭ بىرىنچىسىنى باشقا بىر سۇئال شەكلىدە كەلتۈرىدۇكى، ئەگەر ئەقىل ئۇنىڭ جاۋابىنى تاپالىسا-ئەمەلىيەتتە ئىنتايىن ئىنىق-شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بايانىنىڭ داۋامى كەلتۈرىدىغان بىرىنچى سۇئالنىڭ جاۋابىنىمۇ تاپالايدۇ. بىرىنچى سۇئال بولسا <<اللە ياخشىمۇ؟ ياكى ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرى ياخشىمۇ ؟>>

بايانىنىڭ داۋامىدا، ئىككىنچى ئايەت مۇنداق سۇئال سورايدۇ: ئاسمان زېمىننى ياراتقان زات كىم؟ سىلەرگە ئاسماندىن سۇنى چۈشۈرۈپ بىرىپ مەنزىرىسى چىرايلىق باغلارنى ئۇندۇرۇپ بەرگەن زات كىم؟ ئەگەر اللە ئاسماندىن سۇنى چۈشۈرۈپ بەرمىگەن بولسا ۋە سۇ چۈشكەن چاغدا ئۇنىڭغا ئۇستۇرۇش خۇسۇسىيىتىنى ئورۇنلاشتۇرمىغان بولسا، سىلەر باغنىڭ دەرەخلىرىنى ئۇندۇرەلمەيتتىڭلار .

ئاشۇ سۇئال ئۇنىڭغا يۈزلەندۈرىلىدىغان ئىنسان جاۋاب بېرىشتىن ئىلگىرى، بايانىنىڭ داۋامى ئۇ ئىنسانغا، ئەمەلىيەتتە، ئىلگىركى سۇئالنىڭ جاۋابىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ئۇچىنچى سۇئالنى ئالدىرىتىپ ئەكىلىدۇ. الله مۇنداق دەيدۇ:ـ الله بىلەن ئىلاھلار بارمۇ؟

شۇنىڭدەك بايانىنىڭ داۋامى ئۇ ئىنسانىنى، ئىشىنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ بىلەن توغرىلىنىدىغان بىردىنبىر جاۋابتىن قېچىشقا ئورۇن تاپالمايدىغان دەرىجىدە تولۇق مۇھاسىرىگە ئالىدۇ. <<الله بىلەن ئىلاھلار بارمۇ ؟>>ياق!

ئۇنداقتا، ئىلگىركى سۇئالنىڭمۇ بىرلا جاۋابى بار. <<ئاسمان زېمىننى كىم ياراتتى ۋە سىلەرگە ئاسماندىن سۇنى كىم چۈشۈرۈپ بەردى. بىز چىرايلىق باغچىلارنى ئۈندۈرۈپ بەردۇق، سىلەر ئۇنىڭ دەرىخىنى ئۈندىرەلمەيتتىڭلار>>. ئۇ بولسا اللەدۇر.

ئۇنداقتا، بايانىنىڭ داۋامى كەلتۈرگەن سۇئالنىڭ جاۋابى مۇقىملىشىپ بولدى. << الله ياخشىمۇ ؟ياكى ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرى ياخشىمۇ؟>> بەلكى، الله ياخشى.

بۇ مەيدانىدا، روھنى شېرىكسىز بىر اللەنىڭ ئىلاھلىقىغا ئىقرار قىلدۇرۇشقا ئەقىل بىلەن بۆاستە سىزىم كۈپايە قىلىدۇ. لىكىن، ھەممىنى بىلگۈچى، ھەممىدىن خەبەردار زات الله ئىنسانىيەت روھىنىڭ قايتا ـ قايتا ئەسلىتىشكە مۇھتاجلىقىنى بىلىدۇ.

بايانىنىڭ داۋامى ئىككىنجى، ئۈچىنچى، تۆتىنچى ۋە بەشىنچى مەيدانىنى شۇ شەكىل بويىچە باشلايدۇ.

<<زېمىننى (ئىنسانلارغا ۋە ھايۋانلارغا) تۇرالغۇ قىلغان، ئۇنىڭ تۈرلۈك تەرەپلىرىدە دەريالارنى ئاققۇزغان، ئۇنىڭ ئۈستىدە(تەۋرەپ كەتمەسلىك ئۈچۈن) تاغلارنى ئورناتقان، ئىككى دېڭىز ئارىسىدا (يەنى تاتلىق سۇ بىلەن شورلۇق سۇ ئارىسىدا ئارلىشىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) توساقلارنى قىلغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ (باشقا ئىلاھ يوق) ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار)نىڭ تولىسى بىلمەيدۇ .>>

بىرىنچى مەيدان ئاسمان ـ زېمىننىڭ يارىتىلىشى، ئاسماندىن زېمىنغا چۈشكەن سۇ ۋە سۇنىڭ چۈشۈشىدىن ئۇنىگەن باغلار توغۇرىسىدا بولغاچقا بۇ مەيدانىنىڭ ھەممىسى زېمىن توغۇرىسىدا سۆزلەيدۇ.

الله زېمىننى ئىنسان ئۈچۈن رىزىقنى، تۇرمۇش لازىمەتلىكلىرىنى ۋە ئۇنىڭغا مەلۇم مۇددەتكىچە بەلگىلەنگەن مال ـ مۈلۈكنى تاپىدىغان تۇرالغۇ ـ جاي قىلىپ بەرگەنلىكىنى ئەسلىتىدۇ.

بـۇ زېمىنـدا دەريـالارنى قىلـىپ بەرگەنلىكـى ۋە زېمىنىنـىڭ تەۋرەپ كەتمەسلىكىگە سەۋەب بولىشى ئۈچۈن زېمىنـدا تـاغلارنى ئورۇنلاشـتۇرغانلىقىنى ئەسـلىتىدۇ. دېڭـىز-ئوكيانلارغـا توشـۇپ كەتـكەن تۇزلـۇق سـۇنى ئىچىشـكە ئامالسىز قالغان تىرىك كائىناتنىڭ ئىچىشى ئۈچۈن تاتلىق سۇنى ياراتقانلىقىنى ئەسلىتىدۇ. ئۇنىڭ ھەممىسى اللەنىڭ قۇدرىتىنىڭ بەلگىلىرىدىن بولغىنـدەك، اللەنىڭ ئىنسانغا بولغان رەھمىتىنىڭ بەلگىلىرىدىندۇر.

بۇ قادىر ئىلاھتىن باشقا كىم بۇ نەرسـىلەرنىڭ ھەممىسـىنى ھازىرقـدەك شەكىلگە كەلتۈرۈشكە قادىر بولالايدۇ؟ شۇ چاغدا،اللە بـىلەن باشـقا بـىر ئىـلاھ بارمۇ؟ دېگەن خۇلاسـە دەل جايـدا كىلـدۇ. ئـۇ سـۇئالنىڭ جـاۋابى باشـتىكى مەيدانـدىن باشـلاپ مۇقىملىشـىپ بولغـان ئىـدى، لىكـىن، ئـۇ تېخىمـۇ كۆچىلەندۈرۈلـدى. ئەمـا ئـۇچىنچى مەيـدانغا كەلسـەك، ئـۇ ئىنسـان مـۇھىتى ھەققىدەدۇر.

اللە ئۇلارغا يۈز بېرىۋاتقان، لىكىن، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ غەپلىتىـدە تـۇرۇپ ئۇنتۇپ قالىدىغان ئىشلارنى ئۇلارغا ئەسلىتىدۇ. قىيىنچىلىقتا قالغان كىشى دۇئا قىلغان چاغدا دۇئانى كىم ئىجابەت قىلىدۇ؟ ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن يامانلىقنى كىـم كۆتۈرۈۋېتىـدۇ؟ كىـم سـىلەرنى ئەۋلادمـۇ-ئەۋلاد زېمىنىنـىڭ خەلىپىلـىرى قىلىپ قويدى؟ سىلەر ئاتا-بوۋاڭلاردىن زېمىننى مىراس ئېلىپ، ئۇنىڭدا پۇختا ئورۇنلىشىپ،زېمىننى تۇرمۇشىڭلارغا بويسۇندۇرىسىلەر.

ئاشۇ ئۆزلىكىدىنلا بولامدۇ؟ اللە سىلەرنى ئاتا-بوۋاڭلارنىڭ پۈشـتىدىن، ئەسلا ياراتمىغان بولسا قانداق بولاتتى؟ اللە زېمىننى ئاتا-بوۋاڭلاردىن مـىراس ئېلىشىڭلار ئۈچۈن قالـدۇرۇپ قويمىغـان بولسـا قانـداق بـولاتتى؟ ئانـدىن، بـۇ ئىشنى كۆڭۈلگە قاتتىق مۇستەھكەملەش ئۈچـۈن تەكـرار خۇلاسـە كىلـدۇ.اللە بىلەن ئىلاھلار بارمۇ؟ ئېنىقكى، ئۇنىڭ جاۋابى، دەل ھېلىقى جاۋاب شۇدۇر.

تۆتىنچى مەيدانمۇ ئاشۇنىڭغا ئوخشاش ئىنسانلار توغۇرىسىدادۇر. لىكىن، بـۇ مەيـدان اللەنـىڭ ئىنسـانغا بەرگەن نېئمەتلىرىـدىن باشـقا بـىر نېئمەتنـى سۆزلەيدۇ.

قۇرۇقلۇقنىڭ ۋە دېڭىزنىڭ زۇلمەتلىرىدە سىلەرگە كـىم يـول باشـلايدۇ؟ قۇيـاش نـۇرى سـىلەرنى كۈنـدۈزدە تـوغرا يولغـا باشلىسـمۇ، لىكـىن، سـىلەر نېئمەتنـى ئۇنتـۇپ، نېئمەتـتىن غەپلەتـتە قالسـاڭلارمۇ، قۇرۇقلـۇق ۋە دېڭـىز مۇھىتىـدا كىچىـدىكى، قـاراڭغۇدىكى يىتەكلەشـنى ئىسـتىگلارغا ئېلىشـقا بەكمـۇ لايىق. بۇ چاغدا، باشقىلارنىڭ سىلەرنى يىتەكلىشىنى ئارزۇ قىلىسىلەر. لىكىن، اللەنـىڭ يـاردىمى بىلەنـلا يىتەكلەشـنى تاپالايسـىلەر. يۆنىلىشـىڭلار مەيلـى يۇلتـۇزلار ئـارقىلىق، يـاكى نـۇر چېچىـپ قاراڭغۇنـىڭ بـىر تەرىپىنـى يورۇتـۇپ

بىرىدىغان ئاي ئارقىلىق، ياكى الله سىلەرنى ئۇنى ئىشلىتىشكە يىتەكلىگەن قاراڭغۇنى يورۇق قىلىدىغان مەشئەللەر ۋە چىراقلار ئارقىلىق ئېنىق بولسۇن، ئىشقىلىپ، اللەنىڭ ياردىمى بىلەنلا يىتەكلەشكە ئىرىشەلەيسىلەر.

الله ئىنسانغا يەنە بىر نېئمەتنى سۆزلەيدۇ.شامااللارنى اللەنىڭ بۇلۇت ۋە يامغۇردا ئەكىس ئەتكەن رەھمىتىدىن خۇشخەۋەر بىرىشكە كىم ئەۋەتىدۇ؟

<<اللەبىلەن باشقا ئىلاھلار بارمۇ؟>> ياق! الله ئۇلار شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىلەردىن ئالىيدۇر.

ئەڭ ئاخىرقى مەيدان بىرىنچى مەيداندىكىدەك، ئاسمان-زېمىننى ئۆز ئىچىگە ئېلىپ، ئاسمان-زېمىن ئارىسىدىكى نەرسىلەرنى بىر-بىرىگە باغلاپ كىلىدۇ ۋە بىرىنچى مەيداندىكى بايانغا قايتا تىرىلىشىنىڭ بايانىنى قوشىدۇ! مەخلۇقاتنى ياراتقان ۋە ئۇنى ئەسلىگە قايتۇرىدىغان كىم؟ اللەدىن باشقا، يوق نەرسىلەرنى يارىتىشقا قۇدرىتى يىتىدىغان كىشى بارمۇ؟ مەخلۇقاتنى خالىغان چاغدا كىم ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدۇ؟ كىم سىلەرگە ئاسمان-زېمىندىن رىزىق يەتكۈزۈپ بىرىدۇ؟

<<الله بىلەن ئىلاھلار بارمۇ؟ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام! ئەگەر سىلەر راسچىل بولساڭلار پاكىتىڭلارنى كەلتۈرۈپ بېقىڭلار دىگىن.>> بايانىنىڭ داۋامى ئەڭ ئاخىرغا يەتكەن چاغدا، بىۋاستە سىزىم ۋە ئەقىل مۇنۇ ئەڭ چوڭ ھەقىقەتنى، يەنى اللەنىڭ شېرىكى يوق، الله يىگانە دېگەن ھەقىقەتنى ھىس قىلىشقا يەتكەن بولىدۇ. <<سىلەر راسچىل بولساڭلار پاكىتىڭلارنى كەلتۈرۈپ بېقىڭلار>> دەپ ئەڭ ئاخىرقى جەڭ ئىلان قىلىش كەلگەن چاغدا، تولۇق قايىل بولۇش ۋە بويسۇنۇشتىن باشقا جاۋاب يوقتۇر

‹ ‹ئى موھەممەد! ئېيتقىنكى، <سىلەرگە ئاسماندىن (يامغۇر ياغدۇرۇپ) زېمىندىن (گىيا ئۇندۇرۇپ)كىم رىزىق بىرىدۇ؟ سىلەرنىڭ ئاڭلاش ۋە كۆرۈش قابىلىيىتىڭلارنى كىم باشقۇرىدۇ؟ تىرىك شەيئىلەرنى ئۆلۈك شەيئىلەردىن كىم پەيدا قىلىدۇ؟ ئۆلۈك شەيئىلەرنى تىرىك شەيئىلەردىن كىم پەيدا قىلىدۇ؟(خالايىقنىڭ)ئىشلىرىنى كىم ئىدارە قىلىدۇ؟>ئۇلار (بۇلارغا جاۋابەن):<الله> دەيدۇ. ئېيتقىنكى، <(اللەدىن غەيرىگە چوقۇنۇش بىلەن اللەنىڭ ئازابىدىن)قورقمامسىلەر؟ (31) (يۇقىرقىدەك چوڭ ئىشلارنى قىلغۇچى)سىلەرنىڭ ھەقىقى پەرۋەردىگارىڭلار، ئەنە شۇ اللەدۇر. ھەقىقەتتىن قالسا، گۇمراھلىقتىن غەيرى نەرسە مەۋجۇت ئەمەس، نىمىشقا (ئىماندىن يۈز ئۆرۈپ گۇمراھلىقا) بۇرۇلۇپ كىتىسىلەر؟> (32). پەرۋەردىگارىڭنىڭ اللەغا ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتقانلارتوغۇرىسىدىكى ھۆكمى ھەقلىق بولدى. ئۇلار(اللەنىڭ بىرلىكىگە، رەسۇلۇللاھنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە) ئىمان ئېيتمايدۇ

(33). (ئى مۇھەممەد!ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، <سىلەرنىڭ بۇتلىرىڭلارنىڭ ئىچىدە مەۋجۇداتنى يوقلۇقتىن بار قىلىپ (ئاندىن يوق قىلىپ)، ئاندىن ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدىغانلار بارمۇ؟> ئېيتقىنكى، الله مەۋجۇداتنى يوقلۇقتىن بار قىلىپ (ئاندىن يوق قىلىپ)، ئاندىن ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدۇ. نېمىشقا (ھەقتىن باتىل تەرەپكە) بۇرۇلۇپ كېتىسىلەر؟> (34). ئېيتقىنكى،<سىلەرنىڭ بۇتلىرىڭلارنىڭ ئارىسىدا (گۇمراھنى) ھەق يولغا يېتەكلىيەلەيدىغانلار بارمۇ؟> ئېيتقىنكى، <الله گۇمراھنى ھەق يولغا يېتەكلىيەلەيدۇ، (گۇمراھنى) ھەق يولغا يېتەكلىيەلەيدىغان زاتقا بويسۇنۇشقا تېگىشلىكمۇ؟ ياكى گۇمراھنى ھەق يولغا يېتەكلىيەلمەيدىغان، پەقەت ئۆزى باشقىلارنىڭ يېتەكلىشىگە مۇھتاج بولغان (بۇتلارغا) بويسۇنۇشقا تېگىشلىكمۇ؟ سىلەرگە نېمە بولدى؟ نېمىشقا مۇنداق (باتىل) ھۆكۈم چىقىرىسىلەر؟> (35). ئۇلارنىڭ تولىسى (بۇتلارغا ئېتىقاد قىلىشتا) پەقەت پەرەزگىلا تايىنىدۇ، پەرەز دېگەن ھەقىقەتنى ئىسپاتلاشتا ھەقىقەتەن ھېچ نەرسىگە يارىمايدۇ. شۇبھىسىزكى،الله ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر(36).>> (يۇنۇس31~36)

بۇ يەردە، بايان يۇقاردا سۆزە نەملىنىڭ ئايەتلىرىدە ئۆتكەن بايانغا يېقىن كېلىدۇ، لېكىن، ئۇنىڭدىن ئىككى ئىشتا پەرىقلىنىدۇ.

بىرىنچى ئىش: ئۇ بايانىدا اللەنىڭ ئاسمان-زېمىندىكى ۋە ئىنسانلاردىكى مۆجىزىلىرىنى سۆزلىگەن. ئاندىن، الله بىلەن ئىلاھلار بارمۇ؟ دەپ سوريغان ئىدى. تەبئى، يوشۇرۇن جاۋاب بولسا ياق! الله بىلەن ئىلاھ يوق اللەنىڭ يارىتىشتا، پادىشاھلىقتا، ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇشتا شېرىكى يوق دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

ئەمما بۇ يەردە، مەبۇدلارغا ئىشارەت قىلىدۇ ۋە كۆچنى ئۇلارنىڭ مەۋجۇدلىقىنى يوقىتىشقا مەركەزلەشتۈرىدۇ. لېكىن، ئۇلارنىڭ مەۋجۇدلىقىنى بىۋاستە يوقاتمايدۇ، پەقەت تەكرار سۇئال ئارقىلىق يوقىتىدۇ. سىلەرنىڭ ئاتالمىش شېرىكلىرىڭلاردىن الله قىلغان مۇنداق مۇنداق ئىشلارنى قىلالايدىغان كىشى بارمۇ؟

جاۋاب ياق! بولۇپ قالسا،-چوقۇم شۇنداق بولۇشى ئىنىق-ئۇنداقتا شېرىكلەر نېمىنى قىلالايدۇ؟ ئەگەر ئۇلارنىڭ ئىشى بولمىسا ئۇلارنىڭ مەۋجۇتلىقىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟ ئۇلار ئىش قىلمىغان ئىكەن، ئۇنداقتا، ئۇلار مەۋجۇت ئەمەس.

ئىككىنچى ئىش: غاپىل ئەقىلنى تۇغرا پىكىر قىلىش يولىغا ئاگاھلاندۇرىدۇ. الله پىكىر قىلىش ئۆچۈن ياراتقان ئەقىلنىڭ ئىنقىلمايى، پاكىتسىز، ئىسپاتسىز ھالدا،گۇمان بىلەن ئىش ئېلىپ بېرىشى لايىق بولمايدۇ.

گۇمان ھەقنى ئىسپاتلاشتا ھېچنەرسىگە يارىمايدۇ، مەسىلىگە گۇمان بىلەن قارايدىغان كىشىلەر بۇ خاتا يولدىن ئايرىلىپ، توغرا،دەلىللىك، ئىنىق، يولغا ئەگىشىشى لازىم.

بىرىنچى ئايەت ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى سۇئال بىلەن باشلىنىدۇ. كىم سىلەرگە ئاسمان-زېمىندىن رىزىق بېرىدۇ؟ كۆز-قۇلاققا كىم ئىگە بولالايدۇ؟ تىرىكنى ئۆلۈكتىن كىم چىقىرىدۇ؟ئۆلۈكنى تىرىكتىن كىم چىقىرىدۇ؟ ئىشلارنى كىم ئورۇنلاشتۇرىدۇ؟ ئۇ بولسا بىرلا ۋاقىتتا ئەقىلنى ھەر تەرەپتىن مۇھاسىرگە ئالىدىغان ۋە ئۇنى<<الله>> دېگەن جاۋابقا قىستايدىغان تىز بايانلاردۇر. ئىش ئاشۇنداق بولسا، سۇئالنىڭ توغرا جاۋابىنى بىلگەن تۇرۇپ الله دىن قورقمامسىلەر؟

<<(يۇقارقىدەك چوڭ ئىشلارنى قىلغۇچى) سىلەرنىڭ ھەقىقى پەرۋەردىگارىڭلار، ئەنە شۇ اللەدۇر. ھەقىقەتتىن قالسا، گۇمراھلىقتىن غەيرى نەرسە مەۋجۇت ئەمەس، نىمىشقا (ئىماندىن يۈز ئۆرۈپ گۇمراھلىققا) بۇرۇلۇپ كېتىسىلەر؟>>

سىلەر ئۇنىڭ ئاسمان-زېمىندىن رىزىق بېرىدىغانلىقىنى، سىلەرنىڭ كۆز-قۇلاقلىرىڭلارغا ئىگە ئىكەنلىكىنى، تىرىكنى ئۆلۈكتىن ۋە ئۆلۈكنى تىرىكتىن چىقىرىدىغانلىقىنى ۋە ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرىدىغانلىقىنى تونۇغان الله سىلەرنىڭ ھەقىقى پەرۋەردىگارىڭلاردۇر. ئۇنىڭدىن باشقا تەربىيەت قىلغۇچى يوق. سىلەر اللەنىڭ غەيرىگە قانداقمۇ يۈزلىنىسىلەر؟ قانداقمۇ روشەن ھەقتىن چەتنەپ، ئازغۇنلۇق يولىغا ماڭسىلەر؟

ئەگەر بىر ئادەم ھەقكە تاجاۋۇز قىلسا ئۇنىڭ ئالدىدا ئازغۇنلۇقتىن باشقىسى يوق. <<پەرۋەردىگارىڭنىڭ اللەغا ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتقانلار توغۇرىسىدىكى ھۆكمى ھەقلىق بولدى. ئۇلار (اللەنىڭ بىرلىكىگە، رەسۇلۇللاھنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە) ئىمان ئېيتمايدۇ.>> چۈنكى ئۇلار ھەقنى تاجاۋۇز قىلىشتا چىڭ تۇرۇۋېلىپ ئازغۇنلۇققا چۈشۈپ قالدى.

ئاندىن، بىز ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلغان مۇنازىرە كىلىدۇ.

<<(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا)ئېيتقىنكى،<سىلەرنىڭ بۇتلىرىڭلارنىڭ ئىچىدە مەۋجۇداتنى يوقلۇقتىن بار قىلىپ (ئاندىن يوق قىلىپ)، ئاندىن ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدىغانلار بارمۇ؟>> شۇ چاغدا، جاۋاب ياق! بولىدۇ، ھەقىقەتەن، الله مەخلۇقاتنى باشتا يارىتىدۇ، ئاندىن ئۆلتۈرىدۇ، ھالبۇكى، ئاتالمىش ئىلاھلار مەخلۇقاتنى يارىتالمايدۇ ۋە ئەسلىگە قايتۇرالمايدۇ. <<قانداقمۇ بۇرۇلۇپ كېتىسىلەر؟>> قانداقمۇ ھەقتىن بۇرۇلۇپ ساختا ۋە تۇقۇلمىغا ئەگىشىسىلەر؟ ئاندىن يەنە بىر مۇنازىرە كىلىدۇ، << ئېيتقىنكى،

<سىلەرنىڭ بۇتلىرىڭلارنىڭ ئارىسىدا (گۇمراھنى) ھەق يولغا يىتەكلىيەلەيدىغانلار بارمۇ؟>> جاۋابى-ئېلگىركى قېتىمدىكىگە ئوخشاش-بۇلۇشسىز (يەنە يوق) ئاشۇ ئاتالمىش شىرىكلەرنىڭ بىرىنىڭ ئىنسانىنى تۇغرا يولغا باشلاش ئۈچۈن كىتاب چۈشۈرگەنلىكى ۋە ئەلچى ئەۋەتكەنلىكى ئاشكارا بولمىدى. ئىش ئاشۇنداق بولسا <<ئېيتقىنكى: الله گۇمراھنى ھەق يولغا يىتەكلەيدۇ>> الله ئەلچى ئەۋەتمىدۇ، كىتاب چۈشۈرمىدۇ ۋە ئىنسانلارنى دۇنيا ئاخىرەتتە پايدىسى بار ئىشلارغا چاقىرمىدۇ.

<<الله(كىشىلەرنى)ئامان جايغا (يەنى جەننەتكە)دەۋەت قىلمىدۇ ۋە خالىغان ئادەمنى توغرا يولغا باشلايدۇ.>>(يۇنۇس25-)

بايانىنىڭ داۋامى مۇنازىرىدە، يەنە بىر قەدەم ئىلگىرلەيدۇ.الله گۇمراھنى ھەقكە باشلىيالايدىغان ۋە ئاتالمىش ئىلاھلار ھەقكە باشلىيالمايدىغان بولسا، ئۇنداقتا كىم ئىتائەت قىلىنىشقا كىم ئەڭ لايىق؟ <<(گۇمراھنى)ھەق يولغا يىتەكلىيەلەيدىغان زاتقا بويسۇنۇشقا تېگىشلىكمۇ؟ ياكى گۇمراھنى ھەق يولغا يىتەكلىيەلمەيدىغان، پەقەت ئۆزى باشقىلارنىڭ يىتەكلىشىگە مۇھتاج بولغان (بۇتلارغا) بويسۇنۇشقا تېگىشلىكمۇ؟>> الله بويسۇنۇشقا ھەقلىقمۇ؟ياكى ئۆزلىرىنىمۇ تۇغرا يولغا باشلىيالمايدىغان ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى تۇغرا يولغا يىتەكلەيدىغان كىشىگە مۇھتاج بولىدىغانلار بويسۇنۇشقا لايىقمۇ؟

بۇ يەردىكى ئىشارەت ئەرەبلەر جاھىلىيەتتە، ئىبادەت قىلىدىغان بۇتلارغا قارىتىلغان. لىكىن، ئۇ ئەمىلىيەتتە ھەر بىر جاھىلىيەتتىكى ئىنسانلار ئۇنىڭغا يۈزلىنىدىغان كىشىلەرنىڭ ھەر بىرىگە ماس كېلىدۇ. ئۇلار بولسا ئۆزىنىمۇ توغرا يولغا باشلىيالمايدىغان ۋە كىشىلەرنى توغرا يولدىن توسىدىغان كىشىلەردۇر. ئۇلار ئىنسانلارنى ئازغۇنلۇقتىن باشقا قايسى يولغا باشلايدۇ؟ <<سىلەرگە نىمە بولدى؟ قانداقچە ھۆكۈم قىلىۋاتسىلەر؟>> سىلەرنىڭ پىكىر قىلىدىغان ئەقلىڭلار قەيەردە؟ سىلەر بۇ مەسىلىگە مۇشۇنداق بۇزۇق ھۆكۈمنى چىقىرىپ، تىلىڭلار ئارقىلىق، ياكى ھەركىتىڭلار ئارقىلىق كىشىلەرنى يىتەكلەش ئۈياقتا تۇرسۇن، ئۆزلىرىنىمۇ يىتەكلىيەلمەيدىغان بۇ مەبۇدلار ئەگىشىشكە لايىقراق دېيىشكە ئەقلىڭلارسىلەرنى قانداقمۇ يىتەكلىيەلىدى؟

سەۋەب؛ ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئەقىللىرىنىمۇ باشقۇرالمايدىغانلىقىدۇر. ئەگەر ئۇلار ئەقىللىرىنى باشقۇرالىغان بولسا تۇغرا ھۆكۈم چىقارغان بولاتتى. دەلىللەر-پاكىتلار مەۋجۇت. لىكىن، ئۇلار گۇمانغا ئەگىشىدۇ ۋە توغرىدىن ئازىدۇ.

<< ئۇلارنىڭ تولىسى (بۇتلارغا ئىتتىقاد قىلىشتا) پەقەت پەرەزگىلا تايىنىدۇ، پەرەز دېگەن ھەقىقەتنى ئىسپاتلاشتا ھەقىقەتەن ھېچ نەرسىگە يارىمايدۇ. شۇبھىسىزكى،الله ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر.>>

<<ياكى ئۇلار ياراتقۇچىسىز يارىتىلغانمۇ، ياكى ئۇلار ياراتقۇچىمۇ؟>> (تۇر35-) بۇ ئايەت تارىختىكى ئىنسانىيەتنىڭ ئازغۇن ئەقلىگە ئەڭ چوڭ جەڭ ئىلان قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. گويا بۇ ئايەت بۇگۈنكى كۈندىكى اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى ئىنكار قىلىدىغان، ئازغۇنلۇقتا ۋە دىنسىزلىقتا چىڭ تۇرىۋالىدىغان ئازغۇنلار ئۈچۈن چۈشكەن.

ئازغۇنلىقتا مۇشۇ چەككىچە چىڭ تۇرىۋالىدىغان كىشىلەر ئەملىيەتتە، اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى ئىنكار قىلمايدۇ. فىتىرەت- ھەرقانچە ئازسىمۇ-ھەممە مەخلۇقاتنى ياراتقۇچى اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى ئىنكار قىلىشى مومكىن ئەمەس. لىكىن، ئۇلار-بىرەر سەۋەبتىن ـــ تەكەببۇرلۇق قىلىدۇ ۋە ئىنكار قىلغان بولىۋالىدۇ.

كوممۇنىست دۆلەتلىرىدە دىنسىزلىق سايىسىدا ياشايدىغان،مەكتەپلەردە ئۇلارغا دىنسىزلىق ئۇگۈتىلىدىغان، دىنسىزلىق بىلەن تەربىيىلىنىدىغان، ھەر بىر قېتىملىق دەرىستە دىنسىزلىقنى ئۇگۈنىدىغان ئاشۇ كىشىلەرنىڭ كۈڭۈللىرىمۇ پەقەت شارائىتلارغا ماسلىشىش ۋە ئاشۇ كاپىر دۆلەتنىڭ بېسىمىدىن قورقىنلىقى سەۋەبىدىنلا اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى ئىنكار قىلىدۇ.

تۇنجى ئالەم ئۇچقۇچىسى <<گاگارىن[1]>>ئاسمان بوشلىقىغا ئۆرلىگەن چاغدا كائىناتنىڭ گۈزەللىكى ئۇنى رام قىلىۋالدى ۋە كۆرگەن نەرسىلەردىن ھاڭ-تاڭ قالدى.

<<گاگارىن>> كائىناتنى بىز يەر يۈزىدە ھاۋا پوستىنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ تۇرۇپ كۆرگىنىمىزدىن، باشقا شەكىلدە كۆردى. ئاسماننىڭ بىز كۆرگەندەك كۆپكۆك ئەمەس قاپقارا ئىكەنلىكىنى كۆردى. ئۇ پىلانىتلار ۋە يۇلتۇزلارنىڭ كۈچلۈك نۇر چېچىپ تۇرىدىغانلىقىنى كۆردى، بۇ مەنزىرە ـــ ئالەم ئۇچقۇچىلىرىنىڭ تەسۋىرلەپ بېرىشچە ـــ نۇر چاقناپ تۇرغان قىممەت باھالىق ئۇنچە مەرۋايىتلار بىلەن بىزەلگەن بىر پارچە قارا مەخمەلگە ئوخشايتتى.

---

① راكىتاغا ئولتۇرۇپ، تۇنجى قېتىم ئەڭ ئۇستۇن ھاۋا بوشلىقىغا چىققان ئالەم ئۇچقۇچىسى، روسىيەلىك، (سابىق سوۋېت ئىتتىپاقلىق).

<<گاگارىن>> كۆرگەنلىرىدىن، يېڭى تەجرىبىدىن ۋە يېڭى كۆرۈنىشتىن تۈيۇقسىزلىق ھىس قىلدى. يېڭى كۆرۈنۈش بىز بايىلا سۆزلىگەندەك، سىزىمنى غەپلەتتىن، ھىس-تۈيغۇلارنى ئۇيقۇدىن ئويغۇتىدۇ. كائىنات ئىنسان ئۇنىڭغا تۇنجى قېتىم يۈزلەنگەندەك يېڭى ھالەتتە كۆرىنىدۇ. ئاندىن، ئىنسان ئىلگىرى غەپلەتتە قالغان كائىنات مۆجىزىسىنىڭ دەللىلىرىنى بىلىدۇ، اللەنىڭ ئىجاتكار قولىنى ۋە ئۇ قولىنىڭ كائىناتتىكى تەسىرلىرىنى ھىس قىلىدۇ.

مانا بۇ <<گاگارىن>> دا يۈزبەرگەن ئىش. ئۇ، مەكتەپ ئۇنى شۇ بويىچە تەربىيىلىگەن دىنسىزلىقنى ئۇنتۇپ قالدى. ئۇ اللەنىڭ كائىناتتىكى ھۈنىرىدىن ھەيران بولۇپ، كۆرگەن مۆجىزىلەردىن ھاڭ-تاڭ قېلىپ چەكچىيىشكە باشلىدى. ئۇ زىمنىغا چۈشكەن چاغدا تۇنجى بايانىتا ئۆزىنى كۈتىۋالغان مۇخبىرلارغا تۆۋەندىكىنى بايان قىلدى: <<مەن ئالەمگە ئۆرلىگەن چاغدا مىنى كائىناتنىڭ گۈزەللىكى رام قىلىۋالدى.شۇنىڭ بىلەن مەن اللەنى ئىزدەپ كەتتىم>>.

پىتىرەت ھەقىقەتكە يۈزلەنگەن چاغدا مۇشۇنداق سۆزلەيدۇ .<<گاگارىننىڭ >> ئۆگەنگىنى پۈتۈنلەي دىنسىزلىق بولسىمۇ، مانا مۇشۇنداق بولدى.(1) ياق! پىتىرەت گۈۋاھلىقتىن كەينىگە قايتىۋېلىشى مەڭگۈ مومكىن ئەمەس.

<<ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم بالىلىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ)پۈشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۈۋاھ قىلىپ :<<مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ ؟>> دېدى (يەنى اللە ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋاردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم

---

(1) قىزىقارلىق ئىشلارنىڭ شۇكى، دۆلەت گاگارىنغا بۇ بايانات تۈپەيلى غەزەپلەندى ۋە بۇ بايانانى ئىنكار قىلىدىغان سۆز قوشۇپ قويۇشقا بۇيرىدى .گاگارىن كىيىن مۇنداق دېدى <<مەن اللەنى ئىزدەپمۇ تاپالمىدىم› › . گىزىتلەر ئۇنىڭ ئىككىنچى بايانانىنى بىرىنچى بايانانىتىن بىر قانچە سائەت كىيىن تارقاتتى.

بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى.) ئۇلار ھەئە سەن بىزنىڭ ئۆز پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن ،گۇۋاھلىق بەردۇق>> دېدى (ئۇلارنى گۇۋاھلىق ببەرگۈزگەنلىكىمىز) قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ: (بىز بۇنىڭدىن غەپلەتتە قالغان ئىكەنمىز >>دىمەسلىكلىرى ياكى <<ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئىلگىرى(ساڭا بۇتلارنى) شېرىك كەلتۈرگەن ئىدى. بىزنىڭ پەقەت ئۇلارنىڭ ئەۋلادى بولۇپ قالغان يىرىمىز بار (يەنى بىزنىڭ

ئۆزرىمىز بار) گۇمراھلارنىڭ قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن بىزنى ھالەك قىلامسەن؟>>دىمەسلىكلىرى ئۈچۈندۇر، . (ئەئراف172 ـ)

يۇز بىرىۋاتقان ئىش شۇكى، ئازغۇن ئىنسان اللەغا بويسۇنۇشنى خالىمايدىغانلىقى ئۈچۈن بۇ ھەقىقەتكە تەكەببۇرلۇق قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى ئوچۇق ـ ئاشكارە ئىقرار قىلغان بولسا، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭغا اللەغا بويسۇنۇش ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش لازىم بولاتتى. ئۇ نامەلۇم بىر ئىش تۈپەيلى بۇنى خالىمايدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئىتىراپى بىلەن ئاجىز ھالدا، خاتالىقتىن يانغان ھالدا كۈرۈنۈشىنىڭ ئورنىغا بىلەرمەنلىك قىلىپ، اللەنىڭ بارلىقىغا ئىشەنمەيدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدۇ.

كائىنات قانداقسىگە مۇشۇنداق بولدى؟ ياراتقۇچىسىز پەيدا بولدىمۇ؟ يوق يەردىن مۇشۇنداق پەيدا بولدىمۇ؟ پەيدا بولغاندىن كېيىن قانداق ئىنتىزاملاشتى؟ ئۇنىڭ ئىنتىزامى قانداقسىگە ئىنسان ئەقلى ئۇنى ساناپ بولالمايدىغان مىليۇن يىللاردىمۇ نوقسان، ياكى قالايمىقانچىلىق يۈزبەرمەستىن ساقلاندى؟ ئاشۇنىڭ ھەممىسى ياراتقۇچىسىز بولامدۇ؟ ئەقىل ئىزىپ، ھەتتا زۇلمەتلەرگە كىرىپ كەتسىمۇ، بۇ سۆزنى قوبۇل قىلامدۇ؟

ئۇلار:<<تەبىئەت ياراتقۇچى>> دەيدۇ .ئۇلار يالغان سۆزلىدى. تەبىئەت دېگەن نېمە؟ (1) ئۇلار: تەبىئەت دېگەن ھەر قانداق نەرسىنى يارىتالايدۇ. ئۇنىڭ قۇدرىتىنىڭ چېكى يوق دەيدۇ.

توۋا ! ھەرقانداق نەرسىنى ياراتقان،ئۇنىڭ قۇدرىتىنىڭ چېكى يوق زات اللە ئەمەسمۇ؟

---

(1)دارۋىن موشۇنداق دەپ ئىلاھى قۇدرەتنى ئىتىراپ قىلىدۇ،لىكىن،ئۇ قۇدرەتنى اللەقا تەۋەلەشتۈرمەيدۇ

نېمىشقا اللەنى تەبىئەت دەپ ئاتايمىز؟ بۇ ھەيران قالارلىق ئاتاشتىكى مەنتىقە قايسى؟ بىلىگلارکى، ئۇ ئەقىل ۋە پەلسەپە ئەمەس، ھاۋايى ـ ھەۋەستۇر. ھاۋايى ـ ھەۋەس دېگەن ئىنسانىنى ـ كۆڭلىدە ـ ھەقنى بىلمەيدىغان بولسىمۇ، ھەقنى ئىتىراپ قىلىشتىن چەكلەيدىغان نەرسە.

<<ئۇلار بۇ ئايەتلەرنى ئىچىدە ئىتىراپ قىلدى، لىكىن، ئۇلار ئۇنى زۇلۇم ۋە تەكەببۇرلۇق قىلىش يۈزۈسىدىن ئىنكار قىلدى. بۇزغۇنچىلارنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولغانلىقىغا قارىغىن.>> (نەمل14 ـ)

لىكىن، قۇرئان ئۇلارغا جەڭ ئىلان قىلىۋاتىدۇ. ئون تۆت ئەسىردىن بۇيان جەڭ ئىلان قىلىۋاتىدۇ. الله زېمىننى ۋە زېمىن ئۈستىدىكى نەرسىلەرنى مىراس ئېلىپ بولغۇچە جەڭ ئىلان قىلىدۇ. <<ياكى ئۇلار غەيرى نەرسىدىن يارىتىلدىمۇ ياكى ئۇلار ئۆزلىرى ياراتقىچىمۇ؟>>. ئەمما، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى ياراتقۇچى ئىكەنلىكىگە كەلسەك، ئازغۇنلارنىڭ بىرسىمۇ ئويلاپ باقمىغان ئىش.

بىرىنچى سوئال جاۋابسىز قالدى.<<ئۇلار ئۆزلىكىدىن يارىتىلدىمۇ؟>> ئۇ بولسا تەكەببۇرلارنىڭ بىرەرسى ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇرالمايدىغان، سۈكۈت قىلدۇرغۇچى، ئېغىزىنى تۇۋاقلىغۇچى سوئالدۇر.

بۇ يەردە، بىر ئىشتىن باشقا ئىش قالمىدى. ئۇ ئىش بولسا بىر ياراتقۇچى ئۆز قۇدرىتى بىلەن مەخلۇقاتلارنى ياراتقان بولىشى لازىم ۋە ئۇ ئىشلارنى ئۆزى يالغۇز شېرىكسىز ئورۇنلاشتۇرىدىغان بولىشى لازىم. پىتىرەت ھەرقانچە ئېزىپ، ئازغۇنلۇق ئىچىگە چۆكۈپ كەتسىمۇ،ئەنە ئاشۇنى ئىنكار قىلالمايدۇ. پەقەت، تەكەببۇرلارنىڭ كۆڭۈللىرىدە اللەقا ئىبادەت قىلىشتىن چوڭچىلىق قىلىش مەۋجۇد بولغانلىقى ئۈچۈن يالغاندىن، تىللىرىدا ئىنكار قىلىدۇ.

<<شۇبھىسىزكى اللەنىڭ ئايەتلىرى ئۈستىدە ئۆزلىرىگە(اللە تەرىپىدىن)كەلگەن ھېچقانداق دەلىل بولماستىن (قارىسىغا) جاڭجاللىشىدىغانلار نىڭ كۆكرەكلىرىدە پەقەت كىبىرى بار، ئۇلار (اللەنىڭ نۇرىنى ئۈچۈرۈشتىن ئىبارەت) مەقسىتىگە يېتەلمەيدۇ، اللەغا سېغىنىپ (ئۇلارنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلىگىن)،ھەقىقەتەن اللە ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر.(غاپىر56ـ)

اللە بىزنى بۇيرىغان بويىچە اللەدىن پاناھ تىلەيمىز. بىز شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا،ئاشۇ تانغۇچىلار ئەملىيەتتە، پەقەت يالغاندىن تانغان بولۇۋالىدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز، ھەتتاكى ئۇلارنىڭ قەلبلىرىنى، روھلىرىنى،قۇلاقلىرىنى ۋە كۆزلىرىنى پەردە قاپلۇۋېلىش دەرىجىگە يەتكەن بولسىمۇ،گاگارىن ئويغانغاندەك، ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىگە چوقۇم ئويغىنىدۇ.

فىترەتكە ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئىماننىڭ قىيىنچىلىق ۋاقتىدا ئويغۇنىشى.

ئىنسان كەڭرىچىلىك ۋاقتىدا سەركەشلىك قىلىدۇ ۋە يالغاندىن تەكەببۇرلۇق قىلىدۇ. بەلكى، ئەگەر ئۇ كىشى كىسەل قەلب ئىگىلىرىدىن بولسا، ئازادىلىك ۋە خاتىرجەملىك ئۇنىڭدا غەپلەتنى ۋە اللەدىن يىراق بولۇشنى كۈچەيتىدۇ. لىكىن، ئۇ قىينىچىلىق ۋاقتىدا ئۆزىنىڭ سەركەشلىكىدە ۋە يالغاندىن چوڭچىلىق قىلىشىدا چىڭ تۇرۇۋالالمايدۇ..

مۇشەققەتنىڭ ئىنسانغا بولغان تەسىرى:

بىر تەرەپتىن، ئىنسانىنىڭ ئۆزىگە ئاجىز، چارە-تەدبىرى ئاز، ياردەمگە مۇھتاج ئىكەنلىكى ئاشكارا بولىدۇ ۋە ئىنسانىنىڭ ئۇ شۇنىڭغا تايىنىپ اللەغا ۋە ئىنسانلارغا تەكەببۇرلۇق قىلىدىغان قۇرۇق تەكەببۇرلىقى يوقايدۇ.

يەنە بىر تەرەپتىن، فىترەتكە ئورۇنلاشقان ۋە اللە ئىيتقانىدەك، پىترەت ئۇنىڭغا گۈۋاھلىق بەرگەن ئىمان ئويغىنىدۇ.

<<ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم بالىلىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۈۋاھ قىلىپ: <<مەن سىلەرنىڭ پەرۋادىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟>> دېدى (يەنى اللە ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى ئۇلار:<<ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن، گۈۋاھلىق بەردۇق>>دېدى. (ئۇلارنى گۈۋاھلىق بەرگۈزگەنلىكىمىز) قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ: <<بىز بۇنىڭدىن غەپلەتتە قالغان ئىكەنمىز>> دىمەسلىكلىرى ياكى <<ئاتا بوۋىلىرىمىز ئىلگىرى (ساڭا بۇتلارنى) شېرىك كەلتۈرگەن ئىدى، بىزنىڭ پەقەت ئۇلارنىڭ ئەۋلادى بۇلۇپ قالغان يىرىمىز بار (يەنى بىزنىڭ ئۆزىرىمىز بار) گۇمراھلارنىڭ قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن بىزنى ھالاك قىلامسەن؟>> دىمەسلىكلىرى ئۈچۈندۇر › . (ئەئراف 172 ـ)

ھەقىقەتەن، ئۇ ئىنسان ئەگەر اللەدىن باشقا مەبۇدلارغا، ياكى اللەقا باشقا مەبۇدلارنى قوشۇپ ئىبادەت قىلىدىغان بولسا، ئاتالمىش مەبۇدلارنى ئۇنتۇيدۇ، ياكى اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى تۈپتىن ئىنكار قىلغۇچى دىنسىز لاردىن بولسا، دىنسىزلىقنى ئۇنتۇيدۇ، چىن قەلبىدىن ھەق اللەغا يۈزلىنىدۇ، ئۆزىگە

كەلگەن ياماناتلىقنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن اللەغا دۇئا قىلىدۇ. قۇرئان ئىنسانلارغا ھەقىقەتنى ئېچىپ بېرىش ئۈچۈن ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ ھەقىقەتكە يۈزلەندۈرىدۇ. ئۇلارغا ئۆزلىرىنىڭ ماھىيىتىنى ئېچىپ بېرىدۇ. بەلكى، ئۇلارغا يەنە بىر ھەقىقەتنى، يەنى ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىدىكى، ئازغۇنلۇققا قارشى ئەڭ كۈچلۈك پاكىتقا ئۇلارنى يۈزلەندۈرىدۇ.

كاشكى، ئۇلار قىينىچىلىق ۋاقتىتا اللەنى تونىغاندىن كېيىن، ئۇلارغا ھەق-ناھەق ئاشكارە بولغاندىن كېيىن، يېگانە اللە قىينىچىلىقنى ئىچىۋېتىدىغانلىقىنى، يېگانە اللە ئىبادەت قىلىش ۋە ئۇنىڭغىلا يۈزلىنىش زۆرۈر بولىدىغان زات ئىكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن، شۇ بىلىشنىڭ ئۈستىدە راۋرۇس تۇرغان بولسىچۇ؟ لېكىن، ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىدە ئەگرىلىك، كىسەللىك بولغانلىقى ئۈچۈن، ئەگەر ئۇلاردىن ئۇنىڭ سەۋەبىدىن دىننى اللەقا خالىس قىلىپ، اللەقا دۇئا قىلغان قىينىچىلىق تۈگۈسە، ھەتتا ئۇلارغا بىر ئىش يۈز بەرمىگەندەك، قىينىچىلىقنى باشتىن ئۆتكۈزمىگەندەك ۋە ئۇ جەريانداا اللەقا ئىشەنمىگەندەك، باشتىكى يولغا قايتىۋالىدۇ. مانا بۇ ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى تەكشۈرۈپ بېقىشى ۋە خاتالىقلىرىدىن ئايرىلىپ، توغرا يولدا مېڭىشى ئۈچۈن قۇرئان ئۇلارنىڭ ئالدىدا قويىدىغان ئىشتۇر.

<<اللە سىلەرنى قۇرۇقلۇقتا (يەنى ئۇلاغلار ئۈستىدە) دېڭىزدا (يەنى كېمىلەر) ئۈستىدە سەپەر قىلدۇرىدۇ، سىلەر ئولتۇرغان كېمە (كىشىلەرنى ئېلىپ مەيىن شامالدا مېڭىۋاتقان ۋە (بۇ) شامالدىن ئۇلار خۇشاللىنىۋاتقان چاغدا، بىردىنلا بوران چىقىپ (كېمە ئۆرۈلىدۇ)، ئۇلار تەرەپ-تەرەپتىن كۆتۈرلىۋاتقان دېڭىز دولقۇنلىرى ئىچىدە قالىدۇ، كېمىدىكىلەر قورشىۋېلىنغانلىقىغا (يەنى ھالاك بولىدىغانلىقىغا) جەزمى قىلىدۇ، (چۇقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىنى تاشلاپ قۇيۇپ) <ئى خۇدا! ئەگەر سەن بىزنى بۇنىڭدىن (يەنى بالادىن)قۇتۇلدۇرساڭ، بىز چۇقۇم شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولىمىز> دەپ چىن كۆڭلى بىلەن دۇئا قىلىدۇ(22). اللە ئۇلارنى ئۇ بالادىن قۇتۇلدۇرغاندىن كېيىن، ئۇلار يەر يۈزىدە يولسىزلىق بىلەن بۇزۇقچىلىق قىلىدۇ. ئى ئىنسانلار! بۇزۇقچىلىقىڭلارنىڭ گۇناھى ئۆزەڭلارغا بولىدۇ، (سىلەر) بۇ دۇنيا (نىڭ باقاسى يوق شەھۋەتلىرى) دىن بەھرىمەن بولىسىلەر (بۇنىڭ ھەسرىتى ئاخىرەتكە قالىدۇ)، ئاندىن سىلەر بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا

قايتىسىلەر، سىلەرگە قىلمىشىڭلارنى خەۋەر قىلىمىز(23).>> (يۇنۇس 22، 23ـ)

سۆزە يۇنۇستا كەلگەن بۇ ئايەتلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزىگە زىيان يەتسە اللەغا ئىلتىجا قىلىدىغان، ئۆزىگە كەلگەن مۇشەققەتنى ئېچىۋېتىش ئۈچۈن اللەغا دۇئا قىلىدىغان ئىنسانىنىڭ ئومۇمى ھالىتىنى تەسۋىرلەپ بېرىدۇ. ئەگەر ئۇ گىرىپتار بولغان كىسەللىك، ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسە ئۇنى ئورنىدىن تۇرماي يېتىشقا مەجبۇرلايدىغان بولسا، ئۇ ئۆزىنىڭ ئاشۇ ھالىتىدە اللەغا دۇئا قىلىدۇ، يەنى يېتىپ تۇرۇپ دۇئا قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ ئولتۇرغان، ياكى ئۆرە تۇرغان ھالەتتە بولسا، ئۇ شۇ ھالەتتىمۇ دۇئا قىلىدۇ.

يەنى ئۇ ئىنسانغا زىيان-زەخمەت كىلىش ھالىتىدە ئۇنىڭ ھالىتى قانداق بولسا، ئۆزىگە كەلگەن ياماناتلىقنى توسۇش ئۈچۈن شۇ ھالەتتە تۇرۇپ، اللەغا يېلىنىپ ئىلتىجا قىلىدۇ. بەزىدە، ئۇ گىرىپتار بولغان نەرسە جىسمانى دەرت ئەمەس، روھى غەم بولىدۇ، ئۇ مۇشۇ ھالەتتىمۇ ئاشۇنىڭغا ئوخشاش، اللەغا دۇئا قىلىدۇ.ئۇ ئۆزىنىڭ ھەربىر ھالىتىدە، يەنى <<يېتىپ تۇرۇپ، ئۆرە تۇرۇپ>> اللەغا دۇئا قىلىدۇ. چۈنكى ئۇنى قاپلىۋالغان غەم ئۇنىڭدىن ئايرىلمايدۇ ۋە ئۇنى ھەرقانداق ھالەتتە اللەغا دۇئا قىلىشقا مەجبۇرلايدۇ.

اللە زىيان-زەخمەتنى ئېچىۋەتكە چاغدا ئۇ ۋەز-نەسىھەت ئالامدۇ؟ ئۆزىنىڭ قىينىچىلىق ۋاقىتتا، اللەدىن باشقا قۇتقۇزغۇچى يوق دەپ چىن كۆڭلىدىن ئىشىنىپ، اللەقا يالىنغانلىقىدىن ۋەز-نەسىھەت ئالامدۇ؟ ياق!

<<ئۇلارغا يەتكەن زىيان-زەخمەتنى كۆتىرىۋەتسەك گويا ئۇنى كۆتىرىۋېتىشىمىزنى تىلەپ بىزگە دۇئا قىلمىغانىدەك ياماندىن ئىشنى يەنە داۋاملاشتۇرىدۇ.>>

قۇرئاننىڭ<<داۋاملاشتۇرىدۇ>> دىگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىۋاتقان ئىنسانىنىڭ ئۆزىگە كەلگەن جىسمانى، ياكى روھى قىينىچىلىقتىن قۇتۇلغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ گويا تېخى تۇنۇگۈنلا دەرت ئېيتىپ اللەغا يالۋۇرمىغانىدەك، ھەممىنى ئۇنتۇپ كەتكەنىدەك پەرۋاسىز، ئىتىبارسىز، پوچى، كۆرەڭ ھالدا ياماناتلىقنى داۋاملاشتۇرىدىغانلىقىنى تەسۋىرلەيدۇ.

<<ئىنسانغا نېئمەت ئاتا قىلساق (پەرۋەردىگارىغا شۈكۈر قىلىشتىن) يۈز ئۆرىيدۇ، (اللەنىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇشتىن باش تارتىپ) ھاكاۋۇرلىشىپ

كىتىدۇ، ئەگەر ئۇنىڭغا يامانلىق يەتسە (اللەغا يۈزلىنىپ) ئۆزلۈكسىز دۇئا قىلىدۇ.>> (فۇسسىلەت51ـ)

ئەمما سۈرە يۈنۈسنىڭ بۇ ئىككى ئايىتى ئالاھىدە ھالەتنى تەسۋىرلەيدۇ. يەنى ئازادە، شامال تېنىچ ھالەتتە كىمگە چىققان بىر قەۋمنىڭ ھالىتىنى تەسۋىرلەيدۇ، كىمە ئۇلارنى سۇ يۈزىدە خاتىرجەم ئېلىپ كىتىۋاتىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ كىمگە چىققانلىقىدىن خۇشال، ئۆز سەپەرلىرىدىن خوشال، ئۇلار سەپىرىدىن ھوزۇرلىنىۋاتقان چاغدا تۇيۇقسىز قاتتىق بوران چىقىدۇ. كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە، ھەممە نەرسە ئۆزگىرەيدۇ. خاتىرجەملىك ئورنىغا بىئارامليق، خۇشاللىق ئورنىغا ئالاقىزادىلىك ئالمىشىدۇ. بۇنىدىن بۇرۇن سىلىق، مۇلايىم بولغان كۈرۈنۈشلەر ئۈستىدە قىيىنچىلىق نامايان بولىدۇ. ئۇلار شۇ چاغدا كىمگە ئىلتىجا قىلىدۇ؟ اللەدىن باشقا پاناھگاھ يوقتۇر.

<<(چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىنى تاشلاپ قويۇپ) <ئى خۇدا! ئەگەر سەن بىزنى بۇنىڭدىن (يەنى بالادىن) قۇتۇلدۇرساڭ، بىز چوقۇم شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولىمىز> دەپ چىن كۆڭلى بىلەن دۇئا قىلىدۇ.>>. ئۇلارنىڭ ئامالى قالمىدى. ئۇلارنىڭ كۆڭلى اللەنىڭ قۇدرىتىگە باغلانىدى ۋە ئۇلار اللەنىڭ رەھمىتىدىن باشقا ئۆزلىرىگە يەتكەن قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلدۇرغۇچى يوق ئىكەنلىكىنى بىلىدى، قىيىنچىلىق ئۇلارنىڭ كۈچىدىن چوڭ،ئۇلار قىيىنچىلىق ئالدىدا ئاجىز.

ئىنسان ھەددىن ئاشىدۇ ۋە تەكەببۇرلۇق قىلىدۇ. ئۆزىنى كۈچ-قۇۋۋەتلىك ھىس قىلىدۇ ۋە مەن ھەرقانداق نەرسە ئالدىدا ھەرگىز مەغلۇب بولمايمەن دەپ قارايدۇ. ئۇ تۇيۇقسىز ئۆزىكۈچىنىڭ ئاجىزلاۋاتقانلىقىنى، ھەتتا پۈتۈنلەي ئاجىزلاۋاتقانلىقىنى كۆردى. شۇ چاغدا، ئۇ ئۆزىنىڭ ماھىيىتىنى كۆرىدۇ. ئۇنىڭدىن ساختا تەكەببۇرلۇق ۋە زوراۋانلىق يوقىلىدۇ. ھەقىقى كۈچكە.... اللەنىڭ كۈچىگە، مىنى پەقەت شۇلا قۇتقۇزالايدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا ھەرقانداق كۈچ چاڭ-توزاندۇر، دەپ ئىشەنگەن ھالدا يۈزلىنىدۇ.

قۇرئاننىڭ سۆزى بۇ ھەقىقەتنى ئىنىق، ئاشكارا ئوتتۇرىغا قويىدۇ. <<ئۇلار دىنىنى اللەغا خالىس قىلغان ھالدا اللەغا دۇئا قىلىدۇ.>>. ئاشۇ قىيىنچىلىق ۋاقىتتا، يەنى قۇتۇلۇش ۋە ياردەم بىرىشتىكى ھەرقانداق ئۈمىدتىن ئايرىلغان ۋاقىتتا، ئىنسانىنىڭ ئىلاھى زاتنى ھىس قىلىشى ناھايىتى ئىنىق،

مۇقىم، چوڭقۇر بولىدۇ. گويا كى خۇددى روھتا بۇ ھەقىقەتنى يۆگىۋالىدىغان پەردە بار بولۇپ، ئەمدى بۇ پەردە ئېچىلىپ، ھەقىقەت ئاشكارا بولىدى. اللەغا يۈزلىنىش ئاشۇنداق خالىس بولىدۇ. چۈنكى، ئۇ خەتەر قورقۇنۇچلۇقتۇر. بىردىنبىر پاناھگاھ اللەدۇر. شۇ چاغدا ئىنسان، پاناھگاھ اللەقا چىڭ ئېسىلىدۇ. ئىلتىجا قىلىشى راستچىل بولىدۇ. ئۇلار اللەقا دىننى خالىس قىلغان ھالدا دۇئا قىلغان چاغدا.... شۇ مىنۇتلاردا ئۆز سۆزىدە راستچىل بولىدۇ.<<ئەگەر سەن بىزنى ئۇنىڭدىن (يەنى بالادىن) قۇتۇلدۇرساڭ بىز چوقۇم شۈكرى قىلغۇچىلاردىن بولىمىز .>>

چۈنكى، ئۇلار قورقۇنچ ئىچىدە تۇرۇپ،ئەگەر خاتالىقلارغا تەۋبە قىلساق ۋە ئىشىمىزنى توغرىلىۋالساق، اللە بىزدىن رازى بولىدۇ ۋە بېشىمىزغا كەلگەن قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلدۇرىدۇ دەپ ھىس قىلىدۇ. ئاندىن، قورقۇنچ ئۇلارنى تەۋبە قىلىشقا ۋە شۈكرىنى ۋەدە قىلىشقا مەجبۇرلايدۇ .شۈكرى پەقەت، اللەقا ئىتائەت قىلىش بىلەن بولىدۇ.

لىكىن، ئاشۇ ھىس - تۇيغۇ ئۆز ئىخلاسى ئۈستىدە قانچىلىك ۋاقىت تۇرىدۇ؟ پەقەت، مۇشەققەت ئاخىرلاشقىچە! قىيىنچىلىق يوقالغىچە!

<<اللە ئۇلارنى (بۇ بالادىن)قۇتقۇزغاندىن كىيىن ئۇلار يەر يۈزىدە يولسىزلىق بىلەن بۇزۇقچىلىق قىلىدۇ>>بۇ ئىنسان نېمە دېگەن يامان؟ نېمە دېگەن زىيانكار؟

ئۇ ئىنسانىنىڭ روھىدىكى ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى توسۇۋالغان پەردە ئەسلىگە قايتتى-دە ئىلگىركىدەك قەلبىنى توسۇۋالدى. ئىلگىرى، قەلبىنى ئورىۋالغان تۇمان ئۇنى يەنە ئورىۋالدى. ئاشۇ ئويغىنىش، مۇشەققەت سەۋەبىدىن پەيدا بولغان ئۆتكۈنچى ئويغىنىشتۇر. مۇشەققەت يوقالغان چاغدا ئەسلىدىكى غەپلەتكە قايتىدۇ ۋە ئىلگىرى بار بولغان ساختا نەرسىگە قانائەتلىنىدۇ.

<<ئى ئىنسانلار! بۇزۇقچىلىقىڭلارنىڭ گۇناھى ئۆزۈڭلارغا بولىدۇ. (سىلەر) بۇ دۇنيانىڭ (باقسىي يوق شەھۋەتلىرى) دىن بەھرىمان بولسىلەر› › .

شۇنداق! ئۇلار دۇنيا ھاياتىدا بەھرىمەن بولىدىغان نەرسىلەردۇر. ئەنە شۇ يوقالغۇچى، ساختا،بەھرىمەنلىك ئۇلارنى غەپلەتتە قالدۇرىدۇ. ئۇلارغا

پەرۋەردىگارىنى ۋە ئاخىرەتنى ئۇنتۇلدۇرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار باشقا ھەرقانداق ئىشتىن غەپلەتتە قېلىپ، يېقىن بەھرىمەنلىك ئىچىگە غەرىق بولىدۇ. لېكىن، ئۇلارنىڭ بۇ ھەددىدىن ئېشىشى ئەمىلىيەتتە ئۆزلىرىگە زىيان، ئەگەر ئۆمرىنىڭ ھەممىسىنى بەھرىمەنلىك تېپىشقا سەرپ قىلسىمۇ، ئۆمۈرنىڭ ساناقلىق يىللىرىدىكى ئاشۇ قىسقا مەزگىللىك، چەكلىك بەھرىمەنلىكتىن كېيىن نېمە قالىدۇ؟

<<ئاندىن سىلەر بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتىسىلەر. سىلەرگە قىلمىشىڭلارنى خەۋەر قىلىمىز› › .

شۇ چاغدا، ئاشۇ بەھرىمەن بولىدىغان نەرسىلەر يوقىلىدۇ. بەلكى، سىزمۇ يوقىلىسىز، ھەتتا ئاشۇ بەھرىمەنلىكنىڭ ئەسلىمىسىمۇ يوقىلىدۇ. پەقەت ئۇنىڭ ئەسلىنىپ، كېيىن ئۇنتۇلۇپ كېتىدىغان ئېچىنىشلىق ئاقىۋىتىلا قېپقالىدۇ (1). سىز بۇ مەنانىڭ قۇرئاننىڭ كۆپ ئۇرۇنلىرىدا تەكرارلىنىپ كەلگەنلىكىنى تاپالايسىز ۋە بۇ ئايەتلەرنى كۈرۈشكە قادىر بولالايسىز.

<<(ئى مۇھەممەد! بۇ كۇففارلارغا)ئېيتقىنكى،<قۇرۇقلۇقنىڭ ۋە دېڭىزنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرى (يەنى بالايى-ئاپەتلىرى)دىن سىلەرنى كىم قۇتقۇزىدۇ؟(بۇ قاراڭغۇلۇقلارنى كۆرگەن چېغىڭلاردا) ئەگەر اللە بىزنى

()1ئەنەس ئىبنى مالىكتىن رىۋايەت قىلىندى. ئۇ مۇنداق دەيدۇ ،رەسۇلۇلاھ مۇنداق دېگەن؛ قىيامەت كۈنى كاپىرلار ئىچىدىن دۇنيا ئەھلىنىڭ ئەڭ بايىاشاتراقى كەلتۈرۈلىدۇ،ئاندىن ئۇنى دوزاخقا چۆكتۈرۈڭلار دېيىلىدۇ. ئۇ كىشى دوزاخقا بىر قېتىم چۆكتۈرۈلىدۇ. ئاندىن، ئۇنىڭغا: ھەي پالانى! ھۇزۇر-ھالاۋەت كۆردىڭمۇ؟ دېيىلىدۇ، ئۇ ئادەم: ياق! ھەرگىز ھالاۋەت كۆرمىدىم دەيدۇ. مۇئمىنلەرنىڭ ئەڭ قاتتىق زىيان ۋە سىناققا ئۇچرىغىنى كەلتۈرۈلىدۇ، ئۇنى جەننەتكە چۆكتۈرۈڭلار دېيىلىدۇ. ئۇ جەننەتكە بىر قېتىم چۆكتۈرۈلىدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا ئى پالانى ساڭا زىيان، ياكى سىناق كىلىپ باقتىمۇ؟ دېيىلىدۇ. ئۇ ئادەم ماڭا ھەرگىز زىيان ۋەسىناق كىلىپ باقمىدى دەيدۇ، ئىبنى ماجە ‹ ‹زوھىد› › كىتابىدا رىۋايەت قىلغان.

بۇنىڭدىن قۇتقۇزسا چۈقۇم شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولىمىز، دەپ اللەغا ئاشكارا ۋە يۇشۇرۇن ئىلتىجا قىلىسىلەر.>> (ئەنئام 63-)

<<سىلەر دېگىنىدا بىرەر ئاپەتكە يولۇققان چېغىدا، ئېسىگىلارغا سىلەر چۈقۇنىۋاتقان مەبۇدلار كەلمەي، پەقەت اللەلا كىلىدۇ (يەنى ئىنسان مۇنداق چاغدا اللەدىن باشقىغا ئىلتىجا قىلمايدۇ)،اللە سىلەرنى (غەرىق بولۇشتىن) قۇتقۇزۇپ (ئامان-ئىسەن)قۇرۇقلۇققا چىقارغاندا يۈز ئۆرۈيسىلەر(يەنى ئىخلاسسىزلار تۈگەپ ئاۋالقى هالىتىگىلارغا قايتىۋالسىلەر)، ئىنسان كۇفرلىق قىلغۇچىدۇر(يەنى اللەنىڭ نېئمەتلىرىنى ئىنكار قىلىدىغانلىقى شۇ تەبئىتىدۇر.>> (ئىسرا 67-)

<<سىلەر دېگىنىدا بىرەر ئاپەتكە يولۇققان چېغىدا، ئېسىگىلارغا سىلەر چۈقۇنىۋاتقان مەبۇدلار كەلمەي، پەقەت اللەلا كىلىدۇ (يەنى ئىنسان مۇنداق چاغدا اللەدىن باشقىغا ئىلتىجا قىلمايدۇ)، اللە سىلەرنى (غەرىق بولۇشتىن) قۇتقۇزۇپ (ئامان-ئىسەن) قۇرۇقلۇققا چىقارغاندا يۈز ئۆرۈيسىلەر (يەنى ئىخلاسسىزلار تۈگەپ ئاۋالقى هالىتىگىلارغا قايتىۋالسىلەر)، ئىنسان كۇفرلىق قىلغۇچىدۇر (يەنى اللەنىڭ نېئمەتلىرىنى ئىنكار قىلىش ئىنسانىنىڭ تەبئىتىدۇر.>> (ئىسرا67-) <<ئىنسان (ئۆزىگە) ياخشىلىق تىلەشتىن زېرىكمەيدۇ، ئەگەر ئۇنىڭغا بىرەر يامانلىق يېتىپ قالسا(اللەنىڭ رەھمىتىدىن) تولىمۇ ئۈمىدسىزلىنىپ كىتىدۇ(49). ئەگەر بىز ئۇنىڭغا كۈلپەتتىن كېيىن رەھمىتىمىزنى تېتىتساق، ئۇ چۈقۇم: <بۇ ئۆزىمنىڭ سەئىيى-ئىجتىهادىمدىن كەلگەن، قىيامەتنىڭ بولىدىغانلىقىغا ئىشەنمەيمەن، مۇبادا (قىيامەت بولۇپ) مەن پەرۋەردىگارىمغا قايتۇرۇلغانىمۇ ئۇنىڭ دەرگاهىدا چۈقۇم جەننەتكە ئېرىشىمەن> دەيدۇ. ئەلۋەتتە كاپىرلارغا قىلمىشلىرىنى خەۋەر قىلىمىز ۋە ئۇلارغا قاتتىق ئازابنى تېتىتىمىز (50).>> (فۇسسىلەت 49،50-)

باتىلچىلارنىڭ دەۋالىرىغا رەددىيە بېرىشنى قۇرئان ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ الله ئۆزىنىڭ هۆرمەتلىك كىتابىدا بارلىق ئىنسانلارغا ئۇلۇهىيەت هەقىقىتىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ .قۇرئان پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى مۇهەممەد ئەلەيهىسسالام پەيغەمبەر قىلىپ ئىبەرتىلگەندىن باشلاپ، قىيامەت بولغىچە بولغان ئارىلىقتىكى بارلىق ئىنسانىيەت ئۈچۈن چۈشۈرۈلگەن .قۇرئاندىن كېيىن، اللەنىڭ دەرگاهىدىن كىتاب چۈشمەيدۇ. دۇنيا هاياتىدىكى ۋە ئاخىرەتتىكى ئەهۋالنى تۈزەش،اللەدىن باشقىغا ئىبادەت قىلماسلىق، هايات يولىنى اللەدىن باشقىسىدىن ئالماسلىق، پەقەت اللەغا ئىبادەت قىلىش، الله

بۇيرىغان ئىشلارغا بويسۇنۇش، دۇنيا هاياتىدا ئۇلارنىڭ هايات‌تىنى ئىنتىزاملاشتۇرىدىغان ئىلاهى ئىنتىزام ۋە ئاخىرەتتە ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردىن ئىبارەت ياخشى مۇكاپات بار بولۇشتا ،اللەنى تونۇش بارلىق ئىنسانلارغا نىسبەتەن باشلاش نوقتىسى بولغانلىقى ئۈچۈن....

..... ئاشۇنىڭ ئۈچۈن،قۇرئان ئىنسانلارغا بايان قىلىپ بېرىدىغان ئەڭ مۇهىم ئىش-ئۇلۇهىيەت ۋە رۇبۇبىيەت هەقىقىتىدۇر.

بىز ئىلگىركى ئۈچ بۆلۈمده، قۇرئان ئىنسانلارغا ئۆزلىرىنىڭ ئىلاهىنى قانداق تونۇتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتتۇق؛ بىر قېتىم، اللەنىڭ كائىناتتىكى ۋە هاياتتىكى مۆجىزىلىرىگە ئۇلارنىڭ سىزىملىرىنى ئويغىتىش ئارقىلىق، يەنە بىر قېتىم، ئۇلارنىڭ ئەقىللىرى بىلەن هەقنى بايان قىلىپ بېرىدىغان دەلىل-پاكىتلار ئاساسىدا مۇنازىرىلىشىش ئارقىلىق...

بىر قېتىم، مۇشەققەتلىك ئەهۋاللاردا، ئۇلاردا اللەقىلا قايتىش، اللەدىن باشقا ۋە اللە بىلەن قوشۇپ ئىبادەت قىلىنىدىغان هەرقانداق مەبۇدنى تاشلاش يۈز بېرىدىغانلىقىنى ئۇلارغا ئەسلىتىش ئارقىلىق ئۆز ئىلاهىنى قانداق تونۇتىدىغانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتتۇق. لىكىن، قۇرئان كۆپ خىل ئۇسۇلدىكى بايان بىلەنلا كۇپايىلىنىپ قالماي، بەلكى، ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ دەۋالىرىنى ئىز قوغلاپ تەكشۈرۈپ بىر-بىرلەپ رەددىيە بېرىدۇ ۋە يوقىتىدۇ، هەتتاكى، ئىنسانلارنىڭ بېرەرسى ئۈچۈن اللەغا هەقىقى ئىمان ئېيتىشتىن ئېغىپ كىتىشكە سەۋەب بولىدىغان بىرەر ئۆزرە قالمايدۇ.

قۇرئان چۈشكەن ۋاقىتتا، ئۇلۇهىيەت ۋە رۇبۇبىيەت هەقىقىتىگە ئالاقىدار بولغان ئازغۇنلۇقلارنىڭ بىر قانچە تۈرىگە ئىسلامى دەئۋەت يۈزمۇ-يۈز قارشى تۇرغان ئىدى.

قۇرئان چۈشكەن ۋاقىتتا مەۋجۇت بولغان ئازغۇنلۇقلاردىن ئۈلگىلەر: ئەرەب يېرىم ئارىلىدا بۇتلارغا ئىبادەت قىلىدىغان ۋە بۇتلارنى بەزى سۈپەتلەردە اللە بىلەن شېرىك بولىدۇ دەپ قارايدىغان بۇتپەرەسلىك مەۋجۇت ئىدى. شۇنداقلا، بەزى كىشىلەر جىنلارغا ئىبادەت قىلاتتى. كىتاب ئەهلى ئىچىدىن ئېزىپ كەتكەنلەر اللەنىڭ بالىسى بار دەيتتى.

<<يەهۇدىلار: <ئۇزەير اللەنىڭ ئوغلىدۇر> دېدى، ناسارالار: <مەسىھ (يەنى ئىسا) اللەنىڭ ئوغلىدۇر، بۇ، ئۇلارنىڭ ئاغىزىدىكى (دەلىلسىز) سۆزىدۇر

(ئۇلارنىڭ سۆزلىرى) ئىلگىركى كاپىرلارنىڭ (يەنى مۇشرىكلارنىڭ:<پەرىشتىلەر اللەنىڭ قىزلىرىدۇر> دېگەن) سۆزلىرىگە ئوخشايدۇ اللە ئۇلارغا لەنەت قىلسۇنكى، (اللەنىڭ بالىسى يوقلىقىغا روشەن دەلىل تۇرسا، ھەقىقەتتىن باتىلغا بۇرۇلۇپ) ئۇلار قانداقمۇ (اللەنىڭ بالىسى بار دەپ) اللەغا يالغان چاپلايدۇ.>>(تەۋبە 30-)

ئەرەبلەر جاھىلىيەتتە پەرىشتىلەر اللەنىڭ قىزلىرى دەيتتى، ئەرەپ جاھىلىيتى اللەنىڭ ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشتىكى قۇدرىتىنى ئىنكار قىلاتتى. ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلىشى ھەققىدە سۆزلەشنى ئەقىل قوبۇل قىلالمايدىغان ساراڭلىق دەپ قارايتتى.دەھرىيلەر ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشنى تۇيتىن ئىنكار قىلاتتى، ياكى اللەنىڭ ئىشلارغا ئارلىشىشنى ئىنكار قىلاتتى.

<<ئۇلار (يەنى قىيامەتنى ئىنكار قىلغۇچىلار) <ھايات دېگەن پەقەت دۇنيادىكى ھاياتىمىزدۇر ،ئۆلمىز ۋە تىرىلمىز (يەنى تۇغۇلمىز).پەقەت زامانىنىڭ ئۆتىشى بىلەن يوق بولىمىز.>(دەيدۇ). ئۇلار بۇ خۇسۇستا ھېچقانداق مەلۇماتقا ئىگە ئەمەس، ئۇلار پەقەت گۇمان بىلەن سۆزلەيدۇ.>> (جاسىيە24-) مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى ئورتاق بىر شىرىككە چۇشۇپ قالغان ئىدى. ئۇ بولسىمۇ-اللە نازىل قىلغان ھۆكۈمگە ئەگەشمەسلىك ۋە اللە نازىل قىلغان ھۆكۈمنىڭ غەيرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشتۇر. كىشى بۇگۈن زېمىنىنىڭ كۆپ تەرەپلىرىدىكى ئازغۇن ئىنسانلارغا قاراپ، بۇگۈنكى ئازغۇنلۇقلارنىڭ بۇرۇنقى ئازغۇنلۇقلارغا ئوخشاش ئىكەنلىكىنى ھىس قىلىدۇ.

<<بىلمەيدىغانلار(يەنى قۇرەيش كاپىرلىرى): <اللە نېمە ئۈچۈن بىز بىلەن سۆزلەشمەيدۇ؟ ياكى نېمە ئۈچۈن بىزگە (راست پەيغەمبەرلىكنىڭ دەلىلى سۈپىتىدە) بىرەر مۆجىزە كەلمەيدۇ؟>دەيدۇ. ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرمۇ (پەيغەمبەرلىرىگە) شۇنداق سۆزنى قىلغان ئىدى؛ ئۇلارنىڭ دىللىرى بىر-بىرىگە ئوخشايدۇ. ئايەتلىرىمىزنى جەزمەن ئىشىنىدىغان (يەنى ھەقىقەت ئىزدەيدىغان) قەۋم ئۈچۈن ھەقىقەتەن بايان قىلدۇق.>>.(بەقەرە 118-)

ئۇ ئازغۇنلۇقلارغا قۇرئان ئىلگىرىدىن، يەنى ئون تۆت ئەسىردىن بۇيان رەددىيە بىرىپ كەلگەنلىكىنى، ھازىرقى مۇشرىكلار يېڭى تۇقۇلما ئېلىپ كەلمىگەنلىكىنى ھىس قىلىدۇ. قۇرئان تىلاۋەت قىلىۋاتقان ۋە ئويلىنىۋاتقان

كىشى قۇرئاننى خۇددى مۇشۇ ۋاقىتتىكى ئۆزىدە ئاشۇ توغرا يولدىن چىقىپ كەتكەنلەرگە رەددىيە بېرىش ئۈچۈن ۋە ئۇلارنى ھەق دەئۋەتكە قايتۇرۇش ئۈچۈن چۈشكەندەك ھىس قىلىدۇ.

<<(بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلەرنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر.>>(ساد29-)

بۇ بۆلۈمدە، قۇرئاننىڭ ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ دەۋالىرىغا رەددىيە بەرگەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويىمىز. ئۇ رەددىيەلەرنىڭ بەزىسى باشتا، قۇرئاننىڭ ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى بايان قىلىشتىكى ئۇسۇلىنى شەرھىلەش جەريانىدا سۆزلەنگەنلىكىنى ۋە بەزىسىنىڭ ئىلگىرى سۆزلەنمىگەنلىكىنى كۆرىمىز. ئاخىرىدا، اللەنىڭ ياردىمى بىلەن، قۇرئاننىڭ بۇ تېمىنى تولۇق ھەل قىلىشتىكى ئۇسۇلى ھەققىدە ئەتراپلىق بايان ھاسىل بولغانلىقىنى تاپىمىز.

1-شېرىك

مۇشرىكلار بۇتلار شەكلىدىكى ھەرخىل ئىلاھلارغا ئىبادەت قىلاتتى، ياكى پەرىشتىلەرگە ياكى جىنلارغا ئىبادەت قىلاتتى. ئۇلار ھەرخىل ئىلاھلار اللەنىڭ دەرگاھىدا شاپائەت قىلالايدۇ. الله ئۇلارنىڭ شاپائىتىنى قوبۇل قىلىدۇ دەپ ئويلايتتى، يەنى ئۇلار قۇرئان ئۇلار توغۇرلۇق ھىكايە قىلىپ بەرگەندەك، بۇتلارنى ۋاستە قىلاتتى.

<<بىلىڭلارکى، (شېرىكتىن، رىيادىن) ساپ دىن اللەغا خاستۇر، اللەنى قويۇپ بۇتلارنى ھىمايىچى قىلىۋالغانلار: <بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنىشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى اللەغا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر>(دەيدۇ).الله ھەقىقەتەن (قىيامەت كۈنى)ئۇلارنىڭ ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلىرى ئۈستىدە ھۆكۈم چىقىرىدۇ،الله ھەقىقەتەن يالغانچىنى، (اللەنىڭ نۇسمەتلىرىگە) كۇفرلىق قىلغۇچىنى ھىدايەت قىلمايدۇ.>>(زۇمەر3-)

قۇرئان بۇ ھەقتىكى ئىشنىڭ ماھىيىتىنى ئىككى يول بىلەن بايان قىلىدۇ.

بىرىنچى يول: اللەلا ياراتقۇچى، بۇ كائىناتنىڭ ئىشىنى ئورۇنلاشتۇرغۇچى، اللە ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇشتا بىر كىشىنىڭ ياردىمىگە شەرتسىز مۇھتاج ئەمەس. اللەنىڭ بىرەر ئىشىغا ئارلىشالايدىغان كىشى ئەسلا يوق، يارىتىشتا اللەقا شېرىك بولالايدىغان بىرەرسى تېپىلمىغان ئىكەن ـــــ ئۇ بولسا بىرەر كىشى، ھەتتاكى مۇشرىكلارمۇ جىدەللەشمەيدىغان ئىش ـــــ ئۇنداقتا، قانداقمۇ ئورۇنلاشتۇرۇشتا اللەقا شېرىك بولالايدىغان كىشى تېپىلىدۇ؟ دىگەننى بايان قىلىشتۇر.

<<شۇبھىسىزكى پەرۋەردىگارىڭلار اللە ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئالتە كۈندە (يەنى ئالتە دەۋرىدە)ياراتتى، ئاندىن (ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلىقىغا لايىق رەۋىشتە) ئەرش ئۈستىدە قارار ئالدى اللە كېچە بىلەن (يەنى كېچىنىڭ قاراڭغۇلىقى بىلەن) كۈندۈزنى ياپىدۇ، كېچە بىلەن كۈندۈز بىر-بىرىنى قوغلىشىدۇ (يەنى داۋاملىق ئۇرۇن ئالمىشىپ تۇرىدۇ): اللە قۇياش، ئاي ۋە يۇلتۇزلارنى اللەنىڭ ئەمرىگە بويسۇندۇرۇلغۇچى قىلىپ ياراتتى، يارىتىش ۋە ئەمر قىلىش (يەنى كائىناتنى تەسەررۇپ قىلىش) راستىنلا اللەنىڭ ئىلكىدە دۇر، ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللەنىڭ دەرىجىسى كاتتىدۇر.>> (ئەئراف 54 -)

ئىككىنچى يول: ئاشۇ مەبۇدلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ پايدا-زىيىنىغا ئىگە بولۇشتىنمۇ ئاجىز ئىكەنلىكىنى بايان قىلىش.

ئۇلار قانداقمۇ باشقىلارغا پايدا- زىيان يەتكۈزەلەيدۇ؟ بەزى ۋاقىتتا، ئىككى يول بىرلا ۋاقىتتا، بىر ئايەتتە ياكى كۆپ ئايەتتە جۈغلىشىدۇ، ياكى، بەزى ۋاقىتتا بايانىنىڭ داۋامى ئىككى يولنىڭ بىرىگە خاسلىشىدۇ.

(1)تۆۋەندىكى ئايەت بىرىنچى يولنىڭ مىساللىرىنىڭ بىرىدۇر. (ئۇ گەرچە، يەنە بىر يولغا بولغان ئىشارەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولسىمۇ) <<اللە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ، شۇنىڭ بىلەن قاغجىراپ قالغان زېمىندا (تۇرلۇك زىرائەتلەرنى) ئۈندۈردى، بۇنىڭدا (ۋەز-نەسىھەت) ئاڭلايدىغان قەۋم ئۈچۈن، ئەلۋەتتە، (اللەنىڭ قۇدرىتىنىڭ چوڭلىقىنى كۆرسىتىدىغان) دەلىللەر بار (65). چاھارپايلاردا سىلەر ئۈچۈن ھەقىقەتەن بىر ئىبرەت بار. سىلەرنى چاھارپايلارنىڭ قارنىدىكى مايا-تىزەكتىن ۋە قاندىن ئايرىلىپ چىققان پاكىز

ۋە تەملىك سۈت بىلەن سۇغۇرىمىز *①. (سىلەر ئۇچۇن يەنە بۇنداق ئىبرەتمۇ بارکى) خورمىدىن، ئۈزۈمدىن شارابلار ۋە پاكىز يىمەكلىكلەر ياسايسىلەر، ئەقىلنى ئىشلىتىدىغان قەۋم ئۈچۇن بۇنىڭدا ھەقىقەتەن اللەنىڭ بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان دەلىل بار (67). پەرۋەردىگارىڭ ھەسەل-ھەرىسىگە ئىلھام بىلەن بىلدۈردى: <تاغلارغا، دەرەخلەرگەۋە (كىشىلەرنىڭ ھەسەل-ھەرىلىرى ئۇچۇن) ياسىغان ئۆيلىرىگە ئۇۋا تۇزگىن (68). ئاندىن كىيىن تۈرلۈك مېۋىلەر (يەنى گۈل-چېچەكلەر)دىن يىگىن پەرۋەردىگارىڭنىڭ يوللىرىغا ئىتائەتمەنلىك بىلەن كىرگىن>. ئۇنىڭ (يەنى ھەسەل-ھەرىسىنىڭ قارنىدىن ئىنسانلارغا شىپا بولىدىغان خىلمۇ-خىل رەڭلىك ئىچىملىك (يەنى ھەسەل) چىقىدۇ. بۇنىڭدا (اللەنىڭ قۇدرىتىنىڭ چوڭلۇقىنى) پىكىر قىلىدىغان قەۋم ئۈچۇن ئىبرەت بار (69). اللە سىلەرنى ياراتتى، ئاندىن (ئەجىلىڭلار پۈتكەندە) سىلەرنى قەبزى روھ قىلىدۇ، ئاراڭلاردا ئۆمۈرنىڭ يامان(يەنى ئەڭ قېرىلىق) باسقۇچىغا ئۇلىشىدىغانلارمۇ بار، ئۇلار ھەتتا (بىر نەرسىلەرنى بىلگەندىن كىيىن، ھېچ نەرسىنى بىلمەس بوپ قالىدۇ (يەنى ئىلگىرى بىلىدىغانلىرىنى ئۇنتۇپ، كۆچ-قۇۋىتى تۈگەپ، ئەقلى كېمىيىپ كىچىك بالىغا ئوخشاپ قالىدۇ). اللە ھەقىقەتەن (مەخلۇقاتنى باشقۇرۇشنى) بىلگۈچىدۇر، (ئۆزى ئىرادە قىلغان نەرسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا) قادىردۇر(70). اللە سىلەرنىڭ بەزىڭلارنى بەزىڭلاردىن رىزىقتا ئۈستۈن قىلدى، رىزىقتا ئۈستۈن قىلىنغانلار ئۆزلىرىنىڭ رىزىقىنى رىزىقتا باراۋەر بۇلۇش ئۈچۇن قول ئاستىدىكى قۇللارغا بەرمەيدۇ، ئۇلار اللەنىڭ نېئمىتىنى ئىنكار قىلىشامدۇ؟ (71) اللە سىلەر(نىڭ ئۇنسى-ئۇلپەت ئېلىشىڭلار) ئۈچۇن خوتۇنىڭلارنى ئۆز تىپىڭلاردىن ياراتتى، سىلەر ئۈچۇن ئوغۇللارنى ۋە نەرۋىلەرنى ياراتتى. سىلەرگە تۈرلۈك شىرىن نەرسىلەرنى رىزىق قىلىپ بەردى. ئۇلار باتىلغا (يەنى بۇتلارغا)

① (*)ژىننىڭ قانغا، ئاندىن، قاننىڭ يىلىندا سۈتكە ئايلىنىشىغا دائىر ئىلمىي سىرلار قۇرئان چۈشكەن ۋاقىتتا پۈتۈن ئىنسانىيەتكە نامەلۇم ئىدى، ئاشۇلارنىڭ ھەممىسى يېقىنقى زامانىدا بايقالدى. ئاشۇنىڭدا، دەلىل كۆرمەكچى بولغان كىشىگە بۇ قۇرئان ئاللاھنىڭ ۋەھىيسى ئىكەنلىكىگە دەلىل بار. چۈنكى، شۇ كۈندە ئىنسانىيەت بۇ نەرسىلەرنى بىلمەيتتى.

ئىشىنىپ اللەنىڭ نىئمىتىگە كۇپىرلىق قىلامدۇ؟ (72) ئۇلار اللەنى قۇيۇپ، ئۆزلىرىگە ئاسمانلاردىن ھېچقانداق رىزىق چۈشۈرۈپ ۋە يەردىن ھېچقانداق رىزىق چىقىرىپ (يەنى ئاسماندىن يامغۇر ياغدۇرۇپ ۋە يەردىن زىرائەت ۋە دەرەخلەرنى ئۆستۈرۈپ) بىرەلمەيدىغان، (شۇنداق قىلىشقا) قۇدرىتى يەتمەيدىغان بۇتلارغاچۇقۇنامدۇ؟ (73)>>(نەھىل65ـ73ـ)

بۇ يەردە، بىر بايانىدا اللەنىڭ يارىتىش ۋە رىزىق بىرىشتىكى مۆجىزىلىرىنى كەڭ دائىرىلىك بايان قىلىنىدۇ. اللە نىڭ قۇدرىتى بىلەن ئاسماندىن چۈشكەن سۇدا مۆجىزە بار. اللە زىمىننى ئۆلگەندىن كېيىن سۇ ئارقىلىق تىرىلدۈرىدۇ ۋە سۇ ئارقىلىق زىرائەتلەرنى ئۈندۈرىدۇ. چاھارپايلاردا مۆجىزە بار. اللە ھايۋانلارنىڭ قورسىقىدىن ئىچكۈچىلەر ئۈچۈن سۈتنى ساپ سۈتنى چىقىرىدۇ، بۇ سۈت قەيەردىن چىقىدۇ؟ قان بىلەن ژىن ئارىسىدىن، ژىن دېگەن ئۈچەيلەردە ھەزىم قىلىنغان يىمەكلىكنىڭ قالدۇقى، ھەزىم قىلىنغان سۇيۇقلۇقلارنىڭ قانغا ئۆزگىرىشى، بۇ قاننىڭ بەدەندىكى ھەرخىل ئەزالارغا ئۆتۈپ، ئەزالارنىڭ ھەر بىرىگە ئۆزىنىڭ ئوزۇقىنى بىرىشى، ئاندىن ھەر بىر ئەزا ئۆزىنىڭ غىزاسىنى قاندىن ئالغاندىن كېيىن ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئۆتىشى ۋە يىلىندىكى سۈت بېزىنىڭ سۈت چىقىرىشى ياكى باشقىچە دېگەندە ژىننىڭ قانغا، قاننىڭ سۈتكە ئۆزگىرىشى... ئاشۇنىڭ ھەر بىرى اللەنىڭ مەخلۇقاتتىكى مۆجىزە خارەكتىرلىك بەلگىلىرىدىندۇر. شۇنداقلا اللە ئىنسانغا سۇۋغات قىلغان رىزىقتىكى مۆجىزىلىرىنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

گۈل ـ چىچەك شىرنىلىرىنى يەپ ئۇنىڭدىن پايدىسى ئۈزۈقلۇق خۇسىسىيىتىدىلا چەكلىنىپ قالمايدىغان، بەلكى، كۆپ كىسەللەرگە شىپا بولىدىغان ئاجايىپ غىزا چىقىدىغان ھەسەل ھەرىسىدە مۆجىزە بار. ئۇ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا يارىتىشتىكى ۋە رىزىقتىكى بىر مۆجىزىدۇر. ئىنسانلارنىڭ يارىتىلىشىدا ۋە ئۇلارنىڭ ئۆمرىنىڭ ئوخشىماسلىقىدا مۆجىزە بار. ئاندىن شۇ كۈنلەردە ئەرەبلەردە مەۋجۇت بولغان ئەھۋالغا ئىشارەت بار؛ ئۇ ئەھۋال بولسا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قوللارنىڭ مەۋجۇت بولىشىدۇر. قۇرئان مەسلىسىنى شۇ كۈنىدىكى قۇرئان خىتاپ قىلىنغان كىشىلەرنىڭ زېھنىگە يېقىنلاشتۇرۇش ئۈچۈن، شۇ كۈندە مەۋجۇت بولغان ئەھۋالدىن پايدىلىنىپ مۇنداق دەيدۇ: ھەقىقەتەن اللە ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن رىزىقتا ئارتۇق قىلدى.

ئۇلارنىڭ بەزىسى خوجايىن بەزىسى قۇل ئىدى. ئارتۇق قىلىنغان خۇجايىنلار قۇللارنىڭ ئۆزلىرىگە خۇجايىنلىقتا ۋە ھۆكۈمرانلىقتا شېرىك بولىشىنى شۇنىڭ بىلەن خوجايىنلار قۇللار بىلەن باراۋەر بولۇشنى قوبۇل قىلامدۇ؟ ئۇلار ئاشۇنى ئۆزلىرى ئۈچۈن قوبۇل قىلمىسا، نېمىشقا ئۇنى اللەقا قوبۇل كۆرۈپ، اللەقا بەندىلەردىن بىرەرسىنى شېرىك قىلىدۇ؟ ئۇنى اللە بىلەن قوشۇپ ئىلاھ قىلىۋالىدۇ؟

ئاندىن يارىتىش ۋە رىزىقتىكى يەنە بىر مۆجىزىگە قايتىدۇ. اللە سىلەر ئۈچۈن سىلەرنىڭ ئۆزۈڭلاردىن جۈپلەرنى قىلىپ بەرگەنلىكىگە ۋە تۇي يولى ئارقىلىق ئوغۇللارنى، نەۋرىلەرنى قىلىپ بەرگەنلىكىگە ۋە پاك نەرسىلەرنى رىزىق قىلىپ بەرگەنلىكىگە ئىشارەت قىلىدۇ. ئاشۇنىڭ ھەممىسىنىڭ نەتىجىسى شۈكرى قىلىشىنىڭ ئورنىغا كۇپرىلىق قىلىش بولامدۇ؟ ئۇلار داۋاملاشتۇرۇپ كېلىۋاتقان كۇپرىلىق ئەڭ ئاخىرقى ئايەتتە ناھايىتى ئىنىق:

<<ئۇلار اللەنى قۇيۇپ ئۆزلىرىگە ئاسماندىن ھېچقانداق رىزىق چۈشۈرۈپ ۋە يەردىن ھېچقانداق رىزىق چىقىرىپ (يەنى ئاسماندىن يامغۇر ياغدۇرۇپ، يەردىن زىرائەت ۋەدەرەخلەرنى ئۈندۈرۈپ) بىرەلمەيدىغان (شۇنداق قىلىشقا) قۇدرىتى يەتمەيدىغان بۇتلارغا چوقۇنامدۇ› ؟

بۇ مۆجىزىلەرنىڭ ھەممىسىنى بىۋاستە سىزىمگە ۋە ئەقلىگە كۆرسەتكەندىن كېيىن، بۇنداق ئىبادەتنىڭ يامان ئىش ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنى داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەن كىشىلەر ئادەمىيلىكى كەمچىل بىر قەۋىم ئىكەنلىكى ئايان بولىدۇ. چۈنكى ئۇلار ئاساسسىز باتىلغا ئىشىنىدۇ. ھەقگە ھېچقانداق پاكىتسىزلا تانىدۇ.

<<جىمى ھەمدۇسانا اللەقا خاستۇر! ئۇنىڭ (پەيغەمبەرلىككە) تاللىغان بەندىلىرىگە ئامانلىق تىلەيمەن! دېگىن. اللە ياخشىمۇ؟ ياكى ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرى ياخشىمۇ؟ (59) ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقان سىلەرگە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرگەن، ئۇنىڭ بىلەن گۈزەل باغلارنى يېتىشتۈرۈپ بەرگەن كىم؟ ئۇ باغلارنىڭ دەرەخلىرىنى ئۆستۈرۈش سىلەرنىڭ قولۇڭلاردىن كەلمەيدۇ، اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئۇلار (ھەقىقەتتىن) بۇرۇلۇپ كەتكەن قەۋىمدۇر(60). زېمىننى (ئىنسانلارغا ۋە ھايۋانلارغا) تۇرالغۇ قىلغان، ئۇنىڭ تۈرلۈك تەرەپلىرىدە دەريالارنى ئاققۇزغان، ئۇنىڭ ئۈستىدە

(تەۋرەپ كەتمەسلىك ئۇچۇن) تاغلارنى ئورناتقان، ئىككى دېڭىز ئارىسىدا (يەنى تاتلىق سۇ بىلەن شورلۇق سۇ ئارىسىدا ئارلىشىپ كەتمەسلىكى ئۇچۇن) توساقلارنى قىلغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ (باشقا ئىلاھ يوق) ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) نىڭ تولىسى بىلمەيدۇ. (61)بېشىغا كۇن چۈشكەن ئادەم دۇئا قىلسا (ئۇنىڭ دۇئاسىنى) ئىجابەت قىلىدىغان، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن ئېغىرچىلىقنى كۆتۈرۈۋېتىدىغان ۋە سىلەرنى زېمىننىڭ ئۇرۇنباسارلىرى قىلغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ سىلەر ئازغىنا ۋەز-نەسىھەت ئالىسىلەر. (62) قۇرۇقلۇقنىڭ ۋە دېڭىزنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدا سىلەرگە يول كۆرسىتىپ بېرىدىغان، رەھمىتىدىن (يەنى يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىشتىن) ئىلگىرى شامالالارنى بىشارەت قىلىپ ئەۋەتىدىغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ (ھېچ ئىلاھ يوقتۇر) الله ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر. (63) (ئىنسانىنى) دەسلەپتە خەلىق ئەتكەن، ئاندىن ئۇنى تىرىلدۈرىدىغان كىم؟ سىلەرگە ئاسماندىن زېمىندىن رىزىق بېرىدىغان كىم؟ اللەدىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ (ھېچ ئىلاھ يوقتۇر) ئېيتقىنكى (ئەگەر داۋايىڭلاردا) راستچىل بولىدىغان بولساڭلار، دەلىلىڭلارنى كەلتۈرۈڭلار(64) اللەدىن بۆلەك ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىنىدىكىلەر غەيىبنى بىلمەيدۇ، ئۇلار (يەنى خالايىق) قاچان تىرىلدىغانلىقلىرىنى بىلمەيدۇ.(65)>> (نەمىل 59~65). (ئۇنىڭ شەرھىسى ئىلگىركى بۆلۈمدە ئۆتكەن).

<<ئى ئىنسانلار! (يەنى مۇشرىكلار جامائەسى!) بىر مىسال كەلتۈرىدۇ، ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىڭلار، شۇبھىسىزكى، سىلەر اللەنى قۇيۇپ چۇقۇنۇۋاتقان بۇتلارنىڭ ھەممىسى يىغىلغان تەقدىردىمۇ بىر چىۋىنىنى يارىتالمايدۇ (ئەقلى بار ئادەم قانداقمۇ مۇشۇنداق بۇتلارنى مەبۇت قىلىۋېلىپ ئۇلارغا چۇقۇنىدۇ!) چىۋىن ئۇلارنىڭ بەدىنىدىن بىر نەرسىنى (يەنى بۇتقا سۈركەپ قۇيۇلغان خۇشپۇراق بىر نەرسىنى) ئېلىپ قاچسا، ئۇنى چىۋىندىن تارتىپ ئالالمايدۇ، بۇتمۇ ۋەئۇنىڭغا چۇقۇنغۇچىمۇ ئاجىزدۇر.>>(ھەج 73-)

ئىككىنچى يولنىڭ مىساللىرىدىن؛ <<ئۆزلىرى يارىتىلغان، ھېچ نەرسىنى يارىتالمايدىغان نەرسىلەرنى (يەنى بۇتلارنى) اللەغا شېرىك كەلتۈرەمدۇ! (191) ئۇ نەرسىلەر چۇقۇنغۇچىلىرىغا ياردەم بېرەلمەيدۇ، ئۆزلىرىگىمۇ ياردەم بېرەلمەيدۇ.(192) ئۇلارنى توغرا يولغا چاقىرساڭلار، ئۇلار

سىلەرگە ئەگەشمەيدۇ. مەيلى ئۇلارنى دەۋەت قىلىڭلار، ياكى جىم تۇرۇڭلار بۇ ئۇلار ئۇچۇن بەربىر ئوخشاش (يەنى سىلەر قايسى ھالەتتە بولماڭلار، ئۇلار سىلەرنىڭ دەۋىتىڭلارغا جاۋاب قايتۇرۇشقا قادىر ئەمەستۇر.) (193)سىلەر اللەنى قۇيۇپ ئىبادەت قىلغان بۇتلار سىلەرگە ئوخشاش مەخلۇقلاردۇر، (ئۇلارنى ئىلاھ دىگەن داۋايىڭلاردا) راسچىل بولساڭلار، ئۇلارغا دۇئا قىلىپ بېقىڭلار، دۇئايىڭلارنى ئىجابەت قىلىپ باقسۇن. (194) ئۇلار (يەنى بۇتلار) نىڭ ماڭىدىغان پۇتلىرى بارمۇ؟ ياكى تۇتىدىغان قوللىرى بارمۇ؟ ياكى كۆزىدىغان كۆزلىرى بارمۇ ۋە ياكى ئاڭلايدىغان قولاقلىرى بارمۇ؟ (ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، <شېرىكىڭلارنى (يەنى بۇتلىرىڭلارنى ماڭا قارشى) چاقىرىڭلار، ئاندىن (قۇلۇڭلاردىن كىلىشىچە) ماڭا زىيانكەشلىك قىلىڭلار، ئازراقمۇ مۆھلەت بەرمەڭلار (مەن اللەغا يۈلەنگەنلىكىم ئۈچۈن سىلەرگە پەرۋا قىلمايمەن.) (195) ھەقىقەتەن كىتابنى(يەنى قۇرئاننى)نازىل قىلغان اللە مىنىڭ ئىگەمدۇر، ئۇ ياخشىلارغا ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ.(196) سىلەرنىڭ اللەنى قۇيۇپ ئىبادەت قىلىدىغان بۇتلىرىڭلار سىلەرگە ياردەم بېرەلمەيدۇ.> (197) ئەگەر ئۇلارنى ھىدايەتكە دەۋەت قىلساڭلار، ئۇلار، (ھىدايەتكە ئەگىشىشتىن تۇڭۇل دەۋىتىڭنى) ئاڭلىمايدۇ، ئۇلار ساڭا قاراپ تۇرغاندەك كۆرۈنسىمۇ، لىكىن ئۇلار كۆرمەيدۇ.(198)>> (ئەئراف 191~198)

بىرىنچى ئايەت يولنىڭ ئايرىلىش نوختىسىنى روشەنلەشتۈرۈپ بېرىدىغان سۇئال بىلەن باشلىنىدۇ، ئىنسان ئىشىنىشكە ۋە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشقا لايىق كىلىدىغان ئىلاھ يارىتالايدىغان ئىلاھدۇر. بۇ مۇشىركلارنىڭ ئەھۋالى نىمە؟ بىر نەرسىنى يارىتالمايدىغان ئۆزلىرى يارىتىلغان ئىلاھلارنى شېرىك قىلىدۇ، ئۇ ئىلاھلارنى ئىنسانلار قوللىرى بىلەن ياسايدۇ. ئاندىن ئۇلارنى ئىلاھ قىلىۋالىدۇ. (بۇ يەردىكى ئىشارەتلەرنىڭ ھەممىسى بۇتلارغا قارىتىلغان) ئاشۇنىڭدا ئەقىل ۋە نورمال پىتىرەت قوبۇل قىلالايدىغان مەنتىقە بارمۇ؟

ئاندىن بايانىنىڭ داۋامى تىمىدىن بۇرۇلۇپ ۋە مۇشىركلار ئىبادەت قىلىدىغان بۇ بۇتلارنىڭ ئەھۋالىنى چۈشەندۈرىدۇ. بۇتلار باشقىلارغا ياردەم بېرىش ئۈياقتا تۇرسۇن، بىرسى ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلسا ئۆزلىرىگە ياردەم بېرىشكىمۇ قادىر بولالمايدۇ. بىر كىشى ئۇلارنى چاقىرسا ئاڭلىيالمايدۇ. سىز ئۇ

ئىلاھلارغا سۆزلىسىگىزمۇ ياكى سۆزلىمىسىگىزمۇ بەربىر. دېمەك، نەتىجە بىر ئاندىن بايانىنىڭ داۋامى اللەدىن باشقا ھەرقانداق مەبۇتنى ئۆز ئىچىگە ئالمىدىغان بىر ھەقىقەتنى بايان قىلمىدۇ.

<<سىلەر اللەنى قويۇپ ئىبادەت قىلغان بۇتلار سىلەرگە ئوخشاش مەخلۇقاتلاردۇر>>

بۇ ئىشارەت بايانى ئىلگىرى ئۆتكەن بۇتلارغا قارىتىلغان بولسىمۇ، لىكىن بۇ سۈپەتكە اللەنى قويۇپ ئىبادەت قىلىنمىدىغان ئادەملەرنىڭ ۋە نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى كىرىپ كېتىدۇ.

مەيلى، ئىنسانلاردىن بولغان ئۆلۈك ياكى تىرىك شەخسىلەر، ياكى جىن، ياكى پەرىشتە، ياكى دەرەخ، ياكى تاش، ياكى قۇياش، ياكى يۇلتۇز-پىلانىتلارنىڭ بىرەرسى بولسۇن، ئۇلانىڭ ھەممىسى اللەنىڭ مەخلۇقاتلىرىدىندۇر. شۇڭا، ئۇلار اللەنىڭ بەندىلىرى <<سىلەرگە ئوخشاش بەندىلەردۇر>> شۇڭا، ئۇلارغا ئىبادەت ياكى دۇئا بىلەن يۈزلىنىش لايىق بولمايدۇ. بايانىنىڭ داۋامى ئايەتتە ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلىنغان ئاشۇ بۇتلارنى سۈپەتلەشنى داۋاملاشتۇرىدۇ، ئاشۇ بۇتلارنىڭ ماڭىدىغان پۇتى، كۆرىدىغان كۆزى، ئاڭلايدىغان قۇلىقى، تۇتىدىغان قولى بارمۇ؟

سىز قاراپ بېقىڭ، ئاشۇ ئىبادەت قىلغۇچىلار بۇتلارغا نىمىشقا ئىبادەت قىلىدۇ؟ ھالبۇكى، ئۇلار بۇتلارنىڭ خار، ئاجىز ئىكەنلىكىنى كۆرىدۇ.

ئاندىن، خىتاپ رەسۇلۇللاھقا، يەنى رەسۇلۇللانىڭ ئۇلارنىڭ ئاشۇ بۇتلىرىغا ماڭا زىيان يەتكۈزۈپ بېقىڭلار دەپ جەڭ ئېلان قىلىشىغا يۈزلىنىدۇ ـــ مۇشرىكلار ئاشۇ ئاتالمىش ئىلاھلار رەسۇلۇللانىڭ ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىش نەتىجىسىدە رەسۇلۇللاغا زىيان يەتكۈزىدۇ دەپ تەھدىت سالاتتى ـــ ئاندىن اللە رەسۇلۇللاغا مۇنداق دەيدۇ؛ سىلەر تەھدىت سېلىۋاتقان ھېيلە-مىكرىڭلارنى ئېلىپ كېلىڭلار، كىچىكتۇرمەڭلار (كۈتۈپ تۇرماڭلار)ۋە ئىلاھىڭلارنىڭ نىمە قىلىشقا قادىر ئىكەنلىكىنى كۆزىتىڭلار. ئەمما سىلەرنىڭ ئىلاھلىرىڭلارغا كەلسەك، ئەگەر اللە سىلەرگە زىيان يەتكۈزمەكچى بولسا سىلەرگە يارىدەم بېرىشكە قادىر بولالمايدۇ، شۇڭا ئۇ ئىلاھلار ئىبادەت قىلىشقا ۋە دۇئا بىلەن يۈزلىنىشكە ئەرزىمەيدۇ.

<<پۈتۈن جاھان ئەھلىنى (اللەنىڭ ئازابىدىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇش ئۈچۈن، بەندىسىگە (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى قۇرئاننى نازىل قىلغان اللەنىڭ بەركىتى بۈيۈكتۇر.(1) ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى الله خاستۇر، اللەنىڭ بالىسى يوقتۇر، پادىشاھلىقتا شېرىكىمۇ يوقتۇر، الله ھەممە نەرسىنى ياراتتى، ئاندىن ئۆزىنىڭ (خاھىشى بويىچە) ئۇنىڭغا مۇناسىپ ئۆلچەمنى بەلگىلىدى .(2) مۇشرىكلار اللەنى قويۇپ ھېچ نەرسىنى يارىتالمايدىغان ۋە ئۆزلىرى يارىتىلغان ئىلاھلار (يەنى بۇتلار) غا ئىبادەت قىلدى .ئۇلار(يەنى بۇتلار) ئۆزلىرىدىن بىرەر زىيانىنى دەپئى قىلالمايدۇ، ئۆزلىرىگە بىرەر پايدىنى كەلتۈرەلمەيدۇ. (باشقىلارنىڭ جېنىنى ئېلىشقا، (باشقىلارغا) ھايات بېغىشلاشقا ياكى ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە قادىر بولالمايدۇ.(3)>>(فۇرقان 1~3)

<<اللەنى قويۇپ قىيامەتكىچە دۇئانى ئىجابەت قىلىشقا قادىر بولالمايدىغان بۇتلارغا چوقۇنىدىغان ئادەمدىنمۇ گۇمراھ بارمۇ؟ بۇتلار ئۇلارنىڭ دۇئاسىدىن غاپىلدۇر.>>(ئەھقاف 5ـ)

2ـاللەنىڭ بالىسى بار دەپ دەۋا قىلىش

بۇ ئازغۇنلۇقتا يەھۇدىلارۋە ناسارالار بىلەن ئەرەب مۇشرىكلىرى ئورتاقلىشىدۇ، گەرچە ئۇلارنىڭ شەكلى ئوخشىمىسىمۇ، ھەممىسى بىر تۈردىكى ئازغۇنلۇقتۇر. يەھۇدىيلار؛ ئۇزەير اللەنىڭ ئوغلى دەيدۇ، ناسارالار؛ مەسىھ اللەنىڭ ئوغلى دەيدۇ، ئەرەب مۇشرىكلىرى؛ پەرىشتىلەر اللەنىڭ قىزلىرى دەيدۇ. قۇرئان بۇ ئازغۇنلۇقنى سۆزلەيدۇ ۋە بۇنىمۇ شېرىك ئازغۇنلۇقنى بەربات قىلغانغا ئوخشايدىغان يول ئارقىلىق بەربات قىلىدۇ.چۈنكى، بۇ، اللەنىڭ بالىسى بار دىگەن شەكىلنى ئالغان بولسىمۇ، ئەمىلىيەتتە شېرىكتۇر.

<<دانىلارنى ۋە ئۇرۇقچىلارنى بىخ ئۇرغۇزغۇچى ھەقىقەتەن اللەدۇر، تېرىكنى ئۆلۈكتىن ۋە ئۆلۈكنى تېرىكتىن چىقارغۇچى ئەنە شۇ اللەدۇر، (اللەنىڭ ئىبادىتىدىن) قانداقمۇ باش تارتىسىلەر؟ (95) الله سۈبھىنى (قاراڭغۇدىن) يېرىپ چىقارغۇچىدۇر(يەنى تاڭنى يورۇتقۇچىدۇر)، الله كېچىنى (سىلەر ئۈچۈن) ئىستىراھەت قىلىپ ياراتتى، (سىلەرنىڭ) ۋاقىت

ھسابلىشىڭلار ئۇچۇن قۇياش بىلەن ئايىنى ياراتتى. (96) قۇرۇقلۇق ۋە دېڭىزنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدا (يەنى كېچىلىك يول يۈرگىنىڭلاردا) يول تېپىشىڭلار ئۇچۇن اللە سىلەرگە يۇلتۇزلارنى ياراتتىپ بەردى. (اللەنىڭ ئۇلۇغلىقىنى) بىلىدىغان قەۋم ئۇچۇن، (اللەنىڭ قۇدرىتىنىڭ) دەلىللىرىنى ھەقىقەتەن ئوچۇق بايان قىلدۇق. (97) اللە سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتتى، سىلەرنى ئاتاڭلارنىڭ پۇشتىدا، ئاناڭلارنىڭ بەچچىدانىدا قارارلاشتۇردى، چۈشىنىدىغان قەۋم ئۇچۇن ئايەتلەرنى ھەقىقەتەن ئوچۇق بايان قىلدۇق. (98) اللە بۇلۇتتىن يامغۇر سۈيىنى چۈشۈردى، شۇنىڭ بىلەن بارلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۈندۈردى، ئۆسۈملۈكلەردىن يېشىل ياپراقلارنى چىقاردى، (بۇغداي ۋە ئارپا باشاقلىرىغا ئوخشاش) بىر-بىرىگە مىنگىشىپ كەتكەن دانلارنى يېتىشتۇردى، خورما دەرىخىنىڭ چىچەكلىرىدىن يەرگە يېقىن ساڭگىلاپ تۇرىدىغان خورما ساپاقلىرىنى يېتىشتۇردى، (يامغۇر سۈيى بىلەن)شەكىلدە، ھەجمىدە، تەمدە بىر-بىرىگە ئوخشايدىغان ۋە ئوخشىمايدىغان زەيتۇن ۋە ئانار دەرەخلىرىنى يېتىشتۇردى، (ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ) يېگى تۇتقان مۇئىسىگە ۋە پىشقان مېۋىسىگە قاراڭلار، ئۇلاردا اللەنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىدىغان قەۋم ئۇچۇن (اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئوچۇق دەلىللەر بار. (99)جىنلارنى اللە ياراتقان تۇرسا، (مۇشرىكلار) جىنلارنى اللەغا شېرىك قىلىۋېلىشتى، اللەغا جاھالەتتىن ئوغۇل، قىزلارنى ئويدۇرۇپ چىقىرىشتى، اللە(مۇشرىكلار ئېيتىرا قىلغان نەرسىلەردىن) پاكتۇر، ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىكلىرىدىن ئۇستۇندۇر. (100) اللە ئاسمانلارنى ۋە يەرنى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچىدۇر، اللەنىڭ خوتۇنى يوق تۇرسا، قانداقمۇ بالىسى بولسۇن؟ ھەممە نەرسىنى اللە ياراتقان، ھەممە نەرسىنى اللە ئوبدان بىلگۈچىدۇر. (101) ئەنە شۇ اللە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، اللەدىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ ھەممە نەرسىنى ياراتقۇچىدۇر، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇ ھەر نەرسىگە ھامىيدۇر. (102)كۆزلەر اللەنى كۆرمەيدۇ، اللە كۆزلەرنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، اللە (بەندىلىرىگە) مەھرىباندۇر، ھەممىدىن خەۋەردارىدۇر.(103)>> (ئەنئام95 ~103)

بۇ ئومۇمى تېكىست بالىسى بار دېيىش مەسىلىسىنى مۇنازىرە قىلىدۇ، ۋە بۇ تېكىستنىڭ ئىچىگە اللەنىڭ بالىسى بار دەپ دەۋا قىلغان كىشىلەرنىڭ

ھەممىسى كىرىپ كېتىدۇ. <<ئۇلار اللەغا جاھالەتتىن ئوغۇل، قىزلارنى ئويدۇرۇپ چىقىرىشتى>>.

بۇ تېكىست اللەنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىنى گۈزەل شەكىلدە ئوتتۇرىغا قويۇش بىلەن باشلىنىدۇ. ئۇ بايان ئاسمان-زېمىن، ئىنسان، ئۆسۈملۈك قاتارلىق كەڭ ساھەلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇ مۆجىزىلەر بىۋاستە سىزىمنى ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىگە تولدۇرىدۇ ۋە كىشىلەرگە ئۆزلىرىنىڭ ھەق پەرۋەردىگارىنى تونۇتىدۇ. ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى ۋە ھەق پەرۋەردىگارىنى تونۇغاندىن كېيىن، ئازدۇرغۇچىلارنىڭ ئازغۇنلىقى مەنىسىز ۋە ئاساسسىز نەرسە ئىكەنلىكى (ئۇلارغا) ئايان بولىدۇ.

ئايەت اللە ھەرخىل زىرائەت تۇرلىرىنى چىقىرىش ئۇچۇن دانىي ۋە ئۇرۇقنى يارىدۇ دىگەنىنى ئوتتۇرىغا قويۇش بىلەن باشلىنىدۇ، ئۇ بىر ھەقىقەتكى ئىنسانلار بەزىدە ئۇنىڭدىن غەپلەتتە قېلىپ زىرائەتلەر ئۆزلىكىدىن ئۇنىدۇ دەپ ئويلاپ قالىدۇ.

پەقەت زېمىنغا ئۇرۇقنى تېكىشكىز ۋە ئۇنى سۇ بىلەن قاندۇرۇشىڭىزلا سىزنىڭ مەجبۇرىيىتىڭىز. شۇنداق! سىز شۇنىلا قىلالايسىز. لېكىن زېمىن قېتىدا ئۆسۈپ مىۋە بەرسۇن، دەپ كىچىك بىخنى چىقىرىش ئۇچۇن ئۇرۇقنى، دانىي يارغان زات ھەممىنى ياراتقۇچى اللە ئەمەسمۇ؟ ئۇنىڭغا ئۆسۈش خۇسۇسىيىتىنى ئورۇنلاشتۇرغان زات اللە ئەمەسمۇ؟ ئەمىلىيەتتە ھەر بىر ئۇرۇقلا ئۇسۇشكە ئىزنى بەرگەن زات اللە ئەمەسمۇ؟ ئەگەر ئۇنداق بولمىسا ئۆسۈش ۋە ئۇنۇش مەۋجۇت بولمايدۇ.

اللە تىرىكنى ئۆلۈكتىن چىقارغان زات، ئۇ (خۇددى زىرائەت ئۆلۈك زېمىندىن ئۇنگەندەك)ئۆلۈكنى تىرىكتىن چىقىرىدۇ. (جانلىق نەرسە كائىناتتا ھاياتنىڭ رولى ئاخىرلاشقاندىن كېيىن ئۆلىدۇ) ئۇنىڭ ھەر ئىككىلىسى اللەنىڭ قۇدرىتى بىلەن بولىدۇ.

ئاشۇلارنى بايان قىلغاندىن كېيىن خۇلاسە كىلىدۇ، ئەنە شۇ اللەدۇر <اللەنىڭ ئىبادىتىدىن قاچاقمۇ باش تارتسىلەر.> ئەنە ئاشۇ زىرائەتلەرنى ئۇندۇرىدىغان ۋە تىرىلدۇرىدىغان ۋە ئۆلتۇرىدىغان ھەق اللەدۇر. مانا بۇ اللەنىڭ قۇدرەت مەيدانلىرىنىڭ بىرىدۇر. ئاشۇلاردىن بىرەر نەرسىنى

قىلالايدىغان مەبۇدلار بارمۇ؟ سىلەر ھەقتىن قانداقمۇ بۇرۇلۇپ كېتىسىلەر ۋە قانداقمۇ پىتنە-ئىغۋا قوبۇل قىلىسىلەر؟

بىرىنچى مەيدان؛ ئۇرۇق ۋە زېمىن ئۈستىدىكى تىرىك ۋە ئۆلۈك نەرسە ھەققىدە بولغان بولسا، ئىككىنچى مەيدان ئاسمان جىسىملىرى ھەققىدە بولىدۇ.

<<اللە سۈبھىنى (قاراڭغۇدىن) يېرىپ چىقارغۇچىدۇر (يەنى تاڭنى يورۇتقۇچىدۇر)، اللە كېچىنى (سىلەر ئۈچۈن) ئىستىراھەت قىلىپ ياراتتى، (سىلەرنىڭ) ۋاقىت ھىسابلىشىڭلار ئۈچۈن قۇياش بىلەن ئاينى ياراتتى. ئەنە ئاشۇ ئەزىز ھەممىنى بىلگۈچى اللەنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى.>> اللە دانىي ۋە ئۇرۇقنى يارغۇچىدۇر ۋە ئاشۇنىڭغا ئوخشاش سۈبھىنى يارغۇچىدۇر، يەنى زۇلمەتنىڭ قاتاردىن سۈبھىنى چىقارغۇچىدۇر، خۇددى چىرايلىق ئۆسۈملۈك قاراڭغۇ زېمىن قېتىدىن چىققاندەك.

اللە كېچىنى ئارام ئالىدىغان ۋاقىت قىلدى. ياراتقان جانلىق كائىناتنىڭ كۆپىنچىسىنى كۈندۈزدە، يورۇقتا پائالىيەت ئېلىپ بارىدىغان، كېچىدە زۇلمەتتە ئارام ئالىدىغان قىلىپ بىرىشى اللەنىڭ ھىكمەتلىرىدىندۇر.

كېچە كۈندۈز ھەققىدە سۆزلەش مۇناسىۋىتى بىلەن قۇياش ۋە ئاي توغۇرلۇق سۆز كىلىدۇ. ئاندىن كېيىن مۇنداق دەيدۇ: <<ۋاقىت ھىسابلىشىڭلار ئۈچۈن قۇياش بىلەن ئاينى ياراتتى› › ، يەنى اللە قۇياشنى ۋە ئاينى ۋاقىت ھىسابلاش ئۈچۈن ياراتتى. كۈنلەر، ئايلار قۇياش ۋە ئاي ئارقىلىق ھىسابلىنىدۇ، شۇنداقلا قۇياش ۋە ئاينىڭ ھەر بىرى قىلچە بۇزۇلمايدىغان ئىنچىكە ئىلاھى ئۆلچەم بويىچە ئايلىنىپ تۇرىدۇ. <<ئەنە ئاشۇ ئەزىز ھەممىنى بىلگۈچى اللەنىڭ ئۇرۇنلاشتۇرىشى>> بۇ ئىنچىكە تەرتىپنىڭ سەۋەبى بىلەن ئىنسان ۋاقىتنى ھىسابلايدۇ ۋە ئەتراپىدىكى كائىناتتىن ئىنچىكىلىكنى ئۆگىنىدۇ.

<<قۇرۇقلۇق ۋە دېڭىزنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدا يەنى كېچىلىك يول يۈرگىنىڭلاردا، يول تېپىشىڭلار ئۈچۈن اللە سىلەرگە يۇلتۇزلارنى يارىتىپ بەردى>> كېچىنىڭ نورمۇ يوق، يول باشلىغۇچمۇ يوق، قاراڭغۇلۇقلىرىدا يۇلنىشىڭلارنى يۇلتۇزلار بىلەن تونۇيسىلەر. ئاندىن بۇ ئۈچۈنچى مەيدان ئىنسان مۇھىتى ھەققىدەدۇر.

‹الله سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن ياراتتى) يەنى الله تۈپراقتىن ياراتقان ئادەمدىن ھەۋۋانى ياراتتى.

<<سىلەرنى ئاتاڭلارنىڭ پۇشتىدا، ئاناڭلارنىڭ بەچچىدانىدا قارارلاشتۇردى>> چۈنكى، الله ئاشۇنىڭدىن كېيىن (ئادەم بىلەن ھەۋۋانى ياراتقاندىن كېيىن) تۇيۇقسىز ئارقىلىق ھاسىل بولىدىغان نەسىل قالدۇرۇشنى ئورۇنلاشتۇردى. نەسىل قالدۇرۇش بولسا ئەرنىڭ ئۇمۇرتقىسىدا ئورۇنلاشقان ئەرنىڭ ھۈجەيرىسى بىلەن ئايالنىڭ ھۈجەيرىسىنىڭ بالياتقۇدا ئۇچرىشىشى بىلەن ئېلىپ بېرىلىدۇ.

<<چۈشۈنىدىغان قەۋىم ئۇچۇن ئايەتلەرنى ھەقىقەتەن ئۇچۇق بايان قىلدۇق>> بۇ ئىش مۇشۇ مۆجىزىنى ۋە ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، ياسىغۇچىنىڭ كاتتىلىقىنى بىلىدىغان ئاڭلىق ئويلىنىشقا مۇھتاج. بۇ ئەڭ ئاخىرقى مەيدان ئۆسۈملۈكلەر دۇنياسى ھەققىدەدۇر

<<الله بۇلۇتتىن يامغۇر سۈيىنى چۈشۈردى، شۇنىڭ بىلەن بارلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۇندۈردى>> ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ھەممىسى سۇغا مۇھتاج بولىدۇ، سۇغا قانمىسا زېمىندىن ئۆسۈملۈك چىقمايدۇ. ئاندىن، بايانىنىڭ داۋامى، ئىخچاملىقتىن كېيىنكى تەپسىلىيلىكنى باشلايدۇ.

<<ئۆسۈملۈكلەردىن يېشىل ياپراقلارنى چىقاردى، (بۇغداي ۋە ئارپا باشاقلىرىغا ئوخشاش) بىر-بىرىگە مىنگىشىپ كەتكەن دانلارنى يېتىشتۇردى، خورما دەرىخىنىڭ چېچەكلىرىدىن يەرگە يېقىن ساڭگىلاپ تۇرىدىغان خورما ساپاقلىرىنى يېتىشتۇردى، (يامغۇر سۈيى بىلەن) شەكىلدە، ھەجمىدە، تەمدە بىر-بىرىگە ئوخشايدىغان ۋە ئوخشىمايدىغان زەيتۇن ۋە ئانار دەرەخلىرىنى يېتىشتۇردى>>.

مانا ئۆسۈملۈكلۇرنىڭ ھەممىسى ئىشىنىڭ دەسلىپىدە يۇمران، يېشىل چىقىدۇ، ئاندىن ئۆسۈشكە باشلايدۇ. ئاندىن ئۇنىڭدىن بىر-بىرىگە كىرىشىپ كەتكەن دان چىقىدۇ، (بۇغداي، ئارپا ۋە ئۇنىڭدىن باشقا باشاقلارغا ئوخشاش)، تۇرلۈك خورما ۋە شەكلى، رەڭگى، پۇرىقى ۋە تەمى ئوخشىمايدىغان ئۇزۇم، زەيتۇن، ئانار چىقىدۇ.

بەلكى بۇ تۇرلەرنىڭ ھەربىرىنىڭ بەرگەن مۇنىدە ئوخشايدىغان ھەم ئوخشىمايدىغانلىقىنى تاپسەن.

ئىنسان ھەرخىل شەكىلدىكى تۈرلۈك ئۆسۈملۈكلەرگە تولغان بۇ چىرايلىق مەنزىرىنى ئويلانسا، ئۇنىڭ بىۋاستە سىزىمى ھېلىقى كۆرۈنۈشلەردىن تەسىرلىنىدۇ ۋە ئۇ كۆرۈنۈشلەر ھەققىدە ئويلىنىشنى ۋە ھېلىقى مەنزىرىدىن قانغۇچە ھوزۇرلىنىشنى ياخشى كۆرىدۇ.

قۇرئانى بايان ئەمىلىيەتتە، ئىنسانىنى ئاشۇنىڭغا چاقىرىدۇ. قۇرئان بۇ يەردە ئىنسانىنى مۆۋىلەردىن يىيىشكە چاقىرماي، يىيىشنى سۈرىنىڭ باشقا بىر-يېرىدە تىلغا ئالىدۇ.

<<اللە بىدىشلىك ۋە بىدىشسىز باغلارنى بەرپا قىلدى، مېۋىلىرى، دانلىرى (رەڭگى، تەمى، ھەجمى ۋە پۇرىقى) بىر-بىرىگە ئوخشىمايدىغان خورما دەرەخلىرىنى، زىرائەتلەرنى (رەڭگى ۋە شەكلى) بىر-بىرىگە ئوخشايدىغان، (تەمى) ئوخشىمايدىغان زەيتۇن ۋە ئانارنى يارىتتى، مۇسا پىشقاندا، ئۇلاردىن يەڭلار، مۇۋە (نىڭ ھوسۇلى) نى يىققان كۈندە (يەنى يىققان ۋاقتىتا)، ئۇنىڭ ئۆشرىسىنى ئادا قىلىڭلار، ئىسراپ قىلماڭلار، اللە ھەقىقەتەن ئىسراپ قىلغۇچىلارنى ياقتۇرمايدۇ.>>. (ئەنئام 141-)

لىكىن قۇرئان بۇ يەردىكى بايانىدا يىيىشكە بۇيرىمايدۇ ۋە يىيىشكە يۈزلەندۈرمەيدۇ. باشقا بىر ئىشقا يۈزلەندۈرىدۇ.

<<(ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ) يېگۈ تۇتقان مۇسىسگە ۋە پىشقان مېۋىسىگە قاراڭلار.>>

ئىجادكار ياسىغۇچىنىڭ قولى چىقارغان بەدىئى گۈزەللىككە قاراپ بېقىڭلار، بىۋاستە سىزىمىڭلارنى ۋە ھىس-تۇيغۇڭلارنى بۇ گۈزەللىككە توشقۇزۇڭلار، ئاندىن كىيىن ئويلىنىپ بېقىڭلار. گۈزەل جەلىپ قىلارلىق بۇ مەنزىرىدىن نىمىنى ھىس قىلالايسىلەر؟

<<ھەقىقەتەن ئاشۇنىڭدا ئىشىنىدىغان قەۋملەر ئۈچۈن مۆجىزىلەر بار.>> ھەر قانداق بىر كىشى قاراپ، ئويلانسا، ئۇنى ئىمان ئېيتىشقا باشلايدىغان مۆجىزىلەرنى تاپالايدۇ.

بۇ يەردە ـــ بىۋاستە سىزىم ئۆز ھاياجىنىنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسىدە تۇرغان چاغدا ـــ بايانىنىڭ داۋامى مۇشىركلارنىڭ ئازغۇنلىقىنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ.-بۇئايەتلەرنىڭ ھەممىسىدىن كىيىن-ئازغۇنلۇق مەنىسىز، ئەقىلسىزلىق ۋە ئىچى سىقىلىدىغان ۋە ئەقىل سىغدۇرالمايدىغان ئىش ئىكەنلىكى ئايان بولىدۇ .<<جىنلارنى اللە ياراتقان تۇرسا ئۇلار جىنلارنى اللەقا شېرىك

قىلىۋېلىشتى>>. دىمەك، ئۇلار اللەنىڭ مەخلۇقاتلىرىدىنىدۇر. شۇنداق بولسىمۇ بۇ مۇشرىكلار ئۇلارنى اللەقا شېرىك قىلامدۇ؟

<<اللەغا جاھالەتتىن ئۇغۇل-قىزلارنى ئويدۇرۇپ چىقىرىشتى>> ئۇلار ئۇغۇل-قىزلارنى ئويدۇرۇپ چىقىرىپ، جاھالەتتىن اللەغا نىسبەت بەردى. بۇ ئازغۇنلۇقلارنى كەلتۈرۈپ چىقارغان قايسى ئىلىم؟

<<اللە مۇشرىكلار سۈپەتلىگەن نەرسىلەردىن پاكتۇر>>. <<اللە ئاسمان-زېمىننى نۇرلاندۇرغۇچىدۇر>>. ئۇ بولسا ئاسمان-زېمىننى نۇرلاندۇرغۇچى ئىجاد قىلغان زات، <<اللەنىڭ خوتۇنى يوق تۇرسا قانداقمۇ بالىسى بولسۇن؟ ھەممە نەرسىنى اللە ياراتقان، ھەممە نەرسىنى اللە ئوبدان بىلگۈچىدۇر.>>

قۇرئان ئۇلار بىلەن ئۇلارنىڭ مەنتىقىسى بويىچە مۇنازىرىلىشىدۇ. اللەنىڭ ئايالى بولمىسا قانداقمۇ بالا بولىدۇ؟-ئۇلار اللەغا بۇ ئوغۇل-قىزلارنى ئويدۇرۇپ چىقارغان چاغدا، بۇ ئوغۇل-قىزلارنىڭ تۇغۇلۇشى ئۈچۈن، اللەغا خوتۇن ئويدۇرۇپ چىقارغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالدى. اللە ھەرقانداق نەرسىنىڭ ياراتقۇچىسى-ئۇلار ئاشۇنى ئىقرار قىلىدۇ-ياراتقۇچىنى قايسى نەرسە بالا بىقىشقا مۇھتاج قىلىدۇ؟

اللە ھەرقانداق نەرسىگە بولغىن دىسە بولىدىغان تۇرسا! ئۇ اللە ئاسمان-زېمىندىكى ئوتتۇرىغا قويۇلغان بۇ مۆجىزىلەرنى ياسىغۇچى تۇرسا! اللەنىڭ ئۇلارغا نىمە ئىھتىياجى بولسۇن؟ <<اللە ھەرقانداق نەرسىنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر>>.

يارىتىش مۆجىزىسىنى ئوتتۇرىغا قويغاندىن كېيىن ۋە ئازغۇنلارنىڭ ئازغۇنلىقىنى مۇنازىرە قىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئاخىرقى خۇلاسە كېلىپ ئىشنىڭ ھەممىسىگە كەسكىن ھۆكۈم چىقىرىدۇ.

<<ئەنە شۇ اللە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، اللەدىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ ھەممە نەرسىنى ياراتقۇچىدۇر، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇ ھەر نەرسىگە ھامىيدۇر>>. ئەنە ئاشۇ سىلەر ئۇنىڭ يارىتىش مۆجىزىلىرىنى كۆرگەن ياراتقۇچى سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر. ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ يوق. دىننى خالىس قىلغان ھالدا ئۇنىڭغىلا ئىبادەت قىلىڭلار. ئۇنىڭغا ئاتالمىش بالىنى ياكى ئاتالمىش ئىلاھلارنى شېرىك قىلماڭلار، ئۇ اللە ھەرقانداق نەرسىگە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى ۋە باشقۇرغۇچى <<ئۇ ھەر نەرسىگە ھامىيدۇر>>. <<كۆزلەر اللەنى كۆرمەيدۇ، اللە كۆزلەرنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، اللە (بەندىلىرىگە) مېھرىبانىدۇر، ھەممىدىن خەۋەردارىدۇر.>>. كۆزلەر اللەنى دۇنيادا كۆرەلمەيدۇ. ھالبۇكى اللە ھەر بىر كۆزنى ئۆز يۈكسەكلىكى بىلەن كۆرۈپ تۇرىدۇ. ئۇ بەندىلىرىگە مېھرىبان ۋە مەخلۇقاتلارنىڭ مەيلى ئۇلار توغرا

يول تاپقۇچىلار بولسۇن، ياكى ئازغۇنلۇققا چۆمۈپ كەتكۈچىلەر بولسۇن، ئۇلارنىڭ كۆڭلىدە كېچىۋاتقان پىكىر، ھىس-تۇيغۇلاردىنمۇ خەۋەردارمىدۇر.

<<ئۇلار: <اللەنىڭ بالىسى بار> دېيىشتى. (88)سىلەر شەك-شۇبھىسىز قەبىھ بىر سۆزنى قىلدىڭلار. (89) بۇ سۆزنىڭ (يامانلىقىدىن) ئاسمانلار پارچىلىنىپ كەتكىلى، يەر يېرىلىپ كەتكىلى، تاغلار گۈمران بۇلۇپ كەتكىلى تاس قالدى. (90) بۇ شۇنىڭ ئۈچۈنكى، ئۇلار اللەنىڭ بالىسى بار دەپ دەۋا قىلدى. (91) بالىسى بولۇش اللەغا لايىق ئەمەستۇر. (92) ئاسمانلاردا ۋە زېمىندا اللەغا بەندە بولۇپ بويسۇنمايدىغان ھېچ مەخلۇق يوقتۇر. (93) شەك-شۇبھىسىزكى، اللە ئۇلارنى تولۇق ئىگەللىدى ۋە ساناپ مۇكەممەل بىلدى. (94)قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ ھەممىسى اللەنىڭ دەرگاھىغا تەنھا كېلىدۇ. (95)>> (مەريەم88~95)

3-ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشنى ئىنكار قىلىش

ئەرەبلەرنىڭ جاھىلىيەتتىكى ئازغۇنلىقىنىڭ ئەڭ كۈچلۈكراقى، اللە ئۇلارنى ئۆلۈپ توپىغا ئايلىنىپ كەتكەندىن كېيىن، تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىشىدۇر.ئۇلار قىيامەتنى يالغانغا چىقىرىشتا، رەسۇلۇللا ئۇلارغا ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش ئىشىنى سۆزلەپ بەرگەن چاغدا ھەيران قېلىش دەرىجىسگە يەتتى. ھەتتا قۇرئان ئۇلار توغۇرۇلۇق مۇنداق رىۋايەت قىلدى.

<<كاپىرلار(بىر-بىرىگە) ئېيتىدۇ: <سىلەرگە سىلەر (قەبرىلەردە چىرىپ) تىتما-تالاك بوپ كەتكەندىن كېيىن چوقۇم يېڭىدىن يارىتىلىسىلەر دەپ خەۋەر بىرىدىغان بىر ئادەمنى كۆرسىتىپ قويايلىمۇ؟ (7) ئۇ اللەغا يالغاننى توقىدىمۇ؟ يا ئۇ ئېلىشىپ قالدىمۇ؟> ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرمەيدىغانلار ئازابتا ۋە چوڭقۇر گۇمراھلىقتىدۇر.(8)>> (سەبەئ 7،8-)

قۇرئان ئۇلارغا اللەنىڭ توسۇقلار قېشىدا توختاپ قالمايدىغانلىقىنى ۋە ئاسمان-زېمىندىكى ھېچ نەرسە ئۇنى ئاجىز كەلتۈرەلمەيدىغانلىقىنى، ھەقىقەتەن، تۇنجى قېتىم ئۇنى يوقلۇقتىن ياراتقان زات ئۇنى قايتا يارىتىشقا قادىر ئىكەنلىكىنى تۇنۇتۇش بىلەن بۇ ئىشنى ھەل قىلىدۇ. ئاندىن ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىكى ئۇلارنىڭ نەزىرىنى تارتىدىغان تىرىلدۈرۈش مۆجىزىلىرىنى،

ھەرۋاقىت ئۇلارنىڭ ئالدىدا سادىر بولۇپ تۇرىدىغان ئۆلۈكتىن تىرىكنى چىقىرىش ئەمەلىيىتىگىچە كۆرسىتىدۇ. ئۆلۈك نەرسىلەرنى تىرىك نەرسىلەردىن چىقىرىشقا قادىر بولغان زات خالىغان چاغدا ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە ۋە ئۇلارنى ھاياتلىققا قايتۇرۇپ كىلىشكە قادىر بولالايدۇ.

<<قاف.شەرەپلىك قۇرئان بىلەن قەسەم قىلىمەن.(1) بەلكى ئۇلار (يەنى مۇشىرىكلار) ئۆز ئىچىدىن ئۇلارغا بىر ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلگەنلىكىدىن ئەجەبلەندى، كاپىرلار ئېيتتى: <بۇ قىزىق ئىشتۇر.(2) بىز ئۆلۈپ توپا بۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن (تىرىلىپ ئىلگىركى ھالىتىمىزگە قايتامدۇق)،بۇنداق قايتىش (ئەقىلدىن) يىراقتۇر>.(3) ئۇلارنىڭ زېمىنىنىڭ كېمەيتكىنىدىن (يەنى ئۇلارنىڭ جەسەتلىرىنى يەر يەپ كەتكىنىدىن)بىز ھەقىقەتەن خەۋەردارمىز، بىزنىڭ دەرگاھىمىزدا ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كىتاب (يەنى لەۋھۇلمەھپۇز) بار. (4) بەلكى ئۇلار بولسا ئۆزلىرىگە نازىل قىلىنغان ھەقىقەتنى (يەنى قۇرئاننى) ئىنكار قىلدى، ئۇلار قالايمىقان ھالەتتىدۇر.(5) ئۇلار ئاسمانىنى قانداق (تۈۋرۈكسىز) بەرپا قىلغانلىقىمىزغا، ئۇنى (يۇلتۇزلار بىلەن) بىزىگەنلىكىمىزگە، ئۇنىڭدا ھېچ قانداق يوچۇق يوقلۇقىغا قارىمامدۇ؟ (6) يەر يۈزىنى (تۇغۇرىسىغا ۋە ئۇزۇنىسىغا سوزۇپ)كەڭ ياراتتۇق، يەر يۈزىدە (ئۇنىڭ تەۋرەپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن)تاغلارنى قىلدۇق ۋە ئۇنىڭدا تۈرلۈك چىرايلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈردۇق.(7) اللەغا قايتقۇچى ھەربىر بەندىگە (اللەنىڭ قۇدرىتىنى) كۆرسىتىش ئۈچۈن ۋە (اللەنىڭ ئۇلۇغلىقىنى) ئەسلىتىش ئۈچۈن (شۇنداق قىلدۇق).(8) كۆكتىن (بۇلۇتتىن) مۇبارەك سۇنى چۈشۈردۇق،ئۇنىڭ بىلەن باغلارنى ۋە ئاشلىقلارنى، ئىگىز ئۆسكەن، مېۋىلىرى سانجاق-سانجاق بۇلۇپ كەتكەن خورمىلارنى ئۆستۈردۇق. (9-10) (ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى) بەندىلەرنىڭ رىزقى ئۈچۈن (ئۆستۈردۇق)، ئۇ سۇ بىلەن ئۆلۈك (يەنى قاقاس) زېمىنىنى تىرىلدۈردۇق، ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلىشىمۇ شۇنىڭغا ئوخشاشتۇر. (11) ئۇلاردىن ئىلگىرى (پەيغەمبەرلىرىنى) ئىنكار قىلغانلار نۇھنىڭ قەۋمى، رەس ئاھالىسى، سەمۇد (قەۋمى)، ئاد(قەۋمى)، پىرئەۋن، لۇتنىڭ قېرىنداشلىرى، ئەيكە ئاھالىسى (يەنى شۇئەيب قەۋمى) تۇببە قەۋمى ئىدى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلدى، شۇنىڭ بىلەن مېنىڭ ئازابىم (ئۇلارغا) تېگىشلىك بولدى. (12-14) (ئىنسانلارنى) دەسلەپتە يارىتىشتىن ئاجىز كەلدۇقمۇ؟ ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس (بىز بۇنىڭدا ئاجىزلىق قىلمىغاچقا، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرىشتىمۇ ئاجىزلىق قىلمايمىز)، ئۇلار يېڭىدىن يارىتىلىشقا (يەنى قىيامەتتە تىرىلدۈرۈشكە)قارىتا گۇماندىدۇر (15).>>
(قاف1~15-)

ئايەتلەر يارىتالايدىغان ۋە ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرىدىغان ئىلاھى قۇدرەتنىڭ ساھەلىرىنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ. بۇ بايانىدىن كېيىن، قايتا تىرىلىشنى ئىنكار قىلىش تەپەككۇرى نورمال ئىنساندىن سادىر بولمايدىغان، ئەرزىمەس پىكىر ۋە ئەقىلسىزلىق ئىكەنلىكى ئايان بولىدۇ. تۇنجى ئايەت اللە تەرىپىدىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن قۇرئاننى سۆزلەش بىلەن باشلىنىدۇ. رەسۇلۇللا ئىنسانلارنى ھىدايەتكە چاقىرىدۇ. لېكىن، قۇرئان ئۇلارنى ھىدايەت قىلىشقاچۈشكەن كاپىرلار ئۆزلىرىگە تىرىلىش ھەققىدە سۆزلەپ بىرىدىغان ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلگەنلىكىگە ھەيران قىلىپ مۇنداق دېدى: <<مۇشۇ ھەيران قالارلىق ئىش>>. ئۇلارنىڭ نەزىرىدىكى ھەيران قالارلىق ئىشنىڭ تىمسى بولسا ھەقىقەتەن ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى توپىغا ئايلىنىپ بولغاندىن كېيىن، تىرىلدۈرۈشكە اللەنىڭ قادىر ئىكەنلىكى تەسەۋۋۇر قىلالمىغانلىقتۇر. شۇڭا ئۇلار مۇنداق دەيدۇ<<بۇنداق قايتىش (ئەقىلدىن) يىراقتۇر.>>

ئايەتلەر ھەقىقەتەن، ھەممىنى بىلگۈچى اللە ئۇلاردىن ئۆلىدىغان ھەربىر كىشىنى بىلىدۇ، ئۇلارنىڭ بىرەرسى اللەنىڭ ئىلمىنىڭ سىرتىدايوق بولۇپ كەتمەيدۇ، اللەنىڭ قېشىدا ھەرقانداق نەرسە تىزىملانغان خاتىرە بار دەپ بايان قىلىدۇ. ئەنە ئاشۇ ئۇلارنىڭ بىز توپا بولۇپ كەتسەك، بىزنىڭ ھەممە ئىزىمىز شەرتسىز، پۈتۈنلەي يوقىلىدۇ دېگەن ئويلىرىغا رەددىيە بولدى. دېمەك، ئۇلار بىز يوقالساق اللە ئالدىدىمۇ يوقىلىمىز. اللە بىزنى يېڭىدىن تىرىلدۈرۈش ئۈياقتا تۇرسۇن، پەيدا قىلىشقىمۇ قادىر ئەمەس دەپ ئويلايتتى.

بايانىنىڭ داۋامى ئۇلارنىڭ نەزىرىنى ئۇلارنىڭ ئۆستىدىكى ۋە ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىكى يارىتىش مۆجىزىلىرىگە ۋە بۇ كەڭ ئاسمان، كۆز يەتكۈسىز بىپايان زېمىن، زېمىندىكى تاغلار ۋە زىرائەتلەرگە تارتىدۇ. بايانىنىڭ داۋامى ئاندىن، اللەنىڭ يارىتىشقا ۋە تىرىلدۈرۈشكە بولغان قۇدرىتىگە دالالەت قىلىدىغان مۆجىزىلەرنى سۆزلەيدۇ.

ئاسماندىن چۈشكەن سۇدىن زېمىندىن مېۋىلىك باغلار، دان چىقىرىدىغان زىرائەتلەر ۋە بۈك-باراقسان خورمىلار ئۈنۈپ چىقىدۇ، ئاشۇنىڭ ھەممىسى بەندىلەرنىڭ رىزقىدۇر، يامغۇر بىلەن اللە قورغاق، ئۆلۈك زېمىننى تىرىلدۈرىدۇ ۋە ئۆلۈكلەرنى شۇ شەكىلدە تىرىلدۈرىدۇ، ئۇلارنى زېمىندىن ئۆسۈملۈكلەرنى، زىرائەتلەرنى چىقارغاندەك چىقىرىدۇ. ھەقىقەتەن، تىرىلدۈرۈش پائالىيىتى يۇقارقى ئىككى ھالەتتە بىرەكتۇر، بىرىنچىسىگە قادىر زات ئىككىنچىسىگە قادىر بولالايدۇ. لىكىن، ئەقىل كۆزى قارىغۇ ئىنسان

بۇ ھەقىقەتنى بىلمەيدۇ، شۇڭا بىرىنچىسىگە قايىل بولىدۇ، ئىككىنچىسىگە قايىل بولمايدۇ.

بايانىنىڭ داۋامى تىرىلىشنى ئىنكار قىلغان كىشىلەر ئۈلارلا ئەمەسلىكىنى سۆزلەيدۇ. ئۇلاردىن ئىلگىرىمۇ كۆپ جاھىلىيەتلەر تىرىلىشىنى يالغانغا چىقارغان. بايانىنىڭ داۋامى ئۇلاردىن نوھ قەۋمى، ھۇد، سالىھ، ئىبراھىملار، لۇتنىڭ قېرىنداشلىرى، ئەيكىلىكلەر(شۇئەيب ئەلەيھىسسالام ئەۋەتىلگەن كىشىلەر) ۋە تۇبباە قەۋمىنى ساناپ بىرىدۇ. ئاندىن ئىنكار قىلغۇچى ئەرەبلەرگە: ھەقىقەتەن بۇ قەۋملەرنىڭ ھەممىسى يالغانغا چىقارغان، الله ئۇلارنى ۋەيران قىلدى، ئۇلارغا اللەنىڭ جازاسى لايىق بولدى، ئەگەر بۇلارمۇ يالغانغا چىقىرىشتا چىڭ تۇرۇۋالسا، بۇلار ئۈچۈن اللەنىڭ دەرگاھىدا ھېلىقى ئاقىۋەتتىن باشقائاقىۋەت يوق دىگەن ئاگاھلاندۇرۇش كەلدى.

بايانىنىڭ داۋامى ھەقىقەتنى بايان قىلىدىغان ئىنكارى سۇئال بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. <ئىنسانلارنى دەسلەپتە يارىتىشتىن ئاجىز كەلدۇقمۇ؟>.

ھەقىقەتەن، كائىناتنىڭ ھەممىسىنى الله يارىتالمىدى. مانا بۇلار كائىناتنىڭ ئۆزلىرى ئالدىدا مۇستەھكەم تۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرىۋاتىدۇ. كائىنات يارىتىلىشىنىڭ ئۇلۇغلۇقى ۋە قۇدرىتىنى كۆرسىتىپ بىرىدىغان ئامىللارنىڭ بىرى. ئۇنداقتا ئۇلار قايسى ئاساسقا تايىنىپ اللەنىڭ قايتا تىرىلدۈرۈشتىكى قۇدرىتىدىن گۇمانلىنىدۇ؟

<<ئەلىف، لام، را. بۇ كىتاب (يەنى قۇرئان) نىڭ ئايەتلىرىدۇر. (قۇرئاندا) ساڭا پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان نەرسىلەر ھەقتۇر، لىكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى ئۇنىڭغا (يەنى قۇرئانىنىڭ الله تەرىپىدىن نازىل بولغانلىقىغا) ئىشەنمەيدۇ.(1) الله ئاسمانلارنى تۈۋرۈكسىز بەرپا قىلدى، سىلەر ئۇنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتىسىلەر، ئاندىن ئۇ ئەرش ئۈستىدە (ئۆزىگە لايىق رەۋىشتە) قارار ئالدى. كۈن بىلەن ئاينى(بەندىلەرنىڭ مەنپەئىتى ئۈچۈن) بويسۇندۇردى، (ئۇلارنىڭ) ھەربىرى مۇئەييەن مۇددەتكىچە (يەنى دۇنيانىڭ تۈگەيدىغان ۋاقتىغىچە) سەير قىلىدۇ، الله(ئۆز ھىكمىتى ۋە قۇدرىتى بىلەن) مەخلۇقاتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇپ تۇرىدۇ، سىلەرنى پەرۋەردىگارىڭلارغا مۇلاقات بۇلۇشقا ئىشەنسۇن دەپ، (قۇدرىتىنىڭ) دەلىللىرىنى تەپسىلى بايان قىلىدۇ (2). الله يەر يۈزىنى (ئۇزۇنىسىغا ۋە توغۇرىسىغا) سوزۇپ كەڭ يارىتتى، يەر يۈزىدە تاغلارنى ۋە دەريالارنى يارىتتى، مېۋىلەرنىڭ ھەر-بىر تۈرىنى ئەركەك-چىشى-ئىككى جىنىسلىق قىلىپ يارىتتى، كېچىنى كۈندۈزگە كىرىشتۈردى (يەنى كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى بىلەن كۈندۈزنىڭ يورۇقلىقىنى يېپتى). بۇلاردا تەپەككۇر قىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن (اللەنىڭ قۇدرىتىنى

كۆرستىدىغان) دەللىلەر بار. (3) يەر يۈزىدە بىر-بىرىگە تۇتىشاڭغۇ قىتئەلەر بار ۋە تۈرلۈك زىرائەتلەر بار، كۆپ شاخلىق بولغان ۋە كۆپ شاخلىق بولمىغان (بىر ئۇرۇقتىن بىر قانچە تال ئۇنۇپ چىققان، بىر ئۇرۇقتىن پەقەت بىر تال ئۇنۇپ چىققان) خورما دەرەخلىرى بار، (ئۇلارنىڭ ھەممىسى)بىر خىل سۇ بىلەن سۇغىرىلىدۇ، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن تەمىدە ئارتۇق قىلىمىز، بۇلاردا چۈشۈنىدىغان قەۋم ئۈچۈن(اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرستىدىغان)نۇرغۇن دەللىلەر بار. (4) (ئى مۇھەممەد!) ئەگەر (بىرەر نەرسىدىن) ئەجەبلىنىدىغان بولساڭ، ئۇلارنىڭ (يەنى كۇففارلارنىڭ) : <بىز (ئۆلۈپ) توپا بۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن قايتا تىرىلەمدۇق؟>دىگەن سۆزى ئەجەبلىنىشكە لايىقتۇر. ئەنە شۇلار پەرۋەردىگارىنى ئىنكار قىلغانلاردۇر، (قىيامەت كۈنى) ئەنە شۇلارنىڭ بويۇنلىرىغا تاقاقلار سېلىنىدۇ، ئەنە شۇلار دوزاخ ئەھلى بۇلۇپ، دوزاختا مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر.(5)>> (رەئد1~5-)

<<ئۇ بىزگە(ئىنسانىنىڭ قايتا تىرىلىشىنى يىراق ساناپ، چىرىگەن سۆڭەكلەرنى) مىسال قىلىپ كۆرسەتتى. ئۆزىنىڭ يارىتىلغانلىقىنى بولسا ئۇنتۇدى، ئۇ:<چىرىپ كەتكەن سۆڭەكلەرنى كىم تىرىلدۈرەلەيدۇ؟> دىدى. (78) ئېيتقىنكى:<ئۇنى ئەڭ دەسلەپتە ياراتقان زات تىرىلدۈرىدۇ، ئۇ ھەربىر مەخلۇقنى بىلگۈچىدۇر.>(79)اللە سىلەر ئۈچۈن يېشىل دەرەختىن ئوت پەيدا قىلدى. سىلەر ئۇنىڭ بىلەن ئوت ياقىسىلەر(80). ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقان زات ئۇلارنىڭ ئوخشىشىنى يارىتىشقا قادىر ئەمەسمۇ؟ ئۇ بۇنىڭغا قادىر، اللە ماھىر ياراتقۇچىدۇر، ھەممىنى بىلگۈچىدۇر (81) اللە بىرەر شەيئىنى (يارىتىشنى) ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭغا <ۋۇجۇتقا كەل>دەيدۇ-دە، ئۇ ۋۇجۇتقا كېلىدۇ (82). اللە پاكتۇركى، ھەربىر نەرسىنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ئۇنىڭ قولىدىدۇر، (ئۆلگەندىن كېيىن) ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر. (83)>>. (ياسىن78~83-)

ئىماننى مۇستەھكەملەش

قۇرئاننىڭ ئىنسانىيەت روھى ئالدىدىكى رولى ساغلام ئەقىدىنى بايان قىلىش بىلەنلا ۋە جاھىلىيەت ئۇنىڭغا چۈشۈپ قالغان ئۇلۇھىيەت ۋە رۇبۇبىيەت ھەقىقىتى ھەققىدىكى خاتالىقلارنى مۇنازىرە قىلىش بىلەنلا ئاخىرلاشمايدۇ.

قۇرئان ئاشۇ ساغلام ئەقىدىنى مۇستەھكەملەش ۋە شىرىكتىن ۋە تەڭداشتىن پاك، يەككە-يىگانە بولغان اللەغا بولغان ئىماننى تىكلەش ئۈچۈن يەنە بىر قەدەم ئىلگىرلەيدۇ. ساغلام ئەقىدىنى مۇستەھكەملەشنىڭ ئەڭ چوڭ چارىسى ئەسلىتىشتۇر.<<ۋەز-نەسىھەت قىلغىن، ۋەز-نەسىھەت مۇئمىنلەرگە پايدىلىق. >> (زارىيات 55-)

ئىنسان كۆڭلىگە ئىماننى مۇستەھكەملەشنىڭ ۋاستىلىرى:

1-قەلب قورقۇشى ۋە اللەغا بويسۇنىشى ئۈچۈن اللەنىڭ چەكسىز كاتتىلىقىنى، ئەتراپىي ئالەمدىكى ۋە ئىنسانلارنىڭ ئۆزلىرىدىكى قۇدرەت مۆجىزىلىرىنى دائىم ئەسلىتىش.

الله ئىنسان بىلەن بىللە ئىكەنلىكىنى، ئىنسانىنى كۆرۈپ ۋە كۆزىتىپ تۇرىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئەمەللىرىنى ھىسابلاپ قويىدىغانلىقىنى ۋە ئەمەللىرىدىن قىيامەت كۈنى ھىساب ئالىدىغانلىقىنى اللەدىن قورقۇش قەلب تۇيغۇلىرىنىڭ ئايرىلماس پارچىسىغا ۋە قەلبتىكى مۇستەھكەم تۈۋرۈككە ئايلانغانغا قەدەر ئەسلىتىش.

قۇرئان ئىنسان قەلبىنى خۇشاللىق ھالەتتىمۇ،قىينىچىلىق ھالەتتىمۇ، دائىم اللەنى ئەسلەشكە يۈزلەندۈرىدۇ. ئىنسان خۇشال چاغلاردا اللەنىڭ نىئمەتلىرىگە شۈكرى قىلىپ اللەنى ئەسلەيدۇ. قىيىن چاغلاردا سەبرى قىلىپ، اللەنىڭ قىينىچىلىقنى ئېچىۋېتىشىگە تەلپۈنۈپ اللەنى ئەسلەيدۇ.

قۇرئان ئىماننى مۇستەھكەملەيدىغان قىسسىلەرنى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋە ئۇلارغا اللەنىڭ ياردىمى كېلىپ بولغۇچە ئەزىيەتكە سەبىر قىلغان مۇئمىن ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ قىسسىلىرىنى ۋە يالغانغا چىقارغان ۋە اللە ئۇلارنى كاپىرلىقى سەۋەبىدىن ۋەيران قىلغانغا قەدەر بۇيۇنتاۋلىق قىلغان كۈپپارلارنىڭ قىسسىلىرىنى كەلتۈرىدۇ.

ئاخىردا، قۇرئان مۆئمىنلەرنىڭ ياخشى كۆرىلىدىغان كۆرۈنۈشلىرىنى ۋە سۈپەتلىرىنى، ئاخىرەتتە ئۇلارنى كۈتۈپ تۇرىدىغان مەڭگۈلۈك جەننەتلەردىكى مۇكاپاتنى ۋە كاپىرلارنىڭ يىرگىنىشلىك، ئۆچ كۆرۈلىدىغان كۆرۈنۈشلىرىنى، سۈپەتلىرىنى ۋە قىيامەت كۈنى ئۇلارغا كېلىدىغان ئازابلارنى تەسۋىرلەپ بېرىدۇ.

قۇرئـان بـۇ كۆرسـەتمىلەر كۆڭۈلـدە مۇسـتەھكەملەنگەنگە قەدەر، الـلە قەلبىتە ھازىر بولۇپ، ئىنسان ئۇنى ئەسلەشتىن غەپلەتتە قالمايدىغان ھالەتكە كەلگەنـگە قەدەرئـۇلارنى تەكرارلاۋېرىـدۇ. شـۇنىڭ بىـلەن ئۇنـىڭ ھىـس-تۇيغـۇلىرى ۋە ھەربىرىكەتلىـرى توغرىلىنىـپ، دۇنيـا-ئـاخىرەتتە اللەغـا يېقـىن، خۇداگـۇي بەندە بولـدۇ. الـلە ئۇنىڭغـا دۇنيـادا خـاتىرجەملىكنى ۋە بەخـت-سائادەتنى رىزىق قىلىپ بېرىدۇ. ئاخىرەتتە بولسا ئۆزجەننىتنى ۋە رازىلىقنـى بېرىدۇ.

تۆۋەنـــدە، ئىلگىرىكـــى بۆلـــۈملەردىكىگە ئوخشـــاش ئۇلـــۇغ كىتـــابتىن ئۆرنەكلەرنى كەلتۈرىمىز:

اللەنـــىڭ ئۇلـــۇغلىقىنى ۋە ئۇنـــىڭ ئەتراپىمىزدىكـــى ۋە ئـــۆزىمىزدىكى قۇدرىتىنىڭ مۆجىزىلىرىنى ئەسلىتىش:

بىز ئىلگىركى بۆلۈملەرنىڭ ھەممىسىدە، اللەنىڭ چەكسىز كاتتىلىقىنى ۋە ئاسـمان-زىمىنـدىكى ھېچنەرسـە ئـۇنى ئـاجىز كەلتۈرەلمەيـدىغان قـۇدرىتىنى سـۆزلەيدىغان ئـايەتلەردىن ئـۆلگىلەرنى سـۆزلەپ ئۆتتـۇق. قۇرئـان بىۋاسـتە سىزىمگە ۋە ئەقىلگە خىتاپ قىلغان چاغدا.... ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ شـىرىك كەلتۈرۈش، ياكى اللەنىڭ بالىسى بار دەپ دەۋا قىلىش، ياكى قايتا تىرىلىشنى ئىنكار قىلىـش، يـاكى ئەگەر، زىمىنـدا اللەنـىڭ بـارلىقىنى ئىنكـار قىلىـدىغان ئـادەم بـار بولسـا، ئۇنـىڭ اللەنـى ئىنكـار قىلىشـتىكى دەۋالىرىغـا رەددىـيە بېرىدىغان چاغدا اللەنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىنى ئىشلىتىدىغانلىقىنى بايان قىلـدۇق. ئىلگىركـى ئۇلگىلەرنىـڭ ھەممىسـى قۇرئاننـىڭ سـاغلام ئەقىـدىنى ئايدىڭلاشـتۇرۇش ۋە شـۇنداقلا ئـۇنى كۆڭـۈلگە مۇسـتەھكەملەش مەقسـىتىدە مۇشۇنداق ئايەتلەرنى كەلتۈرۈشكە كۆڭۈل بۆلگەنلىكىنى بايـان قىلىشـتا بـىزگە يېتەرلىك بولاتتى.

لـېكىن قۇرئـان كەرىمـدىكى ئۆلگىلەرنـىڭ كـۆپلىكى بىزنـى بـىز بـۇرۇن كەلتـۈرگەن شـۇنچە كـۆپ ئـۇلگىلەر بىلەنمـۇ كۇپايىلەنمەسـلىكىمىزگە سـەۋەب بولـىدۇ. بەلكـى، بـىز ئۇلارغـا يېڭـى ئـۇلگىلەرنى قوشـىمىز. سـىز ئىلگىـرى شەرھىلەنگەن مىساللارغا ئاساسەن، ئۇلارنى چۈشۈنۈشكە قادىر بولالايسىز.

لـېكىن قۇرئـان بـۇ ئـايەتلەرنى ئىنسـان زىھنىـدە ئورۇنلىشـىپلا ئىـش تۇگەيدىغان مەلۇماتلار بولىشى ئۈچۈنلا ئوتتۇرىغـا قويمىغـانلىقىنى بىلىشـىمىز كېرەك.

الله قۇرئاندا ئىنسانىنىڭ ئۆزىدىكى ۋە ئەتراپى ئالەمـدىكى مۆجىزىلىرىنى دائىم ئەسلىتىشتىن، بۇ ھەقىقەتلەرنىڭ ئىنسان قەلبىگە دائىم تەسىر قىلىـپ، بۇ تەسىر ئۆتكۈنچى ئويلىنىش ۋاقتىدىلا تۇگەپ كەتمەي، اللەغا بولغان ئىمـان

ئىنسان روھىدا ساقلىنىپ، ئۇنىڭ رىئال ھەركىتىدە ئەكىس ئىتىدىغان مۇستەھكەم ھەقىقەتكە ئايلىنىشىنى مەقسەت قىلىدۇ.

ئاسمان-زېمىننى الله ياراتقانلىقىنى ۋە الله ياراتقان ھەرقانداق نەرسىدە مۆجىزىلەر بار ئىكەنلىكىنى تونۇپ قويۇپ، قەلبىم شۇنىڭدىن كېيىن، اللەنى ئەسلەشتىن، الله بۇيرىغان ۋە توسقان ئىشلاردا اللەغا ئىتائەت قىلىشتىن بۇرۇلۇپ كىتىشىنىڭ نىمە قىممىتى بار؟

مىنىڭ الله يەككە-يىگانە،شېرىكى يوق، ئۇ كائىناتنى ئۆز قۇدرىتى بىلەن ياراتتى، كائىناتتىكى نەرسىلەرنى ئىجاد قىلدى، دەپ بىلىپلا قۇيۇشۇمنىڭ ئاندىن بىرەر ئىش قىلماقچى بولغاندا مەن ئۆزۈمدىن بۇ ئىشتىن الله رازى بولامدۇ ياكى رازى بولمامدۇ، دەپ سورىماسلىقمنىڭ نىمە قىممىتى بار؟ ياق! ئۇنداقتا بۇ بىلىشنىڭ قىممىتى يوق.

ئەرەبلەر جاھىلىيەتتە ئاسمان-زېمىننى ۋە ئۆزلىرىنى ياراتقان زات الله ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. قۇرئان ئۇلارنىڭ ئاشۇ ئىشىنى بايان قىلىدۇ.

<<ئەگەر سەن ئۇلاردىن:<ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى كىم خەلق ئەتتى؟> دەپ سورىساڭ، ئۇلار چوقۇم <الله>دەپ جاۋاب بىرىدۇ، ئېيتقىنكى، <جىمى ھەمدۇ-سانا اللەغا خاستۇر!. بەلكى ئۇلارنىڭ تولىسى ئۇقمايدۇ.>> (لوقمان 25-)

<<ئەگەر سەن ئۇلاردىن ئۇلارنى كىم خەلق ئەتكەنلىكلىرىنى سورىساڭ، ئۇلار چوقۇم <الله> دەيدۇ. ئۇلار قانداقمۇ (اللەغا ئىبادەت قىلىشتىن بۇتلارغا ئىبادەت قىلىشقا) بۇرۇلۇپ كىتىدۇ.>>(زۇخرۇف87-)

لىكىن، ئۇلارمۇشۇنى بىلىپ تۇرسىمۇ اللەغا ئىبادەت قىلمىدى، ئۇلار اللەغا باشقا ئىلاھلارنى شېرىك قىلاتتى، ئۇلار الله بۇيرىغان ۋە توسقان ئىشلاردا اللەنىڭ بۇيرىقىغا قارشى چىقاتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ بىلىمى ئۇلارغا ھىچ قانداق پايدا يەتكۈزمىدى ۋە الله ئۇلارنى جاھىلىيەتتىكى كىشىلەر؛دىدى. ھەم ئۇلار ھەققىدە: ئۇلار بىلمەيدۇ،دىدى.

الله بەندىلىرىنىڭ ئۆزىگە ھەقىقى ئىبادەت قىلىشى ۋە رىئال ھەركىتىدە ئۆزىگە بويسۇنۇشى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلۇقى ۋە كاتتىلىقىنى بىلىشىنى خالايدۇ. شۇڭا، ئۇلارنىڭ قەلبىلىرى قورقۇشى ۋە قەلبىلەرگە ئىمان مۇقىملىشىپ، زېمىن رىئاللىقىدىكى ئەمەلگە ئايلىنىشى ئۈچۈن الله ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئاسمان-زېمىنىدىكى ۋە ئۆزلىرىدىكى مۆجىزىلىرىنى داۋاملىق ئەسلىتىدۇ.

(1)اللەنىڭ ئاسمان-زېمىنىدىكى يارىتىش ۋە ئىجاد قىلىش مۆجىزىلىرى:

<<ئۆلۈك (يەنى قۇرغاق) زېمىننى (يامغۇرىلەن) تىرىلدۈرۈپ ئۇنىڭدىن ئۇلار يەيدىغان ئاشلىقنى ئۆستۈرگەنلىكىمىز ئۇلارغا (اللەنىڭ قۇدرىتىنىڭ كامىلەسىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتتۇر(33). بىز زېمىندا نۇرغۇنلىغان خورما باغلىرىنى، ئۈزۈم باغلىرىنى بەرپا قىلدۇق، شۇ زېمىندا بۇلاقلارنى ئېقىتتۇق (34). ئۇلار ئۇنىڭ (يەنى باغلارنىڭ)مۇنىسىنى يىسۇن، (بۇ مۇنىلەرنى) ئۇلارنىڭ قوللىرى ياراتقان ئەمەس،ئۇلار (اللەنىڭ نېئمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلمامدۇ؟ (35) اللە (پۈتۈن ئەيىپ نۇقسانلاردىن) پاكتۇر، ئۇ پۈتۈن شەيئىلەرنى جۈپ يارىتتى. زېمىندىن ئۇنۇپ چىقىدىغان نەرسىلەرنىڭ، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ۋە ئۇلار بىلمەيدىغان نەرسىلەر (يەنى ئاجايىپ مەخلۇقاتلار) نىڭ ھەممىسىنىڭ جۈپتى بار(36). ئۇلارغا (اللەنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) بىر ئالامەت كېچىدىن ئىبارەتكى، ئۇنىڭدىن كۈندۈزنى ئايرىۋېتىمىز-دە (يەنى كۈندۈزنىڭ نۇرىنى يوق قىلىۋېتىمىز-دە) ئۇلار ناگاھان قاراڭغۇدا قالىدۇ(37). كۈن بەلگىلەنگەن جايىغا قاراپ سەيىر قىلىدۇ، بۇ، غالىب ھەممىنى بىلگۈچى اللەنىڭ ئالدىنئالا بەلگىلىگەن ئىشىدۇر (38). ئايغا سەيىر قىلىدىغان مەنزىللەرنى بەلگىلىدۇق، ئۇ(ئاخىرقى مەنزىلگە يېتىپ بارغانىدا)خورمىنىڭ قۇرۇپ قالغان شېخىغا ئوخشاش بولۇپ قالىدۇ (39). كۈننىڭ ئايغا يېتىۋېلىشى (يەنى ئىككىسىنىڭ جەم بۇلۇپ قېلىشى)، كېچىنىڭ كۈندۈزدىن ئېشىپ كېتىشى (يەنى ۋاقتى كەلمەستىن كۈندۈزنىڭ ئورنىنى ئېلىشى) مۇمكىن ئەمەس، ھەربىرى پەلەكتە ئۈزۈپ تۇرىدۇ (40).>> (ياسىن 33~40)

<<يەر يۈزىنى يېيىپ كەڭ قىلدۇق، ئۇنىڭغا تاغلارنى ئورناتتۇق، يەر يۈزىدە ھەرخىل تەكشى ئۆلچەملىك ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈدۇق(19). يەر يۈزىدە سىلەر ئۈچۈن ۋە سىلەر رىزقىنى بېرەلمەيدىغان (يەنى خادىملار ۋە ھايۋانلار)، ئۈچۈن تۇرمۇش لازىمەتلىكلىرىنى ياراتتۇق (ئۇلارنىڭ يېمەك ئىچمەكلىرىنى سىلەر ئەمەس بىز يارىتىمىز)(20). قانداق نەرسە بولمىسۇن، ئۇنىڭ خەزىنىسى (يەنى خەزىنىنىڭ ئاچقۇچى) بىزنىڭ دەرگاھىمىزدىدۇر، بىز ئۇنى پەقەت مەلۇم مىقداردىلا چۈشۈرىمىز(21). بىز يامغۇرنى ھەيدەيدىغان شامالالرنى ئەۋەتتۇق،

بىز بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ سىلەرنى سۇغاردۇق، سىلەر ھەرگىز ئۇنى ساقلاشقا قادىر ئەمەس سىلەر(22) >>. (ھىجر19~22ـ)

<<سىلەر كۆرمىدىڭلارمىكىن، اللە قانداق قىلىپ يەتتە ئاسماننى بىرىنىڭ ئۈستىدە بىرىنى قىلىپ ياراتتى(15). ئاينى ئۇلاردا (يەنى دۇنيانىڭ ئاسمىنىدا)، نۇر قىلدى، كۈننى (نۇر چاچقۇچى) چىراق قىلدى (16). اللە سىلەرنى زىمىندىن ياراتتى (چۈنكى ئاتاڭلار ئادەمنى تۇپراقتىن ياراتقان ئىدى.) (17) ئاندىن اللە سىلەرنى (ئۆلگەندىن كېيىن) زىمىنغا قايتۇرىدۇ (يەنى زىمىندا دەپنە قىلىنىسىلەر)، ئاندىن سىلەرنى (قىيامەت كۈنى) زىمىندىن چىقىرىدۇ (18). زېمىندا كەڭ يوللاردا مېڭىشىڭلار ئۈچۈن، اللە سىلەرگە زىمىننى بىسات قىلىپ بەردى(19ـ20).>> (نوھ 15~20)

<<زىمىننىڭ ئۈستىدە مۇقىملىشىشىڭلار ۋە كەڭ تۆزلەڭلىكلەرگە زىرائەت ئېلىپ پايدىلىنىشىڭلار ئۈچۈن زىمىننى بىسات قىلمىدۇقمۇ؟(6) (زىمىننىڭ تەۋرەپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) تاغلارنى قۇزۇق قىلمىدۇقمۇ؟ (7)سىلەرنى ئەر-ئايال قىلىپ ياراتتۇق(8). ئۇيقۇنى سىلەرنىڭ (بەدىنىڭلار ئۈچۈن) راھەت قىلدۇق(9). كېچىنى لىباس قىلدۇق(10). كۈندۈزنى (سىلەر) تىرىكچىلىك قىلىدىغان (ۋاقىت) قىلدۇق(11). ئۈستۈڭلارنى مۇستەھكەم يەتتە ئاسماننى بىنا قىلدۇق(12). (سىلەر ئۈچۈن) يېنىپ تۇرغان چىراقنى (يەنى كۈننى) ياراتتۇق (13). ئاشلىقلارنى، ئوت چۆپلەرنى دەرەخلىرى قويۇق باغچىلارنى ئۆستۈرۈش ئۈچۈن بۇلۇتلاردىن مول يامغۇر بەردۇق(14ـ16).>> **(نەبە6 ~16)**

<< (بۇ كاپىر) ئىنسان ئۆزىنىڭ يىمەكلىكلىرىگە (ئىبرەت نەزىرى بىلەن) قارىسۇن (24). (بىز بۇلۇتتىن) زور مىقدارلا ياغمۇر ياغدۇرىدۇق(25). ئاندىن زىمىننى (ئۇنىڭدىن ئۈسۈملۈكلەرنى چىقىرىش بىلەن) ياردۇق(26). سىلەرنىڭ ۋە ھايۋانلارنىڭ مەنپەئەتلىنىشى ئۈچۈن، زىمىندا ئاشلىقلارنى، ئۈزۈمنى، ئوتياشلارنى، زەيتۇننى، خورمىنى، دەرەخلىرى قويۇق باغچىلارنى، تۈرلۈك مىۋىلەرنى، ئوت چۆپلەرنى ئۆستۈدۇق(27ـ32).>>(ئەبەسە 24~32)

<<ئۇلار قارىمامدۇكى، تۆگىلەر قانداق يارىتىلدى (17). ئاسمان قانداق ئىگىز قىلىندى (18). تاغلار قانداق تۇرغۇزۇلدى (19). زېمىن قانداق يېيىتىلدى (20).>> (غاشىيە 17~20)

(2)ـاللەنىڭ ئۆزىنىمزدىكى تەڭداشسىز قۇدرىتىنىڭ مۆجىزىلىرى:

<<ئۇلار قۇشلارنىڭ ھاۋادا ئۇچۇشقا بويسۇندۇرۇلغانلىقىنى كۆرمىدىمۇ ؟ ئۇلارنى (ھاۋادىن چۈشۈپ كېتىشتىن) پەقەت اللە تۇتۇپ تۇرىدۇ، بۇنىڭدا ئىمان ئېيتىدىغان قەۋم ئۈچۈن (اللەنىڭ بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن ئالامەتلەر بار>>. (نەھل 78-)

<<اللە ئىنسانىنى ئابىمەنىدىن يارىتتى، ئۇنى بالىلار نىسبەتەن بىرىلىدىغان ئەر ۋە قۇدا-باجىلىق پەيدا قىلىدىغان ئايال (دىن ئىبارەت ئىككى خىل قىلىپ) يارىتتى ،پەرۋەردىگارىنىڭ ھەممىگە قادىرلىقىدۇر› . (فۇرقان 54-)

<<ئۇ (اللە) يۇشۇرۇننى ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچىدۇر، غالىبتۇر، بەندىلىرىگە ناھايىتى مېھرىباندۇر (6). ئۇ ھەممە نەرسىنى چىرايلىق (يەنى ھىكمىتىگە مۇۋاپىق، جايىدا) يارىتتى. دەسلەپتە ئىنسانىنى (يەنى ئىنسانلارنىڭ ئاتىسى ئادەم ئەيھىسسالامنى) لايىدىن يارىتتى (7). ئاندىن ئۇنىڭ نەسلىنى ئەرزىمەس سۇنىڭ جەۋھىرى (مەنىدىن) يارىتتى. (8) ئاندىن ئۇنى راۋۇرۇس يارىتىپ، ئۇنىڭغا ئۆزىگە مەنسۇپ روھىنى كىرگۈزدى (يەنى جان كىرگۈزدى). يەنە سىلەر ئۈچۈن قۇلاقلارنى، كۆزلەرنى ۋە يۈرەكلەرنى يارىتتى، سىلەر ئاز شۈكۈر قىلىسىلەر(9)>>.(سەجدە 6~9)

<<ئۇلارغا ئېيتقىنكى، <ئۇ يەنى اللەنىڭ بىرلىكىگە دەۋەت قىلغۇچى پەيغەمبەر ئىكەنلىكىم>چوڭ خەۋەردۇر(67). سىلەر ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈيسىلەر (68). پەرىشتىلەر (ئادەم ئەلەيھىسسالام توغرىسىدا) مۇنازىرلىشىۋاتقان چاغدا، مەن ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى بىلمەيتتىم(69). ماڭا پەقەت ۋەھى قىلىنىدۇكى، مەن روشەن بىر ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇرمەن(70). ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە ئېيتتى :<<مەن ھەقىقەتەن لايىدىن بىر ئادەم يارىتىمەن(71)>>. (ساد 67~71)

<<اللە سىلەرنى بىر ئادەمدىن يارىتتى، ئاندىن ئۇنىڭدىن ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) يارىتتى ۋە ھايۋانلاردىن سەككىزنى سىلەر ئۈچۈن يارىتتى، اللە سىلەرنى ئاناڭلارنىڭ قارنىدا بىر ھالەتتىن يەنە بىر ھالەتكە تەرەققى قىلدۇرۇپ (يەنى ئابىمەنى، ئاندىن لەختە قان، ئاندىن پارچە گۆش باسقۇچلىرىغا بۆلۈپ) ئۈچ قاراڭغۇلۇق (يەنى بالا ھەمراھىنىڭ پەردىسى، بەچچىدان ۋە ئاننىنىڭ قورسىقى) ئىچىدە يارىتىدۇ، ئەنە شۇ اللە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، پادىشاھلىق اللەغا خاستۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ

يوقتۇر، قانداقمۇ (ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشتىن ئۇنىڭدىن غەيرىگە چوقۇنىشقا) بۇرۇلۇپ كەتسىلەر>> (زۇمەر6ـ)

<<ئىنسان نېمىدىن يارىتىلغانلىقىغا قارىسۇن(5). ئۇئېتىلىپ چىققۇچى مەنىدىن يارىتىلىدى (6). ئۇ مەنىي ئۇمۇرتقابىلەن قۇۋۇقغا سۆڭىكىنىڭ ئارىسىدىن چىقىدۇ(7)>> (تارىق 5~7)

(3) اللەنىڭ بەندىلەرگە بەرگەن نېئمەتلەردىكى مۆجىزىلىرى

<<اللە چاڭزا ماللارنى سىلەرنىڭ مەنپەئەتلىنىشىگلار ئۈچۈن يارىتتى، (ئۇلارنىڭ يۇڭى ۋە تېرىسى) بىلەن ئىسىنىسىلەر، ئۇلارنىڭ نەسلى، سۈتى، سۆڭىكى ۋەقىغى) دىن پايدىنىسىلەر ۋە ئۇلار (نىڭ گۆشلىرى) نى يەيسىلەر (5). ئۇلارنى كەچتە ئوتلاقتىن قايتۇرۇپ كەلگەن ۋە ئەتىگەندە ئوتلاققا ئېلىپ چىققان ۋاقىتىگلاردا، چاڭزا ماللار سىلەرگە زىننەت بولۇپ (خۇشاللىق بېغىشلايدۇ) (6). ئۇلار يۈك ـ تاقىلىرىگلارنى سىلەر جاپا مۇشەققەت بىلەن ئاران يېتىپ بارالايدىغان جايلارغا كۈتۈرۈپ بارىدۇ، سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىگلار سىلەرگە ھەقىقەتەن شەپقەتلىكتۇر ۋە مېھرىباندۇر(7). اللە ئاتنى، خېچىرنى ۋە ئىشەكنى مىنىشىگلار ئۈچۈن ۋە زىننەت ئۈچۈن يارىتتى اللە يەنە سىلەر بىلمەيدىغان نەرسىلەرنىمۇ يارىتىدۇ (8).>>(نەھل 5~8)

<<بىز ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ئۈستۈگلاردا يەتتە قەۋەت ئاسمانىنى يارىتتۇق، بىز مەخلۇقاتتىن غاپىل ئەمەسمىز (17). بىز بۇلۇتتىن ھاجەتكە قاراپ يامغۇر ياغدۇرىدۇق، ئۇنى زېمىنىدا توختاتتۇق، ئۇنى قۇرىتىۋېتىشكە ئەلۋەتتە قادىرمىز(18). شۇ يامغۇر بىلەن سىلەرگە خورما باغچىلىرى ۋە ئۈزۈم باغچىلىرىنى يېتىشتۇرۇپ بەردۇق، سىلەر ئۈچۈن ئۇ باغلاردا نۇرغۇن مېۋىلەر بار، ئۇلاردىن يەيسىلەر(19). شۇ يامغۇر بىلەن تۇرسىنادىن چىقىدىغان (زەيتۇن) دەرىخىنى) ئۆستۇرۇپ بەردۇق)، ئۇنىڭدىن ماي چىقىدۇ، يېگۈچىلەر (نانلىرىنى شۇ ماي بىلەن) مايلايدۇ(20). چاڭزىلاردا ھەقىقەتەن سىلەرگە

ئىبرەت بار، ئۇلارنىڭ قۇرسقىدىكى نەرسىلەر (يەنى سۈتلەر) بىلەن سىلەرنى سۇغىرىمىز، ئۇلاردا سىلەر ئۈچۈن نۇرغۇن مەنپەئەتلەر بار، ئۇلارنىڭ گۆشلىرىنى يەيسىلەر(21). ئۇلار (يەنى تۈگە ۋە ئۆكۈزلەر) بىلەن (قۇرۇقلۇقتا) كېمە بىلەن (دېڭىزدا) يۈك تۇشۇيسىلەر(22) .>> (مۇئمىنۇن 17~22).

<<الله سىلەر ئۈچۈن زىمىننى قارارگاھ قىلدى، (سەپەردە كۆزلىگەن يېرىڭلارغا) بېرىۋېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە زىمىندا نۇرغۇن يوللارنى ياراتتى (10). الله بۇلۇتتىن (سىلەرگە زىيان يەتكۈزمەي پايدا يەتكۈزىدىغان) ئۆلچەمدە يامغۇر ياغدۇردى، ئۇنىڭ بىلەن بىز (گىيا ئۇنمەس قاقاس) ئۆلۈك زىمىننى تىرىلدۈردۇق، سىلەر مۇشۇنداق (يەنى ئۆلۈك يەردىن ئۆسۈملۈك چىقىرىلغانىدەك) (قەبىرەڭلەردىن) چىقىرىسىلەر (11). الله پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ تۈرلىرىنى ياراتتى، سىلەرگە ئۇستىگە چىقىشىڭلار ئۈچۈن كېمە ۋە مىنىشىڭلار ئۈچۈن ھايۋان قاتارلىقلارنى ياراتتى. ئاندىن سىلەر ئۇلارنىڭ ئۇستىگە چىققانلىقىڭلاردا پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ نېمىتىنى ئەسلەپ: <<بىزگە بۇنى بويسۇندۇرۇپ بەرگەن زات پاكتۇر، بىز ئۇنىڭغا مىنىشكە قادىر ئەمەس ئىدۇق، بىز ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىمىزنىڭ دەرگاھىغا قايتقۇچىلارمىز (12ـ 14).>> دىگەيسىلەر، .(زۇخرۇف 10~14)

<<اللەنىڭ ئەمرى بىلەن دېڭىزدا كېمىلەرنىڭ يۈرۈشى ئۈچۈن، سىلەرنىڭ اللەنىڭ پەزلىدىن تەلەپ قىلىشىڭلار ئۈچۈن، (يەنى تىجارەت قىلىشىڭلار، بىلىق تۇتۇشۇڭلار، دېڭىز ئاستىدىن ئۇنچە-مەرۋايىتلارنى سۈزۈۋېلىشىڭلار ئۈچۈن) ۋە (اللەغا) شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈن، الله سىسلەرگە دېڭىزنى بويسۇندۇرۇپ بەردى، .(جاسىيە12ـ)

<<زېمىننى كىشىلەرنىڭ (پايدىلىنىشى) ئۈچۈن (يايپاق) قىلدى(10). زېمىندا مېۋىلەر، بۇغۇنلۇق خورمىلار بار(11). سامىنى بار، دانلىق زىرائەتلەر، خۇشبۇي ئۈسۈملۈكلەر بار(12). (ئى ئىنسانلار! جىنلار) پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ قايسى نېمەتلىرىنى ئىنكار قىلىسىلەر؟ (13)>> (رەھمان 10~13)

<<الله سىلەرگە زىمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زىمىنىنىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. اللەنىڭ (بەرگەن) رىزىقىدىن يەڭلار سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن اللەنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرىسىلەر.>> سۈرە مۇلك 15ـ ئايەت.

(4)اللەنىڭ كائىناتنى شىرىكسىز ھالدا باشقۇرۇشتىكى مۆجىزىلىرى

<<يەر يۈزىدىكى ھايۋانلارنىڭ ھەممىگە رىزىق بىرىشنى اللە (مەرھەمەت يۈزىسىدىن ئۈستىگە ئالغان)، اللە ئۇلارنىڭ تۇرار جايىنى ۋە (ئۆلگەندىن كېيىن) كۆمۈلىدىغان جايىنى بىلىدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى روشەن كىتابقا (يەنى لەۋھۇلمەھپۇزغا) يېزىلغاندۇر>> (ھۇد 6ـ)

<<كۆرمەمسەنكى، اللە بۇلۇتلارنى ھەيدەيدۇ، ئاندىن ئۇلارنى بىرـ بىرىگە قوشىدۇ، ئاندىن ئۇلارنى توپلايدۇ، شۇنىڭ بىلەن بۇلۇتنىڭ ئارىسىدىن يامغۇر ياغقانلىقىنى كۆرىسەن، اللە ئاسماندىكى تاغدەك بۇلۇتلاردىن مۆلدۈر ياغدۇرىدۇ، ئۇنى اللە خالىغان ئادەمگە يەتكۈزىدۇ (يەنى ئۇنىڭ بىلەن خالىغان ئادەمنىڭ زىرائىتى، مۇسى ۋە چارۋىلىرىغا زىيان يەتكۈزىدۇ) ۋە ئۇنىڭ (زىيىندىن) خالىغان ئادەمنى ساقلايدۇ، چاقماقنىڭ يورۇقى (قارىغۇچىلارنى) كۆزلىرىدىن ئايرىۋەتكىلى تاس قالىدۇ (43). اللە كىچە بىلەن كۈندۈزنى ئالماشتۇرۇپ تۇرىدۇ، بۇنىڭدا ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ئەلۋەتتە ئىبرەت بار(44).>> (نۇر 43.44ـ)

<<اللە سىلەرنى (يەنى ئەسلىڭلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنى) تۇپراقتىن ياراتتى. ئاندىن ئابى مەنىدىن پەيدا قىلدى. ئاندىن سىلەرنى (ئەرـئايالىدىن ئىبارەت) بىر جۈپ قىلدى، ھەرقانداق ئايالنىڭ ھامىلدار بولۇشى ۋە تۇغۇشى اللەنىڭ ئىلمىنىڭ سىرتىدا ئەمەس، ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن ياكى قىسقا بولۇشى لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغان، بۇ ھەقىقەتەن اللەغا ئاسان (11). ئىككى دېڭىز (دېگىز بىلەن دەريا) ئوخشاش ئەمەس. بۇنىڭ يەنى (دەريانىڭ)سۈيى تاتلىق، تەملىك بۇلۇپ (گالدىن) سىلىق ئۆتىدۇ، بۇ (يەنى دېڭىز) ناھايىتى ئاچچىق، تۇزلۇق، ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىدىن يېگىلى گۆشلەرنى (يەنى بىلىقلارنى) يەيسىلەر، (دېڭىزدىن) سىلەر تاقايدىغان زىننەت بۇيۇملىرى (يەنى ئۇنچەـمارجانلار)نى چىقىرىسىلەر، اللەنىڭ نېئمىتىنى تەلەپ قىلىشىڭلار ئۈچۈن، شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈن (اللەنىڭ ئەمرى بىلەن يۈك تاق، يىمەك ئىچمەكلەر قاچىلانغان) كېمىلەرنىڭ دېڭىزدا

دولقۇن يېرىپ كىتىۋاتقانلىقىنى كۆرىسەن (12). اللە كىچىنى كۈندۈزگە كىرگۈزىدۇ، كۈندۈزنى كىچىگە كىرگۈزىدۇ (شۇنىڭ بىلەن كىچە كۈندۈزنىڭ ئۇزۇن قىسقا بولۇشى جايلار، پەسىللەر بويىچە نۆۋەتلىشىپ تۇرىدۇ)، اللە كۈن بىلەن ئاينى (بەندىلەرنىڭ مەنپەئىتىگە) بويسۇندۇرۇپ بەردى. ھەر ئىككىلىسى مۇئەييەن مۇددەتكىچە (يەنى قىيامەتكىچە ئۆز ئوقىدا)سەير قىلىدۇ، ئەنە شۇ اللە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، پادىشاھلىق ئۇنىڭغا خاستۇر، اللەنى قويۇپ چۈقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار قىلچىلىك نەرسىگە ئىگە ئەمەس (13).>>. (فاتىر11~13)

<<ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممە اللەدىن (مەدەت ۋە رىزىق) تىلەيدۇ (يەنى ھەممە اللەغا مۇھتاجدۇر)، اللە ھەر كۈنى بىر ھالەتتىدۇر (يەنى اللە ھەر ۋاقىت ۋۇجۇدقا چىقىرىدىغان ئىشلار بىلەن بولۇپ، ئۇلارنى يارىتىدۇ، ئەھۋاللارنى يېڭىلاپ تۇرىدۇ، مەخلۇقاتلارنى پەيدا قىلىپ تۇرىدۇ)› .(رەھمان9 ـ)

<<اللە (لەۋھۇلمەھپۇزغا):<مەن ۋە مىنىڭ پەيغەمبەرلىرىم چۈقۇم غەلىبە قىلىمىز> دەپ يازدى،اللە ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالىبتۇر.>> (مۇجادىلە 21ـ)

(5)ئەلچىلەرنى مۆجىزىلەر ئارقىلىق قوللاشتىكى مۆجىزىلىرى

<<ئى مۇسا! ئوڭ قولۇڭدىكى نىمە ئۇ؟(17). مۇسا ئېيتتى: <ئۇ مىنىڭ ھاسام، ئۇنىڭغا تايىنىمەن، ئۇنىڭ بىلەن قويلىرىمغا غازاڭ قېقىپ بېرىمەن، ئۇنىڭدا مىنىڭ يەنە باشقا ئېھتىياجلىرىمۇ بار.> (18). اللە: <ئى مۇسا! ئۇنى (يەرگە) تاشلىغىن> دىدى (19). مۇسا ئۇنى تاشلىۋىدى، ئۇ ناگاھان مېڭىۋاتقان بىر يىلانغا ئايلاندى (20). اللە ئېيتتى: <ئۇنى تۇتۇۋالغىن، قورقمىغىن، ئۇنى دەسلەپكى (يەنى ھاسىلىق) ھالىتىگە قايتۇرىمىز (21). قولۇڭنى قولتۇقىڭ ئاستىغا سالغىن (ئاندىن چىقارغىن)، ئۇ ھېچ قانداق ئەيىپ-نوقسانسىز ھالدا ئاپئاق (نۇرلۇق بولۇپ) چىقىدۇ، (بۇ) ئىككىنچى

مۆجىزىدۇر (22). ساڭا چوڭ مۆجىزىلىرىمىزدىن بەزىسىنى كۆرسىتىمىز (23). پىرئەۋنىگە بارغىن، ئۇ ھەقسىزلىق قىلدى.> (24).>>(تاھا 17~24)

<<ئۆز ۋاقتىدا اللە ئېيتتى:ئى مەريەم ئوغلى ئىسا! ساڭا ۋە سېنىڭ ئاناڭغا بەرگەن نېئمىتىمنى ئەسلىگىن، ئەينى زامانىدا ساڭا روھۇلقۇددۇس (يەنى جىبرىئىل) بىلەن مەدەت بەردىم، (كىچىكىڭدە) بۆشۈكتە ۋە (پەيغەمبەر بولغان) ئوتتۇرا ياش ۋاقتىڭدا كىشىلەرگە سۆزلەيتتىڭ، ئەينى زامانىدا ساڭا كىتابنى، ھېكمەتنى، تەۋراتنى ۋە ئىنجىلنى ئۆگەتتىم، ئەينى زامانىدا مېنىڭ ئىزنىمنى لايدىن قۇشنىڭ شەكلىدە بىر نەرسە ياسايتتىڭ-دە، ئۇنى پۈۋلىسەڭ ئىزنىمنى بىلەن ئۇچىدىغان قۇش بۇلاتتى، مېنىڭ ئىزنىمنى بىلەن تۇغما كورنى، بەرەس كېسىلىنى ساقايتاتتىڭ، ئەينى زامانىدا، مېنىڭ ئىزنىمنى بىلەن بىلەن ئۆلۈكلەرنى (تىرىلدۈرۈپ قەبرىلەردىن) چىقىراتتىڭ، ئەينى زامانىدا بەنى ئىسرائىلنى ساڭا چېقىلىشتىن توستۇم، سەن ئۇلارغا مۆجىزىلەر بىلەن كەلگەن چېغىڭدا، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كاپىرلار: <بۇ پەقەت روشەن سېھىردۇر> دېدى.>>. (مائىدە 110-)

<<(اللە ئېيتىكى) <ئى زەكەرىيا! بىز ھەقسىزلىق ساڭا (پەرىشتىلەر ئارقىلىق) يەھيا ئىسىملىك بىر ئوغۇل بىلەن خوش خەۋەر بېرىمىز، ئىلگىرى ھېچ ئادەمنى ئۇنىڭغا ئىسمداش قىلمىدۇق>(7). زەكەرىيا ئېيتتى:<ئايالىم تۇغماس تۇرسا، مەن قېرىپ مۆكچىيىپ كەتكەن تۇرسام،مېنىڭ قانداقمۇ ئوغلۇم بولسۇن؟> (8) (ئىدا قىلغان پەرىشتە)ئېيتتى:<ئىش ئەنە شۇنداقتۇر، پەرۋەردىگارىڭ ئېيتتى: بۇ مەن ئۈچۈن ئاسانىدۇر، سېنى مەن يارىتتىم، ھالبۇكى سەن بۇرۇن يوق ئىدىڭ (يەنى سېنى يوقتىن بار قىلغانىدەك، يەھيانى ئىككىلاردىن تۇرەلدۈرۈشكە قادىرمەن) (9)>>. (مەريەم7~9-)

<<ئۇلار ئېيتتى: ئىبراھىمنى كۆيدۈرۈڭلار، ئىلاھلىرىڭلارغا ياردەم بېرىڭلار، ئەگەر ئۇلارغا ھەقىقى ياردەم بەرمەكچى بولساڭلار>. (68) بىز ئوتقا <ئى ئوت! ئىبراھىمغا سالقىن ۋە ئامانلىق (بەخش ئېتىدىغان)بولۇپ بەرگىن> دېدۇق (69). ئۇلار ئىبراھىمغا زىيانكەشلىك قىلماقچى بولدى، بىز ئۇلارنى ئەڭ زىيان تارتقۇچى قىلدۇق(70).>> (ئەنبىيا 68~70-)

<<سۇلەيمانغا شامالنى (بويسۇندۇرۇپ بەردۇق)، شامال چۈشتىن ئىلگىرى بىر ئايلىق مۇساپىنى، چۈشتىن كېيىن بىر ئايلىق مۇساپىنى باساتتى، ئۇنىڭغا مىس (چىقىدىغان) بۇلاقنى ئاققۇزۇپ بەردۇق، بەزى جىنلار پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرى بۇيىچە سۇلەيمانىنىڭ ئالدىدا ئىشلەيتتى، ئۇلاردىن كىمكى بىزنىڭ ئەمرىمىزگە خىلاپلىق قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا بىز دوزاخ ئازابىنى تېتىتىمىز (12). ئۇلار سۇلەيمانغا ئۇ خالىغان كاتتا سارايلارنى، (مىستىن-ئەينەكتىن ئاجايىپ) ھەيكەللەرنى، كۆلدەك چوڭ لىگەنلەرنى، (چوڭلۇقتىن مىدىرلىيالمايدىغان قازانلارنى ياسايتتى، (ئېيتتۇقكى) <ئى داۋۇد ئائىلىسىدىكىلەر! (اللەنىڭ بۇ چوڭ نېئمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلىڭلار>، مىنىڭ بەندىلىرىمدىن (اللەنىڭ نېئمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلغۇچى بەك ئاز(13).>> (سەبە 12.13-)

2-اللەنىڭ ئىنسانىنى كۆزىتىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئەسلىتىش

<<سەن قايسى ھالەتتە بولمىغىن، قۇرئاندىن قايسى نەرسىنى ئوقۇمىغىن، سىلەر قايسى بىر ئىشنى قىلماڭلار، ئۇنىڭ بىلەن بۇلىۋاتقان ۋاقتىڭلاردا ھامان بىز سىلەرنى كۆزىتىپ تۇرىمىز ئاسمان زىمىنىدىكى زەررە چاغلىق نەرسە ۋە ئۇنىڭدىن كىچىك ياكى چوڭ نەرسە بولسۇن، ھېچقايسىسى اللەنىڭ بىلىشىدىن چەتتە قالمايدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى لەۋھۇلمەھپۇزدا خاتىرىلەنگەندۇر>>.(يۇنۇس 61-)

<<ئەگەرسەن ئاشكارا سۆزلىسەڭ (ياكى يوشۇرۇن سۆزلىسەڭ اللەنىڭ نەزىرىدە ئوخشاشتۇر)چۈنكى ئۇ، سىرنى ۋە ئۇنىڭدىنمۇ مەخپىيرەك ئىشلارنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر>>.(تاھا 7-)

‹(لوقمان ئېيتتى) << ئى ئوغۇلچىقىم! قىلمىشىڭ قىچا چاغلىق نەرسە بولۇپ، ئۇ ئۇيۇل تاشنىڭ ئىچىدە (يەنى ئەڭ مەخپي جايدا) يا ئاسمانلارنىڭ قېتىدا ياكى زىمىنىنىڭ ئاستىدا بولسىمۇ اللە ئۇنى ھازىر قىلىدۇ (ئۇنىڭ ھىسابىنى ئالىدۇ). اللە ھەقىقەتەن ئىنچىكە كۆزەتكۈچىدۇر، ھەممىدىن خەۋەرداردۇر› .(لوقمان 16-)

<<الله زىمىننىڭ قوينىغا كىرىپ كىتىدىغان (يەنى يامغۇر، كان ۋە ئۆلۈكلەرگە ئوخشاش) نەرسىلەرنى، زىمىندىن چىقىدىغان (ئۆسۈملۈك، بۇلاق ۋە قۇدۇقلارنىڭ سۇلىرى قاتارلىق) نەرسىلەرنى، ئاسماندىن چۈشىدىغان (پەرىشتە، يامغۇر، ئەجەل، رىزىق قاتارلىق) نەرسىلەرنى، ئاسمانغا ئۆرلەيدىغان (ياخشى ئەمەللەر، مەقبۇل دۇئالار قاتارلىق) نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ، الله بەندىلىرىگە ناھايىتى مېھرىبانىدۇر، (تەۋبە قىلغۇچىلارنى) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر(2). كاپىرلار: <<بىزگە قىيامەت كەلمەيدۇ >> دەيدۇ، ئېيتقىنكى،<< ئۇنداق ئەمەس، پەرۋەردىگارىم بىلەن قەسەمكى، قىيامەت سىلەرگە چوقۇم كېلىدۇ، الله غەيىبنى بىلگۈچىدۇر، ئاسمانلاردىكى ۋە زىمىندىكى زەررە چاغلىق نەرسە الله‌دىن يىراق ئەمەستۇر، ئۇنىڭ (يەنى زەررىدىن كىچىكرەك نەرسە بولسۇن، چوڭراق نەرسە بولسۇن، لەۋھۇلمەھپۇزدا خاتىرلەنمىگىنى يوق(3) (ئۇلارنىڭ لەۋھۇلمەھپۇزدا خاتىرلىنىشى) ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارنى مۇكاپاتلاش ئۈچۈندۇر، ئەنە شۇلار مەغپىرەتكە ۋە ئىسسل رىزىققا ئېرىشىدۇ(4). بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە كۈچىنىڭ بىرىچە قارشى تۇرغانلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ(5).>> (سەبەئ 2~5)

<<الله‌نىڭ ئاسمانلاردىكى ۋە زىمىندىكى نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى بىلەمسەن؟ ئۇچ ئادەم پىچىرلىشىدىكەن، الله ئۇلارنىڭ تۆتىنچىسىدۇر، بەش ئادەم پىچىرلىشىدىكەن الله ئۇلارنىڭ ئالتىنچىسىدۇر، مەيلى ئۇنىڭدىن ئاز ياكى كۆپ ئادەم پىچىرلاشسۇن، ئۇلار قەيەردە بولمىسۇن، الله ھامان ئۇلار بىلەن بىللەدۇر، ئاندىن قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى الله ئۇلارغا ئېيتىپ بىرىدۇ، الله ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر>>. (مۇجادەلە 7 ـ)

<<(ئى مۇھەممەد!)ساڭا (قۇرئاننى)ئوقۇتمىز، الله (نەسىخى)قىلماقچى بولغان نەرسىدىن باشقىنى ئۇنۇتمايسەن. الله (بەندىلەرنىڭ) ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن (سۆز ـ ھەرىكەتلىرىنى) بىلىپ تۇرىدۇ.>>.(ئەئلا 7 ـ)

3ـ ئىنسانىيەت قەلبىنى الله‌نى ئەسلەشكە يۈزلەندۈرۈش

<<مىنىڭ بەندىلىرىم سەندىن مەن توغۇرلۇق سورىسا (ئۇلارغا ئېيتقىنكى)، مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا يېقىنمەن(يەنى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى، سۆزلىرىنى بىلىپ تۇرىمەن)، ماڭا دۇئا قىلسا، مەن دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىمەن، ئۇلار توغرا يول تېپىش ئۈچۈن مېنىڭ دەۋىتىمنى قوبۇل قىلسۇن ۋە ماڭا ئىمان ئېيتسۇن (يەنى ھەمىشە ئىمان بىلەن بولسۇن) .>>(بەقەرە 186 ـ)

<<پەرۋەردىگارىڭلارغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار، (دۇئا قىلغاندا كەلسە ـ كەلمەس سۆزلەپ، تۇۋلاپ) ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلەرنى الله ياقتۇرمايدۇ.>> (ئەئراف 55 ـ)

<<(تەۋبە قىلغانلار)ئىمان ئېيتقانلار بۇلۇپ، ئۇلارنىڭ دىللىرى اللەنى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ.>> (رەئىد 28 ـ)

<<اللەنىڭ ئۇلۇغلىنىشى ۋە ئىسمىنىڭ ياد ئېتىلىشى بۇيرۇلغان مەسجىدلەردە (مۇمىنلەر) ئەتتىگەن ـ ئاخشامدا تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدۇ(36). ئۇلار شۇنداق ئەرلەركى، سودا ـ سېتىق ئۇلارنى اللەنى زىكىر قىلىشتىن، نامازنى ئۆتەشتىن، زاكات بېرىشتىن غەپلەتتە قالدۇرمايدۇ، ئۇلار دىللار ۋە كۆزلەر قالايمىقانلىشىپ كېتىدىغان كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) دىن قورقىدۇ(37). اللەنى ئۆزلىرىنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىگە مۇكاپات بەرسۇن ۋە ئۆزىنىڭ پەزلىدىن ئاشۇرۇپ بەرسۇن دەپ(ئۇلار شۇنداق ئىبادەتلەرنى قىلىدۇ) الله خالىغان ئادەمگە ھىسابسىز رىزىق بېرىدۇ(38).>> (نۇر36~38 ـ)

<<الله سۆزلەرنىڭ ئەڭ چىرايلىقى بولغان قۇرئاننى نازىل قىلدى. (پاساھەتتە، بالاغەتتە) ئۇنىڭ بەزىسى ـ بەزىسىگە ئوخشاپ كېتىدۇ، (ۋەز ـ نەسىھەتلەر، ئەھكاملار، قىسسىلەر ئۇنىڭدا) تەكرارلىنىدۇ، (قۇرئاندىكى ئازاب ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا) پەرۋەردىگاردىن قورقىدىغان كىشىلەرنىڭ بەدەنلىرى تىترەيدۇ، ئاندىن اللەنىڭ زىكرى ئۈچۈن (يەنى اللەنىڭ رەھمىتى، مەغپىرىتىگە دائىر ئايەتلەر تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا)، ئۇلارنىڭ بەدەنلىرى ۋە تىللىرى يۇمشاپ (ئارام تاپىدۇ)، ئەنە شۇ (يەنى قۇرئان) اللەنىڭ ھىدايىتىدۇركى، ئۇنىڭ بىلەن (الله)خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ، الله ئازدۇرغان ئادەمگە ھېچ ھىدايەت قىلغۇچى بولمايدۇ.>> (زۇمەر23 ـ)

<<شۇنىڭدەك(يەنى ئىلگىركى ئۈممەتلەرگە تىگىشلىك بولغانـدەك) پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئازابى كاپىرلارغا تىگىشلىك بولدى. ئۇلار دۇزاخ ئەھلىدۇر. >>. (غافىر6ـ)

4ـپەيغەمبەرلەرنىڭ قىسلىرى

بۇ قىسلەر قۇرئان سۈرىلىرىنىڭ كۆپىدە، بۇلۇپمۇ، سۈرە ئەئرافتا، سۈرە يۇنۇستا، سۈرە ھۇدتا، سۈرە مەريەمدە، سۈرە تاھادا، سۈرە ئەنبىيادا، سۈرە شۇئەرا، سۈرە نەمىلدە ۋە سۈرە قەسەستە ئىنتايىن كۆپ كىلىدۇ.

قۇرئاندىكى بۇ سۈرىلەرنى قايتاـقايتا ئوقۇيالايسىز. سىز ئۇ سۈرىلەرنى ئۇقۇش ئاسان ئىكەنلىكىنى ھىس قىلىسىز. بۇلۇپمۇ سۈرە ئەئراف، سۈرە ھۇد ۋە سۈرە شۇئەرادا قۇرئان بىزنىڭ نەزىرىمىزنى بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ھاياتىدىكى مۇئەييەن ئىشلارغا تارتىدىغانلىقىنى تاپسىز.

(1)پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى <<اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق>> <<اللەغا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ يوق>> دىگەن بىر سۆزنى ئېلىپ كەلدى. بۇ بىزگە اللە ئەلچىلەرنى ئەۋەتىدىغان ئەڭ مۇھىم سەۋەب، ئىنسانلار اللەنىڭ بىر ئىلاھ ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئۇنىڭغىلا ئىبادەت قىلىشى ۋە ئۇنىڭغا بىر نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىكى ئۈچۈن ئىنسانلارغا ئۆزىنىڭ رەببىنى ۋە ياراتقۇچىسىنى تۇنۇتۇش ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ.

(2) پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى قەۋمىنىڭ يالغانغا چىقىرىشىغا ئۇچرىدى. ئۇلار خورلاشقا، ئەزىيەتكە ۋە ئۆلتۈرلۈش ۋە يۇرتىدىن قوغلاپ چىقىرىلىش تەھدىتى سېلىشقا دۇچ كەلدى. لىكىن ئۇلار ئەلچىلىكتىن ۋاز كەچمىدى ۋە دەۋىتىدىن ئايرىلمىدى.

بۇ بىزگە ئەقىدە دىگەن ئىنسان ھاياتىدىكى ئەڭ قىممەتلىك نەرسە ۋە ئىنسان ئۈچۈن ئۇۋ ئەقىدىسى يولىدا ھەرقانچە ئەزىيەتلەرگە ئۇچرىسىمۇ ئەقىدىدىن ئايرىلىش ۋە ئەقىدە ئىشىغا سەل قاراش لايىق بولمايدىغانلىقىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ.

(3)ھەقىقەتەن ئۇلار يالغانغا چىقىرىلىشقا ۋە خورلىنىشقا ئۇچرىغان چاغدا ئۇۋ رەببى بىلەن پاناھلاندى. قەۋمىنىڭ قىلغانلىرىنى شىكايەت قىلدى.

قىينچىلىقنى كۆتۈرۈپتىشنى، ئۆزلىرىنى ۋە ئۆزلىرى بىلەن بىللە بولغان مۇئمىنلەرنى قۇتۇلدۇرۇشنى الله دىن سورىدى.

لىكىن ئۇلار ئەزىيەتكە سەبىر قىلدى. مەيداننى ئۆزگەرتمىدى. مانا بۇ بىزگە مۇئمىن دىگەن قىينچىلىق ۋاقتىدا اللەغا قايتىدىغانلىقىنى، قىينچىلىقتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن اللەغا دۇئا بىلەن يۈزلىنىدىغانلىقىنى ئۆگىتىدۇ. لىكىن، مۇئمىن مۇستەھكەم تۇرىدۇ ۋە اللەنىڭ غەلبىسى كىلىپ بولغۇچە سەبىر قىلىدۇ. ئاجىزلاپ ۋە بوشىشىپ قالمايدۇ.

(4)الله ــ دائىم مۇشەققەتلەرگە چىدىغان ۋە ئەقىدىلىرىنى قوغدىغان ۋە ئەقىدىدىن مەڭگۈ ئايرىلمىغاندىن كىيىن ــ ئەلچىلىرىگە ۋە ئىمان ئېيتقان كىشىلەرگە ئاخىردا ياردەم بېرىدۇ. بۇ بىزگە قىينچىلىقلار ھەرقانچە كۈچەيسە كەتسىمۇ، مەڭگۈ اللەنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلەنمەسلىكىمىزنى، الله بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىزنى ساقلىغان، اللەنىڭ بۇيرۇقىنى راۋرۇس ئىجرا قىلغان ۋە اللەنىڭ ھىدايىتىگە ئەگەشكەن ھالدا، قىينچىلىقنى كۈتۈرىۋېتىش ئۈچۈن دائىم اللەغا تەلپۈنىشىمىزنى ئۆگىتىدۇ.

(5)قىسىلەردە باشقا ئىبرەتمۇ بار. باتىل ئەھلى زېمىندا مەلۇم ۋاقىت ھەرقانچە كۈچ-قۇۋۋىتى بارەك ۋە ھۆكۈمرانلىق قىلۋاتقاندەك كۆرۈنسىمۇ، الله ئۇلارغا مۆھلەت بېرىدۇ. لىكىن، ئۇلارنى دۇنيا-ئاخىرەتتىكى ئازابىدىن قويىۋەتمەيدۇ. رەسۇلۇللا دىگەندەك <الله زالىمغا، ئۇنى جازالىغۇچە مۆھلەت بېرىدۇ، ئۇنى جازالىغان چاغدا ئۇنى قويۇۋەتمەيدۇ.> (بۇخارى ئەبۇ مۇسادىن رىۋايەت قىلغان).

قۇرئان قىسسىلىرىدىن بەزى ئۇلگىلەرنى كۆرۈڭ

<<شەك-شۇبھىسىزكى، نۇھنى ئۆز قەۋمىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتۇق، ئۇ: <ئى قەۋمىم! اللەغا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە اللەدىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ بۈيۈك كۈنىنىڭ (يەنى قىيامەت كۈنىنىڭ) ئازابىغا قېلىشىڭلاردىن قورقىمەن> دىدى(59). قەۋمىنىڭ چوڭلىرى: <بىز سېنى ھەقىقەتەن روشەن گۇمراھلىقتا كۆرىمىز>دىدى (60). نوھ ئېيتتى: <ئى قەۋمىم! مەن قىلچىمۇ گۇمراھ ئەمەسمەن، لىكىن مەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرمەن(61). سىلەرگە پەرۋەردىگارىمنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزىمەن، سىلەرگە نەسىھەت قىلىمەن،

مەن اللەنىڭ ۋەھى قىلىشى بىلەن سىلەر بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلىمەن (62). سىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن (كۆپىردىن) ساقلىنىشىڭلار ۋە اللەنىڭ رەھمىتىگە ئىرىشىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەرگە ئاراڭلاردىكى بىر كىشى ئارقىلىق پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ ۋەھى كىلىشىدىن ئەجەبلىنەمسىلەر؟>(63) ئۇلار نوھنى ئىنكار قىلدى، نوھنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن كىمىدە بىللە بولغانلارنى قۇتقۇزدۇق، ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلارنى پۈتۈنلەي (سۇغا)غەرىق قىلدۇق. شۇبھىسىزكى، ئۇلار (ھەقنى كۆرۈشتىن دىللىرى) كور قەۋم ئىدى(64)>> (ئەئراف 59~64 ـ)

<<سەمۇدقا ئۇلارنىڭ قېرىندىشى سالىھنى (پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق، ئۇ ئېيتتى: <ئى قەۋمىم! اللەغا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە اللە دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ سىلەرنى زېمىندىن (يەنى تۇپراقتىن) ياراتتى، سىلەرنى زېمىندا تۇرغۇزدى، اللە دىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاندىن ئۇنىڭغا تۆۋبە قىلىڭلار، پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن يېقىندۇر، (دۇئانى) ئىجابەت قىلغۇچىدۇر> (61). ئۇلار: <ئى سالىھ! بۇنىڭدىن بۇرۇن سەن ئارىمىزدا ئۈمۈد قىلىنغان كىشى ئىدىڭ (يەنى بۇ سۆزنى ئېيتىشىڭدىن بۇرۇن ئارىمىزدا چوڭ ئادەم بۇلۇپ قېلىشىڭنى ئۈمۈد قىلاتتۇق)، بىزنى ئاتا ـ بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كەلگەن بۇتلارغا ئىبادەت قىلىشتىن تۇسۇمسەن؟ شەك ـ شۇبھىسىزكى، ھەقىقەتەن بىز سەن دەۋەت قىلغان ئىشقا زور گۇمانىدامىز> دېيىشتى(62). سالىھ ئېيتتى: < ئى قەۋمىم! ئېيتىڭلارچۇ، ئەگەر مەن پەرۋەردىگارىم تەرىپىدىن نازىل بولغان ئىنىق دەلىلگە ئاساسلانسام ۋە ئۇنىڭ رەھمىتى (يەنى پەيغەمبەرلىك)گە سازاۋەر بولسام، شۇنداق تۇرۇقلۇق اللەغا قارشىلىق قىلسام، اللەنىڭ ئازابىدىن مېنى كىم قۇتقۇزىدۇ؟(مېنى ئۆزەڭلارغا دەۋەت قىلىش بىلەن)ماڭا پەقەت زىيانىدىن باشقىنى زىيادە قىلمايسىلەر(63). ئى قەۋمىم! بۇ اللە (بۇاستە) ياراتقان چىشى تۆگە سىلەرگە مۆنىڭ مۆجىزەمدۇر، ئۇنى اللەنىڭ زېمىنىغا قۇيۇۋېتىڭلار، ئىختىيارى ئوتلىسۇن، ئۇنىڭغا زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزمەڭلار، بولمىسا سىلەرنى پات كىلىدىغان ئازاب ھالاك قىلىدۇ.>(64) ئۇلار چىشى تۆگىنى بۇغۇزلىدى، سالىھ ئېيتتى: <ئۆيۈڭلاردا (ھاياتلىقتىن) ئۈچ كۈن بەھرىمەن بۇلۇڭلار. بۇ ۋەدە يالغان ئەمەس> (65) بىزنىڭ (ئازاب قىلىش) ئەمرىمىز كەلگەندە، سالىھنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىمان ئېيتقانلارنى رەھمىتىمىز بىلەن شۇ كۈنىنىڭ شەرمەندىلىكىدىن قۇتقۇزدۇق، پەرۋەردىگارىڭ ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالىبتۇر (66). زالىملارغا قاتتىق ئاۋاز يۈزلەندى ـ دە، ئۇلار ئۆيلىرىدە ئولتۇرغان پېتى قېتىپ قالدى (67). گويا ئۇلار ئۆيلىرىدە

تۇرمىغانىدەك (يەنى ئۇلارنىڭ تۇرغان جايلىرى ئادەمزات تەرىپىدىن ئاۋات قىلىنمىغانىدەك) بولۇپ قالدى. بىلگىلاركى، سەمۇد پەرۋەردىگارىنى ئىنكار قىلدى، سەمۇد ھالاك بولسۇن(68).>>.(ھۇد61~68)

<<سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن نوھ، ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرىنىڭ ۋە ئۇلاردىن كېيىن كەلگەن، (ساننى) پەقەت اللە بىلىدىغان ئۇممەتلەرنىڭ خەۋىرى سىلەرگە يەتمىدىمۇ؟ ئۇلارغا پەيغەمبەرلىرى مۆجىزىلەر بىلەن كەلدى، ئۇلار قوللىرى بىلەن پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئېغىزلىرىغا ئىشارەت قىلىپ (يەنى ئۇلارنىڭ سۆكۈت قىلىشىنى كۆرسىتىپ) : <بىز سىلەرنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭلارنى ھەقىقەتەن ئىنكار قىلىمىز، بىز سىلەر دەۋەت قىلىۋاتقان ئىشقا ھەقىقەتەن زور گۇماندىمىز>دىدى(9). پەيغەمبەرلىرى: <ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقۇچى اللەنىڭ (بىرلىكىدە)شەك بارمۇ؟ اللە گۇناھىڭلارنى مەغپىرەت قىلىش ئۈچۈن، سىلەرنى (ئىمانغا) دەۋەت قىلىدۇ، سىلەرنى (جازالاشنى) مەلۇم مۇددەتكىچە (يەنى ئەجىلىڭلار يەتكۈچە)تەخىر قىلىدۇ>دىدى. ئۇلار: <سىلەر پەقەت بىزگە ئوخشاشلا ئىنسان، ئاتا-بۇۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقان (بۇتلارغا) ئىبادەت قىلىشىمىزدىن توسماقچى بولىسىلەر، (راستلىقىڭلار ئۈچۈن) بىزگە ئىنىق پاكىت كۆرسىتىڭلار> دىدى(10). پەيغەمبەرلىرى ئۇلارغا:<بىز پەقەت سىلەرگە ئوخشاش ئىنسانمىز، لېكىن اللە بەندىلىرىدىن خالىغان كىشىلەرگە (پەيغەمبەرلىكنى) مەرھەمەت قىلىدۇ، اللەنىڭ ئىزنىسىز سىلەرگە ھېچقانداق پاكىت كۆرسىتەلمەيمىز، مۇئمىنلەر (ھەممە ئىشتا) يالغۇز بىر اللەغىلا تەۋەككۇل قىلسۇن(يەنى ھەممە ئىشلىرىنى اللەغا تاپشۇرسۇن)(11). اللە بىزنى (اللە تۇنۇيدىغان) يوللىرىمىزغا يېتەكلىگەن تۇرسا، نېمىشقا اللەغا تەۋەككۇل قىلمايلى؟ بىزگە يەتكۈزگەن ئەزىيىتىڭلارغا، ئەلۋەتتە، سەۋىر قىلىمىز، تەۋەككۇل قىلغۇچىلار پەقەت اللەغا تەۋەككۇل قىلسۇن>دىدى(12). كاپىرلار پەيغەمبەرلىرىگە: <سىلەرنى زېمىنىمىزدىن چوقۇم ھەيدەپ چىقىرىمىز، ياكى چوقۇم بىزنىڭ دىنىمىزغا قايتىشىڭلار كېرەك>دىدى. ئۇلارغا پەرۋەردىگارى (مۇنداق) ۋەھى قىلدى:<زالىملارنى چوقۇم ھالاك قىلىمىز(13). ئۇلارنى ھالاك قىلغاندىن كېيىن، زېمىندا چوقۇم سىلەرنى تۇرغۇزىمىز، بۇ(يەنى غەلبە) مېنىڭ ئالدىمدا تۇرۇشتىن (يەنى سوراققا تارتىلىشتىن) ۋە ئازابىمدىن قورقىدىغانلار ئۈچۈندۇر.>(14) >> (ئىبراھىم 9~14 ـ)

<<ئۇلارغا ئىبراھىمنىڭ قىسسىسى ئوقۇپ بەرگىن(69). ئۆز ۋاقتىدا ئۇ ئاتىسىغا ۋە قەۋمىگە: <نېمىگە ئىبادەت قىلىسىلەر؟>دىدى(70). ئۇلار: <بۇتلارغا ئىبادەت قىلىمىز،بۇ ئىبادەتنى داۋاملاشتۇرىمىز>دىيىشتى(71). ئىبراھىم ئېيتتى: <دۇئا قىلغان چېغىڭلاردا ئۇلار(دۇئايىڭلارنى ئاڭلامدۇ؟)

(72). يا سىلەرگە پايدا يەتكۈزەلەمدۇ؟ ياكى زىيان يەتكۈزەلەمدۇ؟>(73). ئۇلار ئېيتتى: <ئۇنداق ئەمەس، ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى بايقىدۇق> (74). ئىبراھىم ئېيتتى:< ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ! سىلەرنىڭ ئىبادەت قىلغىنىڭلار نېمە؟ (75) سىلەرنىڭ ئەڭ قەدىمكى ئەجدادىڭلار ئىبادەت قىلغىنى نېمە؟ (76) ئۇلار (يەنى بۇتلار) مېنىڭ دۈشمىنىمدۇر، پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى (مېنىڭ پەرۋەردىگارىمدۇر)(77). ئۇ مېنى ياراتقان، ئۇ مېنى ھىدايەت قىلىدۇ(78). ئۇ مېنى تاماق بىلەن تەمىنلەيدۇ (79)، ئۇسسۇلۇق بىلەن تەمىنلەيدۇ. ئاغرىپ قالسام ئۇ مېنى ساقايتىدۇ (80). ئۇ مېنى قەبزى روھ قىلىدۇ، كېيىن يەنە تىرىلدۈرىدۇ(81). قىيامەت كۈنى ئۇ مېنىڭ خاتالىقلىرىمنى مەغپىرەت قىلىشىنى ئۈمۈد قىلىمەن(82). پەرۋەردىگارىم! ماڭا ئىلىم-ھېكمەت ئاتا قىلغىن، مېنى ياخشىلارغا قوشقىن (83). كېيىنكىلەر ئارىسىدا ياخشى ناممىنى قالدۇرغىن(84). مېنى نازۇ نېئمەتلىك جەننەتنىڭ ۋارىسلىرىدىن قىلغىن(85). ئاتامغا مەغپىرەت قىلغىن، ئۇ ھەقىقەتەن گۇمراھلاردىن بولدى(86). ئۇلار (يەنى خالايىقلار) (ھېساب بېرىش ئۈچۈن) تىرىلدۈرىدىغان كۈندە مېنى رەسۋا قىلمىغىن(87). ئۇ كۈنى (ھېچ كىشىگە) مال ۋە ئوغۇللار پايدا يەتكۈزەلمەيدۇ(88). پەقەت (اللەنىڭ دەرگاھى) غا پاك قەلىب بىلەن كەلگەن ئادەمگىلا پايدا يەتكۈزىلىدۇ> (89). جەننەت تەقۋادارلارغا يېقىنلاشتۇرۇلىدۇ(90). دوزاخ گۇمراھلارغا ئوچۇق كۆرسىتىلىدۇ (91). ئۇلارغا:<سىلەر ئىلگىرى اللەنى قويۇپ چوقۇنغان نەرسەڭلار قەيەردە؟ ئۇلار سىلەرگە ياردەم بېرەلەمدۇ؟ يا ئۆزلىرىگە ياردەم بېرەلەمدۇ؟> دېيىلدۇ (92-93). بۇتلار، گۇمراھلار ۋە ئىبلىسنىڭ قوشۇنلىرى ھەممىسى دوزاختا ئۈستى-ئۈستىلەپ تاشلىنىدۇ (94-95). ئۇلار دوزاختا جىدەللىشىپ ئېيتىدۇ: <اللە بىلەن قەسەمكى، بىز ئوپئوچۇق گۇمراھلىقتا ئىدۇق(96-97). ئۆز ۋاقتىدا بىز سىلەرنى (ئىبادەتتە) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بىلەن ئوخشاش ئورۇندا قويىاتتۇق(98). بىزنى پەقەت گۇناھكارلارلا ئازدۇردى(99). شۇنىڭ ئۈچۈن بىزگە شاپائەت قىلغۇچىلار يوق.(110) ۋە يېقىن دوستۇمۇ يوق(101). ئەگەر بىزگە (دۇنياغا) قايتىش بولسا ئىدى، بىز مۇئمىنلەردىن بولاتتۇق> (102). شۇبھىسىزكى، بۇنىڭدا (يەنى ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ قىسسىدە) (ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن) ئەلۋەتتە (چوڭ)ئىبرەت بار، ئۇلارنىڭ تولىسى ئىمان ئېيتقۇچى بولمىدى(103). سىنىڭ پەرۋەردىگارىڭ ھەقىقەتەن ناھايىتى غالىبتۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر(104).>> (شۇئەرا 69~104-)

<<ئادنى ۋە سەمۇدنى (ھالاك قىلدۇق)،(ئى ئەھلى مەككە!)سىلەرگە ھەقىقەتەن ئۇلارنىڭ (ھىجازدىكى، يەمەندىكى)تۇرالغۇ جايلىرىدىن ئۇلارنىڭ ھالاك بولغانلىقى مەلۇم بولدى. شەيتان ئۇلارغا (كۇفرىدىن ۋە گۇناھلاردىن) ئىبارەت ئەمەللەرنى چىرايلىق كۆرسەتتى،ئۇلارنى توغرا يولدىن توستى،ئۇلار ئەقىل ئىگىلىرى ئىدى (ئۇلار تەكەببۇرلۇق يۈزىسىدىن ئەقلىنى جايىدا ئىشلەتمىدى) (38). (دۇنيا-دەپىنىسى نۇرغۇن) قارۇننى ۋە پىرئەۋىننى ۋە (ئۇنىڭ زۇلمىدا يارەمچى بولغان ۋەزىرى) ھامانىنى (ھالاك قىلدۇق)، شۇبھىسىزكى، مۇسا ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلدى، ئۇلار زېمىندا چوڭچىلىق قىلدى (يەنى اللەغا ئىبادەت قىلىشتىن، پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىشتىن بويۇنتاۋلىق قىلدى)، ئۇلار (ئازابىمىزدىن) قېچىپ كىتەلمىدى(39). (بۇ گۇناھكارلارنىڭ) ھەر بىرىنى گۇناھى تۈپەيلىدىن جازالىدۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە تاش ياغدۇردۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى قاتتىق تاۋۇش ھالاك قىلدى، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى (مال-مۈلكى بىلەن قوشۇپ) يەرگە يۇتقۇزدۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى (سۇدا) غەرىق قىلدۇق، اللە ئۇلارغا زۇلۇم قىلمىدى، لېكىن ئۇلار ئۆزلىرىگە ئۆزلىرى زۇلۇم قىلدى(40).>> (ئەنكەبۇت 38~40 ـ)

<<(ئى مۇھەممەد!) ئادنىڭ قېرىندىشى (يەنى ھۇد ئەلەيھىسسالام)نىڭ ئۆز قەۋمى بىلەن بولغان قىسسىسىنى بايان قىلغىن، ئۆز ۋاقتىدا ئۇ ئەھقاف (دىگەن يەر) دىكى قەۋمنى (اللەنىڭ ئازابىدىن) ئاگاھلاندۇردى، ئۇنىڭدىن (يەنى ھۇدتىن) ئىلگىرى ۋە ئۇنىڭدىن كىيىن نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر ئۆتتى. ئۇ (يەنى ھۇد) (قەۋمىنى ئاگاھلاندۇرۇپ)ئېيتتى: <سىلەر پەقەت اللەغىلا ئىبادەت قىلىڭلار، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ (اللەدىن غەيرىگە ئىبادەت قىلساڭلار) بۈيۈك كۈننىڭ ئازابىغا قېلىشىڭلاردىن قورقىمەن>(21) ئۇلار: <(ئى ھۇد!) سەن بىزنى ئىلاھلىرىمىزدىن توسقىلى كەلدىڭمۇ ؟ ئەگەر سەن (سۆزۈڭدە) راستچىللاردىن بولساڭ، بىزگە بىزنى قورقۇتقان ئازابنى كەلتۈرگىن > دېدى (22). ئۇ:<(سىلەرگە ئازابنىڭ قاچان كېلىشىنى) پەقەت اللە بىلىدۇ، مەن سىلەرگە ئەۋەتىلگەن نەرسىنى تەبلىغ قىلىمەن ۋە لېكىن مەن سىلەرنى نادان قەۋم كۆرىمەن> دېدى(23). ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ۋادىسىغا سۈرىلىۋاتقان بۇلۇتنى كۆرۈپ <<مانا بىزگە يامغۇر ياغدۇرغۇچى بۇلۇتتۇر>> دېيىشتى. (ھۇد ئېيتتى) <<ئۇنداق ئەمەس، ئۇ سىلەر بالدۇرراق ئىشقا ئېشىشنى تەلەپ قىلغان نەرسىدۇر، ئۇ بىر بوران بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدە قاتتىق ئازاب بار(24). ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ بىر ئەمرى بىلەن ھەممە نەرسىنى ھالاك قىلىدۇ >> (يەنى بوران كېلىپ ئۇلارنى ھالاك قىلدى)، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ جايلىرىنىڭ (يەنى تۇرغان ماكانلىرىنىڭ ئىزىدىن) باشقا نەرسە كۆرۈنمەيدىغان بولۇپ

قالدى، گۇناھكار قەۋمنى مۇشۇنداق جازالايمىز(25). بىز ئۇلارنى (يەنى ئاد قەۋمنى) (پۇل-مال كۆچ-قۇۋەت جەھەتتە) سىلەرنى قادىر قىلمىغان نەرسىلەرگە قادىر قىلدۇق. (ئۇلارنىڭ شۇ نىئمەتلەرگە شۈكۈر قىلىپ، بۇ ئارقىلىق نىئمەتلەرنى بەرگۈچى اللەنى تونۇش ئۈچۈن) ئۇلارغا قۇلاق، كۆز، قەلبلەرنى بەردۇق، ئۇلار اللەنىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ قۇلاقلىرى، كۆزلىرى، دىللىرى ئۇلاردىن (اللەنىڭ ئازابىدىن) ھېچ نەرسىنى دەپئى قىلمىدى، ئۇلار مەسخىرە قىلغان ئازاب ئۇلارغا نازىل بولدى (26).>>. (ئەھقاب 21~26)

5-مۇئمىنلەرنىڭ ۋە كاپىرلارنىڭ كۆرۈنۈشلىرى

قۇرئان مۇئمىنلەرنىڭ خىسلەتلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئەھۋاللىرىنى ئىپادىلەيدىغان چىرايلىق گۈزەل كۆرۈنۈشلەرنى ۋە مۇئمىنلەرنىڭ قەلبىدىكى ۋە ئىش-ھەركەتلىرىدىكى ئىمانىنىڭ تەسىرىنى سۆزلەپ بېرىدۇ. بۇ چىرايلىق كۆرۈنۈشلەر بىزگە تەدبىقلىشىپ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە اللەنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشىمىز ئۈچۈن، بۇكۆرۈنۈشلەر بىزگە مۇئمىنلەرنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ قاتارىدىن بۇلۇشنى ياخشى كۆرىستىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، كاپىرلارنىڭ يىرگىنىشلىك كۆرۈنۈشلىرىنى، سۈپەتلىرىنى، ئەھۋالىنى ۋە ئۇلارنىڭ قەلبىلىرىدىكى ۋە ئەمەلى ئىش ھەركەتلىرىدىكى ئىماندىن يىراقلاشلىشىنىڭ تەسىرىنى تەسۋىرلەپ بېرىدۇ.

بۇ كۆرۈنۈشلەر دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە اللەنىڭ ئازابىغا ۋە غەزىپىگە ئۇچرىماسلىقىمىز ئۈچۈن بىزنى ئۇلاردىن نەپرەتلەندۈرىدۇ، ئۇلارغا ئوخشاپ قېلىشىنى بىزگە يامان كۆرسىتىدۇ. بۇ كۆرۈنۈشلەر ۋە سۈپەتلەر قۇرئاندا ئىنتايىن كۆپ. چۈنكى بۇ كۆرۈنۈشلەردە پىترىتىمىز ساغلام بولۇشى، ھەركىتىمىز ۋە ئەھۋالىمىزنىڭ توغرا بولۇشى ئۈچۈن اللە بىزنى تەربىيەلەيدىغان تەربىيەۋى دەرسلەر بار. ئۇ ئايەتلەردىن بەزى ئۈلگىلەرنى كۆرۈڭ.

<<(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان نەرسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان ئادەم (ھەقنى كۆرمەيدىغان دىلى) كور ئادەم بىلەن ئوخشاش بولامدۇ؟ (اللەنىڭ ئايەتلىرىدىن) پەقەت ئەقىل

ئىگىلىرىلا پەندـنەسىھەت ئالىدۇ. (19)ئۇلار اللەنىڭ ئەھدىگە (يەنى اللە تاپشۇرغان ئىشلارغا) ۋاپا قىلىدۇ، بەرگەن ۋەدىسىنى بۇزمايدۇ. (20) ئۇلار اللەنىڭ (خىش-ئەقرىبالارغا) سىلە-رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى بەجا كەلتۈرىدۇ، اللەدىن قورقىدۇ، قاتتىق ھىساب ئېلىشىدىن قورقىدۇ(21). پەرۋەردىگارىنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ (يەتكەن كۈلپەتلەرگە) سەۋىر قىلغانلار، (پەرز) نامازنى ئادا قىلغانلار بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن مال-مۈلۈكتىن اللە يولىدا يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يۈسۈندا سەرىپ قىلغانلار ۋە ياخشىلىقى ئارقىلىق يامانلىقنى دەپئى قىلىدىغانلار (يەنى بىلمەستىن يامان ئىش قىلىپ سالسا، ئارقىدىن ياخشى ئىش قىلىدىغانلار، يامانلىق قىلغۇچىلارغا كەڭ قورساق بولۇپ، ياخشى مۇناسىۋەتتە بولىدىغانلار)-ئەنە شۇلارنىڭ ئاخىرەتلىكى ياخشى بولىدۇ (22). ئۇلار مەڭگۈ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرىدۇ. ئۇلارنىڭ ئاتىلىرى، خوتۇنلىرى ۋە ئەۋلادىنىڭ ئىچىدىكى ياخشىلارمۇ جەننەتكە كىرىدۇ، پەرىشتىلەر ئۇلارنى (مۇبارەكلەش ئۈچۈن جەننەتنىڭ) ھەربىر دەرۋازىسىدىن كىرىدۇ (23). (پەرىشتىلەر ئۇ دۇنيادا) <سەۋىرنى دوست تۇتقانلىقىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن! ئاخىرەتلىكىنىڭ ياخشى بۇلىشى نىمى دېگەن ئوبدان!> دەيدۇ(24)>> (رەئىد19 ~24)

ئايەتلەر مۇئمىنلەر بىلەن كاپىرلارنىڭ ئوتتۇرىسىنى سېلىشتۇرۇش بىلەن باشلىنىدۇ. بۇ ئايەتلەردىن تۇنجى قارىماققىلا ئۇلارنىڭ بىر-بىرىدىن سۈپەتلەردە، ھاياتى ۋە پىكرى ئاساسلاردا پەرقلىنىپ تۇرىدىغانلىقى ئاشكارە بولىدۇ. قۇرئان مۇئمىنلەرنى ئەلچىگە پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن قانۇنىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان كىشىلەر دەپ سۈپەتلەيدۇ. ۋە باشقىلارنى بولسا كور دەپ سۈپەتلەيدۇ. ئاندىن بۇ ئىنكارى (يەنى ئۇنىڭ جاۋابى دائىم ياق بولىدىغان) سوئالنى سورايدۇ.

<<(ئى مۇھەممەد) پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان نەرسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان ئادەم (ھەقنى كۆرمەيدىغان دىلى) كۆر ئادەم بىلەن ئوخشاش بۇلامدۇ؟>> جاۋابى ياق! بولىشى چوقۇم. كور كىشى كۆزى كۆرىدىغان كىشىگە ئوخشاشمۇ؟ بىلىدىغان كىشى بىلمەيدىغان كىشىگە ئوخشاش دەيدىغان كىم بار؟ قۇرئاننىڭ گۈزەل ئىپادىسى، ۇرئان ۋە ۋەھيي ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان ئادەم يولدا نۇر ئۈستىدە ماڭىدىغان، ئەتراپىدىكى نەرسىنى كۆرگەنلىكى ئۈچۈن قالايمىقان ماڭمايدىغان كۆزى ئوچۇق ئادەم ئىكەنلىكىنى بىزگە ئىلھام قىلىدۇ. ھالبۇكى، ۋەھىيگە ئىشەنمەيدىغان ۋە ئەگەشمەيدىغان كىشى ئەتراپىنى كۆرمىگەنلىكى ئۈچۈن يولدا قالايمىقان ماڭىدىغان قارىغۇدۇر. بۇ ھەقىقەتتۇر.

مۇئمىن-ئىمانىنىڭ ئىلھامى بىلەن-ئۆزىنىڭ ھاياتتىكى غايىسى نىمە؟ غايىگە يېتىش ئۈچۈن ماڭىدىغان يول قايسى؟ ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ.

ئۇنىڭ غايىسى اللەنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش ۋە ئۇنىڭغا يېقىن بولۇشتۇر. اللەنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشنىڭ ۋاستىسى ياخشى ئەمەل ۋە اللەنىڭ بۇيرىقىغا ئىتائەت قىلىشتۇر. لىكىن كاپىر ئۆزىنى يول ئاخىرىدا كۈتۈپ تۇرىۋاتقان ئاقىۋەتتىن غەپلەتتە قالغان ھالدا، ئۆزىنىڭ يېقىن شەھۋانى نەپسىنى قاندۇرۇشدىن باشقا نىمە ئۈچۈن ياشايدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ. ئاندىن ئايەتنىڭ ئاخىرىدا خۇلاسە كىلىدۇ.<<پەقەت ئەقىل ئىگىلىرىلا پەندى-نەسىھەت ئالىدۇ.>> ئەقلى بار كىشىلەر ۋەز-نەسىھەت ئالىدىغان كىشىلەردۇر. ئۇلاردىن باشقىلار ۋەز-نەسىھەت ئالمايدۇ ۋە ئىبرەت ئالمايدۇ. قۇرئانى ئىپادە بىزگە يەنە بىر قېتىم كاپىرلار ئەقىل ئىگىلىرى ئەمەسلىكىنى ئىشارەت قىلىدۇ، يەنى كاپىرلارنىڭ ئەقلى يوق.

چۈنكى كاپىر اللە ئۇنىڭغا پىكىر قىلىشى، ئويلىنىشى ئۈچۈن ۋە ئويلىنىش ئارقىلىق ئۇلۇھىيەت ۋە رۇبۇبىيەت ھەقىقىتىنى بىلىشى ئۈچۈن بەرگەن بۇ ئەقىل ئارقىلىق پىكىر قىلمايدۇ. <<پەقەت ئەقىل ئىگىلىرىلا پەندى-نەسىھەت ئالىدۇ. ئۇلار اللەنىڭ ئەھدىسىگە (يەنى اللە تاپشۇرغان) ئىشلارغا ۋاپا قىلىدۇ، بەرگەن ۋەدىسىنى بۇزمايدۇ.>> ئەقىل ئىگىلىرى بولسا ئايەت ئۇلارنى اللە ئەلچىگە چۈشۈرگەن قۇرئان ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ دەپ سۈپەتلىگەن كىشىلەردۇر. لىكىن ئىككىنچى ئايەت بىزگە ئويلىنىپ بېقىشقا ئەرزىيدىغان ئەڭ چوڭ ھەقىقەتنى بايان قىلىپ بىرىدۇ. ئىنساندىن قىلىنغان تەلەپ پەقەت قۇرئانىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىشلىمۇ؟ اللەنىڭ دەرگاھىدا پەقەت مۇشۇلا كۈپايە قىلامدۇ؟ ئىككىنچى ئايەت ۋە ئىككىنچى ئايەتلەردىن كېيىنكى ئايەتلەر بىزگە بۇ ئىلمىنىڭ ئىنسان ھاياتىدىكى، ئەمەلى ھەركىتىدىكى، پىكىرىدىكى ۋە ھىس-تۇيغۇسىدىكى تەسىرىنى بايان قىلىپ بىرىدۇ. قۇرئانىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلدىغان كىشىلەرنى اللە ئۇلار<< ئەھدىسىگە (يەنى اللە تاپشۇرغان ئىشلارغا) ۋاپا قىلىدۇ، بەرگەن ۋەدىسىنى بۇزمايدۇ.>> دوپ سۈپەتلەيدۇ.

ئۇنداقتا تەلەپ بىلىشلا ئەمەس، بەلكى، بۇ ئىلمىنىڭ تەسىرى ئىنسان ھاياتىدا نامايەن بولىشى كىرەك. ئەگەر ئىلمىنىڭ تەسىرى پەيدا بولمىسا ئىلىم مەنىسىز بولغان بولىدۇ. بىلگەن-بىلمىگەننىڭ پەرقى يوق بولىدۇ.

قۇرئانىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلدىغان ئاشۇ كىشىلەر سۈپەتلەنگەن ئەڭ چوڭ سۈپەت بولسا ئۇلار اللەغا بەرگەن ئەھدىسىگە ۋاپا قىلىدىغانلىقى ۋە ۋەدىسىنى بۇزمايدىغانلىقىدۇر.

ئايەت مۇئەييەن ئەھدە ۋە مۇئەييەن ۋەدە بىلەن چەكلىنىپ قالمايدۇ. الله بىلەن بولغان ھەرقانداق ئەھدە ۋە ۋەدىنى ئۆز-ئىچىگە ئالىدۇ. ئەڭ چوڭ ئەھدە بولسا-الله پىترەتكە ئورۇنلاشتۇرغان ۋە فىترەتنى گۈۋاھلىق بەرگۈزگەن ئەھدىدۇر. يەنى يالغۇز بىر اللەغا شېرىكسىز ئىبادەت قىلىش ئەھدىسىدۇر.

<<ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم بالىلىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۈۋاھ قىلىپ :<مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟ > دېدى(يەنى الله ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئاۋىستىگە ئالدى). ئۇلار: <ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇر سەن، گۈۋاھلىق بەردۇق> دېدى. (ئۇلارنى گۈۋاھلىق بەرگۈزگەنلىكىمىز) قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ:< بىز بۇنىڭدىن غەپلەتتە قالغان ئىكەنمىز> دېمەسلىكلىرى، ياكى <ئاتا بوۋىلىرىمىز ئىلگىرى (ساڭا بۇتلارنى) شېرىك كەلتۈرگەن ئىدى، بىزنىڭ پەقەت ئۇلارنىڭ ئەۋلادى بولۇپ قالغان يېرىمىز بار(يەنى بىزنىڭ ئۆزىرىمىز بار) گۇمراھلارنىڭ قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن بىزنى ھالاك قىلامسەن؟ > دېمەسلىكلىرى ئۈچۈندۇر.>>. (ئەئراف 172 -)

سۈره ياسىن سۆزلىگەن ئەھدىمۇ ئاشۇنىڭغا ئوخشاشتۇر. <<سىلەرگە (پەيغەمبەرلىرىم ئارقىلىق): <ئى ئادەم بالىلىرى ! شەيتانغا چوقۇنماڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن سىلەرگە ئاشكارا دۈشمەندۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار، بۇ توغرا يولدۇر> دەپ تەۋسىيە قىلمىدىممۇ؟(60-61) >. (ياسىن 60.61-ئايەت)

مۇئىمىنلەرنىڭ سۈپىتى ئۇلار اللەنىڭ ئەھدىسىگە ۋاپا قىلىدىغانلىقى ۋە ئەھدىنى بۇزمايدىغانلىقى بىلەن ئاخىرلاشمايدۇ. بەلكى، بايان داۋاملىشىپ ئۇلارنى باشقا چىرايلىق سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەيدۇ. <<ئۇلار اللەنىڭ (خىش-ئەقىبالارغا) سىلە-رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى بەجا كەلتۈرىدۇ، اللەدىن قورقىدۇ، قاتتىق ھىساب ئېلىشىدىن قورقىدۇ.>>

<<ئۇلار اللەنىڭ (خىش-ئەقىبالارغا) سىلە-رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى بەجا كەلتۈرىدۇ>>يەنى الله ئۇلاشقا بۇيرىغان ھەرقانداق نەرسىنى ئۇلايدۇ. چۈنكى ئايەتتىكى <<نەرسە>> ئومۇمنى ئىپادىلەيدۇ. چەك-چېگرا ئايرىماستىن مۇشۇنداق ئاتالغۇ بىلەن ئىپادىلەش الله ئۇلاشقا بۇيرىغان ھەرقانداق نەرسىنى ئۆز-ئىچىگە ئالىدۇ.

ئىنسانىڭ پەرۋەردىگارى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى تەبىئىلا ئەڭ ئالدىدا تۇرىدۇ. دېمەك، الله ئۇلاشقا بۇيرىغان بىرىنچى مۇناسىۋەت بولسا اللەغا ھەقىقى ئىبادەت قىلىش مۇناسىۋىتىدۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن، ئىنسانىڭ

ئاتا-ئانىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى، يېقىن ئۇرۇق-تۇققانلار بىلەن بولغان ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى كىلىدۇ. ئۇ مۇسۇلمان ياخشىلىقنى ئۆزىگە ياخشى كۆرگەندەك مۇسۇلمانلارغىمۇ ياخشى كۆرىدۇ. شۇنىڭدەك قاتتىق ھسابتىن قورقىدۇ، قاتتىق ھسابقا دۇچار قىلىدىغان سۆز ۋە ئەمەلدىن يىراق بولىدۇ.

<<پەرۋەردىگارىنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ (يەتكەن كۈلپەتلەرگە سەۋىر قىلغانلار>> دىمەك، ئۇلار مۇشەققەتلەرگە سەبىر قىلىدۇ. چۈنكى، ئۇلار اللەنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەيدۇ ۋە ئۇمۇد بىلەن اللەغا تەلپۈنىدۇ، ئۇلار سەبىر قىلىدۇ. چۈنكى ئۇلارغا يەتكەن مۇسىبەتلەر اللەنىڭ تەقدىرى ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ. ئۇلار مۇسىبەتلەرگە الله ئۇلاردىن رازى بۇلۇشى ئۈچۈن اللەغا يېقىنلىشىشنى ۋە اللەنىڭ رازىلىقىغا ئىرىشىشنى كۆزلەپ رازى بولىدۇ.

<<بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن مال-مۈلۈكتىن الله يولىدا يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يۇسۇندا سەرىپ قىلغانلار>> ئۇلار ماللىرىدا بىخىللىق قىلمايدۇ، شۇنىڭدەك، رىيا قىلىپ چىقممۇ قىلمايدۇ. ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ھالدا اللەنىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ چىقىم قىلىدۇ. <<ياخشىلىقى ئارقىلىق يامانلىقنى دەپئى قىلىدىغانلار>> ئۇلار يامانلىققا ئۇچرايدۇ. ۋە ئۇلار ئۇ يامانلىققا ئاجىزلىق ۋە خارلىق سەۋەبىدىن ئەمەس، ئىسىللىك، ئالىجانابلىق ۋە اللەغا يېقىنلىشىش سەۋەبىدىن، ياخشىلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرىدۇ.

<<تەقۋادارلار كەڭچىلىكتىمۇ، قىينىچىلىقتىمۇ الله يولىدا (پۇل-مال) سەرىپ قىلىدىغانلار، (ئۆچ ئېلىشقا قادىر تۇرۇقلۇق) ئاچچىقىنى يۇتىدىغانلار، (يامانلىق قىلغان ياكى بۇزەك قىلغان) كىشىلەرنى كەچۈرىدىغانلاردۇر. الله ياخشىلىق قىلغۇچىلارنى دوست تۇتىدۇ.>> (ئال ئىمران 134-)

ئەقىل ئىگىلىرى بولسا قۇرئان ھەق دەپ بىلىدىغان، مۇشۇ ئىسىل، گۈزەل سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلىنىدىغان كىشىلەر ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۆتتۇق. ئۇلارنىڭ ئىشلىرى پاك، ھىس-تۇيغۇلىرى پاك ۋە ئۇلارنىڭ بارلىق ئىش ھەرىكەتلىرى چىرايلىق، نىمىشقا؟ چۈنكى ئۇلار ھەقنى تۇنۇغان ئىدى. بۇ تۇنۇش بولسا الله بەندىلىرىدىن كۈتىدىغان تونۇشتۇر. ئۇلار ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى تۇنۇغان چاغدا، ئاشۇ تونۇش ئۇلارنىڭ ئەملى ھەرىكىتىدە ئەكىس ئىتىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ ھەرىكىتى اللەمۇ ۋە ئىنسانلارمۇ ياخشى كۆرىدىغان مۇشۇنداق سۈيۈملۈك شەكىلگە كىرىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئاشۇنىڭ ھەممىسىگە ئالدىنغان مۇكاپاتى نىمە؟

<<ئەنە شۇلارنىڭ ئاخىرەتلىكى ياخشى بولىدۇ>> ئۇلارغا ئاخىرەتتە ياخشى ئاقىۋەت بار. <<ئۇلار مەڭگۈ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرىدۇ>> چىرايلىق ئەمەلگە نىمىدىگەن چىرايلىق مۇكاپات ھە!!!

لىكىن اللە ئۇلارغا ئۇنىڭدىنمۇ كۆپنى پەزل قىلىپ بېرىدۇ. <<ئۇلارنىڭ ئاتىلىرى، خوتۇنلىرى ۋە ئەۋلادىنىڭ ئىچىدىكى ياخشىلارمۇ جەننەتكە كىرىدۇ>>جەننەتكە مۇئمىنلەرنىڭ ئۆزلىرىلا كىرمەيدۇ. بەلكى، ئۇلار بىلەن بىللە مۇئمىنلەر ياخشى كۆرىدىغان دادىلىرى، ئاياللىرى، بالىلىرىدىن ئىبارەت شەخسىلەرمۇ بىللە كىرىدۇ. اللەنىڭ بۇيرىقى ئۇستىگە مۇستەھكەم تۇرۇشنىڭ مۇكاپاتى بولغان نىئمەتلىك جەننەتلەردىكى ھەمراھلىق لەززىتى نىمىدىگەن ياخشى ھە!!!

ئىش شۇ چاغدا ئاخىرلىشامدۇ؟ ياق! اللەنىڭ پەزلى ئاشۇنىڭدىنمۇ كۆپ مۇكاپات بىلەن ئۇلارنى ئوراپ تۇرىدۇ.

ئېيتىڭچۇ؟ سىز ئىنسانلارنىڭ بىرىنىڭ ئۆيىدە مېھمان بولسىڭىز ساھىبخان ئىشىكىدىن كىرىپ سىزگە سالام بەرسە، ئاشۇ قەلبىڭىزنى خۇشال قىلمامدۇ؟ سىزگە ئۇنىڭ سىزنى قىزغىن كۈتۈۋالغانلىقىنى ۋە ھۆرمەتلىگەنلىكىنى ھىس قىلدۇرمامدۇ؟ قىشىڭىزغا سالام بىلەن كىرىش تەكرارلانغان چاغدا، ئاشۇ سىزنى تېخىمۇ خۇش قىلمامدۇ؟

ئۇيغۇر ـ ئەھلىنىڭ ھەممىسى كىلىپ سىزگە سىزنى قىزغىن قارشى ئالدىنغانلىقىنى بىلدۇرسە سىزنىڭ ھىسياتىڭىز قانداق بولىدۇ؟ سىز بەختىنى، مەمنۇنلۇقنى ۋە رازىلىقنى ھىس قىلمامسىز؟ اللە سىزنى جەننەتتە قىزغىن كۈتۈۋالىدۇ، ۋە ئۆزىنىڭ پەرىشتىلىرىنى ئەۋەتىپ سىزگە سالام بەرگۈزىدۇ. <<پەرىشتىلەر ئۇلارنى (مۇبارەكلەش ئۈچۈن جەننەتنىڭ) ھەربىر دەرۋازىسىدىن كىرىدۇ>> پەرىشتىلەر مۇئمىنلەرگە سالام بىرىش، قىزغىن قارشى ئېلىش ۋە ھۆرمەتلەش بىلەن كىرىدۇ، <<(پەرىشتىلەر ئۇ دۇنيادا) <سەۋرىنى دوست تۇتقانلىقىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن! ئاخىرەتلىكىنىڭ ياخشى بۇلىشى نىمى دىگەن ئوبدان!> دەيدۇ.>>

بۇ نىئمەت سىزگە ياقمىدىمۇ؟ اللە ئىنتايىن ھۆرمەتلىگەن بۇ كىشىلەرنىڭ بىرسى بولۇشنى خالىمامسىز؟ چوقۇم ئۇنداق ئەمەس، خالايسىز !!!!

بۇنىڭغا ئەمدى سىز ھىدايەتنى رەت قىلغان ۋە ئەما بۇلۇشتا چىڭ تۇرۇۋالغان يەنە بىر گوروھنىڭ ئەھۋالىنى سېلىشتۇرۇپ بېقىڭ؟ تامامەن ئوخشىمايدىغان بىر-بىرىگە قارشى كۆرۈنۈش نامايەن بولىدۇ.

<<اللەغا بەرگەن ۋەدىسىنى مۇستەھكەملىگەندىن كېيىن بۇزغانلار، اللەنىڭ سىلە-رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى تۇتمىغانلار، يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلغانلار-ئەنە شۇلار لەنەتكە دۇچار بولىدۇ ۋە (ئۇلارنىڭ) ئاخىرەتلىكى يامان بولىدۇ.>> (رەئىد 25-)

سىز ئۇلارنىڭ ۋە بۇلارنىڭ ئاقىۋىتىنى كۆرگەندىن كېيىن ئىككى پىرقىنىڭ قايسىسىنىڭ قاتاردىن بولۇشنى ياخشى كۆرىسىز؟

<<مەرھەمەتلىك اللەنىڭ (ياخشى كۆرىدىغان)بەندىلىرى زېمىنىدا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتۇپ تۆۋەنلىك بىلەن ماڭىدۇ، نادانلار ئۇلارغا (ياقتۇرمايدىغان) سۆز قىلسا، ئۇلار: <سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمىز> دەيدۇ (يەنى گۇناھ بولمايدىغان سۆزلەرنى قىلىدۇ)(63). ئۇلار كېچىلەرنى پەرۋەردىگارىغا سەجدە قىلىش ۋە قىيامدا تۇرۇش بىلەن (يەنى نامازغا ئوقۇش بىلەن) ئۆتكۈزىدۇ(64). ئۇلار (اللە ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) ئېيتىدۇ: <پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن جەھەننەم ئازابىنى دەپئى قىلغىن، جەھەننەمنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن(سىنىڭ دۈشمەنلىرىڭدىن)ئايرىلمايدۇ(65). جەھەننەم ھەقىقەتەن يامان قارارگاھتۇر، يامان جايدۇر>(66). ئۇلار (يەنى اللە ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) خىراجەت قىلغاندا، ئىسراپچىلىقمۇ قىلمايدۇ، بېخىللىقمۇ قىلمايدۇ، ئۇتتۇراھال خىراجەت قىلىدۇ(67). ئۇلار اللەغا ئىككىنچى بىر مەبۇدنى شېرىك قىلمايدۇ، اللە ھارام قىلغان ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش ئىشىنى قىلمايدۇ، زىنا قىلمايدۇ،كىمكى بۇ (گۇناھلار)نى قىلىدىكەن،(ئاخىرەتتە)ئۇ جازاغا ئۇچرايدۇ(68). قىيامات كۈنى ئۇنىڭغا ھەسسىلەپ ئازاب قىلىنىدۇ، ئۇ مەڭگۈ ئازاب ئىچىدە خارلانغان ھالدا قالىدۇ(69). پەقەت (ئۇلارنىڭ ئىچىدىن) (بۇ دۇنيادىكى چېغىدا) تەۋبە قىلغان، ئىمان ئېيتقان ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارلا بۇ ھالدا قالمايدۇ، اللە ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى ياخشىلىققا ئالماشتۇرىدۇ، اللە تولىمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر ۋە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر (70). كىمكى (گۇناھلىرىغا)تەۋبە قىلىدىكەن ۋە ئەملىنى تۈزەيدىكەن، ئۇ اللەغا يۈزلەنگەن بولىدۇ (يەنى اللە ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىپ، ئۇنىڭدىن رازى بولىدۇ)(71). ئۇلار (يەنى اللە ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) يالغان گۇۋاھلىق بەرمەيدۇ، يامان سۆزنى ئاڭلاپ قالغان چاغدا ئالىيجانابلىق بىلەن ئۆتۈپ كېتىدۇ (72). ئۇلارغا پەرۋەردىگارىنىڭ ئايەتلىرى بىلەن ۋەز-نەسىھەت قىلىنسا، گاس، كور بولمۇالمايدۇ (يەنى ئۇنى بىرىلىپ ئىخلاس

بىلەن ئاڭلايدۇ) (73). ئۇلار:<ئى پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلادلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلىشىڭنى (يەنى بىزگە ساڭا ئىتائەتمەن پەرزەنىت ئاتا قىلىشىڭنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پىشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغىن> دەيدۇ(74). ئەنە شۇلار سەۋرلىك بولغانلىقى ئۈچۈن جەننەت بىلەن مۇكاپاتلىنىدۇ، ئۇلار جەننەتتە (پەرىشتىلەر تەرىپىدىن قىلىنغان) دۇئا ۋە سالام بىلەن قارشى ئېلىنىدۇ (75). ئۇلار جەننەتتە مەڭگۈ قالىدۇ، جەننەت نېمەدېگەن گۈزەل قارارگاھ! نېمە دېگەن گۈزەل جاي !(76)>>(فۇرقان 63~76)

<<شۇبھىسىزكى، تەقۋادارلار جەننەتلەردە ۋە (ئېقىپ تۇرغان)بۇلاقلارنىڭ ئارىسىدا بولىدۇ. (15) ئۇلار پەرۋەردىگارى ئاتا قىلغان نەرسىلەرنى قوبۇل قىلىدۇ، ئۇلار بۇنىڭدىن ئىلگىرى (يەنى دۇنيادىكى چاغدا) ياخشى ئىش قىلغۇچىلار ئىدى(16). ئۇلار كېچىسى ئاز ئۇخلايتتى. (17) ئۇلار سەھەرلەردە (پەرۋەردىگارىدىن) مەغپىرەت تىلەيتتى(18). ئۇلارنىڭ پۇل-مالىلىرىدا سائىللار ۋە (ئىپپەتلىكىدىن سائىللىق قىلمايدىغان) مۇھتاجلار ھوقۇققا ئىگە ئىدى (يەنى ئۇلار سائىللارغا ۋە مۇھتاجلارغا سەدىقە قىلاتتى (19)>> (زارىيات 15~19)

قۇرئان مۇشۇ ۋاستىلەر بىلەن ئىنسانلار قەلبىدە ئىمانىنى مۇستەھكەملەش مەقسىتىگە يېتىدۇ. ئىنسان ھەر مىنۇتتا اللەنىڭ ئۆزى بىلەن بىللە مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى ھىس قىلغان چاغدا....

ئەتراپىدا تۇرۇاتقان كائىناتتىكى ھەرقانداق نەرسىدە ۋە ئىنسانىنىڭ ئۆزىدە قۇدرەت مۆجىزىلىرى بار ئىكەنلىكىنى ھىس قىلغان چاغدا...، ئىنسانىيەتنىڭ ئۆتمۈشىنى اللەنىڭ قۇدرىتى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشى كونترول قىلغانلىقىنى، ھازىرمۇ ۋە كەلگۈسىدىمۇ ئاشۇنداق كونترول قىلىدىغانلىقىنى ھىس قىلغان چاغدا...،

دۇنيانىڭ ھەممىسى اللەنىڭ ئىگىدارچىلىقىدا ۋە ئاخىرەتمۇ ئاشۇنداق دەپ ھىس قىلغان چاغدا...،

ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسى ھىسابلاپ قويىلىدىغانلىقىنى ۋە ھىساب ئېلىنىدىغانلىقىنى ھىس قىلغان چاغدا....

ھۆرمەتلىك ئەلچىلەرنىڭ كۆرۈنۈشلىرىنى، ئۇلارنىڭ چىدامچانلىقىنى ۋە بەرگەن قۇربانلىقلىرىنى كۆرگەن چاغدا...

مۇئمىنلەرنىڭ ئىسىل، پاك، جەلىپ قىلارلىق كۆرۈنۈشلىرىنى، كاپىرلارنىڭ يىرگىنىشلىك قەبىھ كۆرۈنۈشلىرىنى كۆرگەن چاغدا ئىنسانىنىڭ قەلبى اللەدىن قورقۇشقا، اللەقا تەقۋادارلىق قىلىشقا، اللەنىڭ ياخشى

كۆرۈشىگە ۋە رازى بولىشىغا تەلپۈنۈش تۇيغۇسىغا تولىدۇ. ئەنە ئاشۇ الله ئۈنى ياخشى كۆرىدىغان، بەندە ئۈنىڭ ئارقىلىق الله يېقىنلىشىدىغان ۋە اللەنىڭ، الله ئۆزىنىڭ ھۆرمەتلىك كىتابىدا ئۇلار توغۇرۇلۇق مۇنداق دېگەن دوسلىرىنىڭ بىرىگە ئايلىنىدىغان سەمىمى ئىماندۇر.

<<راستىنلا اللەنىڭ دوستلىرىغا (ئاخىرەتتە اللەنىڭ ئازابىدىن) قورقۇش، (دۇنيادا قولدىن كەتكۈزۈپ قويغانغا) قايغۇرۇش يوقتۇر>>. (يۇنۇس 62-)

اللەنىڭ شەرئىتىنى ھاكىم قىلىش

بىز ئىلگىركى بۆلۈمدە، مۆئمىنلەرنىڭ ۋە كاپىرلارنىڭ سۈپىتى ھەققىدە سۆزلەۋاتقان چاغدا، اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن ھەقنى تۇنۇشنىڭ ئىنسان ھاياتىدا ئەمەلىي تەقەززالىرى بار ئىكەنلىكىنى، ئۇ زېھنىدە ساقلىنىپ تۇرىدىغانلا ئەمەس، ئەمەلىي ھەركەتكە ئايلىنىشى كېرەك بولغان تونۇش ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ ئۆتكەنىدۇق.

بۇ ھەقىقەتنى تەدبىقلاشنىڭ تۇنجى مەيدانى ۋە ئۇ ھەقىقەتنىڭ ئەڭ گەۋدىلىك شەكلى-اللەنىڭ شەرئىتىنى ھاكىم قىلىش ۋە ھاياتى ئىشلارنىڭ ھەممىسىدە اللەنىڭ يولىغا شەرتسىز بويسۇنۇشتۇر.

<<اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق>> دېگەن سۆز مۇسۇلمان سۆزلەيدىغان ئەڭ بىرىنچى سۆزدۇر. ئۇ بولسا <<مۇھەممەد اللەنىڭ ئەلچىسى>> دېگەن تولۇقلىمىسى بىلەن قوشۇلۇپ ئىسلامغا كىرگەنلىكنى جاكارلاشتۇر.

بۇنداق گۇۋاھلىق بىرىشنىڭ مەنىسى نېمە؟ ئۇنىڭ تەقەززاسىچۇ؟ بۇنداق گۇۋاھلىق بىرىشنىڭ مەنىسى-بۇنى سۆزلەيدىغان ئىنسان؛ اللەنىڭلا ئىبادەتكە لايىق زات ئىكەنلىكىنى ۋە اللەدىن باشقا ئىلاھ تېپىلمايدىغانلىقىنى ئىقرار قىلىدۇ. يەنى اللەدىن باشقا ھەقىقىي مەئبۇد تېپىلمايدۇ دەپ ئىقرار قىلىدۇ، ئىبادەت قىلىنىش ئىلاھنىڭ ھوقۇقىدۇرىدىغانلىق بولىدۇ. يەكىگانە بىر اللەدىن باشقا ئىلاھ تېپىلمىغان ئىكەن، ئۇنداقتا، اللەدىن باشقا ئىبادەتكە لايىق بولىدىغان كىشى يوق، اللەدىن باشقىسىغا ئىبادەت بىلەن يۈزلىنىش لايىق بولمايدۇ.

اللەغا ئىبادەت قىلىشنىڭ مەنىسى نىمە؟

دەپ بېقىڭ؟ تىلىمىزدا شاھادەت ئىيتىساق، قەلبىمىزدە ئىقرار قىلمىساق بىز اللەقا ئىبادەت قىلغان بولىمىزمۇ؟

بىز تىلىمىزدا شاھادەت ئېيتىساق سۆزلىسەك، ئاندىن، بىزگە اللەنىڭ بۇيرۇقلىرى لازىم ئەمەس، اللەنىڭ بۇيرۇقلىرىنىڭ ھەممىسگە قارشى چىقىش بىزنىڭ ھوقۇقىمىز، ياكى ئىجرا قىلىدىغان نەرسىلەرنى ئۆزىمىز تاللايمىز، باشقا نەرسىلەرنى ئىجرا قىلىشقا بويسۇنمايمىز دەپ ئېلان قىلساق، اللەقا ئىبادەت قىلغان بولىمىزمۇ؟ قەلبىمىز ئەمەلىيەتتە اللەقىلا ئىبادەت قىلشنى ئىقرار قىلغان بولامدۇ؟

ياق! ئىقرار قىلىشنىڭ مەنىسى بويسۇنۇش، ئەگەر ئۇنداق بولمىسا ئۇ تىلدا دېيىلىدىغان، رىئاللىقتا رولى يوق سۆزگە ئايلىنىپ قالىدۇ.

ھەقىقەتەن، اللە ھالال-ھارام ھۆكۈملىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان مۇئەييەن شەرىئەتنى چۈشۈردى ۋە بۇ شەرىئەتنى زېمىن رىئاللىقىدا ئىجرا قىلىشقا بۇيرىدى، ئىنسان تىلى بىلەن <<اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللەنىڭ ئەلچىسى>> دەپ قويۇپ ،اللەنىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمران قىلىشنى رەت قىلسا ،ئۆزىگە اللە ھالال قىلغاندىن باشقا نەرسىلەرنى ھالال، اللە ھارام قىلغانىنىڭ غەيرىنى ھارام قىلسا ئۇنىڭ تىلىدا دەيدىغان سۆزىنىڭ نىمە قىممىتى بولسۇن؟ ئۇ راست سۆزمۇ؟ قۇرۇق سۆزنىڭ ئۇ ئىنسانغا اللەنىڭ دەرگاھىدا مەنپەئىتى بولامدۇ؟

<<ھەقىقەتەن اللەنىڭ نەزىرىدە مەقبۇل دىن ئىسلام (دىنى) دۇر. كىتاب بىرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىلار ۋە ناسارالار) پەقەت ئۆزلىرىگە ئىلىم كەلگەندىن كېيىنلا ئۆزئارا ھەسەت قىلىشىپ ئىختىلاپ قىلىشتى (يەنى ئىسلامنىڭ ھەقلىقىنى، مۇھەممەد ئەلەيىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى روشەن پاكىتلار ئارقىلىق بىلىپ تۇرۇپ، كۆرەلمەسلىكتىن ئىنكار قىلىشتى)، كىمكى اللەنىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلىدىكەن (اللە ئۇنى يېقىندا جازالايدۇ)، اللە تېز ھېساب ئالغۇچىدۇر.>>.(ئال ئىمران 19 ـ).

بۇ كىتابنىڭ ئەۋۋىلىدە دىگىنىمىزدەك، ئىسلام ـــــ يۈزنى اللەقا بويسۇندۇرۇش، اللەنىڭ بۇيرۇقىغا تولۇق بويسۇنۇش ۋە ئىتىقادتا اللەقا تولۇق يۈزلىنىشتۇر، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشى اللەدىن باشقا يارىتالايدىغان ياكى

رىزىق بىرەلەيدىغان، پايدا- زىيان يەتكۈزەلەيدىغان، ئۆلتۈرۈپ تىرىلدۈرەلەيدىغان كىشى يوق دەپ ئىتىقاد قىلىدۇ.

ئىسلام ـــ ئىبادەت بەلگىلىمىلىرىدە اللەقا تولۇق يۈزلىنىشتۇر. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئادەم نامازنى الله ئۈچۈن ئوقۇيدۇ، روزىنى الله ئۈچۈنلا تۇتىدۇ، الله ئۈچۈنلا زاكات بېرىدۇ ۋە الله ئۈچۈنلا ھەج قىلىدۇ.

ئىسلام ـــ دۇئادا اللەقا تولۇق يۈزلىنىشتۇر، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشى اللەدىن باشقىغا دۇئا قىلمايدۇ.

ئىسلام ـــ ھۆكۈمدە اللەقا تولۇق يۈزلىنىشتۇر، ئۇ كىشى شۇنىڭ بىلەن الله چۈشۈرگەن قانۇنىنىڭ باشقىسى بىلەن ھۆكۈم قىلمايدۇ.

ئىسلام ـــ ئەخلاقتا ۋە ئىش-ھەرىكەتتە اللەقا تولۇق يۈزلىنىشتۇر، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشى ئەخلاقى قىممەت قاراشلارنى ۋە ئەمەلىي ھەرىكەت قائىدىلىرىنى الله بۇيرىغان ھۆكۈمدىن باشقىسىدىن ئالمايدۇ.

مانا بۇ ئىسلام، مانا بۇ <<اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق>>،دەپ شاھادەت ئېيتىشىنىڭ ھەقىقىي ئۇقۇمىدۇر. مۇسۇلمان جەمئىيەت بولسا بۇ بۇيرۇققا بوسۇنىدىغان جەمئىيەتتۇر.

مۇسۇلمان جەمئىيەتنىڭ ھۆكۈملىرى، پىكىرلىرى،ئېتىقادلىرى، ئەخلاقلىرى ۋە ھەركەتلىرىنىڭ ھەممىسى اللەنىڭ كىتابىدىن ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ سۈننىتىدىن ئېلىنغان بولىدۇ. ئاشۇنداق بولغان چاغدا، ئاشۇ جەمئىيەتتە ھەقىقىي مەئبۇد الله بولىدۇ، ئىبادەت خاراكتېرلىك بەلگىلىمىلەرنى مەسجىد ئىچىدە ئىجرا قىلىش ئارقىلىق اللەقا ئىبادەت قىلىشىمىز، مەسجىدتىن چىقساق، اللەنىڭ يولىدىن باشقا يول بىزنىڭ يولىمىز بولىشى ۋە اللەدىن باشقا بىز ئۇنىڭدىن پىكىرلىرىمىزنى، ئېتىقادلىرىمىزنى، ھەركىتىمىزنى ۋە ھالال-ھارام ھۆكۈملىرىمىزنى ئالىدىغان مەنبە بولىشى يېتەرلىك بولمايدۇ.

ئۇنداقتا، مەسجىد ئىچىدە ئىجرا قىلغان ئىبادەت خاراكتېلىك بەلگىلىمىلەرنىڭ نېمە قىممىتى؟

مەسجىد ئىچىدە ئىبادەت قىلىشنىڭ ھەقىقىي مەنىسى-بىز اللەقىلا قۇلچىلىق قىلىشنى ئىقرار قىلىدۇق ۋە گۇۋاھلىق بەردۇق، الله بۇيرىغان پەرز ئىبادەتلەرنى ئادا قىلغىلى كەلدۇق دېگەنلىك بولىدىغانلىقى چوقۇم. بىز مەسجىدتىن چىقىشىمىز بىلەنلا اللەدىن باشقا مەنبەگە يۈزلىنىپ، ھۆكۈملىرىمىزنى، شەرئىتىمىزنى ۋە ياشاش يولىمىزنى شۇنىڭدىن ئالساق، بۇنىڭ مەنىسى بىر ئىلاھقا ئەمەس، ئىككى ئىلاھقا يۈزلەنگەنلىك بولىدۇ. بىرىنچى ئىلاھ بىز نامىز ۋە دۇئادىن ئىبارەت ئىبادەت خاراكتېرلىك

بەلگىلىمىلەر ئارقىلىق مەسجىد ئىچىدە ئىبادەت قىلغان ئىلاھتۇر، ئىككىنچى ئىلاھ بىز مەسجىد سىرتىدا ئىبادەت قىلىدىغان ۋە ھالال- ھارام ھۆكۈملىرىنى، جەمئىيەت ئىنتىزاملىرىنى ۋە شەخسىي ئىالاقىلارنى ئۇنىڭدىن ئالىدىغان ئىلاھتۇر. الله ئەزىز كىتابىدا بىزنى ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ: <<الله: <ئىككى ئىلاھقا ئىبادەت قىلماڭلار، ئۇ پەقەت بىرلا ئىلاھدۇر، مەندىنلا قورقۇڭلار> دېدى.>>. (نەھل 51-)

بىز ئىبادەتنىڭ بىر قىسمىنى اللەقا قىلساق، قالغانلىرىنى اللەقا قىلىشتىن ئايرىپ چىقىرىۋالساق، تىلىمىزدا ئۇنىڭ يىگانىلىكىنى ئىقرار قىلغان يەككە-يىگانە بىر اللەقا ئىبادەت قىلغان بولىمىزمۇ؟ ياكى ئەمەلىيەتتە، ئۇنىڭغا يەنە بىر ئىلاھنى شېرىك قىلغان ۋە تىلىمىزدا بەرگەن گۇۋاھلىقىمىزدا يالغانچىلىق قىلغان بولىمىزمۇ؟ چۈنكى، بىز ھاياتى رېئاللىقىمىزدا گۇۋاھلىقىمىزنى بۇزدۇق. الله بىزدىن ئاشۇنى قوبۇل قىلارمۇ؟ ئەگەر ئىبادەت پائالىيەتلىرىمىزنى ئېلىپ بارغاندا قاتتىق تەسىرلىنىپ ياش تۆكسەك، مەسچىتتىن چىقىش بىلەنلا تەسىراتىمىز بۇزۇلۇپ كېتىپ، ياشاش يولىمىزنى ئېلىشتا باشقا نەرسىگە يۈزلەنسەك مەسچىتكە ئىبادەت قىلغىلى بارغىنىمىزنى الله قوبۇل قىلارمۇ؟ الله بۇ مۇھىم ئىش توغرىسىدا نېمە دەيدۇ؟ قاراپ باقايلى!

<<(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغۇچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.>>. (نىسا 65-)

دېمەك، الله ‹ئىمان>> تىلىدىكى دەۋالا ئەمەس، بەلكى بۇ دەۋانىڭ ھەقىقىي سىناق تېشى اللەنىڭ شەرىئىتىنىڭ ھۆكۈم قىلىشىنى تەلەپ قىلىش ئىكەنلىكىنى مۇقەررەرلەشتۈرىدۇ. بىز بۇ ھەقتىكى مەخسۇس ئايەتلەرنى باشتىن ئويلىنىپ باقايلى!

<<ساڭا نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە سەندىن بۇرۇن نازىل قىلىنغان كىتابلارغا (يەنى تەۋراتقا ۋە ئىنجىلغا) ئىمان كەلتۈردۈق دەۋالغان كىشىلەر (يەنى مۇناپىقلار) نى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئۇلار ئەرزىنى شەيتانىنىڭ① ئالدىغا

① ‹شەيتان› دەپ تەرجىمە قىلىنغان بۇ سۆز ئايەتنىڭ ئەرەبچە تېكىستىدە ‹تاغۇت› دېگەن لەپزى بىلەن كەلگەن. اللەنىڭ ھاكىمىيىتىدىن باشقا ھەر قانداق ھاكىمىيەت تاغۇتتۇر،قۇرئاندىكى ‹تاغۇت› دېگەن سۆز ئۇنىڭغا كىشىلەر ئەگىشىدىغان ۋە ئىبادەت قىلىدىغان ھەر قانداق نەرسىگە ئىشلىتىلىدۇ، دېمەك بۇتلارمۇ تاغۇت، اللەنىڭ ھاكىمىيىتىدىن باشقا ھاكىمىيەتمۇ تاغۇت.-ئاپتۇردىن.

ئېلىپ بارماقچى بولۇاتىدۇ؛ ھالبۇكى، ئۇلار شەيتاننى ئىنكار قىلىشقا بۇيرۇلغان، شەيتان ئۇلارنى چوڭقۇر ئازدۇرۇشنى خالايدۇ[60] ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) غا: «الله نازىل قىلغان كىتاب تەرەپكە ۋە پەيغەمبەر تەرەپكە كېلىڭلار» دېيىلسە، مۇناپىقلارنىڭ سەندىن قاتتىق يۈز ئۆرۈگەنلىكىنى كۆرىسەن [61] قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن ئۆز بېشىغا بىرەر مۇسىبەت كەلگەن چاغدا، سىنىڭ ئالدىڭغا كېلىپ الله بىلەن قەسەم قىلغان ھالدا: «بىز پەقەت ياخشىلىق ۋە يارىشىشنىلا ئىرادە قىلغان ئىدۇق» دېگەنلەرنىڭ ھالى قانداق بولىدۇ؟ [62] ئەنە شۇلار (يەنى مۇناپىقلار) (يالغان ئېيتىدۇ)، الله ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكىنى (يەنى مۇناپىقلىقنى، مىكرىنى) بىلىدۇ، ئۇلاردىن يۈزئۆرۈگىن، ئۇلارغا نەسىھەت قىلغىن، ئۇلارغا تەسىرلىك سۆزلەرنى قىلغىن[63] بىز ھەرقانداق پەيغەمبەرنى پەقەت ئىتائەت قىلىنىش ئۈچۈنلا ئەۋەتتۇق (ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغانلىق اللەقا ئىتائەت قىلغانلىق بولىدۇ)، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) (سىنىڭ ھۆكمىڭنى قوبۇل قىلماي) ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلغاندا، ساڭا كېلىپ اللەدىن مەغپىرەت تىلىسە، پەيغەمبەرمۇ ئۇلار ئۈچۈن مەغپىرەت تىلىسە ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلار اللەنى كەچۈرۈم قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىبان تاپاتتى[64] (ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سىنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سىنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغۇچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.>>[65] (نىسا 60 ـ ئايەتتىن 65 ـ)

بۇ ئايەتلەر بىز اللەقا ۋە قۇرئانغا ئىشەنىدۇق دەيدىغان، ئاندىن، اللەنىڭ شەرىئىتىنىڭ غەيرىنىڭ ھۆكۈم قىلىشىنى تەلەپ قىلماقچى بولىدىغان قەۋمنى تىلغا ئېلىش بىلەن باشلاندى، ئۇلار اللەنىڭ شەرىئىتىگە ئەرز قىلمىغۇچە ۋە كۆڭۈللىرىدە اللەنىڭ شەرىئىتى ئۇنىڭغا ئەرز قىلىش زۆرۈر بولىدىغان قانۇن ئىكەنلىكىگە قايىل بولمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدىغانلىقى توغرىسىدىكى كەسكىن ئىلاھى بايان بىلەن ئاخىرلاشتى. ئەگەر اللەنىڭ شەرىئىتىگە ئەرز قىلمىسا ئۆزلىرىنىڭ ھازىرقى ھالىتىدە مۇئمىن ئەمەس. قۇرئان بۇ ھەقىقەتنى بايان قىلىشتا ئىنتايىن روشەندۇر، سىز سۈرە نۇردىن بۇ ئايەتلەرنى مىسال ئېلىڭ:

<<(مۇناپىقلار) «اللەقا ۋە پەيغەمبەرگە ئىمان ئېيتتۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق» دېيىشىدۇ، ئاندىن ئۇلاردىن بىر جامائە شۇنىڭدىن (ئىمانىنى دەۋا

قىلغاندىن) كېيىن، (شەرىئەت ھۆكمىدىن) يۇز ئۆرۈيدۇ، ئۇلار (ھەقىقەتتە) مۆمىن ئەمەس [47]. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا (پەيغەمبەر) ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللەنىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ (ھۆكمىگە) چاقىرىلسا، ئۇلاردىن بىر جامائە (پەيغەمبەرنىڭ ئالدىغا هازىر بولۇشتىن) باش تارتىدۇ[48]. ئەگەر ھەقىقەت ئۇلارنىڭ تەرىپىدە بولىدىغان بولسا (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق ھۆكۈم چىقىرىدىغانلىقىنى بىلىدىغانلىقلىرى ئۈچۈن) پەيغەمبەرگە بويسۇنغان ھالدا كېلىشىدۇ[49]. ئۇلارنىڭ دىللىرىدا (مۇناپىقلىق) ئىللىتى بارمۇ؟ يا (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىدىن) گۇمانلىنامدۇ؟ يا اللەنىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئادىل بولماسلىقىدىن قورقامدۇ؟ ياق ئۇلار (رەسۇلۇللانىڭ ھۆكمىدىن باش تارتقانلىقى ئۈچۈن) زالىمدۇر[50]. (پەيغەمبەر) مۆمىنلەرنىڭ ئالدىدا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللەقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چاقىرىلغان چاغدا ئۇلار: «ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق» دېيىشلىرى كېرەك، مانا شۇنداق كىشىلەر مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر[51]. اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلغان اللەدىن قورققان ۋا ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلغان كىشىلەر بەختكە ئېرىشكۈچىلەردۇر[52].>>.(نۇر 47- ئايەتتىن 52-)

بۇلار اللەقا ئىمان ئېيتتۇق، ئەلچىگە ئىمان ئېيتتۇق دەيدىغان قەۋىمدۇر، يەنى ئۇلار اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللەنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىمىز دەيدۇ ۋە تەكتىلەپ ئىتائەت قىلدۇق دەيدۇ، ئۇلار ئىتائەت دىگەن ئاشۇنداق بولىدۇ دەپ ئويلايدۇ.

<<ئاندىن ئۇلاردىن بىر جامائە شۇنىڭدىن (يەنى ئىمانىنى دەۋا قىلغاندىن) كېيىن (شەرىئەت ھۆكمىدە) يۇز ئۆرۈيدۇ، ئۇلار (ھەقىقەتەن) مۆمىن ئەمەس.>>

مۇشۇ جامائەتتىن سادىر بولۇپ، ئۇلارنىڭ مۇئمىنلىك سۈپىتىنى يوقاتقان ۋە اللە ئۇ جامائەت توغرۇلۇق <<ئۇلار (ھەقىقەتەن) مۆمىن ئەمەس.>> دىگەن يۇز ئۆرۈش نىمە؟

مانا بۇ كېيىنكى ئايەت بايان قىلىپ بېرىدىغان ئىشتۇر.<<ئۇلار ئارىسىدا پەيغەمبەر ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن ئۇلار اللەنىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ ھۆكۈمگە چاقىرىلسا ئۇلاردىن بىر جامائە (پەيغەمبەرنىڭ ئالدىغا هازىر بولۇشتىن) باش تارتىدۇ.>>

اللە ئۇنىڭدا ئىمان يوق دىگەن پىرقە اللەنىڭ شەرىئىتىنى ھاكىم قىلىشنى دەۋا قىلىدىغان، ئاندىن قەلبىدىكى يۇز ئۆرۈش ئارقىلىق ياكى ئاشكارا يۇز ئۆرۈش بىلەن بولسۇن ئىشقىلىپ، ئۇنىڭدىن يۇز ئۆرۈيدىغان كىشىلەردۇر، ھەر ئىككىلا ئىش ئىمانىنى يوقىتىدۇ، ئۇلار ئېغىزلىرىدا

سۆزلەيدىغان گۇۋاھلىقنىڭ ماھىيىتىنى بىكار قىلىدۇ، چۈنكى، يۇقاردا ئىشارەت قىلىپ ئۆتكەن سۈرە نىسانىڭ ئايىتىدە اللە قەلبىدە قايىل بولۇش ئىماننىڭ شەرتى ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ.

<<ئى مۇھەممەد، پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سىنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سىنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغۇچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.>> بايانىنىڭ داۋامى ئاشۇ مۇناپىقلارنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلىپ داۋاملىشىدۇ. ئۇلار بىرەر ئىشتىكى اللەنىڭ ھۆكمى ئۇلارنى قىزىقتۇرسا ياكى، بۇ ئىش بىزگە مەنپەئەت ئېلىپ كېلىدۇ دەپ ئويلىسا ھۆكۈمگە بويسۇنىدۇ. قۇرئان ئۇلارنى ئىمانسىز دەپ سۈپەتلەپ بولغاندىن كېيىن ھاۋايى-ھەۋەس ۋە مەنپەئەتلەر ئۈچۈن بىر قېتىم اللەنىڭ شەرئىتىگە ئەرز قىلىپ ۋە يەنە بىر قېتىم يۈز ئۆرۈيدىغان ئەگىرى يولدا ماڭغانلىقىنى ئەيىپلەيدۇ.

مۆئمىنلەرگە كەلسەك، ئۇلارنىڭ ئەھۋالى ئوخشىمايدۇ، ئۇلارنىڭ ئىمان ئېيتقانلىقىنىڭ ئالامىتى بولسا ئۇلار اللەنىڭ شەرئىتىگە ئەرز قىلىدۇ.

<<(پەيغەمبەر) مۆمىنلەرنىڭ ئالدىدا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللەقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چاقىرىلغان چاغدا ئۇلار: «ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق» دېيىشلىرى كېرەك، مانا شۇنداق كىشىلەر مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر [51].>>(سۈرە نۇر 51-)

ئاخىرقى ئايەت اللەنىڭ شەرئىتىگە ئەرز قىلىدىغان، اللەقا ئىتائەت قىلىدىغان ۋە اللەدىن قورقىدىغانلار ھەققىي نىجات تاپقۇچىلار ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ.

ئەنە ئاشۇ بىزگە ئىماننىڭ ھەققىي سىناق تېشى اللەنىڭ شەرئىتىگە ئەرز قىلىش ئىكەنلىكىنى روشەن بايان قىلىپ بېرىدۇ. ئىنسانلار تىلى بىلەن < اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللەنىڭ ئەلچىسى> دىسە ۋە پەرز ئىبادەتلەرنىڭ بىر قىسمىنى ئادا قىلىپ، قالغانلىرىغا بويسۇنۇشنى رەت قىلسا ئۇلار مۇئمىن ئەمەس.

قۇرئان بىزگە گۇۋاھلىقنىڭ چۈشەنچىسى بولغان اللەقا ئىبادەت قىلىش رىئال دۇنيادا اللەقا تولۇق ئىبادەت قىلمىغۇچە ئەملىيلەشمەيدۇ. تولۇق ئىبادەت بولسا ئېتىقاد ئۇسۇللىرىنى، ئىبادەت بەلگىلىمىلىرىنى اللەنىڭ شەرئىتىگە ئەرز قىلىشنى ۋە ھايات ساھەلىرىنىڭ ھەر بىرىدە اللەنىڭ يولىنى تەتبىقلاشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

الله نازىل قىلغان قۇئاننىڭ غەيرى بىلەن ھالال-ھارام دەپ ئايرىش شىرىكىنىڭ بىر تۈرى بولۇپ، ھەر ھالدا، ئىبادەت شىرىكىدىن پەرىقلەنمەيدۇ. الله مۇشرىكلارنىڭ مۇنداق دەيدىغانلىقىنى ھىكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:

<<مۇشرىكلار:«مۇبادا الله خالىغان بولسا، بىز ۋە بىزنىڭ ئاتا-بوۋىلىرىمىز اللەنى قويۇپ ھېچ نەرسىگە ئىبادەت قىلمىغان بولاتتۇق، الله ھارام قىلمىغان (يەنى اللەنىڭ ھۆكمىسىز) ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمىغان بولاتتۇق» دېدى. ئۇلاردىن ئىلگىركىلەرمۇ ئەنە شۇنداق قىلغان ئىدى، پەيغەمبەرنىڭ مەسئۇلىيىتى پەقەت روشەن تەبلىغ قىلىشتىنلا ئىبارەت (ھىدايەت قىلىش بولسا اللەنىڭ ئىشىدۇر)[35].>> (نەھىل 35-)

بايانىنىڭ داۋامى ئۇلارنى ئەيىپلەيدۇ، چۈنكى، ئۇلار بىز داۋاملاشتۇرۇپ كىلىۋاتقان شىرىك اللەنىڭ بۇيرۇقى ۋە خاھىشىدۇر دەپ دەۋا قىلىدۇ. ۋەھالەنكى، الله ئۇلارغا ئەلچى ئەۋەتتى، ئەلچىلەر ئۇلارنى شىرىك كەلتۈرۈشتىن توسىدۇ، لىكىن، ئايەتتىكى مۇھىم نوقتا بولسا مۇشرىكلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ئىككى ئىشتا اللەقا شىرىك كەلتۈرگەنلىكىنى ئېنىق سۆزلەيدۇ. <<اللەنى قويۇپ ھېچ نەرسىگە ئىبادەت قىلمايتتۇق>>، <<الله ھارام قىلمىغان بولسا ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمايتتۇق>> دىمەك، اللەنىڭ رۇخسىتىسىز ھالال-ھارام قىلىش، بۇتلارغا، تاشلارغا ئىبادەت قىلغانغا ئوخشاشتۇر.

*　　*　　*

ئىسلام ھايات ۋاللىقىدىن ئايرىلغان، بۇ ئاستە سېزىمدىكى ئەقىدىلا ئەمەس. اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن دىن ھاياتقا ھۆكۈم قىلىدىغان شەرىئەتى بولمىغان ئەقىدە ئەمەس. ئاشۇنى ئۇلار ئۆزلىرى پەيدا قىلىپ مۇشرىك بولىدۇ، بىز ئىشىنىڭ ھەقىقىتىنى كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن قۇرئانغا مۇراجىئەت قىلايلى!

<<بىز ھەقىقەتەن (مۇساغا) تەۋراتنى نازىل قىلدۇق ، تەۋراتتا (توغرا يولغا يېتەكلەيدىغان) ھىدايەت ۋە نۇر بار، (اللەنىڭ ھۆكمىگە) بويسۇنغان پەيغەمبەرلەر يەھۇدىلار ئارىسىدا (تەۋرات بىلەن) ھۆكۈم قىلىدۇ، (يەھۇدىلارنىڭ) زاھىتلىرى ۋە ئۆلىمالىرىمۇ (ئۆزگەرتىشتىن) ساقلاشقا بۇيرۇلغان كىتابۇللا (يەنى تەۋرات) بويىچە ھۆكۈم قىلىدۇ، ئۇلار تەۋراتنى (ئۆزگەرتىشتىن ساقلاشقا) نازارەتچى ئىدى . (ئى يەھۇدىلارنىڭ ئۆلىمالىرى!) كىشىلەردىن قورقماڭلار، مەندىن قورقۇڭلار مېنىڭ ئايەتلىرىمنى ئاز پۇلغا

تىگىشمەكلار (يەنى پۇل-مال، مەنسەپ ۋە پارا ئۈچۈن ئايەتلىرىمنىڭ ھۆكمىنى ئۆزگەرتىۋەتمەكلار) كىملەركى اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن ، ئۇلار كاپىرلاردۇر. (44) ئۇلار (يەنى ئىسرائىل ئەۋلادى) غا تەۋراتتا شۇنداق بەلگىلىدۇقكى، جانغا جان (يەنى ناھاق ئادەم ئۆلتۈرگەن ئۆلتۈرۈلىدۇ)، كۆزگە كۆز (يەنى كىشىنىڭ كۆزىنى ناھاق قۇيۇۋەتكەن ئادەمنىڭ كۆزى قۇيۇۋېتىلىدۇ)، بۇرۇنغا بۇرۇن (يەنى كىشىنىڭ بۇرنىنى ناھەق كەسكەننىڭ بۇرنى كېسىلىدۇ)، قۇلاققا قۇلاق (يەنى كىشىنىڭ قۇلقىنى ناھەق كەسكەننىڭ قۇلقى كېسىلىدۇ)، چىشقا چىش (يەنى كىشىنىڭ چىشىنى ناھەق تۆككەن چىشى تۆكىلىدۇ) ۋە (كىشىنى)قانداق ياردار قىلغان بولسا شۇنداق ياردار قىلىنىش بىلەن قىساس ئېلىنىدۇ، كىمكى (جىنايەتچىنى) ئەپۇ قىلسا (يەنى ئۇنىڭدىن قىساس ئالمىسا)، بۇ ئۇنىڭ (گۇناھى)غا كەففارەت بولىدۇ، اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىغان كىشىلەر زالىملاردۇر (45). ئۇلارنىڭ (يەنى بەنى ئىسرائىل پەيغەمبەرلىرىنىڭ) ئارقىسىدىن ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى (يەنى ئۇنىڭ اللە تەرپىدىن نازىل قىلىنغانلىقىنى) ئىتىراپ قىلغۇچى ئىسا ئىبنى مەريەمنى ئەۋەتتۇق، ئۇنىڭغا ھىدايەت بىلەن نۇرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىنجىلنى ئاتا قىلدۇق، (ئىنجىل) ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى ئىتىراپ قىلغۇچىدۇر(يەنى ئۇنىڭغا مۇۋاپىقتۇر)، تەقۋادارلارغا ھىدايەت ۋە پەند-نەسىھەتتۇر (46) ئەھلى ئىنجىللار(يەنى ناسارالار) اللە ئىنجىلدا ئىنجىلدا نازىل قىلغان ئەھكاملار بۇيىچە ھۆكۈم قىلسۇن، اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمىغانلار پاسىقلاردۇر (47).>> (مائىدە 44~47-)

يەھۇدىلارغا چۈشۈرۈلگەن تەۋراتتا ئەقىدە ۋە شەرىئەت بار، ناسارالارغا چۈشۈرۈلگەن ئىنجىلدا ئەقىدە ۋە شەرىئەت بار، قۇرئانمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش.

<<بىلەمسەنكى، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىنىنىڭ پادىشاھلىقى اللەغا خاستۇر، اللە خالىغان ئادەمگە ئازاب قىلىدۇ، خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلىدۇ، اللە ھەممە نەرسىگە قادىردۇر. ئى پەيغەمبەر! دىللىرىدا ئىشەنمەي، ئېغىزلىرىدا: <ئىمان ئېيتتۇق>دەپ قويىدىغانلار(يەنى مۇناپىقلار)دىن ۋە يەھۇدىيلاردىن كۇپرغا (پۇرسەت تاپسىلا كۇپرنى ئىزھار قىلىشقا) ئالدىرايدىغان كىشىلەر سېنى غەمكىن قىلمىسۇن، ئۇلار (ئەھبارلىرى توقۇغان) يالغانغا قۇلاق سالىدۇ، ساڭا كەلمىگەن (يەنى ئۆچلۈك قىلىپ سىنىڭ سۆھبىتىڭگە ھازىر بولمىغان) باشقا بىر قەۋمگە (يەنى خەيبەر يەھۇدىيلىرىنىڭ سۆزىگە) قۇلاق سالىدۇ، ئۇلار (تەۋراتنىڭ) سۆزلىرىنى جايلىرىدىن

ئۆزگەرتىۋېتىدۇ (يەنى اللەنىڭ ئەھكاملىرىنى باشقىلارغا ئالماشتۇرۇۋېتىدۇ). ئۇلار: <ئەگەر سىلەرگە بۇ (ھۆكۈم)بىرىلسە، ئۇنى قوبۇل قىلىڭلار، ئەگەر ئۇ بىرىلمىسە قوبۇل قىلماڭلار> دەيدۇ، اللە بىر كىمنىڭ گۇمراھلىقىنى ئىرادە قىلىدىكەن، ئۇنىڭ ئۈچۈن اللەغا قارشى قولۇڭدىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ(يەنى ھېچ ئادەم ئۇنىڭدىن دەپئى قىلىشقا قادىر بولالمايدۇ). دىللىرىنى (قىلمىشى قەبىھ بولغانلىقتىن كۆپىردىن) پاك قىلىشنى اللە خالىمىغان كىشىلەر ئەنە شۇلاردۇر، ئۇلار دۇنيادا رەسۋالىققا، ئاخىرەتتە چوڭ ئازابقا قالىدۇ. ئۇلار يالغانغا قۇلاق سالغۇچىلاردۇر، (پارا ۋە جازانىغا ئوخشاش) ھارامنى يىگۈچىلەردۇر. (ئى مۇھەممەد!) ئەگەر ئۇلار سىنىڭ ئالدىڭغا (دەۋالىشىپ كەلسە)، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم قىلىپ قويساڭ، ياكى ئۇنى رەت قىلساڭ بولىدۇ(يەنى ئۇلارنىڭ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىش ياكى ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈش سىنىڭ ئىختىيارىڭ)، ئەگەر ئۇلارنى رەت قىلساڭ ئۇلار ساڭا قىلچە زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ (چۈنكى اللە سىنى كىشىلەرنىڭ شەررىدىن ساقلايدۇ)، ئەگەر ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم قىلساڭ ،ئادىللىق بىلەن ھۆكۈم قىلغىن، اللە ھەقىقەتەن ئادىللارنى دوست تۇتىدۇ. ئۇلارنىڭ يېنىدا اللەنىڭ ھۆكمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تەۋرات تۇرسا (يەنى تەۋراتتىكى ھۆكۈملەرنى كۆرۈپ تۇرۇپ ئەمەل قىلمايۋاتسا)، (ئى مۇھەممەد) قانداقچە سىنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلىدۇ؟ ئاندىن كېيىن (يەنى ھەقىقەت ئاشكارا بولغاندىن كېيىن) سىنىڭ ھۆكمىڭدىن يۈز ئۆرۈيدۇ، ئەنە شۇلار (تەۋراتقىمۇ، ساڭىمۇ) ئىشەنمىگۈچىلەردۇر. بىز ھەقىقەتەن (مۇساغا) تەۋراتنى نازىل قىلدۇق، تەۋراتتا (تۇغرا يولغا يىتەكلەيدىغان) ھىدايەت ۋە نۇر بار، (اللەنىڭ ھۆكمىگە) بويسۇنغان پەيغەمبەرلەر يەھۇدىلار ئارىسىدا (تەۋرات بىلەن) ھۆكۈم قىلىدۇ، (يەھۇدىلارنىڭ) زاھىتلىرى ۋە ئۇلىمالىرىمۇ (ئۆزگەرتىشتىن) ساقلاشقا بۇيرۇلغان كىتابۇللا (يەنى تەۋرات) بۇيىچە ھۆكۈم قىلىدۇ، ئۇلار تەۋراتنى (ئۆزگەرتىشتىن ساقلاشقا) نازارەتچى ئىدى. (ئى يەھۇدىلارنىڭ ئۇلىمالىرى!) كىشىلەردىن قورقۇڭلار، مەندىن قورقۇڭلار مىنىڭ ئايەتلىرىمنى ئاز پۇلغا تىگىشمەڭلار (يەنى پۇل-مال، مەنسەپ ۋە پارە ئۈچۈن ئايەتلىرىمنىڭ ھۆكمىنى ئۆزگەرتىۋەتمەڭلار) كىملەركى اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر. ئۇلار (بەنى ئىسرائىل ئەۋلادى) غا تەۋراتتا شۇنداق بەلگىلىدۇقكى، جانغا جان (يەنىناھاق ئادەم ئۆلتۈرگەن ئۆلتۈرلىدۇ)، كۆزگە كۆز (يەنى كىشىنىڭ كۆزىنى ناھاق قۇيىۋەتكەن ئادەمنىڭ كۆزى قۇيىۋېتىلىدۇ)، بۇرۇنغا بۇرۇن (يەنى كىشىنىڭ بۇرنىنى ناھەق كەسكەننىڭ بۇرنى كېسىلىدۇ)، قۇلاققا قۇلاق (يەنى كىشىنىڭ قۇلقىنى ناھەق كەسكەننىڭ

قۇلىقى كىسىلىدۇ) ، چىشقا چىش (يەنى كىشىنىڭ چىشىنى ناھەق تۆككەن چىشى تۆكىلىدۇ) ۋە (كىشىنى) قانداق ياردىدار قىلغان بولسا شۇنداق ياردىدار قىلىنىش بىلەن قىساس ئېلىنىدۇ، كىمكى (جىنايەتچىنى) ئەپۇ قىلسا (يەنى ئۇنىڭدىن قىساس ئالمىسا)، بۇ ئۇنىڭ (گۇناھى) غا كەففارەت بۇلىدۇ، اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمايدىغان كىشىلەر زالىمىلاردۇر. ئۇلارنىڭ (يەنى بەنى ئىسرائىل پەيغەمبەرلىرىنىڭ) ئارقىسىدىن ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى (يەنى ئۇنىڭ اللە تەرپىدىن نازىل قىلىنغانلىقىنى) ئىتراپ قىلغۇچى ئىسا ئىبىن مەيرەمنى ئەۋەتتۇق، ئۇنىڭغا ھىدايەت بىلەن نۇرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىنجىلنى ئاتا قىلدۇق، (ئىنجىل) ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى ئىتراپ قىلغۇچىدۇر (يەنى ئۇنىڭغا مۇۋاپىقتۇر)، تەقۋادارلارغا ھىدايەت ۋە پەند ـ نەسىھەتتۇر.ئەھلى ئىنجىللار(يەنى ناسارالار) اللە ئىنجىلدا ئىنجىلدا نازىل قىلغان ئەھكاملار بۇيىچە ھۆكۈم قىلسۇن، اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمىغانلار پاسىقلاردۇر. (ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (ساماۋى) كىتابلارنى ئىتراپ قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدۇق. (ئى مۇھەممەد) ئۇلارنىڭ ئارىسىدا اللە ساڭا نازىل قىلغان قۇرئان (ئەھكامى) بۇيىچە ھۆكۈم قىلغىن، ساڭا كەلگەن ھەقتىن بۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشمىگىن. (ئى ئۈممەتلەر!) سىلەرنىڭ ھەر بىرىگىلارغا بىرخىل شەرىئەت ۋە ئۇچۇق يول تەيىن قىلدۇق. ئەگەر اللە خالىسا، ئەلۋەتتە، سىلەرنى بىر ئۈممەت قىلاتتى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى بىر دىندا قىلاتتى). لېكىن اللە سىلەرگە بەرگەن شەرىئەتلەر بارىسىدا سىلەرنى سىناش ئۈچۈن (كۆپ ئۈممەت قىلىپ ئايرىدى). ياخشى ئىشلارغا ئالدىراڭلار. ھەممىڭلار اللەنىڭ دەرگاھىغا قايتىسىلەر، سىلەر ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلەرنى (ئۇنىڭ قايسى ھەق، قايسى ناھەق ئىكەنلىكىنى) اللە سىلەرگە ئېيتىپ بېرىدۇ. ئۇلار (يەنى يەھۇدىلار ۋە ناسارالار) نىڭ ئارىسىدا اللە ساڭا نازىل قىلغان قۇرئاننىڭ (ئەھكامى) بويىچە ھۆكۈم قىلغىن، ئۇلارنىڭ نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشمىگىن، ئۇلارنىڭ اللە ساڭا نازىل قىلغان قۇرئاننىڭ بىر قىسمىدىن سىنى ۋازكەچتۈرىشىدىن ساقلانغىن. ئەگەر ئۇلار (اللە ساڭا نازىل قىلغان ھۆكۈمدىن) يۈز ئۆرۈسە، (ئى مۇھەممەد!) بىلگىنكى، ئۇلارنىڭ بىر قىسىم گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن اللە ئۇلارنى جازالاشنى ئىرادە قىلىدۇ. شەك ـ شۈبھىسىزكى، كىشىلەردىن نۇرغۇنى پاسىقتۇر (يەنى تائىتىدىن باش تارتىپ، ھەققە خىلاپلىق قىلىپ گۇناھقا چۆمگۈچىلەردۇر). ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (اللەغا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمىنىڭ نەزىرىدە

ھۆكۈمده اللەدىنمۇ ئادىل كىم بار، .(مائىد 40~50) بۇ ئايەتلەر بايان قىلىپ بىرىدىغان ئىككى ھەقىقەت بار.

بىرىنچى: اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن ھەرقانداق دىن ئەقىده ۋە شەرىئەتتۇر، ئەقىده بىۋاسته سىزىمنى باشقۇرىدۇ، شەرىئەت ھايات رىئاللىقىنى باشقۇرىدۇ.

ئىككىنچى: اللەنىڭ ھۆكۈمىنىڭ غەيرىدىكى ھەرقانداق ھۆكۈم جاھىلىيەت، ھۆكۈمنىڭ پەقەت ئىككى تۈرلا تېپىلىدۇ، اللەنىڭ ھۆكمى ۋە جاھىلىيەتنىڭ ھۆكۈمى. مۇئمىنلەر اللەنىڭ ھۆكمىگە ئەگىشىدۇ، اللە چۈشۈرگەن قانۇننىڭ غەيرىگە ئەرز قىلىدىغانلار يەنى جاھىلىيەت ھۆكمىگە ئەگىشىدىغانلار، ئاشۇلار مۆئمىن ئەمەس.

*　　*　　*

ئەنە ئاشۇ ئىلاھى دىننىڭ ھەقىقىتى بولسىمۇ، ئىنسانلار ئەقىدىنى شەرىئەتتىن ئايرىدى، ئۇلار دىننى پەقەت ئەقىدىگە ئايلاندۇرۇپ قويدى ۋە مۇنداق دىدى: دىن دىگەن بەندە بىلەن پەرۋاردىگارىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتتۇر، ئۇنىڭ ئورنى قەلىب، دىننىڭ ھايات رىئاللىقى بىلەن ئالاقىسى يوق. ھايات رىئاللىقىغا ئىنسانلار ئۆزلىرىگە تۈزگەن قانۇن- تۈزۈملەر ھۆكۈم چىقىرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار اللەنىڭ دىنىدىن چىقىپ جاھىلىيەتكە كىرىپ كەتتى.

مانا بۇ، خۇسۇسەن، ياۋرۇپادىكى ناسارالاردا يۈز بەرگەن ئىشتۇر، چۈنكى، ئۇلار ئەقىدىنى شەرىئەتتىن، دىننى دۆلەتتىن ئايرىۋەتتى. ئۇلار ھاياتنى ئىككى قىسمغا بۆلۈۋېتىدىغان بەختسىز بۆلۈنۈش ئىچىگە چۈشۈپ قالدى، بىر قىسمى چىركاۋ ئىچىده داۋاملاشتۇرۇپ كىلىۋاتقان اللەتائالاغا تەۋە قىسمىدۇر، يەنە بىر قىسمى ھايات رىئاللىقىدا داۋاملاشتۇرۇپ كىلىۋاتقان اللە بىلەن ئالاقىسى يوق قىسمىدۇر. ئۇلاردىكى بەختسىز ئايرىلىش داۋاملاشتى، ئۇلار دىن بىلەن ئىلىم- پەننىڭ، دىن بىلەن سىياسەتنىڭ، دىن بىلەن ئىقتىسادنىڭ، دىن بىلەن جەمئىيەت رىئاللىقىنىڭ بەلكى، دىن بىلەن ئەخلاقنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئايرىۋەتتى. نەتىجىسى نىمە بولدى؟ نەتىجىسى گاڭگىراش، بىئاراملىق. ئۇلارنىڭ ھاياتىدا باش كۆتۈرگەن قالايمىقانچىلىق، كۈندىن-كۈنگە كۈچىيىۋاتقان سارالىق بولۇپ قېلىش، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش ھالەتلىرى، روھى ۋە نىرۋا كىسەللىكلىرى بولدى، چۈنكى، ئىنسانىنىڭ بىر

جېنىغا بىر-بىرىگە ئوخشىمايدىغان ئىككى ئىلاھ ياكى ھەرخىل ئىلاھلار ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ. ئۇلارغا چىركاۋ ئىچىدا بىر ئىلاھ، سىياسەتتە، ئىقتىسادتا، ئىلىم- پەندە، پىكىردە ۋە ئەخلاقتا بىر ياكى كۆپ ئىلاھ ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ. الله بۇ ھالەتنى قۇرئاندا مىسال ئارقىلىق بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ.

<<الله(سىلەرگە مۇنداق)بىر مىسالنى كەلتۈرىدۇ:بىر قۇل بولۇپ، ئۇنىڭغا (ئىشقا سېلىشنى) تالىشىدىغان نۇرغۇن خوجايىنلار ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ (بىرسى بۇ ئىشقا، بىرسى ئۇ ئىشقا بۇيرۇيدۇ، ئۇ كىمنى رازى قىلىشنى بىلەلمەي قالىدۇ)، يەنە بىر قۇل بۇلۇپ ئۇ بىر ئادەمگىلا خاستۇر، بۇ ئىككى قۇل (يەنى ئۇنىڭ ئەھۋالى)باراۋەرمۇ؟ جىمى ھەمدۇ-سانا اللەغا خاستۇر! بەلكى ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار)نىڭ تولىسى بىلمەيدۇ.>> (زۇمەر 29-)

بۇ مىسال تۇنجى قېتىم بۇ قۇرئان بىلەن خىتاپ قىلىنغان ئەرەبلەرگە ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى يېقىنلاشتۇرۇش ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەن، ئۇلار ئاربىسىدا قۇللۇق تۈزۈم بار ئىدى، قۇرئان ئۇلارغا مۇنداق دەيدۇ: بۇ بىر-بىرىگە ئوخشىمايدىغان شېرىكلەر ئىگىدارچىلىق قىلىدىغان قۇلنى ئۇلارنىڭ ھەر بىرى باشقا-باشقا ئىشقا بۇيرۇيدۇ ۋە ئۇزى تەرەپكە تارتىدۇ، ئۇنداق بولسا ئۇنىڭ ئەھۋالى بىر كىشى ئىگىدارچىلىق قىلىدىغان ۋە بىر نىشان ئىچىدىكى بۇيرۇقلارغا يۈزلەندۈرىدىغان قۇلغا ئوخشاش تىنچ، خاتىرجەم بولامدۇ؟ تەبىئىيلا، ئۇلار باراۋار بولمايدۇ.

مۇشۇ دەل ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىنىڭ ئىبادەتخانىدا بىر ئىلاھقا، ئىبادەتخانا سىرتىدا بىر- بىرىگە قارشى ھەرخىل ئىلاھلارغا ئىبادەت قىلىدىغان چاغدىكى ھالىتىدۇر.

شۇڭا جاھىلىيەت تىنچلىقنى، خاتىرجەملىكنى، جەمجىتلىقنى بىلمەيدۇ، ئۇنىڭ ھاياتىغا بىئارامىلىق قالايمىقانچىلىق ھۆكۈم سۈرىدۇ. ھەقىقەتەن مۇسۇلمانلار شېرىكسىز بىر ئىلاھقا ئىبادەت قىلغان ۋاقىتدا بۇلارنىڭ ھەممىسىدىن قۇتۇلغان ئىدى، ئۇلار مەسچىتتە ۋە مەسچىت سىرتىدا ئۇ ئىلاھقا ئىبادەت قىلىدۇ، ئۇلار اللەنىڭ بىرلىكى توغرىسىدىكى ساغلام ئېتىقاد بىلەن اللەقا يۈزلىنىدۇ، ئىبادەت بەلگىلىمىلىرىدە اللەقا يۈزلىنىدۇ، ئۆزلىرىنىڭ ھەرخىل ھاياتى ئىشلىرىدا اللەقا يۈزلىنىدۇ، اللەنىڭ شەرىئىتىگە ئەرز قىلىدۇ ۋە ھايات رىئاللىقىدا شەرىئەتنى ئىجرا قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار الله ئۆز كىتابىدا سۈپەتلىگەندەك بولىدۇ.

<<(ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرغا چىقىرىلغان ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسۇدىغان اللەغا ئىمان

ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۇممەت سىلەر. ئەگەر ئەھلى كىتاب (يەنى يەھۇدىيلار، ناسارالار) ئىمان ئېيتسا (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان ۋەھىيگە ئىشەنسە)، ئۇلار ئۆچۈن (دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە) ئەلۋەتتە ياخشى بولاتتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە مۇئمىنلەرمۇ بار، ئۇلارنىڭ تولىسى پاسىقلاردۇر.>> (ئال ئىمران 110-)

لىكىن، مۇسۇلمانلار چۈشەنچىسىدە ۋە ئەمەلىي ھەرىكىتىدە ئۆز دىنىنىڭ ماھىيىتىدىن يىراقلىشىۋەردى، ھەتتاكى، ئۇلارغا ئاجىزلىق يەتتى، شۇنىڭ بىلەن دۈشمەنلىرى ئۇلارنى يېڭىۋالدى.

كاپىرلار مۇسۇلمانلاردىن كۆچىيىپ كەتكەن چاغدا، مۇسۇلمانلارنىڭ يەنە بىر قېتىم قايتا گۈللىنىۋالماسلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىدىكى كۈچ-قۇۋۋەت ئامىلىنى يوقاتماقچى بولدى. كاپىرلار ھاكىمىيەتنى ئىگىلىگەن ئىسلامى يۇرتلاردا ئۇلار قىلغان ئىشنىڭ تۈنجىسى اللەنىڭ شەرىئىتىنى ھاكىمىيەتتىن يىراقلاشتۇرۇش ۋە ئۇنىڭ ئورنىغا كىشىلەر تەرىپىدىن تۈزۈلگەن قانۇنلارنى قويۇشتۇر. ئۇلار بىلەن بىللە ئۇلارنىڭ قورالى بولغان، ئۇلارنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان غالچىلىرى ئىسلامنى ئاستا-ئاستا سىياسەت، ئىقتىساد، جەمئىيەتتىكى شەخسىي ئالاقىلار، قىممەت قاراشلار ۋە ئەمەلىي ھەرىكەت بىلەن مۇناسىۋەتى يوق، بۇ ئاستە سىزىمدىكى ئېتىقاد ۋە ئىبادەت بىلگىلىمىلىرى دائىرىسىگە چەكلەپ قويۇش ئۈچۈن داۋاملىق ھەرىكەت قىلىۋەردى.

بىز ئاشۇنىڭ تەسىرىنى اللەنىڭ شەرىئىتى بىلەن ھۆكۈم قىلمايدىغان قىممەت قاراشلار، ئىنتىزاملارنى شەرىقتىن ۋە غەربتىن كىرگۈزىدىغان يۇرتلاردا ناھايىتى ئېنىق كۆرۈۋاتىمىز، شۇنىڭ بىلەن نەتىجە شەرىق ۋە غەربىكە بېقىنىپ قىلىش، ۋە ئۇلار مۇئمىن بولغان كۈندە ئۇلارغا مەنسۇپ بولغان ئەزىزلىكىنىڭ يوقىلىشى بولىدۇ.

<<اللەغا، اللەنىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە بىز نازىل قىلغان نۇرغا (يەنى قۇرئانغا) ئىمان ئېيتىڭلار،اللە قىلىۋاتقان ئىشلاردىن تۈلۈق خەۋەردارىدۇر.>> (مۇناپىقۇن 8-)

نەتىجە ئىسلامى جەمئىيەتكە جاھىلىيەتنىڭ ئەخلاقى ۋە پىكىرى چۈشكۈنلۈك، بىئارامىلىق، گاڭگىراش ۋە قالايمىقانچىلىق قاتارلىق كىسەللىرىنىڭ تارقىلىشى بولىدۇ. ئەڭ بىرىنچىسى؛ اللەنىڭ بۇيرۇقىغا خىلاپلىق قىلغان ۋە اللەنىڭ ئىتائىتىدىن چىققان كىشىلەرگە اللەنىڭ غەزەپ قىلىشى ۋە ئۇلارنى جازالىشى بولىدۇ.

<<بىز ھەقىقەتەن (مۇساغا) تەۋراتنى نازىل قىلدۇق ، تەۋراتتا (توغرا يولغا يېتەكلەيدىغان) ھىدايەت ۋە نۇر بار، (اللەنىڭ ھۆكمىگە) بويسۇنغان پەيغەمبەرلەر يەھۇدىلار ئارىسىدا (تەۋرات بىلەن) ھۆكۈم قىلىدۇ، (يەھۇدىلارنىڭ) زاھىتلىرى ۋە ئۆلىمالىرىمۇ (ئۆزگەرتىشتىن) ساقلاشقا بۇيرۇلغان كىتابۇللا (يەنى تەۋرات) بويىچە ھۆكۈم قىلىدۇ، ئۇلار تەۋراتنى (ئۆزگەرتىشتىن ساقلاشقا) نازارەتچى ئىدى. (ئى يەھۇدىلارنىڭ ئۆلىمالىرى!) كىشىلەردىن قورقماڭلار، مەندىن قورقۇڭلار مېنىڭ ئايەتلىرىمنى ئاز پۇلغا تېگىشمەڭلار (يەنى پۇل-مال، مەنسەپ ۋە پارە ئۈچۈن ئايەتلىرىمنىڭ ھۆكمىنى ئۆزگەرتىۋەتمەڭلار) كىملەركى اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر .>>(مائىدە 44-)

اللەنىڭ دىنى روشەندۇر، ئۇنىڭدا غۇۋالىق يوق.

<<سىلەرنىڭ اللەنى قۇيۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقىنىڭلار پەقەت سىلەر ئۆزەڭلار ۋە ئاتا بوۋاڭلار ئاتىۋالغان (بۇتلارنىڭ ۋە غەيرىنىڭ) ناملىرىدىنلا ئىبارەت، اللە (ئۇلارنىڭ اللەنىڭ شېرىكى بولىشى توغرىسىدا) ھېچقانداق دەلىل چۈشۈرگىنى يوق، ئىبادەت ۋە دىن باراسىدىكى بارچە ھۆكۈملەر پەقەت اللەغىلا مەنسۇپ، ئۇ سىلەرنى پەقەت ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرىغان، بۇ توغرا دىندۇر، لېكىن كىشىلەرنىڭ تۇلىسى (بۇنى) بىلمەيدۇ>> (يۇسۇف 40-)

<<اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغاندا، ئەر-ئايال مۇئمىنلەرنىڭ ئۆز ئىشىدا ئىختىيارلىقى بولمايدۇ (يەنى اللە ۋە اللەنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان ئىكەن، ھېچ ئادەمنىڭ ئۇنىڭغا مۇخالىپەتچىلىك قىلىشىغا بولمايدۇ)، كىمكى اللە غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا، ھەقىقەتەن ئۇ ئوپئوچۇق ئازغان بولىدۇ.>>(ئەھزاب 36-)

<<(ئى مۇھەممەد) ئېيتقىنكى، <مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت-ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈندۇر (162). اللەنىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز اللەغىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا)بۇيرۇلدۇم>، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن.>> (ئەنئام 162- 163-) شۇڭا بىز دىننى اللەقا خالىس قىلغان ھالدا ئىبادەت قىلايلى!

بىز ھەقىقىي مۇسۇلمان بولىشىمىز ئۈچۈن، اللەنىڭ شەرئىتىنى ھاكىم قىلىش بىزنىڭ دىننى اللەقا خالىس قىلغىنىمىزنىڭ بەلگىسى بولسۇن.

اللەنىڭ ئىسملىرىغا ۋە سۈپەتلىرىگە ئىمان ئېيتىش

<<اللەنىڭ گۈزەل ئىسملىرى بار،اللەنى شۇ (گۈزەل ئىسملىرى) بىلەن ئاتاڭلار، اللەنىڭ ئىسملىرىنى كەلسە-كەلمەس قوللىنىدىغانلارنى تەرك ئېتىڭلار، ئۇلار(ئاخىرەتتە) قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ.>>. (ئەنئام-180)

<<اللەدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ يۇشۇرۇننى، ئاشكارىنى بىلگۈچىدۇر، ئۇ ناھايىتى شەپقەتلىكتۇر، ناھايىتى مېھرىبانىدۇر (يەنى دۇنيا-ئاخىرەتتە) كەڭ رەھمەت ئىگىسىدۇر. اللەدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ (مۇتلەق) پادىشاھتۇر (يەنى پۈتۈن مەخلۇقاتنىڭ مالىكىدۇر، پاكتۇر (يەنى ھەممە نوقساندىن پاكتۇر)، (مۇئىنلەرگە) سالامەتلىك بېغىشلىغۇچىدۇر، (دوسلارنى قورقۇنۇچتىن، ئازابتىن) ئەمىن قىلغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆزۈتۈپ تۇرغۇچىدۇر، غالىبتۇر، قەھىر قىلغۇچىدۇر، ئۇلۇغلۇق ئىگىسىدۇر، (مۇشرىكلارنىڭ) شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر.اللە (ھەممىنى) ياراتقۇچىدۇر، (يوقلۇقتىن) پەيدا قىلغۇچىدۇر، (ھەممە نەرسىگە) سۈرەت (شەكىل) بېغىشلىغۇچىدۇر، ئەڭ چىرايلىق ئىسملارغا ئىگىدۇر، ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدۇ، ئۇ غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.>>.(ھەشر22~24-)

بۇ كىتابنىڭ باشتىكى بۆلۈملىرىدە، ئىنسانلار اللەغا ھەقىقى ئىبادەت قىلىشى ۋە بارلىق ئىشلىرىدا شېرىكسىز، يەككە-يېگانە بىر اللەغا يۈزلىنىشى ئۈچۈن قۇرئان ئىنسانلارغا اللەنى تونۇشتۇرىدۇ دېگەن ئىدۇق. سىز ئىبادەت قىلىدىغان ۋە يۈزلىنىدىغان كىشىنى تۇنۇمىغان چېغىڭىزدا، يەنى ئىبادىتىڭىزنى بىلىپ قېلىشىڭىز ئۈچۈن، ئىلاھ سۈپەتلەنگەن سۈپەتلەرنى بىلمىگەن چېغىڭىزدا، ئىلاھقا ھەقىقى ئىبادەت قىلالمايسىز ۋە ھەقىقى يۈزلىنەلمەيسىز !

اللە ھۆرمەتلىك كىتابىدا، بىزنىڭ ئۇلارنى بىلىشىمىزنى ۋە ئۆزىنى شۇلار بىلەن سۈپەتلىشىمىزنى خالايدىغان سۈپەتلەر بىلەن ئۆزىنى سۈپەتلەيدۇ.

ئىنسان ئۇچۇق سىزىم بىلەن قۇرئان ئوقۇغان ۋە ئايەتلەرنى ئويلانغان چاغدا، ئىنسانىنىڭ قەلبى اللەدىن قورقۇشقا تولىدۇ ۋە شۇ ۋاقىتتىلا، اللەغا ياخشى كۆرۈش ۋە ئۈمىد بىلەن تەلپۈنىدۇ. اللەنىڭ تۆۋەندىكى سۆزىنى كىم ئوقۇيدۇ؟

<<ئەگەر بىز قۇرئاننى تاغقا نازىل قىلساق، چوقۇم سەن ئۇنىڭ اللەدىن قورققانلىقتن باش ئەگكەنلىكىنى، يېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرەتتىڭ، بىز بۇ مىساللارنى كىشىلەرگە ئۇلار (اللەنىڭ قۇدرىتىنى) پىكىر قىلسۇن دەپ بايان قىلىمىز.>> (ھەشر21ـ)

<<اللە سۆزلەرنىڭ ئەڭ چىرايلىقى بولغان قۇرئاننى نازىل قىلدى. (پاساھەتتە، بالاغەتتە) ئۇنىڭ بەزىسى بەزىسىگە ئوخشاپ كېتىدۇ، (ۋەزـ نەسىھەتلەر، ئەھكاملار، قىسسىلەر ئۇنىڭدا) تەكرارلىنىدۇ، (قۇرئاندىكى ئازاب ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا) پەرۋەردىگارىدىن قورقىدىغان كىشىلەرنىڭ بەدەنلىرى تىترەيدۇ، ئاندىن اللەنىڭ زىكرى ئۇچۇن (يەنى اللەنىڭ رەھمىتى، مەغپىرىتىگە دائىر ئايەتلەر تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا)، ئۇلارنىڭ بەدەنلىرى ۋە تىللىرى يۇمشاپ (ئارام تاپىدۇ)، ئەنە شۇ (يەنى قۇرئان) اللەنىڭ ھىدايىتىدۇركى، ئۇنىڭ بىلەن (اللە)خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ، اللە ئازدۇرغان ئادەمگە ھېچ ھىدايەت قىلغۇچى بولمايدۇ.>>. (زۇمەر23ـ)

<<شەيتانغا (ۋە بۇتلارغا) چوقۇنۇشتىن يىراق بولغانلارغا، اللەغا (ۋە ئۇنىڭ ئىبادىتىگە) قايتقانلارغا (جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بېرىلىدۇ،سۆزگە قۇلاق سېلىپ ئۇنىڭ ئەڭ ياخشىسىغا ئەگىشىدىغانلارغا (يەنى تەقۋادار بەندىلىرىمگە) خۇش خەۋەر بەرگىن، ئەنە شۇلار ھىدايەت قىلغان كىشىلەردۇر، ئەنە شۇلار (ساغلام) ئەقىل ئىگىلىرىدۇر.>>.(زۇمەر17.18ـ)

كىممۇ بۇ ئايەتلەر ۋە بۇلارغا ئوخشىغان ئۇنىڭ سىزىمىگە ئايەتلەرنى اللەنى ياخشى كۆرۈش، اللەدىن قورقۇش، اللەغا يېقىنلىشىشنى ۋە اللەنىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ ئەمەل قىلىشنى ئارزۇسى تولمىغان ھالدا ئوقۇيدۇ؟

ئىنسان مۇشۇ تۇيغۇلاردا بولغان چاغدا، قۇرئان ئۇ ئىنسانغا ئۆز ئىگىسىنىڭ ئىسىملىرىنى-سۈپەتلىرىنى ۋە ئىشلىرىنى تونۇشتۇرۇش ئارقىلىق ئىگىسىگە يېقىنلىشىشنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىدۇ. ئىنسان اللەنىڭ مېھرىبان ئىكەنلىكىنى بىلگەن چاغدا ۋە اللەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى بىلگەن چاغدا: <<(ئى مۇھەممەد! مېنىڭ تىلىمدىن) ئېيتقىنكى، <(گۇناھلارنى قىلىۋېرىپ ئۆزلىرىگە جىنايەت قىلغان بەندىلىرىم! اللەنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلەنمەڭلار. اللە ھەقىقەتەن(خالىغان ئادەمنىڭ)جىمى گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدۇ، شۈبھىسىزكى، اللە ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.>>. (زۇمەر53ـ)

<<پەقەت تەۋبە قىلغانلار، (ئەمەلىنى)تۈزەتكەنلەر،(يەھۇدىيلارنىڭ تەۋرات ئەھكاملىرىدىن يۇشۇرغانلارنى) بايان قىلغانلارلا بۇنىڭدىن مۇستەسنا.

ئەنە شۇلارنىڭ تەۋبىسىنى قۇبۇل قىلىمەن، مەن تەۋبىنى بەكمۇ قۇبۇل قىلغۇچىدۇرمەن. ناھايىتى مەھرىباندۇرمەن.>>. (بەقەرە 160 ـ)

ئەنە ئاشۇ ئۇ ئىنسانىنى اللەنىڭ رەھمىتىگە تەلپۈندۈرمەمدۇ؟ اللەغا ئىخلاسمەن بولغان ۋە تەۋبە قىلغان چاغدا، اللەنىڭ ئۆز گۇناھلىرىنى كەچۈرۈشىنى ئارزۇ قىلدۇرامدۇ؟

ئۇ ئىنسان اللەنىڭ رىزىق بەرگۈچى، پۇختا، كۈچ-قۇۋۋەت ئىگىسى ئىكەنلىكىنى بىلگەن<<اللە ھەقىقەتەن ھەممىگە رىزىق بەرگۈچىدۇر، قۇدرەتلىكتۇر، (اللەنىڭ) قۇۋۋىتى ئارتۇقتۇر.>>(زارىيات 58 ـ)

بەندىلىرىدىن خالىغان كىشىنىڭ رىزقىنى كەڭ، خالىغان كىشىنىڭ رىزقىنى تار قىلىدىغانلىقىنى بىلگەن چاغدا، <<كىمكى اللەغا قەرزى ھەسەنە بېرىدىكەن (يەنى اللەنىڭ يولىدا پۇل-مېلىنى جۇشاللىق بىلەن سەرپ قىلىدىكەن)، الله ئۇنىڭغا نەچچە ھەسسە (يەنى ئون ھەسسىدىن يەتتە يۈز ھەسسىگىچە) كۆپ قايتۇرىدۇ. الله(سىناش ئۈچۈن بەزى كىشىلەرنىڭ رىزقىنى) تار قىلىدۇ، (بەزى كىشىلەرنىڭ رىزقىنى)كەڭ قىلىدۇ، (قىيامەت كۈنى)اللەنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرلىسىلەر.>>(بەقەرە 245 ـ)

ئەنە ئاشۇ ئۇنى رىزىقنى كەڭ، نىئمەتلىرىنى مول قىلىپ بېرىشى ئۈچۈن ئىنئامى كەڭ، مەرھەمەتلىك اللەغا تەلپۈندۈرمەمدۇ؟

ئىنسان اللەنىڭ يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنى، يامان ئىش-ھەرىكەت قىلغۇچىلارغا غەزەبلەنگۈچى ئىكەنلىكىنى بىلگەن چاغدا.. <<ئەگەشكۈچىلەر ئېيتىدۇ: <بەلكى سىلەر قارشى ئېلىنمايسىلەر، سىلەر ئازابنى بىزگەئېلىپ كەلدىڭلار (يەنى بىزنى ئازدۇرۇپ دۇزاخقا كىرىشىمىزگە سەۋەبچى بولدۇڭلار)، بۇ نىمىدىگەن يامان جاي !> (ساد 60 ـ)

<<ئاسمانلاردىكىلەر ۋە زېمىندىكىلەر (يەنى پەرىشتىلەر، ئىنسانلار ۋە جىنلار) ئىختىيارى ۋە مەجبۇرى يۈسۈندا اللەغا بويسۇنىدۇ، ئەتتىگەن-ئاخشامدا (يەنى داۋاملىق تۇرده)ئۇلارنىڭ سايىلىرىمۇ بويسۇنىدۇ.>> (رەئىد 15 ـ)

كىممۇ بۇ ئايەتلەر ۋە بۇلارغا ئوخشىمىغان ئايەتلەرنى اللەنى ياخشى كۆرۈشكە، اللەدىن قورقۇشقا، اللەغا يېقىنلىشىشقا ۋە اللەنىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ ئەمەل قىلىشقا قىزىقىش ئۇنىڭ سىزىمىگە تولماستىن ئۇقۇيدۇ؟

ئىنسان اللەنىڭ ئاسمان-زېمىندىكى زەررىچىلىك نەرسە ئۇنىڭغا مەخپى قالمايدىغان غەيىبلەرنى بىلگۈچى ئىكەنلىكىنى بىلگەن چاغدا...

<اللە زېمىننىڭ قوينىغا كىرىپ كېتىدىغان (يەنى يامغۇر، كان ۋە ئۇلۇكلەرگە ئوخشاش) نەرسىلەرنى، زېمىندىن چىقىدىغان (ئۆسۈملۈك، بۇلاق

ۋە قۇدۇقلارنىڭ سۈلىرى قاتارلىق) نەرسىلەرنى، ئاسماندىن چۈشىدىغان (پەرىشتە، يامغۇر، ئەجەل، رىزىق قاتارلىق) نەرسىلەرنى، ئاسمانغا ئۆرلەيدىغان (ياخشى ئەمەللەر مەقبۇل دۇئا لار قاتارلىق) نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ، اللە بەندىلىرىگە ناھايىتى مېھرىبانىدۇر، (تەۋبە قىلغۇچىلارنى) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر . كاپىرلار:<<بىزگە قىيامەت كەلمەيدۇ)>> دەيدۇ، ئېيتقىنكى، <<ئۇنداق ئەمەس، پەرۋەردىگارىم بىلەن قەسەمكى، قىيامەت سىلەرگە چۈقۇم كېلىدۇ، الله غەيبىنى بىلگۈچىدۇر، ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى زەررە چاغلىق نەرسە اللەدىن يىراق ئەمەستۇر، ئۇنىڭ (يەنى زەررىدىن كىچىكرەك نەرسە بولسۇن، چوڭراق نەرسە بولسۇن، لەۋھۇلمەھپۇزدا خاتىرلەنمىگىنى يوق.>>(سەبەئ 2، 3ـ)

<<ئەگەر سەن ئاشكارا سۆزلىسەڭ (ياكى يۇشۇرۇن سۆزلىسەڭ، اللەنىڭ نەزىرىدە ئوخشاشتۇر)، چۈنكى ئۇ، سىرنى ۋە ئۇنىڭدىنمۇ مەخپىيرەك ئىشلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.>> (تاھا 7ـ)

ئۇ ھەر قانداق ئەمەلنى مەقسەت قىلغاندا ئىھتىيات بىلەن ئىش تۇتامدۇ؟ چۈنكى،الله ئۇنى كۆرۈپ ۋە كۈزىتىپ تۇرىدىغانلىقىنى، بەلكى، ئۇنىڭ بىر كىشىگە سۆزلەپ بەرمەيدىغان ئوي-خىياللىرىنىمۇ بىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى، ئەمەلدە، پىكىرده ۋە ھىس-تۇيغۇدا اللەقا مەخپي نەرسەبولمايدىغانلىقىنى بىلىدۇ. ئىنسان اللەنىڭ ئاسمان-زېمىننى كونترول قىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ۋە ھەر قانداق نەرسە اللەنىڭ ئىزنى بىلەن پەيدا بولىدىغانلىقىنى ۋە الله ئىشلارنى ئۆزى يالغۇز ئورۇنلاشتۇرىدىغانلىقىنى ۋە ئۇنى ئۇيقا، مۇگدە تۇتمايدىغانلىقىنى بىلگەن چاغدا..

<<مەقسەتسىز ئىچكەن قەسەمنىڭلار ئۈچۈن الله سىلەرنى جازاغا تارتمايدۇ، قەستەن ئىچكەن مەقستىڭلار ئۈچۈن الله سىلەرنى جازاغا تارتىدۇ. الله مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ھەلىمدۇر (يەنى بەندىلىرىنى جازالاشقا ئالداراپ كەتنەيدۇ) >>. (بەقەر225 ـ)

<<الله ئىنسانىنى كۈلدۈرەلەيدۇ ۋە يىغلىتالايدۇ >>.(نەجىم43ـ) ئەنە ئاشۇ ئۇ ئىنسانىنى يالغۇز بىر الله قا يۈزلەندۈرمەمدۇ؟ دېمەك، ئۇ بولسا ئۇنىڭغا ھىچكىشى تەڭ بولالمايدىغان ۋە ئۈستۈن كىلەلمەيدىغان، كەڭرىچىلىك ۋە قىيىنچىلىقتا ئۇنىڭدىن باشقا بىر كىشىگە يۈزلەنگىلى بولمايدىغان زاتتۇر. ئۇنىڭدىن باشقا ھىچكىشى قىيىنچىلىقنى ئېچىۋېتەلمەيدۇ . ئۇنىڭدىن باشقا ھىچكىشى خۇشاللىقنى كۆپەيتەلمەيدۇ. مانا مۇشۇنداق!

ئىنسان بىرەر سۈپەتنى بىلسە، ئۇنىڭ اللەقا بولغان تونۇشى، ئىتائىتى ۋە يېقىنلىقى كۈچىيىدۇ. مۇشۇنىڭ سەۋەبىدىن، قۇرئان اللەنىڭ گۈزەل

ئىسىملىرىنى تەكرار-تەكرار كەلتۈرىدۇ ۋە بىزنى اللەقا شۇ ئىسىملار بىلەن دۇئا قىلىشقا بۇيرۇيدۇ. رەسۇلۇللا بىزگە اللەنىڭ ئىسىملىرىنى ۋە سۈپەتلىرىنى تونۇشتۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ .<<ھەقىقەتەن اللەنىڭ توقسان توققۇز ئىسمى بار. قانداق بىر ئادەم ئۇنى يادلىسا جەننەتكە كىرىدۇ>> (بىرلىككە كىلىنگەن ھەدىس).

ياد ئېلىشتىن بولغان مەقسەت ـــ قەلىب ئۇنىڭ مەنالىرىدىن خەۋەرسىز ھالدا، تىلدا ئىيتىپ قويۇشلا ئەمەس، بەلكى، ئۇ ئىسىملار، سۈپەتلەر قەلبىكە تولىشى، ئۇلارنى ئويلىنىشى، ئويلانغانلىرىنىڭ تەسىرى ئەمەلى ھەركەتتە ئەكىس ئېتىشىدۇر. ئاشۇنىڭدىن اللەنىڭ قۇرئاندا كەلگەن ئىسىملىرى، سۈپەتلىرى ۋە ئىشلىرى اللەنىڭ يارىتىش، رىزىق بېرىش، تىرىلدۈرۈش، ئۆلتۈرۈش، ھادىسلەرنى جارى قىلدۇرۇش ۋە غەيىپنى بىلىشتىكى قۇدرىتىنىڭ بەلگىلىرى ئىكەنلىكىنى بىلىۋالىمىز. بۇ مۆجىزىلەرنى بايان قىلىشتىن مەقسەت اللە نى تونۇشتۇر، شۇنىڭ بىلەن بەندىلەرنىڭ اللەقا بولغان تونۇشى كۈچىيىدۇ، ئۇلار اللەقا بەسىرەت ئۈستىدە تۇرۇپ ئىبادەت قىلىدۇ ۋە شېرىك-ئازغۇنلۇقتىن يىراق بولىدۇ. شۇنداق! ھەقىقەتەن، ئىنسانىيەتنىڭ ئەڭ چوڭ ئازغۇنلىقى بولسا شېرىكتۇر.

<<(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، ئۇ-اللە بىردۇر. ھەممە اللەقا مۇھتاجتۇر. اللە بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس. ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بۇلالمايدۇ>>.(ئىخلاس 1~4)

اللە بەندىلەرنىڭ ھەقىقەتنى تېپىپ، ئۆزىگە ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىكىنى ۋە بەندىلەرنىڭ بۇ ھەقىقەتنى تونۇشىغا يارىدەم بېرىشنى ياخشى كۆرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، اللە ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئىسىملىرىنى، سۈپەتلىرىنى، ئىشلىرىنى تونۇشتۇرىدۇ.اللەنىڭ ئىسىملىرى، سۈپەتلىرى، ئىشلىرى بىر-بىرىدىن ھەرگىز ئايرىلمايدۇ.

اللە: ئۆزىنىڭ يارىتىش مۆجىزىلىرىنى ئىنسانلارغا تونۇشتۇرغان چاغدا، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ياراتقۇچى، يوقتىن بارلىققا كەلتۈرگۈچى، ئىجاد قىلغۇچى <ئاسمان-زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى>ئىكەنلىكىنى تونۇشتۇرىدۇ.

اللە: ئىنسانلارغا ئۆزىنىڭ رىزىق بېرىشتىكى مۆجىزىلىرىنى كۆرسەتكەن چاغدا، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ <رىزىق بەرگۈچى> مۇستەھكەم، كۈچلۈك زات ئىكەنلىكىنى تونۇشتۇرىدۇ.

اللە: ئىنسانلارغا بۇ كائىناتتىكى ھەرقانداق نەرسىنى ئۆزى كونترول قىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى تونۇشتۇرغان چاغدا، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ <ھەرقانداق

نەرسىنى كونترول قىلىپ تۇرغۇچى> ئىكەنلىكىنى ۋە ئىشلارنى ئۆزى ئورۇنلاشتۇرىدىغانلىقىنى تونۇشتۇرىدۇ.

اللە: ئىنسانلارغا ئۆزىنىڭ ئۆلتۈرۈش-تىرىلدۈرۈشتىكى مۆجىزىلىرىنى تۇنۇشتۇرغان چاغدا، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ <ئۆلتۈرەلەيدىغانلىقىنى ۋە تىرىلدۈرەلەيدىغانلىقىنى> تۇنۇشتۇرىدۇ.

اللە: ئىنسانلارغا ئۆزىنىڭ تىرىلدۈرۈشتىكى مۆجىزىلىرىنى تۇنۇشتۇرغان چاغدا، ئۇلارغا <اللە قەبرىلەردىكى كىشىلەرنى تىرىلدۈرىدۇ> غانلىقىنى تۇنۇشتۇرىدۇ. اللە ئىنسانلارغا ئۆزىنىڭ ھەرقانداق نەرسىدە تەڭداشسىز ئىكەنلىكىنى مۇكەممەللىكتە ئۆزى يالغۇز تەڭداشسىز ئىكەنلىكىنى تۇنۇشتۇرغان چاغدا، ئۇلارغا مۇنداق دەيدۇ:

<<ئۇلار پىرئەۋننىڭ قەۋمىدۇر، ئۇلار، (اللەنىڭ جازالىشىدىن قورقمامدۇ ؟>>. (شۇئەرا 11-)

<<مەخلۇقاتنى دەسلەپتە (يوقتىن) بار قىلىدىغان، ئاندىن ئۇنى (ئۆلگەندىن كېيىن) تىرىلدۈرىدىغان اللە ئەنە شۇدۇر، ئۇ (يەنى مەخلۇقاتنى تىرىلدۈرۈش) اللەغا (ئۇنى دەسلەپتە يوقتىن بار قىلغانغا قارىغاندا) ئۇڭايدۇر، ئاسمانلاردا ۋە زېمىندا ئەڭ ئالىي سۈپەت اللەغا خاستۇر، اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.>>(رۇم27-)

اللەنىڭ ئىسىملىرىنى، سۈپەتلىرىنى ۋە ئىشلىرىنى چۈشىنىشتە گۇرۇھلار ئىختىلاپ قىلىشتى. ئۇلار ئىختىلاپ قىلىشماسلىقى كېرەك ئىدى. قۇرئاندا ۋە ھەدىستە كەلگەن بۇ ئىسىملار، سۈپەتلەر ۋە ئىشلارنى اللە بىزنىڭ ئۆزىنى تۇنۇتۇپلىشىمىز ئۈچۈن بىزگە تۇنۇشتۇرىدۇ. ئىسىملار ۋە سۈپەتلەر بىزنى اللەنى تۇنۇشتىن ئازدۇرىتىدىغان نەرسە بولماسلىقى كېرەك. بۇ ئازغۇن گۇروھلار نېمە ئۈچۈن ئىسلامغا يات نەزەرىيەلەر ۋە پىكىرلەر ئارقىلىق روشەن چۈشۈنىشلىك ئىسلام ھەقىقىتىدىن ئېزىپ كەتكەندۇھە؟

بىزنىڭ پاكىتىمىز ۋە يېتەكچىمىز بولغان قۇرئان بۇ ئىشلاردا ئىنتايىن روشەن. قۇرئان بىزگە اللەنىڭ سۈپەتلىرىگە باشلايدىغان ۋە شۇنىڭدىن ئىشلار بارلىققا كىلىدىغان ئىسىملىرىنى سۆزلەيدۇ.

<رىزىق بەرگۈچى>اللەنىڭ ئىسىملىرىنىڭ بىرى، ئۇ ئاشۇنىڭغا ئوخشاش، اللەنىڭ سۈپەتلىرىنىڭ بىرى، ئۇنىڭدىن اللە بەندىلەرنى خالىغان رىزىق بىلەن رىزىقلاندۇرىدۇ دېگەن مەنا چىقىدۇ. بىز بۇ ئىسىملارغا ئىشىنىمىز، چۈنكى، بۇ ئىسىملار اللەنىڭ ئىسىملىرىدا ۋە رەسۇلۇللانىڭ سۆزلىرىدە كەلگەن.

چۈنكى، بىز ئەتراپىمىزدىكى كائىناتتا ۋە ئۆزىمىزدە ئۇ مۆجىزىلەرنى كۆرىمىز ۋە ھىس قىلىمىز. خۇددى الله دىگەندەك: <<ئۇلارغا بىز تاكى ئۇلارغا قۇرئاننىڭ ھەق ئىكەنلىكى ئىنىق بولغۇچە، (ئاسمان-زېمىن) ئەتراپىدىكى ۋە ئۆزلىرىدىكى (قۇدرىتىمىزگە دالالەت قىلىدىغان) ئالامەتلەرنى كۆرسىتىمىز، پەرۋەردىگارىڭنىڭ ھەممە نەرسىنى كۆرۈپ تۇرىدىغانلىقى (سىنىڭ راستلىقىڭنىڭ دەللىلى بولۇشقا) ئۇلارغا كۇپايە ئەمەسمۇ.>>(فۇسسىلەت 53-)
اللەنىڭ كائىناتتىكى ۋە ئۆزىمىزدىكى مۆجىزىلىرى توغۇرىسىدىكى ھەربىر ئويلىنىش بىزنى الله ئۆزىنى سۈپەتلىگەن سۈپەتلەرنىڭ ھەربىرى ھەقىقەتەن ھەق، الله يەككە-يىگانە، قۇدرەتتە ، پادىشاھلىقتا ، ئىشلاردا ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشتا تەڭداشسىز ئىكەنلىكىگە تولۇق ئىشىنىشكە باشلاپ بارىدۇ. ئۇنداقتا، بىز ئاشۇ ئىسىملار، سۈپەتلەر ۋە ئىشلارغا ئىشىنىشىمىز لازىم. بىز قۇرئان، ھەدىستە كەلگەن بايانلاردا توختىشىمىز، ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتمەسلىكىمىز لازىم. مانا بۇ سەلەپلەرنىڭ تۇتۇپ ماڭغان يولىدۇر.
سەلەپلەر ئىسىملار ۋە سۈپەتلەرگە قانداق كەلگەن بولسا شۇ پېتى ئىشىنىدۇ. تولغىمايدۇ. چۈنكى تەئۇىل قىلىش ئىنسانلارغا لايىق ئەمەس. ئىنسانلار ئۇچۇن تەئۇىل قىلىشقا قابىلىيەت يوق. تەئۇىلگە چۆكۈش ئۇلارغا لايىق بولمايدۇ. ئۇلار قۇرئان-ھەدىس روشەنلەشتۇرۇپ بەرگەن ئاددى ئىشنى تۇتىدۇ. بۇ سۈپەتلەر ھەقىقەت. لىكىن، ئۇ سۈپەتلەر ئىنسانلارنىڭ بىز كۆرىۋاتقان سۈپەتلىرىگە ئوخشىمايدۇ. ئىنسانلار ئاجىز، الله ھەممىگە قادىر، ئىنسانلاردا كەمچىللىك پەيدا بولىدۇ، الله مۇكەممەل. ئىنسانلار غەيبنى بىلىشتىن توسۇلغان، الله غەيبلەرنى بىلگۈچىدۇر. ئىنسانلار ئۆزلىرىنى سۇغۇرىدىغان، تاۋام بىرىدىغان ۋە رىزىق بىرىدىغان كىشىگە مۇھتاج، الله ھەرقانداق كىشىدىن ۋە ھەرقانداق نەرسىدىن بىھاجەت. ئىنسانلار يوقلىدۇ، الله ئەزەلدىن ئەبەدكە مەۋجۇتتۇر.
ئۇنداقتا، اللەنىڭ سۈپەتلىرى ئىنسان سۈپەتلىرى بىلەن قانداقمۇ ئوخشىسۇن؟ اللەنىڭ ئىشلىرى ئىنسانلارنىڭ ئىشلىرىغا قانداقمۇ ئوخشىسۇن؟
ياق! <<ھېچ نەرسە اللەغا ئوخشاش ئەمەس>>. دىمەك، الله ئۆز سۈپەتلىرىدە تەڭداشسىز. چۈنكى، ئۇ سۈپەتلەر مۇكەممەل سۈپەتلەردۇر. الله مۇكەممەللىكتە، يەككە-يىگانە تەڭداشسىزدۇر. مەۋجۇداتنىڭ ھەممىسى تەڭداشسىز ئىكەنلىكىگە گۇۋاھ بولىدۇ. ئىنسان فىترىتىمۇ گۇۋاھلىق بىرىدۇ.
سۈپەتلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرىدىغانلار ياكى ئۇنىڭ قانداقلىقىنى بىلىشكە ئىقتىدار بىرىلمىگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ قانداقلىقىنى تەتقىق قىلىدىغان كىشىلەر، اللەنىڭ ئوخشىشى بولمىسىمۇ، سۈپەتلەرنى ئىنسان ئىشىرىغا

ئوخشىتىدىغان كىشىلەر قاتارلىق ئېزىپ كەتكەن گوروھلارنىڭ تولغاشلىرىغا بىزنىڭ ھەم ساغلام فىترەتنىڭ ئىھتياجى يوق. بىز پەقەت اللە پاكتۇر، بارلىق ھەمدۇ-سانا اللەغا خاستۇر. اللەدىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر. اللە كاتتىدۇر دەيمىز. توغرا يولغا يىتەكلىگەنلىكى ئۈچۈن اللەغا ھەمدۇ-سانا ئېيتىمىز.

ئىمان ۋە تەۋھىدتىن ئېزىش

شىرىك كەلتۈرۈش ۋە دىنسىزلىقنىڭ ھەرئىككىلىسى ئىمان ۋە تەۋھىددىن ئازغانلىقتۇر. ئۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرىق تۆۋەندىكىچە: مۇشرىك بۇ كائىناتتا ياراتقۇچى ئىلاھ بارەدە تۇنۇيدۇ ،لىكىن، بۇ ئىلاھنى ئىبادەتتە يالغۇز دەپ ئىتىقاد قىلماي، اللە بىلەن بىللە باشقا ئىلاھلارغا، ياكى، اللەتىن باشقا ئىلاھلارغا ئىبادەت قىلىدۇ، ئىبادەت بەلگىلىمىلىرىنى شۇ ئىلاھلارغا ئاتايدۇ، دۇئا قىلىش، ئىتائەت قىلىش، ئەگىشىش ،ياخشى كۆرۈش، ساداقەت بىلدۈرۈش ئىبادەت بەلگىلىمىلىرىدىندۇر، مۇشرىك ئۇ ئىلاھلارنى ئۆزى بىلەن پەرۋەردىگارى ئوتتۇرىسىدا ۋاستە قىلىدۇ، بۇگۈنكى كۈندىكى زامانداش كىشىلەرنىڭ ئاتالغۇسىدىكى دىنسىزغا كەلسەك، ئۇ اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى تۇيتىن ئىنكار قىلىدۇ، يارىتىشنى، ئۇلتۇرۇشنى، ھاياتلىقنى اللەنىڭ غەيرىگە نىسبەت بىرىدۇ، ئۆلگەندىن كىيىن قايتا تىرىلىشكە ئىشەنمەيدۇ.

شىرىك كەلتۈرۈش ۋە دىنسىزلىقنىڭ ھەر ئىككىلىسى ئىنسانلار جاھىلىيەتكە كىرىپ كەتكەن چاغدا،ئىنسانلار دۇچار بولغان ۋەيرانچىلىقتۇر، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار اللە ئۇلارنى ياراتقان نورمال فىترەتتىن ئېغىپ كىتىدۇ، ھەرخىل تارىخى ئەسىرلەر جەريانىدا، ئىنسانلاردا كۆپ كۆرىلىدىغان خاتالىق شىرىك كەلتۈرۈشتۇر. ئاز ئۇچرايدىغىنى دىنسىزلىقتۇر. زامانىمىزدىكى جاھىلىيەت بۇنىڭ سىرتىدادۇر. بۇ ئەسىردە كىشىلەر گىرىپتار بولغىنى ۋە ئاساسلىق ئورۇندا تۇرغىنى بولسا بۇندىن بۇرۇنقى تارىختا مىسلى كۆرۈلمىگەن شەكىلدىكى دىنسىز لىقتۇر. بۇ ئەھۋال بولسا بەزى ئاممىلارنىڭ سەۋەبىدىن شۇنداق بولدى، بۇ ئاممىلارنى اللە خالىسا، مۇشۇ كىتاپتا كىيىن تەپسىلىيراق بايان قىلىمىز. قۇرئان اللەنىڭ مۇنۇ سۆزىدە بۇ ۋەيرانچىلىققا ئىشارەت قىلىدۇ : ﴿بىز ئىنسانىنى شەك-شۇبھىسىز ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە ياراتتۇق، ئاندىن

ئـۇنى (چىرايلىـق ياراتقـانلىق نېمىتىمـىزگە شـۈكۈر قىلمـاي ئاسـىيلىق قىلغانلىقتىن) دوزاخقا قايتۇردۇق، پەقەت ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا بۇلارغا ئۇزۇلمەس ساۋاب بېرىلىدۇ› (تىن 4-6).

قۇرئان شـۇنداقلا ئىنسـاندىكى ئاساسـى ئېقىم ئىمـان ئېيتىش ۋە اللەنـى يەككە يىگانە دەپ تونۇش ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ. الله ئۆزى ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگـارى ئىكەنلىـگە، شېرىكسـىز يەككە يىگـانە ئىكەنلىكـگە ئىنسـانلار تۇغۇلىشتىن ئىلگىرى، نەسلى دۇنياسىدا تۇرۇاتقان چاغدا، بارلىق ئىنسـانلارنى گۇۋاھلىـق بەرگـۈزدى؛ ئـۆز ۋاقتىـدا پەرۋەردىگارىـڭ ئـادەم بـالىلىرىنى (يەنـى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشـتىدىن چىقـاردى ۋە ئـۇلارنى ئـۆزلىرىگە گۇۋاھ قىلىپ؛ ‹مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگەارىڭلار ئەمەسمۇ؟› دىدى (يەنى الله ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگـارى ئىكەنلىكـگەۋە بـىرلىكىگە ئـادەم بـالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلارئقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالـدى). ئـۇلار؛ ‹ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسـەن، گۇۋاھلىـق بەردۇق› دىـدى. (ئـۇلارنى گۇۋاھلىـق بەرگـۈزگەنلىكىمىز) قىيـامەت كـۈنى ئۇلارنـىڭ؛ ‹بىـز بۇنىڭـدىن غەپلەتتە قالغان ئىكەنمىز› دېمەسلىكلىرى، ياكى ‹ئاتـا-بـوۋىلىرىمىز ئىلگـرى (ساڭا بۇتلارنى) شېرىك كەلتۈرگەن ئىدى، بىزنىـڭ پەقەت ئۇلارنـىڭ ئەۋلادى بولۇپ قالغان يېرىمىز بار (يەنى بىزنىڭ ئوزرىمىز بار) گۇمراھلارنىـڭ قىلمىشى تۈپەيلىـدىن بىزنـى ھـالاك قىلامسـەن؟ دېمەسـلىكلىرى ئۈچۈنـدۇر). ئۇلارنـىڭ (گـۇمراھلىقتىن، ئاتـا-بوۋىلىرىغـا ئەگىشىشـتىن) قايتىشـلىرى ئۈچـۈن، ئايەتلىرىمىزنى مۇشۇنداق بايان قىلىمىز› . (ئەئراف172-174).

ئـايەتلەر الـلە بـارلىق ئىنسـانىيەتكە ئـۆزى ئۇلارنـىڭ پەرۋەردىگـارى ۋە ئىلاھـى ئىكەنلىكىنـى ۋە ئىنسـانىيەت ئۈچـۈن ئۆزىـدىن باشـقا پەرۋەردىگـار ۋە ئىـلاھ يـوق ئىكەنلىكىنـى ئىلھـام قىلغـانلىقىنى ئۇختـۇرۇپ بېرىـدۇ، الـلە ئىنسانىيەتتىن ئەھدە ئالدى <<ئۇلار شـۇنداق ئـى پەرۋەردىگـارىمىز گۇۋاھلىـق بەردۇق دىدى>>. شۇنىڭ بىلەن، الـلە ئىنسـانلاردىن قىيـامەت كـۈنى ئۇنتـۇپ قاپتىمىز، بۇ ئەھدىدىن غەپلەتتە قاپتىمىز دېيىشـىنى، يـاكى ئاتـا-ئانىلىرىنىڭ شـېرىك كەلتـۈرگەنلىكىنى ۋە ئـۇلار ئاتـا ئانىلىرىنـىڭ ئەۋلاتلىـرى بولغـانلىقى ئۈچۈن شېرىك كەلتۈرۈشتە ئۇلارغـا ئەگەشـكەنلىكىنى باھـانە قىلىشـنى قۇبـۇل قىلمايدىغان بولدى. دېمەك، ئاتـا ئانىلارنـىڭ شـېرىك كەلتۈرىشـى بالىلارنـىڭ فىترەت ئەھدىسىدىن ئېزىـپ كېتىشـىنى ئاقلىيالمايـدۇ، چـۈنكى، ئـۇلار بـىلەن اللەنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئەھدە بار، ئەھدىگە ئاتـا ئانىلارنـىڭ ئارلىشـىش ھوقـۇقى يوق، الله ئىنسانلاردىن فىترەت ئەھدىسى ئۈچۈنلا ھىساب ئالماي، ئەھدىسـىنى

ئۇلارغا پەيغەمبەرلەرنىڭ قولى ئارقىلىق ئەسلەتكەندىن كېيىن ھىساب ئېلىشى اللاھنىڭ رەھمىتىدۇر.

‹ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەردىن كېيىن اللە نىڭ ئالدىداكىشىلەر(يەنى پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن بولسا ئەلۋەتتە ئىمان ئېيتاتتىم ۋە ئىتائەت قىلاتتىم دىگۈچىلەر) گە باھانە بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن، (ئىتائەت قىلغۇچىلارغا جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنى دوزاختىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق، اللە غالىبتۇر، ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر› .(نىسا 165 ـ)

‹ئاللاھ ئۇلارغا ھەقنى يەتكۈزىدىغان ئەلچىلەرنى ئەۋەتمىگىچە ھىساب ئالمايدۇ› . (ئىسرا 15 ـ)

اللە قۇرئاندا يەنى سۈرە رۇمدا فىترەت ئىشى توغۇرلۇق مۇنداق دەيدۇ ؛ ‹باتىل دىنلاردىن بۇرۇلۇپ ئىسلام دىنىغا يۈزلەنگىن، اللەنىڭ دىنىغا (ئەگەشكىنكى) اللە ئىنسانلارنى شۇنىڭ بىلەن ياراتقان، اللەنىڭ ياراتقىنىدا ئۆزگىرىش بولمايدۇ، بۇ توغرا دىندۇر، لىكىن، ئىنسانلارنىڭ تولىسى بىلمەيدۇ› . (رۇم 30 ـ 31 ـ)

بۇ ئىككى ئايەت توغرا دىن، يەنى اللەنى بىر دەپ بىلىش ۋە اللەقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەستىن، ئىبادەتنى خالىس قىلىش ـ ـ اللە ئىنسانلارنى ئۇنىڭ ئۈستىگە ياراتقان فىترەت ئىكەنلىكىنى ئۇختۇرۇپ بېرىدۇ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىزگە ئىسلام ـ يەنى يۈزىنى اللە ئۈچۈن بۇيسۇندۇرۇش ۋە يالغۇز بىر اللەقىلا ئىبادەت قىلىش ـ فىترەت دىنى ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىدۇ

چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دىگەن <<ھەرقانداق بۇۋاق فىترەت ئۈستىگە تۇغۇلىدۇ، ئاتا ئانىسى ئۇنى يەھۇدى قىلىدۇ، ياكى ناسارا قىلىدۇ، ياكى مەجۇسى قىلىدۇ>> (بىرلىككە كەلگەن ھەدىس).

بەلكى، قۇرئاندا تاپىمىزكى، يالغۇز ئىنسانلا ئەمەس، ئاسمان ـ زىمىن، قۇياش، ئاي، يۇلتۇز ،تاغ، ھايۋان ۋە دەرەخنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كائىناتنىڭ ھەممىسى اللەقا ئىبادەت قىلىش پىترىتى ئۈستىدە يارىتىلغان؛

‹بىلمەمسەنكى، ئاسمەندىكىلەر(يەنى پەرىشتىلەر)، زىمىنىدىكىلەر(يەنى ئىنسانلار، جىنلار ۋە زېمىندا ياشايدىغان بارلىق مەخلۇقاتلار)، كۈن، ئاي، يۇلتۇزلار، تاغلار، دەرەخلەر، ھايۋانلار (اللەغا بويسۇنۇپ، اللەنىڭ تەسەررۇپ قىلىشى بويىچە ھەركەت قىلىدۇ) ۋە نۇرغۇن كىشىلەر اللەغا سەجدە قىلىدۇ› .(ھەج 18 ـ)

‹ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىنداكى ھايۋانلار، پەرىشتىلەر اللەغا سەجدە قىلىدۇ، ئۇلار (اللەغا قىلىشتىن) چوڭچىلىق قىلىپ باش تارتمايدۇ› . (نەھىل 49-)

‹ئاسماندىكىلەر ۋە زېمىنداكىلەر (يەنى پەرىشتىلەر، ئىنسانلار، ۋە جىنلار) ئىختىيارى ۋە مەجبۇرى يۈسۈندا اللەغا بويسۇنىدۇ، ئەتىگەن-ئاخشامدا (يەنى داۋاملىق تۇرده) ئۇلارنىڭ سايىلىرىمۇ بويسۇنىدۇ› . (رەئىد 15-)

-سەجدە قىلىش ئىبادەت بەلگىلىرىنىڭ ئەڭ روشەنراقى بولغاچقا، ئايەتلەر ئۇنىڭغا سەجدە قىلىش دىگەن سۆز ئارقىلىق ئىشارەت قىلغان اللاھقا ئىبادەت بىلەن يۈزلىنىش- -الله ئۆزىگە ئىبادەت ۋە ئىتائەت قىلىش ئۈستىگە ياراتقان بارلىق كائىناتنىڭ پىتىرىتىدە مەۋجۇد؛

‹ئاندىن ئۇ ئاسماننى (يارىتىشقا)يۈزلەندى، ھالبۇكى، ئۇ تۈمان ھالىتىدە ئىدى، ئاسمان بىلەن زېمىنغا؛ ‹ئىختىيارى ياكى مەجبۇرى ھالدا كىلىڭلار(يەنى ئەمرىمنى قوبۇل قىلىڭلار)، دېدى، ئىككىلىسى ‹ئىختىيارى كەلدۇق› دېدى› (فۇسسىلەت 11-)

ئىنسان اللەنىڭ مەخلۇقاتلىرىنىڭ بىرى ئىنسان، باشقا كائىناتقا ئوخشاش اللەقا ئىبادەت بىلەن يۈزلىنىشكە خارەكتىرلەندۇرۇلگەن، لىكىن، الله ئىنسانىنى ھۆرمەتلىدى، ياراتقان كۆپ نەرسىلەردىن ئارتۇق قىلدى، ئىنسانغا ئەڭ ئىدراكنى ۋە تاللاش ئەركىنلىكىنى بەردى؛

‹شەك-شۈبھىسىزكى، بىز ئادەم بالىلىرىنى ھۆرمەتلىك قىلدۇق، ئۇلارنى قۇرۇقلۇقتا (ئۇلاغلارغا) مىندۇردۇق، دېڭىزدا (كىمىلەرگە)چىقاردۇق. ئۇلارنى شېرىن يىمەكلىكلەر بىلەن رىزىقلاندۇردۇق، ئۇلارنى مەخلۇقاتلىرىمىزنىڭ نۇرغۇنىدىن ئۈستۈن قىلدۇق،› .(ئىسرا70-)

‹شەك-شۈبھىسىزكى، بىز ئىنسانىنى ئارىلاشما مەنى (يەنى ئەر بىلەن ئايالنىڭ مەنىسى) دىن ياراتتۇق ،ئۇنى بىز شەرىئەت تەكلىپلىرى بىلەن) سىنايمىز، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى بىز (ئۇنى نازىل قىلغان ئايەتلىرىمىزنى ئاڭلىسۇن، كائىناتنى ياراتقۇچىنىڭ بىرلىكىگە دالالەت قىلىدىغان دەلىللەرنى كۆرسۇن دەپ) ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان قىلىپ ياراتتۇق. شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا بىز (پەيغەمبەر ئەۋەتىش بىلەن ياخشى-ياماننى) يولنى كۆرسەتتۇق، ئۇ مۇئمىن بولۇپ ياخشى يولدا مېڭىپ (اللەنىڭ نېمىتىگە)شۈكۈر قىلغۇچىدۇر، ياكى فاجىر بولۇپ ياماننى يولدا مېڭىپ) كۇپرىلىق قىلغۇچىدۇر› .(ئىنسان2-3-)

‹الله سىلەرنى ئاناڭلارنىڭ قارنىدىن ھېچنەرسىنى بىلمەيدىغان ھالىتىڭلار بىلەن چىقاردى، الله سىلەرگە شۇكۇر قىلسۇن دەپ، قۇلاق، كۆز ۋە يۈرەكلەرنى ئاتا قىلدى› (نەھىل78 ـ)

‹ئىنسان ئۇچۇن ئىككى كۆز، بىر تىل، ئىككى كالپۇك ياراتمىدۇقمۇ؟ ئۇنىڭغا ياخشى يول بىلەن يامان يولنى كۆرسەتمىدۇقمۇ؟› .(بەلەد 8 ـ 10 ـ)

لىكىن ــ بۇ ھۆرمەتلەشنىڭ سەۋەبى بىلەن ــ ئىنسانىنىڭ ئىشى ھەر خىل بولىدى، بەزى ئىنسانلار الله ياراتقان نورمال پىتىرەت ئۈستىدە، يەنى يەككە ـ يېگانە، شېرىكسىز اللەقا ئىبادەت بىلەن يۈزلەنگەن ھالەتتە قالدى. بەزى ئىنسانلار ئېزىپ شېرىك كەلتۈرۈشكە ۋە دىنسىزلىققا چۈشۈپ قالدى؛

‹بىلمەمسەنكى، ئاسمەندىكىلەر (يەنى پەرىشتىلەر)، زېمىندىكىلەر (يەنى ئىنسانلار، جىنلار ۋە زېمىندا ياشايدىغان بارلىق مەخلۇقاتلار)، كۈن، ئاي، يۇلتۇزلار، تاغلار، دەرەخلەر، ھايۋانلار (اللەغا بويسۇنۇپ، اللەنىڭ تەسەررۇپ قىلىشى بويىچەھەركەت قىلىدۇ) ۋە نۇرغۇن كىشىلەر اللەغا سەجدە قىلىدۇ، نۇرغۇن كىشىلەر اللەغا (كۇپرى سەۋەبلىك) ئازابقا دۇچار بولىدى، اللەنىڭ خارلىشىغا ئۇچرىغان ئادەمگە ھۆرمەتلىگۈچى چىقمايدۇ، الله ھەقىقەتەن خالىغىنىنى قىلىدۇ (يەنى ئازاب قىلىش، رەھىم قىلىش، ئەزىز قىلىش، خار قىلىش، باي قىلىش، كەمبەغەل قىلىش اللەنىڭ خاھىشىدىكى ئىش بولۇپ، اللەغا ھېچ كىشى تەئەررۇز قىلالمايدۇ› . (ھەج 18 ـ)

‹روھ بىلەن ۋە ئۇنى چىرايلىق قىلىپ ياراتقان، ئۇنىڭغا ياخشى ـ ياماناتلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن قەسەمكى› .(شەمس7 ـ 10 ـ)

تۇغرا دىن ئۈستىدە مۇستەھكەم تۇرۇپ، شېرىكسىز، يالغۇز اللەقا ئىبادەت قىلىدىغان كىشىلەر گە كەلسەك، ئۇلار الله ياراتقانىدەك <<ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە>> قالدى. شېرىك كەلتۈرۈش ۋە دىنسىزلىق ئارقىلىق ساغلام ئىبادەتتىن ئېغىپ كېتىپ، قالايمىقان ئىش قىلىپ يۈرگەن كىشىلەرگە كەلسەك، ئۇلار <<ئەڭ تۆۋەن دەرىجەدىكىلەرگە>> ئايلىنىپ كەتتى ۋە ئىلاھ تەرىپىدىن ئىنسانغا بېرىلگەن ھۆرمەتكە لايىقلىشالمىدى، بەلكى، ئۇلار اللەنىڭ نەزىرىدە خار بولدى.<<الله خار قىلغان كىشىنى ھۆرمەتلىگۈچى يوق>>، ئۇلار اللەنىڭ غەزىپىگە لەنىتىگە لايىق بولدى. چۈنكى، ئۇلار ئىلاھى ياخشىلىققا ياماناتلىق بىلەن، نىئىمەتكە تۇزكورلۇق بىلەن جاۋاپ قايتۇردى. بىز ئەمدى، ئاشۇنى بىلگەندىن كېيىن سۆزنىڭ بېشىغا قايتىپ شېرىك كەلتۈرۈش ۋە دىنسىزلىق ھەققىدە ئالاھىدە سۆزلەيمىز.

شېرىكنىڭ سەۋەبلىرى ۋە تۈرتكىلىرى

بىز شېرىك پېتىرەت يولىغا يۈلۈققان ۋەيرانچىلىق ۋە قەلىب گىرىپتار بولغان كىسەللىك ئىكەنلىكىنى بىلگەن چېغىمىزدا،دوختۇر جىسمانى كىسەلنى داۋالاش ئۈچۈن كىسەلنىڭ سەۋەبلېرىنى بىلىشكە ئۇرۇنغانىدەك، شېرىكنىڭ سەۋەبلىرىنى بىلىشكە تىرىشىپ باقايلى!

بەدەنىدىكى ئاساسىي ئىش ساغلاملىق ۋە ساقلىق، لېكىن، ئىنسان ساغلاملىق سەۋەبلېرىگە ئەھمىيەت بېرەلمىگەنىدە كىسەلگە گىرىپتار بولىدۇ، داۋالاش سەۋەبلېرىنى قوللانمىغان چاغدا كىسەل ئۈنۈمدىن غالىب كېلىدۇ ۋە ئېغىرلىشىدۇ، ئىنسان روھىمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشايدۇ، ئىنسان روھىدىكى ئاساسلىق ئىش ساغلاملىق ۋە ساقلىقتۇر، لېكىن، ئىنسان ئۆزىنىڭ ئەمەللىرىنى كۆزەتمەي تاشلاپ قويغانىدا ۋە روھىنى ئوغرا تارازا بىلەن ئۆلچىمىگەنىدە ئۈنۈمۈك روھى كىسەلگە گىرىپتار بولىدۇ، باشقىچە قىلىپ ئېيتقانىدا، ئىنسان اللەنى ئەسلەشتىن غەپلەتتە قالسا ۋە ئۇنى شەيتان ۋەسۋەسە قىلىپ يولدىن يېراقلاشتۇرسا شۇنداق بولىدۇ.

ئىنسان اللەقا تۆۋبە قىلىشقا، اللەقا قايتىشقا ۋە اللاھ يولىدا مېڭىشقا ئالدىرىمىسا كىسەل ئۈنۈمدىن غالىپ كېلىدۇ ۋە ئېغىرلايدۇ.

شۇ چاغدا اللە ئۇلار توغرۇلۇق مۇنداق دېگەن كىشىلەردىن بولۇپ قالىدۇ، ‹ئۇلارنىڭ دىللىرىدا كېسەل (يەنى مۇناپىقلىق ۋە شەكلىنىش) بار، اللە ئۇلارنىڭ كېسىلىنى كۈچەيتىۋەتتى؛ يالغان سۆزلىگەنلىكلىرى (يەنى يالغاندىن ئىمانىنى دەۋا قىلغانلىقلىرى ۋە اللەنىڭ ئايەتلىرىنى مەسخىرە قىلغانلىقلىرى) ئۈچۈن ئۇلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ› . (بەقەرە 10 ـ)

قەلىب گىرىپتار بولغان بۇ كىسەلنىڭ بىرقانچە سەۋەبلېرى ۋە ئاممىلېرى بار. ئۇ سەۋەبلەرنى قۇرئان ئايەتلېرى ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ھەدىسلېرى بايان قىلىپ بەرگەن. بىز تۆۋەندە بىر قىسمىنى ئوتتۇرىغا قويىمىز.

پەخىرلىنىش ۋە ئۇلۇغلاش

ئىنسان روھى بالىنىڭ ئاتا-ئانىسىدىن پەخىرلەنگىنىگە ئوخشاش، باتۇرلۇق ۋە باشقا نەرسىلەردىن پەخىرلىنىش فىترىتى بىلەن يارىتىلغان. ئۇ پىترەتكە ۋە شەرىئەتكە ئۇيغۇن ئىشتۇر.

‹پەرۋەردىگارىڭ پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشىڭلارنى ۋە ئاتا-ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلارنى تەۋسىيە قىلدى، ئۇلارنىڭ بىرى، يا ھەر ئىككىلىسى سېنىڭ قېرىپ ياشىنىپ قالساڭ، ئۇلارغا ئوھ-ۇي دېمىگىن. (يەنى مالالىقنى بىلدۈرىدىغان شۇنچىلىك سۆزنىمۇ قىلمىغىن)، ئۇلارنى دۈشكەللىمىگىن ،ئۇلارغا ھۆرمەت بىلەن يۇمشاق سۆز قىلغىن .ئۇلارغا كامالى مېھرىبانلىقتىن ناھايىتى كەمتەر بولغىن ۋە ‹ئى پەرۋەر دىگارىم !ئۇلار مېنى كىچىكلىكىمدە تەربىيىلىگىنىدەك ئۇلارغا مەرھەمەت قىلغىن› دېگىن› . (ئىسرا23-24)

الله تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنى ئۇلۇغلاش تەلەپ قىلىنغان ئىشتۇر، ‹بىز ھەرقانداق پەيغەمبەرنى پەقەت ئىتائەت قىلىنىش ئۈچۈنلا ئەۋەتتۇق (ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغانلىق اللەقا ئىتائەت قىلغانلىق بولىدۇ)› . (نىسا 64)

‹(ئى مۇئمىنلەر!) پەيغەمبەرنى سىلەر بىر-بىرىڭلارنى چاقىرغانىدەك چاقىرماڭلار› . (نۇر63)

‹ئى مۇئمىنلەر! (رەسۇلۇللاغا سۆز قىلغان چېغىڭلاردا) ئاۋازىڭلارنى پەيغەمبەرنىڭ ئاۋازىدىن يۇقىرى قىلماڭلار، سىلەر بىر-بىرىڭلار بىلەن (تۇۋلاپ) يۇقىرى ئاۋازدا سۆزلەشكەندەك، پەيغەمبەرگە (تۇۋلاپ) يۇقىرى ئاۋازدا سۆز قىلماڭلار، (ئۇنداق قىلساڭلار) ئۆزلىرىڭلار تۇيماستىن، (قىلغان ياخشى) ئەمەللىرىڭلار بىكار بولۇپ كېتىدۇ، شۇبھىسىزكى، رەسۇلۇللانىڭ يېنىدا پەس ئاۋازدا گەپ قىلغانلارنىڭ دىللىرىنى الله تەقۋا ئۈچۈن سىنىغان، ئۇلار مەغپىرەتكە ۋە كاتتا ساۋابقا (يەنى جەننەتكە) ئېرىشىدۇ› .(ھۇجۇرات 2-3)

ئۇممەت ئىچىدىكى ئالىملارنى ۋە ياخشى كىشىلەرنى ئۇلۇغلاش مەجبۇرىيەتتۇر. <<ئالىملار پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسلىرى>> (بۇخارى رىۋايەت قىلغان).

<<ئىچىمىزدىكى چوڭ كىشىنى ھۆرمەتلىمىگەن، ئالىمىمىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى بىلمىگەن كىشى بىزدىن ئەمەس>> .(ئەھمەد رىۋايەت قىلغان) لىكىن، مۇقەددەس بىلىش دەرىجىسىگە يەتكۈچە زىيادە ئۇلۇغلاشتىن خاتالىق پەيدا بولىدۇ. ئۇلۇغلاش بۇيەرگە كەلگەندە شېرىك كەلتۈرۈش دائىرىسىگە

كىرىپ كېتىدۇ. چۈنكى، مۇقەددەس بىلىش پەقەت شېرىكسىز، يەككە-يېگانە الله تەئالاغا خاس بولىدۇ.

ياخشى كىشىلەر، پەيغەمبەرلەر، ئالىملار، ۋە ئابىدلارغا ئوخشاش بىرەر شەخسنى ۋە ئۇلاردىن باشقا، پەرىشتىلەر، جىنلار ياكى، قۇياش، ئاي، يۇلتۇز ۋە مۇشۇ مەۋجۇداتتىكى نەرسىلەرنى مۇقەددەس بىلەن دەرىجىسىگىچە يەتكەن ھەرقانداق ئۇلۇغلاش شېرىك كەلتۈرۈشتۇر. چۈنكى، ئۇ اللەنىڭ غەيرىگە ئۇنىڭغا لايىق كەلمەيدىغان نەرسە ئارقىلىق يۈزلەنگەنلىكتۇر.

ئىنسانىيەت تارىخىدىكى نۇرغۇن شېرىك مۇشۇ تۈردىكى خاتالىقتىن پەيدا بولدى. تۆۋەندىكىسى قۇرئاندا ۋە پەيغەمبەر ھەدىسلىرىدە بايانى كەلگەن شېرىكنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

‹ئۇلار (يەنى كاتتىباشلار) (ماڭا چىنپۈتمىدى، ماڭا ۋە ماڭا ئەگەشكەنلەرگە ئەزىيەت يەتكۈزۈپ) چوڭ ھىيلە تۈزدى [22]. ئۇلار: ‹مەبۇدلىرىڭلارنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار، ۋەدنى، سۇۋائنى، يەغۇسنى، يەئۇقنى ۋە نەسرىنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار› دېدى [23].› .(نوھ 21-23)

ئىبنى كەسىر تەپسىرىدە مۇنداق دەيدۇ :<<ئەلى ئىبنى ئەبۇ تەلھە ئىبنى ئاببباستىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دېدى، بۇلار نوھ ئەلەيھىسسالام زامانىدا ئىبادەت قىلىنىدىغان بۇدلار ئىدى. ئىبنى جەرىر مۇنداق دىدى: بىزگە ئىبنى ھەمىد مىھرانىدىن، مىھران سۇفيانىدىن، سۇفيان مۇسادىن، مۇسا مۇھەممەد ئىبنى قەيستىن سۆزلەپ بەردى؛

<<يەغۇس. يەئۇق، نەسرى>> ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە نوھ ئەلەيھىسسالام دەۋرىدىكى ياخشى كىشىلەر ئىدى، ئۇلارنىڭ ئەگىشىدىغان ئەگەشكۈچىلىرى بارئىدى، ئۇلار ئۆلۈپ كەتكەن ۋاقىتتا، ئۇلارنىڭ ئۇلارغا ئەگەشكەن ھەمراھلىرى؛ ئەگەر بىز ئۇلارنىڭ سۈرەتلىرىنى سىزغان بولساق، بىز ئۇلارنى ئەسلىگەن چېغىمىزدا ئىبادەت قىزغىنلىقىمىز كۈچلۈك بولاتتى. دىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ سۈرەتلىرىنى سىزدى، ئەگەشكۈچىلەرمۇ ئۇلۇپ باشقىلارغا كەلگەن چاغدا، ئۇلار ئارىسىغا شەيتان كىلىپ، ئۇلار مۇشۇلارغا ئىبادەت قىلاتتى، مۇشۇلارنىڭ سەۋەبى بىلەن يامغۇر ئارقىلىق سۇغۇرۇلاتتى دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار شۇلارغا ئىبادەت قىلدى>> (ئىبنى كەسىر تەپسىرىنىڭ نوھ سۈرىسى).

ئېغىپ كەتكۈچىلەردىن بىر پىرقە پەيغەمبەرلىرىنى مۇقەددەس بىلىش بىلەن شېرىككە چۈشۈپ قالدى.

‹يەھۇدىيلار ‹ئۇزەير اللەنىڭ ئوغلىدۇر› دېدى، ناسارالار؛ ‹مەسىھ (يەنى ئىسا) اللەنىڭ ئوغلىدۇر› دېدى، بۇ، ئۇلارنىڭ ئاغزىدىكى (دەللىسىز)

سۆزىدۇر، (ئۇلارنىڭ سۆزلىرى) ئىلگىركى كاپىرلارنىڭ (يەنى مۇشىركلارنىڭ : ‹پەرىشتىلەر اللەنىڭ قىزلىرىدۇر:› دېگەن سۆزلىرىگە ئوخشايدۇ، اللە ئۇلارغا لەنەت قىلسۇنكى، (اللەنىڭ بالىسى يوقلىقىغا روشەن دەلىل تۇرسا، ھەقىقەتتىن باتىلغا بۇرۇلۇپ) ئۇلار قانداقمۇ (اللەنىڭ بالىسى بار دەپ) اللەغا يالغان چاپلايدۇ› .(تەۋبە 30 ـ)

شۇنداقلا، ئالىملىرىنى ۋە راھىبلىرىنى مۇقەددەس دەپ بىلىپ شىرىككە چۈشۈپ قالدى. ‹ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھىبرىلىنى، راھىبلىرىنى (يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنىي باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) ۋە مەريەم ئوغلى مەسىھنى مەبۇد قىلىۋالدى، (ھالبۇكى) ئۇلار (پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق) پەقەت بىر ئىلاھقا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلغان ئىدى،ئۇنىڭدىن باشقا (ئىلاھلارنىڭ پەرۋەردىگارى اللەدىن باشقا) ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، اللە ئۇلارنىڭ شىرىك كەلتۈرگەنلىرىدىن پاكتۇر› . (تەۋبە 31 ـ)

ئۇلارنىڭ بەزىسى اللەنىڭ مەخلۇقلىرى بولغان پەرىشتىلەر ۋە جىنلارنى ئۇلۇغلاش سەۋەبى بىلەن شىرىككە چۈشۈپ قالدى، چۈنكى، ئۇلارنى اللەنىڭ ئوغۇللىرى ۋە قىزلىرى دىدى ۋە مۇشۇ ۋەجىدىن ئۇلارنى مۇقەددەس بىلدى. اللاھ ئۇلار توغۇرلۇق مۇنداق دەيدۇ.

‹جىنلارنى اللە ياراتقان تۇرسا، (مۇشىركلار) جىنلارنى اللەغا شىرىك قىلۇنلىشتى، اللەغا جاھالەتتىن ئوغۇل، قىزلارنى ئويدۇرۇپ چېقىشتى. اللە (مۇشىركلار ئېيتىرا قىلغان نەرسىلەر) دىن پاكتۇر، ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن ئۇستۇندۇر› .(ئەنئام 100 ـ)

‹ئۇلار ‹اللە بىلەن جىنلارنىڭ ئارىسىدا قۇدا-باجىلىق بار› دەپ جۆيلۈدى، جىنلار شەك-شۈبھىسىز بىلىدۇكى، ئۇلار (يەنى شۇ سۆزنى قىلغۇچىلار)، (دوزاخقا) چوقۇم ھازىر قىلىنىپ (شۇ يەردە ئازاب) چېكىدۇ. اللە ئۇلارنىڭ (اللەنىڭ بالىسى بار دەپ) سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر› .(سافىفات 158 ـ 159 ـ)

‹ئۇلار مەرھەمەتلىك اللەنىڭ بەندىلىرى بولغان پەرىشتىلەرگە قىز دەپ ئېتىقاد قىلدى، اللە پەرىشتىلەرنى ياراتقاندا، ئۇلار ئۇستىدە بارمىدى؟ (يەنى پەرىشتىلەرنىڭ قىز ئىكەنلىكىنى قەيەردىن بىلىدۇ؟) ئۇلارنىڭ گۇۋاھلىقى (ئۇلارنىڭ نامە-ئەمالىغا يېزىلىدۇ، (قىيامەت كۈنى) ئۇلار سوراققا تارتىلىدۇ، ئۇلار ‹ مەرھەمەتلىك اللە خالىسا، بىز ئۇلارغا (يەنى پەرىشتىلەرگە) چوقۇنمايتتۇق› › دېدى، بۇ توغرۇلۇق ئۇلارنىڭ بىلىمى (يەنى ئاساسى) يوق ئۇلار پەقەت جۆيلۈيدۇ› .(زۇخرۇف 19 ـ 20 ـ)

ئىنسانلاردىن يەنە بىر پىرقە ئاسمان جىسىملىرىنىڭ بەزىسىنى مۇقەددەس بىلىش دەرىجىسىگە يېتىپ ئۇلۇغلىغانلىقى سەۋەبى بىلەن شېرىككە چۈشۈپ قالدى. چۈنكى، ئۇلار قۇياشقا، ئايغا، يۇلتۇزلارغا ئىبادەت قىلدى. ئاللاھ تەئالا مۇنداق دەيدۇ؛

‹كېچە بىلەن كۈندۈز، كۈن بىلەن ئاي اللەنىڭ (بىرلىكىنى ۋە قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، قۇياشقا سەجدە قىلماڭلار، ئايغىمۇ سەجدە قىلماڭلار، ئۇلارنى ياراتقان اللەغا سەجدە قىلىڭلار، ئەگەر پەقەت الله غىلا ئىبادەت قىلىدىغان بولساڭلار› .(فۇسسىلەت 37ـ)

ئاسماندا كۈچلۈك نۇر چاچقانلىقى ئۈچۈن شۇنىڭا يۇلتۇزغا ئىبادەت قىلىدىغان بەزى كىشىلەرگە الله مۇنداق دېدى؛ ‹الله ئىنسانىنى كۈلدۈرلەيدۇ ۋە يىغلىتالايدۇ. الله ئۆلتۈرۈشكە ۋە تىرىلدۈرۈشكە قادىر الله بىر جۈپنى- ئەركەك بىلەن چىشىنى ياراتتى، ئېتىلىپ چىققان مەنىيدىن (ياراتتى). (ھېساب ئۈچۈن ئىنسانلارنى) قېتىم يارىتىشنى ئۈستىگە ئالدى. الله ئىنسانىنى باي قىلالايدۇ ۋە مەمنۇن قىلالايدۇ الله شۇنىڭا يۇلتۇزنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر› .(نەجم 43ـ49ـ)

بۇ ئازغۇن پىرقىنىڭ ھەممىسى شەخسىلەرنى ياكى اللەنىڭ مەخلۇقاتلىرىدىن بولغان نەرسىلەرنى ئۇلۇغلاش ئارقىلىق شېرىككە كىرىپ قالدى. ئۇلار شۇ نەرسىلەرنى اللەقا قوشۇپ ياكى اللەقا قوشماي ئىبادەت قىلىدى ۋە ئاشۇنىڭ بىلەن شېرىكسىز ئىبادەت قىلغان ھالدا اللەقا يۈزلىنىدىغان نورمال پىترەتتىن ئېزىپ كەتتى.

سەزگۈر ئەزالار ئارقىلىق بىلىنىدىغان نەرسىگە ئىشىنىشكە ۋە سەزگۈر ئەزالار ئارقىلىق بىلىنمەيدىغان نەرسىلەردىن غەپلەتتە قېلىشقا مايىل بولۇش ئىنساندا ئاللاھنىڭ يارىتىشى بويىچە- بىر بىرىنى تولۇقلۇغۇچى ئىككى فىترەتى خاھىش بار.

ئۇ ئىككىسىنىڭ بىرى ھىس قىلغىلى بولىدىغان، يەنى سىزىم دائىرىسىگە كىرىدىغان، سەزگۈر ئەزالارنىڭ ئۇ نەرسىلەرنىڭ مەۋجۇتلىقىنى قاراش، كۆرۈش، پۇراش، تېتىش ۋە تۇتۇش ئارقىلىق بىلىشى مومكىن بولىدىغان نەرسىلەرگە ئىشىنىشكە تارتىدۇ .

يەنە بىرى غەيبى نەرسىلەرگە يەنى سىزىم دائىرىسىگە كىرمەيدىغان ۋە ئۇ نەرسىلەرنىڭ مەۋجۇتلىقىنى بۇۋاستە يول بىلەن بىلگىلى بولمايدىغان نەرسىلەرگە ئىمان ئېيتىشقا تارتىدۇ.

ئىنسان بىرىنجى خاھىشتا بەزى مەخلۇقاتلار بىلەن ئورتاقلاشقان بولسىمۇ، الله ئىككىنجى خاھىشنى يەنى غەيىپكە ئىمان ئېيتىشنى- ئىنسانغا

خاس قىلدى، ئىككىنجى خاھىش ئارقىلىق ئىنسانىنى ھۆرمەتلىدى ۋە ئۆزى ياراتقان كۆپ نەرسىلەردىن ئارتۇق قىلدى.

بۇ ئىلاھى سۈپەتلەر بولسا ئىنسانىنىڭ يۈكسەك ئۆرلىشى،نەزەر دائىرىسىنىڭ كېڭىيىشى، روھىنىڭ ئۇلۇغۋار بولۇشى، كائىناتتىن پايدىلىنىشى، كائىنات ئارقىلىق كائىناتنىڭ يارىتقۇچىسىنىڭ ۋە ئىجاد قىلغۇچىسىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ئۇقۇۋالىشى ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئالدىدىكى مەيدان سىزىم ئارقىلىق بىلىنگۈچى، يېقىن نەرسىلەرنىڭ سىرتىدىكى ساھە يەنى پۈتۈن كائىنات توغرىسىدا تەپەككۇر قىلىش ۋە ئويلىنىش ئۇپۇقلىرىغىچە كېڭىيىشىنىڭ ئامىللىرىنىڭ بىرىدۇر.

لىكىن ئىنسان پىترىتى داۋاملىق كۆڭۈل بۆلۈنمىسە ۋە اللەنى ئەسلەش ئارقىلىق، ياخشى ئەمەللەر بىلەن اللەقا يېقىنلىشىش ئارقىلىق روھقا مەنپەئەت قىلىدىغان غىزانى داۋاملىق تەقدىم ئېتىپ تۇرمىسا بىز دېگەندەك كىسەلگە گىرىپتار بولىدۇ. شۇ چاغدا قەلبىنى قاپلىۋالىدىغان زۇلمەتلەر پىترەتنىمۇ قاپلىۋالىدۇ.

‹ھەرگىز ئۇنىڭ ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۇپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن› .(مۇتەففىفىن 14 ـ)

سەزگۈر ئەزالاربىلەن بىلگىلى بولمايدىغان نەرسىلەردىن غەپلەتتە قېلىشى، دىققەتنىڭ ئاستا ئاستا سەزگۈر ئەزالاربىلەن سەز گىلى بولىدىغان نەرسىلەر دائىرىسىگە چەكلىنىپ قېلىشى، ئاندىن غەپلەت كېڭىيىپ، پىترەت ھەتتا سىزىم دۇنياسى بىلەن بولۇپ كېتىپ، سىزىم دۇنياسىنىڭ ئارقىسىدىكى نەرسىلەردىن ئۇزىنى بىھاجەت ھىسابلىشى، ھەتتا بەزىدە ئۇنىڭدىنمۇ كېڭىيىپ سىزىم ئارقىسىدىكى نەرسىلەرنى پۈتۈنلەي ئىنكار قىلىپ، سىزىمنىڭ ئارقىسىدىكى نەرسىلەرنى مەۋجۇت ئەمەس دېيىشى ئىنسان پىترىتى گىرىپتار بولىدىغان كىسەللەرنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

بۇ غەپلەتنىڭ دەسلەپكى باسقۇچلىرىدا مۇشرىك اللەنىڭ مەۋجۇداتلىقىنى ئىنكار قىلمايدۇ، لىكىن، ئۇ سەزگۈرئەزالار ئارقىلىق بىلگىلى بولىدىغان، يېقىن بىر كۈرۈنۈشنى ئىزدەپ ئۆز خىيالىدا ئۇلۇھىيەتنىڭ پايدا ـ زىيان يەتكۈزۈش، غەيىپنى بىلىش، ۋە ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىش قاتارلىق بەزى خۇسۇسىيەتلىرى سەزگۈر ئەزالار ئارقىلىق بىلىنىدىغان نەرسىدە بار دەپ قارايدۇ. مۇشرىك اللە يارىتقۇچى ئىكەنلىكىنى ۋە ھېچ كىشى يارىتىشتا اللەقا شېرىك بولالمايدىغانلىقىنى بىلسىمۇ، لىكىن، <<پەيغەمبەر ياكى اللەنىڭ ياخشى دوسلىرىنىڭ بىرەرسى>>، ياكى، پەرىشتىلەر، ياكى، جىن، ياكى، بۇتلار پايدا زىيان يەتكۈزۈشكە، ياكى دۇئانى ئىجابەت قىلىشقا قادىر

بولالايدۇ، ياكى، رىزىقنى خالىغان كىشىلەرگە كەڭرى بېرىدۇ، ياكى، غەيىپنى بىلىدۇ، غەيىپنى تەلىم ئېلىشقا قادىر بۇلالايدىغان كىشىلەرگە غەيىپ بىلەن خەبەر بېرىدۇ دەپ ئويلايدۇ.

ئەرەبلەر جاھىلىيەتتە مۇشۇنداق ئىدى. قۇرئاندا ئەرەبلەر اللەنىڭ بارلىقىنى ۋە اللەنىڭ ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى تۇنۇيدىغانلىقى بايان قىلىنىپ كەلدى.

‹ئەگەر ئۇلاردىن: ‹ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى كىم ياراتقان› › دەپ سورىساڭ، شۈبھىسىزكى، ئۇلار: ‹اللە ياراتقان› › دەيدۇ، ئېيتقىنكى، ‹ ‹ئەگەر اللە ماڭا رەھمەت قىلىشنى ئىرادە قىلسا، ئۇنى توسۇۋېلىشقا، اللەدىن باشقا سىلەر ئىبادەت قىلىۋاتقان مەبۇدلار قادىر بولالامدۇ؟ ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلارچۇ؟› › ئېيتقىنكى، ‹ ‹ماڭا اللە كۇپايىدۇر، تەۋەككۇل قىلغۇچىلار ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلسۇن (يەنى ھەممە ئىشنى اللەغا تاپشۇرسۇن)› › .(زۇمەر 38-)

‹ئەگەر سەن ئۇلاردىن ئۇلارنى كىم خالىق ئەتكەنلىكلىرىنى سورىساڭ ئۇلار چوقۇم ‹ ‹اللە› › دەيدۇ، ئۇلار قانداقمۇ (اللەغا ئىبادەت قىلىشتىن بۇتلارغا ئىبادەت قىلىشقا) بۇرۇلۇپ كېتىدۇ› .(زۇخرۇف87-)

شۇنداق بولسىمۇ، ئۇلار جىنلارغا، پەرىشتىلەرگە ۋە ئۇلار ئىبادەت قىلىۋاتقان بۇتلارغا (ئۆزلىرىنىڭ گۇمانىچە) ئۆزلىرىنى اللاھقا يېقىنلاشتۇرۇش ئۈچۈن اللەقا شېرىك قىلاتتى. لېكىن، غەپلەت بىز دېگەندەك، ئاشۇنىڭدىنمۇ يېراققا سوزىلىدۇ. مۇشرىك اللەتىن غەپلەتتە قالىدۇ.

‹ئەنە ئاشۇ اللە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، اللەدىن بۆلەك ھېچ مەبۇد بەرھەق يوقتۇر، ئۇ ھەممە نەرسىنى ياراتقۇچىدۇر. ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىڭلار ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر› (ئەنئام 103-)

سەزگۈر ئەزالار بىلەن بىلىنىدىغان مەلۇم نەرسىنى اللە دەپ ئويلايدۇ، بۇ يەردە، مۇشرىك ئاشۇ سىزنىم ئارقىلىق سەزگىلى بولىدىغان نەرسىلەردە بىر قىسىم ئۈلۈھىيەت سۈپەتلىرى بارەدەپ ئويلاپ قېلىشى بىلەن كۇپايىلەنمەيدۇ، بەلكى، ئۇ نەرسىلەردە بارلىق ئۈلۈھىيەت خۇسۇسىيەتلىرى بار دەپ قارايدۇ.

فىرئەۋن زامانىسىدىكى مىسىرلىقلار مۇشۇنداق ئىدى. چۈنكى، ئۇلار <<رەئ>> يەنى قۇياش ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، ئۆلتۈرگۈچى، تىرىلدۈرگۈچى، ئۇ ئىنسانلارنى قىيامەت كۈنى تىرىلدۈرىدۇ ۋە ھىساب ئالىدۇ دەپ ئويلاپ قالغان ئىدى. مەجۇسلار يارىتىشنى، پايدا-زىياننى، تىرىلدۈرۈش-ئۆلتۈرۈشنى ئوتقا مەنسۇپ دەپ قارايتتى. رۇم جاھىلىيتى، گىرىك

جاھىلىيتى، ھىندى جاھىلىيتى، ۋە خىتاي جاھىلىيتى ئاشۇ جاھىلىيەتكە ئوخشاش ئىدى.

بۇ جاھىلىيەتلەرنىڭ بەزىسى ئاشۇ شىرىككە باشقا تۈرنى قۇشاتتى، ئىنسانلاردىن پالانى اللەنىڭ ئوغلى، ئۇلۇھىيەت خۇسۇسىيەتلىرىنىڭ بەزىسى ياكى ھەممىسى ئۇنىڭدا بار دەپ قارايتتى. پىرئەۋن جاھىلىيتى پىرئەۋن اللەنىڭ ئوغلى (رەئ ئىلاھىنىڭ ئوغلى)، ئۇ قىيامەت كۈنى ئىلاھىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئولتۇرىدۇ دەيتتى، ھىندى جاھىلىيتى بىراھمانلار ئىلاھىنىڭ بېشىدىن يارتىلىدى، ئۇلار ئاشۇنىڭ سەۋەبى بىلەن مۇقەددەس بولىدۇ. ئۇلار ئەمەللىرىدىن ھىساب ئېلىنمايدۇ (تاشلاندۇق شەخسلەر نىجىس،چۈنكى، ئۇلار ئىلاھىنىڭ پۇتىدىن يارىتىلغان، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار خارىدۇر، تۆۋەندۇر دەيتتى.)

بۇرمىلانغان ناسارا دىنى ئاشۇنىڭدىن كۆپ پەرىقلەنمەيدۇ. ناسارا دىنى مەريەم ئوغلى مەسىھ اللەنىڭ ئوغلى دەيتتى. بىر قېتىم مەسىھ اللەتۇر دىدى، يەنە بىر قېتىم؛ مەسىھ ئۈچىنىڭ بىرى، ئۈچى بىرلىكتە ئىلاھتۇر دىدى. ئاشۇنىڭغا قارىتا اللە تەئالا مۇنداق دەيدۇ.

‹شۈبھىسىزكى، اللە مەريەمنىڭ ئوغلى ئىسادۇر، دېگۈچىلەر كاپىر بولدى› (مائىدە72ـ)

‹اللە ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرىدۇر، دېگۈچىلەر شەكسىز كاپىر بولدى، بىر ئىلاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئەگەر ئۇلار ئېيتىۋاتقان سۆزلىرىدىن قايتمىسا، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كاپىر بولغانلار (دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا قالىدۇ› . (مائىدە ـ73ـ) بەنى ئىسرائىل مۇسا ئەلەيھىسسالامغا تۆۋەندىكىدەك دېگەن چاغدا؛ ‹ئۆز ۋاقتىدا ‹ ‹ئى مۇسا! اللەنى ئوپئوچۇق كۆرمىگۈچە ساڭا ھەرگىز ئىشەنمەيمىز› › دېدىڭلار ـ دە ،(سىلەرگە نازىل بولغان ئازابنى)كۆرۈپ تۇرغۇنىڭلار ھالدا سىلەرنى چاقماق سوقتى› (بەقەرە 55ـ ئايەت)

ۋە بۇتلارغا ئىبادەت قىلىدىغان بىر قەۋمنىڭ قېشىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، مۇسا ئەلەيھىسسالامغا بىزگە بىر ئىلاھنى (بۇتنى) قىلىپ بەرگىن، بىزمۇ مۇشۇ قەۋمىلەرگە ئوخشاش ئىبادەت قىلىمىز دېگەن چاغدا؛ ‹ئىسرائىل ئەۋلادىنى بىز (قۇلزۇم) دېگىزىدىن ئۆتكۈزۈۋەتتۇق، ئۇلار بۇتلىرىغا چوقۇنۇۋاتقان بىر قەۋمنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە: ‹ئى مۇسا! بىزگىمۇ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا ئوخشاش بۇت ئورنىتىپ بەرگىن،› › دېدى، مۇسا ‹ ‹سىلەر ھەقىقەتەن نادان قەۋم ئىكەنسىلەر› › دېدى› . (ئەئراف 138ـ)

ئۇلار موزايغا چۇقۇنۇپ ئۇنى ئىلاھ تۇتقان چاغدا ئاشۇنىڭدىنمۇ ئېغىر دەرىجىگە يەتتى.

‹ئۇلار ئېيتتى› ‹ساڭا بەرگەن ۋەدىگە ئۆزلۈكسىزدىن خىلاپلىق قىلغىنىمىز يوق، لىكىن، بىز (پىرئەۋن) قەۋمىنىڭ زىننەتلىرىدىن نۇرغۇن ئېلىپ چىققان ئىدۇق، (سامىرىنىڭ بۇيرۇقى بويىچە) ئۇلارنى (ئوتقا) تاشلىدۇق، سامىرىمۇ (ئۆزى ئېلىپ چىققان زىبۇزىننەتلىرىنى) تاشلىدى، سامىرى (ئېرىتىلگەن زىبۇزىننەتلەردىن) ئۇلار ئۈچۈن بىر موزاي ياسىدى، ئۇنىڭدىن موزاينىڭ ئاۋازىغا ئوخشاش ئاۋاز چىقاتتى، ئۇلار (يەنى سامىرى ۋە ئۇنىڭ تەۋەلىرى) ئېيتتى: بۇ سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلاردۇر ۋە مۇسانىڭ ئىلاھىدۇر، مۇسا (ئىلاھىنى بۇ يەردە) ئونتۇپ قېلىپ (ئۇنى ئىزدەپ تۇرسىناغا كەتتى)› .(تاھا 87-88)

مۇشۇنىڭ هەممىسى ئۇلارنىڭ پەيغەمبىرى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرۇپ ئۇلارغا ئۇلارنىڭ دىنى ئىشلىرىنى ئۆگىتىۋاتقان چاغدا يۈز بەردى. بۇ غەپلەتتە قېلىشنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسىگە كەلسەك، ئۇ ئەلۋەتتە، اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىنى ئىنكار قىلىشقا ئېلىپ بارىدىغان غەپلەتتۇر. بىز كېيىن، دىنسىزلىق هەققىدە سۆزلىگەن چېغىمىزدا بۇ غەپلەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسى توغۇرلۇق سۆزلەيمىز.

هاۋايى-هەۋەسلەرنى كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەر

هاۋايى هەۋەس ۋە كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ غالىپ كىلىشى پىتىرەت ئۇنىڭغا گىرىپتار بولۇپ، پىتىرەتنى شىرىككە چۈشۈرۈپ قويىدىغان كىسىللەرنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

اللە تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن دىن اللە ئىنسانلار هاياتىنىڭ تۇغرا ۋە تەڭپۇڭ بولىشى ئۈچۈن ئىنسانلارنى ئۇنىڭغا بويسۇنۇشقا، ئۇنى ئىجرا قىلىشقا بۇيرىيدىغان ئىلاهى هۆكۈملەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

‹بىز هەقىقەتەن پەيغەمبەرلىرىمىزنى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتتۇق ۋە ئۇلار بىلەن بىللە، ئىنسانلار ئادالەتنى بەرپا قىلسۇن دەپ، كىتابنى، قانۇننى چۈشۈردۇق، تۆمۈرنى ياراتتۇق، (تۆمۈردىن ئۇرۇش قوراللىرى ياسىلىدىغانلىقى ئۈچۈن) تۆمۈر كۈچ-قۇۋۋەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، تۆمۈردە ئىنسانلار ئۈچۈن نۇرغۇن مەنپەئەتلەر بار، اللە اللەنى كۆرمەي تۇرۇپ

(قوراللارنى ئىشلىتىپ) اللهغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ياردەم بەرگەنلەرنى بىلىش (مەلۇم قىلىش) ئۈچۈن (تۆمۈرنى ياراتتى)، الله ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۈر، غالىپتۇر› .(ھەدىد 25-) پىتىرەت ساغلام بولغان چاغدا، الله پەرىز قىلغان بۇيرۇقنى رازىمەنلىك بىلەن قوبۇل قىلىدۇ ۋە اللەنىڭ رازىلىقنى تاما قىلىش جەھەتتىدىن اللەقا قۇلچىلىق قىلىش ۋە بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىدۇ.

لىكىن، ھاۋايى-ھەۋەس ۋە كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنى ياخشى كۆرۈش غالىپ كەلگەن چاغدا، الله چۈشۈرگەن بۇيرۇقلاردىن ئۇچى سىقىلىدۇ ۋە كۆڭلى تارتىدىغان نەرسىلەرگە ئەگىشىشنى ياخشى كۆرىدۇ.

ئاشۇ توغرىسىدا ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ‹ئەگەرئۇلارغا: «الله نازىل قىلغان نەرسە (يەنى قۇرئان) غا ئەگىشىڭلار» دېيىلسە، ئۇلار: «ياق، بىز ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىغا ئەگىشىمىز» دەيدۇ، شەيتان ئۇلارنى دوزاخ ئازابىغا چاقىرغان تۇرسا (ئۇلار يەنىلا ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ دىنىغا ئەگىشەمدۇ؟) [21] › . (لۇقمان 21-)

‹تەۋبە قىلغان، ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئەنە شۇلارلا جەننەتكە كىرىدۇ، ئۇلارنىڭ (ئەمەللىرىنىڭ ساۋابىدىن) ھېچ نەرسە كېمەيتىلمەيدۇ› .(مەريەم 59-)

‹ئەگەر ئۇلار ساڭا جاۋاپ بەرمىسە، بىلگىنكى، ئۇلار پەقەت ئۆزلىرىنىڭ نەپسى خاھىشىغىلا ئەگىشىدۇ، الله ۋەھىي قىلغان توغرا يولنى قويۇپ نەپسى خاھىشىغا ئەگەشكەن كىشىدىنمۇ ئازغۇن ئادەم بارمۇ؟ الله ھەقىقەتەن زالىم قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ› .(قەسەس 50-)

‹ئېيتىپ باقساڭچۇ؟ نەپسى خاھىشىنى ئىلاھ قىلىۋالغان ئادەمگە (نەپسى خاھىشىغا ئەگىشىشتىن ئۇنى ساقلاش ئۈچۈن) ھامىي بولالامسەن› .
(فۇرقان 43-)

‹ئايالار، ئوغۇللار، ئالتۇن-كۈمۈشتىن توپلانغان كۆپ مالالار، ئارغىماقلار، چارۋىلار ۋە ئېكىنلەردىن ئىبارەت كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى ئىنسانلارغا چىرايلىق كۆرسىتىلدى. ئۇلار دۇنيا تىرىكچىلىكىدە مەنپەئەتلىنىدىغان (باقاسى يوق) شەيئىلەردۇر؛ الله نىڭ دەرگاھىدا بولسا قايتىدىغان گۈزەل جاي (يەنى جەننەت) بارىدۇر (شۇنىڭ ئۈچۈن باشقىغا ئەمەس، جەننەتكە قىزىقىش كېرەك)› . (ئال ئىمران 14-)

اللەنىڭ ئۇلارنى سۈپەتلىشىچە،ئۇلار مۇشۇ كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنى دەپ دۇنيا ھاياتىنى ئاخىرەتتىن بەكراق ياخشى كۆرىدۇ.

‹بۇ (يەنى ئازاب) ئۇلارنىڭ دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئاخىرەتتىن ئارتۇق كۆرگەنلىكىلىرى ۋە الله نىڭ كاپىر قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدىغانلىقى ئۈچۈندۇر [107]. ئەنە شۇ كىشىلەر الله تەرىپىدىن دىللىرى، قۇلاقلىرى ۋە كۆزلىرى پېچەتلىۋېتىلگەن كىشىلەردۇر، ئەنە شۇلار غاپىللاردۇر› . (نەھىل 107 ـ 108 ـ)

‹ئۇلار بۇ دۇنيانى ئاخىرەتتىن ئارتۇق. كۆرىدۇ (كىشىلەرنى) الله نىڭ يولىدىن (يەنى ئىسلام دىنىدىن) توسىدۇ، الله نىڭ يولىنىڭ ئەگرى بولۇشىنى تىلەيدۇ، ئۇلار (ھەقتىن) يىراق بولغان گۇمراھلىقتىدۇر› (ئىبراھىم 3 ـ)

ئۇلار ئىلاھى ھىدايەتنى ۋە اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرگەن ۋەھىنى ئىتىراپ قىلىشنى رەت قىلىدۇ، گەرچە، ئۇلار ۋەھىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە كۆزلىرى ئىشەنگەن بولسىمۇ؛ چۈنكى، ئەگەر ئىتىراپ قىلسا، ئەلۋەتتە، ئۇلارنىڭ بويسۇنىشى لازىم بولۇپ قالاتتى، ھالبۇكى، ئۇلار الله چۈشۈرگەن بۇيرۇقلارغا بويسۇنۇشنى يامان كۆرىدۇ. چۈنكى، ئۇلارنىڭ كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلىرى ئۇلاردىن غالىپ كېلىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ سىزىمىغا تەسىر كۆرسىتىدۇ. شۇڭا، ئۇلار اللەنىڭ دەرگاھىدىن كەلگەن بۇيرۇقنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىدۇ، باتىل ئۈچۈن جىدەللىشىدۇ، ھايات ئۈچۈن، ئەمەلىەر ئۈچۈن الله بەلگۈلەپ بەرگەن قانۇنلاردىن باشقا قائىدە ـ ئۆلچەملەرنى تۈزۈپ چىقىدۇ ۋە ئۇلار ئۆزلىرىنى بىز ھەق ئۈستىدىكى كىشىلەر، بىز ئەگەشكەن تۈزۈملەر، قائىدىلەر ۋە ئۆلچەملەر الله چۈشۈرگەن قۇرئاندىنمۇ ئەگىشىشكە ھەقلىقراق دەيدۇ، ئۇلار شۇنىڭ بىلەن شىرىككە (يەنى ئەگىشىش شىركىگە) چۈشۈپ قالىدۇ.

الله قۇرئاندا، بۇلۇپمۇ، مەككە سۈرىلىرىنىڭ نۇرغۇن ئايەتلىرىدە تەپسىلى سۆزلىگەن ئەرەب جاھىلىيتى مۇشۇنداق ئىدى، كۈڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرگە قۇلاققىچە پىتىپ كەتكەن، پەرۋەردىگارىنىڭ ۋەھيىسىنى ئىتىراپ قىلىشنى رەت قىلغان، ھازىرقى زامان جاھىلىيتىنىڭمۇ مۇشۇ شەكىلدە ئىكەنلىكىنى تاپىمىز. چۈنكى، ھازىرقى زامان جاھىلىيتى ئۆزىنىڭ ھاۋايى ھەۋەسكە ئەگەشمەكچى بۇلىدۇ، اللاھ نازىل قىلغان قۇرئانغا بويسۇنۇشنى خالىمايدۇ.

الله‌قا ئىبادەت قىلىشتىن چوڭچىلىق قىلىش

كىبرلىكمۇ شۇنداقلا، پىترەتتە پەيدا بولىدىغان، شۇنىڭ بىلەن پىترەت ئۆزىنىڭ تۇغرا شەكلىدىن ئېزىپ شىرىككە چۈشۈپ قالىدىغان كىسەللىكلەرنىڭ بىرى. كىبرلىك بىرقانچە دەرىجىدۇر، ئۇ دەرىجىلەر اللەقا شېرىك كەلتۈرۈشتىن باشلىنىدۇ، اللەقا تەكەببۇرلۇق قىلىش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. كىبرلىكنىڭ ھەممە دەرىجىسى رەزىل، ئۆچ كۆرۈلگۈچى مىجەز بولۇپ، ساغلام، نورمال روھتىن سادىر بولمايدۇ. شۇڭا، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ؛ <<قەلبىدە زەررىچىلىك كىبىر بار ئادەم جەننەتكە كىرەلمەيدۇ>> (مۇسلىم رىۋايەت قىلغان)

كىبرلىك كۆپىنچە دۇنيا ھاياتىدا مەنپەئەتلىنىدىغان مال-دۇنيا ئابروي ۋە ھۆكۈمرانلىققا ئېرىشكەن كىشىلەرنىڭ كۆڭلىدە بولىدۇ، لىكىن كىبرلىك ئۇلارغىلا خاس بولمايدۇ، كىبرلىك ھەرقانداق كىسەل روھقا سىڭىپ كىرىشى ۋە ئىنسانلارنىڭ ئەڭ تۇۋەنراقى بولغان كىشىمۇ ھازىرقى زامان كىشىلىرى <<شۆھرەت مەستانىلىقى >>دەپ ئاتايدىغان كىسەللىك بىلەن يۇقۇملىنىشى مۇمكىن.

اللە ئۆزىنىڭ ھىكمەتلىك كىتابىدا كىبرلىك، كۇفرى ۋە شېرىكنىڭ سەۋەبلىرى دەپ بايان قىلىپ بېرىدۇ. مەسىلەن؛ نەمرۇتنىڭ قىسسىسىدە مۇنداق كەلدى:

‹پەرۋەردىگارى توغرىسىدا ئىبراھىم بىلەن مۇنازىرىلەشكەن، اللە نىڭ ئاتا قىلغان پادىشاھلىقى ئۈنى ئىبراھىم بىلەن مۇنازىرىلىشىشكە ئېلىپ كەلگەن ئادەم (يەنى نەمرۇد) نى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئەينى زامانىدا ئىبراھىم (اللە نىڭ بارلىقىغا دەلىل كۆرسىتىپ): «مېنىڭ پەرۋەردىگارىم (ئۆلۈكنى) تىرىلدۈرەلەيدۇ، (تىرىكنى) ئۆلتۈرەلەيدۇ» دېدى. ئۇ: «مەنمۇ (ئۆلۈكنى) تىرىلدۈرەلەيمەن، (تىرىكنى) ئۆلتۈرەلەيمەن» دېدى (نەمرۇد ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان ئىككى ئادەمنى چاقىرتىپ كېلىپ بىرىنى ئۆلتۈردى، بىرىنى قويۇپ بەردى). ئىبراھىم (نەمرۇدنىڭ بۇنداق ھاماقەتلىكىنى كۆرۈپ): «اللە ھەقىقەتەن كۈننى شەرقتىن چىقىرالايدۇ، (خۇدالىق دەۋاسى قىلىدىغان بولساڭ) سەن ئۇنى غەربتىن چىقىرىپ باققىن» دېدى. (بۇنداق پاكىت ئالدىدا) كاپىر ئىبغىز ئاچالماي قالدى. اللە زالىم قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ› . (بەقەرە 258 ـ)

پىرئەۋننىڭ قىسسىسىدە مۇنداق كەلدى: ‹پىرئەۋن ئۆز قەۋمى ئىچىدە (پەخىرلەنگەن ھالدا) نىدا قىلىپ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! مىسىرنىڭ پادىشاھلىقى، ئاستىمدىن ئېقىپ تۇرغان بۇ دەريالار مېنىڭ ئەمەسمۇ؟ (مېنىڭ بۇ بۇيۇكلۇكۈمنى) كۆرمەمسىلەر؟ بەلكى مەن ئوچۇق گەپ قىلالمايدىغان بۇ

ئەرزىمەس ئادەمدىن (يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن) ياخشىمەن» .(زۇخرۇف 51 ـ)

«سەن پىرئەۋننىڭ قېشىغا بارغىن، ئۇ ھەقىقەتەن ھەددىدىن ئاشتى [17]. ئۇنىڭغا: (كۇفرىدىن ۋە گۇناھلاردىن) پاك بولۇشىنى خالامسەن [18]. سېنى پەرۋەردىگارىمنى تونۇشقا يېتەكلىشىمنى خالامسەن؟ (ئۇنى تونۇساڭ پەرۋەردىگارىڭدىن) قورقسەن ـ دە، (ياخشى ئەمەللەرنى قىلسەن)، دېگىن» [19]. مۇسا پىرئەۋنگە چوڭ مۆجىزىنى كۆرسەتتى [20]. پىرئەۋن (اﷲ نىڭ پەيغەمبىرى مۇسانى) ئىنكار قىلدى ۋە (اﷲ نىڭ ئەمرىگە) ئاسىيلىق قىلدى [21]. ئاندىن پىرئەۋن (مۇسادىن) يۈز ئۆرۈپ (ھىيلە ـ مىكىر ئىشلىتىشكە) كىرىشتى [22]. (ئۇ سېھرىگەرلەرنى، ئەسكەرلىرىنى، تەۋەلىرىنى) توپلىدى ھەم نىدا قىلىپ [23] دېدى: «مەن سىلەرنىڭ بۇيۇك پەرۋەردىگارىڭلار بولىمەن» [24]. اﷲ ئۇنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ ئازابى بىلەن جازالىدى› . (نازىئات 17 ـ 25 ـ)

مەسىلەن: ۋەلىد ئىبنى مۇغىرەنىڭ ئىشى شۇنداق بولدى: ‹(ئى مۇھەممەد!) مەن تەنھا ياراتقان كىشىنى (يەنى ۋەلىد ئىبن مۇغىرەنى) ماڭا قويۇۋەت [11]. ئۇنىڭغا نۇرغۇن مال بەردىم [12]. ئۇنىڭغا كۆز ئالدىدا تۇرىدىغان ئوغۇللارنى بەردىم [13]. ئۇنىڭ ئابرۇيىنى ئۆستۈردۈم [14]. ئاندىن ئۇ يەنە كۆپ بېرىشىمنى تەمە قىلىدۇ [15]. ياق، (يەنى ئۇنىڭ خالىغىنى بولمايدۇ)، چۈنكى ئۇ بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە قارشى چىقتى [16]. ئۇنىڭغا قاتتىق ئازابىمنى تېتىتىمەن [17]. ئۇ (پەيغەمبەر ۋە قۇرئان ھەققىدە) ئويلاندى، (قۇرئان توغرۇلۇق نېمە دېيىشنى ۋە قانداق بوھتان قىلىشنى) پىلانلىدى [18]. لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى [19]. يەنە لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى [20]. ئاندىن ئۇ قارىدى [21]، ئاندىن قوشۇمسىنى تۇردى ۋە چىرايىنى پۈرۈشتۈردى [22]، ئاندىن (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈدى (پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن) تەكەببۇرلۇق بىلەن باش تارتتى [23]، «بۇ (كالامۇللاھ ئەمەس) پەقەت ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، بۇ پەقەت ئىنسان سۆزىدۇر» دېدى [24ـ25]. ئۇنى مەن سەقەرگە (يەنى دوزاخقا) سالىمەن› . (مۇددەسسىر 11 ـ 26 ـ)

اللە بىزگە كىبرلىك شەخسى ئەھۋال ئەمەس، ئومۇمى قائىدە ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ بىرىدۇ: ‹شۇبھىسىزكى، اﷲ نىڭ ئايەتلىرى ئۇستىدە ئۆزلىرىگە (اﷲ تەرىپىدىن) كەلگەن ھېچقانداق دەلىل بولماستىن (قارشىغا) جاڭجاللىشىدىغانلارنىڭ كۆكرەكلىرىدە پەقەت كىبرى بار، ئۇلار (اﷲ نىڭ نۇرىنى ئۆچۈرۈشتىن ئىبارەت) مەقسىتىگە يېتەلمەيدۇ، اﷲ قا

سېغىنىپ (ئۇلارنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلىگىن)، ھەقىقەتەن الله ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر› .(غافىر 56-)

اللەقا ئىبادەت قىلىشتىن كىبىرلىك قىلىش ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدە بۇلۇتاقان ئازغۇنلۇقلارنىڭ ئەڭ روشەنراقى. ئۇ مال-دۇنيا يۈز-ئابروي ۋە ھاكىمىيەت ئىگىلىرى بىلەنلا چەكلىنىپ قالمىدى. بۇ كىسەللىك غەرىپىنىڭ جىسمىغا يامرىدى، ھەتتا غەرىپ اللەقا ئىبادەت قىلىشتىن باش تارتىپ، كىشىلەرنىڭ ئەڭ ئەرزىمەسلىرى بولۇپ قالدى. كىشىلەرنى ئۆزلىرىگە قۇل قىلماقچى بولىدىغان، شۇڭا الله چۈشۈرگەن قانۇن بۇيىچە ھۆكۈم قىلىشنى رەت قىلىدىغان زوراۋانلارنىڭ مەۋجۇت بولىشى بارلىق جاھىلىيەت تارىخىدىكى شىرىكنىڭ ئەڭ مۇھىم سەۋەبلىرىنىڭ بىرى زوراۋانلارنىڭ مەۋجۇت بولىشىدۇر.

ئۇلار ئىنسانلارنى ئۆزلىرىگە قۇل قىلماقچى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ كۈچۈل ئارزۇلىرىنى قاندۇرۇشقا بويسۇندۇرماقچى. شۇڭا، ئۇلار الله نازىل قىلغان قۇرئانغا قايتىشنى رەت قىلىدۇ، ئۇلار ئۆزلىرى الله قانۇنلاشتۇرۇپ بەرمىگەن قانۇنلارنى تۈزىدۇ، ئۆزلىرىنىڭ ھاۋايى-ھەۋىسى بويىچە چەكلەنگەن ۋە چەكلەنمىگەن دەپ بىكىتىدۇ. قوللىرىدىكى ھۆكۈمرانلىقى بىلەن ئىنسانلارغا ئۆزلىرىنىڭ ساختا قانۇنلىرىنى تاڭىدۇ. ئەمىلىيەتتە بۇ زوراۋانلارالله‌نى قايرىپ قۇيۇپ ئۆزلىرىگە قانۇن چىقىرىش ھوقۇقى بەرگەن چاغدا اللاھنى قۇيۇپ ئۆزلىرىنى مەبۇد تىكلىگەن بولىدۇ. چۈنكى اللەلا ھەممىنى ياراتقۇچى، ھەممىنى بىلگۈچى، ھەممىدىن خەۋەردار بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ ھوقۇقنىڭ ئىگىسىدۇر.

‹ياربتىش ۋە ئەمر قىلىش (يەنى كائىناتنى تەسەررۇپ قىلىش) راستىنلا الله نىڭ ئىلكىدىدۇر› .(ئەئراف 54-)

‹(سىلەرگە نېمىنىڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى) الله بىلىدۇ، سىلەر بىلمەيسىلەر، (شۇنىڭ ئۈچۈن) الله بۇيرۇغانغا ئالدىراڭلار› .(بەقەرە 216-)

الله تەئالا ھەرقانداق نەرسىنىڭ ئىلاھى ۋە پەرۋەردىگارى بولغانلىقى ئۈچۈن، ھەرقانداق نەرسىنى تولۇق بىلىدىغانلىقى ئۈچۈن، بۇ ھالال، بۇ ھارام ، بۇ چىرايلىق، بۇ سەت، بۇ يوللۇق، بۇ يولسىز دېيىشى لايىق زاتتۇر.

دېمەك، ھەرقانداق بىر ئىنسان كىلىپ مىنىڭ ھالال-ھارام قىلىش، چەكلەش، يولغا قۇيۇش ھوقۇقۇم بار دەپ دەۋا قىلسا ئۆزىنى اللەقا شېرىك قىلغان بولىدۇ. بەلكى، اللەنى قۇيۇپ ئۆزىنى ئىلاھ تىكلىگەن بولىدۇ. كىمكى ئۇنىڭ ئاشۇ ئىشىغا ئەگەشسە ئۇنى ئىبادەتتە اللەقا شېرىك قىلغان بولىدۇ، ياكى اللەنى قۇيۇپ ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلغان بولىدۇ.

ئۇلار بولسا ئاللاھ قۇرئاندا <<چوڭلىرى>> دەپ ئاتىغان كىشىلەردۇر. بۇ زوراۋانلار اللە ئىنسانىيەتنى توغرا يولغا يىتەكلەش ئۈچۈن ئەۋەتكەن ئەلچىلەرنى يالغانغا چىقىرىشقا يۈزلەنگەن كىشىلەرنىڭ بېشىدۇر.

‹قەۋمىنىڭ چوڭلىرى: ‹ئۇچۇن ئايەتلىرىمىزنى مۇشۇنداق شەكىللەردە بايان قىلىمىز [58]. شەك شۇبھىسىزكى، نۇھنى ئۆز قەۋمىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتۇق، ئۇ: ‹ ‹ئى قەۋمىم! اللە قا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە اللە تىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ بۈيۈك كۈنىنىڭ (يەنى قيامەت كۈنىنىڭ) ئازابىغا قېلىشىڭلاردىن قورقىمەن› › دېدى [59]. قەۋمىنىڭ چوڭلىرى: ‹ ‹بىز سېنى ھەقىقەتەن روشەن گۇمراھلىقتا كۆرۈمىز› › دېدى› .(ئەئراف 59 ـ 60 ـ)

‹ئاد (قەۋمى) گە ئۇلارنىڭ قېرىندىشى ھۇدنى ئەۋەتتۇق، ھۇد: ‹ ‹ئى قەۋمىم! اللە قا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە اللە تىن باشقا مەبۇد(بەرھەق) يوقتۇر. (ئۇنىڭ ئازابىدىن) قورقمامسىلەر؟› › دېدى [65]. ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ ئىمان ئېيتمىغان چوڭلىرى: ‹ ‹بىز سېنى ھەقىقەتەن ئەخمەق ھېسابلايمىز، بىز سېنى، ئەلۋەتتە، (پەيغەمبەرلىك دەۋايىڭدا) يالغانچىلاردىن دەپ گۇمان قىلىمىز› › دېدى.› .(ئەئراف 65 ـ 66 ـ)

‹ياد ئېتىڭلاركى، ئۆز ۋاقتىدا اللە سىلەرنى ئاد قەۋمىدىن كېيىن ئۇلارنىڭ ئورۇنباسارلىرى قىلدى، سىلەرنى (ھىجر) زېمىنىغا ئورۇنلاشتۇردى، ئۇنىڭ تۈزلەڭلىرىگە ئىمارەتلەر سالدىڭلار، تاغلارنى تېشىپ ئۆيلەر ياسىدىڭلار. اللە نىڭ نېمەتلىرىنى ياد ئېتىڭلار، زېمىندا بۇزغۇنچىلىق قىلماڭلار» دېدى [74]. ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ تەكەببۇر چوڭلىرى بۇزەك قىلىنغانلارغا يەنى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى مۆمىنلەرگە: «سىلەر سالىھنى ئۇنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر دەپ بىلەمسىلەر؟» دېدى. ئۇلار: «بىز ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە ئەلۋەتتە ئىشىنىمىز» دېدى [75]. ھېلىقى تەكەببۇرلار: «سىلەر ئىشەنگەنگە بىز ھەرگىز ئىشەنمەيمىز» دېدى› .(ئەئراف 73 ـ 76 ـ)

بۇ <<چوڭلار>>مانا مۇشۇنداق، دائىم، اللەنىڭ دەرگاھىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىلەرنى يالغانغا چىقىرىشقا يۈزلىنىدۇ. ئاندىن، يالغانغا چىقىرىش بىلەنلە كۈپايىلەنمەي ئۇلارغا تەھدىت سالىدۇ .

بۇ ئىش بولسا تۈنجى قاراشتا غەلىتىرەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمىلىيەتتە غەلىتە ئىش ئەمەس، بۇ چوڭلار ئۆزلىرى شۇ ئارقىلىق ئىنسانلارنى قۇل قىلىدىغان ھاكىمىيەت ئەمىلىيەتتە قانۇنلۇق ئەمەسلىكىنى بەك ئوبدان بىلىدۇ. چۈنكى، ئۇ ھاكىمىيەت اللاھ نازىل قىلغان قۇرئانغا قارشىدۇر.

لىكىن، ئۇلار ئاشۇنى بىلمەس بولۇپلا قالماي، ئۇلار زوراۋانلىق، چوڭچىلىق قىلىپ ئۆزلىرىنىڭ ئازغۇنلىقىنى داۋاملاشتۇرىۋەردۇ، الله تەرىپىدىن ئەلچى كىلىپ <<ئى قەۋم اللەقا ئىبادەت قىلىڭلار سىلەرگە اللاهتىن باشقا ئىلاھ يوق>>دېگەن بارلىق ئەلچىلەر ئۆز قەۋمىگە ئېيتقان بۇ سۆزنى ئېيتسا، ئۇ ئەلچى ئەمىلىيەتتە ئىشلارنى ئىنسانلارغا قانۇن چىقىرىشتا، ھالال-ھارامنى بەلگۈلەشتە، يولغا قويىلىدىغان ۋە قۇيۇلمايدىغان ئىشلارنى بەلگىلەشتە بىردىنبىر ھۇقۇق ئىگىسى بولغان اللەقا قايتۇرۇڭلار دەپ چاقىرغان بولىدۇ.

چوڭلار ئەلچىلەرنىڭ ئۆزىگىلا تەھدىت سېلىش بىلەن كۇپايە قىلمايدۇ، لىكىن، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھۆكۈمرانلىقى بىلەن قۇل قىلىنىدىغان كىشىلەرنىڭ ئۇلارنىڭ زوراۋان ھۆكۈمرانلىقىنى تاشلاپ، الله تەرەپكە قېچىپ كېتىشىدىن قورقاچقا، كىشىلەرنى كۆزىتىپ تۇرىدۇ، ئۇلارغىمۇ ئەلچىلەرگە تەھدىت سالغاندەك تەھدىت سالىدۇ، ئۇلاردىن داۋاملىق ئۆزلىرىنىڭ تەۋەلىكىدە تۇرۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ ساداقىتىنى اللەقا تەقدىم قىلىشتىن توسىدۇ يەنى ئۇلارنى شىرىك كەلتۈرۈشكە بۇيرىيدۇ. ئەگەر ئۇلار اللەقا بويسۇنسا ئۇلارنى يوقىتىدىغانلىقى بىلەن تەھدىت سالىدۇ.

بىر تەرەپتە زالىملارنىڭ مەۋجۇت بولۇشىغا، يەنە بىرتەرەپتە زالىملارغا بويسۇنىدىغان بۇزەك قىلىنغۇچىلارنىڭ مەۋجۇت بولۇشى ئۇدۇل كېلىدۇ. زالىملار شىرىككە بۇيرىيدۇ، بۇزەك قىلىنغۇچىلار قورقىنانلىقتىن ياكى خار بولغانلىقتىن بويسۇنىدۇ.

ئاللاھ زالىملار توغۇرلۇق مۇنداق دەيدۇ: ‹(ھالاكەت مەۋقەسى) جەھەننەمدۇركى، ئۇلار جەھەننەمگە كىرىدۇ، ئۇ نېمىدېگەن ياماق جاي! [29]. ئۇلار (كىشىلەرنى) االله نىڭ يولىدىن (يەنى ئىسلام دىنىدىن) ئازدۇرۇش ئۈچۈن، االله قا نۇرغۇن بۇتلارنى شېرىك قىلىۋالدى. ئۇلارغا: «(دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) بەھرىمەن بولۇڭلار، شۇبھىسىزكى، سىلەرنىڭ باردىغان جايىڭلار دوزاختۇر» دېگىن› .(ئىبراھىم 28-30)

ئاللاھ بۇزەك قىلىنغۇچىلار توغۇرلۇق مۇنداق دەيدۇ. ‹ئۇلار (كىشىلەرنى) االله نىڭ يولىدىن (يەنى ئىسلام دىنىدىن) ئازدۇرۇش ئۈچۈن، االله قا نۇرغۇن بۇتلارنى شېرىك قىلىۋالدى. ئۇلارغا: «(دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) بەھرىمەن بولۇڭلار، شۇبھىسىزكى، سىلەرنىڭ باردىغان جايىڭلار دوزاختۇر» دېگىن [30]. مۆمىن بەندىلىرىمگە ئېيتقىنكى، ئۇلار نامازنى ئادا قىلسۇن، ئالدى-ساتتىمۇ، دوستلۇقمۇ بولمايدىغان كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) كېلىشتىن بۇرۇن، بىز ئۇلارغا بەرگەن مال-مۈلۈكتىن يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يوسۇندا سەدىقە قىلسۇن› .(سەبەئ 31-33)

شېرىكنىڭ شەكىللىرى

ئەرەبلەر جاھىلىيەتىدە مۇشرىك ئىدى، بۇتلارغا چوقىناتتى دېگەننى تارىختىن ئوقۇپ ئەرەبلەرنى مۇشرىك دەپ سۈپەتلەشنىڭ بىردىنبىر سەۋەبى ئەرەبلەرنىڭ بۇتقا چوقىنىشى ئىكەن دېگەن ئوي كاللىلىرىغا دەرھال كىلىدىغان، يەنە بىر تەرەپتىن شېرىكنىڭ بىردىنبىر شەكلى بۇتلارغا چوقۇنۇش دەپ ئويلايدىغان بەزى كىشىلەرگە تۈيۈلغىنىدەك، بۇتلارغا سەجدە قىلىش شېرىكنىڭ بىردىنبىر شەكلى ئەمەس.

ئەگەر بىز قۇرئانغا قايتساق، ئاندىن، ئەرەبلەرنىڭ جاھىلىيەت ھاياتىغا نەزىرىمىزنى چوڭقۇرلاشتۇرساق، ئىنسانىيەت ئۆزىنىڭ ئۇزاق تارىخىدا باشتىن كەچۈرگەن باشقا جاھىلىيەتلەر بار بولسىمۇ، بۇتلارغا چوقۇنۇش ئەرەب جاھىلىيىتىدىكى شېرىك تۈرلىرىنىڭ پەقەتلا بىرى ئىكەنلىكىنى تاپىلايمىز. ئەمىلىيەتتە بۇتلارغا چوقۇنىشنىڭ شېرىك ئىكەنلىكى ئىنىق، روشەن بولۇپ بايان قىلىشقا مۇھتاج بولمايدۇ. لىكىن، شېرىك ئەمىلىيەتتە دائىرە جەھەتتە بۇتلارغا چوقۇنۇش، سەجدە قىلىش ۋە قۇربانلىق قىلىشتىن كەڭدۇر. شېرىك ئوخشىمىغان جاھىلىيەتتە ھەرخىل شەكىلنى قوللانىدى ۋە مۇشۇ ۋاقىتقىچە شەرق-غەربتىكى ئىنسانلار ھاياتىدا ھەرخىل شەكىللەرنى قوللىنىۋاتىدۇ، ئۇلارخىياللىرىدا شېرىكنىڭ شەكلىنى پەقەت بۇتلارغا چوقۇنىشقىلا چەكلەپ قويغان چاغدا، ھەرخىل شەكىلدىكى شېرىك تۈرلىرىگە دىققەت قىلمايدۇ ۋە ئۇلارنىڭمۇ شېرىكنىڭ تۈرلىرى ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ. ئەرەب جاھىلىيىتىنىڭ ئۆزىدىلا بۇتلارغا، پەرىشتىلەرگە ۋە جىنلارغا چوقۇنۇش، ئۇلار اللاھنىڭ دەرگاھىدا شاپائەت قىلالايدۇ ۋە اللاھقا يېقىنلاشتۇرالايدۇ دەپ ئويلاشتىن باشقا شېرىكنىڭ كۆپ خىل تۈرى بارئىدى. قەبىلە اللە بىلەن بىللە ياكى اﷲدىن ئايرىم ھالدا ئىبادەت قىلىنىدىغان مەبۇد ئىدى. سىز دۇرەيىد ئىبنى ئەسسىمەنىڭ سۆزىگە قاراپ بېقىڭ .

مەن ‹غۇزەييە› دىن، ئۇ ئازسا ئازارمەن،
گەر ئۇ تاپسا توغرىنى، مەنمۇ تاپارمەن.

ئۇنىڭ ئاشۇ سۆزىنىڭ مەنىسى نېمە؟ ئۇنىڭ مەنىسى بولسا مېنىڭ قەبىلەم (غۇزەييە)دىن باشقا، تۇغرا ياكى ئازغۇنلۇقنىڭ ئۆلچىمى يوق دېگەنلىكتۇر. ئۇنىڭ مەنىسى، بەلكى، ئەملىيەتتە ئاشۇنىڭدىنمۇ قەبىھتۇر، ئۇنىڭ مەنىسى ئەملىيەتتە قەبىلەم ماڭا ھالال-ھارامنى بەلگىلەپ بېرىدۇ، ئەگەر قەبىلەم ئازسا مەنمۇ قەبىلەمنىڭ ئازغۇن ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ قەبىلەم بىلەن بىللە ئازمەن دېگەنلىكتۇر، ئۇنىڭ نەزىرىدە، ئازغۇنلۇقنى قەبىلە سادىر قىلغان ۋاقتىتا، ئازغۇنلۇق ھالال بولىدۇ، ئەگەر قەبىلە تۇغرا يول تاپسا، تۇغرا ئەڭ ياخشى بولغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى، قەبىلە تۇغرا يولغا ماڭغانلىقى ئۈچۈن قەبىلە بىلەن بىللە ماڭىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئىش مۇشۇ چاغدىلا ھالالدۇر.

ھەر ئىككىلى ھالەتتە ئۇنىڭ سىزىمىدە اللە مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى تاپالمايمىز. ئۇ ئۆزىنىڭ ھالالىنى ياكى ھارامنى اللەتىن ئالمايدۇ، بۇيرىقنى اللەتىن ئالمايدۇ، ئىشنى بىرتەرەپ قىلىشتا اللەقا قايتمايدۇ، پەقەت قەبىلىدىن ئالىدۇ، قەبىلىدىن ئۆگىنىدۇ ۋە قەبىلىگە قايتىدۇ گەرچە ئۇ كىشى اللەنىڭ مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى، ئۆزىنى ۋە ئاسمان-زېمىننى ياراتقانلىقىنى بىلسىمۇ؛ ئۇنداقتا، قەبىلە ئۇ ئادەمگە نىسپەتەن ھەقىقى پەرۋەردىگاردۇر. بۇ بىلىمسىزلەرنىڭ نەزىرىدە ئاتا-ئانا ۋە ئەجدادلارنىڭ ئۆرپ-ئادىتى اللەنى قويۇپ ئىبادەت قىلىنىدىغان پەرۋەردىگار ئىدى.

‹ئەگەر ئۇلارغا:«اللە نازىل قىلغان نەرسە (يەنى قۇرئان) غا ئەگىشىڭلار» دېيىلسە، ئۇلار:«ياق، بىز ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىغا ئەگىشىمىز» دەيدۇ، شەيتان ئۇلارنى دوزاخ ئازابىغا چاقىرغان تۇرسا (ئۇلار يەنىلا ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ دىنىغا ئەگىشەمدۇ؟)› .(لوقمان21-)

ئۆزلىرىنىڭ جاھىلىيىتىدە تۇرۇپ ئاشۇنداق دېگەن كىشىلەر ئەرەپلەرلا ئەمەس، قۇرئاندا دېيىلىشىچە، نۇھ، ئاد، سەمۇد قەۋمىنىڭ ۋە ئۇلاردىن كېيىنكى كىشىلەرنىڭ ئىشمۇ مۇشۇنداق ئىدى؛

‹سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن نۇھ، ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرىنىڭ ۋە ئۇلاردىن كېيىن كەلگەن، (ساننىي) پەقەت اللە بىلىدىغان ئۈممەتلەرنىڭ خەۋىرى سىلەرگە يەتمىدىمۇ؟ ئۇلارغا پەيغەمبەرلىرى مۆجىزىلەر بىلەن كەلدى، ئۇلار قوللىرى بىلەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئېغىزلىرىغا ئىشارەت قىلىپ (يەنى ئۇلارنىڭ سۆكۈت قىلىشىنى كۆرسىتىپ): «بىز سىلەرنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭلارنى ھەقىقەتەن ئىنكار قىلىمىز، بىز سىلە دەۋەت قىلىۋاتقان ئىشقا ھەقىقەتەن زور گۇماندىمىز» دېدى [9]. پەيغەمبەرلىرى: «ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقۇچى اللە نىڭ (بىرلىكىدە) شەك بارمۇ؟ اللە گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىش

ئۇچۇن، سىلەرنى (ئىمانغا) دەۋەت قىلىدۇ، سىلەرنى (جازالاشنى) مەلۇم مۇددەتكىچە (يەنى ئەجىلگىلار يەتكۈچە) تەخىر قىلىدۇ» دېدى. ئۇلار: «سىلەر پەقەت بىزگە ئوخشاش ئىنسان، ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقان (بۇتلار) غا ئىبادەت قىلىشىمىزدىن توسماقچى بولىسىلەر، (راستلىقىگلار ئۇچۇن) بىزگە ئېنىق پاكىت كۆرسىتىگلار» دېدى› .(ئىبراھىم 9-10)

بىز ئاشۇنىڭغا ئاساسەن، ئەرەپ جاھىلىيتى ۋە باشقا جاھىلىيە-تلەردىكى، پىرئەۋنىن جاھىلىيتىنىڭ <<رەئ>> يەنى قۇياش ئىلاھتۇر دەپ، مەجۇسىلارنىڭ ئوتنى ئىلاھ دەپ. ئاشۇرىلارنىڭ بەئىلنى ئىلاھ دەپ . نوھ قەۋمىنىڭ ۋۇد، سۇۋاۇ، يەغۇس، يەئۇق ۋە نەسىرنى ئىلاھ دەپ ئىتتىقاد قىلغىنىغا ئوخشاش، بۇتلارنى الله دەپ ئىبادەت قىلىشتىن سىرىت، نۇرغۇن شىرىك تۇرلىرىنى تاپالايمىز.

شىرىكنىڭ بىر قىسىم تۇرلىرى

يېقىنلىق ئىزدەش ۋە يېقىنلىشىش شىرىكى

الله نى قويۇپ بۇتلارنى ھىمايىچى قىلىۋالغانلار: «بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنۇشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى الله قا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر» (دەيدۇ› .(زۇمەر 3-)

شىرىكنىڭ بۇ تۇرىنى-بىز ئىلگىرى سۆزلىگەندەك الله مەۋجۇت دەپ بىلىدىغان، الله ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، ئۆلتۈرگۈچى، تىرىلدۈرگۈچى دەپ بىلىدىغان ئادەم داۋاملاشتۇرىدۇ، لىكىن، شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ ئادەم بەزى ئۇلۇھىيەت سۈپەتلىرىگە ئىگە باشقا مەۋجۇداتلار بار ۋە ئاشۇلار اللەقا يېقىن، ئۇنداق بولغان ئىكەن، ئۇلارغا يېقىنلىشىش اللەقا يېقىنلىشىشقا ئىلىپ بارىدۇ دەپ خاتا تەسەۋۋۇر قىلىدۇ.

كىمكى بۇتلارغا يېقىنلاشسا، ئۇلارنى سىيلىسا، ئۇلار ئۈچۇن نامار ئۇقۇپ، سەجدە قىلساۋە ئۇلارغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلسا شىرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ.

شىرىكنىڭ بۇ تۈرى بۈگۈن بىزگە مائارىپ، مەدەنىيەت ۋاستىلىرى قولاي بولغان، ئىلمى ۋە پىكرى نەتىجىلىرى كىچىگەن ھازىرقى زامان ئادەمى ئۇنىڭدىن ئۈيىلىپ، باش تارتىدىغان دەرىجىدىكى بەكمۇ ساددىلىق، بەكمۇ ئەخمىقانىلىقتەك كۆرۈنىدۇ، شۇنداق بولسىمۇ، سىز ماشايىخلارنىڭ ئەۋلىيالارنىڭ، ئىسلام زېمىنىدىكى ۋە ئىسلام زېمىنىنىڭ سىرتىدىكى ئۇلۇغلارنىڭ گۈمبەزلىرى ئەتراپىدا ئۇلاردىن ئۆزلىرىنى اللاھقا يېقىنلاشتۇرۇشنى تىلەپ تاۋاپ قىلىۋاتقان مىليۇنلىغان كىشىلەرگە قاراپ بېقىڭ! كۆڭلىدە ئۇلارنى ئۇلۇغ بىلىدىغان ۋەلىيلەر، شەيىخلەر ۋە كاتتا كىشىلەرنىڭ غەزىپىدىن قورقۇپ، اللەنىڭ غەزىپىدىن قورقمايدىغان، كىشىلەرگە پايدا-زىيان يەتكۈزۈشتە اللاھدىنمۇ يېقىن دەپ ئىتىقاد قىلىدىغان پادىشاھلار، ئالىملار ياكى زۇڭتۇڭلارنى ئۇلۇغلايدىغان كىشىلەرگە قاراپ بېقىڭ! ئۇلار بۇ ئىشتا اللە ئۇلار توغۇرلۇق مۇنداق دېگەن جاھىلىيەت چۈقۇنغۇچىلىرىدىنمۇ چوڭقۇرلاپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈۋاتامسىز؟ › بىلىڭلارکى، (شېرىكتىن ۋە رىيادىن) ساپ دىن اللە قا خاستۇر، اللە نى قويۇپ بۇتلارنى ھمايىچى قىلىۋالغانلار: «بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنۇشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى اللە قا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر» (دەيدۇ). اللە ھەقىقەتەن (قىيامەت كۈنى) ئۇلارنىڭ ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلىرى ئۈستىدە ھۆكۈم چىقىرىدۇ، اللە ھەقىقەتەن يالغانچىنى، (اللە نىڭ نېمەتلىرىگە) كۇفرىلىق قىلغۇچىنى ھىدايەت قىلمايدۇ› .(زۇمەر3-)

اللەنىڭ غەيرىدىن شاپائەت تەلەپ قىلىش شىركى

ئاللاھنىڭ غەيرىدىن شاپائەت تەلەپ قىلىش شىرىكى يېقىنلاشتۇرۇپ قۇيۇشنى تەلەپ قىلىش شىرىكىگە يېقىندۇر. چۈنكى، شاپائەت تەلەپ قىلىش شىركى يېقىنلىق ئىزدەش شىرىكىنىڭ داۋامىدۇر.

ئەرەپلەر جاھىلىيەتتە بۇ ئىككى شىرىكنى بىرلىكتە داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەن ئىدى، ئۇلار ئۆزلىرىنى اللەقا يېقىنلاشتۇرۇپ قۇيۇشى ئۈچۈن بۇتلارغا ئىبادەت قىلاتتى، ئۇلار شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بۇتلارنى اللەنىڭ دەرگاھىدا سۆزى ئىتراپ قىلىنىدىغان ھەمراھلىرىمىز دەپ ئويلىغانلىقى ئۈچۈن بۇتلاردىن شاپائەت تەلەپ قىلاتتى.

‹ئۇلار الله نى قويۇپ، ئۆزلىرىگە پايدا-زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان نەرسىلەرگە چوقۇنىدۇ، «بۇلار(يەنى بۇتلار) الله نىڭ دەرگاھىدا بىزگە شاپائەت قىلغۇچىلار» دەيىشىدۇ، ئەجەبا، ئاسمانلاردا ۋە زېمىندا بۇنداق نەرسە (يەنى الله نىڭ شېرىكى ياكى شاپائەت قىلغۇچى) بولۇپ، ئۇنى الله بىلمەي قېلىپ، سىلەر الله قا ئۇنى ئېيتىپ بېرەمسىلەر؟ الله ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر ۋە يۇكسەكتۇر› . (يۇنۇس-18)

‹(ئۇلار پىكىر يۈرگۈزمىدى) بەلكى الله نى قويۇپ، (بۇتلاردىن) شاپائەتچىلەرنى تۇتتى. ئېيتقىنكى، «ئۇلار (يەنى شاپائەتچى قىلىنغان بۇتلار) ھېچ نەرسىگە قادىر بولالمايدىغان ۋە (ھېچ نەرسىنى) سەزمەيدىغان تۇرسىمۇ (ئۇلارنى شاپائەتچى تۇتامدۇ؟) [43]. شاپائەتنىڭ ھەممىسى الله نىڭ ئىلكىدىدۇر (ھېچ ئادەم الله نىڭ ئىزنىسىز شاپائەت قىلالمايدۇ)، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى الله قا خاستۇر. ئاندىن سىلەر الله نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر» . (زۇمەر43-44)

بۇتلار، بۇلۇپمۇ لات ئۇززا ۋە مانات-ئۆزلىرىگە شاپائەت قىلىشى ئۈچۈن شۇلارغا ئىبادەت قىلاتتى. ئۇلار ئاشۇنىڭغا ئوخشاش ئۇلار؛ پەرىشتىلەر اللەنىڭ قىزلىرى، شۇڭا اللەنىڭ دەرگاھىدا ئۇلارنىڭ سۆزى ئىتراپ قىلىنىدۇ دىگەن قاراشلىرى بىلەن پەرىشتىلەرگەن ئىبادەت قىلاتتى؛

‹ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار): «الله نىڭ (پەرىشتىلەردىن) بالىسى بار» دەيىشتى، ئۇنداق ئەمەس. الله (بۇنىڭدىن) پاكتۇر، (پەرىشتىلەر الله نىڭ) ھۆرمەتلىك بەندىلىرىدۇر [26]. ئۇلار الله قا ئالدى بىلەن سۆز قىلىشقا پېتىنىلمايدۇ، ئۇلار الله نىڭ ئەمرى بويىچە ئىش قىلىدۇ [27]. الله ئۇلارنىڭ قىلغانلىرىنى ۋە قىلماقچى بولغانلىرىنى بىلىپ تۇرىدۇ، ئۇلار الله رازى بولغانلارغىلا شاپائەت قىلىدۇ، الله نىڭ ھەيۋىسىدىن تىترەپ تۇرىدۇ› .(ئەنبىيا 26-28)

بىزگە بۇ مەسىلە ئەرەپ جاھىلىيىتىنىڭ ئاخىرلىشىشى بىلەن ئاخىرلاشقاندەك، ھازىر بۇ مەسىلە مەۋجۇت ئەمەسدىكىدەك ئوي كىلىدۇ.

لىكىن، بۈگۈنكى كۈندىكى كىشىلەرنىڭ ھاياتى توغۇرلۇق ئويلانغان ئادەم پايدا-مەنپەئەتنى قولغا كەلتۈرۈشتە، بەندىلەردىن رازى بولۇشتا ئۇلۇپ كەتكەن ئەۋلىيالار ۋە ياخشى كىشىلەردىن شاپائەت تەلەپ قىلىشتا بۇ شېرىكنىڭ ئوخشاشلىرىنى تاپالايدۇ.

شاپائەت مەسىلىسى يېقىنلىق ئىزدەش مەسىلىسىگە ئوخشاش، ئۇنىڭ ھەر ئىككىلىسى الله بىلەن بىللە بىرەر ئىشقا ئىگە بولالايدىغان، اللەنىڭ ۋە ئىرادىسىگە تەسىر كۆرسىتەلەيدىغان كىشى بار دەپ ئويلىغانلىقتىن كىلىپ

چىقىدۇ. ئۇ بولسا ئاساسسىز خىيالدۇر، چۈنكى، اللە بايدۇر، ئىشلارنى ئۇرۇنلاشتۇرغۇچىدۇر، مەۋجۇداتتىكى ھەرقانداق نەرسىنى كونتۇرول قىلغۇچىدۇر، بۇ كائىناتتا اللاھنىڭ خاھىشلا ئىجرا بولىدۇ، مەخلۇقاتلارنىڭ ھەممىسى اللەنىڭ قۇلىدا، ئۇلارنىڭ اللەقا ئەڭ يېقىنراقى بولسا اللەتىن ئەڭ قورققان كىشىدۇر.

مانا بۇ، قىيامەت كۈنى اللەنىڭ ئالدىدا، اللە قۇبۇل قىلىدىغان ۋە ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىدىغان شاپائەتچىنىڭ بولىدىغانلىقىنى يوققا چىقارمايدۇ. لىكىن، ئۇ شاپائەت بىرىنجىدىن: اللە تەئالا شاپائەت قىلغۇچىنىڭ شاپائەت قىلىشىغا بەرگەن رۇخستى بىلەن. ئىككىنجىدىن: اللەنىڭ شاپائەت قىلغۇچىدىن رازى بولىشى بىلەن بولىدۇ.

ئاللاھ تەئالامۇنداق دىدى: ﴿ جىبرىئىل ۋە پەرىشتىلەر سەپ بولۇپ تۇرۇپ كېتىدىغان كۈندە (يەنى قىيامەتتە)، ئۇلار(نىڭ ئارىسىدا) مېھرىبان اللە نىڭ ئىزنىگە ئېرىشكەن ۋە تۇغرا سۆزنى قىلغانلاردىن باشقا ھېچ ئەھەدىنىڭ سۆز قىلىشىغا بولمايدۇ [38].﴾ (نەبەئ 38ـ) ﴿ئۇلار اللە رازى بولغانلارغىلا شاپائەت قىلىدۇ﴾ .(ئەنبىيا 28ـ)

﴿ئاسمانلاردا نۇرغۇن پەرىشتىلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ شاپائىتى ھېچ نەرسىگە ئەسقاتمايدۇ، پەقەت اللە ئۆزى خالىغان ۋە رازى بولغان ئادەمگە شاپائەت قىلىشقا رۇخسەت قىلسىلا (ئاندىن) ئۇلارنىڭ شاپائىتى ئەسقاتىدۇ﴾ . (نەجىم 26ـ)

ئىتائەت قىلىش ۋە ئەگىشىش شىرىكى

ئىبادەتتىكى ئەسلى قائىدە ئىتائەت قىلىش. اللەقا ئىبادەت قىلىشنىڭ مەنىسى ـــ اللە بۇيرىغان ۋە توسقان ئىشلاردا اللەقا ئىتائەت قىلىش، اللەنىڭ ئۇلۇغلىقىغا ۋە ئىلاھلىقىغا، اللەنىڭ بۇ كائىناتنى ياراتقۇچى، كائىناتنىڭ بارلىق ئىشلىرىنى ئۇرۇنلاشتۇرغۇچى ۋە كائىناتتىكى ھەرقانداق نەرسىگە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى ئىكەنلىكىگە ئىمان ئېيتىشتۇر. مانا بۇ ئىمان مۇقەررەر نەتىجىگە، يەنى رۇبۇبىيەتتە، ئۇلۇھىيەتتە شېرىكسىز، يېگانە اللەقا ئىتائەت قىلىشقا سەۋەب بولىدۇ، ئازغۇنلۇقتا چىڭ تۇرىدىغان، اللەنىڭ بۇيرىقىغا قايتىشنى رەت قىلىدىغان، ئىتائەتتە اللەنىڭ غەيرىگە يۈزلىنىدىغان، ھالال ـ

هارام،يوللۇق-يولسزنى اللەنىڭ غەيرىدىن ئالىدىغان كىشى: مەن اللەنىڭ شېرىكىسىزئىلاھ ئىكەنلىكىگە ئىقرار قىلىمەن دەپ دەۋا قىلسىمۇ، كۆڭلىدە ئىقرار قىلغان بولمايدۇ. ئۇ كىشى ئەملىيەتتە اللەنىڭ غەيرىنى ئۇلۇھىيەت ئورنىدا قويۇپ ئىبادەتتە يەنى اللە ئۈچۈنلا قىلىنىشى كېرەك بولغان ئەتائەتتە شۇنىڭغا يۈزلەنگەن بولىدۇ.

اللە قۇرئاندا يەھۇدىلار-ناسارالار توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: ‹ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھېبرىلىرىنى، راھىبلىرىنى (يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنىي باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) ۋە مەريەم ئوغلى مەسىھنى مەبۇد قىلۋالدى. (ھالبۇكى) ئۇلار (پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق) پەقەت بىر ئىلاھقا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلغان ئىدى، ئۇنىڭدىن باشقا (يەنى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە تىن باشقا) ھېچ مەبۇد(بەرھەق) يوقتۇر، اللە ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەنلىكلىرىدىن پاكتۇر› .(تەۋبە؛31-)

رەسۇلۇللا ئىبادەتنىڭ مەنىسىنى اللەنى قويۇپ ئالىملارنى ۋە راھىبلارنى مەبۇد قىلۋىلىشىنىڭ مەنىسىنى، رەسۇلۇللانىڭ قىشىغا مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن كەلگەن ئەدى ئىبنى ھاتەمنىڭ قىسسىسىدە ناھايىتى ئىنىق، كەسكىن بايان قىلىپ بېرىدۇ. ئىمام ئەھمەد ۋە ئىبنى جەرىر بىر قانچە يول ئارقىلىق ئەدى ئىبنى ھاتەمدىن رىۋايەت قىلىدى. ئەدىيگە رەسۇلۇللانىڭ دەئۋىتى يەتكەن چاغدا ئۇ شامغا قېچىپ كەتتى. ئۇ جاھىلىيەتتە خرىستىيان دىنىغا ئىتىقاد قىلاتتى. ئۇنىڭ سىڭلىسى ۋە ئۇنىڭ قەۋمىدىن بىر تۈركۈم كىشىلەر ئەسىرگە ئىلىنىدى. كېيىن رەسۇلۇللا ئۇنىڭ سىڭلىسىغا ياخشىلىق قىلدى. (يەنى قويىۋەتتى) ۋە سوۋغات بەردى. سىڭلىسى ئاكىسىنىڭ كىشىغا بېرىپ، ئۇنى مۇسۇلمان بولۇشقا ۋە رەسۇلۇللانىڭ قىشىغا بېرىشقا قىزىقتۇردى.(ئۇ ئۆزىنىڭ تەي قەبىلىسىگە باشلىق ئىدى. ئۇنىڭ دادىسى ھاتەم تائىي سىخىيلىقى بىلەن مەشھۇر ئىدى) مەدىنىگە كەلدى، كىشىلەر ئۇنىڭ كەلگەنلىكىنىڭ گېپىنى قىلىشتى. ئۇ رەسۇلۇللانىڭ قىشىغا كىردى، ئۇنىڭ بوينىدا كۈمۈشتىن ياسالغان كىرىست بار ئىدى، رەسۇلۇللا: ‹ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھېبرىلىرىنى، راھىبلىرىنى (يەھۇدىلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنى باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) ۋە مەريەم ئوغلى مەسىھنى مەبۇد قىلۋالدى.› دېگەن ئايەتنى ئوقۇۋاتاتتى، ئەدى مۇنداق دىدى: مەن، ئۇلارغا ئىبادەت قىلمايدۇ، دىدىم. رەسۇلۇللا: ياق! ھېبرىلار، راھىبلار ئۇلارغا ھالالنى ھارام، ھارامنى ھالال قىلىپ بەردى. ئۇلار شۇلارغا ئەگەشتى. ئەنە ئاشۇ ئۇلارغا ئىبادەت قىلغانلىق› دىدى.

ئەدى ئىبنى ھاتەم ئىبادەت دىگەن پەقەت رۇكۇ-سەجدە قىلىشلا دەپ ئويلاپ قالغان ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇلار ھېبرىلارغا، راھىبلارغا ئىبادەت

قىلمىدى دىدى. لىكىن، رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا ئىشىنىڭ ماھىيىتىنى ئۆزىگە اللە بىلدۈرگەن بويىچە بايان قىلدى، رەسۇلۇللا ئەدىيگە اللە نازىل قىلغان كىتابنىڭ غەيرىگە تايىنىپ ھالال-ھارامنى بەلگىلەشتە ئالىملارغا ئەگىشىش شۇلارغا ئىبادەت قىلغانلىق دەپ بايان قىلىپ بەردى.

شۇڭا، ئۇ اللەقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدۇ. چۈنكى،اللە ھەقىقى مەئبۇد بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ ئىشلاردا ئىتائەت قىلىنىش اللەقا خاستۇر. بۇ ئىشلاردا اللەنىڭ غەيرىگە يۈزلىنىش شۇلارغا ئىبادەت قىلغانلىق بولىدۇ، گەرچە ئۇنىڭدا الله ئۈچۈنلا قىلىنىدىغان رۇكۇ-سەجدە بولمىسىمۇ! دېمەك، اللەقا رۇكۇ-سەجدە قىلىش، ھالال-ھارامنى بەلگىلەشتە اللەنىڭ دەرگاھىدىن ئىلىش ئوپئوخشاشتۇر. ئۇ ئىككىسىنىڭ يېغىندىسى ئىبادەتتۇر.

الله رۇكۇ-سەجدە قىلساڭلار سىلەرنىڭ ماڭا قىلىدىغان ئىبادىتىڭلار تامام بولىدۇ، ھالال-ھارامادا مەندىن باشقىسىغا ئىتائەت قىلىشىڭلاردا چاتاق يوق، دىمىدى. الله ئۆزىگە رۇكۇ-سەجدە قىلىپ، الله نازىل قىلغان ھالال-ھارامغا ئەگىشىپ ئىبادەت قىلىشقا بۇيرىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بۇ ئىككى ئىشسىز ئىسلامنىڭ تاماملانمايدىغانلىقىنى، بۇ ئىشتا ۋە ئاۋۇ ئىشتا اللەنىڭ غەيرىگە يۈزلەنسە شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلدى:

‹قۇياشقا سەجدە قىلماڭلار، ئايغىمۇ سەجدە قىلماڭلار، ئۇلارنى ياراتقان الله قا سەجدە قىلىڭلار، ئەگەر پەقەت الله غىلا ئىبادەت قىلىدىغان بولساڭلار › . (فۇسسىلەت؛37-)

‹(ئى ئىنسانلار!) سىلەر پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ئەگىشىڭلار، الله نى قويۇپ، (جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان، سىلەرنى ئازدۇرىدىغان) دوستلارغا ئەگەشمەڭلار، سىلەر ۋەز-نەسىھەتنى ئاز قوبۇل قىلىسىلەر› . (ئەئراف 3-)

بىرىنجى ئايەتتە اللەنىڭ غەيرى ئۈچۈن سەجدە قىلىش، اللەقا ئىبادەت قىلىشنى يوققا چىقىرىدۇ.

ئىككىنجى ئايەتتە، الله نازىل قىلغان قۇرئانغا ئەگەشمەسلىك بىلەن اللەدىن باشقا ۋەلىيلەرگە، يەنى شېرىكلەرگە ئەگىشىش مەنىداشتۇر.

الله كاپىرلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ شېرىك كەلتۈرىشىنى ئاقلىغانلىقىنى ھىكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ‹مۇشرىكلار: «مۇبادا الله خالىغان بولسا، بىز ۋە بىزنىڭ ئاتا-بوۋىلىرىمىز الله نى قويۇپ ھېچ نەرسىگە ئىبادەت قىلمىغان بولاتتۇق، الله ھارام قىلمىغان (يەنى الله نىڭ ھۆكمىسىز) ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمىغان بولاتتۇق» دېدى › .(نەھىل،35-)

ئۇلار شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۆزلىرى ئۈنىڭغا چۈشۈپ قالغان شىركنى ئىككى ئىش ئارقىلىق بايان قىلىپ بېرىدۇ. ئۇ ئىككى ئىش ئاشكارا مەنىدىكى ئىبادەت، يەنى رۇكۇ-سەجدەقىلىش، شۇنداقلا، الله نازىل قىلغان قۇرئاننىڭ غەيرىگە ئاساسلىنىپ ھالال-ھارامنى بەلگىلەشتۇر. ئۇلار ئايەتتە ئىككى تارماققا ئىگە بۇ شىركنى اللەنىڭ خاھىشى بىلەن بولغان دېيىش ئارقىلىق ئۆزلىرىنى ئاقلاشقا ئۇرۇنىدۇ. الله ئۇلارنىڭ ئاشۇ سۆزىنى ئىنكار قىلىپ، ئۇلارغا ئىسلام ھەقىقىتىنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئەلچىلەرنى ئەۋەتكەنلىكىنى پاكىت قىلىدۇ:

‹مۇشىركلار: «مۇبادا الله خالىغان بولسا، بىز ۋە بىزنىڭ ئاتا بوۋىلىرىمىز الله نى قويۇپ ھېچ نەرسىگە ئىبادەت قىلمىغان بولاتتۇق، الله ھارام قىلمىغان (يەنى الله نىڭ ھۆكمىسىز) ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمىغان بولاتتۇق» دېدى. ئۇلاردىن ئىلگىرىكىلەرمۇ ئەنە شۇنداق قىلغان ئىدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ مەسئۇلىيىتى پەقەت روشەن تەبلىغ قىلىشتىنلا ئىبارەت (ھىدايەت قىلىش بولسا الله نىڭ ئىشىدۇر) [35]. بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈممەتكە: «الله قا ئىبادەت قىلىڭلار، شەيتاندىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەرقانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار» دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق،› .(نەھىل،35-36)

شىركنىڭ بۇ تۈرى بۈگۈن يەر يۈزىنى قاپلاپ كەتتى.ئىسلامى زىمىنلاردىن باشقا زېمىنلار كۇپرىنىڭ ۋە شىركنىڭ بارلىق تۈرلىرىنى ئۆزلىرىگە سىغدۇردى. ھالال-ھارامنى بەلگىلەشتە الله نازىل قىلغان قۇرئاننىڭ غەيرىگە ئىتائەت قىلىش شىركى ۋە اللەدىن باشقا مەبۇدلارالارنى تىكلەش شىركى ئۇ يەرلەردىكى شىركنىڭ ئەڭ ئاشكارىلىرىنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

ئىسلام زېمىنغا كەلسەك، اللەنىڭ شەرىئىتىدىن غەيرىدىن يەنى شەرق-غەربتىن كىرگۈزۈلگەن قانۇنغا رازى بولغان ھەرقانداق كىشى، ئۇيۇشۇش، كۆرەش قىلىش ئۈچۈن ئىسلام بايرىقىنىڭ غەيرىدىكى مىللەتچىلىك، ۋەتەنپەرۋەرلىك، دىنسىزلىق، ياكى الله ئۈنىڭغا رۇخسەت قىلمىغان ھەر قانداق بايراقنى كۆتۈرگەن ھەر بىر كىشى شىركنىڭ بۇ تۈرىگە چۈشۈپ كەتتى. شۇلارنى مەبۇد تىكلىگەن، اللەنى قويۇپ ئۇلارغا ئىبادەت قىلغان بولدى، گەرچە ئۇ مەبۇدلار سىزىمگە بىلىنمەيدىغان بولسىمۇ، مىللەتچىلىككە، ۋەتەنپەرۋەرلىككە چاقىرىدىغان، ئۇلارنى، اللەنىڭ شەرىئىتى ھۆكۈمرانلىق قىلمايدىغان ۋەتەن قۇرۇشىڭ ۋاستىسى قىلىدىغان كىشى، ئاشۇ بايراقنى تىكلەيدىغان كىشى ۋە ئاشۇ بايراقنى رازى بولىدىغان كىشى ئوخشاشلا ئاشۇلارنى مەبۇد قىلغان بولىدۇ. چۈنكى، مىللەتچىلىك،

ۋەتەنپەرۋەرلىك بايرىقىنى تىكلىگەن كىشى شۇلارنىڭ نامىغا تايىنىپ ھالال-ھارامنى بەلگىلەيدىغان قانۇنلارنى چىقىرىدۇ. مىللەتچىلىك ۋە ۋەتەنپەرۋەر-لىككە رازى بولمىغان كىشى شۇلاردىن تەلىم ئالىدۇ، شۇلارغا بويسۇنىدۇ، تەلىم ئىلىشتا ۋە ئىتائەت قىلىشتا اللەقا يۈزلەنمەيدۇ.

روزا مەددى ئىشلەپچىقىرىشقا زىيان يەتكۈزىدىغانلىقى ئۈچۈن ئىشچىلارنىڭ روزا تۇتماسلىقىنىڭ زۆرۈرلىكىگە چاقىرىدىغان كىشى ئەمەلىيەتتە، مەددى ئىشلەپچىقىرىشنى مەبۇد قىلىۋالغان بولىدۇ، چۈنكى، ئۇ ئادەم اللەنىڭ بۇيرىقىغا بويسۇنماي، ئىشلەپچىقىرىش دېگەن مەبۇدغا بويسۇنىدۇ. تەرەققىيات، يۈكسىلىش ۋە ئەركىنلىككە چاقىرىدىغان كىشى ئەمەلىيەتتە، شۇلارنى مەبۇد قىلغان بولىدۇ. چۈنكى، ئۇ كىشى تەرەققىيات، يۈكسىلىش نامى بىلەن اللە ھارام دېگەن نەرسىنى ھالال دەيدۇ. اللەقا ئەمەس، شۇلارغا ئىتائەت قىلىدۇ.

اللەنىڭ شەرىئىتىنى بىكار قىلىشقا، غەربلىكلەرنىڭ نەزىرىگە قالاق ئەمەس، مەدەنىيەتلىك كىشىلەر بولۇپ كۆرۈنۈشىمىز ئۈچۈن ئەخلاقنى، ئابرويىنى قوغدايدىغان ئىسلامى سۈپەتلەرنى ئۆزگەرتىشكە چاقىرىدىغان كىشى ناماز ئوقۇسىمۇ، روزا تۇتسىمۇ، ئۆزىنى مۇسۇلمان دېسىمۇ، اللەنى ئەمەس، غەربنى ۋەغەربنىڭ ئەنئەنىلىرىنى مەبۇد قىلغان بولىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ قارىشىدا، غەرب ۋە غەربنىڭ ئەنئەنىلىرى اللەنىڭ بۇيرۇقلىرىغا قارىغاندا پۇختا، ئەگىشىشكە ۋە بويسۇنۇشقا تىخىمۇ ئەرزىيدۇ.

بۈگۈنكى كىشىلەر ھاياتىدا ئومۇملاشقان ئىتائەت قىلىش ۋە ئەگىشىش شىركىنىڭ نۇرغۇن كۆرۈنۈشلىرىنى تاپىمىز، گەرچە ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ شىرىككە چۈشۈپ قالغانلىقىنى بىلمىسىمۇ، ھالبۇكى، اللەنىڭ كىتابى ۋە رەسۇلۇللانىڭ ھەدىسلىرى بۇ ئىشتا كەسكىن، ناھايىتى رۇشەن.

ئىبادەت دېگەن ھاياتتىكى ئىشلارنىڭ ھەربىرىنى اللەدىن ئۆلىشتۇر. بىز ئىبادەت بەلگىلىمىلىرىنى اللەدىن ئالىمىز. ناماز، روزا، زاكات، ھەج ئارقىلىق اللەقا ئىبادەت قىلىمىز. شۇنىڭدەك، ھالال-ھارام ئىشلىرىمىزنى اللەدىن ئاللاھدىن ئالىمىز.

يەنى ھاياتىمىزدىكى چوڭ-كىچىك ئىشلارغا ھۆكۈم قىلىدىغان شەرىئەتنى اللەدىن ئالىمىز. چۈنكى بىز اللەقا نامىاز، روزا، زاكات، ھەج ئارقىلىق ئىبادەت قىلغانىدەك، اللەنىڭ شەرىئىتىنى ئىجرا قىلىش ئارقىلىق اللەغا ئىبادەت قىلىمىز. ئۇنىڭ ھەممىسى ئوخشاش. مۇشۇ ۋە ئاشۇ ئىشلادا اللەنىڭ غەيرىگە يۈزلىنىش شىرىك ھىسابلىنىدۇ.

ئاشۇ ئىشنى قىلغان كىشى توغرىسىدا اللە مۇنداق دەيدۇ: ‹ ئۇلارنىڭ اللە رۇخسەت قىلمىغان نەرسىلەرنى دىن قىلىپ بېكەتكەن مەبۇدلىرى بارمۇ؟› . (شۇرا؛21ـ)

اللە بىزنى بۇ شېرىككە چۈشۈپ قالغۇچىلاردىن ئايرىلىشقا بۇيرىدى: «ئى ئەھلى كىتاب! (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) پەقەت اللە غىلا ئىبادەت قىلىش، اللە قا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، اللە نى قويۇپ بىر-بىرىمىزنى خۇدا قىلىۋالماسلىقتەك هەممىمىزگە ئورتاق بولغان بىر سۆزگە (يەنى بىرخىل ئەقىدىگە) ئەمەل قىلايلى» دېگىن، ئەگەر ئۇلار يۈز ئۆرۈسە (يەنى بۇنى قوبۇل قىلمىسا): «(ئى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار جامائەسى!) بىزنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكىمىزگە گۇۋاھ بولۇڭلار› . (ئال ئىمران 64ـ)

شۇڭا، بۇگۈنكى كۈندە يەر يۈزىگە تارقالغان بۇ شېرىكنىڭ ئىچىدە تۇرۇۋاتقان بىز يولىمىزنى قەتئىي ئايدىڭلاشتۇرىۋىلىشىمىز؛ اللەدىن باشقىغا ئىبادەت قىلماسلىققا، ئۇنىڭغا شېرىك كەلتۈرمەسلىككە، ئىبادەتتە اللەنى قويۇپ شۇ مەبۇدلارغا يۈزلىنىپ قالماسلىققا تىرىشىشىمىز كېرەك.

ياخشى كۆرۈش ۋە دوست تۇتۇش شېرىكى

مۇشرىكلارنى ـ كاپىرلارنى دوست تۇتۇش ۋە ياخشى كۆرۈش شېرىكى ئىتائەت قىلىش ۋە ئەگىشىش شېرىكىگە يېقىن. مۇسۇلمانلىنىڭ دوستلىقى ۋە ياخشى كۆرۈشى اللەنىڭ بۇيرۇقى بويىچە اللەقا، اللەنىڭ ئەلچىسىگە ۋە مۇئمىنلەرگە مەنسۇپ بولۇشى كېرەك.

‹شۇبھىسىزكى، سىلەرنىڭ دوستۇڭلار اللە دۇر، اللە نىڭ رەسۇلىدۇر ۋە مۆمىنلەردۇركى، مۆمىنلەر تەئدىل ئەركان بىلەن نامان ئۆتەيدۇ، زاكات بېرىدۇ، ئۇلار (اللە نىڭ ئەمرىگە) كەمتەرلىك بىلەن بويسۇنغۇچىلاردۇر [55]. كىمكى اللە نى، اللە نىڭ پەيغەمبىرىنى ۋە مۆمىنلەرنى دوست تۇتىدىكەن، (ئۇ اللە نىڭ جامائەسىدىندۇر). اللە نىڭ جامائەسى (ئەلۋەتتە) غالىبتۇر[56]. ئى مۆمىنلەر! سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) دىن دىنىڭلارنى مەسخىرە ۋە ئويۇنچۇق قىلغانلارنى دوست قىلىۋالماڭلار. ئەگەر (ھەقىقي) مۆمىن بولساڭلار، اللە تىن قورقۇڭلار [57]. سىلەر نامازغا چاقىرغان (يەنى ئەزان ئېيتقان) چېغىڭلاردا، ئۇلار نامازنى (ھەم

سىلەرنى) مەسخىرە ۋە ئويۇنچۇق قىلىدۇ، بۇ شۇنىڭ ئۈچۈنكى، ئۇلار (نامازنىڭ ھېكمىتىنى ۋە نامازنىڭ نەپسىنى پاكلاشتىكى غايىسىنى) چۈشەنمەس قەۋمدۇر› . (مائىدە؛ 55 ـ 57 ـ)

‹ئى مۆمىنلەر! يەھۇدىي ۋە ناسارالارنى دوست تۇتماڭلار. ئۇلار بىر ـ بىرىنى دوست تۇتىدۇ. سىلەردىن كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن، ئۇمۇ ئەنە شۇلاردىن سانىلىدۇ، الله زالىم قەۋمنى ھەقىقەتەن ھىدايەت قىلمايدۇ› . (مائىدە؛ 51 ـ)

شۇنداقلا، الله، اللەنىڭ ئەلچىسى ۋە مۇئمىنلەرنىڭ غەيرىگە مەنسۇپ بولماسلىقى كېرەك. ھەرقانداق ئەھۋالدا، ياخشى كۆرۈش شېرىك ـ كۇپرى دائىرىسىگە چۈشىدىغان نەرسىگە، ياكى كىشىگە قارىتىلماسلىقى كېرەك.

‹بەزى ئادەملەر الله تىن غەيرىيلەرنى (يەنى بۇتلارنى) الله قا شېرىك قىلىۋالىدۇ، ئۇلارنى (مۆمىنلەرنىڭ) الله نى دوست تۇتقىنىدەك دوست تۇتىدۇ، (يەنى ئۇلۇغلايدۇ ۋە ئۇلارغا بويسۇنىدۇ). مۆمىنلەر الله نى ھەممىدىن بەك دوست تۇتقۇچىلاردۇر، زالىملار (قىيامەت كۈنى ئۆزلىرىگە تەييارلانغان) ئازابنى كۆرگەن چاغدا پۈتۈن كۈچ ـ قۇۋۋىتىنىڭ الله قا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى ۋە الله نىڭ ئازابىنىڭ قاتتىق ئىكەنلىكىنى كاشكى بىلسە ئىدى (دۇنيادا الله قا شېرىك كەلتۈرگەنلىكلىرىگە ھەددىدىن زىيادە پۇشايمان قىلاتتى)› . (بەقەرە؛ 165 ـ)

‹ئېيتقىنكى، «ئەگەر سىلەرنىڭ ئاتاڭلار، ئوغۇللىرىڭلار، قېرىنداشلىرىڭلار، خوتۇنلىرىڭلار، ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىڭلار (ھەمدە ئۇلاردىن باشقىلار)، تاپقان پۇل ـ مالىرىڭلار، ئاقماي قېلىشىدىن قورققان تىجارىتىڭلار، ياخشى كۆرۈدىغان ئۆيلىرىڭلار سىلەر ئۈچۈن الله تىن، الله نىڭ پەيغەمبىرىدىن ۋە الله نىڭ يولىدا جىھاد قىلىشتىنمۇ سۆيۈملۈك بولسا (يەنى شۇلار بىلەن بولۇپ كېتىپ، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە يارىدەم بەرمىسەڭلار)، ئۇ ھالدا سىلەر تاكى الله نىڭ ئەمر (يەنى مەككىنى پەتھى قىلىش ئىزنى) كەلگۈچە كۈتۈڭلار، الله پاسىق قەۋمنى (يەنى الله نىڭ دىنىنىڭ چەك ـ چېگرىسىدىن چىقىپ كەتكۈچىلەرنى) ھىدايەت قىلمايدۇ». (تەۋبە؛ 23 ـ 24 ـ)

‹الله قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان بىر قەۋمنىڭ الله بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشقانلارنى ـ ئۇلارنىڭ ئانىلىرى، ئوغۇللىرى، يا قېرىنداشلىرى، يا ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى بولغان تەقدىردىمۇ ـ دوست تۇتقانلىقىنى كۆرمەيسەن (يەنى ئۇلارنى دوست تۇتۇشى مۇمكىن ئەمەس)، ئەنە شۇلارنىڭ دىللىرىدا الله ئىمانىنى مەھكەم قىلىدى ۋە ئۆز دەرگاھىدىن بولغان روھ بىلەن ئۇلارنى كۈچەيتتى، الله ئۇلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ

تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، الله ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، الله تىن ئۇلارمۇ مەمنۇن بولىدۇ، ئەنە شۇلار الله نىڭ قوشۇنىدۇر، بىلىڭلاركى، الله نىڭ قوشۇنى مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر› .(مۇجادىلە؛22-)

ئىبادەت ھازىرقى زامانىدىكى كۆپ كىشىلەر ئويلىغانىدەك، پەقەت نامازى، روزا، زاكات ۋە ھەج قاتارلىق ئەمەللەرلا ئەمەس.

ئىنسان ‹اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللەنىڭ ئەلچىسى› دەپ گۈۋاھلىق بىرىمەن دەپ تەۋھىد كەلىمىسىنى ئېيتىش بىلەنلا ۋە ئىبادەت بەلگىلىرىنى ئادا قىلىش بىلەنلا مۇسۇلمان ھېسابلانمايدۇ.

ئۇ ئاشۇنىڭ بىلەن بىرگە، ھەقىقى مۇئەھھىد بولۇش ئۈچۈن ‹تەۋھىدكە گۈۋاھلىق بىرىش› نىڭ تەقەززاسىغا ئەمەل قىلىشى كېرەك.

كاپىرلارنى-مۇشرىكلارنى دوست تۇتۇش ۋە ياخشى كۆرۈش بولسا ئىنسان تىلىدا ئېيتقان ‹اللەدىن باشقا ئىلاھ يوق› دېگەن گۈۋاھلىقنى بۇزغانلىقتۇر. گەرچە ئۇ ئادەم ئۇ گۈۋاھلىق سۆزىنى تىلىدا ئېيتسىمۇ، ئىبادەت بەلگىلىرىنى ئادا قىلسىمۇ، شۇڭا، الله يەھۇدىلارنى-ناسارالارنى، كاپىرلارنى دوست تۇتۇشنى مۇرتەدلىك دەپ سۈپەتلەيدۇ.

سۈرە مائىدەتا مۇنداق دەيدۇ: ‹ئى مۆمىنلەر! يەھۇدىي ۋە ناسارالارنى دوست تۇتماڭلار. ئۇلار بىر-بىرىنى دوست تۇتىدۇ. سىلەردىن كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن، ئۇمۇ ئەنە شۇلاردىن سانىلىدۇ، الله زالىم قەۋمنى ھەقىقەتەن ھىدايەت قىلمايدۇ› .(مائىدە 51-)

‹ئى مۆمىنلەر! سىلەردىن كىمكى مۇرتەد بولىدىكەن، الله (ئۇنىڭ ئورنىغا) الله ئۇلارنى دوست تۇتىدىغان، ئۇلارمۇ الله نى دوست تۇتىدىغان، مۆمىنلەرگە كۆيۈنىدىغان، كاپىرلارغا شەپقەتسىز، الله نىڭ يولىدا جىھاد قىلىدىغان ۋە مالامەت قىلغۇچىنىڭ مالامىتىدىن قورقمايدىغان بىر قەۋمنى كەلتۈرىدۇ. بۇ (يەنى يۇقىرىدىكى سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلىنىش) الله نىڭ پەزلىدۇركى، (الله) ئۇنى (بەندىلىرىدىن) خالىغان كىشىگە بېرىدۇ، الله (نىڭ پەزلى) كەڭدۇر، (الله) ھەممىنى بىلگۈچىدۇر› .(مائىدە 54-)

تەۋھىد ئىنتايىن چوڭ ئىش. ئۇ تىلدا دەپلا قويىلىدىغان نەرسە ئەمەس، ئۇ ئىنسانىنىڭ بارلىق ئىشلىرىنى، بارلىق ئويىنى، ھەتتا كۆڭلىدە يوشۇرۇن ساقلايدىغان، كىشىلەرگە ئاشكارىلىمايدىغان ئىچكىرى تۇيغۇلىرىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ئىشتۇر.

ئىنسانىنىڭ بارلىق ئەمەللىرى، بارلىق ئويلىرى، بارلىق تۇيغۇلىرى شۇ بىر پىروگىراممىا ئاساسىدە بولمىغىچە، ئۇنىڭ ھەممىسى اللەقا يۈزلەنمىگىچە، اللەنىڭ يولىدىن ئىلىنمىغىچە تەۋھىد ئەمىلىيەتتە، تولۇق بولمايدۇ.

ھايات يولىنى، ئىنسانىنىڭ ھەركىتىنى، ئويىنى ۋە ھىس-تۇيغۇلىرىنى اللەنىڭ غەيرىگە بويسۇندۇرغان ئاساس ئاساستىگە تۇرغۇزۇش شىرىك بولۇپ، ئۇنى اللە مەغپىرەت قىلمايدۇ. چۈنكى، ئۇ ئىغىزدا سۆزلەۋاتقان تەۋھىد گۇۋاھلىقىنى ئۆز ئەمىلىيتى ئارقىلىق بۇزغانلىقتۇر.

رىياخورلۇق شىركى

رىياخورلۇق شىركىدە اللەنىڭ غەيرى ئۈچۈن ئەمەل قىلىش كۆزدە تۇتۇلىدۇ. ئەمەل شەكىل جەھەتتە توغرا بولۇشى مومكىن، مەسىلەن؛ نامازنىڭ رەكئەتلىرى توغرا، ئولتۇرۇش-تۇرۇشلىرى رەسۇلۇللا بايان قىلغان بويىچە بولۇشى مومكىن. لىكىن، نامازنىڭ ئىگىسى نامازنى اللەنىڭ پەرزىنى ئادا قىلىش، ناماز ئارقىلىق اللەقا يېقىنلىشىش ئۈچۈن ئوقۇمايدۇ. كىشىلەرنىڭ ئۆزىنى ماختىشى ۋۇ ياخشى ئادەم ئىكەن دېيىش ئۈچۈن ئوقۇيدۇ. بۇ يەردىكى ئەيىپ ئەمەلنىڭ شەكلىدە ئەمەس، اللەنىڭ غەيرىگە يۈزلىنىشتە بولىدۇ.

كىشى مىلىنى ئادەملەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈن چىقىم قىلسا، ياكى ھەر قانداق ئەمەلنى كىشىلەرنىڭ ماختىشىنى كۆزلەپ قىلغان بولسا ئاشۇنىڭغا ئوخشاش بولىدۇ. بىر كىشى رەسۇلۇللانىڭ قىشقا كىلىپ، مۇنداق سورىدى: بىر كىشى گورۇھۇازلىق ئۈچۈن ئۇرۇش قىلسا، بىر كىشى نام-ئاتاق ئۈچۈن ئۇرۇش قىلسا، بىر كىشى قەۋمى ئىچىدە كۆزگە كۆرۈنۈش ئۈچۈن ئۇرۇش قىلسا ئاشۇنىڭ قايسىسى اللە يولىدا بولىدۇ؟ رەسۇلۇللا؛ كىمكى اللەنىڭ سۆزى ئالىي بولۇش ئۈچۈن ئۇرۇش قىلسا، شۇ اللە يولىدا بولىدۇ دىدى.›

ئەمەل ئەسلىدە اللەقا قارىتىلغان بولسىمۇ، لىكىن،ئەمەلنى قىلىش جەريانىدا ئۇنىڭغا ئىناۋەت تېپىشنى ياخشى كۆرۈش ۋە كىشىلەرنىڭ ماختىشىغا ئىرىشىشكە تىرىشىش ئارىلىشىپ قىلىشى مومكىن. ئاشۇمۇ شىرىك بولىدۇ.

رەسۇلۇللا مۇنداق دىدى: ‹اللە تائالا: مەن شېرىكتىن ئەڭ بىھاجەتتۇرمەن. كىمكى بىر ئىشنى قىلىپ، ئۇنىڭغا مىنىڭ غەيرىمنى شىرىك

قىلسا، مەن ئۇ كىشىنى ۋە شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىسىنى تاشلىۋېتىمەن دىدى› . (مۇسلىم رىۋايەت قىلغان)

مۇشۇ سەۋەبتىن، بۇتۇردىكى شېرىككە چۈشۈپ قالماسلىقىمىز ئۈچۈن، ئۆزىمىزگە ئاگاھ بولۇشىمىز كېرەك. ئۇ بەزىدە، (چۈمۈلىنىڭ ئۆمىلىشىدىنمۇ مەخپىيراق)بولىدۇ.

* * *

ئەنە ئاشۇلارنىڭ ھەممىسى شېرىكنىڭ تۈرلىرى بولۇپ، ئىنسانلار اللە ياراتقان نورمال پىترەتنىڭ يولىدىن چەتنىگەن چاغدا شۇلارغا چۈشۈپ قالىدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى تەۋھىد ھەقىقىتىدىن يىراقتۇر. ئاسمان-زېمىن ۋە مۇئمىن ئىنسان ئۇنىڭغا ئىقرار قىلغان تەۋھىد ھەقىقىتى يۈزەكى ۋە قوشۇمچە نەرسە ئەمەس. تەۋھىد ھەقىقىتى بۇ پۈتۈن كائىناتتىكى ئاساسلىق ھەقىقەت ۋە مۇئمىن ئىنسانىنىڭ ئەڭ چوڭ يۆلەنچۈكىدۇر.

مۇئمىن ئىنسانىنىڭ تەسەۋۋۇرلىرى، ئويلىرى ھېس تۇيغۇلىرى، ھەركەتلىرى ۋە ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ھەرقانداق نەرسە تەۋھىد ھەقىقىتىدىن پەيدا بولىدۇ.

ئىنسان ئۆز ھاياتىنىڭ بىر تەرىپىدە تەۋھىدگە بويسۇنۇپ، باشقا تەرەپلەردە اللەنىڭ غەيرىگە يۈزلىنىش سادىر بولمايدۇ. ئۇ ئىنسان ئاشۇنداق قىلىش ئارقىلىق ئىككى ئىلاھ تۇتقان بولىدۇ.

اللە مۇنداق دەيدۇ: ‹اللە : «ئىككى ئىلاھقا ئىبادەت قىلماڭلار، ئۇ پەقەت بىرلا ئىلاھتۇر، مەندىنلا قورقۇڭلار» دېدى› .(نەھىل 51-)

بۇ ئايەتتە سۆزلەنگەن قورقۇش بولسا تەۋھىدنىڭ ئۇچ قىسمىغا، يەنى روبۇبىيەت تەۋھىدى، ئۇلۇھىيەت تەۋھىدى ۋە ئىسىم-سىفاتلار تەۋھىدىگە ئىمان ئېيتىشنىڭ، اللە ھەرقانداق شېرىكتىن، ئوخشاشلىقتىن ۋە تەئۇبلىدىن پاك دەپ بىلىشنىڭ ھەقىقى نەتىجىسىدۇر. ئۇنىڭ ئۇنۇمى بولسا نامازدا، رىزق ئىزدەپ تىرىشچانلىق قىلىشتا، ھۇنەر-كەسىبتە، پۇل خەجلەشتە، ئىلىم-پەندە، سىياسەتتە، ئىقتىسادتا، ئىجتىمائىيدا، تىنچلىقتا، ئۇرۇشتا، ئىتتىقادتا ئىشقىلىپ ھەرقانداق ئەمەلدە يېگانە اللەقا يۈزلىنىشتۇر.

‹(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت-ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈندۇر [162]. اللە نىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا

(يەنى يالغۇز الله غالا خالىس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن» [163].› .(ئەنئام.162ـ163ـ)

شىرىكنىڭ تۈرى قانداق بولۇشتىن قەتئىينەزەر،بارلىق ھالەتلەردە، ئىسلامنى پۈتۈنلەي يوق قىلىدىغان چوڭ شىرىك بولۇشتىن، ياكى ئىگىسىنىڭ ئەمىلىنى بىكار قىلىدىغان كىچىك شىرىك بولۇشتىن، ياكى ئەڭ چوڭ گۇناھلارنىڭ بىرى بولغان مەخپىي شىرىك بولۇشتىن چىقىپ كەتمەيدۇ. شىرىك اللەنىڭ ھۆكمىدە باتىل ئىشتۇر، شۇنداقلا، ئەقىلنىڭ ھۆكمىدە سەت، يامان كۆرىلىدىغان ئىشتۇر. ئەقلى ساغلام، تەپەككۇرى تۇغرا ھەرقانداق ئىنسان اللەقا ھەرقانداق شەكىلدە شىرىك كەلتۈرۈشنى قوبۇل قىلىشى مومكىن ئەمەس.

ئاشۇنىڭ ئۈچۈن، الله مۇشىرىكلارنى نۇرغۇن ئورۇنلاردا ‹ئەقىل ئىشلەتمەمسىلەر؟› دىگەن سۆزنى ئارقىلىق ئەيىپلەيدۇ. چۈنكى، ئەقىلنىڭ تەقەززاسى تەۋھىد ھەقىقىتىدە جەزمىيەت دەرىجىسىگە يىتىشتۇر.

مانا بۇ ئىنساننىڭ سىزىمى ئالدىكى ئىچىۋىتىلگەن كائىناتتا ئۇنى يارىتىشقا، ياكى ئورۇنلاشتۇرۇشقا ئارىلاشقان اللەنىڭ قولىدىن باشقا قول بارلىقىدىن دىرەك بىرىدىغان بىر نەرسە بارمۇ؟

ئەگەر كائىناتتا ئوخشىمىغان ئىككى ئىرادە بولسا، ياكى ئوخشىمىغان ئىككى ھۈنەر مەۋجۇت بولغان بولسا، كائىناتنىڭ مىڭىشى مۇشۇنداق ئىنچىكە، ئىنتىزاملىق بولۇشى مومكىن بولامدۇ؟

‹(پۈتۈن ئاسمان-زېمىنىنىڭ) پادىشاھلىقى ئىلكىدە بولغان الله نىڭ بەرىكىتى بۈيۈكتۇر. الله ھەر نەرسىگە قادىردۇر [1]. سىلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن، الله ئۆلۈمنى ۋە تىرىكلىكنى ياراتتى، الله غالىبتۇر، (تەۋبە قىلغۇچىنى) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر› . (مۇلىك؛1ـ4ـ)

اللەنىڭ چوڭ، ياكى كىچىك بولسۇن، ھەربىر مەخلۇقاتنىڭ قاراش ئەقىلنى تەۋھىد دىگەن نەتىجىگە يەتكۈزىدۇ،

قۇرئان ئاشۇ ھەقىقەتكە ھەرخىل ئورۇنلاردا ئىشارەت قىلىدۇ، كىشىلەرگە مىساللارنى كەلتۈرىدۇ،

‹ئى ئىنسانلار! (يەنى مۇشرىكلار جامائەسى!) بىر مىسال كەلتۈرۈلدى، ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىڭلار، شۇبھىسىزكى، سىلەر الله نى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلارنىڭ ھەممىسى يىغىلغان تەقدىردىمۇ بىر چىۋىننى يارىتالمايدۇ (ئەقلى بار ئادەم قانداقمۇ مۇشۇنداق بۇتلارنى مەبۇد قىلىۋېلىپ ئۇلارغا چوقۇنىدۇ!)، چىۋىن ئۇلارنىڭ بەدىنىدىن بىر نەرسىنى (يەنى بۇتقا سۈركەپ قويۇلغان

خۇش پۇراق بىر نەرسىنى) ئېلىپ قاچسا، ئۇنى چۈشىنىدىن تارتىپ ئالالمايدۇ، بۇتمۇ ۋە (ئۇنىڭغا) چوقۇنغۇچىمۇ ئاجىزدۇر› . (ھەج؛73 ـ)

دېمەك، چۈشىنىش كىشىلەرنىڭ نەزىرىدە ئەڭ ئاددى ۋە ئەڭ خار نەرسىلەرنىڭ بىرى، ئاشۇنداق بولسىمۇ، اللەدىن باشقا بىرەر كىشى ئاسمان-زېمىندىكى بارلىق كىشىلەر بىلەن بىرلىشىپ بىر دانە چۈشنى يارىتالامدۇ؟

بۇ ئىش ئاجىزلىقتا ئاشۇنىڭدىنمۇ چوڭقۇردۇر. ‹چۈشنى ئۇلارنىڭ بەدىنىدىن بىر نەرسىنى (يەنى بۇتقا سۈركەپ قويۇلغان خۇش پۇراق بىر نەرسىنى) ئېلىپ قاچسا، ئۇنى چۈشىنىدىن تارتىپ ئالالمايدۇ، دېمەك، ئۇلار پەقەت چۈشىنىنى يارىتىشتىن ئاجىز كېلىپلا قالماستىن، بەلكى، چۈشنى ئېلىپ قاچقان نەرسىنى قايتۇرۇۋېلىشتىن ئاجىز كېلىدۇ، چۈشنى تائامغا قونۇپ ئۇنىڭدىن بىر كۆرۈنمەيدىغان بىر چىشلەمنى چىشلۇالسا، ئاشۇنىڭچىلىك نەرسىنى پۇتلىرىغا، ياكى قاناتلىرىغا ئىسىلدۇرۇۋالسا، بىرەر كىشى شۇ نەرسىنى قايتۇرۇۋالالامدۇ؟

كىشىلەر ۋە اللەنىڭ ئاتالمىش شېرىكلىرى نىمىدىگەن ئاجىزھە؟ ‹اللە نى قويۇپ بۇتلارنى مەبۇد قىلىۋالغانلارنىڭ مىسالى ئۆي ياسىغان ئۆمۈچۈكنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ (يەنى ئۆمۈچۈكنىڭ ئۆيى ئۇنى ئىسسىق-سوغۇقتىن قوغدىيالمىغانىدەك، ئۇلارنىڭ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىمۇ ئۇلارغا ھېچقانداق پايدا-زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ)، ئۆيلەرنىڭ ئەڭ ئاجىزى ئۆمۈچۈكنىڭ ئۆيىدۇر. ئەگەر ئۇلار (بۇ ھەقىقەتنى) بىلسە ئىدى (بۇتلارغا چوقۇنمايتتى) [41]. اللە ئۇلار اللە نى تاشلاپ ئىبادەت قىلىۋاتقان نەرسىنى ئوبدان بىلىدۇ، اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر [42]. بىز ئىنسانلارغا (قۇرئاندا ئۇلارنىڭ زېھنىغا يېقىنلاشتۇرۇش ئۈچۈن) بايان قىلغان بۇ تەمسىللەرنى پەقەت ئالىملارلا چۈشىنەلەيدۇ› . (ئەنكەبۇت؛41 ـ43 ـ)

پۈتۈن كائىناتنىڭ ھەقىقىتى اللە ئىيتقىنىدەك، اللەنىڭ بۇيرىقىغا ئاۋاز قوشۇش ۋە بۇيرۇقنىڭ تەلىپىگە ئەمەل قىلىش ئارقىلىق ئۇلۇھىيەت ۋە روبۇبىيەت تەۋھىدى ئۈستىگە تۇرغانكەن،

‹ئاندىن ئۇ ئاسمانىنى (يارىتىشقا) يۈزلەندى، ھالبۇكى، ئۇ تۈمان ھالىتىدە ئىدى، ئاسمان بىلەن زېمىنغا: «ئىختىيارىي ياكى ئىختىيارسىز ھالدا كېلىڭلار (يەنى ئەمرىمنى قوبۇل قىلىڭلار)» دېدى. ئىككىلىسى «ئىختىيارىي كەلدۇق» دېدى› .(فۇسسىلەت؛11 ـ)

مانا مۇشۇ كائىناتنىڭ ھەقىقىتى بولغانكەن، ئىنسان ئاسمان-زېمىن ئۇنىڭ ئاساسىدا قەد كۆتۈرۈپ تۇرىدىغان مۇشۇ زور ھەقىقەتتىن ئازغان چاغدا، ئۆزىگەقايسى زۇلۇمنى قىلارھە؟ ئۇنىڭغا پۈتۈن كائىنات ئاۋاز قوشىدىغان ۋە

ئىقرار قىلىدىغان ھەقنى ئىنكار قىلىش قانچىلىك زۇلۇمدۇرھە؟ ئىنسانىنىڭ موشۇ ئىنكار ئارقىلىق ئۆزىنى ھالاكەت جايىغا تاشلىشى قانچىلىك زۇلۇمدۇرھە؟ ئاشۇنىڭ ئۈچۈن، اللە شېرىكنى زۇلۇم، مۇشرىكلارنى ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلغۇچىلار دەپ سۈپەتلەيدۇ.

‹ئۆز ۋاقتىدا لوقمان (ھەكىم) ئوغلىغا نەسىھەت قىلىپ: «ئى ئوغۇلچىقىم، االله قا شېرىك كەلتۈرمىگىن، شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن زور گۇناھتۇر» دېدى› .(لۇقمان؛13 ـ)

‹االله نى قويۇپ، ساڭا پايدا ـ زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان نەرسىلەرگە ئىبادەت قىلمىغىن، ئەگەر ئۇلارغا ئىبادەت قىلساڭ، چوقۇم (ئۆزۈڭگە) زۇلۇم سالغۇچىلاردىن بولسەن› .(يۇنۇس؛106 ـ)

رەسۇلۇللا مۇنداق دەيدۇ: ‹االلەقا شېرىك كەلتۈرۈش ئەڭ چوڭ گۇناھلارنىڭ بىرىدۇر› .(بۇخارى رىۋايەت قىلغان)

شېرىكنىڭ زىيانلىرى

كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك،تەۋھىد اللە نورمال ئىنسانىنى شۇنىڭ ئۈستىگە ياراتقان، كائىنات، ھايات ۋە ئىنسان شۇ ئاساستا تۈزىلىدىغان نەرسە بولغانىكەن، شېرىككە چۈشۈپ قالغۇچى شەخس بولسۇن، ياكى كوللىكتىپ بولسۇن، ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرىتىدە شېرىكنىڭ ھالاكەتلىك زىيانلىرى بولىدۇ.

شېرىكنىڭ 1ـ زىيىنى پىتىرەتنىڭ نورىنى ئۆچۈرۈش

‹رەسۇلۇللا؛ھەرقانداق بوۋاق پىترەت ئۈستىگە تۇغۇلىدۇ، ئاتا ـ ئانىسى ئۇنى يەھۇدى قىلىدۇ، ياكى ناسارا قىلىدۇ، ياكى مەجۇسى قىلىدۇ، دېدى›

ھەقىقەتەن، الله ئادەم ئەلەيىھسالامنى ياراتقان چاغدا، ئۇنىڭ نەسلىدىن ئۇنىڭ ئەۋلاتلىرىنى زەررە شەكلىدە چىقىرىپ، ئۇلاردىن ئۆزىگە ھىچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە ئەھدە ئالدى،

‹ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم باللىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۇۋاھ قىلىپ: «مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟» دېدى (يەنى اﷲ ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم باللىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئاغزىدىن ئالدى). ئۇلار: «ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن، گۇۋاھلىق بەردۇق» دېدى› .(ئەئراف 172 ـ)

مۇشۇنىڭغا بىنائەن، شىرىك كەلتۈرۈش اللە ئىنسانلاردىن ئۇلار زەررە دۇنياسىدا تۇرۇۋاتقان چاغدا ئالغان ئەھدىنى بۇزغانلىق، شۇنداقلا، اللە ئىنسان بىلەن جىننى شۇنىڭ ئۈچۈن ياراتقان غايىدىن چەتنىگەنلىك بولدۇ، اللە مۇنداق دىدى؛ ‹جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم› . (زارىيات 56 ـ)

ئىنسان ئۆزىنىڭ يورۇقىنى، نورىنى ۋە توغرا ئىشىنى تەۋھىدتىن ئالىدۇ، ئەگەر ئىنسان اللەقا شىرىك كەلتۈرسە، ئۇنىڭ ئەمەللىرى چۆلدىكى سارابقا ئايلىنىپ كېتىدۇ. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ؛

‹كاپىرلارنىڭ (ياخشى ئەمەل دەپ ئويلىغان) ئەمەللىرى بايا‌ۋاندىكى سەرابقا ئوخشايدۇ، تەشنا ئادەم ئۇنى سۇ دەپ گۇمان قىلىدۇ، ئۇنىڭ يېنىغا كەلسە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەيدۇ (يەنى سۇ كۆرمەيدۇ)، ئۇ اﷲ نىڭ ئۆز (ئەمەلىنىڭ) يېنىدا (كۆزىتىپ تۇرغۇچى) ئىكەنلىكىنى بايقايدۇ، اﷲ ئۇنىڭ قىلمىشىغا تېگىشلىك جازا بېرىدۇ، اﷲ تېز ھېساب ئالغۇچىدۇر [39]. ياكى ئۇلارنىڭ (ياخشى دەپ گۇمان قىلغان) ئەمەللىرى چوڭقۇر دېڭىزدىكى قاراڭغۇلۇققا ئوخشايدۇ، ئۇنى (يەنى دېڭىزنى) قاتمۇقات دولقۇنلار ۋە دولقۇنلارنىڭ ئۈستىدىكى قارا بۇلۇتلار قاپلاپ تۇرىدۇ. (مانا بۇ) قاتمۇقات قاراڭغۇلۇقلاردۇر، (بۇ قاراڭغۇلۇققا گىرىپتار بولغۇچى) قولىنى ئۇزاتسا بارماقلىرىنى كۆرەلمەيدۇ، اﷲ نۇر ئاتا قىلمىسا، كىم بولمىسۇن، نۇرنى كۆرەلمەيدۇ (يەنى اﷲ ھىدايەت قىلمىغان ئادەم ھەرگىز ھىدايەت تاپمايدۇ)› . (نۇر 39 ـ 40 ـ)

شىرىكنىڭ 2ـ زىيىنى: روھنىڭ ئۇلۇغۋار ئىستەكلىرىنى يوق قىلىش

اللەقا ئىسىلغان، الله نى رازى قىلىشقا تەلپۈنگەن روھنى سىزىمنىڭ شەھۋەتلىرى غەرق قىلالمايدۇ، ئۇنى زېمىننىڭ يېقىن بەھرىمەنلىكىگە بۇرىيالمايدۇ، ئۇ روھ دائىم ئالى غايىلەرگە، يۈكسەك قىممەت قاراشلارغا تەلپۈنىدۇ، ھەرقانداق شەكىل ۋە قىياپەتتىكى كىرلاردىن، يەنى الله ھارام قىلغان بۇزۇق ئىشلاردىن، كىشىلەرگە كەلگەن زۇلۇمدىن، ئىنسان ئەرزىمەس ئىستەك، ياكى ھايات دۇنياسىنىڭ بىرەر تەلىپى سەۋەبىدىن تۇتقان پەسكەشلەرچە مەيداندىن ئۆزىنى تارتىشقا تەلپۈنىدۇ.

لىكىن، كۆڭۈلدىكى تەۋھىد ھەقىقىتى تەۋرىنىپ قالغان ۋە ئۇنى شېرىك قاپلىۋالغان چاغدا، روھ چۈشكۈنلىشىدۇ، ئۇنى زىمىندىكى نەرسىلەر بەنت قىلىدۇ، يوقىلىدىغان بەھرىمەنلىك بەنت قىلىدۇ، ئەرزىمەس بەھرىمەنلىك ئۈچۈن غالجىرلىق قىلىدۇ، يۈكسەك قىممەت قاراشلارنى ۋە ئۇلارنى بەرپا قىلىش، ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن جىھاد قىلىشنى ئۇنتۇيدۇ، ئۇ روھنىڭ كۆرىشى مۇشۇ يوقىلىدىغان بەھرىمەنلىك ئۈچۈن پەسكەشلەرچە توقۇنۇش بولىدۇ، شەخسىلەر، دۆلەتلەر ۋە خەلقلەر مۇشۇ بەھرىمەنلىك ئۈچۈن ئۇرۇشۇاتىدۇ، ئىنسان ھاياتى ئورمانلىق قانۇنىغا مەھكۇم بولىدۇ، كۈچلۈك ئاجىزنى يەيدۇ، غەلىبە ھەق ئىگىسىگە ئەمەس، كۈچلۈك كىشىگە مەنسۇپ بولىدۇ، مانا بۇ، بىز زاماناش جاھىلىيەتتە ھاياتنىڭ ھەر بىر تەرىپىدە باش كۆتۈرگەنلىكىنى كۆرۈۋاتقان ئىشتۇر.

شېرىكنىڭ 3-زىينى: روھنىڭ ئۆز غۇرۇرىنى يوقىتىشى ۋە خارلارچە قۇللۇققا چۈشۈپ قىلىشى

ھەقىقى ئىززەت بىر اللەقا ئىمان ئېتىشتىن ئىلىنىدۇ: ‹غەلىبە الله قا، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە مۆمىنلەرگە مەنسۇپ› .(مۇناپىقۇن؛8-)

مۇئمىن ئۆزى ھەر بىر نامازدا تەكرارلايدىغان: الله ئەڭ بۈيۈكتۇر، ھەر قانداق نەرسىدىن ۋە ھەرقانداق كىشىدىن بۈيۈكتۇر، دەيدىغان ئاشۇ سۆزگە شەكسىز ئىشىنىدۇ،شۇڭا، ئۇنىڭ قەلبى اللەقا باغلانغان مۇئمىن ھەق اللەقا ھەقىقى قۇلچىلىق قىلىشتىن ئىلىنغان ئاشۇ كۈچكە تايىنىپ ئۆزىنى غالىپ سىزىدۇ، الله ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، پايدا-زىيان يەتكۈزگۈچى، تىرىلدۈرگۈچى، ئۆلتۈرگۈچى، بارلىق ئىشلارغا شېرىكسىز ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى ئىلاھتۇر. شۇ سەۋەبتىن، ئۇ كىشى نەرسىلەردىن، شەخسىلەردىن ۋە

هادىسلەردىن قورقمايدىغان بولۇپ قالىدۇ. چۈنكى، ئۇ، اللە كائىناتتىكى بارلىق نەرسىلەرنىڭ ھەقىقى تەدبىر بەلگۈلىگۈچىسى، پۈتۈن كائىناتتىكى ھىچكىشى اللە بىلەن بىرگە ئىگىدارچىلىق قىلمايدۇ، دەپ بىلىدۇ. ئۇنداقتا، ئۇ نىمە ئۈچۈن اللەنىڭ غەيرىگە خار بولسۇن؟ گەرچە قولىدا كۈچنىڭ كۆرۈنۈشلىرى بار بولسىمۇ، يەرىۋزىدە ئۆكتەملىك قىلئاتقان بولسىمۇ يەنىلا ئاجىز بولغان، ئۆزىگە ئوخشاش اللەنىڭ دەرگاھىدىكى نەرسىگە مۇھتاج بولغان ئىنسان ئالدىدا ئۆز ھۆرمىتىنى نىمىشقا يوقاتسۇن؟ چۈنكى، اللە ھەمىشە تىرىك، بەندىلەرنىڭ ئىشىنى باشقۇرغۇچى زاتتۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھەر قانداق نەرسە ھامان يوقالغۇچىدۇر. ياق! مۇئمىن اللەدىن باشقا ھىچكىمنىڭ ئالدىدا ئۆز غۇرۇرىنى يەرگە ئۇرمايدۇ، لىكىن، مۇشرىك بۇ غۇرۇرنى بىلمەيدۇ، ئۇنىڭ تەمىنى تىتىيالمايدۇ.

ئۇ قۇلدۇر، خارلارچە قۇلچىلىقدۇر، چۈنكى، ئۇ ئۆز ئەزىزلىكى بىلەن بەندىلىرىنى ئەزىز قىلىدىغان كەرەملىك، مىھرىبان اللەغا قىلىنغان قۇلچىلىق ئەمەس، ئۇنى باشقۇرۇپ ئىزىدىغان، ئۆزىگە ئوخشاش ئىنسانلارغا قۇلدۇر، ياكى ئۆزىنىڭ مال-دۇنيا ئارزۇسى، جىنسى ئارزۇ، ھوقۇق ئارزۇسى قاتارلىق ئارزۇلىرىغا قۇلدۇر. ئۇلارنىڭ ھەممىسى خارلارچە قۇللۇقتۇر، تۈنجى قارىماققا بەھرىمەنلىكتەك، زىمىندا ئۇستۈنلۈككە ئىرىشكەندەك ۋە غالىب بولغاندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەرلەرنىڭ بويۇنلىرى شۇنىڭ ئۈچۈن ئىگىلىدىغان بۇ بەھرىمەنلىك يوقىلىدۇ، ئۇلار ھەممىدىن كۈچلۈك اللەنىڭ ئالدىدا خارلارچە تۇرىدىغان كۈن كىلىدۇ.

‹ئىيتىپ باققىنا! ئەگەر ئۇلارنى (نۇرغۇن) يىللار (نېمەتلىرىمىزدىن) بەھرىمەن قىلساق، ئاندىن ئۇلارغا ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازاب كەلسە، ئۇلارنىڭ بەھرىمەن بولغان نېمەتلىرى (ئۇلاردىن ئازابنى دەپئى قىلىشتا) ھېچ نەرسىگە ئەسقاتمايدۇ› . (شۇئەرا 205-207-)

شىركىنىڭ 4-زىيىنى: ئىنسان روھىنىڭ بىر پۈتۈنلىكىنى پارچىلاش

اللە تائالا بۇ روھنى ئۆز ھىكمىتى بىلەن يارىتىپ، روھ ئۇنىڭ تەقەززاسىغا ئەمەل قىلسا اللە ياراتقان نورمال پىتىرەت ئۇستىدە تۇرالايدىغان كىتابنى چۈشۈردى.

‹باتىل دىنلاردىن بۇرۇلۇپ ئىسلام دىنىغا يۈزلەنگىن، الله نىڭ دىنىغا (ئەگەشكىنكى) الله ئىنسانلارنى شۇ دىن بىلەن ياراتقان، الله نىڭ ياراتقىنىدا ئۆزگىرىش بولمايدۇ، بۇ توغرا دىندۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى بىلمەيدۇ › . (رۇم 30ـ) توغرا دىن شىرىكسىز يېگانە اللەقا ئىبادەت قىلىشتۇر. «ئى قەۋمىم! الله قا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە الله تىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر› .(ھۇد 50ـ)

ئۇ بولسا ھۇد، سالىھ، شۇئەيب، مۇسا، ئىيسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملار ۋە بارلىق پەيغەمبەرلەر ئىيتقان سۆزدۇر. اللەتائالا، ئىنسان تەۋھىد سۆزىنىڭ بۇ تەقەززاسىغا ئەمەل قىلغان چاغدا، ‹ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە› ۋە توغرا ھالەتتە بولىدىغانلىقىنى، چۈنكى، ئۇ بارلىق ئىشلىرىدا بىر نىشانغا يۈزلەنگەنلىكىنى بىلىدۇ.

مۇئمىن ئىنسان ئۆز نامىزىدا، ئىبادىتىدە اللەقا يۈزلىنىدۇ، رىزىق ئىزدەپ زېمىندا سەپەر قىلغاندىمۇ، اللەقا يۈزلىنىپ، اللەدىن يارەم ۋە مۇۋەپپەقىيەت تىلەيدۇ. شۇ ئىشتىمۇ اللەقا يۈزلىنىپ، الله ھالال قىلغان ھالالنى ئىزدەيدۇ. الله ھارام قىلغان ھارامدىن قاچىدۇ، ھەرۋاقىت اللەنى ئەسلىگۈچى بولىدۇ، چۈنكى، ھەر بىر ئىش ۋە ھەر بىر مەيداندا ھالال-ھارامنى ئىلغايدۇ، بىرەر ھەركەت، ئەمەلنى قىلماقچى بولسا، ياكى كۆڭلىگە بىرەر ئوي كەلسە، ئۆزىدىن بۇ ئىش ھالالمۇ-ھارامۇ دەپ سورايدۇ، ئەگەر ھالال بولسا قىلىدۇ، ھارام بولسا ئۇنىڭدىن يىراق تۇرىدۇ،

شۇنىڭدەك، بىلىم ئۆگىنىشكە بارسا، ياكى توي قىلماقچى بولسا، ياكى ئىلىم-ستىم قىلسا، ياكى ھاياتىدىكى ئىشلارنىڭ بىرەرسىدە كىشىلەر بىلەن مۇئامىلە قىلسا، ئالدى بىلەن اللەقا يۈزلىنىدۇ، الله ھالال-ھارام، يوللۇق-يولسىز قىلغان نەرسىلەرنىڭ تەپسىلاتىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان اللەنىڭ كىتابىدىن ئىلھام ئالىدۇ. دىمەك، ئۇ ھاياتىدىكى ھەربىر پائالىيەتتە اللەقا يۈزلەنگۈچىدۇر،

‹(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت-ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله ئۈچۈندۇر [162]. الله نىڭ شېرىكى يوقتۇر» . (ئەنئام 162-163ـ) ئاشۇ چاغدا كۆكۈل ئارامغا چۈشىدۇ، مۇقىملىشىدۇ؛

‹(تەۋبە قىلغانلار) ئىمان ئېيتقانلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ دىللىرى الله نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ، بىلىڭلاركى، دىللار الله نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ› . (رەئىد 28ـ)

ۋە شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، زور كۆچكە ئايلىنىدۇ، خۇددى بىر يەرگە يىغىلىپ يورۇقلۇق چىقىرىدىغان نۇر يىغىندىسىغا ياكى لاۋۇلداپ تۇرغان مەشئەلگە ئوخشاش.

ئۇ زور كۆچ يەر يۈزىدە ھەر تەرەپتە قۇرۇلۇش قىلىشقا، ئاۋات قىلىشقا خاتىرجەم، مەمنۇن، پائالىيەتچان، ۋە شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا مۇستەھكەم ھالدا ئاتلىنىدۇ، خۇددى ئىسلام تارىخى ئۇنىڭ بىلەن باشلانغان، دەئۇەتنى زىممىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىگە تارىختا مىسلى يوق سۈرئەتتە تارقاتقان، ھەربىر جايدا ئىلاھى ئادالەتنى بەرپا قىلغان، كۇپرى، شىرىك ۋە تاغۇتلارغا ئۇرۇش ئېچىپ ئۇلارنى يەر بىلەن يەكسان قىلغان، روھ بىلەن ماددىنى بىرلەشتۇرىدىغان، دۇنيانى ئاۋات قىلىشنى ئۇنتۇپ قالماستىن، ئاخىرەت ئۈچۈن ئىشلەيدىغان مىسلىسىز ھازارەت بەرپا قىلغان ئاشۇ تەڭداشسىز بىر ئەۋلاد ئوخشاش.

‹‹الله ساڭا بەرگەن بايلىق بىلەن ئاخىرەت يۇرتىنى ئىزلىگىن، دۇنيادىكى نېسىۋەڭنىمۇ ئۇنتۇمىغىن، الله ساڭا ياخشىلىق قىلغاندەك، سەن (الله نىڭ بەندىلىرىگىمۇ) ياخشىلىق قىلغىن، يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىقنى ئىزلىمىگىن، الله ھەقىقەتەن بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلارنى دوست تۇتمايدۇ›› . (قەسەس 77 ـ)

ئەنە ئاشۇ تەۋھىدنىڭ نەتىجىسىدۇر، ئۇ ئىنسان روھىنى بىر يەرگە يىغىدىغان ۋە چاچىدىغان نەتىجىدۇر.

ئىنسان نامىز ئوقۇغان چاغدا بىر ئىلاھقا ئوقۇيدۇ. پايدىنى كۆزلەپ جازانىنى، ئالدامچىلىقنى ۋە ساختىپەزلىكنى ھالال قىلىپ بىرىدىغان يەنە بىر ئىلاھنىڭ نامى بىلەن رىزىق تەلەپ قىلىدۇ. ئارزۇلىرىنى قانۇنسىز ئالاقىلەرنى يوللۇق قىلىدىغان ۋە ئۇنىڭغا نىجىس نەرسىلەرنى چىرايلىق كۆرسىتىدىغان ئۇچىنچى بىر ئىلاھنىڭ نامى بىلەن قاندۇرىدۇ. ئۆزىگە ئوخشاش ئىنسانغا، ياكى بىرەر بۇتقا يۈزلىنىپ، ئۇنىڭدىن بەرىكەت ياكى اللەقا يېقىنلاشتۇرۇشنى تەلەپ قىلىشى مومكىن. ئۇنىڭ روھى ھەربىرىنىڭ يەنە بىرىنىڭ تەلىپىگە ئوخشىمايدىغان تەلەپلىرى بار مۇشۇ نۇرغۇن ئىلاھنى رازى قىلىشقا تىرىشىش ئۈچۈن مۇشۇنداق بۆلۈنىدۇ، ئاخىرىدا، ئۆزىنىڭ خاتىرجەملىكىنى، تىنچلىقىنى يوقاتقاندىن كېيىن ئۆزىنىمۇ يوقتىدۇ.

‹‹الله (سىلەرگە مۇنداق) بىر مىسالنى كەلتۈرىدۇ: بىر قۇل بولۇپ، ئۇنىڭغا (ئىشقا سېلىشنى) تالىشىدىغان نۇرغۇن خوجايىنلار ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ (بىرسى بۇ ئىشقا، بىرسى ئۇ ئىشقا بۇيرۇيدۇ، ئۇ كىمنى رازى قىلىشنى بىلەلمەي قالىدۇ)، يەنە بىر قۇل بولۇپ، ئۇ بىر ئادەمگىلا خاستۇر، بۇ ئىككى

قۇل (يەنى ئۇنىڭ ئەھۋالى) باراۋەرمۇ؟ جىمى ھەمدۇسانا االله قا خاستۇر! بەلكى ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) نىڭ تولىسى بىلمەيدۇ› . (زۇمەر29ـ)

ئاشۇنىڭ ئەڭ رۇشەن مىسالى كىشىلەر زىمىننىڭ كۆپ تەرەپلىرىدە داۋاملاشتۇرىۋاتقان ھازىرقى زامان جاھىليىتىدۇر.

بۇ جاھىليەت ئۆزى ئىرىشكەن غايەت زور ئىلمى ۋە ماددى تەرەققىيات بىلەن كىشىلەرنى قايمۇقتۇرغان ۋە ئالدىغان ئىدى، لىكىن، ھەتتا شۇ جاھىليەتتىكى كىشىلەرمۇ تارىختا مىسلى يوق روھى پارچىلىنىشنى بايقىدى. ئۇ روھى پارچىلىنىش ئىچى سىقىلىش، ئىلىشىپ قىلىش، روھى جەھەتتىن ۋە نېرۋا جەھەتتىن قالايمىقانلىشىش، ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋىلىش، ئىسپىرتلىق ئىچىملىكلەرگە ۋە زەھەرلىك چېكىملىكلەرگە بىرىلىش ھالەتلىرىنىڭ داۋاملىق كۆچىيىشىدە ئىپادىلىنىدۇ.

ئاخىرى، ياشلار ئۆزلىرىنىڭ كىرىكى يوقتەك ھىس قىلىۋاتقانلىقىنى، ئۆز ھاياتىنىڭ ئەھمىيىتىنى، ئۆزىگە خاتىرجەملىك ۋە كۆڭۈل ئارامى ئاتا قىلىدىغان نىشانىنى تاپالمىغانلىقىنى ئوچۇق ئىيتىشتى.

ھەرقانچە ماددى ۋە ئىلمىي تەرەققىياتلارغا ئىرىشكەندەك كۆرۈنسىمۇ، شىرىكنىڭ ئەڭ ئاخىرقى نەتىجىسى ئەنە شۇدۇر. چۈنكى، ھەرخىل مەبۇدلار ئارىسىدا پارچىلىنىپ كەتكەن روھ خاتىرجەملىكنى، كۆڭۈل ئارامىنى ھىس قىلالىشى مومكىن ئەمەس.

شىرىكنىڭ 5ـزىينى: ئەمەلنى بىكار قىلىش

شىرىكنىڭ نەتىجىلىرىنىڭ بىرى ئەمەلنى بىكار قىلىشتۇر. ‹ساڭا ۋە سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەر) لەرگە: «ئەگەر سەن االله قا شېرىك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمەلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ، سەن ئەلۋەتتە زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسەن، بەلكى يالغۇز االله قا ئىبادەت قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن» دەپ ۋەھىي قىلىندى› .(زۇمەر65ـ)

(بۇ ئايەتنىڭ ئەرەبچە تېكىستىدىكى، ئەملى بىكار بولۇش دەپ تەرجىمە قىلىنغان سۆز ئەرەب تىلىدا ھايۋانلارنىڭ زەھەرلىك يىمەكلىكلەرنى يەپ قورسىقى ئىششىپ ئۆلۈش دېگەن مەنانى ئىپادىلەيدىغان سۆز بىلەن ئىپادىلەنگەن. شۇ مەنا بويىچە چۈشەنگەندە بۇ ئايەتتە؛ ئۇ كىشىنىڭ ئەملى

بىكار بولۇپلا قالماستىن، بەلكى، ئۇ ئەمەلنىڭ ئۆز ئىگىسىگە ئاپەت كەلتۈرۈشى كۆزدە تۇتۇلىدۇ،)

اللە رەسۇلۇللاغا: ‹اللە سەندىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھيي قىلغاندەك، ساڭىمۇ شۇنداق ۋەھى قىلدىكى، شىرىك ئەمەلنى بىكار قىلىدۇ، بۇزىدۇ، ئاخىرىدا زىيانغا، يەنى ئاخىرەتتىكى ئەڭ چوڭ زىيان بولغان دوزاختا كىرىشكە سەۋەب بولىدۇ. الله ساقلىسۇن .

ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدىكى كىشىلەر اللە ئۇلارغا ئىلىم-پەن تەرەققىياتى ئارقىلىق بەرگەن ماشىنا، توڭلاتقۇ، ئايروپىلان، راكىتا، ئاتوم بومبىسى، يادرو بومبىسى، پۇل-مال ۋە ھەرتۈرلۈك بايلىقلار تىرىسىگە پاتماي قالدى. ئۇلار ئاشۇلار ئارقىلىق تىرىسىگە پاتماي قالدى، ئۇلاردىكى تىرىسىگە پاتماي قىلىش ھەتتا، اللەقا تەكەببۇرلۇق قىلىشقا يېتىپ باردى. اللە ئۇلارغا ئوخشىغان كىشىلەر توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ

‹ئۇلارغا پەيغەمبەرلىرى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن كەلگەندە، ئۆزلىرىدە بار ئىلىم بىلەن پەخىرلىنىپ (پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلدى ۋە مەسخىرە قىلدى)، ئۇلارغا ئۆزلىرى مەسخىرە قىلغان (ۋە كەلسە دەپ ئالدىرىغان) ئازاب نازىل بولدى› . (غاپىر؛83-)

لىكىن ئۇ بولسا تۆگىنىڭ زەھەرلىك يىمەكلىك يەپ قورسىقى ئىششىپ كەتكىنىگە ئوخشايدۇ. ھازىر، زېمىن بايلىقلىرىدىن پايدىلىنىش تارىختا يېتىپ باقمىغان چەكسىز يەتتى. شۇنداقلا، زېمىنىنىڭ كۆپ جايلىرىدىكى ئېغىر نامراتلىقنىڭمۇ تارىختا مىسلى يوق.

مىدىتسىنا تەرەققىياتى ئىلگىرى يېتىپ باقمىغان دەرىجىگە يەتتى. شۇنىڭدەك، كىسەللىك نىسبىتى داۋاملىق ئاشماقتا، ئىلگىرى كۆرۈلۈپ باقمىغان يېڭى كىسەللەر پەيدا بولماقتا. ئەيدىز دەپ ئاتىلىدىغان ئىممۇنىتىت ئاجىزلاش كىسلى شۇلارنىڭ بىرىدۇر. يەر يۈزىدىكى پارلامېنتلەردا، گىزىت-ژۇرناللاردا، تاراتقۇلاردا سىياسى ئەركىنلىككە، ئىنسانى ئەكىنلىككە چاقىرىش گۆلدۈرماممىغا ئوخشايدۇ. زېمىنىنىڭ كۆپ رايۇنلىرىدىكى كىشىلەر ئۇنىڭ ئىچىدە ياشاۋاتقان قۇللۇق تارىختىكى ئەڭ ئىغىر قۇللۇقتۇر.

كىشىلەر زېمىنىدىكى بەھرىمەنلىكنىڭ ئەڭ كۆپ قىسمىغا ئىرىشىش ئۈچۈن كەشپ قىلغان بەھرىمەن بولۇش ۋاستىلىرىنىڭ سانىنىڭ ،تۈرىنىڭ ۋە ئۇ ۋاستىلەرنىڭ كىشىلەر ھاياتىغا سىڭىشىنىڭ مىسلى يوق.

شۇنداقلا، كىشىلەر ھىس قىلىۋاتقان روھى بىئاراملىقتىن تارتىپ، سارىڭ بولۇپ قىلىشقىچە بولغان بەختسىزلىك دەرىجىسىنىڭ مىسلى يوق. ئۇلۇغ اللە راست ئېيتقان.

‹ساڭا ۋە سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەر) لەرگە: «ئەگەر سەن الله قا شېرىك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمەلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ، سەن ئەلۋەتتە زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسەن، بەلكى يالغۇز الله قا ئىبادەت قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن» دەپ ۋەھيى قىلىندى› .(زۇمەر65ـ) ئەڭ چوڭ شېرىكنىڭ زىيانلىرىنىڭ بىرى ئۆز ئىگىسىنىڭ دوزاختا مەڭگۈ قىلىشىدۇر.

‹الله ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلۈشىنى (يەنى مۇشرىكلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلمايدۇ، بۇنىڭدىن باشقىنى (الله ئۆزى) خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى الله قا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ ھەقىقەتەن قاتتىق ئازغان بولىدۇ [116]. ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) الله نى قويۇپ، پەقەت (ئۆزلىرى) چىشى (ناملار بىلەن ئاتىۋالغان) بۇتلارغا ئىبادەت قىلىدۇ، پەقەت الله نىڭ ئىبادىتىدىن باش تارتقان شەيتانغا ئىبادەت قىلىدۇ [117]. الله شەيتانىنى رەھمىتىدىن يىراق قىلدى، شەيتان ئېيتتى: «مەن ئەلۋەتتە سېنىڭ بەندىلىرىڭدىن مۇئەييەن ساندىكىلەرنى ئىگىلەيمەن [118]. شۇنداقلا چوقۇم ئۇلارنى ئازدۇرىمەن، ئۇلارنى خام خىيال قىلدۇرىمەن (يەنى ھايات ئۇزۇن، قىيامەت، ھېساب ئېلىش يوق دېگەندەك باتىل ئەقىدىلەرنى كۆڭلىگە سالىمەن)، ئۇلارنى چوقۇم چاھار پايلارنىڭ (بۇتلارغا نەزەر قىلىپ بەلگە ئۇچۇن) قۇلاقلىرىنى يېرىشقا بۇيرۇيمەن، ئۇلارنى چوقۇم الله نىڭ مەخلۇقاتىنى ئۆزگەرتىۋېتىشكە (يەنى قۇللارنى ئاختا قىلىش، ئۇلارغا مەڭ ئويدۇرۇشقا ئوخشاش) ئىشلارغا بۇيرۇيمەن». كىمكى الله نى قويۇپ شەيتانىنى دوست تۇتىدىكەن، ئۇ (دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە) ئوپئوچۇق زىيان تارتقان بولىدۇ [119]. شەيتان ئۇلارغا (يالغان) ۋەدىلەرنى بېرىدۇ ۋە ئۇلارنى خام خىيالغا سالىدۇ (يەنى ئەمەلىدە ئىشقا ئاشمايدىغان ئارزۇلارنى كۆڭلىگە سالىدۇ)، شەيتان ئۇلارغا پەقەت يالغاننىلا ۋەدە قىلىدۇ [120]. ئەنە شۇلارنىڭ بارىدىغان جايى جەھەننەمدۇر، ئۇلار جەھەننەمدىن قاچىدىغان جاي تاپالمايدۇ› . (نىسا 116ـ121ـ)

قايسى نەرسە ئاشۇنىڭدىنمۇ قورقۇنچلىق ۋە ئىچىنىشلىق بولىشى مومكىن؟ كۆيۈش ئىنسان ھاياتى دۇنيادا ئۇچرايدىغان ئەڭ چىدىغۇسىز ئازابتۇر. چۈنكى، ئۇ چىدىغىلى بولمايدىغان نىرۋىلار ئۇنىڭغا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان نەرسىدۇر. شۇنداق بولسىمۇ،ئۇ ئاخىرەتتىكى كۆيۈشنىڭ ئالدىدا ئىنتايىن ئاددى ۋە يېنىكتۇر.

دۇنيادىكى كۆيۈش ھەرقانچە قاتتىق بولسىمۇ، ھەرقانچە ئۇزاققا سوزۇلسىمۇ، بىر قانچە مىنۇتتىن ئىشىپ كەتمەيدۇ، بىر قانچە كۈنگە

سوزۇلىشىمۇ مومكىن. ئاندىن كىيىن، ئۇ كىشى ساقىيىدۇ، ياكى ئۆلىدۇ، ھەرگىز ساقايمايدىغان، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۆلمەيدىغان بولسا قانداق بولارھە؟

‹شۇبھىسىزكى، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلارنى دوزاخقا كىرگۈزىمىز، ئۇلارنىڭ تېرىلىرى پىشىپ تۈگىگەن چاغدا ئازابنى تېتىتىش ئۈچۈن ئورنىغا باشقا تېرە يەڭگۈشلەيمىز. اﷲ ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر› .(نىسا 56ـ)

ئىنسان ھاياتى دۇنيادا بىرەملىك ياكى بىرقانچە سائەتلىك ئازابقا چىدىيالمايدۇ، ئۇ تولۇق كۆيۈش دەرىجىسىگە يېتىدىغان ئاندىن ،ئۇنىڭ ئىگىسى ئازابنى يېڭىدىن تېتىش ئۈچۈن سىزنىم نېرىپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان تېرە يېڭىدىن ھاسىل بولىدىغان ئازابقا چىدىيالارمۇ؟ ئىنسانىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈش ئارقىلىق ئۆزىنى مۇشۇنداق دەرتلىك ئازابقا دۇچار قىلىشى ھىكمەتىنىڭ جۈملىسىدىنمۇ؟ كىشىلەر ھاياتى دۇنيادا بارلىق ۋاستىلەر ئارقىلىق كۆيۈكتىن ساقلىنىدۇ. بار كۈچى بىلەن كۆيۈشكە دۇچار بولماسلىققا تىرىشىدۇ. دۇنيادىكى ئۆتكۈنچى ئازابتىن بار كۈچى بىلەن قاچىدىغان، مەڭگۈ يوقالمايدىغان ئۇنىڭغا كىرگەندىن كىيىن مەڭگۈ چىقالمايدىغان كۆيۈشكە ئۆزىنى تاشلاش ئۈچۈن ئۆز پۇتى بىلەن كىتىۋاتقان مۇشرىك نىمىدىگەن غاپىل ھە؟

‹بەزى ئادەملەر اﷲ تىن غەيرىيلەرنى (يەنى بۇتلارنى) اﷲ قا شېرىك قىلىۋالىدۇ، ئۇلارنى (مۆمىنلەرنىڭ) اﷲ نى دوست تۇتقىنىدەك دوست تۇتىدۇ، (يەنى ئۇلۇغلايدۇ ۋە ئۇلارغا بويسۇنىدۇ). مۆمىنلەر اﷲ نى ھەممىدىن بەك دوست تۇتقۇچىلاردۇر، زالىملار (قىيامەت كۈنى ئۆزلىرىگە تەييارلانغان) ئازابنى كۆرگەن چاغدا پۈتۈن كۈچ-قۇۋۋىتىنىڭ اﷲ قا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى ۋە اﷲ نىڭ ئازابىنىڭ قاتتىق ئىكەنلىكىنى كاشكى بىلسە ئىدى (دۇنيادا اﷲ قا شېرىك كەلتۈرگەنلىكلىرىگە ھەددىدىن زىيادە پۇشايمان قىلاتتى) [165]. ئەينى ۋاقىتتا ئەگەشتۈرگۈچىلەر ئازابنى كۆرۈپ، ئەگەشكۈچىلەردىن ئادا-جۇدا بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ئۆزئارا مۇناسىۋىتى (يەنى دۇنيادىكى دوستلۇقى) ئۈزۈلىدۇ [166]. ئەگەشكۈچىلەر: «كاشكى بىزلەرگە (دۇنياغا) قايتىشقا بولسا ئىدى، ئۇلار بىزدىن ئادا-جۇدا بولغانىدەك بىزمۇ ئۇلاردىن ئادا-جۇدا بولاتتۇق» دەيدۇ. اﷲ ئۇلارغا (يامان) ئىشلىرىنىڭ ھەسرەت بولغانلىقىنى مۇشۇنداق كۆرسىتىدۇ، ئۇلار دوزاختىن چىقمايدۇ› . (بەقەرە 165-167ـ)

دىنسىزلىق

بۈگۈنكى كۈندە ياۋرۇپانىڭ شەرقىدە ۋە غەربىدە تارقالغان، اللەنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئىنكار قىلىش بىلەن كۆرەڭلەۋاتقان، اللەنىڭ ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، تىرىلدۈرگۈچى، ئۆلتۈرگۈچى، كائىناتنىڭ ياراتقۇچىسى، ئورۇنلاشتۇرغۇچىسى ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىدىغان دىنسىزلىق بولسا تارقىلىشىنىڭ كەڭرىلىكى جەھەتتە، ئىنسانلار ھاياتىدا، پىكىرلىرىدە، تەسەۋۋۇرلىرىدا پەيدا قىلغان تەسىرى جەھەتتە، چۈشكۈنلۈك ۋە ئەخلاقى بۇزۇلۇش جەھەتتە ئىلگىركى ئىنسانىيەت تارىخىدا ئوخشىشى كۆرۈلۈپ باقمىغان ئەھۋالدۇر.

ھەقىقەتەن، قەدىمكى تارىختا دىنسىزلىق ئۇلگىلىرى مەۋجۇت ئىدى. تىرىلىشنى ئىنكار قىلىدىغان، ئۆلۈمنى الله ئەمەس، زامان پەيدا قىلىدۇ دەپ قارايدىغان دەھرىيلەرمۇ بار ئىدى، ئاشۇلار الله قۇرئاندا ئىشارەت قىلغان كىشىلەردۇر.

‹ئۇلار (يەنى قىيامەتنى ئىنكار قىلغۇچىلار): «ھايات دېگەن پەقەت دۇنيادىكى ھاياتىمىزدۇر، ئۆلىمىز ۋە تىرىلمىز (يەنى تۇغۇلمىز). پەقەت زامانىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن يوق بولىمىز» (دەيدۇ). ئۇلار بۇ خۇسۇستا ھېچقانداق مەلۇماتقا ئىگە ئەمەس، ئۇلار پەقەت گۇمان بىلەن سۆزلەيدۇ› .(جاسىيە 24ـ) بۇلار الله دېگەننىڭ ئورنىغا تەبىئەت دەپ ،قەدىمكى جاھىلىيەتلەر شۇنىڭغا چۈشۈپ قالغان نادانلىقنى سادىر قىلىدىغان كىشىلەرنىڭ دەسلەپكى ئۇرۇقلىرىدۇر. دىنسىزلىقتىن سىرت ئىنغىر ئەخلاقى چۈشكۈنلۈكنىڭ ئۆلگىلىرى پەيدا بولغانىدى. مەسىلەن؛ بىر مەزگىل فارىس يۇرتلىرىدا تارقالغان ۋە مال-مۈلۈك ۋە ئاياللار كوممۇنىزمنى يولغا قويغان ۋە ئىلگىركى ئەسىرلەردە ئۇنىڭ مىسلى يوق ئەخلاقى قالايمىقانچىلىقنى پەيدا قىلغان ‹مەزدەك ئىقىمى› دا شۇنداق بولغانىدى[1]. ئۇ ،ماركس ۋە لېنىن ئوتتۇرىغا قويغان ھازىرقى كوممۇنىزمنىڭ تۇنجى ئۇرۇقى ئىدى.

لىكىن، بۇلار ۋە ئۇلارغا ئوخشىغانلار بۇندىن ئىلگىرى ئىنسانىيەت ھاياتىدا ئاز سانلىق ئىدى. ئۆز جاھىلىيتى ئىچىدە تۇرۇۋاتقان كىشىلەرنىڭ

[1] مەزدەك ئىقىمى مىلادى 6ـئەسىردە فارىستا (يەنى ئىراندا) ياشىغان ۋە ئۆزىنىڭ تولۇق نىگىلىزىمغا چاقىرىدىغان ئىقىمنى تارقاتقان ‹مەزدەك› دىگەن ئادەمگە نىسبەت بېرىلىدۇ.

ئەقىدىلىرىدە پەيدا بولىدىغان ئەڭ چوڭ خاتالىق بىز ئىلگەرى ئىيتقانىدەك شىرىكتۇر، دىنسىزلىق ئەمەس، چۈنكى، پىتىرەت ئەگەر ئېزىپ كەتسىمۇ اللەنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىدۇ، لىكىن، اللەقا باشقا ئىلاھلارنى شېرىك قىلىدۇ.

ئەمما اللەنىڭ بارلىقىنى تۇيۇتىن ئىنكار قىلىدىغان دىنسىزلىق بولسا ھەتتا ئازغۇن پىتىرەتتىمۇ كەم ئۇچرايدىغان ئەھۋالدۇر. دىنسىزلىقنىڭ سەۋەبى بولسا ئەقىل كۆزىنىڭ ئىغىر دەرىجىدە قارىغۇ بولۇشىدۇر، ئەقىل كۆزىنىڭ قارىغۇ بولۇشى ئىنسانىنى پۈتۈنلەي سىزىم دۇنياسىدا ياشايدىغان، سىزىمگە بىلىنىدىغان نەرسىنى ئىلاھ تىكلەيدىغان ۋە ئىلاھنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئىنكار قىلىدىغان قىلىپ قويىدۇ.

‹كۆزلەر اللە نى كۆرمەيدۇ، اللە كۆزلەرنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، اللە (بەندىلىرىگە) مېھرىباندۇر، ھەممىدىن خەۋەردارىدۇر› .(ئەنئام 103 ـ)

ئاشۇنىڭ ئۈچۈن ـ بىز ئىيتقانىدەك ـ دىنسىزلىق ئىنسانىيەت تارىخىدىكى كەم ئۇچرايدىغان ئىش بولدى. ئەمما ھازىرقى زامان ئىنسانلىرىدا دىنسىزلىق ئىلگىرى كۆرۈلۈپ باقمىغان شەكىلدە تارقالدى. دىنسىزلىقنىڭ مۇشۇنداق ئىغىر دەرىجىدە تارقىلىشىغا سەۋەب بولغان ئۆزگىچە سەۋەبلەرنىڭ بولۇشى چوقۇمدۇر.

بۈگۈنكى كۈندىكى دىنسىزلىقتىكى ئاساسلىق سەۋەب تارىختا پەيدا بولغان بارلىق دىنسىزلىقتىكى سەۋەبنىڭ دەل ئۆزىدۇر، يەنى ئەقىل كۆزىنىڭ ئىغىر دەرىجىدە ئۆچۈپ ھىسسى نەرسىنى ئىلاھ تىكلەپ اللەنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئىنكار قىلىشتۇر، لىكىن، بىز بۇ يەردە تەتقىق قىلىدىغان ئىش بۇ ئەھۋالنىڭ ئىلگىرى كۆرۈلمىگەن دەرىجىدە، مۇشۇنداق شەكىلدە تارقىلىپ، مۇشۇنداق كۆپ ئىنسانىنىڭ ئەقىل كۆزى قارىغۇ بولۇپ كەتكەن كىشىلەرگە ئايلىنىپ، پەقەت ھىسسى نەرسىگىلا ئىشىنىپ اللەنىڭ بارلىقىنى ئىنكار قىلىشىنىڭ سەۋەبلىرى ۋە تۈرتكىلىرىدۇر.

ھەتتا پىتىرەت ئازغان تۈرۈپمۇ ئىنتايىن كەم ھالەتلەردىلا مۇشۇ شەكىلگە بىرىپ قالىدىغان بولغانىكەن، ئۇنىڭدا دىنسىزلىق تارقىلىۋاتقان ياۋرۇپادىكى كىشىلەر ھاياتىدا پەۋقۇلئادە نەرسىلەرنىڭ بولۇشى چوقۇمدۇر. ئۇ نەرسىلەر روھلارنىڭ خاراكتېرىنى بۈزدى، شۇڭا، روھلار ئازغۇنلۇقتا شېرىك دەرىجىسىدە توختاپ قالمايى، ئۇلۇھىيەت خۇسۇسىيەتلىرىنى اللەنىڭ غەيرىگە مەنسۇپ قىلىش ئارقىلىق شېرىك كەلتۈرۈشنى ۋە اللەنىڭ بارلىقىنى ئىنكار قىلىش ئارقىلىق كاپىر بولۇشنى ئۆز ماھىيىتىگە جۇغلايدىغان دىنسىزلىققا ئۆتۈپ كەتتى.

ياۋرۇپا هاياتىغا تىز كۆز يۈگۈرتىشىمىز كىرەككى ،ئۇبزگە ئىنسانىيەت هاياتىدىكى بۇ پەۋقۇلئاددە ئەهۋالنىڭ سەۋەبلىرىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ بىرىدۇ.

دىنسىزلىقنىڭ سەۋەبلىرى

1ـ ياۋروپا چىركاۋىنىڭ اللەنىڭ دەرگاهىدىن چۈشۈرۈلگەن نەسرانىيەتنى بۇزۇشتىكى رولى.

اللە سەييدىمىز ئىيسانى هەق بىلەن ئەۋەتتى. ئۇنىڭغا ئىنسانلارغا تەۋهىد هەقىقىتىنى بايان قىلىپ بىرىدىغان، ئۇلارغا اللەنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئۆزلىرىنىڭ هاياتىغا هۆكۈم قىلىشى كىرەك بولغان شەرىئەتلەرنى ئۆگىتىدىغان ئىنجىلنى چۈشۈردى.

‹ئىسا: «ئى بەنى ئىسرائىل! مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار بولغان اللە قا ئىبادەت قىلىڭلار، كىمكى اللە قا شېرىك كەلتۈرىدىكەن (يەنى اللە تىن غەيرىيگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن)، اللە ئۇنىڭغا جەننەتنى هارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ، زالىملارغا هېچبىر مەدەتكار (يەنى اللە نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى) بولمايدۇ» دېدى› ، (مائىدە72ـ)

‹مەن ئىلگىرى كەلگەن تەۋراتنى تەستىق قىلغان هالدا (كەلدىم)، سىلەرگە پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن دەلىل ئېلىپ كەلدىم. اللە تىن قورقۇڭلار ۋە (مېنىڭ ئەمرىمگە) ئىتائەت قىلىڭلار› .(ئال ئىمران 50ـ)

لىكىن، ياۋرۇپا چىركاۋلىرى ئەقىدە ئىشلىرىنى مۇقىملاشتۇرۇش ئۈچۈن قۇرغان ئاكادىمىيەلەر اللەنىڭ دەرگاهىدىن چۈشۈرۈلگەن دىننى بۇزدى ۋە دىننىڭ شەكلىنى ئىككى تەرەپتىن ئىغىر دەربجىدە بۇزدى.

(1) اللەنى بىر دېگەننىڭ ئورنىغا ئۈچ دەپ، مەريەم ئوغلى مەسىهنى ئىنسان ۋە باشقا پىرىغەمبەرلەرگە ـ ئەلچىلەرگە ئوخشاش ئەلچى دېيىشنىڭ ئورنىغا ئىلاھ دەپ ئېتىقادى تەرەپتىن بۇزدى. ئاشۇ توغرىسىدا اللە مۇنداق دەيدۇ: ‹اللە ئۈچ ئىلاهنىڭ بىرىدۇر، دېگۈچىلەر شەكسىز كاپىر بولدى. بىر ئىلاهتىن باشقا هېچ ئىلاھ يوقتۇر. ئەگەر ئۇلار ئېيتىۋاتقان سۆزلىرىدىن

قايتمىسا، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كاپىر بولغانلار (دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا قالىدۇ› .(مائىدە 73-)

(2)الله ئىنجىلدا چۈشۈرگەن قانۇن بىلەن ھۆكۈم قىلىش تەرەپتىن بۇزدى، شەخسى ئەھۋاللار، يەنى نىكاھ-تالاق مەسىلىلىرىدىن باشقا نەرسىلەرگە اللەنىڭ قانۇنى بىلەن ھۆكۈم قىلىشنى بىكار قىلدى. ئەمما ھاياتنىڭ باشقا باشقا ئىشلىرىغا اللەنىڭ شەرىئىتىنىڭ ئورنىدا رۇملۇقلارنىڭ قانۇنى ھۆكۈم قىلغان پېتى تۇرىۋەردى. ئاشۇ توغرىسىدا الله مۇنداق دەيدۇ:

‹ئۇلارنىڭ (يەنى بەنى ئىسرائىل پەيغەمبەرلىرىنىڭ) ئارقىسىدىن ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى (يەنى ئۇنىڭ الله تەرىپىدىن نازىل قىلىنغانلىقىنى) ئېتىراپ قىلغۇچى ئىسا ئىبن مەريەمنى ئەۋەتتۇق، ئۇنىڭغا ھىدايەت بىلەن نۇرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىنجىلنى ئاتا قىلدۇق، (ئىنجىل) ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى ئېتىراپ قىلغۇچىدۇر (يەنى ئۇنىڭغا مۇۋاپىقتۇر)، تەقۋادارلارغا ھىدايەت ۋە پەند-نەسىھەتتۇر [46]. ئەھلى ئىنجىللار (يەنى ناسارالار) الله ئىنجىلدا نازىل قىلغان ئەھكاملار بويىچە ھۆكۈم قىلسۇن، الله نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمىغانلار پاسىقلاردۇر› (مائىدە 46-47-)

ئاشۇنىڭ بىلەن چىركاۋ اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن نەسرانىيەتنى پۈتۈنلەي بۇزۇۋەتتى، ياۋروپا خرىستىيان دىنغا ئىتتىقاد قىلغان دەسلەپكى ۋاقىتلاردىن باشلاپ شېرىككە چۈشۈپ قالغۇچى بولدى مۇشۇ شېرىك ياۋروپا ھاياتىدىكى تىخمۇ كۆپ بۇزۇقچىلىقنىڭ مۇقەددىمىسى بولدى.

2-چىركاۋنىڭ ئىسلام-پەنگە تۇتقان پوزىتسىيەسى

ئوتتۇرا ئەسىرلەردە ياۋروپا نادانلىق ۋە خوراپات قاراڭغۇلۇقىدا ياشايتتى. مۇشۇ جەھەتتىن ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى ئاشۇ مەزگىلدىكى ھاياتىنى ئاتىغىنى بويىچە ‹زۇلمەتلىك ئوتتۇرا ئەسىرلەر› دېگەن تەسۋىر ئۇلارغا ئۇيغۇن كېلىدۇ، كېيىن خرىستىيانلار بىلەن مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدا تارىختا ئەھلى سەلىپ ئۇرۇشلىرى دېگەن نام بىلەن تونۇلغان ئۇرۇشلار بولدى. ئۇ ئۇرۇشلار مىلادى 11-ئەسىردىن 13-ئەسىرگىچە يەنى ئازغىنە كەم ئىككى ئەسىر

داۋاملاشتى، ئاشۇ ئۇرۇشلاردا خىرىستىيانلار مۇسۇلمانلارنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىدى، ئۇلار ئىسلامى ھاياتنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى، پەزىلەتلىرىنى، ئىسلام ئۆز ئىچىگە ئالغان ھازارەت ۋە ئىلىم-پەننى يېقىندىن تونۇدى ۋە ئۇلارنىڭ تەسىرىگە چوڭقۇر ئۇچرىدى. ئۆزلىرىنىڭ ياۋرۇپادىكى ھاياتىنى مۇسۇلمانلاردىن ئىرىشكەن بىر قىسىم قىممەت-قاراشلار ۋە پىرىنسىپلار ئاساسىدا بەرپا قىلىشقا تىرىشتى. شۇنداقلا، ئۇلارغا ئۇ تەسىر ئۇلارنىڭ ئەندەلۇستا، شىمالى ئافرىقىدا، ئىسلاملاشقان سەقلىيىەدە ۋە ئىتالىيەنىڭ ئىسلاملاشقان جەنۇبىدا مۇسۇلمانلار بىلەن سۇركىلىشىدىن كەلدى. چۈنكى، ئۇ جايلاردىكى ئىسلام ئۇنۇرىسىتىتلىرى ۋە مەكتەپلىرى تەرەققى قىلغان بولۇپ دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن ئوقۇغۇچىلار توپ-توپ بولۇپ كىلەتتى، ياۋرۇپالىقلار مۇسۇلمان ئۇستازلارنىڭ قولىدا ئوقۇش ئۈچۈن شۇ مەكتەپلەرنى ئارزۇلايتتى. بىلىم ئۆگىنىش ۋە ئىسلامى كىتابلارنى ئۆزلىرىنىڭ ياۋرۇپا تىللىرىغا تەرجىمە قىلىش ئۈچۈن ئەرەب تىلىنى ئۆگىنەتتى. مانا مۇشۇ ئىككى تەسىر سەۋەبىدىن، ياۋرۇپا گۈللىنىشكە ۋە زۇلمەتلىك ئوتتۇرا ئەسىردىن چىقىشقا باشلىدى.

لىكىن، چىركاۋ ياۋرۇپادا بارلىققا كىلىۋاتقان ئىلىم-پەن ھەركىتىگە قارشى پوزىتسىيە تۇتتى. ئاشۇ بىرلا ۋاقىتتا ئىككى سەۋەبكە بىرىپ تاقىلىدۇ.

1-سەۋەب، چىركاۋنىڭ ئامما كۆڭلىدىكى ئۆز ئورنىدىن ئەنسىرىشى.

چىركاۋنىڭ ئاشۇ ئورنى چىركاۋنىڭ كىشىلەر كۆڭلىگە سىڭدۈرگەن نۇرغۇن خۇراپات ئاساسىغا تىكلەنگەنىدى. چىركاۋ كىشىلەرگە: دىندا نۇرغۇن سىرلار بار، ئۇ سىرلارنى دىنى زاتلاردىن باشقىلار بىلمەيدۇ، كىشىلەر دىنى زاتلارغا قارىغۇلارچە ئەگىشىشى كىرەك. ئاشۇ سىرلار توغرىسىدا سۇئال سورىماسلىقى كىرەك، كىشىلەر پەقەت دىنى زاتلار بۇيرىغان بارلىق ئىشلارغا ئىتائەت قىلىش ئارقىلىق دىنى زاتلاردىن بەرىكەت تىلەيدۇ. اللە كىشىلەرنىڭ گۇناھىنى مەغپىرەت قىلىشى ئۈچۈن دىنى زاتلار كىشىلەرنىڭ ئىتائىتى ئارقىلىق ئۇلارنى اللەقا يېقىنلاشتۇرۇشقا كىپىلدۇر دەيىتتى. ئىلىم-پەن تارقالسا كىشىلەرنىڭ ئاشۇ خۇراپاتقا ۋە ئۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەرگە قارىتا كۆزى ئېچىلىپ دىنى زاتلارنىڭ ئۇلار كۆڭلىدىكى ئورنى يوقىلىپ كىتىشىدىن، چىركاۋنىڭ ئاۋام خەلق نەزىرىدىكى ئاشۇ مۇقەددەس ئورنى يوق بولۇشىدىن ئەنسىرەيتتى.

2-سەۋەب. ئاشۇ ئىلىم-پەن ئەمىلىيەتتە مۇسۇلمانلارنىڭ ئىدى، ئىسلام ئۇنۇرىسىتىتلىرىغا، ئىسلام مەكتەپلىرىگە ئەۋەتىلگەن ياۋرۇپالىقلار مۇسۇلمانلارنىڭ بىلىملىرىنى ئۆزلىرى بىلەن بىللە ئىلىپ كىلەتتى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئىسلامنىڭ، ئىسلام قىممەت قاراشلىرى ۋە پىرىنسىپلىرىنىڭ

رۇشەن تەسىرىنى بىلىلە ئىلىپ كىلەتتى. شۇڭا، ياۋرۇپادا ئىسلام ئۇنۇتۇرىستىتلىرىدىن ۋە مۇسۇلمان ئالىملاردىن ئىلىپ كىلىنگەن ئىلىم-پەن هەركىتى بىلەن بىرگە ئىسلامنىڭ تارقىلىشىدىن چىركاۋ ئەندىشە قىلدى. ئاشۇنىڭ ئۈچۈن چىركاۋ مۇسۇلمانلارنىڭ بىلىملىرىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان ياۋرۇپالىق ئالىملارغا زەربە بىرىشكە، ئەگەر مۇسۇلمانلاردىن ئىلىپ كەلگەن ئىلمى پىكىرلەردىن يانمىسا ئۆلتۈرىمىز، قىينايمىز، كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرىمىز دەپ تەھدىد سىلىشقا باشلىدى.

مانا بۇ ياۋرۇپا هاياتىغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتكەن، پەندىن دىنىي ئايرىش، دىن بىلەن پەن، ئىلىم-پەنچىلەر بىلەن دىن ئوتتۇرىسىدا دۇشمەنلىك پەيدا قىلىش دېگەن خەتەرلىك خاتالقىنىڭ باشلىنىشى بولدى، ياۋرۇپادىكى بۇ خاتالىق ئەسىرلەرنىڭ ئۆتىشى بىلەن كۈچىيىۋەردى، هەتتا ياۋرۇپادىكى ئىلىم-پەنچى كىشىنىڭ تونۇشىدا دىن خوراپاتنىڭ ۋەكىلى بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ تەسەۋۋۇرىدا دىنى چۈشەنچىلەرنىڭ هەممىسىنى ئىلمى تەتقىقات ساهەسىدىن يىراقلاشتۇرۇش، كائىناتقا، ياكى هاياتقا، ياكى ئىنسانغا ئاقىدار هەرقانداق ئىلىم-پەن هەقىقىتىدە اللەقا ئەسلا ئىشارەت قىلماسلىق ئىلمى قاراشقا ئايلىنىپ قالدى①.

3-چىركاۋنىڭ ۋە دىنى زاتلارنىڭ هەددىدىن ئېشىشى

چىركاۋ اللەنىڭ دەرگاهىدىن چۈشۈرۈلگەن دىنىي بۇزۇش بىلەنلا، ئىلىم-پەنگە ۋە ئىلىم-پەننىڭ هەقىقەتلىرىگە قارشى بىلەنلا بولدى قىلماستىن، بەلكى، ئاشۇنىڭدىن سىرىت كىشىلەرنىڭ روهىغا، ئەقلىگە، پۇل-ماللىرىغا ۋە تەنلىرىگە تاجاۋۇز قىلدى.

چىركاۋ ئىنسان بىلەن اللە ئوتتۇرىسىدىكى ۋاستىچىلىقنى مونۇپۇل قىلىۋالدى، دىمەك، ئىنسان ئۆز پەۋەردىگارى بىلەن كاهىنلارنىڭ ۋاستىسى

① مۇشۇ سەۋەبتىن دارۋىن ‹تەبىئەت هەممە نەرسىنى يارىتىدۇ، تەبىئەتنىڭ يارىتىش قۇدرىتىنىڭ چىكى يوق› دەپ يارىتىشنى تەبىئەت دەپ ئاتاپ قويغان نەرسىگە تەۋەلەشتۇرىدۇ، ئۇنى اللەقا تەۋەلەشتۇرۇشنى رەت قىلىدۇ،شۇڭا ،ياۋرۇپانىڭ ئىلىم-پەن كىتابلىرىدا اللەنىڭ نامى تىلغا ئىلىنىشى كىرەك بولغان يەردە تەبىئەت دىگەن نام كىلىدۇ، ئۇلار هەرقانداق ئىلمى تەتقىقاتتا اللەنىڭ نامىنى تىلغا ئىلىش ئۇ تەتقىقاتنىڭ ئىلمى خاراكتېرىنى يوقىتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

بىلەنلا ئالاقە قىلالايدۇ، ئىنسانىنىڭ ئۆز گۈناھىغا ئىبىتقان تەۋبە ئىستىغپارى پەقەت كاھىنلارنىڭ ئالدىدا ئىتىراپ كۈرسى ئۈستىدە ئولتۇرۇش ئارقىلىقلا ۋە كاھىن ئۈنىڭ تەۋبىسى قوبۇل بولغانلىقىنى ئىلان قىلىش ئارقىلىقلا قوبۇل بولىدۇ،

چىركاۋ كىشىلەرگە :زىمىننىڭ شەكلى ۋە ئىنسانىنىڭ زىمىن ئۈستىدىكى ئۆمرى ھەققىدە ئىلىم-پەننىڭ مۇستەھكەم ھەقىقەتلىرىگە قارشى مۇئەييەن پىكىرلەرنى تاڭدى ۋە بۇ پىكىرلەر مۇقەددەس، چۈنكى ئۇلار اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن ،كىمكى ئۇلارغا قارشى چىقسا دىندىن چىقىدۇ، كاپىر بولىدۇ، دېدى. كىشىلەرگە ئۆز مال-مۈلكىنىڭ ئوندىن بىر قىسمىنى الله ئۈچۈن، مىسكىنلەر ئۈچۈن ئەمەس، چىركاۋ ئۈچۈن، يەنى دىنى زاتلار ھېچبىر دەۋردىكى ئوردا ئەھلىمۇ چۈشىدە كۆرەلمەيدىغان بەدخەجلىك ئىچىدە ياشىشى ئۈچۈن خالىس سوۋغا قىلىشنى بەلگىلىدى. ئۇلارغا ھاشار بەلگىلىدى، يەنى ھەر ھەپتىدە بىر كۈن چىركاۋ ئىگىدارچىلىقىدىكى يەرگە ھەقسىز ئىشلەپ بېرىشنى بەلگىلىدى. دىنى زاتلارغا خارلارچە بويسۇنۇشنى، يەنى كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ قىشىدىن كاھىن ئۆتكەن چاغدا يەر پاتقاق ۋە لايغا تولۇپ كەكەن تەقدىردىمۇ ئىگىلىپ پىشانىسىنى يەرگە چاپلاپ تۇرۇشنى بەلگىلىدى.

ئۇنىڭدىن سىرىت، يېڭى دەۋرلەردە، ياۋرۇپادىكى خەلىق ئۆزلىرىنىڭ تارتىۋېلىنغان ھوقۇقلىرىنى تەلەپ قىلىشقا باشلىغان ۋە پىئوداللار تەرىپىدىن ئۆزلىرىگە كەلگەن زۇلۇمنى يوقىتىشنى تەلەپ باشلىغان چاغدا،چىركاۋ پىئودال زالىملارغا يان بېسىپ، قۇل قىلىنغان ئاممىغا: ئەگەر خوجايىنلارنىڭ زۇلمىغا قارشى قوزغىلاڭ كۆتۈرسەڭلار، سىلەرگە اللەنىڭ غەزىپى كېلىدۇ دەپ تەھدىت سالدى.

4-رەھبانىيەت

‹رەھبانىيەتنى ئۇلار ئۆزلىرى پەيدا قىلدى، ئۇلارغا ئۇنى بىز بېكىتمىدۇق› . (ھەدىد 27-)

الله ئۇلارغا رەھبانىيەتنى پەرز قىلمىغان بولسىمۇ،ئۇلاردىن رەھبانىيەتنى قوبۇل قىلدى، چۈنكى، رەھبانىيەتتىن باشتا، اللەنىڭ رازىلىقىنى ئىزدىگەنىدى لىكىن، ئۇلار رەھبانىيەتكە ھەقىقىي رىئايە قىلمىدى، بەلكى، ئەر-ئايال راھىبلار تۇرىدىغان مونىستىرلار جەمئىەتتىكى بۇزۇق پاسىقلارنىڭ قولىدا ئىلىپ

بىرىلىدىغان بۇزۇقچىلىقلاردىنمۇ قەبىھراق ئەخلاقى بۇزۇقچىلىققا تولغان جايلارغا ئايلىنىپ كەتتى. ئاشۇ توغرىسدا الله مۇنداق دەيدۇ:

رەھبانىيەتنى ئۇلار ئۆزلىرى پەيدا قىلدى، ئۇلارغا ئۇنى بىز بېكىتمىدۇق، ئۇلار ئۇنى پەقەت الله نىڭ رازىلىقىنى تىلەپ (پەيدا قىلدى)، لېكىن ئۇلار ئۇنىڭغا لايىق دەرىجىدە ئەمەل قىلمىدى، ئۇلاردىن ئىمان ئېيتقانلارنىڭ ئەجرىنى ھەسسىلەپ بەردۇق، ئۇلاردىن نۇرغۇنى الله نىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر› . (ھەدىد 27-)

كىشىلەر دىنى زاتلارنىڭ شەخسى تۇرمۇشى ھەققىدە توختىماي تارقاتقان ناچار سۆزلەر مەسخىرىۋازلارنىڭ مەسخىرە ئوبىكتىغا ۋە شۇنداقلا، كىشىلەرنى دىندىن ئۇركۈتكۈچى ئامىلغا ئايلىنىپ قالدى.

5-مەغپىرەت چىكى كومىدىيەسى

ئاشۇ كومىدىيە، پاپا مۇئەييەن پۇل-مال بىرىش بەدىلىگە كىشىلەرنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشىغا كاپالەتلىك قىلالايمەن، ئۇلارنى جەننەتكە كىرگۈزەلەيمەن، دەپ مەغپىرەت چىكى دېگەن نام بىلەن مەشھۇر بولغان چەكلەرنى يازغان چاغدا يۈزبەردى. چەكتە؛ مەنكى پالانى پاپا پالانى كىشىگە ئىلگىركى-كىينكى بارلىق گۇناھى ئۈچۈن مەغپىرەت بېرىمەن، ئۇ گۇناھلاردىن پاك بولۇپ، ئاندىن تۇغما بولدى. ئۇ قىيامەت كۈنى جەننەتكە كىرىدۇ، پەۋەردىگارنىڭ قىشىدا بەرىكەتلىك بولىدۇ، دەپ يېزىلغان ئىدى. پاپا كىشىلەرگە بۇ چەكلەرنى ستىۋەردى، كىشىلەر گۇناھلارنى، جىنايەتلەرنى قىلىۋېرىدىغان، ئاندىن، جەننەتكە كىرىمىز، اللەنىڭ دەرگاھىدا ھەقىقى مەغپىرەتكە ئېرىشىمىز دەپ ئويلاپ پاپادىن مەغپىرەت چىكى ستىۋالىدىغان بولۇپ كەتتى.

پاپا ئۆزىنىڭ تۆۋەندىكى دىنى زاتلارنى چەك ستىشقا ۋەكىل قىلغان چاغدا دائىرە كېڭەيدى، ھەتتا، مەسىلە ئاخىرىدا دىنىڭ ۋە دىنى زاتلارنىڭ ھۆرمىتىنى چۈشۈرىدىغان چوڭ كومىدىيەگە ئايلىنىپ كەتتى.

ئاشۇنىڭ ھەممىسى تۇيۇقسىز ئاشكارا بولۇپ، ياۋرۇپادا كىشىلەرنىڭ دىندىن قىچىشى كۈچىيىۋەردى، ھەتتاكى يېگى ئەسىردە دىندىن پۈتۈنلەي چېقىپ كەتتى.

6-چىركاۋنىڭ ئىسلامنىڭ قىياپىتىنى ياۋرۇپالىقلارنىڭ كۆڭلىگە بۇرمىلاپ سىڭدۈرىشى

بىز ئىلگىرى، چىركاۋ ياۋرۇپادىكى ئىلىم-پەن ھەركەتلىرىگە قارشى تۇردى، چۈنكى، ئىلمى ھەركەتلەر رۇشەن ئىسلامى تەسىرنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى، ئىسلام يۇرتلىرىغا ئەۋەتىلگەن ياۋرۇپالىقلار ئىسلامى روھنىڭ ۋە مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدا كۆرگەن ئىلمى ۋە ھازارەتى تەرەققىياتنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ قايىتقان ئىدى دىگەنىدۇق.

بۇ يەردە قوشۇپ قويىمىزكى، چىركاۋ ئوقۇشقا ئەۋەتىلگەن ئوقۇغۇچىلار ئىلىپ كەلگەن بۇ تەسىردىن چۆچىگەن ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ بىلىملىرىدىن ئىلىنغان ئىلمى ھەركەت بىلەن بىللە ياۋرۇپاغا ئىسلامنىڭ تارقىلىشىدىن قورققان چاغدا مۇشۇ تەسىرگە قارشى تۇرۇش ئۈچۈن كەڭ كۆلەملىك ھۇجۇم قوزغىدى. ياۋرۇپانىڭ مۇسۇلمان بولۇشنىڭ ئالدىنى ئىلىش ئۈچۈن ئۆز يازغۇچىلىرىنى ئىسلامغا قارشى قەلەم تەۋرىتىشكە، ئىسلامغا بوھتان چاپلاشقا، رەسۇلۇللاغا ۋە ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ھۇجۇم قىلىشقا، مۇسۇلمانلارنى بارلىق چوڭ گۇناھلار بىلەن قارىلاشقا سەپەرۋەر قىلدى.

مۇسۇلمانلاردىن ئىلىنغان بىلىملەرگە، مۇسۇلمانلارغا ۋە ئىسلامغا قارشى قىلىنغان قوش بىسلىق ھۇجۇمنىڭ ياۋرۇپا ھاياتىدىكى تەسىرى كەڭ دائىرىلىك بولدى.

ئىسلامغا قارشى ھۇجۇم ياۋرۇپالىقلارنىڭ روھىغا ئەمەلى تەسىر كۆرسەتتى. ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىنى توستى، خىرىستىيانلارنىڭ مۇسۇلمانلار بىلەن بولغان ئۇرۇشتا ئۇچرىغان، ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىدە ھازىرمۇ ساقلىنىۋاتقان مەغلۇبىيتى ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولۇشتىن باش تارتىشىغا ھەسسە قوشتى، ئەمما ئىسلامى ماتىرىياللاردىن ئىلىنغان ئىلىم-پەن ھەركىتى ۋە ھازارەت داۋاملىشۇەردى. چۈنكى، كىشىلەر ئۆز نادانلىقىدىن ئويغىنغانىدىن كىيىن، ئىلىم-پەن مۇئىلىرىنى ۋە ئۆز ئالدىغا قويۇلغان ھازارەت مۇئىلىرىنى ياقتۇرۇپ قالغانىدى،لىكىن ئەپسۇسكى، بۇ ئىلمى ھەركەت ۋە ھازارەت دىندىن خالى بەلكى، دىنغا قارشى ئۇل ئۇستىگە قۇرۇلدى. چۈنكى، چىركاۋنىڭ يۇقارقى پوزىتسىيەلىرىنىڭ ھەممىسى ھازارەتلىك ياۋرۇپا زىيالىيسىنى چىركاۋ تەقدىم دىندىن، يەنى خىرىستىيان دىنىدىن ئۇركىتىۋەتكەن ئىدى. شۇنداقلا، چىركاۋنىڭ ئىسلامغا قارىتا قىلغان ھۇجۇمى بۇ زىيالىينى، ئۆز ھازارىتىنىڭ

ئـۇلىنى مۇسـۇلمانلاردىن ئالغـان تۇرۇقلـۇق مۇسـۇلمان بولۇشـنى قوبـۇل قىلمايدىغان قىلىپ قويدى.

ئىسـانىيەت هـازىرقى ۋاقىتتـا ئۇنـىڭ ئىچىـده ياشـاۋاتقان هـازارقى كىرىزىسقا، يەنى دىندىن يىراق، دىنغا قارشى، ئىنسانىنىڭ زىمىن ئۈستىدىكى هايـاتى ئۇلارسـىز تۈزەلمەيـدىغان روهـى ۋە ئەخلاقـى قىمـمەت قاراشـلارنىڭ هەممىسىدىن يىراق بولغان زور ئىلىم-پەن هەركىتى ۋە كەڭ دائىرىلىك ماددى تەرەققىياتقا سەۋەبچى بولغان خاتا مەيدان مۇشۇ يەردىن پەيدا بولدى.

7-يەھۇدىلارنىڭ ياۋرۇپا هاياتىنى بۇزۇشتىكى رولى

ياۋرۇپا ئۆزىنىڭ هەرخىل پوزىتسىيەلىرى بىلەن مۇشۇ بىنورمـال ئەهـۋال ئىچىده يەهۇدىلار بۇزۇلۇش چاقىنى ئالدىغا ئىتتىرىش ئۈچۈن مەيدانغا چىقتـى.ئۇلار بولسا الله مۇنداق تەسۋىرلىگەن كىشىلەردۇر.

‹ئـۇلار هەر قاچـان (رەسـۇلۇللاهقا قارشـى) ئـۇرۇش ئـوتىنى ياقمـاقچى بولسا، الله ئۇنى ئۆچۈرىدۇ، ئۇلار يەر يۈزىده (ئىسلامغا سۇيىقەست قىلىش ۋە مۇسـۇلمانلار ئارىسـىدا پىتـنه قوزغـاش بـىلەن) بۇزغۇنچىلىـق قىلغـۇچىلارنى ياقتۇرمايدۇ› .(مائىده 64-)

يەهۇدىلار كونا دۈشمىنى بولغان خرىستيان دىنىنى يوقىتىشقا ياخشى پۇرسەت كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ خرىستيانلارغا هەر تەرەپتىن هۇجـۇم قىلـدى، بىردەم تەرەققىيات ۋە هازارەت نامى بىلەن، يەنه بىـردەم شەخسى ئەركىنلىـك نامى بىلەن ۋەيران قىلغۇچ پىكىرلەرنى تارقاتتى. ئەخلاقنـى بـۇزدى ۋە بـارلىق رەزىللىكلەرنى تارقاتتى. هەتتا كۆڭۈلگىمۇ كەلمەيدىغان بۇزۇش ۋاسـتىلىرىنىڭ هەممىسى ئارقىلىق ياۋرۇپا هاياتىنى بۇزالدى.

بىـر تەرەپـتىن مـاركس ـــ ئـۇ يەهـۇدى ئىـدى ـــ دىـن، ئەخـلاق ۋە ئەنئەنىلەر روهى بىسمغا ۋە روهـى جەهەتـته ۋە نـىرۋا جەهەتـته توسـالغۇلارغا سـەۋەب بولىـدۇ دىـگەن باهـانه بىـلەن ئۆزىنىـڭ جىنسـىيەت توغرىسـىدىكى، دىنـىدىن، ئەخلاقـتىن ۋە ئەنـئەنىلەردىن چىقـىپ كىتىشـكه چاقىرىـدىغان نەزەرىيەلىرىنى تارقىتىشقا باشلىدى.

ئۇچىنچى بىر تەرەپتىن، يەھۇدىلار ئۆسۈم ئارقىلىق پۇل تېپىش ئۇچۇن، ياۋرۇپادىكى كاپىتالىستىك سانائەت ھەركىتىگە رىياسەتچىلىك قىلدى، ئۇلار مۇشۇ يول ئارقىلىق ياۋرۇپانىڭ پۈتۈن ھاياتىنى كونترول قىلىپ، نۇرغۇن بۇزۇقچىلىقلارنى قىلدى.

ئۇلار ئاياللارنى زاۋۇتلاردا ئىشلەش ئۇچۇن چېقىشقا قىززىقتۇردى. ئىشچى ئاياللارنىڭ سانى كۆپەيگەندە ئاياللارنى بۇزۇش ۋە ئاياللارغا تاينىپ يىگىتلەرنى بۇزۇش ئۇچۇن، ئاياللارنى ياسىنىشقا، گىرىم قىلىشقا، ھاياسىزلارچە مودا كىيىملەرنى كىيىشكە قىززىقتۇردى، ئاشۇ ئارقىلىق كىيىم لايىھەلەش شىركەتلىرى ۋە گىرىمخانىلار زور ئىقتىسادى پايدىغا ئېرىشەتتى، ئاشۇنىڭ ھەممىسى ئاخىرقى ھىسابتا يەھۇدىلارنىڭ يانچۇقىغا كىرەتتى.

ئۇلار ‹ئەركىنلىك، قېرىنداشلىق ۋە باراۋەرلىك› دىگەن شۇئارلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. دىنسىزلىق ۋە ئەخلاقى بۇزۇقچىلىقنى ئىنسانىنىڭ شەخسى ئەركىنلىكىنىڭ بىر قىسمى دەپ قاراش ئارقىلىق، ئەركىنلىك شۇئارى ئاستىدا تارقاتتى. كىمكى دىنسىز بولۇشنى خالىسا دىنسىز بولسۇن. كىمكى ئىچىلىشنى، ئازات بولۇشنى خالىسا ئىچىلسۇن، ئازات بولسۇن. ھېچكىمنىڭ شەخسى ئەركىنلىككە ئارىلىشىش ھوقۇقى يوق.

ئۇلار ئاياللىنى ئىشلەش ئۇچۇن چېقىشقا قىززىقتۇرۇش ئارقىلىق، ئاياللىنى ئۆي، ئانا بولۇش ۋە بالا بېقىش بولسا مىنىڭ شەخسى ئەركىنلىكىمگە توسقۇنلۇق قىلىدىغان ئەرزىمەس چەكلىمىلەردۇر دەپ قارايدىغان ھالغا كەلتۈرۈش ئارقىلىق ئائىلىنى پارچىلىدى.

ئانا سىرتتىكى خىزمەت ئالدىراش، باللارنى بېقىشقا ھەقسىز پۇرسەت تاپالمايدىغان بولغاچقا ئائىلىسى يوق بىر قانچە ئەۋلاد باللارنى چوڭ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن غەرب جەمىيىتىدىكى كۆپ كىشىلەر ئۇنىڭدىن قاقشاۋاتقان پاجىئەلەرنىڭ كۆپىيىشى پەيدا بولدى.

ئەنە ئاشۇ يەھۇدىلار غەرب ھاياتىدا پەيدا قىلغان بەزى بۇزۇقچىلىقلاردۇر. بۇزۇقچىلىقنىڭ چاقى ھازىرمۇ ئايلىنىۋاتىدۇ، ھەركىمنى يىگى بۇزۇقچىلىقنى ئىلىپ كىلىۋاتىدۇ.

8-مۇسۇلمانلارنىڭ ئاشۇنىڭ ھەممىسىدىكى جاۋابكارلىقى

ئەڭ ئاخىرىدا،بۇگۈنكى كۈندە زىمىندا پەيدا بولغان بۇ بۇزۇقچىلىققا ئىسلام ئۈممەتنىڭ جاۋابكارلىقى بارلىقىنى ئەسلىتىشىمىز زۆرۈر.

ھەقىقەتەن، الله بۇ ئۈممەتنى دائىرىسىدىلا ياشاش ئۈچۈن تاريخىتكى ئەڭ ياخشى ئۈممەت قىلىپ چىقارغان ئەمەس، بەلكى، ئۇنى بارلىق ئىنسانىيەتكەر قوماندان ،رەھبەر بولۇش ئۈچۈن چىقارغان.

﴿ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان الله قا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر﴾ .(ئال ئىمران 110 ـ)

﴿شۇنىڭدەك (يەنى سىلەرنى ئىسلامغا ھىدايەت قىلغانىدەك) كىشىلەرگە (يەنى ئۆتكەنكى ئۈممەتلەرگە) شاھىت بولۇشۇڭلار ئۈچۈن ۋە پەيغەمبەرنىڭ سىلەرگە شاھىت بولۇشى ئۈچۈن، بىز سىلەرنى ياخشى ئۈممەت قىلدۇق.﴾ . (بەقەرە 143 ـ)

بۇ ئۈممەت نور ۋە ھىدايەت تارقىتىپ،ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىن توسۇپ، اللەقا ئىشىنىپ، ئىمانغا دەئۋەت قىلىپ ئۆز بۇرچىنى ئادا قىلغان چاغدا پۈتۈن ئۈممەتكە ئومۇملاشقان ئىدى. كېيىنكى ئەسىرلەردە، بۇ ئۈممەت ئۆز ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغان چاغدا ۋە ئاشۇنىڭغا ئەگىشىپ بۇ ئۈممەتتە ئاجىزلىق، بوشاڭلىق پەيدا قىلغان چاغدا اللەقا ۋە اللەنىڭ ئەلچىسىگە ئىشەنمەيدىغان، ھاياتقا اللەنىڭ شەرىئىتى بىلەن ھۆكۈم قىلمايدىغان نادان مىللەت ئىنسانىيەتكە رەھبەرلىك قىلىشنى ئۈستىگە ئالدى. ئاندىن ئىنسانلار ۋە جىنلارنىڭ شەيتانلىرىغا زىمىندا بۇزۇقچىلىق تارقىتىشىغا، ئىماننىڭ ئورنىغا كۇپرى تارقىتىشىغا پۇرسەت يارىتىلدى.

مۇسۇلمانلار ئۆزىنىڭ ھەق دىنىغا ھەقىقى قايىتمىغىچە زىمىن قايتا ئىسلاھ بولمايدۇ. ئۇلار ئۆزىنىڭ ھەق دىنىغا قايىتقان چاغدا اللەنىڭ ئۇلارغا قىلغان خەلىپە قىلىش، ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلىش، خاتىرجەملىك ئاتا قىلىش ۋەدىسى ئىلگىرىكىگە ئوخشاش قايتا ئەمەللىشىدۇ.

﴿الله ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغانىدەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشنى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، شۇ ۋەدىدىن كېيىن كاپىر بولغانلار الله نىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر﴾ .(نور55 ـ)

ياۋرۇپا تارىخىغا قاراپ ئۆتۈش بىزگە غەربتە باش كۆتۈرگەن ۋە ئۇنىڭدا دىنسىزلىق، ئەخلاقى بۇزۇقچىلىق تارقالغان ھازىرقى مۇھىتنى چۈشۈنىشكە يارىدەم بېرىدۇ. يۇقاردا سۆزلەنگەن چىركاۋنىڭ مەيدانى، يەھۇدىلارنىڭ بۇزۇشتىكى رولى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزىنىڭ بۇرچىدىن ئايرىلىشى دېگەن ئۇچ ئامىل سەۋەبىدىن دىنغا قارشى تۇرىدىغان، بارلىق بۇزۇقچىلىق مىكرۇبلىرىنى قوللايدىغان مۇھىت پەيدا بولدى.

مۇشۇ بارلىق مىكرۇبلارنىڭ ئەڭ خەتەرلىكراقى دىنسىزلىق ۋە ئەخلاقى بۇزۇقچىلىق بولۇشى مۇمكىن. چۈنكى، ئىنسان اللەدىن، اللەنىڭ يولىنى زىمىنىدا تەتبىقلاشتىن يىراقلاشقان چاغدا ئىنسان ئۇنىڭغا چۈشۈپ كېتىشى مۇمكىن بولىدىغان ھاڭنىڭ تېگى يوقتۇر.

ياۋرۇپانىڭ ھازىرقى رېئاللىقى بۇ ئاچچىق ھەقىقەتكە ئەڭ ياخشى پاكىتدۇر. دىن بىلەن پەننىڭ، دىن بىلەن ھاياتنىڭ ئايرىلىشى ئىنسانىيەت دۇچار بولغان ئىچى سىقىلىش، ئىلىشىپ قېلىش، ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋېلىش، روھى ۋە نېرۋا كېسەللىكلەر، جىنايەتنىڭ تارقىلىشى،ھەتتا ئەمدىلا بالاغەتكە يەتكەن ياشلارغىچە ھاراققا ۋە زەھەرلىك چېكىملىككە بېرىلىشنى كەلتۈرۈپ چىقارغاندىن سىرت، ئىسانىيەت پېترىتىنىڭ بۇزۇلۇشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى. ئەنە ئاشۇنىڭ ھەممىسى اللەدىن ۋە دىندىن يىراقلىشىشقا بېرىپ تاقىلىدۇ.

دىنسىزلىق مەسلىسى

دىنسىزلىق مەسلىسى ئەقىل ۋە ئىلىم-پەندىن سىلىنغان ئۇل ئۈستىگە قۇرۇلغان ئەمەس، بۇگۈن، مەن ھەممە ئىشىمدا ئەقىلگە ۋە ئىلىم-پەنگە تايىنىپ ياشايمەن دەۋاتقان بىر ئەسىردە يەر يۈزىگە تارقالغان دىنسىزلىق مەسلىسى ھېچقانداق ئەقلى ۋە ئىلمى ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان ئەمەس.

اللەنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئىنكار قىلغۇچىنىڭ ھەربىرىگە جەڭ ئېلان قىلىدىغان يارىتىلىش مەسلىسى دىنسىزلارنىڭ ئالدىغا قويۇلسا، ‹تەبىئەت› يارىتىدۇ دەيدۇ، مانا بۇ ھازىرقى زامان جاھىليىتىنىڭ تىلىدا ‹ئالىم› ئاتىلىدىغان كىشىلەرنىڭ تىلى ئارقىلىق كەلگەن بولسىمۇ ئىلمىيلىكى يوق سۆزدۇر. توۋا ! ! !

ئۇلار يارىتىشنى ئۇنىڭغا تەۋەلەشتۇرىۋاتقان بۇ ئاتالمىش ئىلاھ ئەقىللىق ئەمەس، ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئەمەس، ئۇ ئاتالمىش ئىلاھ دارۋىننىڭ سۆزى بويىچە ئىيتقاندا؛ قارىغۇلارچە ئىش قىلىدۇ، يارىتىش پائالىيىتى ھەققىدە مۇنتىزىم تەدبىرى يوق. ئۇنداقتا، الله بىلەن قەسەمكى، قارىغۇلارچە ئىش قىلىدىغان بۇ ئاتالمىش ئىلاھ ئەتراپىمىزدىكى كائىنات، ھايات ئىشلىرىنىڭ ھەربىرىدە بىز ئۇنىڭ بەلگىلىرىنى كۆرىۋاتقان مۇشۇنداق مۆجىزەۋى ئىنچكە كائىناتنى قانداقمۇ باشقۇرالىسۇن؟

بۇ ئاتالمىش ئىلاھ ئىنسانىنى مۇشۇ شەكىلدا يارىتىشقا قانداق قادىر بولالىدى؟ ئىنسان ئەقلىگە ئىگە، تەدبىر بەلگىلىيەلەيدۇ، ئىرادىگە، غايىگە نىشانغا ئىگە، ئىرادە ۋە غايىگە ئىگە ئەمەس نەرسە قانداقمۇ ئىرادە ۋە غايىگە نەرسىنى يارىتالايدۇ؟ ئەقلى يوق نەرسە ئەقلى بار تەپەككۇر قىلالايدىغان مەخلۇقنى يارىتالامدۇ؟

ئەمما ئىلىم-پەنگە كەلسەك، بىز غەرب دۆلەتلىرىنى قاپلىۋالغان ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى ئىچىدە ياشاۋاتقان بولساقمۇ، الله ئۇلارنىڭ ئەقلىنى بىر قىسىم ھەقىقەتكە ئاچقان بەزى ئالىملارنىڭ گۇۋاھلىق سۆزىگە قۇلاق سالايلى.

گىرمانىيە فىرانكفورت ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ پىروپېسسورى، بىئولوگىيە ۋە بوتانىكا ئالىمى ‹رىسىل چارلىز ئىرنىست› مۇنداق دەيدۇ؛ ‹جانسىز نەرسىلەر دۇنياسىدا ھاياتلقنىڭ پەيدا بولۇشىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىش ئۈچۈن نۇرغۇن نەزەرىيەلەر ئوتتۇرىغا قويۇلدى. بەزى تەتقىقاتچىلار ھاياتلىق ئاقسىلدىن، ياكى ۋىرۇستىن ياكى چوڭ ئاقسىل پارچىلىرىنىڭ توپلىنىشىدىن پەيدا بولغان دىگەن قاراشقا قوشۇلدى، بەزى كىشىلەر بۇ نەزەرىيەلەر جانلىقلار دۇنياسى بىلەن جانسىز نەرسىلەر دۇنياسى ئوتتۇرىسىدىكى بوشلۇقنى تولدۇردى دەپ ئويلىشى مومكىن. لىكىن بىز قايىل بولۇشىمىز كېرەك بولغان رىئاللىق شۇكى، ئۆلۈك نەرسىدىن تىرىك ماددا ئىلىش ئۈچۈن قىلىنغان تىرىشچانلىقلارنىڭ ھەممىسى تىزلا مەغلۇبىيەت بىلەن ئاخىرلاشتى.

ئاشۇنىڭ بىلەن بىرگە، اللەنىڭ بارلىقىنى ئىنكار قىلىدىغان ئادەم زەررىلەر ۋە پارچە نەرسىلەرنىڭ پەقەت تاسادىپى توپلىنىپ قىلىشى بىز تىرىك ھۈجەيرىلەردە كۆرگەن شەكىلدىكى ھاياتلىقنى پەيدا قىلىپ، ئۇنى ساقلىيالايدىغانلىقىغا ۋە يىتەكلىيەلەيدىغانلىقىغا بۇۋاستە دەلىل كەلتۈرەلمەيدۇ. جانلىقلارنىڭ پەيدا بولىشىنى مۇشۇنداق چۈشەندۈرۈشنى قوبۇل قىلىش شەخسى مۇتلەق ئەركىنلىككە ئىگە. بۇ پەقەت ئۆزىنىڭ ئىشى. لىكىن ئۇ ئاشۇنى قوبۇل قىلغانىدا، ئەقلىگە نىسبەتەن ئۇنىڭغا قايىل بولۇش

نەرسىلەرنى ياراتقان ۋە ئورۇنلاشتۇرغان پەرۋەردىگارنىڭ مەۋجۇد ئىكەنلىكىگە قايىل بولغاندىنمۇ قىيىن كىلىدىغان ئىشقا قايىل بولغان بولىدۇ.

مەن جانلىق ھۈجەيرىلەرنىڭ ھەربىرى مۇرەككەپلىكتە ئۇنى چۈشىنىشىمىز قىيىن بولىدىغان دەرىجىگە يەتكەن دەپ ئىتتىقاد قىلمەن. زىمىن يۈزىدە مەۋجۇت بولغان مىليۇنلىغان جانلىق ھۈجەيرىلەر ياراتقۇچىنىڭ قۇدرىتى ھەققىدە پىكىر ۋە لوگىكاغا تايىنىدىغان گۇۋاھلىقنى بېرىدۇ. شۇڭا، مەن اللەنىڭ مەۋجۇتلىقىغا چىن دىلىمدىن ئىشىنىمەن① . نىيۇيورك پەنلەر ئاكادېمىيەسىنىڭ رەئىسى ‹ئى. كىرىيسى موربىسۇن› ئۆزىنىڭ ‹ئىنسان ئۆزىگە تايىنىپ مەۋجۇت بولۇپ تۇرالمايدۇ› دېگەن كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ:

‹تەبىئەتنىڭ ئىنتىزامى مۇشۇنداق شەكىلدە ،مۇشۇنداق يۇقىرى يۈكسەكلىككە يەتكەن بولۇشى ھەيرانلىقنى قوزغايدىغان ئىشلارنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

چۈنكى ئەگەر يەر پوستى ھازىرقىدىن بىرقانچە پۈت قېلىن بولغان بولسا كاربون ئىككى ئوكسىدى ئوكسىگىننى سۈمۈرۈۋالاتتى. ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ياشىشىغا مومكىنچىلىك بولمايتتى. ئەگەر ھاۋا ھازىرقىدىن شالاڭ بولغان بولسا ھازىر سىرتقى ھاۋادىكى مىليۇنلىغان نەرسىلەرنى كۆيدۈرۈپ تاشلاۋاتقان بەزى ئاقار يۇلتۇزلار سىكۇنتىغا تەخمىنەن 46 مىل تېزلىكتە ئۇچۇپ كېلىپ يەر شارىنىڭ بالىق قىسمىغا سوقۇلاتتى ۋە كۆيۈشى مومكىن بولغان بارلىق نەرسىلەرنى كۆيدۈرۈپ تاشلىشى مومكىن ئىدى.

ئەگەر ئاقار يۇلتۇزلار ئاپتوماتىنىڭ ئوقىدەك ئاستا ماڭىدىغان بولسا ئاقار يۇلتۇزلارنىڭ ھەممىسى زىمىنغا پىتىپ كىتەتتى. ۋە ئاقىۋەت قورقۇنچلۇق بولاتتى. ئەمما ئىنسانىنىڭ ئوق تېزلىكىدىن 90 ھەسسە تېز ماڭىدىغان كىچىككىنە ئاقار يۇلتۇزغا سوقۇلىشى ئىنسانىنى ئاقار يۇلتۇزنىڭ مىڭىشىدىن ھاسىل بولغان ھارارەت بىلەنلا پارچە-پارچە قىلىۋېتەتتى.

ھاۋا، ئىنسان ئۆزىنى ئۇنىڭغا ئۇزاق مۇددەت ئۇچراتمىسلا ،ئىنسانغا زىيان يەتكۈزمەستىن، مىكرۇبلارنى ئۆلتۈرۈپ، ۋېتامىنلارنى ئىشلەپچىقىرىدىغان زىرائەتلەر ئىھتىياجلىق خىمىيەلىك رېئاكسىيەگە ئىگە نورلارنىڭ ئۆتىشى ئۈچۈن كىرەكلىك ئۆلچەمدە قويۇقتۇر. زامانلار بويى زىمىندىن كۆپىنچىسى زەھەرلىك بولغان گازلار قويۇپ بېرىلىپ تۇرغان بولسىمۇ، ھاۋا ئەمىلىيەتتە بۇلغانماستىن ۋە ئۆزىنىڭ ئىنسانىنىڭ مەۋجۇت بولۇشى ئۈچۈن كىرەكلىك

① ‹ئىلىم-پەن دەۋرىدە اللە نامايان بولماقتا› دېگەن كىتابتىكى ‹تىرىك ھۈجەيرىلەر ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرىدۇ› دېگەن ماقالىدىن-ئاپتور

تەڭپۇڭ نىسبىتى ئۆزگەرمەستىن تۇرىدۇ. ئەڭ چوڭ تەڭپۇڭلۇق چاقى كەڭ كەتكەن سۇ يىغىندىسىدۇر، يەنى ئوكيانداۇر، ھاياتلىق، ئوزۇقلۇق، يامغۇر، ھاۋا رايى، ئۆسۈملۈكلەر، ئەڭ ئاخىرىدا ئىنساننىڭ ئۆزى سۇدىن كەلگەن› .

شۇ كىتابنىڭ يەنە بىر يېرىدە مۇنداق دەيدۇ؛ ‹بىز ئەمىلىيەتتە كەڭ كەتكەن نامەلۇم نەرسىلەر دۇنياسىغا يېقىنلىشۋاتىمىز. چۈنكى، بىز ئىلمى نوقتىدىن، ماددىنىڭ ھەممىسى پەقەت ئۆز ماھىيىتىدە ئىلىكتىرسىمان دۇنياۋى بىرلىكنىڭ بىر كۆرۈنىشىگە ئايلانغانلىقىنى بىلمىز.لىكىن، شەك-شۈبھىسىز ئىشلارنىڭ بىرى شۇكى، تاسادىپىيلىقنىڭ كائىناتنى يارىتىشقا ئالاقىسى بولغان ئەمەس، چۈنكى، بۇ كائىتا دۇنيا قانۇنغا بويسۇنىدۇ.

ئىنسانىڭ ئۆز مەۋجۇتلىقىنى ھىس قىلغۇچى، پىكىر قىلغۇچى، مەۋجۇدات دەرىجىسىگە ئۆرلىشى ماددى تەرەققىيات ئارقىلىق، يارىتىش مەقسىتى يوق ھالدا ئىلىپ بىرىلىشتىن خالىي قەدەمدۇر. بىز مەقسەتنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا قايىل بولساق، ئۇنداقتا ئىنسان قورال دەپ قارىلىدۇ. لىكىن، بۇ قورالنى باشقۇرىدىغان نەرسە نىمە؟ چۈنكى بۇ قورال باشقۇرۇلمىسا، ئۇنىڭ پايدىسى يوق. ئىلىم-پەن ئۇنى كىم باشقۇرىۋاتقانلىقىنى دەپ بىرەلمەيدۇ. شۇنداقلا، ئىلىم-پەن ئىسانىنى ماددى نەرسە دىيەلمەيدۇ.

بىز تەرەققىياتتا، الله ئىنسانغا ئۆز نورىدىن بىر چوغنى بەرگەنلىكىگە شەكسىز ئىشىنىشىمىزگە يېتىدىغان دەرىجىگە يەتتۇق› ① .

شوتلاندىيەلىك مەشھۇر يازغۇچى تۆرە ‹ئارتور تومسۇن› ‹ئىلىم-پەن بىلەن دىن› دىگەن كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ. بىز چوڭقۇر ئويلىنىپ مۇقىملاشتۇرىمىزكى، ئىلىم-پەن قىلغان ئەڭ چوڭ خىزمەت بولسا ئىنسانىنى الله توغرىسىدىكى ئەڭ ئالىيجاناپ، ۋە يۈكسەك پىكىرگە يېتەكلىگەنلىكىدۇر. ئىلىم-پەن ئىنسان ئۇچۇن يېڭى ئاسمان-زىمىن پەيدا قىلدى، ئىنسانىنىڭ ئەڭ يۇقىرى ئەقلى كۈچىنى چىقىرىشىغا تۈرتكە بولدى، دىسەك توغرا مەزمۇنىدىن چەتنىگەن بولمايمىز. ئىنسان كۆپىنچە ۋاقىتلاردا چۈشىنىش دائىرىسىدىن ھالقىغان چاغدىلا تىنچلىقنى ھىس قىلالايدۇ، ئەنە ئاشۇ تىنچلىق اللەقا بولغان جەزمىيەتتە ۋە ئىشەنچتە مەۋجۇت بولىدۇ› ② .

بىز بۇ دەلىللەرنى اللەنىڭ بار ئىكەنلىكىگە دەلىل قىلىش ئۇچۇن كەلتۈرگىنىمىز يوق. بىزدىكى اللەنىڭ كىتابى يېتەرلىك. الله ئىنسانلارنى

---

① مەھمۇد سالىھ ئەلفەلەكى (ئەرەبچىگە) تەرجىمە قىلغان ‹ئىلىم-پەن ئىمانغا چاقىرماقتا› دىگەن كىتاب.

② ئوقادنىڭ ‹مۇتەپەككۇرلارنىڭ ئەقىدىلىرى› دىگەن كىتابتىن،

شۇنىڭ ئۈستىگە ياراتقان پىتىرەتىمۇ شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. لېكىن بىز بۇ دەلىللەرنى پەقەت مۇشۇ ئەسىردىكى ئىلىم-پەن تەرەققىياتى ئۈلارنى ئالدىغان ئىلىم-پەن اللەقا ئىشەنمەسلىكنى تەلەپ قىلىدۇ، دەپ ئويلاپ قالغان بەزى كىشىلەرگە سۆزلەپ بېرىۋاتىمىز.

دىنسىزلىقنىڭ ئىنسانىيەتنىڭ ھازىرقى رىئاللىقىدىكى تەسىرلىرى

ياۋروپانىڭ شەرقىدە ۋە غەربىدە باش كۆتۈرگەن، يۇقۇش ئارقىلىق زىمىننىڭ باشقا تەرەپلىرىگە تارقىلىۋاتقان دىنسىزلىقنىڭ بۇ كۈچلۈك دولقۇنى ئىنسانىيەت ھاياتىدا ئىلگىرى مىسلى كۆرۈلۈپ باقمىغان بۇزۇقچىلىقنى قالدۇردى. چۈنكى بۈگۈنكى دۇنيانىڭ مەسىلىلىرى ئۆز ئارا كىرىشىپ ۋە بىرىكىپ كەتتى. دۇنيانىڭ ھەربىر قىسمىدا يۈز بەرگەن ھادىسە دۇنيانىڭ باشقا جايلىرىغا چوقۇم تەسىر كۆرسىتىدۇ. ئۇنداقتا، ئىش مۇشۇنداق خەتەرلىك ۋە تەسىر كۆرسىتىشچان بولغان چاغدا قانداق بولارھە؟

اللە ئۆزىنىڭ ھىكمەتلىك كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ: ‹ئىنسانلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، قۇرۇقلۇقتا ۋە دېڭىزدا ئاپەت يۈزبەردى، اللە ئۇلارنى تەۋبە قىلسۇن دەپ قىلمىشلىرىنىڭ بىر قىسمىنىڭ (جازاسىنى) ئۇلارغا تېتىتتى› .(رۇم 41-)

ئىنسانلار دىنسىزلىقتىنمۇ ياماق قايسى ئىشنى قىلىشى مومكىن؟ دىنسىزلىقتىن كىلىپ چىققان بۇزۇقچىلىقتىنمۇ يامانراق قايسى بۇزۇقچىلىق بار؟ اللەنىڭ ھەققىگە قىلىنغان بۇ ئېغىر گۇناھتىن كىلىپ چىققان بەزى ئاقىۋەتلەرنى كۆرۈڭ،

1-روھى قىممەت قاراشلارنى ۋە يۈكسەك سۈپەتلەرنى يوقىتىش

اللەنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا ئىشەنمەيدىغان كىشىنىڭ ئۆلچەملىرى، قىممەت قاراشلىرى ۋە ھاياتتىكى ھەرقانداق نەرسىگە بولغان كۆزقارىشى تۆۋەنلەپ كىتىشى چوقۇمدۇر. چۈنكى ئىمان بولسا ئىنسانىنىڭ روھى تەرىپىنى كۈچەيتىدۇ. ئىنسانىنى ئالى ئۈلگىلەرگە ۋە اللەقا باغلايدۇ، مۇئمىن ئۆزىنىڭ

زىمىندىكى ھاياتىنىڭ ھەقىقى نىشانىنى بىلىدىغان كىشىدۇر. چۈنكى اللە ئۇنىڭغا مۇنداق دەيدۇ.: ﴿جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم﴾ . (زارىيات 56-)

مۇئمىن ئاشۇنىڭدىن ئۆزىنىڭ اللەدىن باشقا نەرسىگە ئەمەس،اللەقىلا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن يارىتىلغانلىقىنى بىلىدۇ. ئىنسان چوقۇم ئىبادەت قىلىدۇ، اللە ئىنسانىنى ئىبادەت قىلغۇچى قىلىپ ياراتقان. ئىبادەت قىلىش ئەسلىدىنلا ئىنسانىنىڭ بىر پارچىسى. شۇڭا ئىنسان اللەقا ئىبادەت قىلىدۇ، ياكى اللەدىن باشقا نەرسىگە ئىبادەت قىلىدۇ.

ئەگەر ئۇ اللەقا ئىبادەت قىلسا اللەقا ئىتائەت قىلىشتىن ئايرىلمايدۇ، اللەنىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ زىمىن ئۈستىدىكى ھاياتى تۈزىلىدۇ. ئاخىرەتتە بولسا اللەنىڭ رازىلىقى ۋە جەننىتى بىلەن ئىنئاملىنىدۇ. چۈنكى، اللە ئىنسانىنى ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ كىتابىدا ۋە ئەلچىسىنىڭ سۈننىتىدە بارلىق گۈزەل خىسلەتلەرگە، ياخشى ئەمەللەرگە يامانلىقتىن يېنىشقا، ئۆزىگە ياخشى كۆرگەننى قىرىندىشىغا ياخشى كۆرۈشكە، ئىشەنچلىك، راستچىل بولۇشقا ئادىل بولۇشقا، ئادالەتنى بەرپا قىلغۇچى بولۇشقا، بەدىنى، تۇيغۇلىرى، ھەركەتلىرى پاك بولۇشقا، ئاشكارا-يوشۇرۇن ئىشلىرىدا پاك بولۇشقا يېتەكلەيدۇ.

ئەمما ئۇ اللەقا ئىبادەت قىلمىسا چوقۇم باشقا نەرسىگە ئىبادەت قىلىدۇ. ئۆزىگە ئوخشاش ئىنسانغا ئىبادەت قىلىدۇ. ئۇ ئىنسان ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ھاۋايى-ھەۋىسى بويىچە يوللۇق-يولسىز نەرسىلەرنى بەلگىلەپ بەرسە، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىدۇ. ياكى ئۆزىنىڭ مال-دۇنيا ئارزۇسىغا، ياكى جىنسى تەلىپىگە، ياكى شەيتانىنىڭ تەلىپىگە ئىبادەت قىلىدۇ.

ياكى رىئاللىقتا شەيتانغا ئىبادەت قىلىدۇ،چۈنكى اللەنىڭ غەيرىگە ئىبادەت قىلغۇچى كىشىنىڭ يۈنىلىشى شۇنداق بولىدۇ.

﴿سىلەرگە (پەيغەمبەرلىرىم ئارقىلىق): «ئى ئادەم بالىلىرى! شەيتانغا چوقۇنماڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن سىلەرگە ئاشكارا دۈشمەندۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار، بۇ توغرا يولدۇر» دەپ تەۋسىيە قىلمىدىممۇ؟.﴾ .(ياسىن 60-61-)

زىمىنىنىڭ شەرق-غەربىدىكى دىنسىزلارغا قاراب باقايلى! ئۇلار نىمىگە ئىبادەت قىلىۋاتىدىكىن؟ ئىبادىتى ئۇلارنى قايسى نەرسىگە يۈزلەندۈرىۋاتىد - كىن؟

كوممۇنىست بولسا دۆلەتنىڭ، كوممۇنىزىم ئىنتىزامىنىڭ، ھۆكۈمران پارتىيىنىڭ ۋە داھىينىڭ قۇلى. بۇلارنىڭ بىرەرسىگە قارشى بىر ئىغىز سۆز قىلىشقا ئىغىز ئاچالمايدۇ. ئەگەر بۇلارغا قارشى ئېغىز ئېچىپ قالسا ئۇنىڭ

نىسۋىسى ئۆلۈمدۇر. دىمەك، ئۇ خالىسۇن، ياكى خالىمىسۇن، بىر لوقما نان ئۈچۈن، تۇرمۇش كەچۈرۈش ئۈچۈن، مۇشۇ مەبۇدلارغا بويسۇنىدۇ①

غەربلىك بولسا مال-دۇنيانىڭ ۋە ئارزۇلارنىڭ قۇلىدۇر، ئۇنى ھەركەتلەندۈرىدىغان نەرسە پۇل-مالدۇر. ئۇ پەقەت ماددى مەنپەئەت ئۈچۈنلا ھەركەت قىلىدۇ، پۇل-مال بولسا ئۇ ئاساسلىنىدىغان قىممەت ئۆلچىمىدۇر. دىمەك، ئۇنىڭ مەۋجۇت بولىشى ۋە جەمئىيەتتىكى ئورنى ئىرىشكەن پۇل-مىلىنىڭ مىقدارىغا باغلىق بولىدۇ، الله مۇنداق دەيدۇ:

‹ھەقىقەتەن ئەڭ تەقۋادار بولغانلىرىڭلار الله نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ھۆرمەتلىك ھېسابلىنىسىلەر (يەنى كىشىلەرنىڭ بىر-بىرىدىن ئارتۇق بولۇشى نەسەب بىلەن ئەمەس، تەقۋادارلىق بىلەن بولىدۇ)› .(ھۇجۇرات 13-)

ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: ئىچىڭلاردىكى ئەڭ ھۆرمەتلىك كىشى ئەڭ باي كىشىدۇر، مەيلى ئۇ بايلىق بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشتىن، غەرب مۇستەملىكە قىلۋالغان ۋە ئۇلارنىڭ ئوزۇق-تۈلۈكىنى بۇلىغان مۇستەملىكە جايلاردىكى مىليۇنلىغان كىشىلەرنىڭ ئوزۇقىنى بۇلاشتىن، جاپا-مۇشەققەت تارتىۋاتقان، ئاندىن كاپىتالىستلار ئۇلارنى ئىزىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ تەرىنى ۋە ئەمگىكىنى ئوغرىلاۋاتقان مىليۇنلىغان ئىشچىلارنىڭ قانلىرىنى شوراشتىن كەلگەن ئوخشاش.

ئۇلار مۇشۇنداق شەكىلده توپلىغان ۋە ئۇنىڭ قۇلى بولغان پۇل-مىلىنى قەيەرگە خەجلەيدۇ؟ ئىنسانىنى ھايۋان دەرىجىسىگە چۈشۈرۈب قويىدىغان تاپتىن چىققان جىسمانى ئارزۇلىرىغا، ياكى زىمىندا بولىۋاتقان ۋەھشى توقۇنۇشلاردىكى ۋەيرانچىلىققا ۋە خارابچىلىققا خەجلەيدۇ.

ئەنە ئاشۇ ئۇلارنىڭ ئىبادەتلىرىدۇر ۋە ئۇلارنىڭ ئىبادەتلىرىدىن كىلىپ چىققان ھەركەتتۇر،ئۇلار ئالى قىممەت قاراشلارنى قاچان بىلەركىن؟ۋە ئۇلارغا قاچان ئاۋاز قوشاركىن؟

2-ئىنسان ھاياتىدىكى تەڭپۇڭلۇقنى بۇزۇش

① اللەقا شۈكرى! كوممۇنىزىم تۈزۈمى غۇلاپ چۈشتى، لىكىن، ئۇنى قايتا تىرىلدۈرمەكچى بولغان قۇيرۇقچىلىرى بار.

اللە مۇنداق دېدى: ‹بىز ئىنسانىنى شەك-شۈبھىسىز ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە ياراتتۇق [4]. ئاندىن ئۇنى (چىرايلىق ياراتقانلىق نېمىتىمىزگە شۈكۈر قىلماي ئاسىيلىق قىلغانلىقتىن) دوزاختا قايتۇردۇق [5]. پەقەت ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا. بۇلارغا ئۈزۈلمەس ساۋاب بېرىلىدۇ› .(تىن 4-6)

ئىنسان اللەنىڭ يولىدىن يىراقلاشقان چاغدا، اللە ئۇنى ‹ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە› پىتىرىتىنى ساقلاپ قالالمايدۇ، بەلكى ئۆز تەڭپۇڭلۇقىنى يوقىتىپ، ‹ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە › چۈشۈپ قالىدۇ. ئىمان بولسا ئىنسانىنى تەشكىل قىلغۇچى ئىككى ئامىل ئوتتۇرىسىدىكى تەڭپۇڭلۇقنى ساقلايدىغان نەرسىدۇر. اللە مۇنداق دېدى؛

‹پەرىشتىلەر (ئادەم ئەلەيھىسسالام توغرىسىدا) مۇنازىرىلىشۋاتقان چاغدا، مەن ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى بىلمەيتتىم [69]. ماڭا پەقەت ۋەھيى قىلىنىدۇكى، مەن روشەن بىر ئاگاھلاندۇرغۇچىمەن» [70]. ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن لايدىن بىر ئادەم يارىتىمەن [71]. ئۇنى مەن راۋۇرۇس ياراتقان (يەنى ئۇنى يارىتىپ سۇرەتكە كىرگۈزۈپ، ئەزالىرىنى تولۇق، مۇكەممەل ئىنسان ھالىتىگە كەلتۈرگەن) ۋە ئۇنىڭغا جان كىرگۈزگەن ۋاقتىمدا ئۇنىڭغا سەجدە قىلىڭلار» .(ساد 71-72)

ھەممىنى بىلگۈچى، ھەممىدىن خەۋەردار زاتنىڭ بىزگە خەۋەر قىلغىنى بويىچە: ئىنسان بىر ئۇچۇم تۇپراقتىن ۋە اللە روھنىڭ بىر قىتىملىق پۈۋلىنىشىدىن تۇزۇلگەن. ئىنسان كاپىر ۋە دىنسىز بولسا ئۆزى ئۇنىڭدىن نۇر ئالىدىغان كۆزنەكنى ئىتىۋەتكەن بولىدۇ. ئۇنىڭغا پەقەت لاينىڭ قاراڭغۇلۇقى ۋە سىزىمنىڭ گاللىقى قالىدۇ. يەنى ماددى نەرسىلەر ۋە ھىسسى نەرسىلەرلا قالىدۇ، ئىنسان شۇلارغا تەلپۈنىدۇ. شۇلار ئۈچۈن تىرىشىدۇ، شۇلارنى ئاساس قىلىدۇ. شۇ چاغدا ئۇنى يەرنىڭ تارتىش كۈچى تارتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەرنىڭ تارتىش كۈچى ئالدىدا تەڭپۇڭ بولالمايدۇ. چۈنكى، زىمىننىڭ تارتىش كۈچى ئالدىدا ئۇنىڭغا تەڭپۇڭلۇق ئاتا قىلىدىغان نەرسە بولسا ئۇنىڭ اللەقا باغلايدىغان، ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنمەيدىغان، بارلىق ئىشلىرىدا ۋە سۆزلىرىدە ئاخىرەت كۈنىنى ئويلاتقۇزۇپ، ئۇنى پەسكە چۈشۈپ كىتىشتىن ساقلايدىغان نەرسە روھنىڭ ئازاتلىقىدۇر. ئەگەر روھى ئازاتلىقنى يوقىتىپ قويسا، ئۆزىنىڭ تەڭپۇڭلۇقنى يوقىتىپ قويىدۇ ۋە اللە كىتابىدا خەبەر بەرگەنىدەك، ئەڭ تۆۋەن دەرىجىدە بولۇپ قالىدۇ.

بىز بۈگۈنكى كۈندە ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدە كۆرەۋاتقان ئەھۋال ئاشۇ سۆزنىڭ دەلىلىدۇر. ئۇنداقتا كىشىلەر قايسى نەرسە ئۈچۈن تىرىشىدۇ؟ بىر-

بىرى بىلەن نېمىنى دەپ توقۇنىشىدۇ؟ تەننىڭ تەلەپلىرىنى، تەننىڭ بەھرىمەنلىكنى ۋە زىمىندىكى كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنى دەپ. ئاخىرىدا ئىنسان ئۆزىنىڭ ئىنسانلىقىنى يوقىتىدۇ.ھايۋانغا ئوخشاش، بەلكى ھايۋانىدىنمۇ بەتتەر بولۇپ قالىدۇ.

‹ئۇلار گويا ھايۋانغا ئوخشايدۇ، ھايۋانىدىنمۇ بەتتەر گۇمراھتۇر، ئەنە شۇلار غاپىلدۇر› .(ئەئراف 179 ـ)

3ـ ۋىجدانىنىڭ چەكلەش كۈچىنى يوقىتىش

ۋىجدان دىگەن الله ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ كىتابىدا ئۇنىڭ بىلەن قەسەم قىلغان ‹مالامەت قىلغۇچى نەفىس› تۇر.

‹قىيامەت كۈنى بىلەن قەسەمكى [1]، ئۆزىنى مالامەت قىلغۇچى نەپسى بىلەن قەسەمكى، (سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرۈلىسىلەر، سىلەردىن چوقۇم ھېساب ئېلىنىدۇ)› .(قىيامەت1ـ2ـ) ئۇلۇغ الله تەرىپىدىن قىلىنغان بۇ قەسەم ئەھمىيەتكە ئىگىدۇر.

ئۇلۇغ الله پەقەت كاتتا نەرسىلەر بىلەنلا قەسەم قىلىدۇ، الله تائالا ئىنسانىنىڭ يامان قىلىقىغا مالامەت قىلىدىغان، ياخشى ئىش قىلىشىغا ئۇندەيدىغان مالامەت قىلغۇچى نەپىس بىلەن قەسەم قىلغانىكەن، شەكسىزكى، ئۇ اللەنىڭ مىزانىدا چوڭ ئورۇنغا ئىگە، ھەقىقەتەن، شۇنداق، چۈنكى ئۇ ئىنسانىنىڭ يۇقىرىغا ئۆرلىشىنىڭ ۋە ئالى قىممەت قاراشلارنى قوغدىشىنىڭ ھەقىقى مەركىزىدۇر. شۇنداقلا، ئىنسانىيەتنىڭ ھايات رىئاللىقىدىكى ئىشى تۈزىلىشىنىڭ ھەقىقى مەركىزىدۇر، ئىنسان مالامەت قىلغۇچى نەپسىنى يوقىتىپ قويغان چاغدا نېمىگە ئايلىنىدۇ؟ شۇ چاغدا ئۇنىڭ نەپسى يەمانلىققا بۇيرۇغۇچى نەپسىكە ئايلىنىدۇ. ئۇنىڭدىن يامانلىق كېلىپ چىقىدۇ، ئۇنىڭدىن زىمىنىنىڭ ھەرقايسى تەرەپلىرىگە يامانلىق تارقىلىدۇ، يامانلىققا بۇيرۇغۇچى نەپسىنى پەقەت ئىنسانىنى اللەنىڭ نەپسىنى كىرلەردىن پاكلىغۇچى رەھمىتىگە لايىقلاشتۇرىدىغان ئىمانلا تۈزىتەلەيدۇ، مالامەت قىلغۇچى نەپس دەرىجىسىگە كۆتۈرەلەيدۇ. «مەن ئۆزۈمنى ئاقلىمايمەن: نەپسى دېگەن نەرسە ھەقىقەتەن يامان ئىشلارغا كۆپ بۇيرۇيدۇ، پەرۋەردىگارىم رەھمەت قىلىپ (ساقلىغان)

ئادەم بۇنىڭدىن مۇستەسنا. مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر؛ ناھايىتى مېھرىباندۇر» .(يۇسۇف 53 ـ)

ئەمما دىنسىزلىق ۋە كۇفرى مالامەت قىلغۇچى نەپسىنى يوقىتىپ، يامانلىققا بۇيرۇغۇچى نەپسىنلا قالدۇرىدۇ، تۇنجى قاتمىقا دىنسىز ياۋرۇپا ۋىجدانلىق دەپ ئويلاپ قالمىز،سودىگەر ئالدامچىلىق، يالغانچىلىق قىلمايدۇ، ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلمايدۇ، شەخسى مۇئامىلە ئىشلىرى راستچىللىق ۋە ئىشەنچ ئاساسىدا ئىلىپ بېرىلىدۇ.

بۇ قاتمىقا تۇغرا، لىكىن ئۇ ئەمىلىيەتتە ھەقىقى مەنىدىكى ئەخلاق ئەمەس، پەقەت ئۇزاق مۇددەت خىرىدارنىڭ ئىشەنچىگە ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلىپ، خىرىدارغا راستچىللىق، ئىشەنچ ۋە پۇختىلىق خىسلەتلىرى بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، خىرىدارغا يېقىنلىشىدىغان ئەقىللىق سودىگەرنىڭ ئەخلاقىدۇر. ئەمما ۋىجدانىنىڭ سىناق تېشىنىڭ باشقا ساھەسى بار.

ئامرىكىدىكى، نېگىرلارغا قوپال ۋە رەھىمسىزلىك بىلەن مۇئامىلە قىلىشتا، ھەتتا ئۇلارنى يول ئۈستىدىلا ئۆلتۈرىۋەتكەنلىكتە ۋىجدان قىنى؟ خەلقلەرنى مۇستەملىكە قىلىشتا، ئۇلارنىڭ بايلىقلىرىنى بۇلاڭ ـ تالاڭ قىلىشتا، ئۇلارنى نامراتلىق، بىلىمسىزلىك، كىسەللىك، ئاجىزلىق ھالىتىدە قالدۇرۇپ قويۇشتا ۋىجدان قىنى؟

پەلەستىن مەسىلىسىدە ۋە پەلەستىنلىكلەرنى پاناھلانغۇچىلارغا ئايلاندۇرۇپ قويۇشتا بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ ۋىجدانى قىنى؟

زىمىننىڭ ھەرقايسى رايۇنلىرىدا مىليۇنلىغان كىشىلەر ئاچلىقتىن جان تالىشىۋاتسا، بىر تال بۇغداي تاپالمايۋاتسا، بۇغداينىڭ بازاردىكى باھاسى تۆۋەنلەپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، بەزى دۆلەتلەردە ئاشقان بۇغداينى دەريالارغا، دېڭىزلارغا تاشلىۋىتىشتە ۋىجدان قىنى؟ بىرقانچە مىڭ كىشى گىرىم بويۇملىرى مودا كىيىملەر، فىلىملەر، شەھۋانى سۈرەتلەر، ھاراق ۋە زەھەرلىك چېكىملىكلەردىن تىرىليۇنلىغان پايدا ئىلىشى ئۈچۈن، كىشىلەرنى ھەقىقى بۇزۇقچىلىققا كەڭ كۆلەمدە كۈشكۈرتىشتە ۋىجدان قىنى؟

4ـدۇنيادا بىخەتەرلىك ۋە تىنچلىقنىڭ بۇزۇلىشى:

بۈگۈنكى دۇنيانىڭ كۆرۈنىشى بولسا دۇنيا تارىخىدىكى ئەڭ ناچار كۆرۈنۈش بولىشى مومكىن. بۇ ئاخىرقى ئەسىردىكىگە ئوخشاش تىنچلىق يوقالغان، بىخەتەرلىك قالايمىقانلاشقان مەزگىل ئۆتمىگەنىدى.

1ـ دۇنيا ئۇرۇشىدا ياشلاردىن ئون مىليۇن كىشى ئۆلتۈرۈلدى. 2ـ دۇنيا ئۇرۇشىدا 40 مىليۇن كىشى ئۆلتۈرۈلدى. ئىككى قىتىملىق ئۇرۇشنىڭ ئارىلىقىدا، ئالدىـ كەينىدە، تا ھازىرغىچە دۇنيانىڭ ئەھۋالى تىنچلانمىدى. زىمىنىڭ ھەر قايسى تەرەپلىرىدە توقۇنۇش توختىمايۋاتىدۇ. تىنچلىقتىن بەھرلىنىۋاتقان جايىنى ئاساسەن تاپقىلى بولمايدۇ. بۇ توقۇنۇش نىمىنى دەپ بولۇۋاتىدۇ؟ ئۇ زىمىندا ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتكە چىقىرىش ۋە كىشىلەر ئارىسىدا ئادىللىقنى تارقىتىش ئۈچۈن بولغان توقۇنۇشمۇ؟

بۇ توقۇنۇش ئاجىزنىڭ ھەققىنى ئىلىپ بېرىش ۋە كۈچلۈك كىشىنى ئاجىز كىشىگە تاجاۋۇز قىلىشتىن توسۇش ئۈچۈن بولۇۋاتامدۇ؟

بۈگۈنكى كۈندە دۆلەتلەر ئارىسىدا بولۇۋاتقان ھەرتۈرلۈك توقۇنۇشلارنىڭ بىرەرسىمۇ، ھەقنى ھەق قىلىش ۋە زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچىنىڭ ھەققىنى ئىلىپ بېرىش مەقسىتىدە بولۇۋاتقىنى يوق. ئۇنىڭ ھەممىسى پەقەت ھوقۇقنى ۋە تاجاۋۇزچىلىقنى كۈچەيتىشنى چۆرىدەپ بولۇۋاتقان توقۇنۇشتۇر. ئۆزىنى چوڭ دۆلەت دەپ ئاتايدىغان دۆلەتلەر ئولجا تالىشىۋاتقان بۆرىلەرگە ئوخشاش ئۇرۇشىدۇ. بۆرىلەر ئولجىنى قوغداش ئۈچۈن ئەمەس، لېكىن، ھەربىر بۆرە ئولجىنى ئۆزەملا يەيمەن دەپ، بىرـ بىرىنى چىشلەيدۇ. توقۇنۇشنىڭ نەتىجىسى قانداق بولىشىدىن قەتئىينەزەر ئولجا ھامان يىيىلىدۇ.

ئورمانلىق قانۇنى:

غەلىبە ھەق ئىگىسىگە ئەمەس، كۈچـ قۇۋۋەت ئىگىسىگە مەنسۇپ، كۈچلۈك ئاجىزنى يەيدۇ، دەيدۇ.

اللەنىڭ شەرىئىتى:

‹اللە ھەقىقەتەن (كىشىلەر ئارىسىدا) ئادىل بولۇشقا، (جىمى خەلقە) ياخشىلىق قىلىشقا، خىشـ ئەقرىبالارغا سىلەـ رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ› . دەيدۇ. (نەھىل 90ـ)

‹ئى مۆمىنلەر! اﷲ نىڭ (ھەقلىرىنى) ئادا قىلىشقا تىرىشىڭلار، ئادىللىق بىلەن گۇۋاھلىق بېرىڭلار، بىرەر قەۋمگە بولغان ئۆچمەنلىكىڭلار (ئۇلارغا) ئادىل بولماسلىقىڭلارغا سەۋەب بولمىسۇن، (دۈشمىنىڭلارغا) ئادىل بولۇڭلار، بۇ (يەنى ئۇلارغا ئۆچمەن تۇرۇپ ئادىل بولۇشۇڭلار) تەقۋادارلىققا ئەڭ يېقىندۇر، اﷲ تىن قورقۇڭلار، اﷲ ھەقىقەتەن قىلمىشىڭلاردىن خەۋەردارىدۇر › .(مائىدە 8 ـ)

لىكىن، كاپىرلار ۋە دىنسىزلار اللەنىڭ قانۇنىنى نەدىمۇ تەتبىقلىسۇن؟ بەلكى، ئورمانلىقتىكى ياۋايى ھايۋانلار ئۆز ئارا مۇئامىلىدە شۇنى ئاساس قىلىدىغان قانۇننى تەتبىقلىشى ئۇلارغا ئەڭ مۇۋاپىق.

چۈنكى، ئۇلار اللە بىلەن بولغان ئالاقىسىنى يوقتىپ قويغان چاغدا ئۆزلىرىنىڭ ئىنسانلىقىنى يوقتىپ، ئاشۇ ياۋايى ھايۋانلارغا ئوخشاش بولۇپ كەتتىدۇ.

لىكىن، ئىنسانلار كائىناتنىڭ ۋە ئىنسانلارنىڭ رەببى بولغان اللە بىلەن بولغان ئالاقىسىنى يوقتىپ قويغان چاغدا ئايرىلىپ قالىدىغان نەرسە خەلقئارا بىخەتەرلىكلا ئەمەس.

شۇنداقلا، ئۇلارنىڭ جەمئىيىتىمۇ بىخەتەرلىكنى يوقتىپ قويىدى. پۈتۈن دۇنيانىڭ ستاتىسكىلىرى؛ قاتىللىق، بۇلاڭچىلىق، باسقۇنچىلىق جىنايەتلىرىنىڭ نىسبىتى داۋاملىق كۆچىيىۋاتىدۇ.دەيدۇ. ھەر يىلى زىمىننىڭ ھەر قايسى جايلىرىدا بۇ خەتەرلىك ئەھۋالنى مۇزاكىرە قىلىش ئۈچۈن يىغىنلار ئېچىلىدۇ. يىغىنلارغا قانۇنشۇناسلار، جەمئىيەتشۇناسلار، پىسخولوگلار، جىنايەتشۇناسلار ۋە باشقا ئالىملار قاتنىشىدۇ.

كېيىن يەنە ستاتىسكىلار چىقىپ: جىنايەت نىسبىتى داۋاملىق ئۆرلىمەكتە دەيدۇ. بۇزۇلغان ۋە چاتاق چىققان نەرسە خەلقئارا بىخەتەرلىك ۋە جەمئىيەت بىخەتەرلىكلا ئەمەس، شۇنداقلا، روھى بىسخەتەرلىكتىن، ھەربىر كىشىنىڭ ئۆز دائىرىسىدىكى بىخەتەرلىكتىنمۇ چاتاق چىقتى. ستاتىسكىلارغا قاراش بىزنى مۇشۇ ئىشتىن خەۋەردار قىلىدۇ. ستاتىسكىلار؛ كۆچىيىۋاتقان نەرسە جىنايەت نىسبىتىلا بولماستىن، شۇنداقلا، ئىچى سىقىلىش،ئېلىشىپ قىلىش، ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋىلىش، روھى ۋە نىرۋا جەھەتتە قالايمىقانلىششىلارنىڭ نىسبىتىمۇ داۋاملىق ئېشىۋاتىدۇ دەيدۇ.

بۈيۈك اللە راست سۆزلىدى. اللە بىزگە روھى خاتىرجەملىكنىڭ ھەقىقى مەنبەسى اللەنى ئەسلەش ۋە اللەقا باغلىنىش ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلدى؛

‹(تەۋبە قىلغانلار) ئىمان ئېيتقانلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ دىللىرى الله نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ، بىلىڭلارکى، دىللار الله نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ› . (رەئىد28ـ)

ئىنسانلار اللەدىن يىراقلاشقان چاغدا، بەلكى، اللەنى ئەسلەشتىن سەقىلىش ھېس قىلغان چاغدا ،ئۇلارغا قەيەردىنمۇ قەلىب خاتىرجەملىكى كەلسۇن؟ ‹يالغۇز الله تىلغا ئېلىنسا، ئاخىرەتكە ئىشەنمەيدىغانلارنىڭ دىللىرى سقىلىپ كېتىدۇ. الله تىن باشقا مەبۇدلار تىلغا ئېلىنسا، ئۇلار خۇش بولۇپ كېتىدۇ› .(زۇمەر45ـ)

5ـئىنسانىيەت پېتىرتىنىڭ بۇزۇلۇشى ۋە ھايۋان دەرىجىسىگە چۈشۈپ قىلىشى

بۈگۈنكى كۈندە، اللەدىن يىراقلىشىش ئىچىدە تۇرىۋاتقان ئىنسانىيەتنى قورشىۋالغان بۇ قاينامدا ئىنسان قەيەردە؟ چىچىنى چۈۋۈپ قويىۋەتكەن، ئىگىز پاشىنىلىق ئاياغلارنى، بىلىگە چاپلىشىپ تۇرىدىغان كىيىملەرنى كىيىدىغان بۇ يىگىت ئەركىشىمۇ؟ تاماكا چېكىدىغان، ھاراق ئىچىدىغان، ئوغۇلبالىنىڭ كىيىملىرىنى كىيىدىغان ۋە ئوغۇل بالىلار بىلەن ھەر يەرلەردە لاغايلاپ يۈرىدىغان بۇ ئەركەكزەدەك قىز ئايال زاتمۇ؟

يولدا بارلىق زىننەتلىرىنى، بەدەنلىرىنى شەھۋەتلىك قاراشلارغا كۆرگەزمە قىلىدىغان، كىيىم كىيگەن بولسىمۇ، كىيىم كىيمىگەن بىلەن ئوخشاش، ھاياسىز كىينىۋالغان بۇ ئاياللار ئىنسان سەۋىيەسىدىكى ئاياللارمۇ؟

ئىپپەت ـ نۇمۇس ئۇلارنىڭ خىيالىغا كىرىپ چىقمايدىغان بولغاچقا، ئاياللىرىنىڭ، قىزلىرىنىڭ، ھەمشىرىلىرىنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ ئىپپەت نۇمۇسىنى ئەمەس، ئۆزلىرىنىڭمۇ ئىپپىتىنى قوغدىمايدىغان بۇ ئەرلەدە ئىنسانىنىڭ ھۆرمىتىدىن بىرەر نەرسە قالدىمۇ؟ بۇنىڭدىن باشقا ھايۋان سەۋىيەسىگە، بەلكى، ھايۋانىدىنمۇ ناچار سەۋىيەگە چېكىنگەنلەر...ئىنسانلار قاتارىدا سانىلارمۇ؟ بۇزۇقچىلىق ئەخلاقنىڭ چەك ـ چىگرالىرىدىن ھالقىپ كەتتى.

‹(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «الله سىلەرنى ياراتتى، سىلەر ئۈچۈن قۇلاقنى، كۆزلەرنى، دىللارنى ياراتتى، سىلەر ئاز شۈكۈر قىلسىلەر» . (مۇلىك 22ـ)

مۇسۇلمانلىقنىڭ دىنسىزلىق مەسلىسىگە تۇتقان مەيدانى

بىز ئىلگىرى كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، ياۋرۇپا ھاياتىغا تەسىر كۆرسەتكەن ۋە شۇ يەردە دىنسىزلىقنىڭ تارقىلىشىغا سەۋەپ بولغان مۇئەييەن شارائىتلار بار. بۇ شارائىتلار شۇ يەردە پەيدا بولغان كۈپرىنى ۋە كۈپرى بىلەن كۆرەڭلەشىنى ئاقلىيالايدۇ دەمەيمىز. اللەقا كاپىر بولۇشنى ئاقلىيالايدىغان ھېچقانداق نەرسە يوق.

اللە سۇبھانەھۇتائالا مۇنداق دەيدۇ؛ ‹بەلكى ئىنسان ئۆزىگە (يەنى قىلغان يامان ئىشلىرىغا) ئۆزى گۇۋاھتۇر [14]. ئۇ ئۆزىنى ئاقلاش ئۈچۈن قانچە ئۆزرە ئېيتقان تەقدىردىمۇ (ئۆزرىسى قوبۇل قىلىنمايدۇ)› .(قىيامەت 14 ـ 15 ـ)

اللە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئەقىل بەرگىنىدەك، ياۋرۇپالىقلارغىمۇ ئەقىل بەردى ۋە ھەقنى بايان قىلىپ بېرىشى ئۈچۈن ئۆز ئەلچىلىرىنى ئەۋەتتى. ‹ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەردىن كېيىن اللە نىڭ ئالدىدا كىشىلەر (يەنى پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن بولسا ئەلۋەتتە ئىمان ئېيتاتتىم ۋە ئىتائەت قىلاتتىم دېگۈچىلەر) گە باھانە بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن، (ئىتائەت قىلغۇچىلارغا جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنى دوزاختىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق، اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر› .(نىسا 165 ـ)

ئىنسانلار اللە بەرگەن ئەقىللىرىنىڭ پۈنكسىيەسىنى بىكار قىلىۋەتسە، ئۆز ئەلچىلىرىنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالمىسا،ياكى بۇرمىلىۋەتسە، ئۇلار قىيامەت كۈنى اللەنىڭ ئالدىدا ئاشۇنىڭ ھەممىسىگە جاۋابكار بولىدۇ، شۇ كۈندە ئۇلارنىڭ بۇلاردىن غەپلەتتە قالغان ئىكەنمىز دېيىشى ئۇلارغا ئەسقاتمايدۇ.

‹ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىنىڭ ئادەم باللىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۇۋاھ قىلىپ: «مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟» دېدى (يەنى اللە ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم باللىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى). ئۇلار: «ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن، گۇۋاھلىق بەردۇق» دېدى. (ئۇلارنى گۇۋاھلىق بەرگۈزگەنلىكىمىز) قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ: «بىز بۇنىڭدىن غەپلەتتە قالغان

ئىكەنمىز» دېمەسلىكلىرى، ياكى «ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئىلگىرى (ساڭا بۇتلارنى) شېرىك كەلتۈرگەن ئىدى، بىزنىڭ پەقەت ئۇلارنىڭ ئەۋلادى بولۇپ قالغان يېرىمىز بار (يەنى بىزنىڭ ئۆزىرىمىز بار) گۇمراھلارنىڭ قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن بىزنى ھالاك قىلامسەن؟» دېمەسلىكلىرى ئۈچۈندۇر› .(ئەئراف 172-)

لىكىن، بىز پەقەت دەيمىزكى، بۇلار ياۋرۇپادىكى ئىنسانلارنى قورشىغان ۋە ئۇلار ئارىسىدا دىنسىزلىقنىڭ تارقىلىشىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان ئەمەلىي شارائىتلاردۇر، ئۇنداقتا، مۇسۇلمانلىنىڭ دىنسىزلىققا تۇتقان مەيدانى نىمە؟

ئۇنىڭ مەيدانى تامامەن ئېنىق، ئۇ بۇ مەسىلىگە تۈپتىن قارشى تۇرىدۇ، ئۇنى پۈتۈنلەي باتىل دەپ قارايدۇ. مۇسۇلمانلىنىڭ دىنىنىڭ يىلتىزلىرىدا، تارىخىدا، ياۋرۇپادىكى كىشىلەر ئۈچۈن يۇز بەرگەن بۇزۇلۇش شەكىللىرىنىڭ ھېچبىرسىگە سەۋەب بولىدىغان نەرسە يوق.

اللە دىنىنىڭ يىلتىزلىرىنى يوقىلىشتىن ۋە بۇرمىلاشتىن ساقلاشقا كېپىل بولدى. اللە قۇرئان توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ؛ ‹قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز› (ھىجر 9-)

شۇنداقلا، اللە ئۆز پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتى ئۈچۈن يادلىغۇچى راۋىيلارنى ۋە تەتقىقاتچى ئالىملارنى مۇيەسسەر قىلدى. ئۇلار سۈننەتنى يادلىدى، ئۇنىڭ رىۋايىتىنى تەكشۈردى. يات نەرسىلەرنى يوق قىلدى، سەھىسىنى ساقلاپ خاتىرىلىدى.

مۇشۇ سەۋەبتىن ئەقىدىدە، ئەھلى كىتاب ئەقىدىلىرىگە ئوخشاش بۇرمىلاش يۈزبەرمىدى. اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن دىن چۈشۈرۈلگەن شەكلى بويىچە، ئەقىدە ۋە شەرىئەت ھالىتىدە تۇردى.

مۇسۇلمانلار ناسارالارغا ئوخشاش، دىننى بۆلۈپ، ئۇنى شەرىئەتتىن خالى ئەقىدىگە ئايلاندۇرۇپ قويمىدى. ئىسلام نۇرغۇن ئەسىر زىمىن يۈزىدە ئۆزىنىڭ مۇكەممەل شەكلى بويىچە داۋاملىشىپ، بەندىنىڭ پەرۋەردىگار بىلەن بولغان ئالاقىسىگە، ھۆكۈمراننىڭ پۇقرا بىلەن بولغان ئالاقىسىگە، كىشىلەرنىڭ بىر-بىرى بولغان ئالاقىسىگە، بۇ دىننىڭ بۆلەكلىرىنى ئايرىماستىنلا ھۆكۈمرانلىق قىلدى.

ھەتتا ئاخىرقى ئەسىرلەردە، مۇسۇلمانلارنىڭ كۆپىنچىسى ئىسلام ھەقىقىتىدىن بۇرۇلۇپ، دىننى دۆلەتتىن ئايرىغان ۋە ئاشۇ ئارقىلىق ئىتائەت ۋە ئەگىشىش شېرىكىگە چۈشۈپ قالغان چاغدىكى بىر، ياكى ئىككى ئەسىرلىك خاتالىق مۇسۇلمانلار ئۇنىڭدا ئىسلام دىگەن ئەقىدە ۋە شەرىئەت دەپ ھىسابلىغان 12 ئەسىرلىك رىئاللىقنى يوققا چىقىرالمايدۇ. بۇنىڭ ئەكسىچە،

ياۋرۇپادىكى خرىستىيانلاردا اللەنىڭ دىنى ئۆزىنىڭ مۇكەممەل شەكلىدە تەتبىقلىنىپ باقمىدى.

ھەقىقەتەن، ئىسلامنىڭ ياۋرۇپادىكىگە ئوخشاش، اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن دىننى بۇرمىلايدىغان ۋە ئۆزگەرتىدىغان چىركاۋى يوق. ئىسلامدا سىر ساقلايدىغان، مۇشۇ دەۋا ئارقىلىق كىشىلەرنىڭ روھىنى ۋە ئەقلىنى كونترول قىلىدىغان ‹دىنى زاتلار› ۋە ‹كاھىنلار› يوق. ئىسلامدا پەقەت، پەرۋەردىگارىنىڭ ئىجرا قىلىش مەقسىتىدە، پۈختا، ئۆزگەرمەس شەرىئەتتىن ئىلىنغان ھۆكۈملەرنى چىقىرىدىغان ئالىملار ۋە فەقىھلەر بار.

‹مۆمىنلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ جىھادقا چىقىشى لايىق ئەمەس (ئۇلارنىڭ بىر تۈركۈمى جىھادقا چىقتى)، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھەر بىر جامائىدىن يەنە بىر تۈركۈمى دىنىي ئالىم بولۇپ، ئۇلار قەۋمىنىڭ قېشىغا قايتقاندىن كېيىن، قەۋمىنىڭ اللە تىن قورقۇشى ئۈچۈن، ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرۇش مەقسىتىدە نېمىشقا (ئىلىم تەلەپ قىلىشقا) چىقمىدى؟› .(تەۋبە 122 ـ)

بۇ ئالىملار ۋە فەقىھلەر ئىجتىھاد قىلىدۇ، بەزىدە توغرىنى تاپىدۇ،بەزىدە خاتالىشىدۇ. ئۇلارنىڭ ھېچبىرى كاھىنلارغا ئوخشاش مۇقەددەسلىككە ئىگە ئەمەس، ئۇلار خرىستىيان دىنى تارىخىدا يۈز بەرگىنىدەك، اللەنى قويۇپ ئۆز ئالدىغا ھالال ـ ھارامنى بەلگىلىيەلمەيدۇ، كىشىلەر ئۇلارنىڭ ئىلمىغا ۋە پەزىلىتىگە ھۆرمەت قىلىدۇ، ئۇلارنى قەدىرلەيدۇ، لىكىن، ئۇلارنى كىتاب ئەھلى ھىبرىلىرىنى ۋە راھىبلىرىنى رەب قىلىۋالغانىدەك، رەب قىلىۋالمايدۇ.

‹ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھىبرىلىرىنى، راھىبلىرىنى (يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنىي باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) ۋە مەريەم ئوغلى مەسىھنى مەبۇد قىلىۋالدى› .(تەۋبە 31 ـ)

يەنە تېخى، ئىسلام ياۋرۇپادىكى خرىستىيانلار ھاياتىدا يۈز بەرگىنىدەك، دىن بىلەن ئىلىم ـ پەننى، دىن بىلەن ھاياتنى ئايرىشنى تونۇمايدۇ.

ئىسلام پىترەت دىنىدۇر، پىترەتتە دىن بىلەن ئىلىم ـ پەننى، دىن بىلەن ھاياتنى ئايرىش مەۋجۇت ئەمەس، ئىنسانىيەت روھىدا اللە پىترەتكە ئورۇنلاشتۇرغان ياراتقۇچىغا يۈزلىنىش ۋە ئىبادەت قىلىش ئىستىكى ھەم بىلىم ئۆگىنىش ۋە ئۇنىڭ نەتىجىلىرىنى زىممىنى ئاۋات قىلىشقا ئىشلىتىش ئىستىكى مەۋجۇت: ‹اللە پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ ئاملىرىنى ئادەمگە ئۆگەتتى» دېدى. (بەقەرە 31 ـ)

‹سەمۇدقا ئۇلارنىڭ قېرىندىشى سالىھنى (پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق، ئۇ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! اللە قا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە اللە تىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ سىلەرنى زېمىندىن (يەنى تۇپراقتىن)

ياراتتى، سىلەرنى زېمىنىدا تۇرغۇزدى، الله تىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاندىن ئۇنىڭغا تەۋبە قىلىڭلار، پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن يېقىندۇر، (دۇئاسى) ئىجابەت قىلغۇچىدۇر» .(ھۇد61 ـ)

‹الله ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىنىدىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى (كامالى) پەزلىدىن سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەردى› .(جاسىيە13 ـ)

نورمال پىتىرەتتە، پىتىرەتكە ئۇيغۇن بۇ ئىككى ئىستەك ئوتتۇرىسىدا قارشىلىق يوق. ئىمان ئىستىكى بىلەن بىلىم ئىستىكى يانداش ماڭىدۇ، بىر يۆنىلىشتە ماڭىدۇ،

زامانداش ياۋروپا جاھىلىيتى پىتىرەتتىكى بۇ ئىككى ئىستەكنى ئايرىدى، ئۇ ئىككىسى ئوتتۇرىسىدا دۇشمەنلىك ۋە توقۇنۇش پەيدا قىلدى، تارىختا بۇرۇن ئۆتكەن جاھىلىيەتلەرنىڭ تەسۇىرىدىكى ئەقلى مەغرۇرلۇقنى ۋە بىلىمگە ئالدىنىشنى پەيدا قىلدى.

‹ئۇلارغا پەيغەمبەرلىرى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن كەلگەندە، ئۆزلىرىدە بار ئىلىم بىلەن پەخىرلىنىپ (پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلدى ۋە مەسخىرە قىلدى) › .(غاپىر83 ـ)

زامانداش جاھىلىيەت ئاشۇنداق قىلسىمۇ، ئىسلام بۇنداق ئايرىشنى ھەرگىز تونۇمايدۇ. اللەنىڭ كىتابى كىشىلەرگە بىرىلگەن بىلىم ئۆگىنىش، اللەنىڭ مەخلۇقاتلىرى ھەققىدە ئويلىنىش، كائىناتنىڭ تۈزۈمى شۇلار بىلەن يۈرۈشۇاتقان قانۇنىيەتلەرنى بايقاش ۋە شۇ قانۇنىيەتلەردىن پايدىلىنىش توغرىسىدىكى كۆرسەتمىلەرگە تولغاندۇر، بىلىم ئىزدەش توغرىسىدىكى ئەتراپلىق كۆرسەتمىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ‹ئوقۇغىن!› دىگەن بۇ ئۇلۇغ سۆزنىڭ رەسۇلۇللاغا بىرىلگەن تۇنجى بۇيرۇق بولۇشى، ئاندىن الله ئۆز ئەلچىسىگە تېخىمۇ كۆپ بىلىم ئىلىش توغرىسىدا كۆرسەتمە بىرىپ ‹پەرۋەردىگارىم! ئىلمىمنى زىيادە قىلغىن، دىگىن› ، دىيىشى ۋە بارلىق مۇسۇلمانلارغامۇنداق دىيىشى يىتەرلىك:

‹ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ يارىتىلىشىدا، كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ نۆۋەتلىشىشىدە، كىشىلەرگە پايدىلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ دېڭىزدا ئۈزۈپ يۈرگەن كېمىلەردە، الله بۇلۇتتىن ياغدۇرۇپ بەرگەن، ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرىدىغان يامغۇردا، يەر يۈزىگە تارقىتىۋەتكەن ھايۋاناتلاردا، شامال يۆنۈلۈشلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ تۇرۇشىدا، ئاسمان ـ زېمىن ئارىسىدا بويسۇندۇرۇلغان بۇلۇتلاردا، چۈشىنىدىغان كىشىلەر ئۈچۈن، ئەلۋەتتە (الله نىڭ بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) دەلىللەر باردۇر› .(بەقەرە164 ـ)

ئۇلارغا يەنە مۇنداق دەيدۇ؛

«(كېچە بىلەن كۈندۈزنى (كامالى قۇدرىتىمىزنى كۆرسىتىدىغان) ئىككى ئالامەت قىلىدۇق، كېچىنىڭ ئالامىتىنى كۆتۈرۈۋەتتۇق، پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ پەزلىنى تەلەپ قىلىشىڭلار (يەنى تۇرمۇش لازىمەتلىكلىرىنى تېپىش يولىدا سەئىيى ھەرىكەتتە بولۇشۇڭلار) ئۈچۈن، (كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ ئالمىشىشى ئارقىلىق كۈنلەرنىڭ، ئايلارنىڭ) يىللارنىڭ سانىنى ۋە ھېسابىنى بىلىشىڭلار ئۈچۈن، كۈندۈزنىڭ ئالامىتىنى يورۇقلۇق قىلىدۇق، (دىنىي ۋە دۇنياۋى) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى تەپسىلي بايان قىلدۇق › .(ئىسرا 12 ـ)

رەسۇلۇللا مۇنداق دەيدۇ؛ ‹ئىلىم ئىزدەش پەرىزدۇر› . (ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان)

ئىسلامنىڭ ئەمەلى تارىخى دىن بىلەن ئىلىم-پەن ئوتتۇرىسىدا پەيدا قىلىنغان ئاشۇ بۆلۈنۈشنى تونۇمىدى. ئىسلام تارىخىدا ئۇ ئىككىسى ئوتتۇرىسىدا دۇشمەنلىك ۋە توقۇنۇش بولۇپ باقمىدى. ئەقىدە سايىسى ئاستىدا ئىسلامى ئىلىم-پەن گۈللەندى، بەلكى، ئىلىم-پەن تۇنجى قېتىم ئەقىدىدىن ئۇنۇپ چىقىپ، ئەقىدە سايىسىدا داۋاملىق ئۆستى.

شۇنداقلا، ئىسلام تارىخىدا، ئاشۇ ئەقلى مەغرۇرلۇق ۋە ئاشۇنداق، بىلىمگە ئالدىنىپ، بىلىم ئىگەللىگەنسىرى اللەدىن يىراقلىشىش پەيدا بولۇپ باقمىدى. مۇسۇلمانىنىڭ تونۇشىدا بىلىم ئىگىلىگەنسىرى اللەقا يېقىنلىشىش توغرىدۇر، چۈنكى، بىلىم اللەنىڭ سوۋغىسىدۇر. بۇندىن ئىلگىرى اللە ئادەم ئەلەيىھىسالامغا بىلىم ئۆگەتكەن؛

‹اللە پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ ناملىرىنى ئادەمگە ئۆگەتتى، ئاندىن ئۇلارنى پەرىشتىلەرگە كۆرسىتىپ: «(خەلىپە بولۇشقا ئادەمگە قارىغاندا بىز ھەقلىق دەيدىغان قارشىڭلاردا) راستچىل بولساڭلار، بۇ شەيئىلەرنىڭ ناملىرىنى ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلار» دېدى› .(بەقەرە 31 ـ) اللە مۇنداق دىدى:

‹مېھرىبان اللە [1] قۇرئاننى تەلىم بەردى (ئۇنى ھېزى قىلىشنى ۋە چۈشىنىشنى ئاسانلاشتۇرۇپ بەردى) [2]، ئىنسانىنى ياراتتى [3]. ئۇنىڭغا (مەقسىتىنى ئۇقتۇرۇش ئۈچۈن) سۆزلەشنى ئۆگەتتى› .(رەھمان1~4ـ)

شۇڭا، مۇسۇلمانىنىڭ بىلىمى ئاشقانسىرى اللەقا يېقىنلىشىدۇ.

‹اللە نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە اللە تىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ،› . (فاتىر 28 ـ) شۇنداقلا، ئىسلامدا دىن بىلەن ھاياتنى ئايرىش مەۋجۇت ئەمەس.

ئىسلامدا رەھبانىيەت يوق

‹ئاگاھ بولۇڭلاركى، مەن سىلەرنىڭ اللەقا ئەڭ تەقۋاراقىڭلاردۇرمەن. لىكىن مەن (بەزىدە) روزا تۇتىمەن، (بەزىدە) روزا تۇتمايمەن. قىيامدا تۇرىمەن، ئۇخلايمەن، ئۆيلىنىمەن. كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرىسە مەندىن ئەمەس.› (مۇسلىم رىۋايەت قىلغان).

ياۋرۇپا جاھىلىيتى دىن بىلەن ئىنسانىنىڭ ھاياتتىكى خىلمۇخىل پائالىيەتلىرىنى ئايرىپ، ئۇلارغا رىزىق ۋە زىمىندا ئۇستۇنلۇك بېرىش ئىشىكلىرى ئېچىلغانسىرى، اللەدىن تېخىمۇ يىراقلىشىدىغان روھى ۋە ئەقلى ھالەتنى پەيدا قىلىپ،اللە سۈپەتلىگەن ھۇد ئەلەيھىسالامنىڭ قەۋمىدەك بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ، ‹(گويا سىلەر ئۆلمەيدىغانسىلەر) دۇنيادا مەڭگۈ قېلىشنى ئۈمىد قىلىپ پۇختا سارايلارنى سالامسىلەر [129]. ئەگەر (بىراۋنى) جازالىساڭلار، زالىملاردەك جازالايسىلەر [130]. سىلەر اللە تىن قورقۇڭلار، ماڭا ئىتائەت قىلىڭلار [131]. سىلەرگە سىلەر بىلىدىغان نېمەتلەرنى ئاتا قىلغان اللە تىن قورقۇڭلار [132]. ئۇ سىلەرگە چارۋىلارنى، ئوغۇللارنى، باغلارنى، بۇلاقلارنى ئاتا قىلدى [133-134]. مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ بۈيۈك كۈنىنىڭ ئازابىغا قېلىشىڭلاردىن قورقىمەن» [135]. ئۇلار ئېيتتى: «نەسىھەت قىلامسەن، قىلمامسەن، بەربىر بىزگە ئوخشاش [136]. بۇ (يەنى بۇتلارغا چوقۇنۇش) پەقەت بۇرۇنقىلاردىن قالغان ئادەت [137]. بىز ھەرگىز جازالانمايمىز» . ‹شۇئەرا 128 ـ 138 ـ)

ياۋرۇپا جاھىلىيتى ئاشۇنداق قىلغان بولسىمۇ،پىترەت دىنى بولغان ئىسلام بۇنداق ئايرىشنى تونۇمايدۇ ۋە ئېتىراپ قىلمايدۇ. اللە مۇنداق دەيدۇ:

‹ئى ئادەم بالىلىرى! ھەر ناماز ۋاقتىدا (ياكى تاۋاپ ۋاقتىدا ئەۋرىتىڭلارنى سەترى قىلىپ تۇرىدىغان) كىيىمىڭلارنى كىيىڭلار، يەڭلار، ئىچىڭلار، ئىسراپ قىلماڭلار، اللە ئىسراپ قىلغۇچىلارنى ھەقىقەتەن ياقتۇرمايدۇ› .(ئەئراف 31 ـ) يەنە مۇنداق دەيدۇ؛

‹ئېيتقىنكى، «اللە بەندىلىرى ئۈچۈن ياراتقان لىباسلارنى، شېرىن، پاك رىزىقلارنى كىم ھارام قىلدى؟» ئېيتقىنكى، ‹ ‹ئۇلار بۇ دۇنيادا مۆمىنلەر ئۈچۈن يارىتىلغان (گەرچە ئۇلارغا كۇففارلار شېرىك بولسىمۇ)، ئاخىرەتتە بولسا مۆمىنلەرگىلا خاستۇر» . (اللە نىڭ بىر ۋە شېرىكى يوق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن ئايەتلەرنى مۇشۇنداق تەپسىلى بايان قىلىمىز› . (ئەئراف32 ـ) يەنە مۇنداق دەيدۇ؛ ‹اللە ساڭابەرگەن بايلىق بىلەن ئاخىرەت يۇرتىنى تىلىگىن، دۇنيادىكى نېسىۋەڭنىمۇ ئۇنتۇمىغىن» .(قەسەس77 ـ)

‹اﷲ سىلەرگە زېمىنىنى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىنىنىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. اﷲ نىڭ (بەرگەن) رىزقىدىن يەڭلار، سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن اﷲ نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر› .(مۇلىك 15 ـ)

ئاشۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلامى ھازارەت ھەركىتى ئەقىدە سايىسىدا ئەقىدە بىلەن ھازارەت ھەركىتى ئوتتۇرىسىدا توقۇنۇش ۋە دۇشمەنلىك بولماسىتىن مەۋجۇت بولدى. ئىسلامى ھازارەت ھەركىتى ئاشۇنىڭدا تەڭداشسىز بولدى.

ئۇ زېمىنىنى ئاۋات قىلىدىغان، ئەتراپى ئالەمنى كېزىدىغان، زېمىنىنىڭ نامەلۇم جايلىرىنى بايقايدىغان، دېھقانچىلىق، سانائەت ۋە سودا ـ سېتىق ئارقىلىق زېمىنىنىڭ بايلىقلىرىدىن پايدىلىنىدىغان ھەركەت ئىدى. ئۇ ھەركەت مۇشۇنىڭ ھەممىسىدە اللەقا ئىبادەت قىلىدۇ، ئىسلام ئەقىدىسىنى كېڭەيتىش بىلەن زېمىنغا ئىلاھى نورنى تارقىتىدۇ. اللەنىڭ شەرىئىتىنى تەتبىقلاش بىلەن كىشىلەر ئارىسىدا ئىلاھى ئادىللىقنى بەرپا قىلىدۇ، بۇ دىنىنىڭ يىلتىزلىرىدا ۋە تارىخىدا ياۋرۇپادا پەيدا بولۇپ، شۇ يەردە دىنسىزلىقنىڭ ۋە اللەنىڭ يولىدىن يىراقلىششنىڭ كىلىپ چىقىشىغا سەۋەب بولغان بىرمۇ نەرسە يوق. ئىسلام باشتىلا ئىنسان قەلبىنى اللەقا باغلاش ۋە ھەر بىر ئەمەل ياكى ئۇي، ياكى تۇيغۇدا مۇشۇ رىشتىنى مۇستەھكەملەش ئاساسىدا مەۋجۇت بولىدۇ؛

‹(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت ـ ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اﷲ ئۈچۈندۇر [162]. اﷲ نىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز اﷲ غىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن» . (ئەنئام 162ـــ163 ـ)

ئىنسان قەلبىنى اللەقا باغلايدىغان مۇشۇ جانلىق رىشتە سەۋەبىدىن، مۇسۇلمان بىلىم ئۆگىنىشكە، اللەنىڭ پەزلىنى تەلەپ قىلىشقا، زېمىنىنى ئاۋات قىلىشقا، اللەنىڭ دەرگاھىدىن ئۆزىگە ھالال قىلىپ بېرىلگەن، مۇئاپىق بەھرىمەنلىك نىسىۋىسىنى ئىلىشقا ئاتلىنىدۇ. ئۇ ئاشۇنىڭ ھەممىسىدە زېمىنىدا خەلىپە بولۇش رولىنى ئۆتەۋاتىمەن دىگەن تونۇشتا بولىدۇ..

‹ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە: «مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباسار) يارىتىمەن» دېدى› .(بەقەرە 30 ـ)

مىنىڭ زېمىنغا پەيدا بولۇش غايەم بولغان ‹اللەقا خالىس ئىبادەت قىلىش› نى ئىجرا قىلىۋاتىمەن دىگەن تونۇشتا بولىدۇ.

‹جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا يارىتتىم› . (زارىيات 56 ـ)

ئاشۇنىڭ ئۈچۈن مۇسۇلمان زېمىنىدىكى بىرەر كىشىنىڭ دىنسىزلىققا يۈزلىنىشىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايدۇ. بەلكى، ئىنسانىيەتنى ئىمانغا، ھەقگە ۋە ئىلاھى يولغا يېتەكلىگۈچىلەر بولۇشى بەلگىلەنگەن مۇسۇلمانلارنىڭ.....بۇ مۇسۇلمانلارنىڭ كىلىپ، اللە ئۇلارغا مۇنداق دەپ ئىنئام قىلغان دىنىدىن ئايرىلىشى ئەڭ چوڭ بالا-قازادۇر.

‹بۇگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمەتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم› . (مائىدە3-)

مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز جاھىلىيتى ئىچىدىكى ياۋرۇپا گىرىپتار بولغان يامانلىقنى دورىشى، ئاشۇ يەردە تارقالغان ۋەيران قىلغۇچى پىكىرلەرگە بويسۇنۇشى، ئۇلارغا ئوخشاش دىنسىزلىقنى تۇتۇشى ۋە ئۇلارغا ئوخشاش ئەخلاقى چۈشكۈنلۈككە غەرق بولۇشى ۋە ئەخلاقى چۈشكۈنلۈككە چاقىرىشى چوڭ بالا-قازادۇر.

ئاگاھ بولۇڭلاركى، ئۇ، غەرب ئالدىدىكى ئۇلارنىڭ روھىغا يوشۇرۇنغان ئىچكىرى مەغلۇبىيەتتۇر، ئۇ ئۇلارنى مانا مۇشۇنداق قارىغۇلارچە دوراشقا، قوللارچە دوراشقا، مايمۇنلارچە دوراشقا ئىلىپ باردىغان ئاملدۇر.

مۇسۇلمان ئۈياقتاتۇرسۇن، ئەقلى بار ئىنسان، ئويلاش قابىلىيتى يېگىلمىگەن، ياكى پىتىرەتنى بۇزدىغان ۋە روھلارنىڭ خاراكتېرىنى بۇزدىغان بۇزۇلۇشقا گىرىپتار بولمىغانلا بولسا ئۇ ھاڭغا ئۆزى خالاپ، قەدەم بىسىشى مومكىن ئەمەس.

2-باب: پەرىشتىلەرگە ئىمان ئېيتىش

پەرىشتىلەرگە ئىمان ئېيتىش ئىماننىڭ بىر قىسمى. مۇسۇلماننىڭ ئىمانى ئۇلارنىڭ مەۋجۇت ئىكەنلىكىگە، قۇرئان-ھەدىستە ئۇلارنىڭ تەپسىلى بايانى كەلگەن پەرىشتىلەرگە ۋە ئۇلارنىڭ اللە ئۇلارنى ئۇنىڭغا تەكلىپ قىلغان خىزمەتلىرىگە ئىمان ئېيتقان چاغدىلا تولۇق بولىدۇ.

پەرىشتىلەرگە ئىمان ئېيتىشنىڭ زۆرۈرلۈكى ۋە ئۇنىڭ ئىماننىڭ بىر قىسمى ئىكەنلىكى قۇرئان-ھەدىسنىڭ نۇرغۇن تېكىستلىرىدە كەلگەن.

اللە تائالانىڭ مۇنۇ سۆزلىرى قۇرئاندا كەلگەن تېكىستلەرنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

‹سىلەرنىڭ كۆڭ چىققان ۋە كۆڭ پاتقان تەرەپكە يۈزكەلتۈرۈشۈڭلارنىڭ ئۆزىلا ياخشى ئەمەلگە ياتمايدۇ. بەلكى الله قا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، كىتابقا (يەنى الله نازىل قىلغان كىتابلارغا)، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش، الله نى سۆيۈش يۈزىسىدىن خىش-ئەقرىبالارغا، يېتىملەرگە، مىسكىنلەرگە، ئىبن سەبىللەرگە (يەنى پۇل-مېلىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغان مۇساپىرلارغا)، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازادلىققا ئېرىشىشىگە پۇل-مال ياردەم بېرىش، نامازنى ئوقۇش، زاكات بېرىش، ئەھدىگە ۋاپا قىلىش، يوقسۇزلۇققا، كېسەللىككە ۋە (الله نىڭ يولىدا قىلىنغان) ئۇرۇشقا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەمەلگە كىرىدۇ. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە كىشىلەر) (ئىمانىدا) راستچىل ئادەملەردۇر، ئەنە شۇلار تەقۋادار ئادەملەردۇر› . (بەقەرە 177 ـ)

‹ئى مۆمىنلەر! الله قا، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە الله ئۈنىگىغا نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە ئىلگىرى الله نازىل قىلغان كىتابلارغا (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان ساماۋى كىتابلارغا) ئىمان كەلتۈرۈڭلار. كىمكى الله نى، الله نىڭ پەرىشتىلىرىنى، كىتابلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇ قاتتىق ئازغان بولىدۇ› . (نىسا136 ـ)

ئېيتقىنكى، «جىبرىئىلغا دۈشمەن بولغان ئادەم (الله قا دۈشمەندۇر)، چۈنكى ئۇ (يەنى جىبرىئىل) الله نىڭ ئەمرى بىلەن ئۆزىدىن ئىلگىرىكىنى (يەنى ساماۋى كىتابلارنى) تەستىق قىلغۇچى، توغرا يول كۆرسەتكۈچى، مۆمىنلەرگە بېشارەت بەرگۈچى قۇرئاننى سېنىڭ قەلبىڭگە نازىل قىلدى [97]. كىمكى الله نى، الله نىڭ پەرىشتىلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى، جىبرىئىلنى، مىكائىلنى دۈشمەن تۇتىدىكەن (الله نى دۈشمەن تۇتقان بولىدۇ)، شۈبھىسىزكى، الله كاپىرلارنى دۈشمەن تۇتىدۇ» (بەقەرە97 ـ98 ـ)

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رىۋايەت قىلغان ھەدىستە مۇنداق كەلدى؛ ‹ئۇ كىشى: ماڭا ئىماننى خەۋەر قىلغىن دىدى، رەسۇلۇللا: ‹اللەقا، اللەنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، ئەلچىلىرىگە، ئاخىرەت كۈنىگە ۋە تەقدىرنىڭ ياخشىسىغا ـ يامىنىغا ئىمان ئېيتىشىڭدۇر، دىدى، ئۇ كىشى؛ راست ئېيتتىڭ، دىدى..... رەسۇلۇللا: بۇ جىبرىئىلدۇر. سىلەرگە دىنىڭلارنى ئۆگىتىش ئۈچۈن كەلدى، دېدى› . (مۇسلىم رىۋايەت قىلغان)

الله بىزگە پەرىشتىلەرنى يارىتىش ۋە ئۇلارنىڭ شەكلىنىڭ خىلمۇخىل بولىشى ئۆزىنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان مۆجىزىلىرىنىڭ جۈملىسىدىن ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ؛

‹جىمى ھەمدۇسانا ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى، پەرىشتىلەرنى ئىككى قاناتلىق، ئۈچ قاناتلىق، تۆت قاناتلىق ئەلچىلەر قىلغۇچى االله قا خاستۇر! االله يارىتىشتا خالىغىنىنى زىيادە قىلىدۇ، االله ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر› .(فاتىر 1 ـ)

اللەنى تونۇش اللەقا بولغان ئىمانىمىزنى كۈچەيتىدۇ، اللەنى يۈزىنىڭ ئۇلۇغلىقىغا ۋە كۈچىنىڭ كاتتىلىقىغا لايىق كىلىدىغان دەرىجىدە ئۇلۇغلايمىز.

بىزنىڭ سىزىمگە بىلىنىدىغان دۇنيايىمىزدا اللەنىڭ مۆجىزە ۋە قۇدرىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان كۆپ مۆجىزىلەر بار. ئۇ مۆجىزىلەرنىڭ ھەر بىرى ئوچۇق بەسىرەتنى اللەنىڭ ئۇلۇغلىقىغا يېتەكلەشكە كېپىلدۇر. ئاشۇنىڭ ئۈچۈن الله بىزگە ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ كىتابىدا مۇنداق كۆرسەتمە بېرىدۇ.

‹زېمىندا ۋە ئۆزۈڭلاردا االله قا چىن ئېتىقاد قىلىدىغانلار ئۈچۈن) االله نىڭ قۇدرىتىنى ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن ئالامەتلەر بار، (بۇنى) كۆرمەمسىلەر› .(زارىيات 20—21 ـ)

لىكىن، سىزىمگە بىلىنىدىغان دۇنيالا الله ياراتقان كائىناتنىڭ ھەممىسى ئەمەسلىكىنى، بىزگە كۆرۈنمەيدىغان باشقا ئالەملەرنىڭمۇ اللەنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئىكەنلىكىنى، ئۇ ئالەملەردە بىزنىڭ ئىنسانغا خاس ئىقتىدارىمىزغا نىسبەتەن ئۇلارنى چۈشىنىش تۈگۈل، كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈشتىنمۇ خىيالنى ئاجىز كەلتۈرىدىغان ئاجايىپ نەرسىلەر بارلىقىنى بىلگەن چېغىمىزدا بىزنىڭ اللەنىڭ ئۇلۇغلىقىغا ۋە مۆجىزىۋى قۇدرىتىگە بولغان ئىمانىمىز شەكسىز كۈچىيىدۇ،

بىز ئاشۇنىڭدىن سىرت، بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ قاناتلىرى بار ئىكەنلىكىنى بىلگەن چېغىمىزدا، بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ ۋەزىپىلىرىنى ۋە خىزمەتلىرىنى بىلگەندىن كېيىن، سېزىمىمىز ئەسىر قىلىنىدۇ.

چۈنكى، بىزنىڭ سېزىمگە بىلىنىدىغان دۇنيايىمىزدا بىزگە مەلۇم قاناتلىق مەخلۇقاتلار بولغان قۇشلار ۋە ھاشارەتلەر ئاسمان-زېمىندىكى چوڭ خىزمەتلەرنى قىلىۋاتقان بۇ مەخلۇقاتلارغا تامامەن ئوخشمايدۇ، ئىنسانىنىڭ ئۆز قاناتلىرى بىلەن بىۋاستە ئۇچىدىغان بۇ زور مەخلۇقاتلارنى بىلىشى شەكسىزكى، ئۇنىڭ بىۋاستە سېزىمىنى تىترىتىدۇ. ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ئاجىزلىقى ئارقىلىق ئۇنىڭغا الله شۇنىڭغا تايىنىپ پەرىشتىلەرنى ياراتقان مۆجىزىۋى قۇدرەتنى ھېس قىلدۇرىدۇ.

ئىنسانىنىڭ بىلىمى ئاشۇنىڭدىنمۇ ئېشىپ، پەرىشتىلەرنىڭ قانات جەھەتتە بىر دەرىجىدە ئەمەسلىكىنى، بەزىلىرىنىڭ ئىككى قاناتلىق، بەزىلىرىنىڭ ئۈچ قاناتلىق، بەزىلىرىنىڭ تۆت قاناتلىق ئىكەنلىكىنى بىلگەن

چېغىدا، يارىتىشتا خالىغان نەرسىنى ئارتۇق قىلىدىغان، ھەممىگە قادىر ياراتقۇچىنى تېخىمۇ ئۇلۇغلايدىغان بولىدۇ.

ئاشۇلارنىڭ ھەممىسىدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ نوردىن يارىتىلغانلىقىنى بىلسە، ئۇنىڭ ھەيرانلىقى چەكسىز بولىدۇ. مۇسلىم ئائىشە (اللە ئۇنىڭدىن رازى بولغاي) دىن رىۋايەت قىلىدى. رەسۇلۇللا مۇنداق دېگەن؛ ‹پەرىشتىلەر نوردىن يارىتىلدى. جىنلار ئوت ئۇچقۇنىدىن يارىتىلدى. ئادەم سىلەرگە بايان قىلىنغان نەرسىدىن (يەنى لايدىن)يارىتىلدى› .

نور بولسا ئىنسان ئۆزىنىڭ سېزىمگە بىلىنىدىغان دۇنياسىدا كۆرۈۋاتقىنى بويىچە، بوشلۇقتا تۆپتۈز ئىلگىرلەيدىغان يورۇقلۇقتۇر، ئەمما، مۇشۇ نوردىن ھەركەت قىلالايدىغان، سۆزلىيەلەيدىغان، خىلمۇخىل شەكىللەرگە كىرەلەيدىغان، ئۆزىگە بۇيرۇلغان مۇئەييەن خىزمەتلەرنى ئورۇندىيالايدىغان مەخلۇقاتلارنىڭ بارلىققا كىلىشى سېزىمنىڭ سېرتىدىكى ئىشتۇر.

ھەقىقەتكى، اللەنىڭ ئىنسانىنى زېمىنىنىڭ لېيىدىن يارىتىشى سېزىم ئۇنىڭ ئالدىدا ئاجىز كەلگەن ۋە گاڭگىرىغان ھالدا تۇرۇپ قالىدىغان زور مۆجىزىدۇر. چۈنكى، لاي بىلەن سەزگۈ ئەزالارغا، ئىدراكقا، مەقسەتكە، ئىرادىگە، زېمىنىنى ئاۋات قىلىش ئىقتىدارىغا ۋە كائىناتتىكى ئۆزىگە اللەنىڭ دەرگاھىدىن بويسۇندۇرۇپ بىرىلگەن بايلىقلارنى ئىشلىتىش ئىقتىدارىغا ئىگە بۇ ئىنسان ئوتتۇرىسىدا ئىلگىرلەش چوڭقۇردۇر.

لىكىن، بۇ چوڭ ئىلگىرلەش ئىنسانىنىڭ سېزىمىگە پەرىشتىلەرنى نوردىن يارىتىشقا قارىغاندا بەك ئاساندۇر، لاي بولسا ھەر ھالدا كۆزلەرگە مايىل ماددىدۇر. ئەمما نور بولسا ماددا ئەمەس، ئۇنداقتا ئۇ، ياراتقۇچىنىڭ قۇدرىتى، ئەقىل ئۇنىڭغا يېتەلەيدىغان ھەرقانداق چەكتىن ھالقىپ كەتمىگەن بولسا قانداقمۇ بىر مەخلۇقاتقا ماددا بولالىسۇن؟

ئىنسان ياراتقۇچى، ئىجاد قىلغۇچى اللەنىڭ قۇدرىتىنى تېگىشلىك ھېس قىلىش نىسبىتىگە ئىرىشكەن چاغدا، ئۇنىڭ قەلبى ئۆز ئەتراپىدا ئۇچۇپ يۈرىۋاتقان ۋە كائىناتقا تولۇپ كەتكەن بۇ مەخلۇقاتلارنى ياقتۇرۇپ قالىدۇ.

ئىنسانىنىڭ سېزىمىدە ئۆز ئەتراپىدىكى بۇ كائىناتتا ھېچنىمە يوق بولۇشى بىلەن ئۆزىگە ئوخشىمايدىغان تىرىك جانلىقلار ئاۋات ئىكەنلىكىنىڭ ئوتتۇرىسىدا پەرق بار. زېمىندىكى ئۆسۈملۈك ۋە ھايۋانلاردىن ئىبارەت جانلىق مەخلۇقاتلار ـــ بولۇپمۇ ئىنسان بىلەن ئوخشاشلىق تەرەپلىرىمۇ ۋە ئوخشىماسلىق تەرەپلىرىمۇ بار ھايۋانلار ـــ ئىنسانغا ياقىدۇ. ئۇنىڭ قەلبىنى

خۇشال قىلىدۇ، ئۇنىڭدىن يالغۇزسىراشنى يوقىتىدۇ.شۇنىڭ بىلەن ئىنسان ئۇلارنى ئويلايدىغان، سېغىنىدىغان، ئۇلارنىڭ بىرەرسىنى يېقىنلا يەردە ئۇچراتقان چاغدا شادلىنىدىغان بولىدۇ.

مانا بۇ سېزىمگە بىلىنىدىغان، چەكلىك سېزىم دۇنياسىغا نىسبەتەن يۇز بىرىدىغان ئىش بولسا، سېزىم دائىرىسىگە كىرىدىغان نەرسىلەرمۇ كىرمەيدىغان نەرسىلەرمۇ ئۇنىڭ بىر قىسمى بولغان چوڭ كائىناتقا نىسبەتەن تېخىمۇ يۇز بىرىشى چوقۇمدۇر.

لايدىن يارىتىلغان بۇ مەخلۇقلار (ئىنسانلار) ئۇنىڭ زىمىنىدىكى يالغۇز سىرىشنى يوقىتىدۇ. ئاشۇ نوردىن يارىتىغان مەخلۇقلار ئىنسانىنىڭ ئۆزى ئۇنىڭ بىر قىسمى بولغان كەڭ كائىناتتىكى يالغۇزسىرىشنى يوقىتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ روھى جەھەتتە ئۆزىنى ماددا ۋە سېزىم دائىرىسىگە قاماپ قويغاندىن كۆپ خۇشال ۋە كۆپ ئەركىن بولىدۇ.

*　　*　　*

پەرىشىتىلەر كېچە-كۈندۈز مۇقەددەس، ئۇلۇغ، يېگانە، ھەممىنى بويسۇندۇرغۇچى پادىشاھقا تەسبىھ ئېيتىش بىلەن مەشغۇل. ‹ئۇلار كېچە-كۈندۈز تەسبىھ ئېيتىدۇ، بوشاشمايدۇ› . ئەنبىيا 20-ئايەت.

بىز بۇنىڭدىن، ئۇلار ئۆتەيدىغان ئەڭ موھىم ۋەزىپە اللەقا تەسبىھ ئېيتىش، اللەنى ئۇلۇغلاش، پاك دېيىش ئىكەنلىكىنى بىلمەيمىز، چۈنكى اللە ئۇلارنى شۇنىڭ ئۈچۈن ياراتقان.

بۇ نىمىدىگەن قالتىس كۆرۈنۈش ھە؟ ئىنسانىنىڭ كۈندۈزنىڭ، ياكى كىچىنىڭ مەلۇم بىر قىسمىدا اللەقا تەسبىھ ئېيتىشقا تىرىشسا چارچايدۇ، داۋاملىق تەسبىھ ئېيتىشقا كۈچى يەتمەيدۇ، چۈنكى، ئىنسانىنىڭ يېيىشنى، ئىچىشنى، ئارام ئىلىشنى ۋە ئۇخلاشنى خالايدىغان تىنى بار. دۇنيا ھاياتىنىڭ تەلەپلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇشتىن توختىمايدىغان ئوي-خىيال بار.

ئىنسانىنى پەرىشىتىلەرگە ئوخشاش داۋاملىق، كېچە-كۈندۈز تەسبىھ ئېيتىشقا تەكلىپ قىلمىغانلىقى اللەنىڭ ئىنسانغا قىلغان رەھمىتىنىڭ بىر قىسمىدۇر. اللە ئىنسانغا ئىشتىھا قىلىدىغان تەنىنى، تەپەككۇر بىلەن مەشغۇل بولىدىغان ئەقىلنى ياراتتى. ئىنسانغا بەلگىلەنگەن ئىبادەتنى پەرىشىتىلەرنىڭ ئىبادىتىدىن باشقا شەكىلدىكى ئىبادەت قىلدى. دېمەك، بۇ ئىنسان بىلەن جىن ئۇنىڭدا ئورتاقلىشىدىغان تەسبىھ، نامىاز ۋە ئىبادەت بەلگىلىرىدىن

ئايرىمىدۇر. اللە ئىنسان بالىلىرىدىن بولغان بەندىلىرىگە رەھمەت قىلغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ جىسمانى ھەركەتلىرىنى ۋە ئەقلى ھەركەتلىرىنى ئىبادەت ھېسابلىدى. شۇلاردا اللەقا يۈزلەنگەنلا بولسا، اللە ئۇ ھەقتە چۈشۈرگەن نەرسىلەرگە بويسۇنغانلا بولسا!

مانا مۇشۇنداق! ئىنسانىنىڭ رىزىقنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈشى ئىبادەت بولىدى. زىمىننى ئاۋات قىلىشى ئىبادەت بولىدى. يىمەك-ئىچمىكى، توي قىلىپ، ئەۋلاد قالدۇرىشى، ئۇخلىشى ۋە قىيامى ئىبادەت بولىدى. مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىدە اللەنىڭ رازىلىقىنى كۆزلىگەن ۋە ئۇلاردا اللەنىڭ بۇيرۇقلىرىغا بويسۇنغانلا بولسا!

اللەنىڭ يارىتىشىدا، مەخلۇقىنىڭ كۈچى بىلەن اللە ئۇنىڭغا تەكلىپ قىلغان ئىبادەت تۈرلىرى ئوتتۇرىسىدىكى ماسلىشىشچانلىق ئەنە شۇنداق ھاسىل بولىدۇ. توغرا! ئەنە ئاشۇ اللەنىڭ ئىنسانغا قىلغان رەھمىتىنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

لېكىن، شۇنداق بولسىمۇ، ئىنسان ھەمىشە ئۆزىنى ئاللاھقا كىچىك-كۈندۈز بوشاشماي ئىبادەت قىلىش قۇدرىتىگە ئىگە بولغان پەرىشتىلەرگە سېلىشتۇرۇپ تۇرىدۇ.

ئىنسان ئۆزىنىڭ ئاشۇنىڭغا تەكلىپ قىلىنمىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭغا قادىر بولالمايدىغانلىقىنى بىلىدۇ. لېكىن، كىچىك-كۈندۈز تەسبىھ ئېيتقۇچى پەرىشتىلەرنىڭ بولغانلىقى ئىنسانىنى تېخمۇ كۆپ ئىبادەت قىلىشقا ۋە ياخشى ئەمەللەر ئارقىلىق ئاللاھقا تېخمۇ يېقىن بولۇشقا قىزىقتۇرىدۇ.

ئىنسان ھەر ۋاقىت ئاشۇنداق قىلىشقا تىرىشسا، ئۇنىڭ روھى تېخمۇ سۈزۈكلىشىپ، پاك پەرىشتىلەرگە تېخمۇ يېقىن بولىدۇ.

* * *

ئىنسان پەرىشتىلەرنىڭ ئۆزىگە يېقىن ئىكەنلىكىنى ۋە بەزى پەرىشتىلەرنىڭ ئىنسان ماڭغان چاغدا ئۇنىڭ بىلەن بىللە ماڭىدىغانلىقىنى، بەزى پەرىشتىلەرنىڭ ئىنسان اللە تەرەپكە ماڭسا، ئاللاھقا يۈزلەنسە ئىنسانغا خاتىرجەملىك ۋە ئارامچىلىق ئېلىپ چۈشىدىغانلىقىنى بىلگەن چاغدا ئۇنىڭ پەرىشتىلەرگە بولغان مېھرى كۈچىيىدۇ.

«شۇبھىسىزكى، «پەرۋەردىگارىمىز اللە دۇر» دېگەنلەر، ئاندىن توغرا يولدا بولغانلارغا پەرىشتىلەر چۈشۈپ: «قورقماڭلار، غەم قىلماڭلار، سىلەرگە

ۋەدە قىلىنغان جەننەت ئۇچۇن خۇشال بولۇڭلار، بىز دۇنيادا، ئاخىرەتتە سىلەرنىڭ دوستلىرىڭلارمىز› .(فۇسسىلەت 30-31)

موسۇلمانلار بەدىرده، پەرىشتىلەرنىڭ ئۆزلىرى بىلەن بىللە كاپىرلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەنىدى.

‹ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە: «مەن سىلەر بىلەن بىللە، مۆمىنلەرنى (ئۇرۇش مەيدانىدا) ساباتلىق قىلىڭلار، كاپىرلارنىڭ دىللىرىغا قورقۇنچ سالىمەن» دەپ ۋەھىي قىلدى. (قىلىچ بىلەن كاپىرلارنىڭ) گەدەنلىرىگە چېپىڭلار (يەنى باشلىرىنى كېسىڭلار)، ئۇلارنىڭ بارماقلىرىغا (هەممە ئەزاسىغا چېپىڭلار› .(ئەنفال12-)

‹الله سىلەرگە بەدىرده نۇسرەت ئاتا قىلدى، هالبۇكى، سىلەر كۆچسىز ئىدىڭلار (سانىڭلار ۋە قوراللىڭلار ئاز ئىدى). الله نىڭ سىلەرگە بەرگەن نۇسرىتىگە شۈكۈر قىلىش يۈزىسىدىن الله تىن قورقۇڭلار [123]. (ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا سەن مۆمىنلەرگە: «پەرۋەردىگارىڭلار سىلەرگە ئۈچ مىڭ پەرىشته چۈشۈرۈپ ياردەم بەرسە يەنە يەتمەمدۇ؟» دەيتتىڭ [124]. شۇنداق، ئۇ يېتىدۇ. ئەگەر (جەڭده) سەۋر قىلساڭلار، (الله تىن) قورقۇپ (ئۇنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلساڭلار)، دۈشمەن دەرھال هۇجۇم قىلىپ كەلگەنده پەرۋەردىگارىڭلار سىلەرگە بەش مىڭ نىشانلىق پەرىشته بىلەن ياردەم بېرىدۇ [125]. الله ئۇنى (يەنى پەرىشتىلەر ئارقىلىق ياردەم بېرىشنى) پەقەت سىلەرگە خۇش خەۋەر بولسۇن ۋە دىلىڭلار شۇنىڭ بىلەن خاتىرجەم بولسۇن (شۇنىڭ بىلەن دۈشمەننىڭ سانىنىڭ كۆپلۈكىدىن قورقمىسۇن) دەپ قىلدى. ياردەم پەقەت غالىب، هېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى الله تەرىپىدىندۇر› . (ئال ئىمران123-126)

بۇ، يەنى پەرىشتىلەرنى كۆرۈش اللەنىڭ قوللىشى بىلەن زىمنىدا ئىسلامنى ئۇستۇنلىككە ئىرىشتۈرگەن، تارىخنىڭ ئەڭ شانلىق بەتلىرىدىن بىر بەتنى يازغان تارىخى مەيدانىدا تۇرۇۋاتقان بەدرى ئەھلىگە خاس بولسىمۇ، گەرچە باشقا مۇئمىنلەر پەرىشتىلەرنى كۆرمىسىمۇ، پەرۋەردىگارىمىز اللەدۇر دىگەن ئاندىن، مۇستەهكەم تۇرغان كىشىلەرنىڭ قېشىغا پەرىشتىلەر چۈشىدىغانلىقىنى الله بىزگە خەۋەر قىلىدۇ .

پەرىشتىلەرنىڭ ئۇلارنىڭ قېشىغا كەلگەنلىكىنىڭ ئالامتى بولسا ئۇلار هىس قىلغان ئارامچىلىق ۋە خاتىرجەملىكىدۇر. چۈنكى، پەرىشتىلەر ئۇلارغا <<قورقماڭلار، غەم قىلماڭلار>> دەپ چۈشىدۇ، شۇنداقلا قەلبىنى تېخىمۇ خاتىرجەم ۋە ئازادە قىلىدىغان <<سىلەر ۋەدە قىلغان جەننەت بىلەن خوش بىشارەت ئېلىڭلار>> دىگەن خوشخەۋەرنى ئېلىپ چۈشىدۇ. شۇنداقلا، ئاللاه

بىزگە پەرىشتىلەر رىزۋان بەيئىتىدە مۇئمىنلەرگە خاتىرجەملىك بېغىشلاپ چۈشكەنلىگىنى خەبەر بېرىدۇ.

‹مۆمىنلەرنىڭ ئىمانىغا ئىمان قوشۇلۇشى ئۈچۈن، الله ئۇلارنىڭ دىللىرىغا تەمكىنلىكنى چۈشۈردى، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ (پەرىشتىلەر- دىن، جىنلاردىن، ھايۋانلاردىن ۋە تەبىئەت ھادىسىلىرىدىن بولغان) قوشۇنلىرى الله نىڭ دۇر، الله (خەلقىنىڭ ئەھۋالىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر› .(فەتىھ 4-)

پەرىشتىلەر ھۆرمەتلىك بەدرى ئەھلىگىلا خاس بولمىغان قوللاشنى، مۇستەھكەملەشنى، خاتىرجەملىكنى ۋە خوشخەۋەرنى ئېلىپ چۈشىدۇ. الله بەدرى ئەھلىگە پەقەت پەرىشتىلەرنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈشنى ئالاھىدە بەردى.

* * *

مۇئمىن ئۆزى نامازدا پاتىھەنى ئوقۇغان چاغدا پەرىشتىلەرنىڭ ئارقىمۇ-ئارقا ئامىن! دەيدىغانلىقىنى بىلگەن چاغدا، ئۇنىڭ ھىسسىياتى قانداق بولۇپ كېتەر؟! ئەنە ئاشۇ نامىزى پەرىشتىلەر تەرىپىدىن كەلگەن نۇرانە ئورتاقلىققا لايىق بولىشى ئۈچۈن، ئۇنىڭ نامازنى ئاللاھنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئوقۇشىغا تۇرتكە بولمامدۇ؟

ئىنسان ئۇنى اللەقا يېقىنلاشتۇرىدىغان ھەر بىر ئىبادەتنى،ئۆزى قىلغان ھەر بىر ئەمەلنى، سۆزلىگەن ھەر بىر ياخشى سۆزنى پەرىشتىلەر ئۇلۇغ، ھەممىدىن خەۋەردار اللەنىڭ قېشىغا ئېلىپ بېرىپ، سىنىڭ پالانى بەندەڭ ساڭا يېقىنلاشماقچى بولۇۋاتىدۇ.پالانى بەندەڭ سىنى ئەسلەۋاتىدۇ، ساڭا ھەمدۇ-سانا ئېيتىۋاتىدۇ، ساڭا شۈكرى ئېيتىۋاتىدۇ، پالانى بەندەڭ بەندىلىرىڭنىڭ بىرىگە ياخشىلىق قىلدى، پالانى بەندەڭنى شەيتان يامانلىققا چاقىرغان ئىدى، ئۇ شەيتاننىڭ چاقىرىقىغا قوشۇلمىدى دەيدىغانلىقىنى بىلگەن چاغدا.... ئىنسان ئاشۇنىڭ ھەممىسىنى بىلگەن چاغدا، پەرىشتىلەرنىڭ ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا ئۆزىنىڭ ياخشىلىقىنى تېخىمۇ كۆپ سۆزلىشىنى ئارزۇ قىلىپ، تېخىمۇ ياخشى ئەمەل قىلغۇسى كەلمەمدۇ؟

پەرىشتىلەرنىڭ ۋەزىپىلىرى

ئۇلار شوغۇللىنىدىغان ۋەزىپىلىرىنى ئومۇمى جەھەتتىن بىلىشىمىز، بىزنىڭ ئۇ مەخلۇقلارنى بىلىشىمىزنىڭ بىر قىسمىدۇر.

پەرىشتىلەرنىڭ ئەمەلىيىتىنىڭ ھەممىسى ھەق بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر. ھېچبىر ناھەق نەرسە يوق. پەرىشتىلەردە ئىنسان ۋە جىندا سادىر بولغانىدەك ھەقتىن بۇرۇلۇپ كەتكىش بىر مىنۇتمۇ سادىر بولمايدۇ.

ئىنسان ۋە جىندىن گۇناھ-مەئسىيەت، كۇپرلىق ۋە دىنسىزلىققا يېتىپ بارىدىغان بۇرۇلۇش يۈز بېرىدۇ. الله ساقلىغاي! ئەمما پەرىشتىلەر بولسا ھەق تۈچۈنلا ياشايدۇ،ھەقكە باغلانمايدىغان بىرەر ئەمەلنىمۇ قىلمايدۇ.

ئۇلارنىڭ بىرىنچى ۋەزىپىسى ھارماي-تالماي، زېرىكمەي، غەپلەتتە قالماي كېچە-كۈندۈز ئاللاھقا تەسبىھ ئېيتىش، ئاللاھقا دائىم ئىتائەت قىلىش، ئاللاھنىڭ بۇيرىقىغا بويسۇنۇشقا ئالدىراش ۋە ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدىكى ھوقۇقى بولغان خالىس ئىبادەتنى بەجا كەلتۈرۈشتۇر. چۈنكى، ئاللاھقا خاس ئىبادەت قىلىشنىڭ تەقەززاسى بولغان تەۋھىد ئاسمان- زېمىن ئۇنىڭ بىلەن مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان ھەقىقەتتۇر. ئاللاھ قۇرئاندا ئۇلار توغۇرلۇق مۇنداق دەيدۇ:

‹ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكىلەرنىڭ ھەممىسى الله نىڭ ئىلكىدىدۇر، الله نىڭ دەرگاھىدىكىلەر (يەنى پەرىشتىلەر) الله نىڭ ئىبادىتىدىن تەكەببۇرلۇق قىلىپ باش تارتمايدۇ ۋە ھېرىپمۇ قالمايدۇ [19]. ئۇلار كېچە - كۈندۈز تەسبىھ ئېيتىدۇ، بوشاشمايدۇ› .(ئەنبىيا19-20)

‹ئەگەر كۇففارلار چوڭچىلىق قىلىپ (الله قا سەجدە قىلىشتىن) باش تارتسا، پەرۋەردىگارىڭنىڭ دەرگاھىدىكىلەر (يەنى پەرىشتىلەر) كېچە - كۈندۈز الله قا تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدۇ، ئۇلار مالال بولۇپ قالمايدۇ› .
(فۇسسىلەت 38-)

‹ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار): «الله نىڭ (پەرىشتىلەردىن) بالىسى بار» دېيىشتى، ئۇنداق ئەمەس. الله (بۇنىڭدىن) پاكتۇر، (پەرىشتىلەر الله نىڭ) ھۆرمەتلىك بەندىلىرىدۇر [26]. ئۇلار الله قا ئالدى بىلەن سۆز قىلىشقا پېتىنىلمايدۇ، ئۇلار الله نىڭ ئەمرى بويىچە ئىش قىلىدۇ [27]. الله ئۇلارنىڭ قىلغانلىرىنى ۋە قىلماقچى بولغانلىرىنى بىلىپ تۇرىدۇ، ئۇلار الله رازى بولغانلارغىلا شاپائەت قىلىدۇ، الله نىڭ ھەيۋىسىدىن تىترەپ تۇرىدۇ › .
(ئەنبىيا-26-28-) شۇنداقلا، ئاللاھ ئۇلار توغۇرلۇق مۇنداق دەيدۇ.

‹... رەھىم قىلمايدىغان قاتتىق قول پەرىشتىلەر مۇئەككەل بولغان دوزاختىن ساقلاڭلار، ئۇ پەرىشتىلەر االله نىڭ بۇيرۇقىدىن چىقمايدۇ، نېمىگە بۇيرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ› .(تەھرىم 6 ـ)

پەيغەمبەرلەرگە ۋە ئەلچىلەرگە ۋەھى يەتكۈزۈش ئۇلارنىڭ ۋەزىپىلىرىنىڭ بىرىدۇر.

ھەقىقەتەن، ئاللاھ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى ئاشۇ ئىشقا بەلگىلىدى ۋە ئۇنى قۇرئاندا ئىشەنچىلىك روھ دەپ سۈپەتلىدى.

ۋەھى بولسا الله نىڭ ئىنسانلار ئۈنىڭغا ئەگىشىشى ئۈچۈن ئەلچىلەر يولى ئارقىلىق ئىنسانلارغا چۈشۈرىلگەن سۆزىدۇر.

‹شۈبھىسىزكى، قۇرئان ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن نازىل قىلىنغاندۇر. ئاگاھلاندۇرغۇچىلاردىن بولۇشۇڭ ئۈچۈن، ئىشەنچلىك جىبرىئىل ئۇنى سېنىڭ قەلبىگە ئېلىپ چۈشتى. (قۇرئان) ئوچۇق ئەرەبى تىلىدا (نازىل بولدى)› .(شۇئەرا 192 ـ 195 ـ)

‹ئۆز نەپسى خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ [3]. پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھيىنىلا سۆزلەيدۇ [4]. ۋەھيىنى ئۇنىڭغا كۈچلۈك پەرىشتە (جىبرىئىل) تەلىم بەردى [5]. ئۇنىڭ (يەنى جىبرىئىلنىڭ) كۆرۈنۈشى چىرايلىق بولۇپ، يۇقىرى ئۇپۇقتا (ئۆز شەكلىدە) تۇردى [6ـ7]. ئاندىن ئۇ ئاستا ـ ئاستا (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) يېقىنلىشىپ تۆۋەنگە ساڭگىلىدى [8]. ئۇ (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا) ئىككى ياچاق مىقدارى ياكى ئۇنىڭدىنمۇ يېقىنراق يېقىنلاشتى [9]. االله بەندىسىگە (جىبرىئىل ئارقىلىق تېگىشلىك) ۋەھيىلەرنى ۋەھي قىلدى› .(نەجىم3 ـ 10 ـ)

‹قۇرئان ھەقىقەتەن (االله نىڭ) ئىززەتلىك بىر ئەلچى (ئارقىلىق نازىل قىلىنغان) سۆزىدۇر [19]. ئۇ (ئەلچى) كۈچلۈكتۇر، االله نىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىلىكتۇر [20]. پەرىشتىلەر ئۈنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىدۇر. بۇ يەردە (يەنى ئاسماندا) ئۇ ئىشەنچلىكتۇر› .(تەكۋىر19 ـ 21 ـ)

تەسبىھ ئېيتىش ۋە ئىبادەت قىلىش بىلەن بىرگە ـ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا مۆئمىنلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەش ئۇلارنىڭ ۋەزىپىلىرىنىڭ بىرىدۇر، ئۇ مەغپىرەت تەلەپ قىلىش بولسا توغرا مەغپىرەت تەلەپ قىلىشتۇر. ئۇلار مۆئمىن ئۈچۈنلا مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ.مەغپىرەت تەلەپ قىلىش ئۇلارنىڭ خاھىشى بويىچە ئەمەس، ئاللاھنىڭ ئىزنى بىرىشى بىلەن بولىدۇ.

‹ئەرشنى كۆتۈرۈپ تۇرغان ۋە ئەرشنىڭ چۆرىسىدىكى پەرىشتىلەر پەرۋەردىگارىغا تەسبىھ ئېيتىدۇ، ھەمدى ئېيتىدۇ، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتىدۇ، مۆمىنلەرگە مەغپىرەت تىلەيدۇ. (ئۇلار ئېيتىدۇ) «پەرۋەردىگارىمىز! سېنىڭ

رەھمىتىڭ ۋە ئىلمىڭ ھەممە نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، تەۋبە قىلغانلارغا ۋە سېنىڭ يولۇڭغا ئەگەشكەنلەرگە مەغپىرەت قىلغىن، ئۇلارنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن [7]. پەرۋەردىگارىمىز! سەن ئۇلارنى، ئۇلارنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىدىن، ئاياللىرىدىن، ئەۋلادلىرىدىن ياخشى بولغانلارنى ئۇلارغا ۋەدە قىلغان مەڭگۈلۈك جەننەتكە كىرگۈزگىن، سەن ھەقىقەتەن غالىبسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىسەن [8]. پەرۋەردىگارىمىز! سەن ئۇلارنى يامان ئىشلاردىن ساقلىغىن، سەن كىمنى يامان ئىشلاردىن ساقلايدىكەنسەن، شۇبھىسىزكى، بۇ كۈندە سەن ئۇنىڭغا رەھمەت قىلغان بولسەن، بۇ چوڭ بەختتۇر» .(غافىر7-9)

بەندىلەرنىڭ ئىشلىرىنى خاتىرىلەش ۋە ئەستە ساقلاش ئۇلارنىڭ ۋەزىپىلىرىنىڭ بىرىدۇر. ئىنسانىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ۋە سول تەرىپىدە ئولتۇرۇپ خاتىرىلەيدىغان ئىككى پەرىشتە بار،

‹(ئىنساننىڭ سۆز-ھەرىكىتى خاتىرىلىنىۋاتقان) ۋاقىتتا، ئۇ قانداق بىر سۆزنى قىلمىسۇن، ئۇنىڭ ئالدىدا ھامان پەرىشتە ھازىر بولۇپ، كۈزىتىپ تۇرىدۇ› . (قاف17-18)

‹ھالبۇكى سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردا سىلەرنى كۈزىتىپ تۇرغۇچى پەرىشتىلەر بار [10]. ئۇلار (الله نىڭ دەرگاھىدا) ھۆرمەتلىك پەرىشتىلەر بولۇپ، (سىلەرنىڭ سۆزلىرىڭلارنى ۋە ئەمەللىرىڭلار) نى يېزىپ تۇرىدۇ [11]. ئۇلار قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ› .(ئىنفىتار10-12)

تۇنجى ئىنساندىن باشلاپ قىيامەت كۈنگىچە، زېمىن يۈزىدىكى ھەر بىر ئىنسانغا ئىككى پەرىشتە مۇئەككەل قىلىنىدۇ. ئىككىسىنىڭ بىرى ئوڭ تەرەپتە تۇرۇپ، ئىنسان قىلغان ياخشى ئەمەللەرنى تىزىملايدۇ، يەنە بىرى سول تەرەپتە تۇرۇپ ئۇنىڭدىن سادىر بولغان يامان ئەمەللەرنى تىزىملايدۇ.

بۇ ياخشىلىقلار ۋە يامانلىقلار ئىنسان تىرىلىدىغان كۈن يېتىپ كەلگۈچە پەرىشتىلەرنىڭ خاتىرىسىدە ساقلىنىدۇ. ئۇ ئىنساندىن خۇجايىنىنىڭ (اللەنىڭ) ئالدىدا ياخشى-يامان ئەمەللەرگە ھىساپ ئېلىنىدۇ. ئەگەر ئۇ كىشى مۆئمىن بولسا ئاللاھ خالىسا، يامان ئەمەللەرى سەۋەبىدىن جازالايدۇ، خالىسا مەغپىرەت قىلىدۇ. ئەمما ئۇ كىشى كاپىر بولسا ئۇنىڭ ئاقىۋىتى دوزاختا مەڭگۈ قېلىشتۇر. ئاللاھ بەلگىلىگەن ئەجەل توشقان چاغدا جان ئېلىش پەرىشتىلەرنىڭ ۋەزىپىلىرىنىڭ بىرىدۇر.

‹ئېيتقىنكى، «سىلەرنىڭ (جېنىڭلارنى ئېلىشقا) مۇئەككەل قىلىنغان پەرىشتە سىلەرنىڭ جېنىڭلارنى ئالىدۇ، ئاندىن پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر» .(سەجدە11-)

‹هېچ كىشى الله نىڭ ئىزنىسىز ئۆلمەيدۇ› .(ئال ئىمران145 ـ)

‹الله بەندىلىرىنىڭ ئۈستىده قاهىردۇر (يەنى الله بەندىلىرىنى تىزگىنلەپ تۇرغۇچىدۇر)، ئۇ سىلەرگه ساقلىغۇچى پەرىشتىلەرنى (يەنى قىلغان ـ ئەتكەننى خاتىرىلەپ تۇرىدىغان پەرىشتىلەرنى) ئەۋەتىدۇ، ببرىڭلارغا ئۆلۈم كەلسە، ئۇنى بىزنىڭ پەرىشتىلىرىمىز قەبزى روھ قىلىدۇ. ئۇلار (الله نىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاشتا) بېپەرۋالىق قىلمايدۇ› (ئەنئام61 ـ ئايەت)

ئاللاهنىڭ بۇيرىقى بىلەن ئىككى قىتىم سۇر چېلىش پەرىشتىلەرنىڭ ۋەزىپىلىرىدىندۇر.

بىرىنچى قىتىم، سۇر چېلىشتا ئاسمان ـ زىمىنىدىكى الله خالىغان كىشىدىن باشقا بارلىق جانلىقلار بىھۇش بولۇپ يىقىلىدۇ. ئىككىنچى قىتىملىق سۇر چېلىشتا ئۇلار ئارىسىدا تۇغرا هۆكۈم چىقىرىلىشى ئۈچۈن ئۆلۈكلەر تىرىلىدۇ.

‹سۇر چېلىنغاندا ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىنىدىكى الله خالىغانىدىن باشقا مەخلۇقاتلارنىڭ هەممىسى ئۆلىدۇ، ئاندىن سۇر ئىككىنچى قېتىم چېلىنغاندا ناگاهان ئۇلار تۇرۇپ (نېمىگه بۇيرۇلىدىغانلىقلىرىغا) قاراپ تۇرىدۇ [68]. مەھشەرگاھ پەرۋەردىگارىنىڭ نۇرى بىلەن يورۇيدۇ، نامە ـ ئەمالالار هازىر قىلىنىدۇ، پەيغەمبەرلەر ۋە گۇۋاهچىلار كەلتۈرۈلىدۇ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئادىل هۆكۈم چىقىرىلىدۇ، ئۇلارغا زۇلۇم قىلىنمايدۇ [69]. هەر ئادەمگه قىلغان ئەمەلىنىڭ ساۋابى تولۇق بېرىلىدۇ، الله ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى ئوبدان بىلىدۇ› . (زۇمەر68 ـ 70 ـ)

‹پەرىشتىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىغا تەسبىھ ئېيتقان، هەمدى ئېيتقان هالدا ئەرشنىڭ چۆرىسىنى ئوراپ تۇرغانلىقىنى كۆرىسەن، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا هەققانىي هۆكۈم چىقىرىلىدۇ (مۆمىنلەر جەننەتكه كىرىدۇ، كاپىرلار دوزاخقا كىرىدۇ)، «جىمى هەمدۇسانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله قا خاستۇر!» دېيىلىدۇ› .(زۇمەر75 ـ)

ئاللاهنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش بىلەن نىجاتلىق تاپقان مۆئمىنلەرنى جەننەتته كۈتۈۋېلىش، كاپىرلارنى دوزاختا ئازاپلاش پەرىشتىلەرنىڭ ۋەزىپىلىرىنىڭ بىرىدۇر. مۆئمىنلەرنى مۇكاپاتلاش ۋە كاپىرلارنى ئازاپلاشنىڭ هەر ئىككىلىسى توغرا! ئاللاه بەندىلىرىگه ئەلچىلىرىنىڭ تىلى ئارقىلىق ئۆزى ئاسمان ـ زىمىننى هەق بىلەن ياراتقانلىقىنى ۋە بۇ هەقنىڭ تەقەززاسى بولسا دۇنيا هاياتى مۇساپىنىڭ ئاخىرقى نوقتىسى بولۇپ قالماسلىق ئىكەنلىگىنى خەۋەر قىلدى.

چۈنكى، دۇنيادا ياخشىلىقلارغا ۋە يامانلىقلارغا جازا-مۇكاپات ئەمىلله‌شمەيدۇ. جازا- مۇكاپاتنىڭ ئەمىلىشىشى ئاخىرەت كۈنىدە، تىرىلگەن چاغدا تاماملىنىدۇ، ياخشى ئىش-ھەربىكەت بىلەن شۇغۇللانغۇچىلارنىڭ جەننەتكە كىرىشى ۋە يامان ئىش-ھەربىكەت بىلەن شۇغۇللانغۇچىلارنىڭ دۇزاققا كىرىشى بىلەن ھەق ئەمىلىشىدۇ. پەرىشتىلەرنىڭ مۇئمىنلەرنى كۈتۈۋېلىش ۋە كاپىرلارنى ئازاپلاش ۋەزىپىسىنى ئۆتىشى ئاسمان-زېمىن ئۇنىڭ بىلەن يارىتىلغان بۇ ھەقنىڭ ئەمەلگە ئاشقانلىقىدۇر.

‹ئۇلار مەڭگۈ تۇرىدىغان جەننەتكە كىرىدۇ، ئۇلارنىڭ ئاتىلىرى، خوتۇنلىرى ۋە ئەۋلادىنىڭ ئىچىدىكى ياخشىلىقلارمۇ جەننەتكە كىرىدۇ. پەرىشتىلەر ئۇلارنى (مۇبارەكلەش ئۈچۈن جەننەتنىڭ) ھەربىر دەرۋازىسىدىن كىرىدۇ [23]. (پەرىشتىلەر ئۇ دۇنيادا) «سەۋرىنى دوست تۇتقانلىقىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن! ئاخىرەتلىكىنىڭ ياخشى بولۇشى نېمىدېگەن ئوبدان!» دەيدۇ› .(رەئىدە23-24-)

‹پەرۋەردىگارىغا تەقۋادارلىق قىلغانلار جەننەتكە توپ-توپ بولغان ھالدا ماڭدۇرۇلىدۇ، ھالبۇكى، ئۇلار جەننەتكە يېتىپ كەلگەن چاغدا ئۇنىڭ دەرۋازىلىرى ئېچىلىپ بولغان بولىدۇ، جەننەتكە مۇئەككەل پەرىشتىلەر ئۇلارغا: «سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن، سىلەر (گۇناھلارنىڭ كىرلىرىدىن) پاك بولدۇڭلار، جەننەتكە كىرىڭلار، (ئۇنىڭدا) مەڭگۈ قېلىڭلار» دەيدۇ.› (زۇمەر73-)

‹ئى مۆمىنلەر! ئۆزۈڭلارنى ۋە بالا-چاقاڭلارنى ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولىدىغان، رەھىم قىلمايدىغان قاتتىق قول پەرىشتىلەر مۇئەككەل بولغان دوزاختىن ساقلاڭلار، ئۇ پەرىشتىلەر الله نىڭ بۇيرۇقىدىن چىقمايدۇ، نېمىگە بۇيرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ› .(تەھرىم6-)

‹دوزاختىكىلەر دوزاختا مۇئەككەل پەرىشتىلەرگە: «سىلەر پەرۋەردىگار-ىڭلارغا دۇئا قىلىڭلار، ئۇ بىزدىن بىر كۈنلۈك ئازابنى يېنىكلەتسە ئىكەن» دەيدۇ [49]. ئۇلار (يەنى دوزاختا مۇئەككەل پەرىشتىلەر): «پەيغەمبىرىڭلار سىلەرگە روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلمىگەنمىدى؟» دەيدۇ. ئۇلار (يەنى كۇففارلار): «ھەئە، ئېلىپ كەلگەن ئىدى» دەيدۇ. ئۇلار (يەنى پەرىشتىلەر): «سىلەر دۇئا قىلىڭلار، (لېكىن) كاپىرلارنىڭ دۇئاسى پايدىسىزدۇر» دەيدۇ› . (غاپىر49-50-)

‹گۇناھكارلار (يەنى كۇففارلار) ھەقىقەتەن دوزاخ ئازابىدا مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر [74]. ئۇلاردىن ئازاب (بىردەممۇ) يېنىكلىتىلمەيدۇ، ئۇلار دوزاختا (ھەر قانداق ياخشىلىقتىن) ئۈمىدسىزلەردۇر [75]. ئۇلارغا بىز زۇلۇم

قىلمىدۇق ۋە لېكىن ئۇلار ئۆزلىرىگە ئۆزلىرى زۇلۇم قىلدى [76]. ئۇلار (يەنى كۇففارلار) (دوزاختا مۇئەككەل پەرىشتىگە): «ئى مالىك! پەرۋەردىگارىڭ بىزگە ئۆلۈم ھۆكۈم قىلسۇن» دەپ توۋلايدۇ. مالىك: «سىلەر ئازابتا چوقۇم قالىسىلەر» دەيدۇ [77]. بىز سىلەرگە ھەقىقەتەن ھەق (دىن) نى كەلتۈردۇق ۋە لېكىن سىلەرنىڭ كۆپچىلىكىڭلار ھەق (دىن) نى ياماق كۆرگۈچىلەردۇر› . (زۇخرۇف74 ـ 78 ـ)

الله ئۇلارنى بۇيرۇيدىغان، قۇرئاندا تەپسىلى بايان قىلىنماستىن تىلغا ئېلىنغان باشقا ئىشلارنى قىلىش ئولارنىڭ ۋەزىپىلىرىنىڭ بىرىدۇر.

‹(تۇپراقنى) سورىغۇچى شامالىلار بىلەن قەسەمكى [1]، (يامغۇرلارنىڭ) ئېغىرلىقىنى كۆتۈرگۈچى بۇلۇتلار بىلەن قەسەمكى [2]، (سۇ ئۈستىدە) يېنىك ماڭغۇچى كېمىلەر بىلەن قەسەمكى [3]، ئىشنى (يەنى بەندىلەر ئارىسىدا رىزىقلارنى، يۇرتلار ئارىسىدا يامغۇرلارنى) تەقسىم قىلغۇچى پەرىشتىلەر قەسەمكى› .(زارىيات1 ـ 4)

‹ئارقىمۇئارقا چىققۇچى (لەرزان) شامالىلار بىلەن قەسەمكى [1]، قاتتىق چىققۇچى بورانلار بىلەن قەسەمكى [2]، (بۇلۇتلارنى الله خالىغان تەرەپلەرگە) تارقاتقۇچى شامالىلار بىلەن قەسەمكى [3]، (ھەق بىلەن باتىلنىڭ، ھارام بىلەن ھالالنىڭ) ئارىسىنى ئايرىغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى [4]، (بەندىلەرگە) ئۆزرە (قالدۇرماسلىق) ياكى (الله نىڭ ئازابىدىن) ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ۋەھىينى (پەيغەمبەرلەرگە) ئېلىپ چۈشكۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى› . (مۇرسەلات1 ـ 6)

‹(كۇففارلارنىڭ جانلىرىنى) قاتتىق تارتىپ ئالغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى [1]، (مۆمىنلەرنىڭ جانلىرىنى) سىلىق ئالغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى [2]، (الله نىڭ ئەمرىنى ئاسماندىن) تېز ئېلىپ چۈشكۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى [3]، (مۆمىنلەرنىڭ جانلىرىنى ئېلىپ جەننەتكە) ئىلگىرلىگۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى [4]، (الله نىڭ ئەمرى بىلەن) كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى، (سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرۈلىسىلەر، سىلەردىن چوقۇم ھېساب ئېلىنىدۇ)› .(نازىئات1 ـ 5)

پەرىشتىلەرگە ئىمان ئېيتىشنىڭ ئىنسان ھاياتىدىكى پايدىسى

بىز ئىلگىرى پەرىشتىلەرگە ئىمان ئېيتىشنىڭ ئىنسان هاياتىدىكى بەزى پايدىلىرىنى ئوتتۇرغا قويۇپ ئۆتتۇق ۋە بايان قىلدۇقكى، بۇ ئىمان ئىنسانىيەت قەلبىگە ئىككى قاناتلىق، ئۈچ قاناتلىق ۋە تۆت قاناتلىق پەرىشتىلەرنى نۇردىن ياراتقان مۆجىزە خاراكتېرلىق ئىلاهى قۇدرەتنىڭ كاتتىلىقىنى تېخمۇ هىس قىلدۇرىدۇ.

ۋەهىينى پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەرگە پەرىشتىلەر ئېلىپ چۈشىدىغان بولغانلىقى ئۈچۈن ئاللاهنىڭ دەرگاهىدىن چۈشۈرۈلگەن ۋەهىيگە بولغان ئىمانىنى تېخمۇ كۈچەيتىدۇ.

كىشىلەرنىڭ ئاللاهقا ئىبادەت قىلىشتىن چارچاپ قالمايدىغان پەرىشتىلەرگە ئوخشاش بولۇش ئۈچۈن، ئىبادەت ۋە ياخشى ئەمەللەر بىلەن ئاللاهقا يېقىن بولۇش قىزغىنلىقىنى كۈچەيتىدۇ.

كىشىلەرنىڭ قەلبىنى ئۆزىنىڭ ئەتراپىدىكى كەڭرى كەتكەن بۇ كائىناتقا بولغان مېهرىگە تولدۇرىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئىنسان بۇ كائىنات ئاشۇ نۇردىن يارىتىلغان روهلار بىلەن ئاۋاتلاشتۇرۇلغانلىقىنى، ئاشۇ نۇردىن يارىتىلغان روهلار مۇئمىنگە ئارامچىلىق ۋە خاتىرجەملىكنى ئېلىپ چۈشىدىغانلىقىنى بىلدۇ.

ياخشى ئەمەللەرگە يۈزلىنىش ۋە يامان ئەمەللەردىن يىراق بولۇش كىشىلەر ئەمەلنى خاتىرلەيدىغان پەرىشتىلەرنىڭ مەۋجۇتلىقىنى بىلگەن چاغدا پەيدا بولىدۇ.

بۇ دۇنيا هاياتى داۋاملاشمايدىغان، يوقلىپ كەتكۈچى ئىكەنلىكىگە ئاگاه بولۇش ئاللاه روهىنى ۋاپات تاپقۇزىدىغان چاغدا روهنى تارتىپ ئېلىشقا بۇيرۇلغۇچى ئۆلۈم پەرىشتىسىنى ئەسلىگەن چاغدا هاسىل بولىدۇ. شۇڭا، بۇ دۇنيا هاياتى ئىنسان ئۈنىڭ سەۋەبىدىن ئاخىرەتتىن كاشىلا بولۇپ قېلىشقا ئەرزىمەيدۇ. بۇ دۇنيا هاياتىدىن ئاللاه ئۈنىڭغا يول قويغان هالال، پاك بەهرىمەنلىك ئىنسانغا كۇپايە قىلىدۇ.

ئىنسان پەرىشتىلەرنىڭ مۇئمىنلەرنى جەننەتتە كۈتۈۋالىدىغانلىقىنى ۋە كاپىرلارنى دوزاختا ئازاپلايدىغانلىقىنى ئەسلىگەن چاغدا ۋە ئۇزى ئاللاه ئۈلارغا ئۆز جەننىتىنى ۋە رازىلىقىنى ئىنئام قىلغان، ئۈلارنى دەرتلىك ئازاپتىن ساقلاپ قالغان كىشىلەردىن بولۇشنى ياخشى كۆرگەن چاغدا، ئاخىرەتتىكى هىساپ ئۈچۈن ئىشلەش هاسىل بولىدۇ.

ئۈچىنچى باپ: كىتاپلارغا ئىمان ئېيتىش

قۇرئاندا ئۇنىڭ بايانى كەلگەن ساماۋى كىتاپلار ئۆزىنىڭ تارىخى رەت تەرتىپى بويىچە؛ ئىبراھىم ئەلەيھىسالامغا چۈشۈرۈلگەن سەھىپىلەر، تەۋرات، زەبۇر، ئىنجىل ۋە قۇرئاندىن ئىبارەت. ئىبراھىم ئەلەيھىسالامنىڭ سەھىپىلىرىنىڭ بايانىدا مۇنۇ ئايەتلەر كەلدى.

﴿كۇفردىن ۋە گۇناھتىن) پاك بولغان ئادەم مەقسىتىگە يەتتى [14]. ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن نامازغا ئوقۇدى [15]. سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئارتۇق كۆرىسىلەر [16]. ئاخىرەت ياخشىدۇر ۋە باقىيدۇر [17]. بۇ (يەنى بۇ سۈرىدىكى ۋەزلەر) شەك - شۈبھىسىز بۇرۇنقى كىتابلاردا - ئىبراھىم ۋە مۇسالارنىڭ كىتابلىرىدا باردۇر [18-19]﴾ . (ئەئلا14 - 19 -)

قۇرئاننىڭ نۇرغۇن جايلىرىدا تەۋرات تىلغا ئېلىنىدى. ئاللاھ تائالانىڭ تۆۋەندىكى سۆزىگە ئوخشاش:

﴿بىز ھەقىقەتەن (مۇساغا) تەۋراتنى نازىل قىلدۇق، تەۋراتتا (توغرا يولغا يېتەكلەيدىغان) ھىدايەت ۋە نۇر بار، (اللە نىڭ ھۆكمىگە) بويسۇنغان پەيغەمبەرلەر يەھۇدىيلار ئارىسىدا (تەۋرات بىلەن) ھۆكۈم قىلىدۇ، (يەھۇدىيلارنىڭ) زاھىتلىرى ۋە ئۆلىمالىرىمۇ (ئۆزگەرتىشتىن) ساقلاشقا بۇيرۇلغان كىتابۇللاھ (يەنى تەۋرات) بويىچە ھۆكۈم قىلىدۇ، ئۇلار تەۋراتنى (ئۆزگەرتىشتىن ساقلاشقا) نازارەتچى ئىدى. (ئى يەھۇدىيلارنىڭ ئۆلىمالىرى!) كىشىلەردىن قورقماڭلار، مەندىن قورقۇڭلار. مېنىڭ ئايەتلىرىمنى ئاز پۇلغا تېگىشمەڭلار (يەنى پۇل-مال، مەنسەپ ۋە پارا ئۈچۈن ئايەتلىرىمنىڭ ھۆكمىنى ئۆزگەرتىۋەتمەڭلار)، كىملەركى اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر﴾ .(مائىدە 44 -)

بەزى چاغلاردا، ئاللاھ تائالانىڭ تۆۋەندىكى سۆزىگە ئوخشاش، فۇرقان نامى ئارقىلىق تەۋراتقا ئىشارەت قىلىنىدۇ.

﴿ئۆز ۋاقتىدا سىلەرنى ھىدايەت تاپسۇن دەپ، مۇساغا ھەقنى باتىلدىن ئايرىغۇچى كىتابنى (يەنى تەۋراتنى) بەردۇق﴾ .(بەقەرە53 -)

بەزىدە مۇنۇ ئايەتتىكىدەك، زىكرى نامى بىلەن تەۋراتقا ئىشارەت قىلىنىدۇ. ﴿ ئىشقا ئاشۇرىمىز [104]. بىز لەۋھۇلمەھپۇزدا (ئەزەلدە) يازغاندىن كېيىن، (داۋۇدقا نازىل قىلىنغان) زەبۇردا زېمىنغا (يەنى جەننەت زېمىنغا)

ھەقىقەتەن مېنىڭ ياخشى بەندىلىرىم ۋارىسلىق قىلىدۇ دەپ يازدۇق› . (ئەنبىيا105 ـ) زەبۇرنىڭ بايانىدا مۇنداق كەلدى.

‹(ئى مۇھەممەد!) بىز نۇھقا ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھيى قىلغانىدەك، ھەقىقەتەن ساڭا ۋەھيى قىلدۇق ھەمدە ئىبراھىمغا، ئىسمائىلغا، ئىسھاققا، يەئقۇبقا، يەئقۇبنىڭ ئەۋلادلىرىغا، ئىساغا، ئەييۇبقا، يۇنۇسقا، ھارۇنغا، سۇلايمانغا ۋەھيى قىلدۇق، داۋۇدقا زەبۇرنى ئاتا قىلدۇق› . نىسا 163 ـ . ‹پەرۋەردىگارىڭ ئاسمانلاردىكى، زېمىنىدىكى بەندىلىرىنىڭ ئەھۋالىنى ھەممىدىن ئوبدان بىلىدۇ، بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدۇق› .(ئىسرا55 ـ) .

ئىنجىل قۇرئاننىڭ نۇرغۇن جايلىرىدا تىلغا ئېلىندى:

‹ئۇلارنىڭ (يەنى بەنى ئىسرائىل پەيغەمبەرلىرىنىڭ) ئارقىسىدىن ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى (يەنى ئۇنىڭ الله تەرىپىدىن نازىل قىلىنغانلىقىنى) ئېتىراپ قىلغۇچى ئىسا ئىبن مەريەمنى ئەۋەتتۇق، ئۇنىڭغا ھىدايەت بىلەن نۇرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىنجىلنى ئاتا قىلدۇق، (ئىنجىل) ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان تەۋراتنى ئېتىراپ قىلغۇچىدۇر (يەنى ئۇنىڭغا مۇۋاپىقتۇر)، تەقۋادارلارغا ھىدايەت ۋە پەند ـ نەسىھەتتۇر› . (مائىدە 46 ـ)

‹ئۇلاردىن كېيىن پەيغەمبەرلىرىمىزنى داۋاملىق ئەۋەتتۇق، ئارقىدىن مەريەم ئوغلى ئىسانى ئەۋەتتۇق، ئۇنىڭغا ئىنجىلنى ئاتا قىلدۇق، ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنىڭ دىللىرىغا شەپقەت ۋە مېھرىبانلىقنى سالدۇق، رەھبانىيەتنى ئۇلار ئۆزلىرى پەيدا قىلدى، ئۇلارغا ئۇنى بىز بېكىتمىدۇق، ئۇلار ئۇنى پەقەت الله نىڭ رازىلىقىنى تىلەپ (پەيدا قىلدى)، لېكىن ئۇلار ئۇنىڭغا لايىق دەرىجىدە ئەمەل قىلمىدى، ئۇلاردىن ئىمان ئېيتقانلارنىڭ ئەجرىنى ھەسسىلەپ بەردۇق، ئۇلاردىن نۇرغۇنى الله نىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر› . (ھەدىد27)

شۇنداقلا، تەۋرات بىلەن ئىنجىل ئال ئىمران ئايىتىدە بىللە تىلغا ئېلىندى. ‹ئەلىف، لام، مىم [1]. الله تىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، الله (ھەمىشە) تىرىكتۇر، مەخلۇقاتنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر [2]. (ئى مۇھەممەد!) ئۆزىدىن ئىلگىرىكى كىتابلارنى تەستىق قىلغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) (الله) ساڭا نازىل قىلدى. ئىلگىرى، كىشىلەرگە يول كۆرسەتكۈچى قىلىپ تەۋرات بىلەن ئىنجىلنى نازىل قىلغان ئىدى [3]. ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى كىتابنى (يەنى بارلىق ساماۋى كىتابلارنى) نازىل قىلدى. شۇبھىسىزكى، الله نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلار (ئاخىرەتتە)

قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ. الله غالىبتۇر، (يامانلارنى) جازالىغۇچىدۇر› .(ئال ئىمران1ـ4ـ)

قۇرئان كەرىمگە كەلسەك، ئۇنىڭ بايانى قۇرئان نامى بىلەن، ياكى فۇرقان نامى بىلەن، ياكى كىتاپ نامى بىلەن، ياكى زىكرى نامى بىلەن نۇرغۇن ئايەتتە كەلدى. ‹قاف. شەرەپلىك قۇرئان بىلەن قەسەم قىلىمەن› .(قاف1ـ)

‹شۇبھىسىزكى، سىلەرنى چۈشەنسۇن دەپ، ئۇنى ئەرەبچە قۇرئان قىلىپ نازىل قىلدۇق› .(يۈسۈف2ـ)

‹پۈتۈن جاھان ئەھلىنى (الله نىڭ ئازابىدىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇشى ئۈچۈن، بەندىسىگە (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى قۇرئاننى نازىل قىلغان الله نىڭ بەرىكىتى بۈيۈكتۇر› (فۇرقان1ـ)

‹جىمى ھەمدۇسانا الله قا خاستۇركى، (الله ئىنسانلارنى) ئۆز تەرىپىدىن بولغان قاتتىق ئازابتىن ئاگاھلاندۇرۇش، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان مۆمىنلەرگە ئوبدان مۇكاپات (يەنى جەننەت) بېرىدىغانلىقى بىلەن خۇش خەۋەر بېرىش ئۈچۈن، بەندىسى (يەنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد) گە تۇغرا، ھېچقانداق قىڭغىرلىق (يەنى ئىختىلاپ، زىددىيەت) بولمىغان قۇرئاننى نازىل قىلدى› .(كەھف1ـ)

‹كاپىرلار قۇرئاننى ئاڭلىغان چاغلىرىدا (ساڭا بولغان دۈشمەنلىكىنىڭ قاتتىقلىقىدىن يامان) كۆزلىرى بىلەن سېنى يېقىتۇۋېتىشكە تاس قالىدۇ. سېنى: «شۇبھىسىز بىر مەجنۇن» دەيىشىدۇ [51]. قۇرئان پەقەت تامام ئەھلى جاھان ئۈچۈن ۋەز - نەسىھەتتۇر› .(قەلەم51ـ52ـ)

ئىلگىرى، پەرىشتىلەرگە ئىمان ئېيتىشقا بۇيرۇق كەلگەندەك، ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن چۈشۈرىلگەن بارلىق كىتاپلارغا ئىمان ئېيتىشقا ئىلاھى بۇيرۇق كەلدى.بۇ بۇيرۇق كىتاپلارغا ئىمان ئېيتىش بىلەن ئىجرا بولىدۇ.شۇنداقلا، ئىلگىركى كىتاپلارنى ئۇ كىتاپلارنىڭ ئەھلى ئۆزگەرتىۋەتكەن ۋە ئاللاھ چۈشۈرگەن ئەسلىدىكى شەكلى قالمىغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر كەلدى.

شۇنىڭغا ئوخشاش، قۇرئان ئىلگىركى كىتاپلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ھۆكمىنى ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقى، ئاللاھ قۇرئاننى ھەر قانداق ئارلاشتۇرۇۋېتىش ۋە ئۆزگەرتىشتىن ساقلاشقا كېپىل بولىدىغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر كەلدى.

ساماۋى كىتاپلارغا ئىمان ئېيتىشنىڭ زۆرۈرلىكى

ساماۋى كىتاپلارغا ئىمان ئېيتىشنىڭ بايانى قۇرئاندا، بىر قېتىم بۇيرۇق شەكلىدە، يەنە بىر قېتىم مۆئمىنلەرنىڭ سۈپىتى شەكلىدە كەلدى. شۇنداقلا، يەنە بىر قېتىم ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرىلگەن كىتاپلارغا ئىمان ئېيتماسلىق، ياكى بەزىسىگە ئىشىنىپ، يەنە بەزىسىگە ئىشەنمەسلىك كۇپىرلىقنىڭ بەلگىسى بولۇپ كەلدى.

بۇيرۇقنىڭ مسالليرىدىن: ‹ئېيتىڭلاركى، «الله قا ئىمان ئېيتتۇق، بىزگە نازىل قىلىنغان ۋەھيگە، ئىبراھىمغا، ئىسمائىلغا، ئىسھاققا، يەئقۇبقا ۋە ئۇلارنىڭ ئەۋلادلىرىغا نازىل قىلىنغان ۋەھيگە، مۇساغا ۋېرىلگەن (تەۋراتقا)، ئىساغا ۋېرىلگەن (ئىنجىلغا) ۋە پەيغەمبەرلەرگە پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ۋېرىلگەن (كىتابلارغا) ئىمان ئېيتتۇق، ئۇلاردىن ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا ئوخشاش، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ بەزىسىنى ئىنكار قىلمايمىز)، بىز الله قا بويسۇنغۇچىلارمىز» .(بەقەرە136 ـ) شۇنداقلا، سۈرە ئال ئىمرانىدىمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش شەكىلدە كەلدى.

‹(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «بىز الله قا ئىمان ئېيتتۇق، بىزگە نازىل قىلىنغانغا (يەنى قۇرئانغا)، ئىبراھىمغا، ئىسمائىلغا، ئىسھاققا، يەئقۇبقا ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرىغا نازىل قىلىنغان ۋەھيگە، مۇساغا ۋېرىلگەنگە (يەنى ئىنجىلغا) ۋە پەيغەمبەرلەرگە پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ۋېرىلگەنگە (يەنى كىتابلارغا) ئىمان ئېيتتۇق، ئۇلارنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىنى ئىنكار قىلمايمىز)، بىز الله قا بويسۇنغۇچىلارمىز» . (ئال ئىمران84 ـ)

سۈرە نىسادىكى ئالاھ تائالانىڭ سۆزىگە ئوخشاش، ئومۇمى بۇيرۇق شەكلىدە كېلىدۇ. ‹ئى مۆمىنلەر! الله قا، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە الله ئۇنىڭغا نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە ئىلگىرى الله نازىل قىلغان كىتابلارغا (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان ساماۋى كىتابلارغا) ئىمان كەلتۈرۈڭلار. كىمكى الله نى، الله نىڭ پەرىشتىلىرىنى، كىتابلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇ قاتتىق ئازغان بولىدۇ» (نىسا136 ـ)

ئەمما، مۆئمىنلەرنىڭ ئاللاھ تالا تەرىپىدىن چۈشۈرىلگەن كىتاپلارنىڭ ھەممىسىگە ئىشىنىدىغانلىقى توغرىسىدىكى سۆزىتىمۇ مۇشۇنداق شەكىلدە كىلىدۇ.

‹:ئەلىف، لام، مىم [1]. بۇ كىتابتا (يەنى قۇرئاندا) ھېچ شەك يوق، (ئۇ) تەقۋادارلارغا يېتەكچىدۇر [2]. ئۇلار غەيبكە ئىشىنىدۇ، نامازنى ئادا قىلىدۇ، ئۇلار بىز بەرگەن مال-مۈلۈكتىن (خۇدا يولىغا) سەرپ قىلىدۇ [3]. ئۇلار ساڭا نازىل قىلىنغان كىتابقا، سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەرلەرگە) نازىل قىلىنغان كىتابلارغا ئىشىنىدۇ ۋە ئاخىرەتكە شەكسىز ئىشىنىدۇ› . (بەقەرە1-4-)

ياكى اللەنىڭ مۇنۇ سۆزىدىكىگە ئوخشاش شەكىلدە كەلدى. ‹پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، مۆمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى االله قا ۋە االله نىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى. (ئۇلار) «االله نىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتماي قالمايمىز)» دەيدۇ. ئۇلار: «بىز (دەۋىتىڭىنى) ئاڭلىدۇق ۋە (ئەمرىگە) ئىتائەت قىلدۇق، پەرۋەردىگارىمىز، مەغپىرىتىڭنى تىلەيمىز، ئاخىر يانىدىغان جايىمىز سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر» دەيدۇ› . (بەقەرە285-)

كاپىر بولغانلىقى ئۈچۈن بارلىق كىتاپلارنىڭ ھەممىسىگە ئىمان ئېيتمايدىغان، ياكى بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتمايدىغان كىشىلەرنىڭ سۆزىتى اللەنىڭ مۇنداق سۆزلىرىدە كىلىدۇ.

‹ئى مۆمىنلەر! االله قا، االله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە االله ئۇنىڭغا نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە ئىلگىرى االله نازىل قىلغان كىتابلارغا (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان ساماۋى كىتابلارغا) ئىمان كەلتۈرۈڭلار. كىمكى االله نى، االله نىڭ پەرىشتىلىرىنى، كىتابلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇ قاتتىق ئازغان بولىدۇ› .(نىسا136-)

‹يەھۇدىيلارنىڭ االله نازىل قىلغان قۇرئاننى ئىنكار قىلىشى االله نىڭ ئۆز پەزلىنى (يەنى پەيغەمبەرلىكنى) خالىغان بەندىسىگە چۈشۈرگەنلىكىگە ھەسەت قىلىش يۈزىسىدىندۇر. ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى (يەنى ئىمانىنى) كۇفرىغا سېتىشى ئەجەب يامان ئىشتۇر. ئۇلار ئۈستى-ئۈستىگە غەزەپكە تېگىشلىك بولدى. كاپىرلار خارلىغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ [90]. ئۇلارغا: «االله نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ئىمان كەلتۈرۈڭلار» دېيىلسە، ئۇلار: «ئۆزىمىزگە نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى تەۋراتقا) ئىمان كەلتۈرىمىز» دەيدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىنكى كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ئىشەنمەيدۇ، ھالبۇكى، ئۇ (يەنى قۇرئان)

ھەقتۇر، ئۇلارنىڭ قولىدىكى كىتابنى تەستىق قىلغۇچىدۇر. (ئۇلارغا) «سىلەر (تەۋراتقا) ئىشىنىدىغان بولساڭلار، ئىلگىرى نېمە ئۈچۈن االله نىڭ پەيغەمبەرلىرىنى ئۆلتۈردۈڭلار؟» دېگىن، .(بەقەرە90ـ91ـ)

بۇ ئايەتلەر ۋە ئۇلارغا ئوخشاش ئايەتلەرـمەيلى بىۋاستە بۇيرۇق بولسۇن، ياكى مۆئمىنلەرنىڭ سۈپىتى بولسۇن ـــ ھەممىسىنىڭ چۈشەنچىسى ساماۋى كىتاپلارنىڭ ھەممىسىگە ئىمان ئېيتىش ئىنسانىنىڭ ئىمانى پەقەت شۇنىڭ بىلەن تولۇق بۇلۇدىغان زۆرۈر ئىشتۇر دىگەندىن ئىبارەت. ئەنە ئاشۇ مۆئمىنلەرگە نىسبەتەن ناھايىتى ئىنىق ئىش.

مۆئمىن االلەقا ۋە االلەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشكەن ۋەھىينىڭ راستلىقىغا ئىمان ئېيتقان ،الله مۆئمىنگە ئۇزىنىڭ ھۆرمەتلىك كىتابىدا پەيغەمبەر ۋە ئەلچىلەرگە كىتاپلارنى چۈشۈرگەنلىكىنى خەۋەر قىلغان ، شۇڭا، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرىلگەن بۇ كىتاپلارغا ئىمان ئېيتىش ۋە ئۇ كىتاپلارنىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرىلگەنلىكىگە جەزمەن ئىشىنىپ ئىتىقات قىلىش زۆرۈردۇر.

ئەگەر بۇھەقىقەتكە شەك قىلسا، ياكى ئۇنى ئىنكار قىلسا ئۇ زادى مۆئمىن بولالامدۇ؟ ئۇ ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن خەۋەرنى يالغانغا چىقارغان ھالەتتە قانداقمۇ ئاللاھقا ھەقىقى ئىمان ئېيتقۇچى بولالىسۇن؟! شۇنىڭدەك، ئۇ مەن بەزى كىتاپلارنىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرىلگەنلىكىگە ئىشىنىمەن، ئۇنىڭدىن باشقا كىتاپلارنىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرىلگەنلىكىنى ئىنكار قىلىمەن، ياكى گۇمانلىنىمەن دىسە ئەگەر ئۇ مەن مۆئمىن دىگەن تەقدىردىمۇ، قانداق مۆئمىن بولىدۇ؟

ئۇلارغا ئىشىنىش ئىمان ئاساسلىرىنىڭ بىرىدۇر

ئىنسان ئاللاھ خەبەر بەرگەن بىر ھەرىپنى يالغانغا چىقارسا،ئۇنىڭدا قانداقمۇ ئىمان تېپىلىدۇ؟ئۇنىڭ مەن ئاللاھقا ئىمان ئېيتقۇچى، ياكى ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتاپلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتقۇچى دىگەن داۋاسىنىڭ قىممىتى نىمە؟ھەقىقەتەن، ئۇ ئۆز ئىگىسىگە قايتۇرۇلىدىغان داۋادۇر. چۈنكى، ئەمەلى دەلىل ئۇ دەۋانى ئىنكار قىلىدۇ. ساماۋى كىتاپلارنىڭ ھەممىسى بىر ھەقىقەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئۇ ھەقىقەت بولسا يالغۇز بىر ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىش بۇيرىقىدۇر. ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرىلگەن كىتاپلارنىڭ چۈشۈرىلگەن تىللىرى ئوخشىمايدۇ.چۈنكى ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ.

‹قانداقلا بىر پەيغەمبەرنى ئەۋەتمەيلى، ئۇنى بىز ئۆز قەۋمىگە (اﷲ نىڭ شەرىئىتىنى) بايان قىلىش ئۈچۈن، پەقەت ئۆز قەۋمىنىڭ تىلى بىلەن (سۆزلەيدىغان) قىلىپ ئەۋەتتۇق› . (ئىبراھىم 4-)

بۇ كىتاپلاربىر-بىرىگە ئوخشىمايدىغان خەلقلەرگە چۈشتى. شۇ سەۋەپتىن كىتاپلارنىڭ تىلىمۇ ئوخشمايدۇ.شۇنىڭدەك، بۇ كىتاپلار ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان شەرىئەت ئوخشاشمايدۇ. ئاللاھ بىزگە، ھەرخىل شەرىيئەتلەرنى چۈشۈرگەنلىكىنى خەۋەر قىلىدۇ.

(ئى ئۈممەتلەر!) سىلەرنىڭ ھەر بىرىگىلارغا بىرخىل شەرىئەت ۋە ئوچۇق يول تەيىن قىلدۇق. ئەگەر اﷲ خالىسا، ئەلۋەتتە، سىلەرنى بىر ئۈممەت قىلاتتى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى بىر دىندا قىلاتتى).(مائىدە48-)

لېكىن بۇ كىتاپلارنىڭ ھەممىسىدىكى مەسىلە بىردۇر. ‹(ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: «مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار» دەپ ۋەھيى قىلدۇق› . (ئەنبىيا25-)

‹بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈممەتكە: «اﷲ قا ئىبادەت قىلىڭلار، شەيتاندىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەرقانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار» دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق› (نەھىل 36-)

‹اﷲ سىلەرگە دىندىن نۇھقا تەۋسىيە قىلغان نەرسىنى، ساڭا (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) بىز ۋەھيي قىلغان نەرسىنى، ئىبراھىمغا، مۇساغا ۋە ئىساغا بىز تەۋسىيە قىلغان نەرسىنى بايان قىلدى. سىلەر دىننى بەرپا قىلىڭلار، دىندا تەپرىقىچىلىك قىلماڭلار› .(شۇرا 13-)

شۇنىڭدەك، بارلىق كىتاپلار ئىنسانلارنى قىيامەتتىن ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن چۈشتى.

‹اﷲ نىڭ مەرتىۋىسى يۇقىرىدۇر، (اﷲ) ئەرشىنىڭ ئىگىسىدۇر، (خالايىق) مۇلاقات بولۇشىدىغان كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) دىن ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن، اﷲ ئۆز ھۆكمى بويىچە بەندىلىرىدىن خالىغان ئادەمگە ۋەھيى چۈشۈرىدۇ [15]. ئۇلار قەبرىلەردىن چىققان كۈندە اﷲ قا ئۇلاردىن (يەنى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىدىن، ئەمەللىرىدىن، سىرلىرىدىن) ھېچ نەرسە مەخپىي قالمايدۇ، بۈگۈن پادىشاھلىق كىمگە خاس؟ غالىب بىر اﷲ قا خاستۇر [16]. بۈگۈن ھەر ئادەمگە قىلغان ئەمەلىگە ياراشا جازا بېرىلىدۇ،

بۇگۈن زۇلۇم يوقتۇر، الله ھەققەتەن تېز ھېساب ئالغۇچىدۇر› . (غاپىر15ـ 17ـ)

ئىش شۇنداق بولغانىكەن، بارلىق كىتاپلارغا ئىمان ئېيتىش بىلەن بىر كىتاپقا ئىمان ئېيتىش ئوپئوخشاشتۇر. بۇ مەسىلە مۆئمىنلىك نەزىرىدە رۇشەن بۇلۇپ، مۇنازىرىگە مۇھتاج بولمايدۇ. مۇنازىرە ئەملىيەتتە كىتاپ ئەھلىدىن سادىر بولىدى. چۈنكى، ئۇلار قۇرئاننىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرىلگەنلىكىگە ئىمان ئېيتىشنى رەت قىلغان كىشىلەردۇر. بۇلاردىن ھېساپ ئېلىشقا الله ئىگە.

ئىلگىرىكى كىتاپلارنىڭ بۇرمىلىنىشى

ئاللاھ بىزگە ئۇزىنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرگەن كىتابىدا ئەھلى كىتاپ كىتاپلىرىنى بۇرمىلىدى،ئۇ كىتاپلار الله چۈشۈرگەن شەكلىدە بولماي قالدى، دەپ خەۋەر بەردى. يەھۇدىلار توغۇرلۇق مۇنداق كەلدى.

‹يەھۇدىلارنىڭ ئىچىدە كىتابنىڭ (يەنى تەۋراتنىڭ) سۆزلىرىنى ئۆزگەرتىۋېتىدىغانلارمۇ بار، ئۇلار: «بىز (سۆزۈڭنى) ئاڭلىدۇق، (ئەمرىڭگە) بويسۇنمىدۇق، بىزگە قۇلاق سال، بىز ساڭا قۇلاق سالمايمىز» دەيدۇ، دىنغا تەنە قىلىش يۈزىسىدىن، رائىنا دېگەن سۆزنى تىللىرىنى ئەگرى قىلىپ ئېيتىدۇ. ئەگەر ئۇلار (يۇقىرىقى سۆزلىرىنىڭ ئورنىغا) ئاڭلىدۇق ۋە بويسۇندۇق، قۇلاق سال، ئۇنزۇرنا دېسە، ئۇلار ئۇچۇن (الله نىڭ دەرگاھىدا) تېخىمۇ ياخشى، تېخىمۇ توغرا بولاتتى، لېكىن كۇفرى سەۋەبلىك الله ئۇلارنى رەھمىتىدىن يىراق قىلدى. ئۇلارنىڭ ئازغىنىسىدىن باشقىسى ئىمان ئېيتمايدۇ› . (نىسا46ـ)

‹ئەھدىنى بۇزغانلىقلىرى ئۇچۇن ئۇلارنى رەھمىتىمىزدىن يىراق قىلدۇق، ئۇلارنىڭ دىللىرىنى (ئىماننى قوبۇل قىلىشقا يۇمشىمايدىغان دەرىجىدە) قاتتىق قىلدۇق، ئۇلار (تەۋراتنىڭ) سۆزلىرىنى ئۆزگەرتىۋېتىدۇ› .(مائىدە13ـ)

‹ئى پەيغەمبەر! دىللىرىدا ئىشەنمەي، ئېغىزلىرىدا: «ئىمان ئېيتتۇق» دەپ قويىدىغانلار (يەنى مۇناپىقلار) دىن ۋە يەھۇدىلاردىن كۇفرىغا (پۇرسەت تاپسىلا كۇفرىنى ئىزھار قىلىشقا) ئالدىرايدىغان كىشىلەر سەۋىنى غەمكىن قىلمىسۇن، ئۇلار (ئەھبارلىرى ئوقۇغان) يالغانغا قۇلاق سالىدۇ، ساڭا

كەلمىگەن (يەنى ئۆچلۈك قىلىپ سېنىڭ سۆھبىتىڭگە ھازىر بولمىغان) باشقا بىر قەۋمگە (يەنى خەيبەر يەھۇدىيلىرىنىڭ سۆزىگە) قۇلاق سالىدۇ، ئۇلار (تەۋراتنىڭ) سۆزلىرىنى جايلىرىدىن ئۆزگەرتىۋېتىدۇ (يەنى اﷲ نىڭ ئەھكاملىرىنى باشقىلارغا ئالماشتۇرۇۋېتىدۇ)› .(مائىدە41-)

ناسارالار ھەققىدە مۇنداق كەلدى؛

‹ئۇلاردىن (يەنى يەھۇدىيلاردىن) بىر تۈركۈمى كىتابتا بولمىغان نەرسىلەرنى، سىلەرنىڭ كىتابتا بار ئىكەن دەپ ئويلىشىڭلار ئۈچۈن، تىللىرىنى ئەگرى - بۈگرى قىلىپ ئوقۇيدۇ ۋە ئۇنى اﷲ تەرىپىدىن نازىل بولغان دەيدۇ. ھالبۇكى، ئۇ اﷲ تەرىپىدىن نازىل بولغان ئەمەس، ئۇلار بىلىپ تۇرۇپ اﷲ نامىدىن يالغاننى توقۇيدۇ› .(ئال ئىمران 78-)

بىز بۇ ئىشنى ئويلانساق، بۇ يەردە ئاز دىگەندىمۇ ئەھلى كىتابنىڭ كىتابلىرىدا يۈز بەرگەن بۇرمىلىنىشنىڭ ئۈچ تۈرىنى تاپالايمىز. قۇرئاندا بۇ ئۈچ تۈرنىڭ ھەممىسىگە ئىشارەت كەلدى.

سۆز ئۆز پېتى تۇرسىمۇ مەنانى بۇرمىلاش.
ئۆزگەرتىش ۋە قوشۇش ئارقىلىق بۇرمىلاش.
يوشۇرۇش ئارقىلىق بۇرمىلاش.

بۇرمىلاشنىڭ بىرىنچى تۈرىنىڭ مىسالىلىرىنىڭ بىرى شۇكى: ئاللاھ ئۈزىنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرىلگەن تەۋرات، ئىنجىل ۋە قۇرئاندىن ئىبارەت بارلىق كىتابتا جازانىنى ھارام قىلدى.

بۈگۈنكى كۈندىكى يەھۇدىلارنىڭ ئالدىدىكى تەۋراتتا بۇرمۇلىنىشلار پەيدا بولغان بولسىمۇ، ئۇ ھازىرمۇ جازانىنى ھارام قىلىش ۋە كىشىلەر بىلەن مۇئامىلە قىلىشتا ئىشەنچىلىك بولۇشنىڭ زۆرۈرلىكى توغرىسىدىكى تىكىستنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنداق بولسىمۇ، ھەممىگە مەلۇم بولغانىدەك ،يەھۇدىلار خەلقئارا ساھەدە جازانە بەن مۇئامىلە قىلىشىدۇ ۋە جازانە يولى ئارقىلىق ئىنسانلارنىڭ پۇل-مالىلىرىنى بۇلۇۋالىدۇ. ئاشۇ توغرىسىدا ئاللاھ تەئەلا مۇنداق دەيدۇ.

‹يەھۇدىيلارنىڭ قىلغان ھەقسىزلىقلىرى (يەنى زۇلمى ۋە قىلغان گۇناھلىرى)، نۇرغۇن كىشىلەرنى اﷲ نىڭ يولىدىن (يەنى اﷲ نىڭ دىنىغا كىرىشتىن) توسىقانلىقلىرى، چەكلەنگەن جازانىنى ئالغانلىقلىرى ۋە كىشىلەرنىڭ پۇل-مالىرىنى ناھەق يېگەنلىكلىرى ئۈچۈن، ئۇلارغا (ئىلگىرى)

هالال قىلىنغان پاكىز نەرسىلەرنى هارام قىلدۇق، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن كاپىر بولغانلارغا قاتتىق ئازاب هازىرلىدۇق› .(نىسا160 ـ 161 ـ)

ئۇلار ئۆز كىتابىدا بار تىكىستكە قانداق هىيله ئىشلەتتى؟ ياكى باشقىچه ئىپادىلىگەندە، ئۇلار كىشىلەر بىلەن جازانه ئارقىلىق مۇئامىله قىلىشنى ۋه ئۇلارنىڭ پۇل ـ ماللىرىنى تارتىۋېلىشنى ئۆزلىرىگه هالال قىلىش ئۈچۈن ئۇ تىكىستنى قانداق بۇرمىلىدى؟ئۇلار مۇنداق دىدى: يەھۇدىلار ئارىسىدىكى مۇئامىلىده جازانه هارام،شۇنىڭدەك، يەھۇدىلار ئۆز ـ ئارا مۇئامىلىده ئىشەنچىلىك بولۇش زۆرۈردۇر.

ئەمما، سەن مۇئامىله قىلىۋاتقان كىشى يەھۇدىلاردىن باشقا ئادەم بولسا، ئۇنىڭ بىلەن ئۈسۈم ئارقىلىق مۇئامىله قىلساڭ،ئۇنىڭ مال ـ مۈلكىنى يەۋالساڭ ساڭا هىچ گۇناه بولمايدۇ. ئەنه ئاشۇ سۈره ئال ئىمرانىدا ئۇنىڭغا قارىتا ئىشارەت كەلگەن ئىشتۇر.

‹ئەهلى كىتابتىن بەزى كىشىلەر بارىكى، ئۇنىڭدا كۆپ مال ئامانەت قويساڭمۇ ساڭا ئۇنى قايتۇرۇپ بېرىدۇ؛ ئۇلاردىن يەنه بەزى كىشىلەرمۇ بارىكى، ئۇنىڭدا بىر دىنار ئامانەت قويساڭمۇ ئۇنىڭ بېشىدا تۇرمىغىچه (يەنى قايتا ـ قايتا سۈيلىمىگىچه) ئۇنى ساڭا قايتۇرۇپ بەرمەيدۇ. بۇ شۇنىڭ ئۈچۈنكى، ئۇلار: «ئۈممىلەرنىڭ مېلىغا خىيانەت قىلساق بىزگه گۇناه بولمايدۇ (يەنى بىزنىڭ دىنىمىزدا بولمىغانلارنىڭ ماللىرى بىزگه هارام ئەمەس)» دېدى، ئۇلار بىلىپ تۇرۇپ الله نامىدىن يالغانىنى توقۇيدۇ› .(ئال ئىمران75 ـ)

ئولار مۇنداق دىدى: يەھۇدى بولمىغان <<ساۋاتسىزلار>>لارنىڭ پۇل ـ ماللىرىنى ئۆسۈم ئارقىلىق تارتىۋېلىشتا بىزگه هىچقانداق سەلبلىش يوقتۇر.

ئۇلار مۇشۇنداق قىلىش ئاللاهقا يالغانچىلىق قىلغانلىق ئىكەنلىگىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئاللاه بىزگه جازانه قىلىشنى رۇخسەت قىلدى دەيدۇ. هەقىقەتەن، ئاللاه ئۇلارغا جازانىنى شەرتسىز هارام قىلدى ۋه ساۋاتلىق بولسۇن، ياكى ساۋاتسىزلاردىن بولسۇن①، ئوخشاشلا بارلىق كىشىلەرنىڭ پۇل ـ مىلىنى بۇلاڭ ـ تالاڭ قىلىشنى هارام قىلغانىدى. ئەمما ئۆزگەرتىش ۋه قوشۇش ئارقىلىق بۇرمىلاشقا كەلسەك، ئۇنىڭ كۆپ مىساللىرى بار.

---

①يەھۇدىلار ئەرەپلەرنى<<ساۋاتسىزلار>>يەنى ساماۋى كىتابى يوق كىشىلەر دەپ ئاتايتتى.يەھۇدىلار هېلىمۇ بۇ سۆزنى يەھۇدىلاردىن باشقا پۈتۈن ئىنسانىيەتكه قوللىنىۋاتىدۇ.چۈنكى، ئۇلار پەقەت بىزلەرلا هەقىقى كىتاپ ئىگىلىرى.بىزدىن باشقىلاردا هەقىقى كىتاپ يوق دەپ قارايدۇ.

يەھۇدىلار تەۋراتقا ئاللاھ ئۇنىڭغا پاكىت چۈشۈرمىگەن بىر مۇنچە قىسسە ۋە سەپسەتىلەرنى قوشتى. ئۇ سەپسەتىلەرنىڭ بەزىسى پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھەققىدە يامان سۆز-چۆچەك تارقىتىش چىكىگە يېتىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھەر بىرىگە گۇناھتىن پاك پەيغەمبەر ئۈياقتا تۇرسۇن، ئاددى شەخسلەرگىمۇ لايىق كەلمەيدىغان بوھتانلارنى چاپلىدى. بەلكى، ئۇلار ئۇلۇھىيەت ماقامىغا تىل تەگكۈزىشكىمۇ جۈرئەت قىلدى. ئۇلار ئاللاھ تەئەلا ھەققىدە مۆئمىنلىكى ئېغىزىدىن قەتئى چىقمايدىغان ۋە مۆئمىنلىكى كۆڭلىگە كەچمەيدىغان سۆزلەرنى دېدى. ئۇلار بۇ سۆزلەرنى ۋە ئۇنىڭدىن باشقا سۆزلەرنى، تاكى رەسۇلۇللاھنىڭ زامانىسىغىچە تەكرارلاۋەردى ۋە قۇرئان ئۇلارنىڭ ئاز دېگەندىمۇ ئىككى خاتالىقىنى بايان قىلدى (الله بولسا پىقىر، بىز بولساق باي دېگەن كىشىلەر، يەنى يەھۇدىيلارنىڭ سۆزىنى الله ھەققەتەن ئاڭلىدى، ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ۋە پەيغەمبەرلەرنى ناھەق ئۆلتۈرگەنلىكىلىرىنى خاتىرلەپ قويىمىز، يەنى نامە-ئەمالىغا مۇئەككەل پەرىشتىلەرگە بۇنى ئۇلارنىڭ نامە ئەمالىغا يېزىشنى بۇيرىيمىز ھەمدە ئاخىرەتتە پەرىشتىلەر تىلى ئارقىلىق كۆيدۈرگۈچى ئازابنى تېتىگلار، دەيمىز [181]. بۇ سىلەرنىڭ قىلمىشىگلار تۈپەيلىدىندۇر، الله بەندىلىرىگە زۇلۇم قىلغۇچى ئەمەستۇر› .(ئال ئىمران181-182)

‹يەھۇدىيلار:«الله نىڭ قولى باغلاقلىقتۇر (يەنى الله بېخىلدۇر ياكى پېقىردۇر)» دېدى. يەھۇدىيلارنىڭ قوللىرى باغلانسۇن! ئۇلار بۇ سۆزلىرى سەۋەبلىك الله نىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلىندى، ئەمەلدە الله نىڭ ئىككى قولى ئوچۇقتۇر، قانداق خالىسا شۇنداق رىزىق بېرىدۇ،› . (مائىدە 64-)

تەۋراتقا كەلسەك، تەۋراتتا ئاللاھ ھەققىدە، ئۇلارنى ئاللاھقا نىسبەت بېرىشتىن مۇئمىنلىكى بەدىنى تىترەپ كېتىدىغان ئاشۇ سۆزلەردىنمۇ قەبىھ سۆزلەر بار① . ئەمما ئىنجىل پەسكەشلىك ۋە قەبىھلىكتە كەم بولمىغان

① -ئاشۇنىڭ ئەڭ ئاددىي مىسالىرىنىڭ بىرى بۇلارنىڭ ئىنسان چەكلەنگەن دەرەخنى(چەكلەنگەن دەرەخ ئۇلارنىڭ قارىشىچە مەرىپەت دەرىخى)يىگەندىن كېيىن اللاھ ئۆز كۈچىدىن ئەنسىرەپ قالدى ۋە ئىنسانىنىڭ ھايات قالىدىغان دەرىخىنىمۇ يەپ مەڭگۈ ھايات تۇرىشىدىن ئەندىشە قىلدى ئاشۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسانىنى جەننەتتىن قوغلىدى ۋە ئىنسان ھاياتلىق دەرىخىگە ئېرىشۈالماسلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭغا كۈچلۈك مۇھاپىزەت تۇرغۇزدى دېگەن سۆزىدۇر ھەم ئۇلارنىڭ بەنى ئىسرائىلنىڭ گۇناھلىرى كۆپ بولغاچقاالاھ بەنى ئىسرائىلغا غەزەپ قىلدى ۋە ئۇلارنى ھالاك قىلىشقا قەسەم قىلدى كېيىن مۇسا ئەلەيھىسسالام بىلەن

ئۆزگەرتىشلەرنى ۋە قۇشۇلمىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. لىكىن، ئۇ ئۆزگەرتىشلەر باشقا يۇلنىشتىدۇر. يەنى ئەيسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ ۋە ئاللانىڭ ئوغلى دېيىشتۇر.

‹ئۇلاردىن (يەنى يەھۇدىيلاردىن) بىر تۈركۈمى كىتابتا بولمىغان نەرسىلەرنى، سىلەرنىڭ كىتابتا بار ئىكەن دەپ ئويلىشىڭلار ئۈچۈن، تىللىرىنى ئەگرى-بۈگرى قىلىپ ئوقۇيدۇ ۋە ئۇنى الله تەرىپىدىن نازىل بولغان دەيدۇ. ھالبۇكى، ئۇ الله تەرىپىدىن نازىل بولغان ئەمەس، ئۇلار بىلىپ تۇرۇپ الله نامىدىن يالغاننى توقۇيدۇ [78]. الله بىرەر ئىنسانغا كىتابنى، ھېكمەتنى، پەيغەمبەرلىكنى بەرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ كىشىلەرگە: «الله نى قويۇپ ماڭا بەندە بولۇڭلار» دېيىشى لايىق بولمايدۇ (يەنى پەيغەمبەردىن مۇنداق گەپنىڭ سادىر بولۇشىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ) ۋە لېكىن (ئۇ): «كىتابنى ئۆگەتكەنلىكىڭلار، ئوقۇغانلىقىڭلار ئۈچۈن رەببانى بولۇڭلار» (دەيدۇ) [79]. شۇنىڭدەك ئۇنىڭ پەرىشتىلەرنى، پەيغەمبەرلەرنى رەب قىلىۋېلىشقا بۇيرۇشى لايىق بولمايدۇ. مۇسۇلمان بولغىنىڭلاردىن كېيىن پەيغەمبىرىڭلار سىلەرنى كۇفرىغا بۇيرۇمدۇ؟› .(ئال ئىمران 78- 80-) ئىيسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ، ئاللاھنىڭ ئوغلى؛ ئاتا، ئۇغۇل ۋە مۇقەددەس روھتىن ئىبارەت ئۈچى ئاللاھدۇر دېگەن ئەپسانىلەرنىڭ ھەممىسى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن ئىنجىلغا قۇشۇلغان قۇشۇلمىلاردۇر. ئۇلار ئۇ قۇشۇلمىلارنى ئۆز قوللىرى بىلەن يېزىپ، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن دېدى.

قۇرئان ئۇلارغا كۆپ سۈرىدە تەپسىلى رەددىيە بەردى. تەۋھىد ھەقىقىتىنى ۋە ئىيسا ئەلەيھىسسالام پەقەت تەۋھىد سۆزىنىلا دېگەنلىكىنى بايان قىلدى؛

‹ئۆز ۋاقتىدا الله ئېيتتى: «ئى مەريەم ئوغلى ئىسا! سەن كىشىلەرگە، الله نى قويۇپ مەن بىلەن ئانامنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار، دېدىڭمۇ؟» ئىسا ئېيتتى: «(رەببىم!) شەنىگە لايىق ئەمەس نەرسىلەردىن سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلمەنكى، ماڭا ئېيتىشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزلەرنى مەن ئېيتمايمەن، ئەگەر مەن بۇ سۆزنى ئېيتقان بولسام، ئۇنى سەن چوقۇم بىلىسەن (يەنى مېنىڭ ئۇنداق دېمىگەنلىكىم ساڭا مەلۇملۇق). سەن مېنىڭ

الله بىلەن سۆزلەشتى ھەتتا الله بەنى ئىسرائىلدىن رازى بولدى ئىلاھ بەنى ئىسرائىلغا كەلتۈرۈشنى نىيەت قىلغان يامانلىققا پۇشايمان قىلدى دېگەن سۆزدۇر.

زاتىمدىكىنى بىلسەن، مەن سېنىڭ زاتىڭدىكىنى بىلمەيمەن، سەن غەيبلەرنى ناھايىتى ئوبدان بىلسەن› . (مائىدە 116 ـ)

لىكىن، مۇھىمى ئۇلار ئاساسلىنىدىغان ئىنجىل مەرقۇس، ئىنجىل لۇقا. ئىنجىل مەتتا. ئىنجىل يۇھەننا① دىگەن ئىنجىللار بۇ ھەقتە بىر-بىرىگە قارمۇ قارشى كېلىدۇ. ئۇ بولسا ئۇ ئىنجىللانىڭ ھەممىسىنىڭ مەنبەسى اللە بۇلۇش ئۈياقتا تۇرسۇن، ھەممىسىنىڭ مەنبەسى بىر بولۇشنىمۇ ئىنكار قىلىدىغان ئامىللارنىڭ بىرىدۇر. ئاشۇنىڭدىن سىرت، بەشىنجى ئىنجىل بار. ئۇ بولسا ئىنجىل بەرنابادۇر.

چىركاۋ ئىنجىل بەرنابانىڭ تارقىلىپ كېتىشىنى چەكلىدى. ئىنجىل بەرنابانىڭ ئۆزقوللىرىغا چۈشكەن نۇسخىلىرىنى كۆيدۈرۈەتتى. ئۆزلىرىچە، كىمدە ئىنجىل بەرنابا تېپىلىدىكەن ئۇكىشىگە مەھرۇملۇق يەنى اللەنىڭ رازىلىقى ۋە كەچۈرۈمىدىن مەھرۇم بولۇش جازاسى بىكىتىمىز دەپ، تەھدىت سالدى.

چۈنكى، ئىنجىل بەرنابا ئىيسا ئىنسان، ئەلچى. مەبۇد ياكى ئىلاھ ئەمەس، دەپ بايان قىلىدۇ ۋە ئەيسا ئەلەيھىسسلام ئۆزىدىن كېيىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋەتىدىغانلىقىدىن بىشارەت بەرگەن دەپ بايان قىلىدۇ.

يوشۇرۇش ئارقىلىق بۇرمىلاشقا كەلسەك، ئۇ شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى يوشۇرۇش ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبەرتىلىشىگە بولغان ئىشارەتنى يۇشۇرۇشتىن ئىبارەت ئىككى تۈرلۈكتۇر. قۇرئان ئۇلارنىڭ يۇشۇرماسلىقىغا بۇيرۇلغانلىقىنى، شۇنداق بولسىمۇ، ئۇلار بۇ بۇيرۇققا ئاسىيلىق قىلغانلىقىنى بايان قىلىدۇ.

‹ئۆز ۋاقتىدا، اللە كىتاب بېرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار) دىن كىتابنى (يەنى كىتابتىكى اللە نىڭ ئەھكاملىرىنى) كىشىلەرگە چوقۇم بايان قىلىپ بېرىشكە ۋە يوشۇرماسلىققا ئەھدە ئالدى، لېكىن بۇنى (يەنى ئەھدىنى) ئۇلار ئارقىسىغا چۆرۈۋەتتى ۋە ئۇنى ئازغىنا بەدەلگە (يەنى دۇنيانىڭ ئەرزىمەس نەرسىسىگە) تېگىشتى. ئۇلارنىڭ تېگىشىپ ئالغىنى نېمىدېگەن يامان!› (ئال ئىمران 187 ـ)

---

① يازغان كىشىلەرنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتالغان ئۇكىشىلەر بۇ ئىنجىللارنى ھەرخىل قىيىنچىلىق ئىچىدە ئەيسا ئەلەيھىسسالامدىن ئايرىلىپ بىرمەزگىلدىن كېيىن اللەنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن تىكىستكە ئەمەس ئۆزلىرىنىڭ ئىسىدە قالغانلىرىغا تايىنىپ يازغان.

‹بىز كىتاب بەرگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالار) ئۇنى (يەنى پەيغەمبەرنى) ئۆز ئوغۇللىرىنى تونۇغاندەك تونۇيدۇ. ئۇلارنىڭ بىر پىرقىسى، شۇبھىسىزكى، ھەقىقەتنى بىلىپ تۇرۇپ يوشۇرىدۇ› .
(بەقەرە 146 ـ)

ئاللاھ ئۇلاردىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن ئۆزلىرىدىكى ئىنجىلنى تەستىقلىغان ھالدا كىلىدىغان ھەربىر ئەلچىگە ئىشىنىش توغرىسىدا ئەھدى ئالغانلىقىنى، شۇنداقلا ئۇلاردىكى تەۋرات ۋە ئىنجىلدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئەۋەتىلىدىغانلىقىنىڭ خەۋىرى بارلىقىنى بايان قىلىدۇ.

‹ئۆز ۋاقتىدىلا الله پەيغەمبەرلەردىن چىن ئەھدە ئېلىپ: «سىلەرگە مەن كىتابنى ۋە ھېكمەتنى ئاتا قىلدىم، كېيىن سىلەرگە، سىلەردىكى نەرسىلەرنى (يەنى كىتاب بىلەن ھېكمەتنى) ئېتىراپ قىلغۇچى بىر پەيغەمبەر (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) كەلسە ئۇنىڭغا، ئەلۋەتتە، ئىمان ئېيتىشىڭلار كېرەك ۋە ئۇنىڭغا ئەلۋەتتە ياردەم بېرىشىڭلار كېرەك» (دېدى). الله : «(بۇ ئەھدىنى) ئىقرار (يەنى ئېتىراپ) قىلدىڭلارمۇ؟ شۇنىڭ (يەنە بۇ ئىش) ئۈچۈن مېنىڭ ئەھدىمنى قوبۇل قىلدىڭلارمۇ؟» دېدى. ئۇلار: «ئېتىراپ قىلدۇق» دېدى. الله :«(ئۆزۈڭلارنىڭ ۋە تەۋەلىرىڭلارنىڭ ئېتىراپ قىلغانلىقىغا) گۇۋاھ بولۇڭلار، مەنمۇ سىلەر بىلەن بىللە گۇۋاھ بولغۇچىلاردىنمەن» دېدى [81]. كىمكى شۇنىڭدىن كېيىن يۈز ئۆرۈسە (يەنى ئەھدىنى بۇزسا)، ئۇلار الله نىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر› .(ئال ئىمران 81 ـ 82 ـ)

‹ئۆز ۋاقتىدا مەريەمنىڭ ئوغلى ئىسا: «ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! مەن سىلەرگە ھەقىقەتەن الله ئەۋەتكەن، مەندىن بۇرۇن كەلگەن تەۋراتنى تەستىق قىلغۇچى، مەندىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك پەيغەمبەر بىلەن خۇش خەۋەر بەرگۈچى پەيغەمبەرمەن» دېدى. ئىسا ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلگەن چاغدا، ئۇلار: «بۇ ئوپئوچۇق سېھىردۇر» دېدى› . (سەف 6 ـ)

‹ئۇلار ئەلچىگە ـ ئۈممى پەيغەمبەرگە (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) ئەگىشىدۇ، ئۇلار ئۆز ئىلكىدىكى تەۋرات، ئىنجىللاردا ئۇنىڭ (سۈپىتىنىڭ) يېزىلغانلىقىنى كۆرىدۇ. ئۇ ئۇلارنى ياخشى ئىش قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىش قىلىشتىن توسىدۇ، ئۇلارغا پاك نەرسىلەرنى ھالال قىلىدۇ، ناپاك نەرسىلەرنى ھارام قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ ئېغىر يۈكىنى يېنىكلىتىدۇ، ئۇلارنى سېلىنغان تاقاق، كويزا ـ كىشەنلەردىن بوشىتىدۇ (يەنى ئۇلارغا يۈكلەنگەن ئېغىر ۋەزىپىلەرنى ئېلىپ تاشلايدۇ)، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقانلار، ئۇنى ھۆرمەتلىگەنلەر، ئۇنىڭغا

يـاردەم بەرگەنـلەر، ئۇنىڭغـا نازىـل قىلىنغـان نـۇر (يەنـى قۇرئـان) غـا ئەگەشكۈچىلەر بەختكە ئېرىشكۈچىلەردۇر› . (ئەئراف 157 ـ)

مۇشۇ تەۋسىيەلەرنىڭ ھەممىسى ئەھلى كىتاپقا قارىتىلغان بولسىمۇ، ئۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ بۇيرىقىغا ئاسـىيلىق قىلـدى ۋە كىشـىلەرگە ئىـلان قىلىشـقا بۇيرۇلغانىنى يۇشۇردى.

‹ئابـدۇللا ئىبنـى ئـۆمەر رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇدىن رىـۋايەت قىلىنـدى. رەسۇللانىڭ قېشىغا زىنا قىلغان بىـر يەھـۇدى ئەر بىـلەن بىـر يەھـۇدى ئايـال ئېلىپ كىلىندى. رەسۇلۇللا مېڭىپ ھەتتا يەھۇدىيلارنىڭ قېشىغا كىلىپ <سىلەر تەۋراتتـا زىنـا قىلغـان كىشـىگە نىـمە جـازانى تاپسـىلەر› دېـدى ئـۇلار ئـۇ ئىككىسـىنىڭ يـۈزىگە قـارا سـۈرتۈپ ۋە ئـۇ ئىككىسـىنى ئۇلاغقـا مىنـدۈرۈپ بىربىـرىگە تەتـۈر قـارىتىمىز ۋە ئـۇ ئىككىسـى كوچىـدا ئايلاندۇرۇلـدۇ دېـدى. رەسۇلۇللا: ئەگەر راستچىل بولساڭلار تەۋراتنـى ئېلىـپ كىلىڭـلار دىـدى. ئـۇلار تەۋراتنى ئېلىپ كەلدى ۋە ئۇقـۇدى، ھەتتـا چالمـا كىسـەك قىلىـش ئايىتىـدىن ئۆتكەن چاغدا تەۋراتنى ئۇقۇغان يىگىت چالما كىسەك قىلىش ئايىتىگە قـولىنى قويىۋىلىپ، ئۇئايەتنىڭ ئالدىدىكى ۋە كەيىنىدىكى ئـايەتنى ئۇقـۇدى. ئابـدۇللا ئىبنى سالام رەسۇلۇللاھ بىلەن بىرگە ئىدى، ئابدۇللا ئىبنى سالام رەسـۇلۇللاقا: ئۇ يىگىتگە بۇيرىغىن قولىنى كۆتۈرسـۇن، دىـدى. شـۇنىڭ بىـلەن ئـۇ يىگىـت قولىنى كۆتۈردى، ئۇ يىگىتنىڭ قولىنىڭ ئاستىدا چالما كىسەك قىلىـش ئـايىتى بار ئىكەن. رەسۇلۇللاھ ئۇ ئىككىسىنى چالمـا كىسـەك قىلىشـقا بۇيرىـدى. ئـۇلار چالمـا كىسـەك قىلىنـدى› .(بۇخـارى ،مۇسـلىم رىـۋايەت قىلغـان، لەپـزى مۇسلىمنىڭ)

ئۇلار ئۇنىڭ ۋەھى ئـارقىلىق قوللانغـۇچى ئىكەنلىكىنـى. ۋەھـى ئۇنىڭغـا ئۇلارنـىڭ ھـىيلە مىكىرلىرىنـى ۋە سۇيقەسـىتلىرىنى خەۋەر قىلـىپ تۇرىدىغانلىقىنى بىلىدىغان ئەلچىنىڭ ئالدىدا شەرىئەتنىڭ ھۆكۈملىرىنى ئىنكار قىلىشتا مۇشۇنداق كـۆرەڭلىگەن يەردە، ئۇلارنـىڭ يۇشـۇرۇن ئىشـلىرىنى پـاش قىلىش ئۈچۈن ۋەھى چۈشمەيدىغان ئومۇمى كىشىلەر ئالدىدا قانداق ئىشلارنى قىلارھە؟

ئەمما ئۇلارنىڭ رەسۇلۇللاھنىڭ ئىبەرتىلىشىنى ئىنكار قىلىشـىغا كەلسـەك، ئـۇلار ئۆزلىرىنـىڭ كىتابىـدا رەسـۇلۇللاھ ئۈچـۈن كەلـگەن ئىنىـق بايانىنـىڭ ھەرقانـدىغىنى ئۆچۈرۈشـكە تىرىشـچانلىق كۆرسـەتتى ۋە ئـۇنى ئىنسـانلاردىن يۇشۇردى. ئۇلار مۇشـۇنداق، پۈتـۈن تىرىشـچانلىقلارنى كۆرسـەتكەن بولسـىمۇ، تەۋرات ۋە ئىنجىلـدا ئـۇلارنى رەسـۇلۇللاھنىڭ كىلىشـىگە قارىتىلغـان دەپ

تەپسىرلەشتىن، باشقا تەپسىرلەش مومكىن بولمايدىغان ئىشارەتلەر ساقلىنىپ قالدى.

تەۋراتنىڭ ئەشئىيا پارىسى يېگىرمە بىرىنجى ئايەتتە مۇنداق دەپ كەلدى. <<ئەرەپ يۇرتلىرىدىكى، يەنى ئەرەپ يۇرتلىرىنىڭ ئوڭغۇل دوڭغۇل جايلىرىدىكى كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان بىرتەرەپتىن ۋەھىي كېلىدۇ. ئى دەددانلىكلەرنىڭ كارۋانلىرى! ئۈسسۈز كىشىگە ئۈچرىشىش ئۈچۈن سۇ ئېلىڭلار. ئى تەيما زېمىنىنىڭ ئاھالىسى! قاچقۇنغا ئۇنىڭ نېنىنى ئەكېلىپ بېرىڭلار. ئۇلار قېلىچلار ئالدىدىن، سۇغۇرۇلغان قېلىچلار ئالدىدىن، كېرىلگەن يا ئالدىدىن، شىددەتلىك ئۇرۇش ئالدىدىن قېچىپ كەلدى. شۇنىڭدەك، ئىگەم ماڭا مۇنداق دېدى: ئۇ چوقۇم ئىشلەمچىنىڭ يىلىغا ئوخشاش بىر يىل ۋاقىت ئىچىدە بارلىق ئۇلۇغلۇقلارنى ۋە مىراسلارنى يوقىتىدۇ. بەنى قەيدار باتۇرلىرىنىڭ ئوقيالىرىنىڭ سانى ئازىيىپ كېتىدۇ. چۈنكى ئىسرائىل ئىلاھى بولغان پەرۋەردىگار شۇنداق دېدى>>①

ئىنجىلدا ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلىغا ئاساسەن مۇنداق دەپ كەلدى <<مەندىن كىيىن فاراقلىت كېلىدۇ>>

بۇ سۆز يۇنانچە سۆز بۇلۇپ ئۇنىڭ مەنىسى <<ھەمدۇ ئىيتىشتۇر>>، ھەمدۇ دېگەن سۆزدە ئەھمەدتىن چىقىرىلغان. ئۇلار ئىنجىلنىڭ ئەرەپچە نۇسخىسىدا ئۇ سۆزنى تەرجىمە قىلىشقا ئۇنىمىدى. ئۇ سۆز ئوقۇپ چۈشىنىلمىگەن ۋە مەسىھدىن كىيىن كېلىدىغان كىشىنىڭ كىملىنى بىلىنمىگەن ھالدا تۇرۇشى ئۈچۈن مۇشۇنداق ھالدا قالدۇرۇپ قويدى.

زامان ئۆتتى. ئىيسا ئەلەيھىسسالامدىن كىيىن پەقەت مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملا كەلدى. ھىجرىيە 1365 ـ يىلى، مىلادى 1945 ـ يىلى مىسىردا چىقىدىغان ئىھرام گىزىتى ئۆز بەتلىرىنىڭ بىرىدە مۇنداق خەۋەرنى تارقاتتى:

<<سىيناداكى سانىت كاتېرىن چېركاۋىدا تەۋراتنىڭ قەدىمى بىر نۇسخىسى تېپىلدى. تەۋراتنىڭ ئۇ نۇسخىسىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ

① دەددانلىكلەر دېگەن بەزى ئەرەب قەبىلىلىرىنىڭ كونا نامى .قەيدار قۇرەيشنىڭ بىر بوۋىسىنىڭ ئىسمى. تەيما زېمىنىنىڭ ئاھالىسى مەدىنىلىكلەرگە ئىشارەت.قاچقۇچىلار مەككىدىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلغانلاردۇر. پۈتۈن تېكىسىت ئەرەب يېرىم ئارىلىغا ۋەھىي چۈشىدىغانلىقىغا، مۇئمىنلارنىڭ زىيانكەشلىككە ئۇچراپ، مەدىنىگە ھىجرەت قىلىدىغانلىقىغا، ھىجرەتتىن بىر يىل كېيىن بەدرى ئۇرۇشى يۈز بېرىپ ،قۇرەيش كاپىرلىرىنىڭ شۆھرىتى يوق بولۇپ ،ئۇلارنىڭ نۇرغۇن باتۇرلىرى جەڭدە ئۆلتۈرىلىدىغانلىقىغا ئىشارەت قىلىدۇ.

بايانى كەلگەنسكەن>> كېيىن، بۇ نۇسخا يۇشۇرۇۋېلىندى ۋە قايتا ئاشكارلانمىدى.

كاتتا ئاللاھ راست سۆزلىدى . ئۆز ۋاختىدا ئاللاھ مۇنداق دېگەنىدى؛

‹بىز كىتاب بەرگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالار) ئۇنى (يەنى پەيغەمبەرنى) ئۆز ئوغۇللىرىنى تونۇغاندەك تونۇيدۇ. ئۇلارنىڭ بىر پىرقىسى،شۇبھىسىزكى، ھەقىقەتنى بىلىپ تۇرۇپ يوشۇرىدۇ› .(بەقەرە 146 ـ)

ئاللاھ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى چوڭ بىر سىناقتا سىناپ، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئۇ سىناقتىن ئۆتكەن چاغدا ئۇنى ھۆرمەتلىك قىلدى. ئۆز ۋاختىدا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى ئوغلى ئىسمائىلنى بۇغۇزلاشقا بۇيرىدى. ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئەمرىگە بويسۇندى ۋە ئەمەلى ئىجرا قىلىشقا تەييارلىق قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇنىڭ ئورنىغا كاتتا قۇربانلىق مال بەردى ۋە ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى ئىنسانلارغا يىتەكچى بولۇشقا تاللىدى..

‹ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىمنى پەرۋەردىگارى بىر قانچە ئەمرلەر (يەنى شەرىئەت تەكلىپلىرى) بىلەن سىنىدى، ئىبراھىم ئۇلارنى بەجا كەلتۇردى. الله ئۇنىڭغا: «سېنى چوقۇم كىشىلەرگە (دىنىدا) پېشۋا قىلىمەن» دېدى، ئىبراھىم: «مېنىڭ بىر قىسىم ئەۋلادىمنىمۇ پېشۋا قىلساڭ» دېدى. الله : «مېنىڭ (پېشۋا قىلىش) ئەھدەمگە زالىملار (يەنى كاپىرلار) ئېرىشەلمەيدۇ» دېدى› .(بەقەرە 124 ـ)

ھۆرمەتلەش مىنۇتلىرىدا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بۇ ئەھدىسى ئۆزىنىڭ كىيىنكى ئەۋلاتلىرىغىمۇ مەنسۇپ بۇلۇشىنى ئۈمىد قىلدى ۋە <<ئەۋلادلىرىمدىنمۇ>>دەپ تىلىدى. ئاللاھ تائالا ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلدى ۋە: ‹ ‹مىنىڭ ئەھدەم زالىملارغا يەتمەيدۇ>> . ئاشۇنىڭ مەنىسى شۇكى، ئەھدە ھەمىشە ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلاتلىرى ئىچىدە بولىدۇ. لىكىن، ئۇلار زۇلۇم قىلسا ئۇلاردىن ئەھدە تارتىۋېلىنىدۇ.

ئەھدە ئەمىلىيەتتە، يەنى ئىسرائىل ئىچىدە قالغانىدى. ئۇلار ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىسھاق يولى ئارقىلىق كەلگەن ئەۋلاتلىرىدۇر.

‹شەك ـ شۇبھىسىزكى، بىز مۇساغا كىتاب (يەنى تەۋراتنى) ئاتا قىلدۇق. (ئى مۇھەممەد!) سەن (مىراج كېچىسىدە، يا قىيامەت كۈنىدە) مۇساغا مۇلاقات بولۇشتىن شەكلەنمىگىن، بىز تەۋراتنى ئىسرائىل ئەۋلادىغا يېتەكچى قىلدۇق [23]. ئۇلار (كۆلپەتلەرگە) سەۋر قىلغان، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە جەزمەن ئىشەنگەن چاغدا، ئۇلاردىن بىر قىسىم كىشىلەرنى بىزنىڭ ئەمرىمىز بىلەن توغرا يول كۆرسىتىدىغان پېشۋالار قىلدۇق.(سەجدە 23 ـ 42 ـ)

لىكىن ئۇلار زۇلۇم قىلىدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇلاردىن ئەھدىنى تارتىۋالىدى ۋە ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلاتلىرىدىن يەنە بىر گوروھقا يەنى پەيغەمبىرىمىز نىڭ بوۋىسى ئىسمائىلنىڭ ئوغۇللۇرىغابەردى. شۇ چاغدا ئۇلارنىڭ قەلبىلىرى ئۆچمەنلىككە تولىدى. ئۇلار ئۇنىڭ كىلىشىنى كۆتۈپ تۇرىۋاتقان ۋە ئۇنىڭ بىلەن قۇرەيش كۇففارلىرى ئۇستىدىن غەلبە قىلىشنى تىلەۋاتقان ئەلچىگە تاندى. ئۇلار ئۇ پەيغەمبەر ئىسھاق ئەۋلاتلىرىدىن بولىدۇ دەپ ئويلىغاچقا قۇرەيش كاپىرلىرىغا يېقىندا: ئەرەپ يېرىم ئارىلىدا بىر پەيغەمبەر چىقىدۇ، بىز ئۇنىڭغا ئەگىشىمىز، ئۇ پەيغەمبەر ئارقىلىق تېخىمۇ غالىپ بولىمىز ۋە سىلەرنى بويسۇندۇرىمىز دەيتتى

‹ئۇلارغا اﷲ تەرىپىدىن ئۇلاردىكى كىتاب (تەۋرات) نى تەستىقلايدىغان كىتاب (قۇرئان) نازىل بولغان چاغدا (ئۇنىڭغا ئىشەنمىدى). ئىلگىرى ئۇلار (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ۋاستە قىلىپ) كاپىرلارغا قارشى ئۆزلىرىگە يارەم كېلىشىنى تىلەيتتى، ئۇلار بىلىدىغان (يەنى تەۋراتتا سۈپەتى بايان قىلىنغان) پەيغەمبەر كەلگەن چاغدا ئۇنى ئىنكار قىلىدى. اﷲ كاپىرلارغا (يەنى پەيغەمبەرلەرنىڭ تۈگەنچىسىنى ئىنكار قىلغان يەھۇدىيلارغا) لەنەت قىلىدى. يەھۇدىيلارنىڭ اﷲ نازىل قىلغان قۇرئاننى ئىنكار قىلىشى اﷲ نىڭ ئۆز پەزلىنى (يەنى پەيغەمبەرلىكنى) خالىغان بەندىسىگە چۈشۈرگەنلىكىگە ھەسەت قىلىش يۈزىسىدىندۇر. ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى (يەنى ئىمانىنى) كۇفرىغا سېتىشى ئەجەب يامان ئىشتۇر. ئۇلار ئۈستى-ئۈستىگە غەزەپكە تېگىشلىك بولدى. كاپىرلار خارلىغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ› .(بەقەرە 89 ـ 90ـ)

قۇرئان ئىلگىركى كىتابلارنىڭ ھەممىسنى ئەمەلدىن قالدۇردى

ئاللاھ تەئالا ئىلگىركى كىتابلارنىڭ ھەممىسنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى ۋە ئۆزىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى كىتابى زىممىدا قىيامەت كۈنىگىچە ساقلىنىشىنى ئۈچۈن ئەڭ ئاخىرقى كىتابنى چۈشۈرۈشنى خالىدى. ئىلگىركى ھەرقانداق ئەلچى ئۆز قەۋمىگىلا ئىبەرتىلگەن ئىدى.

ھالبۇكى، ئەلچى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بارلىق ئىنسانىيەتكە ئىبەرتىلدى:

‹(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «ئى ئىنسانلار! مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغا اﷲ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى اﷲ قا خاستۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، اﷲ تىرىلدۈرىدۇ ۋە ئۆلتۈرىدۇ، اﷲ قا ۋە اﷲ نىڭ سۆزلىرىگە ئىمان كەلتۈرىدىغان ئەلچىسى ئۈممى پەيغەمبەرگە ئىمان كەلتۈرۈڭلار، ھىدايەت تېپىشىڭلار ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئەگىشىڭلار» .(ئەئراف 158 ـ)

ئاشۇنىڭدەك، ئىلگىركى كىتابلار مۇئەييەن قەۋملەرگە چۈشكەنىدى. ‹سېنى بىز پەقەت پۈتۈن ئىنسانلار ئۈچۈن (مۆمىنلەرگە جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى ۋە (كاپىرلارنى ئازاب بىلەن) ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق. ۋە لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) بىلمەيدۇ› . (سەبەئ 28 ـ)

ۋەھالەنكى، قۇرئان بارلىق ئىنسانلارغا چۈشتى

‹قۇرئان پەقەت تامام ئەھلى جاھان ئۈچۈن ۋەز ـ نەسىھەتتۇر› .(قەلەم 52 ـ)

شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھنىڭ خاھىشى بۇ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى، مۇكەممەل كىتاب ئىلگىرىكى بارلىق كىتابلارنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى ۋە بۇ كىتاب ئىلگىركى كىتابلارنى كونترول قىلغۇچى بۇلۇشنى تەقەززا قىلدى؛

(ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرى (ساماۋى) كىتابلارنى ئېتىراپ قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدۇق. (ئى مۇھەممەد!) ئۇلارنىڭ ئارىسىدا اﷲ ساڭا نازىل قىلغان قۇرئان (ئەھكامى) بويىچە ھۆكۈم قىلغىن، ساڭا كەلگەن ھەقتىن بۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشمىگىن. (ئى ئۈممەتلەر!) سىلەرنىڭ ھەر بىرىڭلارغا بىرخىل شەرىئەت ۋە ئوچۇق يول تەيىن قىلدۇق. ئەگەر اﷲ خالىسا، ئەلۋەتتە، سىلەرنى بىر ئۈممەت قىلاتتى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى بىر دىندا قىلاتتى). لېكىن اﷲ سىلەرگە بەرگەن شەرىئەتلەر ئارىسىدا سىلەرنى سىناش ئۈچۈن (كۆپ ئۈممەت قىلىپ ئايرىدى). ياخشى ئىشلارغا ئالدىراڭلار. ھەممىڭلار اﷲ نىڭ دەرگاھىغا قايتىسىلەر، سىلەر ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلەرنى (ئۇنىڭ قايسى ھەق، قايسى ناھەق ئىكەنلىكىنى) اﷲ سىلەرگە ئېيتىپ بېرىدۇ [48]. (ئۇلار يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) نىڭ ئارىسىدا اﷲ ساڭا نازىل قىلغان قۇرئاننىڭ (ئەھكامى) بويىچە ھۆكۈم قىلغىن، ئۇلارنىڭ نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشمىگىن، ئۇلارنىڭ اﷲ ساڭا نازىل قىلغان قۇرئاننىڭ بىر قىسمىدىن سېنى ۋاز كەچۈرۈشىدىن ساقلانغىن. ئەگەر ئۇلار (اﷲ ساڭا نازىل قىلغان ھۆكۈمدىن) يۈز ئۆرۈسە، (ئى مۇھەممەد!) بىلگىنكى، ئۇلارنىڭ بىر قىسىم گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن اﷲ ئۇلارنى جازالاشنى ئىرادە

قىلىدۇ. شەك- شۇبھىسىزكى، كىشىلەردىن نۇرغۇنى پاسىقتۇر (يەنى پەرۋەردىگارىنىڭ تائىتىدىن باش تارتىپ، ھەقىقە خىلاپلىق قىلىپ گۇناھقا چۆمگۈچىلەردۇر) [49]. ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (الله قا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە الله تىنمۇ ئادىل كىم بار› .(مائىد 48-50-)

ھېچكىمنىڭ ئىلگىركى كىتابلارنى تۈتۈپ، قۇرئاننى رەت قىلىشنى قوبۇل قىلمىدى.

(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «ئى ئەھلى كىتاب! (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) سىلەر تەۋراتقا، ئىنجىلغا ۋە سىلەرگە پەرۋەردىگارىڭلاردىن نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) تولۇق ئەمەل قىلمىغۇچە، سىلەر ئېتىبارغا ئالغۇدەك دىندا بولغان بولمايسىلەر» .(مائىد 68-)

بۇ ئايەتتە خىتاب قىلىنغان ئەھلى كىتابقا نىسبەتەن تەۋرات ۋە ئىنجىل تۇرغۇزۇشنىڭ مەنىسى بولسا ئاللاھنىڭ يەككە-يىگانە ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلىشتۇر. چۈنكى، ئاللاھ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن تەۋرات ۋە ئىنجىل ئاللاھنىڭ يەككە-يىگانە ئىكەنلىكىنى كەسكىن بىكىتىدۇ. لىكىن ئەھلى كىتاب ئۇ ئىككىسىنى بۇرمىلىدى. ئۇلاردىن تەلەپ قىلىنغان ئىش بولسا تەۋرات ئىنجىلنى قايتىدىن تىكلەشتۇر، يەنى تەۋھىد ئەسلىگە قايتىشتۇر .ھەقىقەتەن تەۋرات ۋە ئىنجىل مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى تىلغا ئالىدى ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مەيدانىنى كەلگەن چاغدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىشكە بۇيرىدى .

دىمەك، تەۋرات ۋە ئىنجىلنى تىكلەشنىڭ مەنىسى ئەلچى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىش ۋە ئۇنىڭغا چۈشكەن ۋەھىيگە يەنى ئىسلامغا ئىمان ئېيتىشتۇر.

‹كىمكى ئىسلام (دىنىدىن) غەيرىي دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر› .
(ئال ئىمران 85-)

ئەبۇ ھۇرەيرە (الله ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) رەسۇلۇللاھتىن رىۋايەت قىلىدى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى؛ <<مۇھەممەدنىڭ جېنى ئۇنىڭ قولىدا بولغان زات بىلەن قەسەمكى، بۇ ئۈممەتنىڭ ئىچىدىكى ھەربىر ئادەم، يەنى ھەربىر يەھۇدى ۋە ھەربىر ناسارا مېنىڭ ئىسمىمنى ئاڭلاپ، مەن ئۇنىڭ بىلەن ئەۋەتىلگەن ئەلچىلىككە ئىمان ئېيتماي ئۆلۈپ كەتسە دوزاخ ئىگىلىرىدىن بولىدۇ› › . (بىرلىككە كىلىنگەن ھەدىس)

ئاشۇنىڭغا ئاساسەن مۇئمىننىڭ ئىلگىركى كىتابلارغا تۇتقان پوزىتسىيىسى مۇنداق خۇلاسىلەش مومكىن بولىدۇ :

مۇئمىن قۇرئاندا ئۇنىڭ بايانى كەلگەن، تارىخى تەرتىپى بويىچە تۆۋەندىكىدەك بولغان ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ سەھىپىلىرى، تەۋرات، زەبۇر، ئىنجىل، قۇرئان دىگەن كىتابلارنى ئاللاھ چۈشۈرگەنلىكىگە ئىشىنىدۇ

بۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسى ئاساسى بىر ھەقىقەت بولسا ئاللاھ تەئالانىڭ يەككە يىگانىلىقى ۋە شېرىك كەلتۈرمەستىن، ئىبادەتنى ئاللاھ ئۈچۈن خالىس قىلىشنىڭ ۋە ئاللاھ بۇيرىغان ۋە توسقان ئىشلاردا ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش زۆرۈرلىكتۇر.

قۇرئاندىن ئىلگىركى كىتابلار ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن بولماي قالدى.چۈنكى ئۇ كىتابلار يوقۇلۇپ ئىزناسى قالمىدى. مەسىلەن؛ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ سەھىپىلىرىگە ئوخشاش، ياكى نازىل قىلىنغان كىشىلەر تەرىپىدىن بۇرمىلىدى. مەسىلەن؛ تەۋرات ۋە ئىنجىلغا ئوخشاش بۇرمىلاش كۆپىنچە ئۆزگەرتىش، ياكى قوشۇش، ياكى يوشۇرۇش ئارقىلىق بۇ قوشۇلما قوشۇشنىڭ ئەڭ كۆزگە كۆرۈنەرلىك يەرلىرىنىڭ بىرى تەۋرات سەپسەتىلىرى، ئىيسانى ئىلاھ تىكلەش ۋە ئىلاھنى ئۈچ قېلىش قىسسىدۇر.

رەسۇلۇللاھنىڭ ئەۋەتىلىدىغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر بېرىش ئۇلار يۇشۇرغان بايانلار ئەڭ ئوچۇقلىرىنىڭ بىرىدۇر .

ئاللاھنىڭ خاھىشى ئىلگىركى يوقىلىپ كەتكەن ۋە بۇرمىلانغان كىتابلارنىڭ ھەممىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى خالىدى ۋە اللاھ قۇرئاننى ئۆزىدىن ئىلگىركى كىتابنى تەسدىق قىلغۇچى، كونترول قىلغۇچى ۋە اللاھنىڭ دەرگاھىدىن چۈشۈرۈلگەن بارلىق كىتابلارنى ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى قىلىپ چۈشۈردى.

قۇرئاننى قوغداشقا الله ئىگە

بىز بايىلا سۆزلەپ ئۆتكەندەك، ئاللاھ قۇرئاننى ئىلگىركى كىتابنى تەستىقلىغۇچى ۋە ئۇنىڭ ھۆكمىنى ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى قىلىپ چۈشۈردى. ئاندىن ئاللاھ تەئالا ئۆزىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى كىتابىنى ئىلگىركى كىتابلار دۇچ كەلگەن زايە بۇلۇپ كېتىش ۋە بۇرمىلاشتىن ساقلاپ قېلىشقا كېپىل بولدى.

‹قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز› (ھىجر 9 ـ)

قۇرئان ئاللاھنىڭ ئىرادە قىلغىنىدەك 14 ئەسىردىن بۇيان ساقلىنىپ كەلدى. بۇندىن كېيىن ئاللاھ ئۇنىڭ ساقلىنىشىنى خالىسا ئۆزگەرتىش ۋە بۇرمىلاشقا ئۇچرىتىمغان ۋە ئاللاھ ئۇنى ئۆز ئەلچىسىگە چۈشۈرگەندىن بۇيان ئۇنىڭ بىرەر ھەرپىمۇ ئارتۇق كەم بولمىغان ھالدا ساقلىنىپ تۇرىدۇ.

ئاللاھ بۇ ئۈممەتكە تارىختىكى ئۈممەتلىنىڭ ئەڭ ياخشى بولىشىنى ئىھسان قىلدى.

‹(ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان اللە قا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر› .(ئال ئىمران 110 ـ). ئاللاھ بۇ ئۈممەتكە رەسۇلۇللاھنى ئىبەرتىپ ئىھسان قىلدى

‹اللە مۆمىنلەرگە اللە نىڭ ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىدىغان، ئۇلارنى (گۇناھلاردىن) پاك قىلىدىغان، ئۇلارغا كىتابنى ۋە ھېكمەتنى (يەنى قۇرئان ۋە سۈننەتنى) ئۆگىتىدىغان، ئۆزلىرىدىن بولغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتتىپ، ئۇلارغا چوڭ ئېھسان قىلدى؛ ھالبۇكى، ئۇلار بۇرۇن ئوچۇق گۇمراھلىقتا ئىدى› (ئال ئىمران 164 ـ)

ئاشۇنىڭغا ئوخشاش، ئاللاھ بۇ ئۈممەتكە ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن كىتابنى ساقلاش بىلەن ۋە ئۇ كىتابنى زايە بولۇپ كېتىشكە ۋە بۇرمىلاشقا ئۇچرىماسلىق بىلەن ئىھسان قىلدى. تەۋراتقا ئاللاھنىڭ غەزىپىگە يولۇققان قەۋىم ئىگەدارچىلىق قىلدى. چۈنكى ئۇلار ئاللاھقا كۇفۇرلۇق قىلدى، پەيغەمبەرلىرىنى ئۆلتۈردى ۋە زىمىندا بۇزۇقچىلىق تاراتتى. ‹ئۇلار خارلىقتا، موھتاجلىقتا قالدى. اللە نىڭ غەزىپىگە تېگىشلىك بولدى. بۇ ئۇلارنىڭ اللە نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقىدىن، پەيغەمبەرلەرنى ناھەق ئۆلتۈرگەنلىكىدىن تۈپەيلىدىن بولدى. بۇ اللە قا ئاسىيلىق قىلغانلىقىدىن ۋە ھەددىدىن ئاشقانلىقىدىن تۈپەيلىدىن بولدى › . (بەقەرە 61 ـ)

ئۇلار ئۇنىڭ بىلەن سۈپەتلەنگەن سۈپەتلەرنىڭ بىرى ئۇلارغا چۈشۈرۈپ بەرگەن كىتابقا بۇزغۇنچىلىق قىلىپ، ئۇ كىتابتىكى ھاۋايى ھەۋەسگە ماس كەلمىگەن ئايەتلەرنى ئۈچۈرۈۋېتىش ۋە ئاللاھ ئۇنىڭغا پاكىت چۈشۈرمىگەن سەپسەتلەرنى قۇشۇشتۇر.

‹كىتابنى ئۆز قوللىرى بىلەن يېزىپ ئۇنى ئاز پۇلغا سېتىش (يەنى دۇنيانىڭ ئازغىنا مەنپەئىتى) ئۈچۈن، بۇ اللە تەرىپىدىن نازىل بولغان دېگۈچىلەرگە ۋاي! قولى بىلەن يازغانلىرى (يەنى تەۋراتنى ئۆزگەرتكە ـ

نلىكلىرى) ئۇچۇن ئۇلارغا ۋاي! (بۇنىڭ بىلەن) ئېرىشكەن (ھارام) نەرسىلىرى ئۇچۇن ئۇلارغا ۋاي› . (بەقەرە 79 ـ)

ئەمما ئىنجىلغا كەلسەك، ئەيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەمراھلىرى ۋە ئۇنىڭ يارەمچىلىرى غەم ئەندىشە ھالىتىدە ياشايتتى. ئۇلار رۇم دۆلىتى تەرىپىدىن ئۇلارغا چۈشكەن زىيانكەشلىك سەۋەبىدىن تارقىلىپ كەتتى. شۇڭا، ئۇلار ئىنجىلنى ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن ئاڭلىغاندەك خاتىرلىيەلمىدى. ئۇلار رۇم دۆلىتىنىڭ جاسۇسلىرىدىن قورقۇپ ئىسىدە قالغانلىرىنى مەخپى ھالدا ئاغزاكى تارقىتىشتى. ئىيسا ئەلەيھىسسالام كۆتۈرۈلۈپ ئەڭ كەم دىگەندىمۇ ئوتتۇز يىلدىن كېيىن ئىنجىل خاتىرلىنىشكە باشلىغان. ئىنجىلنىڭ ئەسلىسى يوقۇلۇپ كېتىپ بولغانىدى. ئۇنىڭغا خىرىستىيانلار ئاغزاكى تارقىتىۋاتقان سۆزلەر قوشۇلۇپ كەتتى. يەنە تېخى ھازىر مەۋجۇت بولغان ئىنجىللار شۇ ئىنجىللارنىڭ يازغۇچىسى ئىتراپ قىلىشى بىلەن ئېيتقانىدا، چۈشۈرۈلگەن كىتابنىڭ تېكىستى ئەمەس، ئۇ ئىنجىللار پەقەت ھەر بىر ئاپتور ئالاھىدە يېزىپ چىققان ۋە مەسىھگە تەۋەلەشتۈرۈلگەن بەزى سۆزلەرنى ئۇنىڭغا قوشقان شەخسى ئەسلىمىلەردۇر.

قۇرئانغا كەلسەك، ئاللاھ قۇرئان ئۇچۇن تامامەن ئوخشىمايدىغان شارائىتلارنى تەييارلىدى. قۇرئان لەۋھۇلمەھپۇزدا تۇرغان ۋاقىتتا ئاللاھ قۇرئانغا تەقدىر قىلغان ساقلىنىش شۇ شارائىتلار ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشتى. ئاللاھ قۇرئان ئۇچۇن ئەستە تۇتۇش قابىلىيتى پەۋقۇلئاددە كۈچلۈك بىر ئۈممەتنى تەييارلىدى. ئەرەبلەر جاھىلىيەتتە بىر قانچە مىڭ بېيت شېئىرنى خاتىرلىمەستىن رىۋايەت قىلالايتتى. ئۇلار ئۇ شېئىرلارنى پەقەت ئىسىدە ساقلىۋالاتتى ۋە ئېغىزدىن ئېغىزغا يەتكۈزەتتى.

ئاللاھ قۇرئاننى يادلىۋېلىش ئوڭاي بولۇش ئالاھىدىلىكىگە ئىگە قىلدى. ‹ھەقىقەتەن بىز قۇرئاننى ھېپىزى ئۇچۇن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟› .(قەمەر 17 ـ)

ئاللاھ قۇرئان ئۇچۇن ياد ئېلىش ۋە خاتىرلەپ قالدۇرۇشقا تولۇق پۇرستى بار، زېمىندا ئۇستۇنلۇك قازانغۇچى، خاتىرجەم، كۆڭلى جايىدا بىر ئۈممەتنى ھازىرلاپ بەردى. قۇرئاننى ياد ئالغۇچىلار قۇرئاننى رەسۇلۇللاھنىڭ ئۆز قولىدا يادلايتتى. ئەڭ ئاخىرىدا، ئاللاھ قۇرئان ئۇچۇن پەرىشتىلەرنىڭ نازارەت قىلىشىنى نىسىپ قىلدى. رەسۇلۇللاھ ئۆزىگە ۋەھى قىلىنغان قۇرئاننى يادلىۋاتاتتى. ھەر يىلدا بىر قېتىم جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلىتاتتى. ئاخىرقى يىلدا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام قۇرئاننى رەسۇلۇللاھتىن ئىككى قېتىم ئاڭلىغانىدى. قۇرئان خاتىرلەنگەندىن كېيىن كولدۇرلاتقۇچىنىڭ ئەخمەق

قىلىشى ئۈچۈن ئورۇن قالمىدى. بەلكى، قۇرئان ياد ئالغۇچىلار ئەسىرلەر جەريانىدا قۇرئاننىڭ يېزىلغان ھەر بىر نۇسخىسىنى ئىنچىكىلىك بىلەن تەكشۈرىدۇ. قۇرئان بىسىش قارار قىلىنغان چاغدا چوڭ ھاپىزلاردىن تەشكىللەنگەن بىر كومىتېت قۇرئاننىڭ بېسىلىشىغا رۇخسەت قىلىشتىن ئىلگىرى، ھەربىر ھەرپىنى تەكشۈرىدۇ. بۇ ۋاستىلارنىڭ ھەممىسى ئارقىلىق ئاللاھ قۇرئانغا ئەزەلدىن تەقدىر قىلغان ساقلىنىش ئەمەلگە ئاشتى...

‹قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز› .
(ھىجر 9-)

قۇرئاننىڭ مۇئىمىن كۆچۈرۈلىشى

مۇئىمىنلىنىڭ كۆچۈرۈشە قۇرئانغا نىسبەتەن، باشقا ھەرقانداق كىتابقا بىرىلمىگەن ئورۇن بار. قۇرئان ئاللاھنىڭ ئۆز ئەلچىسىگە چۈشۈرگەن ئۇنى ئوقۇش ئارقىلىق ئىبادەت قىلىنىدىغان سۆزىدۇر. مۇئىمىنلىنىڭ روھىدا ئۇلۇغلىنىشقا ئاشۇ يېتەرلىك. مۇئىمىن ئەڭ باشتا رەببىنى ئۇلۇغلايدۇ، يەنە رەببى تەرىپىدىن كەلگەن ھەرقانداق نەرسىنى ئۇلۇغلايدۇ. پەرۋەردىگارىنىڭ ئۇنى توغرا يولغا يېتەكلەش، قەلبىنى، يولىنى نۇرلاندۇرۇش، ئۇنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ ياخشىلىقىغا باشلىشى ئۈچۈن ئۇنىڭغا قارتىپ چۈشۈرگەن سۆزىنى قانداقمۇ ئۇلۇغلىمىسۇن. ئۆز ساھەسىدە ھۆرمەتلىك بىر ئاپتورنىڭ قۇلۇمغا تەگكەن بىر كىتاۋنىڭ مىنىڭ قارىشىمدىكى قىممىتى ئاشۇ ئاپتورنىڭ ئىلىم پەن ساھەسىدىكى مەن بىلىدىغان ئورنىغا قاراپ بولىدۇ. ئۇنداقتا، ھەممىنى بىلگۈچى، ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ كىتابىنى قانچىلىك ھۆرمەتلەرمەن ھە؟

ماڭا بىلىمنىڭ مەلۇم ساھەسىدە كىچىككىنە مەلۇمات بىرىدىغان كىتاب مىنىڭ نەزىرىمدە مىنىڭ ئۇ كىتابتىن قانچىلىك پايدىلانغانلىقىمغا قاراپ قەدىرلىك بولىدۇ. ئۇنداقتا، ياخشىلىقنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ۋە ھەممە ياخشىلىقنى كۆرسىتىپ بىرىدىغان كىتابنى قانچىلىك قەدىرلەرمەن ھە؟ مىنىڭ ئۇ كىتابنى ئۇقۇشۇم مىنىڭ دوسلۇرۇم ئارىسىدا ئورنۇمنى يۇقىرى كۆتۈرۈدىغان كىتاب مىنىڭ نەزىرىمدە مىنى قانچىلىك ئۇرۇنغا ئىگە قىلسا شۇنچىلىك ئەتىۋارلىك بولىدۇ. ئۇنداقتا، پەرىشتىلەر ئىچىدىكى، ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ نەزىرىدىكى ئورنۇمنى يۇقۇرى كۆتىرەيدىغان كىتاب

قانچىلىك ئەتىۋارلىق بولار ھە؟ ئۇستازىم سوۋغا قىلغان، ئۇ كىتابنى ئوقۇشۇم مىنىڭ ئۇستازىمنىڭ نەزىرىدىكى ئورنۇمنى بىرقانچە پەللە يۇقۇرى كۆتىرىدىغان بىر كىتاب مىنى قانچىلىك يۇقۇرى پەللىگە كۆتىرىدۇ دەپ بىلسەم ئۇ كىتابنى ئۇقۇشقان شۇنچىلىك ئامراق بولىمەن. ئۇنداق بولسا ئۇنى تىلاۋەت قىلىش مىنىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكى ئورنۇمنى يۇقۇرى كۆتىرىدىغان كىتابقا قانچىلىك ئامراق بولارمەن ھە؟

ئاسمان زىمىنىدىكى ئەڭ ئالى سۈپەتلەر ئاللاھقا خاستۇر. پۈتۈن ئىنسانىيەت تارىخدا ئۆز ئىگىلىرىنىڭ كۆڭلىدە قۇرئان مۇئمىنلەرنىڭ كۆڭلىدە ئىرىشكەندەك ئورۇنغا ئىرىشكەن كىتاب تېپىلمايدۇ. ئىنسانىيەت تارىخدا بۇ كىتابقا ئوخشاش يادلانغان ۋە ئوقۇلغان كىتاب تېپىلمايدۇ. ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئۇنى<<قۇرئان› >. يەنى ئوقۇشلۇق دەپ ئاتىغانلىقى ئەجەپلىنەرلىك ئەمەس. دىمەك، ئۇ كىچە كۈندۈز نامازدا، ياكى زىكرىدە، ياكى دەرس سورىنىدا، ياكى تىلاۋەتتە ئوقۇلىشتىن توختىمايدىغان ئوقۇشلۇق كىتابتۇر. بىز قۇرئاننى ئوقۇشتىن سىرىت، قۇرئان مەنالىرىنى ئويلىنىشىمىز لازىم، بىز ئۇلۇغ كىتابتا ئاشۇنىڭغا بۇيرۇلغان.

‹(بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلەرنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر› . (ساد 92-)

ئاللاھ قۇرئاننى ئويلانمايدىغان ۋە ئۇنىڭ ئايەتلىرىدىن بىخەۋەر قالىدىغان كىشىلەرنى تەنقىدلەيدۇ ؛

‹ئۇلار (ھەقنى تونۇش ئۈچۈن) قۇرئاننى پىكىر قىلمامدۇ؟ بەلكى ئۇلارنىڭ دىللىرىدا قۇلۇپ بار (شۇڭا ئۇلار چۈشەنمەيدۇ)› .
(مۇھەممەد 24-)

بىز قۇرئاننى ئويلانغان چېغىمىزدا چۈشىنىشىمىز لايىق بولىدىغان بىرقانچە مەزمۇن بىرگە ئايان بولىدۇ

قۇرئان بولسا ئىسلامچە تەربىيە يولىدۇر

قۇرئان بولسا ياراتقۇچىسى <<ئىنسانلار مەنپەئەتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر› › دىگەن سۆزى بىلەن سۈپەتلىگەن بۇ

ئۈممەتنى تەربىيلىگەن تەربىيە كىتابىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن، قۇرئان ياخشى تەربىيە ئامىللىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن قۇرئان ئىچىدىكى ھەر بىر سۆز مەيلى ئىبادەت بۇيرىقى بولسۇن، ياكى ئەخلاقى كۆرسەتمە، ياكى اللاھ ياخشى كۆرگەن بەندىلىرى ئۈچۈن رازى بولمايدىغان ئىشتىن تۇسۇش، ياكى ئىنسان ھاياتى ئۈچۈن تۈزۈلگەن قانۇن، ياكى مۇئمىنلارنىڭ بىرەر قىسسىسى، ياكى ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ قىسسىسى، ياكى ئاخىرەت كۈنى توغۇرلۇق سۆزلەش، ياكى ھىساب، ساۋاپ ۋە جازا كۆرۈنىشىنى سۈپەتلەش، ياكى ئاللاھنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىنى، ياكى ھاياتتىكى قانۇنىيەتنى ئويلىنىش توغۇرسىدىكى ئەقلى كۆرسەتمىلەر بولسۇن، ھەممىسى <<بۇ زېمىندا ياخشى ئىنسانىنى بارلىققا كەلتۈرۈشنىڭ تەربىيەۋى كۆرسەتمىسىدۇر>>.

يۇقارقىلارنىڭ ھەممىسى قۇرئاندا تەربىيە ۋە كۆرسەتمە ئۈچۈن كەلدى. ئايەتلەرنى ئەڭ مۇكەممەل شەكىلدە ئويلۇنۇش ۋە ئۇنى كەسكىنلىك، جىددىيلىك بىلەن ئىجرا قىلىش نەتىجىسىدە مۇئمىنلەر ئىچىدىكى مۇشۇ تەڭداشسىز بىر ئەۋلات، ياكى ئاللاھنىڭ مۇكەممەل دەپ سۈپەتلىشىگە لايىق بولغان ۋە ئەملىيەتتىمۇ ئىنسانلار ئۈچۈن چىقىرىلغان ئۈممەتنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ ياخشى بىر ئەۋلات بولغان رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىلىرى يېتىشىپ چىقتى.

قۇرئان بولسا شەرىئەت كىتابىدۇر

قۇرئان بولسا ئىنسانىنىڭ زېمىن ئۈستىدىكى ھاياتىنى ئىنتىزاملاشتۇرغۇچى شەرىئەت كىتابىدۇر. قۇرئان بولسا مۇكەممەل ھايات يولىدۇر.

قۇرئان ئىنسانىيەتنىڭ بىرەر تەرىپىنىمۇ قالدۇرۇپ قويمىدى. بەلكى، ئىنسانىنى، ئىنسانىنىڭ جەمىيەت بىلەن بولغان ئالاقىسىنى، ھۆكۈمرانىنىڭ پۇخرا بىلەن بولغان ئالاقىسىنى، ئائىلە ئالاقىسىنى، ئىككى جىنسىنىڭ ئالاقىسىنى، ئىسلامى جەمىيەت ئىچىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ مۇسۇلمان بولمىغان گوروھلار بىلەن بولغان ئالاقىسىنى تۈزەيدىغان قانۇنلارنى بايان قىلدى.

بۇ مۆجىزىۋى كىتاب ئىنسان ھاياتىدىكى ھەرقانداق نەرسىنى تەپسىلى، ياكى ئىخچام ھالدا ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ①. شۇنىڭ ئۈچۈن مۇسۇلمانىنىڭ سىياسى، ياكى ئىختىسادى، ياكى ئىجتىمائى، ياكى ئەخلاقى، ياكى پىكىرى، ياكى روھى ھاياتىدا بۇ كىتابنىڭ غەيرىدىكى مەنبەگە تايىنىدىغان ھېچقانداق نەرسە يوق (بۇ كىتابنىڭ چۈشەندۈرۈلىشى ۋە تەپسىلاتى رەسۇلۇللاھنىڭ سۈننىتىدە باردۇر.)

مۇسۇلمانىنىڭ ھاياتىدىكى ئىشلار ھەرقانچە يېڭىلانسىمۇ، بۇ كىتابنىڭ تەلىملىرىدىن چىقىپ كېتىش دۇرۇس بولىدىغان ھېچ نەرسە يوق. ئاللاھ بۇ شەرىئەتنى قىيامەت كۈنىگىچە ئىنسانلار ھاياتىغا ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن چۈشۈردى. قەلبى كىسەل كىشىلەردىن تەشكىل تاپقان بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ 14 ئەسىر ئىلگىرى چۈشكەن شەرىئەت بۇگۈنكى كۈندە تەدبىقلاشقا ماس كەلمەيدۇ دىگەن سۆزنىڭ مەنىسى بولسا (ئاللا كۇفۇرلۇقتىن پاناھلىق بەرسۇن) ئاللاھ بۇ شەرىئەتنى چۈشۈرگەن ۋاختىدا پات يېقىندا ئىنسانلار ھاياتىدا قۇرئان چۈشكەن ۋاقىتتىكى ئىشلاردىن باشقا ئىشلار پەيدابولىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى، ياكى بۇ شەرىئەتنى كەمتۈك چۈشۈرگەن تۇرۇقلۇق، كىشىلەرگە بۇ شەرىئەتنىڭ غەيرى بىلەن ھۆكۈم قىلماسلىقنى پەرىز قىلغان ۋە بۇ شەرىئەتنىڭ غەيرى بىلەن ھۆكۈم قىلغانلارغا دوزاختا مەڭگۈ قالىدىغانلىقى بىلەن تەھدىد سالغان دىگەنلىك بولىدۇ. ئاللاھ ئۇنداق نۇخسانىدىن ئۆستۈندۇر.

تارىختىكى مۇسۇلمانلار: پۈتۈن ھاياتىمىزنىڭ تۈزىمى شەرىئەتتە بار. ھاياتىمىزدا بىرەر يېڭىلىق پەيدا بولغان چاغدا ئاساسى مۇستەھكەم شەرىئەتتىن ھۆكۈم ئېلىشىمىز لازىم دەپ بىلدى. ئۇلار ئاشۇنىڭدىن سىرت، رەسۇلۇللاھنىڭ خەۋەر بىرىشى بويىچە، ھەقىقەتەن ئەزىز پەرۋەردىگار ئۇنتۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، بەندىلىرىگە رەھمەت قىلغانلىقى ئۈچۈن تېكىست كەلتۈرمەي قويغان ئىشلارنىڭ بارلىقىنى بىلدى. مۇسۇلمانلار ئۇ ئىشلاردا شەرىئەت مەخسەتلىرىگە قارشى چىقماستىن، ئىجتىھاد قىلىپ كىشىلەرنىڭ

① قۇرئان ئىخچام بايان قىلغانىنى پەيغەمبەرنىڭ پاك سۈننىتى تەپسىلي بايان قىلدى.ئىنسان ھاياتىدا ئۆزگىرىشچان ئىشلار بار.پىقھى ئالىملىرى ئۇ ئىشلاردا ئىجتىھاد قىلىدۇ.لىكىن ،ئۇلار ئۆز ئىجتىھادىدا كىتاب ۋە سۈننەتتە بايان قىلىنغان شەرىئەت ئاساسلىرىغا خىلاپلىق قىلمايدۇ.

مەنپەئەتىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدىغان ھۆكۈملەرنى چىقىرىدۇ. بارلىق ھاياتتا ئاللاھنىڭ شەرئىتى ئىنسانلار ھاياتىغا ھۆكۈم چىقارغۇچى بولىدۇ

‹كىملەركى الله نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر› .(مائىدە 44-)

‹(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ› .(نىسا 65-) قۇرئان ھايات سەپىرىدە ماڭغۇچىلارنىڭ يول باشلىغۇچىسى.

قۇرئان بىزگە ئىنسانىنىڭ ماھىيىتىنى،ئۇنىڭ زىمنىدىكى رولىنى ۋە يارىتىلىش مەخسىتىنى ۋە كۈچ دائىرىسىنى، پەيدا بولۇشىنى ۋە ئاقىۋىتىنى بىلدۈردى. سەپەرگە ماڭغۇچى سەپەرنىڭ قەيەردىن باشلىنىپ ،قەيەردە ئاخىرلىشىدىغانلىقىنى، يولدا قايسى نەرسىگە ئېرىشىدىغانلىقىنى ۋە ئۇزۇق-تۇلۇك ئېلىۋېلىش ئۈچۈن قەيەردە توختايدىغانلىقىنى بايان قىلىپ بىرىدىغان يول باشلىغۇچىغا مۇھتاج بولىدۇ. ئەگەر مۇشۇ يولباشچى ئۇنىڭغا ھەمراھ بولمىسا، ئۇ قارغۇلارچە، قالايمىقان ھەركەت قىلىدۇ. ئۇنىڭ ئاقىۋىتى ھالاكەت تەرەپكە قاراپ مېڭىش بولىدۇ. ئىنسانىيەتنىڭ بۈيۈك سەپىرى بۇ سەپەردە ماڭغۇچىغا يول بەلگىلىرىنى كۆرسۈتۈپ بىرىدىغان يول باشلىغۇچىغا مۇھتاج. ئىنسانىيەت جاھىلىيەت مەزگىللىرىدە، يول باشلىغۇچىنى يوقتىپ قويغان چاغدا، قالايمىقان ھەركەت قىلىدۇ، گاڭگىراش، بىئارامىلىق ۋە ئۆزئارا يوقۇتۇپ قۇيۇشقا گىرىپتار بولىدۇ. خۇددى زامانداش جاھىلىيەت شائىرى ئۇ تۇيغۇلارنى مۇنداق دەپ ئىپادىلىگەندەك:

قەيەردىن كەلگىنىمنى بىلمەيمەن، كەلدىم لېكىن،
مېڭىپ كەتتىم. ئالدىمدا بىر يولنى كۆرگەنلىكتىن.

ئازغۇنلىقنىڭ بۇنىڭدىنمۇ چوڭقۇر ئىپادىسى يوق. بۇ كىرىزىس تارىختىكى ھەر بىر جاھىلىيەتتە بىر خىل شەكىلدە، ياكى ھەرخىل شەكىلدە تەكرارلاندى. لېكىن ئۇ بولسا تارىختا ئوخشىشى كۆرۈلۈپ باقمىغان ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدە بولۇاتقان كىرىزىسلارنىڭ پەقەت بىرسىدۇر. ئىنسان بىلىپ بىلمەي مەن كىم؟ قەيەردىن كەلدىم؟ ئۆلگەندىن كېيىن قەيەرگە بارىمەن؟

قايسى نەرسە ئۇچۇن ياشايمەن؟ قايسى يول ئۈستىدە ياشايمەن؟ دەپ سورايدۇ.

ئىنسان پىتىرەتتە پەيدا بولىدىغان بۇ سۇئاللارغا سۈزۈك، روشەن جاۋابنى تاپالمىسا بەختسىز بولۇپ قالىدۇ. ئازىدۇ. قايمۇقىدۇ ۋە ئۆزىنى كىرەكسىزدەك ھىس قىلىدۇ. بۇ ئىنسان روھىنى يارىتقۇچى ئاللاھ مۇشۇ سۇئاللار پىتىرەتتە پەيدا بولىدىغانلىقىن ۋە جاۋابقا مۇھتاج بولىدىغانلىقىنى بىلىدۇ. شۇنداقلا، ئاللاھ ئىنسانىنىڭ دۇنيادىكى ھايات يولى ۋە ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى ئاقىۋىتى بۇ سۇئاللارغا توغرا جاۋاب تاپقان ياكى تاپمىغانلىقىغا باغلىق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ.

شۇڭا، ئاللاھ ئۆزىنىڭ ھىكمەتلىك كىتابىدا، ئىنسان ھاياتىدىكى ھەربىر نەرسە ئۇلارنىڭ جاۋابىغا قاراشلىق بولىدىغان ئاشۇ سۇئاللارغا: روشەن، تولۇق، مۇكەممەل جاۋابلار چۈشۈردى ۋە ئاللاھ تۇنجى قىلىپ ئىنسانىنىڭ زىمىنىدىن ئېلىنغان بىر ئۇچۇم لايىدىن، ئاللاھنىڭ بىر تىنىق روھىدىن يارىتىلغانلىقىنى تۇنۇتتى

‹ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن لايىدىن بىر ئادەم يارىتىمەن [71]. ئۇنى مەن راۋۇرۇس ياراتقان (يەنى ئۇنى يارىتىپ سۈرەتكە كىرگۈزۈپ، ئەزالىرىنى تولۇق، مۇكەممەل ئىنسان ھالىتىگە كەلتۈرگەن) ۋە ئۇنىڭغا جان كىرگۈزگەن ۋاقتىمدا ئۇنىڭغا سەجدە قىلىڭلار» .(ساد 71-72)

ئىنسانغا ئۆزىنىڭ تەن ۋە روھ ئىكەنلىكىنى، ئۆزىنىڭ ھاياتى بىر-بىرىگە تۇتاش بولغان، بىر-بىرىدىن ئايرىلمايدىغان جىسمانى ۋە روھى تەرەپنى ئۆز ئىچىگە ئېلىشى لازىملىقىنى، پەقەت جىسمانى تەرەپلا ياكى روھى تەرەپلا ئۇنى ئىگەللىۋالماسلىقى كىرەكلىكىنى بىلدۈردى.

ئۆزىنىڭ زىمىنىدىكى ۋەزىپىسىنى بىلدۈردى. الله پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ ئاملىرىنى ئادەمگە ئۆگەتتى، ئاندىن ئۇلارنى پەرىشتىلەرگە كۆرسىتىپ: «(خەلىپە بولۇشقا ئادەمگە قارىغاندا بىز ھەقلىق دەيدىغان قارشىڭلاردا) راستچىل بولساڭلار، بۇ شەيئىلەرنىڭ ئاملىرىنى ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلار» دېدى› . (بەقەرە 31-)

‹ئۇ سىلەرنى زېمىندىن (يەنى تۇپراقتىن) ياراتتى، سىلەرنى زېمىندا تۇرغۇزدى› ،(ھۇد 61-)

‹جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم› (زارىيات 56-)

‹(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت-ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله ئۈچۈندۇر [162]. الله نىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز الله غىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن». (ئەنئام 162-163-)

ئىنسانىنىڭ زېمىنىي گۈللەندۈرۈش ۋەزىپىسىنى ئۈتەش ئۈچۈن بۇ زېمىننىڭ خەلپىسى قىلغانلىقىنى ۋە ئۇزىنىڭ مەۋجۇت بۇلۇش غايىسىنىڭ ئىبادەت بەلگىلىمرىنى، شۇنداقلا پۈتۈن ھايات پائالىيتىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان كەڭ مەنىدىكى ئىبادەت ئىكەنلىكىنى، يەنى بارلىق پائالىيەتتە ئاللاھقا يۈزلىنىش ۋە ئۇ پائالىيەتلەردا ئاللاھنىڭ بۇيرۇقلىرىنىڭ تەقەززاسى بىلەن مېڭىش ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى.

ئىنسانغا ئۇنىڭ تەقەززاسى بىلەن ياشىشى كېرەك بولغان يولنى تۇنۇتتى. ‹(ئۇلارغا) «ھەممىگلار بۇ يەردىن چۈشۈڭلار، سىلەرگە مەن تەرەپتىن بىر يول كۆرسەتكۈچى (يەنى پەيغەمبەر) كېلىدۇ، يولۇمغا ئەگەشكەنلەرگە (ئاخىرەتتە) قورقۇنچ ۋە غەم-قايغۇ بولمايدۇ» دېدۇق› .(بەقەرە 38-)

‹(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «ئى ئىنسانلار! مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىگلارغا الله تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى الله قا خاستۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، الله تىرىلدۈرىدۇ ۋە ئۆلتۈرىدۇ، الله قا ۋە الله نىڭ سۆزلىرىگە ئىمان كەلتۈرىدىغان ئەلچىسى ئۈممى پەيغەمبەرگە ئىمان كەلتۈرۈڭلار، ھىدايەت تېپىشىڭلار ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئەگىشىڭلار» .(ئەئراف 158-)

ئاللاھ ئىنسانغا بۇ يولنىڭ تەپسىلاتىنى ئاللاھنىڭ كىتابىدا ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ سۈننىتىدە بايان قىلىپ بەردى. ئاللاھ ئىنسانغا ئىنسانىنىڭ ئۆلگەندىن كېيىنكى ئاقىۋىتىنى تۇنۇتتى. دۇنيا ھاياتىدىكى بۇ بىر مەيدانىنىڭ ئاخىرلىشىشى بىلەن ھايات ئاخىرلاشمايدۇ.ئەگەر بۇ مەيدانىنىڭ ئاخىرلىشىشى بىلەن ھايات ئاخىرلاشسا بۇ ھىكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئىلاھدىن سادىر بولمايدىغان بىھۇدە ئىش بۇلۇپ قالىدۇ.

‹ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋانلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ دەپ ئويلامسىلەر؟ [115]. ھەق - پادىشاھ الله ئۇستۇندۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، الله ئۇلۇغ ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر › . (مۇئمىنۇن 115-116-)

ئاللاھنىڭ يارىتىشىدا بىھۇدىلىك بولماسلىقى ۋە ئاخىرقى ھىسابتا ياخشى بىلەن يامان باراۋەر بولماسلىقى ئۈچۈن قايتا تىرىلىش، ھىساب ئېلىش ۋە مۇكاپات-جازا بىرىش لازىمدۇر.

‹ئاسمانىنى، زېمىننى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى شەيئىلەرنى بىكار ياراتمىدۇق، ئۇ (يەنى ئۇلارنى بىكار يارىتىلغان دەپ قاراش) كاپىرلارنىڭ گۇمانىدۇر، كاپىرلارغا دوزاختىن ۋاي! [27]. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارنى يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلغانلار بىلەن ئوخشاش قىلامدۇق؟ ياكى تەقۋادارلارنى فاجىرلارغا ئوخشاش قىلامدۇق؟› .(ساد 27-28-)

ئىنسان ئاخىرەت ھاياتىدا كىشىلەرنىڭ زىمىنىدىكى ھاياتىغا ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن چىقىرىلغان شۇ يولنىڭ تەلىپى بويىچە ھىساب بېرىدۇ. ‹سىلەرگە مەن تەرەپتىن بىر يول كۆرسەتكۈچى (يەنى پەيغەمبەر) كېلىدۇ، يولۇمغا ئەگەشكەنلەرگە (ئاخىرەتتە) قورقۇنچ ۋە غەم - قايغۇ بولمايدۇ» دېدۇق [38]. كاپىرلار ۋە بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلار ئەھلى دوزاختۇر، ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ› .(بەقەرە 38-39-)

ئاندىن مۇكاپات-جازا جەننەتتە ياكى دوزاختا مەڭگۈ قېلىش بولىدۇ ‹شۇبھىسىزكى، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلارنى دوزاخقا كىرگۈزىمىز، ئۇلارنىڭ تېرىلىرى پىشىپ تۈگىگەن چاغدا ئازابنى تېتىتىش ئۈچۈن ئورنىغا باشقا تېرە يەڭگۈشلەيمىز. الله ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر [56]. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىمىز، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ. ئۇ يەردە ئۇلارغا پاك جۈپتىلەر بولىدۇ، ئۇلارنى جەننەتنىڭ مەڭگۈلۈك سايىسىگە داخىل قىلىمىز› .(نىسا 56-57-)

مانا مۇشۇنداق! قۇرئان ئىنسانغا سەپەرنىڭ بېشىدىن ئاخىرىغىچە سەپەر خەرىتىسىنى تولۇق بېرىدۇ ۋە ئىنسانغا يول بەلگىلىرىنىڭ ھەربىرىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. قۇرئان ئاللاھنىڭ كائىناتتىكى مۆجىزىلىرىنى ئويلىنىشقا چاقىرىدۇ، ئاللاھنىڭ ئاسمان، زىمىن، قۇياش، ئاي، تاغ-دەريا، ئۆسۈملۈك، ھايۋاندىكى ۋە دىققەت چۈشىدىغان ھەرقانداق مەۋجۇداتتىكى مۆجىزىلىرىنى ئويلىنىشقا كۆرسەتمىلىك شەكىلدە نەزىرىمىزنى قارىتىدۇ.

قۇرئان ئاللاھنىڭ يارىتىشتىكى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشتىكى مۆجىزىۋى قۇدرىتىنى تونۇشىمىز، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىشىمىز ۋە ئاللاھقا ھەقىقى ئىبادەت قىلىشىمىز ئۈچۈن مۆجىزىلەرگە نەزىرىمىزنى قارىتىدۇ.

‹الله قا ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىنداكىلەرنىڭ ۋە قاناتلىرىنى كەرگەن هالدا (ئۇچۇپ كېتىۋاتقان) قۇشلارنىڭ تەسبىھ ئېيتىدىغانلىقىنى سەن بىلمەمسەن؟ الله ھەر(مەخلۇق) نىڭ دۇئاسىنى ۋە تەسبىھىنى بىلىدۇ، الله ئۇلارنىڭ قىلىدىغان ئىشلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر[41] اسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى الله قا خاستۇر، (خالايىقنىڭ) ئاخىر قايتىدىغان جايى الله نىڭ دەرگاھىدۇر [42]. كۆرمەمسەنكى، الله بۇلۇتلارنى ھەيدەيدۇ، ئاندىن ئۇلارنى بىر-بىرىگە قوشىدۇ، ئاندىن ئۇلارنى توپلايدۇ، شۇنىڭ بىلەن بۇلۇتنىڭ ئارىسىدىن يامغۇر ياغقانلىقىنى كۆرىسەن، الله ئاسماندىكى تاغدەك بۇلۇتلاردىن مۆلدۈر ياغدۇرىدۇ، ئۇنى الله خالىغان ئادەمگە يەتكۈزىدۇ (يەنى ئۇنىڭ بىلەن خالىغان ئادەمنىڭ زىرائىتى، مېۋىسى ۋە چارۋىلىرىغا زىيان يەتكۈزىدۇ) ۋە ئۇنىڭ (زىيىنىدىن) خالىغان ئادەمنى ساقلايدۇ، چاقماقنىڭ يورۇقى (قارىغۇچىلارنى) كۆزلىرىدىن ئايرىۋەتكىلى تاس قالىدۇ [43]. الله كېچە بىلەن كۈندۈزنى ئالماشتۇرۇپ تۇرىدۇ، بۇنىڭدا ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ئەلۋەتتە ئىبرەت بار [44]. الله ھەر بىر جاندارنى سۇدىن ياراتتى، ئۇلارنىڭ بەزىسى قورسىقى بىلەن ماڭىدۇ، بەزىسى ئىككى پۇت بىلەن ماڭىدۇ، بەزىسى تۆت پۇت بىلەن ماڭىدۇ، الله خالىغان مەخلۇقاتلارنى يارىتىدۇ، الله ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر [45]. شۇبھىسىزكى، بىز روشەن ئايەتلەرنى نازىل قىلدۇق، الله ئۆزى خالىغان كىشىلەرنى توغرا يولغا باشلايدۇ› .(نۇر41-46)

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئەسلىدە بىزگە دۇنيادىكى، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن بويسۇندۇرۇپ بىرىلگەن بايلىقلاردىن پايدىلىنىشنى ئىلىم-پەن ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشۇرىشىمىز ئۈچۈن، بۇ كائىناتنىڭ ئىنتىزامى ئۇنىڭ تەلىپى بويىچە ماڭىدىغان ئىلاھى قانۇنىيەتلەرنى تۇنۇشىمىز ئۈچۈن قۇرئان بىزنىڭ نەزىرىمىزنى شۇ مۆجىزىلەرگە قارىتىدۇ :

‹الله ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىنداكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى (كامالى) پەزلىدىن سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەردى، بۇنىڭدا ھەقىقەتەن (قۇدرىتى ئىلاھىيىنى) تەپەككۇر قىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن (الله نىڭ قۇدرىتى ۋە بىرلىكىنى كۆرستىدىغان) (روشەن) دەلىللەر بار› .(جاسىيە 13-)

‹الله ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتتى، بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى، يامغۇر سۈيى بىلەن سىلەرگە رىزىق قىلىپ نۇرغۇن مېۋىلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى، الله سىلەرگە ئۆز ئەمرى بويىچە دېڭىزدا قاتنايدىغان كېمىلەرنى بويسۇندۇرۇپ بەردى، سىلەرگە دەريالارنى بويسۇندۇرۇپ بەردى [32]. سىلەرگە ئاي بىلەن كۈننى تەرتىپلىك دەۋر قىلىپ تۇرىدىغان قىلىپ

بويسۇندۇرۇپ بەردى، سىلەرگە كېچە بىلەن كۈندۈزنى بويسۇندۇرۇپ بەردى› . (ئىبراھىم 32-33)

كائىناتتىكى بۇ بايلىقلار ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن ئىنسانغا بويسۇندۇرۇلغان. شۇنداق! لىكىن، ئۇ بايلىقلار ئىنساننىڭ زىممىنى ئاۋاتلاشتۇرۇشىدا ئۆزلىرىدىن پايدىلىنىشى ئۈچۈن ئىنساننىڭ ئۇ بايلىقلارغا يۈرگىزىلۈاتقان قانۇنىيەتلەرنى بىلىشىگە مۇھتاج بولىدۇ. قۇرئان بىزنى ئۆزىمىزگە بويسۇندۇرۇپ بىرىلگەن بايلىقلارنى ئىشلىتىشكە يەتكۈزىدىغان بۇ بىلىمگە يۈزلەندۈرىدۇ

‹كېچە بىلەن كۈندۈزنى (كامالى قۇدرىتىمىزنى كۆرسىتىدىغان) ئىككى ئالامەت قىلدۇق، كېچىنىڭ ئالامىتىنى كۆتۈرۈۋەتتۇق، پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ پەزلىنى تەلەپ قىلىشىڭلار (يەنى تۇرمۇش لازىمەتلىكلىرىنى تېپىش يولىدا سەئىي ھەرىكەتتە بولۇشۇڭلار) ئۈچۈن، (كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ ئالمىشىشى ئارقىلىق كۈنلەرنىڭ، ئايلارنىڭ) يىللارنىڭ سانىنى ۋە ھېسابىنى بىلىشىڭلار ئۈچۈن، كۈندۈزنىڭ ئالامىتىنى يورۇقلۇق قىلدۇق، (دىنىي ۋە دۇنياۋى) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى تەپسىلي بايان قىلدۇق› . (ئىسرا 12)

‹(ئى مۇھەممەد!) سەندىن يېڭى چىققان ئاي (يەنى ئاينىڭ كىچىك چىقىپ چوڭىيىدىغانلىقى، ئاندىن كىچىكلەيدىغانلىقى) توغرۇلۇق سورىشىدۇ، (ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «ئۇ كىشىلەرنىڭ (تىرىكچىلىك، سودا- سېتىق، مۇئامىلە، روزا تۇتۇش، ئېغىز ئېچىش قاتارلىق) ئىشلارنىڭ ۋە ھەجنىڭ ۋاقىتلىرىنى ھېسابلىشى ئۈچۈندۇر» . (بەقەرە 189)

‹اﷲ سىلەرگە زېمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. اﷲ نىڭ (بەرگەن) رىزقىدىن يەڭلار، سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن اﷲ نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر› . (مۇلۇك 15)

‹تۆمۈرنى ياراتتۇق، (تۆمۈردىن ئۇرۇش قوراللىرى ياسىلىدىغانلىقى ئۈچۈن) تۆمۈر كۈچ-قۇۋۋەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، تۆمۈردە ئىنسانلار ئۈچۈن نۇرغۇن مەنپەئەتلەر بار، اﷲ اﷲ نى كۆرمەي تۇرۇپ (قوراللارنى ئىشلىتىپ) اﷲ قا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ياردەم بەرگەنلەرنى بىلىش (مەلۇم قىلىش) ئۈچۈن (تۆمۈرنى ياراتتى)، اﷲ ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالىبتۇر› .(ھەدىد 25)

ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى داۋۇت ھەققىدە ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

‹تۆمۈرنى داۋۇدقا يۇمشاق قىلىپ بەردۇق› .(سەبەئ 10)

‹جەڭلەردە سىلەرنى (ياردار بولۇشتىن) ساقلاش مەقسىتىدە، داۋۇدقا سىلەر ئۈچۈن ساۋۇت ياساشنى ئۆگەتتۇق› . (ئەنبىيا 80)

بۇ كۆرسەتمىلەر ۋە قۇرئاندىكى ئۇنىڭدىن باشقا كۆرسەتمىلەر سەۋەبىدىن مۇسۇلمانلار بۇ ئىلىم پەنگە،بۇلۇپمۇ تەجرىبە ئارقىلىق قولغا كەلتۈرىدىغان ئىلىم پەنگە يۈزلەندى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىلمى تەتقىقاتتا تەجرىبىنى ئاساس قىلىش ئۇسۇلىنى بارلىققا كەلتۈردى. مۇسۇلمانلارنىڭ مەكتەپلىرىدە بىلىم ئالغاندىن كېيىنكى ياۋرۇپادا بارلىققا كەلگەن ئىلىم-پەن جەھەتتىكى گۈللىنىش شۇ ئۇسۇل ئاساسىدا بارلىققا كەلگەن ئىدى. ئاشۇنىڭدىن ئىلگىرى ئىلىم-پەن يۇنانلىقلارنىڭ قولىدا پۈتۈنلەي نەزىرىيە ئىدى، چوڭ تەرەققىياتقا سەۋەب بولمايدىغان پەن ئىدى.

ئىنسان ھاياتىغا ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغان قانۇنىيەتلەرنى ئويلىنىشىمىز، شۇنىڭدەك، بىز بۇ قانۇنىيەتلەرنى تونۇشىمىز ،ھاياتىمىزنى ئۇنىڭ تەقەززاسى بويىچە تۈزۈشىمىز ئۈچۈن قۇرئان ئىنسانلارنىڭ زىمىن ئۈستىدىكى ھاياتى شۇ بويىچە داۋام قىلىدىغان ئىلاھى قانۇنىيەتلەرگە نەزىرىمىزنى قارىتىدۇ. چۈنكى ئۇ ئىلاھى قانۇنىيەتلەر ئۆزگەرمەيدىغان ۋە ئالماشمايدىغان قانۇنىيەتلەردۇر.

‹الله نىڭ (مەخلۇقاتلار ئۈستىدە قوللانغان) يولىدا ھەرگىزمۇ ھېچقانداق ئۆزگىرىشنى كۆرمەيسەن، الله يولىدا ھەرگىز يۆتكىلىشىنمۇ (يەنى ئازابنىڭ ئازابقا تېگىشلىك بولغانلار ئۈستىدىن باشقىلارنىڭ ئۈستىگە يۆتكىلىشىنى) كۆرمەيسەن› .(فاتىر 43-)

مۇئمىنلەر ئاللاھنىڭ بۇيرىقى ئۈستىگە مۇستەھكەم تۇرسا، ئاللاھ ئۇلارنى ئىزباسار قىلىش ۋە زىمىندا ئۈستۈنلىككە ئىگە قىلىش، ئۇلارغا بىخەتەرلىكنى، خاتىرجەملىكنى بېرىش ۋە شۇنىڭدەك ئۇلارنىڭ ھاياتىغا بەرىكەت ئاتا قىلىش مۇشۇ قانۇنىيەتنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

‹الله ئىچىگىلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغانىدەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشنى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، › .(نۇر55-)

‹بىز لەۋھۇلمەھپۇزدا (ئەزەلدە) يازغاندىن كېيىن، (داۋۇدقا نازىل قىلىنغان) زەبۇردا زېمىنغا (يەنى جەننەت زېمىنغا) ھەقىقەتەن مېنىڭ ياخشى بەندىلىرىم ۋارىسلىق قىلىدۇ دەپ يازدۇق› .(ئەنبىيا 105-)

‹(پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقتىن ھالاك قىلىنغان) شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى ئىمان ئېيتقان ۋە (كۇفرىدىن، گۇناھلاردىن) ساقلانغان بولسا

ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاسمان-زېمىنلىكى پاراۋانلىقلىرىغا مۇيەسسەر قىلاتتۇق،› .(ئەئراف 96-)

لىكىن، كاپىرلار زېمىندا ھۆكۈمرانلىققا ئىگە بۇلۇشتىن تۇسۇلغۇچى ئەمەس، لىكىن ئۇلارنىڭ ھۆكۈمرانلىققا ئېرىشىشى باشقا يول ئاساسىدا بولىدۇ.

‹بىز دۇنيانى كۆزلىگەنلەر ئىچىدىن خالىغان ئادەمگە (ئۇنىڭ خالىغىنىنى ئەمەس) بىزنىڭ خالىغىنىمىزنى بېرىمىز، ئاندىن ئۇنى (ئاخىرەتتە) جەھەننەم بىلەن جازالايمىز، جەھەننەمگە ئۇ خارلانغان، (الله نىڭ رەھمىتىدىن) قوغلانغان ھالدا كىرىدۇ [18]. كىمكى ئاخىرەتنى كۆزلەيدىكەن ۋە مۆمىن بولۇپ ئاخىرەتكە لايىق ئەمەللەرنى قىلىدىكەن، مۇنداق ئادەملەرنىڭ قىلغان ئەمەلى (الله نىڭ دەرگاھىدا) قوبۇل بولىدۇ [19]. بۇلارنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىگە پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاتا قىلغىنىدىن بېرىمىز. پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاتا قىلغىنى (ھېچ ئادەمدىن) مەنئى قىلىنمايدۇ› .(ئىسرا 18-20)

‹(قىلغان ياخشى ئەمەللىرى بىلەن پەقەت) ھاياتىي دۇنيانى ۋە ئۇنىڭ زىبۇزىننىتىنى(يەنى دۇنيانىڭ نېمەتلىرىنى) كۆزلەيدىغان كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنىڭ ئەجرىنى بۇ دۇنيادىلا تولۇق بېرىمىز، دۇنيادا ئۇلارنىڭ ئەجرىدىن ھېچ نەرسە كېمەيتىلمەيدۇ [15]. بۇنداق كىشىلەرگە ئاخىرەتتە دوزاختىن باشقا نەرسە يوقتۇر، ئۇلارنىڭ قىلغان ئىشلىرى يوققا چىقىرىلىدۇ، قىلغان(ياخشى) ئەمەللىرى ھېسابقا ئېلىنمايدۇ› .
(ھۇد 15-16-)

‹ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سىناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشىكلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بېرىلگەن نېمەتلەردىن خۇشال-خۇرام تۇرغانىدا (ئۇلارنى ئۇشتۇمتۇت جازالىدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى› .(ئەنئام 44-)

مۇئمىنلەر دۇنيادا زېمىننى ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈن ھۆكۈمرانلىققا ئىگە بۇلىدۇ. كېيىن ئاخىرەتتىكى ياخشى ئاقىۋەت ئۇلارغا مەنسۇپ بۇلىدۇ. ئۇلار جەننەت ۋە ئاللاھ رازىلىقى بىلەن ئىنئاملىنىدۇ.

‹الله نىڭ ياردىمىگە ئېرىشىشكە ھەقلىق بولغانلار) شۇنداق كىشىلەردۇركى، ئەگەر ئۇلارنى يەر يۈزىدە ئۇستۈنلۈككە ئىگە قىلساق، نامازنى ئادا قىلىدۇ، زاكات بېرىدۇ، ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىشلاردىن توسىدۇ، ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتى الله قا مەنسۇپتۇر (يەنى ھەممە ئىشلار ئاخىرەتتە الله قا قايتىدۇ)› .(ھەج 41-)

ئەمما كاپىرلار سىنىلىش ۋە جازالىنىش سەۋەبىدىن ئۇستۈنلىككە ئېرىشتۇرۇلىدۇ.

ئۇلار ئاللاهتىن يىراقلاشقان چاغدا، ئۇلارغا كۈچ-قۇۋۋەت، بەھرىمەنلىك ئىشىكلىرى ئېچىلىدۇ، ئۇلارغا ئامال-چارىلەر تۆكۈلۈپ كىلىدۇ بۇ اللاهنىڭ ئۇلاردىن رازى بولغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس. بەلكى، ئاللاه ئۇلارنى كۈچلۈك، قاتتىق جازالاش ئۈچۈن تېخىمۇ كۆپ گۇناھ قىلسۇن دىگەن مەقسەتتەدۇر.

‹ھەتتا زېمىن گۈزەل تۇسكە كىرگەن، چىرايلىق ياسانغان، زېمىن ئىگىلىرى ئۇنىڭدىن مول ھوسۇل ئېلىشقا جەزم قىلىپ تۇرغان چاغدا، ناگاھان كېچىسى ياكى كۈندۈزى ئۇنىڭغا قازايىمىز يەتتى-دە، (زىرائەتلەرنى) تۇنۇگۈن (يەنى ئىلگىرى) يوقتەك، (پۈتۈنلەي) ئۇرۇپ تاشلانغاندەك قىلىۋەتتۇق (يەنى نابۇت قىلىپ، يوق قىلدۇق)، پىكىر يۈرگۈزىدىغان قەۋم ئۈچۈن ئايەتلەرنى مۇشۇنداق تەپسىلىي بايان قىلىمىز › (يۇنۇس 24-)

ئاشۇنىڭغا ئوخشاش مۇئمىنلەرنىڭ ھاكىمىيەتكە ئىگە بولىشى بىلەن كاپىرلارنى ھاكىمىيەتكە ئىگە بولىشى يەنە باشقا بىرتەرەپتىنمۇ ئوخشمايدۇ مۇئمىنلەرگە ئاللاه <<ئاسمان زېمىنىدىكى بەرىكەتلەرنى >>بېرىدۇ. ئۇلار خاتىرجەم، بىخەتەر، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بەرىكەت، ساغلاملىق، مال-دۇنيا ۋە ئەۋلاتلار ئىچىدە ياشايدۇ.

كاپىرلارغا كەلسەك، ئاللاه ئۇلارغا ماددى زىنەتنىن ھەرقانداق نەرسىنىڭ ئىشىكلىرىنى ئېچىۋېتىدۇ. لىكىن ئۇ ماددى رىزىق بەركەتسىز، خاتىرجەمسىز ۋە ئىشەنچىسىزدۇر. چۈنكى خاتىرجەملىك پەقەت ئاللاهنى ئەسلەشتە كىلىدۇ .ھالبۇكى، ئۇلار اللاهنى ئەسلىمەيدۇ.

‹(تەۋبە قىلغانلار) ئىمان ئېيتقانلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ دىللىرى الله نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ، بىلىكلارکى، دىللار الله نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ› › .(رەئد 28-)

شۇنىڭدەك، ئىنسانلارنىڭ ياخشى يامان ئەمەللىرىدىن ئۆزگەرتىش مۇمكىن بولمايدىغان مۇقەررەر نەتىجىلەر كىلىپ چىقىدۇ. چۈنكى ئاللاهنىڭ قانۇنىيتى ئۆزگەرمەيدۇ ۋە ئالماشمايدۇ .

‹ئىنسانلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، قۇرۇقلۇقتا ۋە دېڭىزدا ئاپەت يۈزبەردى، الله ئۇلارنى تەۋبە قىلسۇن دەپ قىلمىشلىرىنىڭ بىر قىسمىنىڭ (جازاسىنى) ئۇلارغا تېتىتتى› .(رۇم 41-)

‹بىرەر شەھەر (ئاھالىسى) نى ھالاك قىلماقچى بولساق، ئۇنىڭدىكى دۆلەتمەن ئادەملەرنى (بىزگە ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇيمىز، ئۇلار ئىتائەت قىلماي، پىسقى-پاسات قىلىدۇ-دە، ئۇلارغا ئازابىمىز تېگىشلىك بولىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى قورقۇنچلۇق رەۋىشتە ھالاك قىلىمىز› . (ئىسرا 16-)

‹بۇ (يەنى ئۇلارغا نازىل بولغان ئازاب) شۇنىڭ ئۈچۈنكى، بىرەر قەۋم ئۆزلىرىنىڭ هالىتىنى (كۇفرى ۋە گۇناه بىلەن) ئۆزگەرتمىگۈچە الله ئۇلارغا بەرگەن نېمىتىنى ئۆزگەرتىۋەتمەيدۇ، الله (ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (قىلمىشلىرىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر› . (ئەنفال 53 ـ)

‹هەر قانداق بىر قەۋم ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمىگۈچە (يەنى الله نىڭ بەرگەن نېمەتلىرىگە تۇزكورلۇق قىلىپ گۇناهلارغا چۈممىگىچە) الله ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمەيدۇ (يەنى الله ئۇلارغا بەرگەن نېمەت، خاتىرجەملىك ۋە ئىززەت ـ هۆرمەتنى ئېلىپ تاشلىمايدۇ)،(رەئد 11 ـ)

‹ئەگەر سىلەر (الله نىڭ تائىتىدىن) يۈز ئۆرۈسەڭلار، الله سىلەرنىڭ ئورنۇڭلارغا باشقا بىر قەۋمنى ئالماشتۇرىدۇ، ئۇلار سىلەرگە ئوخشاش بولمايدۇ (بەلكى الله قا ئىتائەت قىلىدۇ)› . (مۇھەممەد 38 ـ)

نەتىجىلەر ئاللانىڭ تەقدىرى بويىچە چىقىدۇ. لىكىن ئاللاه بىزگە ئاللاهنىڭ تەقدىرى زىمىندا كىشىلەرنىڭ هەركىتى بويىچە بۇلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ.

چوڭ تارىخى هادىسىلەرنى تونۇش

بىز ئىنسانلار هاياتىدىكى ئاللاهنىڭ قانۇنىنى تەتقىق قىلىش ئارقىلىق تارىختىكى چوڭ هەدىسىلەرنى بىلىشكە قادىر بولالايمىز. ئاشۇنىڭغا ئوخشاش. بىز ئۇنىڭدا ياشاۋاتقان هازىرىمىزنى بىلىشكە ۋە كەلگۈسىگە تەلپۈنىشىمىزنى ريئاللىق تارازىسى بىلەن ئۆلچەشكە قادىر بولالايمىز.

ئاللاهنىڭ مۇشۇ ئۇممەتنىڭ ئىچىدىن ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەل قىلغان كىشىلەرنى خەلىپە قىلىش، ئۇستۇنلىككە ئېرىشتۈرۈش ۋەدىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن مۇسۇلمان ئۇممەت اللاهنىڭ بۇيرۇقى ئۇستىدە مۇستەهكەم تۇرغان چاغدا مۇسۇلمان ئۇممەتنى زىمىندا ئۇزاق مۇددەت كەڭ رايۇنلاردا ئۇستۇنلۇككە ئېرىشتۈرىشى ۋە بۇ ئۇممەتنىڭ ئۇزى هۆكۈمران بولغان چاغدا زىمىننىڭ هەرتەرىپىدە ياخشىلىقنى تارقىتىشى ۋە ئىسلامى ئادالەتنى بەرپا قىلىشى تارىختىكى ئەڭ چوڭ ۋەقەلەرنىڭ بىرىدۇر.

مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىنى ئاللاه شۇنىڭغا تەييارلىغان ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغان چاغدا ئىسلام هەركىتىنىڭ سىياسى، هەربى، ئىختىسادى، ئىلمى ۋە هازارەتى ساهەدىكى تەرەققىياتىنىڭ چىكىنىشى يەنە شۇنىڭدەك تارىختىكى ئەڭ چوڭ ۋەقەلەرنىڭ بىرىدۇر.

مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەزىپىسى بولسا ئۆزلىرى اللاھنىڭ بۇيرۇقى ئۇستىدە مۇستەھكەم تۇرغاندىن كېيىن، ئىنسانىيەتنىڭ يىتەكچىلىرى ۋە قۇمانداىلىرى بۇلۇشتۇر. ئۇلار ئاللاھنىڭ يولىدىن بۇرۇلۇپ كەتكەن چاغدا ۋە ئۆزلىرىنىڭ ھەقىقى ئىسلامىدىن ئايرىلغان چاغدا اللاھنىڭ قانۇنىيتى ئۇلارغا نىسبەتەن ئۆزگەرمەيدۇ ۋە ئۇلار مۇئمىن قەۋمنىڭ ئەۋلادلىرى بولغانلىقى ئۇلارغا ئەسقاتمايدۇ

‹الله ئۇنىڭغا: «سېنى چوقۇم كىشىلەرگە (دىندا) پېشۋا قىلىمەن» دېدى، ئىبراھىم: «مېنىڭ بىر قىسىم ئەۋلادىمنىمۇ پېشۋا قىلساڭ» دېدى. الله :«مېنىڭ (پېشۋا قىلىش) ئەھدەمگە زالىملار (يەنى كاپىرلار) ئېرىشەلمەيدۇ» دېدى› .(بەقەرە 124 ـ)

ئاللاھقا ۋە ئاللاھنىڭ ئەلچىسىگە ئىمان ئېيتمايدىغان جاھىلىيەتدىكى مىللەتلەرنىڭ يىغىندىسى بولغان ياۋۇرپاغا ئۇستۇنلۇك بېرىلىش ۋە ياۋۇرپاغا سىياسىيدا، ئۇرۇشتا، كۇچ ـ قۇۋۋەتتە ۋە ھەركەتتە ھەممە نەرسىنىڭ يولى ئېچىلىش تارىختىكى ئەڭ چوڭ ۋەقەلەرنىڭ بىرىدۇر.

كۆپ ئىنسانلار ياۋۇرپا بىرلىگەن بۇ ھۆكۈمرانلىقتىن ۋە بۇ ئۇستۇنلۇككە ئېرىشىشتىن ھەيران قالىدۇ ۋە بۇ ئىش ئاللاھنىڭ قانۇنىيتىگە ئۇيغۇن ئەمەس دەپ ئويلايدۇ. لىكىن ئاللاھنىڭ مۆجىزىلىرىنى ئويلىنىش بىزگە كۆرسۈتۈپ بىرىدۇكى، تارىختا يۈز بەرگەن ھېچقانداق ئىش ئاللاھنىڭ قانۇنىيتىگە ئۇيغۇن بولمىغان ھالدا يۈزبەرمەيدۇ ۋە ئۇنداق بۇلۇشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس.

يۈز بەرگەن ئىش مۇنداق بولدى: بىرىنجىدىن:جاھىلىيەتتىكى بۇ مىللەتلەر ۋە دۆلەتلەر مۇسۇلمان ئۇممىتى ئۆزىنىڭ رولىدىن ئايرىلغانىدىن كېيىن ۋە مۇسۇلمانلار تەرەپتە سادىر بولغان ئۆزۈەزىپىسىدىن ئايرىلىشىنىڭ نەتىجىسىدە ھاكىمىيەتكە ئېرىشتى .

ئىككىنجىدىن: بۇ مىللەتلەر ئۇستۇنلۇككە ئىگە بولغان چاغدا، ئىنسانلارنىڭ قىلغان ئىشلىرى سەۋەبىدىن زېمىندا بۇزۇقچىلىق كېپىگەيدى.

ئۇچىنچىدىن: بۇ ئۇستۇنلۇكتە قۇرئان اللاھ تەئالانىڭ <<بىز ئۇلارغا ھەرقانداق نەرسىنىڭ ئىشىكلىرىنى ئېچىۋېتىمىز >> دىگەن سۆزى ئارقىلىق ئىپادىلىگەن، پەقەت مۇئمىنلەر زېمىندا ئۇستۇنلۇككە ئىگە قىلىنغان چاغدا مۇئمىنلەرگىلا بىرىلىدىغان بەرىكەت يوق بۇلۇاتىدۇ. بۇ ئۇستۇنلۇكتە اللاھنى ئەسلەشتىن كىلىدىغان خاتىرجەملىك يوق. ئۇنىڭدا پەقەت روھى كىسەللەر، نىرۋا كىسەللىرى، نىرۋىسىدىن ئادىشىش، ئۇزىنى ئۆلتۇرۇۋېلىش، جىنايەت،

ئىچى سىقىلىش، روھى قالايمىقانچىلىق، گاڭگىراش ۋە ئۆزىنى يوقۇتۇپ قويۇش بار.

لىكىن ئۇلارنىڭ ستاتستىكىلىرىنىڭ كۆرسىتىشىچە، بۇلار كۆپىيىشكە باشلاۋاتىدۇ.

چۈنكى، ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ‹(ئى مۇھەممەد!) ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) (مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن سەندىن ئازابنىڭ تېز نازىل بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ (ئازاب چوقۇم نازىل بولىدۇ، لېكىن ئۇنىڭ نازىل بولۇشنىڭ مۇئەييەن ۋاقتى-سائىتى بولىدۇ)، اللە ۋەدىسىگە ھەرگىز خىلاپلىق قىلمايدۇ اللە بەندىلىرىنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ)، ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدىكى بىر كۈن سىلەر سانايدىغان مىڭ يىلچىلىكتۇر [47]. نۇرغۇن شەھەر ئاھالىلىرى زالىم تۇرۇقلۇق، ئۇلارغا مەن مۆھلەت بەردىم (ئۇلار بۇ مۆھلەتكە مەغرۇر بولۇپ كەتتى)، ئاندىن (يەنى ئۇلارغا ئۇزاق مۇددەت مۆھلەت بەرگىنىمدىن كېيىن) ئۇلارنى جازالىدىم، ئاخىر قايتىدىغان جاي مېنىڭ دەرگاھىمدۇر (يەنى ئاخىر ھەممىسى ماڭا كېلىدۇ› . (ھەج 47-48)

ئەنە ئاشۇ ئاللاھ بىزنى قۇرئان ئوقۇۋاتقان ۋاقتىمىزدا ئۇلارنى ئويلىنىشقا بۇيرىغان ئىلاھى قانۇنىيەتلەر ئاساسىدا ئۆتمۈش ۋە ھازىرغا بولغان قارىشىمىزدۇر. بىز يوقۇتۇپ قويغان كۈچ قۇۋۋەتنى، ئورۇنباسار بولۇشنى، ھاكىمىيەتكە ئىگە بولۇشنى ۋە بىخەتەرلىكنى قايتۇرۇۋېلىشقا تەلپۈنىمىز. ئەنە ئاشۇ بىزنىڭ مەجبۇرىيىتىمىز، چۈنكى، ئاللاھ بۇ ئۈممەتنى خارلىق، ئاجىزلىق ۋە بىچارىلىك ئۈچۈن چىقارغان ئەمەس.

‹دۈشمەنلىرىڭلار (بىلەن ئۇرۇش قىلىش) ئۈچۈن، قولۇڭلاردىن كېلىشچە قورال كۈچى، جەڭ ئېتى تەييارلاڭلار، بۇنىڭ بىلەن، اللە نىڭ دۈشمىنى، ئۆزۈڭلارنىڭ دۈشمىنىڭلارنى ۋە ئۇلاردىن باشقا دۈشمەنلەرنى قورقۇتسىلەر› .(ئەنفال 60-)

‹غەلىبە اللە قا، اللە نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە مۆمىنلەرگە مەنسۇپ، لېكىن مۇناپىقلار (غەلىبىنىڭ اللە نىڭ دۈشمەنلىرىگە ئەمەس، دوستلىرىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى) بىلمەيدۇ› . (مۇناپىقۇن 8-)

لىكىن، بۇ ئىش قورۇق ئارزۇ بىلەن پۈتمەيدۇ. كىشىلەر ئۆزلىرىنى ئۆزگەرتمىگۈچە ۋە ئەمگەكسىز، جىھادسىز پۈتمەيدۇ .

‹(اللە ۋەدە قىلغان ساۋاب) سىلەرنىڭ قورۇق ئارزۇيۇڭلار ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قورۇق ئارزۇسى بىلەن قولغا كەلمەيدۇ، كىمكى بىر يامانلىق قىلىدىكەن، بۇنىڭ ئۈچۈن (دۇنيادا ياكى ئاخىرەتتە) جازالىنىدۇ› .
(نىسا 123-)

‹ھەر قانداق بىر قەۋم ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمىگۈچە (يەنى اللە نىڭ بەرگەن نېمەتلىرىگە تۇزكورلۇق قىلىپ گۇناھلارغا چۆممىگىچە) اللە ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمەيدۇ (يەنى اللە ئۇلارغا بەرگەن نېمەت، خاتىرجەملىك ۋە ئىززەت-ھۆرمەتنى ئېلىپ تاشلىمايدۇ)› .(رەئىد 11-)

‹ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە اللە نىڭ يولىدا جىھاد قىلىشقا چىقىڭلار دېيىلسە، نېمىشقا يۇرتۇڭلاردىن ئايرىلغىڭلار كەلمەيدۇ؟ دۇنيا ھاياتىنى ئاخىرەتتىكى (بەخت) بىلەن تېگىشىشكە رازى بولدۇڭلارمۇ؟ دۇنيا ھاياتىدىن بەھرىمەن بولۇش ئاخىرەتنىڭ نېمەتلىرى بىلەن سېلىشتۇرغاندا، ئەرزىمەس نەرسىدۇر [38]. ئەگەر سىلەر جىھادقا چىقمىساڭلار، اللە سىلەرگە قاتتىق ئازاب قىلىدۇ. (سىلەرنى ھالاك قىلىپ) ئورنۇڭلارغا سىلەردىن باشقا قەۋمنى كەلتۈرىدۇ، سىلەر اللە قا قىلچە زىيان يەتكۈزەلمەيسىلەر، اللە ھەر نەرسىگە قادىردۇر› . (تەۋبە 38-39-)

‹مۆمىنلەر اللە يولىدا جىھاد قىلىدۇ، كاپىرلار شەيتانىنىڭ يولىدا ئۇرۇش قىلىدۇ؛ شەيتانىنىڭ دوستلىرى بىلەن ئۇرۇش قىلىڭلار (سىلەر ئۇلارنى يېڭىسىلەر)، شەيتانىنىڭ تەدبىرى ھەقىقەتەن ئاجىزدۇر› .(نىسا 76-)

مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىنىڭ زىمىنىدىكى ئورۇنلىرىنى قايتۇرۇۋېلىشنى ئىرادە قىلسا، يول مانا مۇشۇ! بۇ بولسا بىز قۇرئاننى ئويلىنىۋاتقان چېغىمىزدا ئاللاھنىڭ قانۇنىيەتلىرىدىن ئۇگىنىدىغان مەزمۇندۇر.

قۇرئانغا ئىمان ئېيتىشنىڭ تەلىپى

قۇرئان ئاللاھنىڭ ئۆز ئەلچىسىگە چۈشۈرۈلگەن سۆزى ئىكەنلىكىگە ئىمان ئېيتىش ئىنسانىيەت تارىخىدا ھېچ نەرسە ئۇنىڭغا تەڭ بۇلالمايدىغان ئەڭ يۇقۇرى پەللە بولدى. ئەقىدە دىگەن ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ تىل بىلەن دېيىلىدىغان سۆزلا ئەمەس، ئەقىدە بىللە ياشايدىغان رىئاللىقتۇر.

ھاياتنىڭ مۇكەممەل يولىدۇر. ئۇ ھايات ئاللاھنىڭ سايىسىدىكى، اللاھنىڭ بۇيرۇقلىرىدىن ۋە كۆرسەتمىلىرىدىن ئېلىنغان ۋە زىمىن رىئاللىقىدا ئۇنىڭ تەقەززاسىغا ئەمەل قىلىنىدىغان مۇكەممەل ھاياتتۇر. ئاللاھنىڭ كىتابىدا ئەقىدە توغرىسىدىكى سۆز ئىگەللەيدىغان كەڭ ئورۇن تىل بىلەن دېيىلىدىغان بۇ سۆز

ئۇچۇنلا بىرىلگەن ئەمەس، ئەقىدىنى رىئال دۇنيادا كۆرۈلگۈچى ئەملىگە، تۇيغۇغا ۋە ھەركەتكە ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن بىرىلگەندۇر.

﴿(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان نەرسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان ئادەم (ھەقنى كۆرمەيدىغان دىلى) كور ئادەم بىلەن ئوخشاش بولامدۇ؟ (الله نىڭ ئايەتلىرىدىن) پەقەت ئەقىل ئىگىلىرىلا پەندـنەسىھەت ئالىدۇ [19]. ئۇلار الله نىڭ ئەھدىگە (يەنى الله تاپشۇرغان ئىشلارغا) ۋاپا قىلىدۇ، بەرگەن ۋەدىسىنى بۇزمايدۇ [20]. ئۇلار الله نىڭ (خىشـئەقرىبالارغا) سىلەـرەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى بەجا كەلتۈرىدۇ، الله تىن قورقىدۇ، قاتتىق ھېساب ئېلىنىشىدىن قورقىدۇ [21]. پەرۋەردىگارىنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ (يەتكەن كۈلپەتلەرگە) سەۋر قىلغانلار، (پەرز) نامازنى ئادا قىلغانلار، بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن مالـمۈلۈكتىن (الله يولىدا) يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يوسۇندا سەرپ قىلغانلار ۋە ياخشىلىقى ئارقىلىق يامانلىقنى دەپئى قىلىدىغانلار (يەنى بىلمەستىن يامان ئىش قىلىپ قالسا، ئارقىدىن ياخشى ئىش قىلىدىغانلار، يامانلىق قىلغۇچىلارغا كەڭ قورساق بولۇپ، ياخشى مۇناسىۋەتتە بولىدىغانلار) ــ ئەنە شۇلارنىڭ ئاخىرەتلىكى ياخشى بولىدۇ﴾ . (رەئىد 19ـ22ـ)

شۇنىڭدەك بىلىۋالايلىكى، قۇرئاندا ئەقىدىنىڭ بايانىدا كەلگەن ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى، سۈپەتلىرى، ئىشلىرى خۇددى ئىسلام تارىخىدىكى سەرگەردان، ئازغۇن گورۇھلارنىڭ قىلغىنىدەك، ئۇلارنى قۇرۇق، تالاشـتارتىش بار سۆزلەرگە ئايلاندۇرىشىمىز ئۈچۈن چۈشمىدى. ئاللاھ سۈبھانەۋەتەئالانى تۇنۇش ئۈچۈن ۋە ئۇلارغا كەلگەن پېتى بۇرمىلىماستىن، ئوخشاشماستىن ئىمان ئېيتىشىمىز ۋە ئىقرار قىلىشىمىز ئۈچۈن چۈشكەن. مۇئىمىنلەر رەسۇللاھدىن ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ياخشى ساھابىلىرىدىن مىراس قالغان ئىمان ھەقىقەتلىرى ئاساسىدا تەربىيىلىنىدۇ.

ئاللاھ تەئالا مۇنداق دىگەن چاغدا :

﴿الله ھەقىقەتەن ھەممىگە رىزىق بەرگۈچىدۇر، قۇدرەتلىكتۇر، (الله نىڭ) قۇۋۋىتى ئارتۇقتۇر﴾ .(زارىيات 58ـ)

بىزگە بىر تەرەپتىن، ئاللاھقىلا خاس بولغان ئىشنى يەنى الـلاھ ئۆزى يالغۇز رىزىق بەرگۈچى، ئۇنىڭ رىزىق بىرىشتە شېرىكى يوقتۇر دىگەن ئىشنى ئۆگىتىدۇ. يەنە بىرتەرەپتىن خۇشاللىقتىمۇ ۋە خاپىلىقتىمۇ ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم يارەمچى ئەمەسلىكىگە،اللەدىن باشقا ھېچكىم رىزىق بېرەلمەيدىغانلىقىغا، رىزىقنى ئارتۇقـكەم قىلالمايدىغانلىققا شەكسىز ئىشىنىشىمىز ئۈچۈن بىزنى مۇشۇ ئىمانى ھەقىقەت ئاساسىدا تەربىيىلەيدۇ.

شۇڭا، رىزىق تەلەپ قىلىشتا ئاللاھتىن غەيرىگە يۈزلىنىشىمىز ۋە رىزىقنى قوغداپ قېلىش ئۈچۈن ھەق سۆزىدىن بۇرۇلۇپ كېتىشىمىز ۋە رىزىقنى ئۇزۇۋېتىشتىن قورقۇپ زۇلۇم قىلغۇچىلارنىڭ ھېچ بىرىگە ئەگىشىشىمىز دۇرۇس بولمايدۇ، چۈنكى ،ئاشۇنىڭدىن ھېچنەرسە ئەمەلىيەتتە، ئىنسان قولى بىلەن بولمايدۇ، كۆرۈنۈشتە ئۇنداق-مۇنداق قىلغانداڭ كۆرۈنسىمۇ، ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدۇ .

ئاللاھنىڭ ئىسىملىرى ۋە سۈپەتلىرى قۇرئاندا ئۇلۇھىيەت ھەقىقىتىنى تۇنۇتۇش ئۈچۈن، ئىمان ھەقىقىتى ئۈستىگە تەربىيەلەش ئۈچۈن، ئاللاھ پايدا-زىيان يەتكۈزگۈچى، ئۆلتۈرگۈچى-تىرىلدۈرگۈچى، كېمەيتكۈچى، كەڭ قىلغۇچى ئىكەنلىكىنى تۇنۇتۇش ئۈچۈن موشۇنداق كەلدى، ئۇنىڭ ھەممىسى قەلبىمىزدە ئىشەنچگە ئايلىنىشى، ئاندىن ھاياتىمىزدا بۇ ئىشەنچ ئاساسىدىكى ھەركەتكە ئايلىنىشى كېرەك. شۇ چاغدا بىز تۇنجى مۇسۇلمان ئۈممىتى قۇرئاندا كەلگەن ئىمان ھەقىقىتى ئۈستىدە تەربىيەلەنگەندەك تەربىيەلەنگەن بولىمىز.

* * *

ئەنە ئاشۇ ھاياتىنىڭ ھەرقانداق تەرىپىدىكى تۇرمۇشىمىزنىڭ ئىسلامى رىئاللىققا ئۆزگىرىشىنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇنىڭدەك، بىزنىڭ شەخسىي ھەركىتىمىز ئاللاھنىڭ كىتابىنىڭ راستچىل بولۇش، ئىشەنچىلىك بولۇش، تاشقى-ئىچكى پاكلىق، گۈناھتىن ۋە زۇلۇمدىن يىراق بولۇش تەلىپى ئۈستىدە مۇستەھكەم تۇرىشى كېرەك.

‹ئېيتقىنكى، «سىلەر كېلىپ (ئاڭلاڭلار)، الله ھارام قىلغان نەرسىلەرنى سىلەرگە ئوقۇپ بېرەي: سىلەر الله قا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا-ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار، نامراتلىقتىن قورقۇپ بالاڭلارنى ئۆلتۈرمەڭلار، ھەقلىق رەۋىشتە ئۆلتۈرۈش بۇنىڭدىن مۇستەسنا. سىلەرنىڭ چۈشىنىشىڭلار ئۈچۈن، الله سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ [151]. يېتىمنىڭ مېلىنى تاكى ئۇ بالاغەتكە يەتكەنگە قەدەر ئۇنىڭغا ئەڭ پايدىلىق ئۇسۇلدا تەسەررۇپ قىلىڭلار، ئۆلچەمنى ۋە تارازىنى توغرا قىلىڭلار، ھېچقانداق ئادەمنى كۈچى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايمىز. سۆز قىلغان (ھۆكۈم چىقارغان ياكى گۇۋاھلىق بەرگەن) چىغىڭلاردا ئادىل بولۇڭلار، (ھۆكۈم چىقىرىلغان ياكى گۇۋاھلىق بېرىلگەن ئادەم) تۇققىنىڭلار بولغان تەقدىردىمۇ، الله قا بېرىلگەن ئەھدىگە ۋاپا قىلىڭلار، ئىبرەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن،

الله سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ» [152]. بۇ مېنىڭ توغرا يولۇمدۇر، شۇ يولدا مېڭىڭلار، ناتوغرا يوللاردا ماڭماڭلار، ئۇلار سىلەرنى الله نىڭ يولىدىن ئايرىۋېتىدۇ، (الله نىڭ ئەمرىنى تۇتۇپ دوزاختىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، الله سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ› . (ئەنئام 151 ـ 153 ـ)

ئاشۇنىڭغا ئوخشاش، قۇرئان بىزنىڭ شەخسى هاياتىمىزنىڭ يولى بولغاندىن سىرت، ئاممىۋى هاياتىمىزنىڭ يولى بولىشى كېرەك. چۈنكى، ئىسلام ئاللاهنىڭ بۇيرۇقلىرىغا بۇيسۇنۇشتا شەخس بىلەن جەمىيەتنى ئايرىمايدۇ، هۆكۈم ئاللاهنىڭ شەرئىيتى بويىچە بولىشى كېرەك. ئىختىسادى مۇئامىلىرىمىز ئاللاه هالال قىلىپ بەرگەن چېگرادا بولىشى كېرەك. بىزنىڭ ئىجتىمائى مۇناسىۋىتىمىز، ئائىلە ئىچىدىكى ۋە سىرتىدىكى ئالاقىلىرىمىز، ئىككى جىنىس ئالاقىلىرى، كىشىلەرنىڭ بىر ـ بىرى بىلەن بولغان ئالاقىلىرى، ئايالنىڭ قايسى زىننىتىنى ئاشكارا قىلسا بولىدىغانلىقى ۋە ئەرلەر ئۈچۈن هالال بولىدىغان قاراش ۋە سۆز ئاللاهنىڭ بۇيرۇقلىرىغا بويسۇنغان بولىشى كېرەك.

بىز ئۇگىنىدىغان ۋە تارقىتىدىغان پىكىرلەر ئاللاهنىڭ هىكمەتلىك كىتابىدا بىزگە بۇيرۇلغان هېچنەرسىگە قارشى كەلمەسىتىن، ئىسلام چۈشەنچىلىرى ۋە ئىسلام كۆرسەتمىلىرى بىلەن بىللە مېڭىش كېرەك. ئاشۇنىڭ بىلەنلا هەقىقى قۇرئان ئۈممىتى بولالايمىز.